

SUOMEN HISTORIAN LÄHTEITÄ IV, 3
JULKAISSUT
SUOMEN HISTORIALLINEN SEURA

**K. F. MENNANDERIN
LÄHETTÄMIÄ JA SAAMIA
KIRJEITÄ**

**BREV FRÅN OCH TILL
C. F. MENNANDER**

III

**TOIMITTANUT
KAARLO ÖSTERBLADH**

HELSINKI 1942

TURKU . 1942
UUDEN AURAN OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINO

Sisällysluettelo – Innehållsförteckning

Alkusanat — Förord	VII—X
Kirjeitä K. F. Mennanderille — Brev till C. F. Mennander:	
Elias Cajanderilta — från Elias Cajander	3
C. Carlesonilta — från C. Carleson	5
Edv. Carlesonilta — från Edv. Carleson	5
Hed. Const. Carlesonilta — från Hed. Const. Carleson	7
C. C. de Carnallilta — från C. C. de Carnall	8
C. G. Cederhielmiltä — från C. G. Cederhielm	9
O. Cederströmiltä — från O. Cederström	9
Magnus von Celseltä — från Magnus von Celse	10
Olof Celsiukselta — från Olof Celsius	12
Martin Cereniukselta — från Martin Cerenius	19
Antti Chydeniukselta — från Anders Chydenius	27
Ernst Johan Creutzilta — från Ernst Johan Creutz	29
G. Creutzilta — från G. Creutz	30
Axel Fredrik Cronstedtilta — från Axel Fredrik Cronstedt	32
Carl Cronstedtilta — från Carl Cronstedt	44
I. C. Dähneriltä — från I. C. Dähnert	45
Emanuel De Geeriltä — från Emanuel De Geer	50
M. De la Marchelta — från M. De la Marche	50
Joh. H. Eberhardtilta — från Joh. H. Eberhardt	51
A. Ehrensverdiltä — från A. Ehrensverd	52
Clas Ekebladilta — från Clas Ekeblad	52
Pehr Elviukselta — från Pehr Elvius	60
Jac. von Engeströmiltä — från Jac. von Engeström	61
J. E. Falanderilta — från J. E. Falander	65
Petrus Fileniukselta — från Petrus Filenius	68
And. H. Forsseniukselta — från And. H. Forssenius	75
Gabriel Forteliukselta — från Gabriel Fortelius	77
Isaac Er. Forteliukselta — från Isaac Er. Fortelius	83
Petter Adrian Gaddilta — från Petter Adrian Gadd	85
Jaakko Gadolinilta — från Jacob Gadolin	86
S. L. Gahm-Perssonilta — från S. L. Gahm-Persson	88
C. C. Gjörwelliltä — från C. C. Gjörwell	111
Johan Abraham Grilliltä — från Johan Abraham Grill	144

IV

Mikael Grubbelta — från Mikael Grubb	144
M. Gyllenstiernalta — från M. Gyllenstierna	147
Jacob Haeggmanilta — från Jacob Haeggman	148
Eng. L. Haleniukselta — från Eng. L. Halenius	149
D. Z. Hallmanilta — från D. Z. Hallman	158
A. Hastferiltä — från A. Hastfer	159
Justus Hauswolffilta — från Justus Hauswolff	159
Claudius Hedmanilta — från Claudius Hedman	167
M. v. Hermanssonilta — från M. v. Hermansson	168
Karl Hermelinilta — från Carl Hermelin	170
Dan. Herweghr — från Dan. Herweghr	183
Er. Hesselgreniltä — från Er. Hesselgren	185
Gustaf Adolph Hiärneltä — från Gustaf Adolph Hiärne	186
Lars Hydréniltä — från Lars Hydrén	188
A. J. v. Höpkeniltä — från A. J. v. Höpken	222
Niilo Idmanilta — från Nils Idman	224
Christer Ludv. Jägerschöldiltä — från Christer Ludv. Jägerschöld	232
Elias Arent Jerlströmiltä — från Elias Arent Jerlström	233
Lisa Jerlströmiltä — från Lisa Jerlström	234
Palatsikreivi Josephukselta — från pfalzgreve Josephus	235
Petter Juslénilta — från Petter Juslén	235
Taneli Jusleniukselta — från Daniel Juslenius	236
Erik Juveliukselta — från Erik Juvelius	237
Gottfr. Kiesewetteriltä — från Gottfr. Kiesewetter	239
O. Kiörningiltä — från O. Kiörning	243
E. A. Krabbelta — från E. A. Krabbe	243
C. F. Krompeinilta — från C. F. Krompein	244
J. Lagerflychtiltä — från J. Lagerflycht	244
Eric Lambergilta — från Eric Lamberg	244
Engla M. Lanaeukselta — från Engla M. Lanaeus	247
Jacobina Johanna Lanaeukselta — från Jacobina Johanna Lanaeus	248
Erik Laxmanilta — från Erik Laxman	251
J. Lecheltä — från J. Leche	263
Erik Lencqvistilta — från Erik Lencqvist	266
Anders Joh. Lexelliltä — från Anders Joh. Lexell	286
Joh. Henr. Lidéniltä — från Joh. Henr. Lidén	291
H. H. von Lieweniltä — från H. H. von Liewen	292
Clas Lillieltä — från Clas Lillie	296
Jean Georg Lillienbergiltä — från Jean Georg Lillienberg	296
C. Lillienstedtiltä — från C. Lillienstedt	306
Joh. Linderstedtiltä — från Joh. Linderstedt	306
Carl von Linnéiltä — från Carl von Linné	306
Carl von Linné juniorilta — från Carl von Linné junior	338
Antti Lizeliukselta — från And. Lizelius	338
Nils Lundilta — från Nils Lund	340
G. T. Lütkekanilta — från G. T. Lütkekan	341

H. A. Löfwenskiöldiltä — från H. A. Löfwenskiöld	349
Carl Gustaf Löwenhielmiltä — från Carl Gustaf Löwenhielm	352
Anton Rolandsson Martinilta — från Anton Rolandsson Martin	353
Pietari Mathesiukselta — från Petrus Mathesius	356
G. Ad. Mittleriltä — från G. Ad. Mittler	365
Margareta Helena Mittleriltä — från Margareta Helena Mittler	366
R. C. Morianilta — från R. C. Morian	372
Abraham Paleenilta — från Abraham Paleen	373
Erik Johan Palénilta — från Erik Johan Palén	387
Matth. Pazeliukselta — från Matth. Pazelius	402
Gabr. Henr. Peldanilta — från Gabr. Henr. Peldan	403
Gabr. Petécheltä — från Gabr. Petéche	405
G. A. Piperiltä — från G. A. Piper	405
Henr. Gabr. Porthanilta — från Henr. Gabr. Porthan	406
Adam Joh. Raabilta — från Adam Joh. Raab	500
Axel E. Raabilta — från Axel E. Raab	530
Eva D. Raabilta — från Eva D. Raab	532
Antti Henr. Ramsaylta — från And. Henr. Ramsay	532
Kristoffer Juhana Rappelta — från Kristoffer Johan Rappe	533
Kaarle Reinilta — från Karl Rein	533
Israel Reiniukselta — från Israel Reinius	552
Krist. Reuterholmilta — från Krist. Reuterholm	554
Charlotte Ribbingiltä — från Charlotte Ribbing	555
Fredrik Ribbingiltä — från Fredrik Ribbing	555
Joh. Rogbergilta — från Joh. Rogberg	555
Samuel Rogbergilta — från Samuel Rogberg	556
Johannes Roosilta — från Johannes Roos	556
Anders Roseliukselta — från Anders Roselius	564
Samuel L. Roseliukselta — från Samuel L. Roselius	564
G. F. v. Rosenilta — från G. F. v. Rosen	564
Joh. Rozirilta — från Joh. Rozir	565
Carl Rudenschöldiltä — från Carl Rudenschöld	571
Maria Elisabeth Rydingswärdiltä — från Maria Elisabeth Rydingswärd ..	584
Lars Salviukselta — från Lars Salvius	584
Algot Scarinilta — från Algot Scarin	587
Carl Fr. Schefferiltä — från Carl Fr. Scheffer	588
Ulrik Schefferiltä — från Ulrik Scheffer	590
Carl G. Schröderiltä — från Carl G. Schröder	594
Jöran Schröderiltä — från Jöran Schröder	594
Elis Schröderheimiltä — från Elis Schröderheim	598
Christ. Heinr. Seelmannilta — från Christ. Heinr. Seelmann	601
C. W. Segercrantzilta — från C. W. Segercrantz	602
E. C. Segercronalta — från E. C. Segercrona	603
Jakob Sereniukselta — från Jakob Serenius	603
Sam. Sernanderilta — från Sam. Sernander	625
Karl Sievoniukselta — från Karl Sievonius	649

VI

B. E. Silfverstolpelta — från B. E. Silfverstolpe	651
Fredr. Karl Sinklairilta — från Fredr. Karl Sinklair	651
Karl Sparrelta — från Karl Sparre	652
Friedrich Sparrelta — från Friedrich Sparre	653
B. O. Stackelbergilta — från B. O. Stackelberg	656
Lauri Stenbäckiltä — från Lars Stenbäck	657
Anders Anton von Stiernmanilta — från Anders Anton von Stiernman	658
Andrietta Catharina von Stiernmanilta — från Andrietta Catharina von Stiernman	662
Erik von Stockenströmitä — från Erik von Stockenström	662
Emanuel Swedenborgilta — från Emanuel Swedenborg	663
Joh. Sverdsjöltä — från Joh. Sverdsjö	664
Karl Evert Taubelta — från Karl Evert Taube	664
Karl Gustaf Tessiniltä — från Karl Gustaf Tessin	667
Daniel Tilakselta — från Daniel Tilas	682
Henrik Tocklinilta — från Henrik Tocklin	689
Niilo Tolpolta — från Nicolaus Tolpo	690
Uno von Troililta — från Uno von Troil	691
Sam. Troiliukselta — från Sam. Troilius	694
Jer. Walleenilta — från Jer. Wallen	699
Nils Walleriukselta — från Nils Wallerius	723
Pehr Wargentinitä — från Pehr Wargentin	723
Joh. Weliniltä — från Joh. Welin	755
And. Wetterbladilta — från And. Wetterblad	755
Karl Magnus Wrangelilta — från Karl Magnus Wrangel	756
Elsa Beata Wredeltä — från Elsa Beata Wrede	764
Fabian Kasimir Wredeltä — från Fabian Kasimir Wrede	765
G. A. Åbergilta — från G. A. Åberg	767
Anna Sten Åkerhielmilta — från Anna Sten Åkerhielm	769
Friedr. Åkerhielmilta — från Friedr. Åkerhielm	769
Sam. Älfiltä — från Sam. Älf	770
Henkilö- ja paikannimistö — Person- och ortnamn	771
Oikaistavaa — Rättelser	829

Alkusanat.

Tämä nide sisältää loput tunnetusti tallellaolevista Kaarle Fredrik Mennanderille tulleista kirjeistä. Julkaisutyö päättyy tähän. Pietari Kalmin kirjeitä ei tällä kertaa ole otettu mukaan, koska sitä Ruotsalaisen Kirjallisuuden Seuran julkaisua, joka sisältää ne, vielä on verraten paljon saatavissa; tarkoituksena on myöhemmin ottaa käsiteltäväksi kysymys myös Kalmin kirjeiden sisällyttämisestä Suomen Historiallisen Seuran julkaisemaan sarjaan. Käsillä olevassa julkaisussa on usein käytetty joko kokonaan tai osaksi referaatteja erinäisistä kirjeistä, jota paitsi paljon on katkoviivoilla merkittyjä poistojakin. Viimeksimainittua tapaa on käytetty silloin, kun kirjeissä on ollut suuresti paisutettua kohteliaisuutta tai jokin asia on esitetty niin monisanaisesti, ettei jokin poistettu lause ole sitä miltään uudelta kannalta perustellut. Referoiminen on tullut kysymykseen esim. varsin lukuisissa suositteluiissa sekä milloin verraten pitkänkin kirjeen asiasisältö on ollut vähäpätöinen j.n.e. Mutta luullakseni ei referoinnissa mitään asiallista ole jäänyt mainitsematta, yhtä vähän kuin poistotkaan ymmärtääkseni häiritsevät.

Toimitustapaan nähden viitataan edellisten niteitten alkusanoihin ja hakemistoon nähden ensi niteessä olevan hakemiston johdantoon ja toisen niteen alkusanoihin (s. VI).

Useat tähän niteeseen sisältyvien kirjeitten alkuperäiset kappaleet ovat paikka paikoin vaikeasti luettavia. Monesti olen saanut hyvää apua niitten selvittelemisessä professori Gabriel Nikanderilta. Niinikään ovat jotkut paikat muutamissa latinankielisissä kirjeissä sekä moniaat kohdat siellä täällä ruotsinkielisissäkin kirjeissä olevista latinalaisista fraaseista aiheuttaneet epäilyjä. Näihin nähden olen saanut apua fil.lic. Matti Sainiolta. Ranskankieliset jäljennökset sekä oikaisuvedokset on kokonaan tarkastanut lehtori Heikki

VIII

Impivaara, joka myös on tarkastanut henkilöhakemistoa. Ollessani Tukholmassa tarkistamassa erinäisiä epävarmoiksi merkitsemiäni oikaisuvedoksen kohtia sain varsin tehokasta apua Kuninkaallisen Kirjaston käsikirjoitusosaston päälliköltä, ensimmä. kirjastonhoitajalta, tohtori Ruben Erikssonilta sekä kirjastonhoitajalta, tohtori Knut Petterssonilta. Dosentti, tohtori Svante Dahlström on identifioinut erinäisiä turkulaisia ja dosentti, tohtori Bengt Hildebrand (Tukholma) joukon Ruotsin puolella asuneitten henkilöllisyyksiä: ylikirjastonhoitaja, tohtori Arne Holmberg (Tukholma) on antanut minulle sivujen 726—727 alaviitassa olevat tiedot. Kaikille näille avustajilleni pyydän saada lausua kunnioittavat kiitokseni.

Turussa, 28 p:nä tammikuuta 1942.

Julkaisija.

Förord.

Detta band innehåller återstoden av C. Fr. Mennanders bevarade ankommande brev, i den mån de kunnat spåras. Utgivningsarbetet avslutas för denna gång med föreliggande band. Brevven från Per Kalm ha icke medtagits, emedan ännu en rätt stor upplaga är tillgänglig av den i Svenska Litteratursällskapets i Finland skriftserie ingående volym, vari de offentliggjorts. Finska Historiska Samfundet skall i sinom tid fatta beslut angående eventuell publicering av Kalms brev i den av Samfundet utgivna serien. I föreliggande arbete ha olika brev ofta endast refererats antingen helt eller delvis, varförutom många uteslutningar angivits medels tankstreck. Sistnämnda metod har använts i de fall, då breven innehållit mycken svulstig artighet eller då någon sak framställts så mångordigt, att densamma icke genom en bortlämnad sats kunnat få belysning från någon ny synpunkt. Referatmetoden har tillämpats t.ex. i fråga om de mycket talrika rekommendationerna och även vid återgivningen av sådana relativt långa brev, som till sitt innehåll varit av ringa betydelse o.s.v. Jag tror dock ej att något sakligt förbigåtts i referaten, ej heller torde uteslutningarna, så vitt jag förstår, verka störande.

Beträffande redigeringen hänvisas till förorden i de föregående banden, och beträffande registret till inledningen till första bandets register och till andra bandets förord (s. VI).

Originalen till många i detta band återgivna brev äro på sina ställen svårlästa. Professor Gabriel Nikander har ofta givit mig god hjälp vid deras uttydning. Ävenså ha några ställen i brev på latin samt i de latinska fraser, som här och där förekomma i brev på svenska, givit anledning till tvekan. Beträffande dem har jag fått bistånd av fil. lic. Matti Sainio. De franska avskrifterna samt

korrekturet till all fransk text ha granskats av lektor Heikki Impivaara, som även genomgått personregistret. Vid ett besök i Stockholm har jag kontrollerat osäkra partier i korrekturet och därvid erhållit synnerligen effektiv hjälp av chefen för Kungliga Bibliotekets handskriftsavdelning, förste bibliotekarien, doktor Ruben Eriksson samt andre bibliotekarien vid samma bibliotek, doktor Knut Pettersson. Docenten, doktor Svante Dahlström har identifierat några Åbo-bor och docenten, doktor Bengt Hildebrand i Stockholm har fastställt flera i Sverige bosatta personers identitet. Överbibliotekarien, doktor Arne Holmberg (Stockholm) har meddelat uppgifterna i noten på sid. 726—727. Till alla dessa ber jag att få uttala mitt värdsamma tack.

Åbo, den 28 januari 1942.

Utgivaren.

III

KAARLE FREDRIK MENNANDERIN
SAAMIA KIRJEITÄ

BREV TILL
CARL FREDRIK MENNANDER

Elias Cajanderilta. — Från Elias Cajander.

1. Högwördige och Höglärde Herr Doctor och Professor,
Höggunstige Herre.

J desse dagar har den man, som i kort för sidsta herrdagzmannawahlet här framreste, nu igen i en wiss, och som mig tyckes, nödig omständighet besökt nästan alla pastores å denna sidan af Åbo: hwarwid han så wäl mig som förmodeligen alla andra, intala wille, at wid skeende biskopwahl med min röst icke allenast falla på Högwördige Herr Doctoren, som doctor Fortelius, utan ock på herr professoren Gadolin, föregifwande, det derigenom en för H. Herr Doctoren farlig svensk competitor ifrån biskopförslaget blefwe utestängd, hwilcken i annor händelse oundwikeligen torde erhålla den förmohn i anseende dertil, at icke allenast fem contracter äro af s.v. consistorio til Åbo stad inkallade, at derstädes wid Ianuarii månads slut wälja biskop, utan ock at wissa herrar på den orten för en deras landzman troligen arbeta. Som nu detta förslag mer än mistänckeligt mig förekommer, och iag med mina wederlikar härstädes uprichtigt önskar, det intet hinder må möta H. Herr Doctoren til erhållande af detta hos os lediga biskopzembete, så har H. Herr Doctoren detta at i al ödmuikhet wid handen gifwa til befredande af mit samwete iag ei underlåta kunnat, lefwande i förhopning, at H. Herr Doctoren hela stichtet til hugnad och säker nytta icke allenast sin egen rätt med al waksam ömhet befordrar; utan ock ei låter en lönlig owän eller förklädd fiende sig til oförtient fördehl Herr Doctorens ärlighet nyttia. I enfaldighet anser iag det för nödigt at någon pålitelig man i Åbo och des län skulle hafwa ögon och öron ope öfwer wist folks wägar och anläggningar. Iag tror, at det framdeles kunde gagna, i fal annat sker, än det pluralitet önskar.

Förlåt mig, Höggunstige Herre, at iag understår mig med Herr Doctoren dela dessa mina enfaldiga tanckar. Herren wet at det blott af ren kärlek och billig högachtning för H. H:r Doctoren sker. Wiste iag, at det kunde til min och fleres önskan något bidraga, om några contract, eller och nästan alla skulle särskilt hos höga wederbörande insinuera underdåniga ansökningar om H. H:r Doctorens befordran til vår biskop, så skulle det helt säkert ske. Iag har in antecessum låtit mina wänner förstå sådan min tancka.

Uti Högwördige Herr Doctorens höga ynnest har iag äran mig at insluta, med al högachtning framlefwande högwördige och höglärde Herr Doctorens ödmiukaste tienare

Esbo, den 25. Nov. 1755.

Elias Caiander.

2. Högwördige och Höglärde Herr Doctor och Professor,
Höggunstigste Herre och Förman.

Til allerödmiukaste efterlefnad af Högwördige Herr Doctorens och Professorens höggunstigste begäran fölia härhos de 2:ne af mig för detta omrörde handlingar. Här berättas mig och flere icke til någon ringa ängzlan, at en wiss man på alt uptänckeligit sät wil slagga Åbo stift under sig jemte sit förra; utom des hafwa en del ifrån Stockholm återkomne herrar berättadt, det herr professoren Gadolin skal med mächtig tilhjelp banat sig wägen til vår lediga biskopzstol. Utgången af denna ömma angelägenhet tör i anseende til alla oförsynt anlagda och af en del samwetzlöst gillade grunder blifwa för hela vårt sticht så obehagelig som högstskadelig, så framt saken innan H. Herr Doctorens afresa ifrån Stockholm icke på alt uptänckeligit sätt befordras til sit önskade slut. Man undrar sig här storligen däröfwer, at biskopzwalet icke nu redan går för sig i de återstående probsterier. Herren gifwe, at det ei drogo os sielfwa olyckan öfwer hufwudet. — — — Allerödmiukaste tienare

Esbo, den 19. Maji 1756.

Elias Caiander.

Carl Carlesonilta. — Från Carl Carleson.

Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Procanceller.

Om jag i någor måtto kunde hjälpa eller bidra till herr lifdrabanten Hassels ansökning om cornettskap wid Nyländske dragonerne, skulle jag det så mycket häldre önska, som jag derigenom fingo tillfälle, att gifwa Herr Doctoren och Biskopen ett prof af min uprigtiga wänskap ock den reflexion jag i sjelfwa wercket gör uppå Herr Doctorens och Biskopens intercession. Men jag beklagar hjerteligen, att riksens ständers betänckande gör mig sådant för denna gång omöijligt, emedan det uti 17. § och 8:de puncten förbjuder transporter i militairen, utom regementerne, eller i arméen, hwaraf kommer att lifdrabanterne icke eller äga frihet, att söka transporter in i arméen, utan böra de anmäla sig till befordran, eller lieutenants beställningar, enär de äro äldre, än de därtill förslagne. — — — Högwördige Herr Doctorens, Biskopens och Procancellerens hörsamste tianare

Stockholm, den 9. Septemb. 1760.

C. Carleson.

Edv. Carlesonilta. — Från Edv. Carleson.

1. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Tiedustele, olisiko turkin kielen kääntäjällä Rubensilla mahdollisuuksia hakea Raamatun kielten professorinvirkaa K. A. Clevbergin jälkeen. — Frågar huruvida turkiske translatorn Rubens kunde hava någon möjlighet att söka lingvarum professionen efter C. A. Clevberg.

Jag har den äran at med största högacktning framhärda Högwördige H. H:r D:n och Biskopens hörsammaste tienare

Stockh., d. 2. Aug. 1757.

Edv. Carleson.

2. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Jag beder hörsammast om lof at få för Herr Biskoppen i förtroende uptäcka en sak, som är mig hög:en recommenderad af högsta hand.

Det angår prof. Näf, som man gärna skulle se hulpen, om det på godt sätt kunde låta sig giöra. Man önskade at Herr Biskoppen ock consistorium wille begiära lof at få uprätta förslag til quartam theologiæ professionem, då det straxt skulle accorderas. Man tror at Herr Biskoppen ock consistorium äger dertill så mycket större fog ock anledning, som de andra twenne academierne redan fått den förmohn, i anseende til lectioner contra novatores, naturalistas, deistas etc. etc. etc.

Om då prof. Mesterton kunde få den profession, så torde prof. Näf opföras på förslaget til succession, hwilcket är det som påsyftas. Hans excel. cantzleren lär wara rätt nögd med detta förslag, men han lär giöra sig en delicatesse at sielf proponera saken. Jag skulle önska at få weta Herr Biskoppens tankar härom, emedlertid tror iag, at i fall Herr Biskoppen behagade goutera detta, så kunde Herr Biskoppen wid flera tilfällen röna häraf mycken facilitet ock be-nägenhet.

Jag beder at detta mitt förtroende blir gunstigt emottagit ock har den äran at med största högacktning framhärda Högwördige Herr Doctorns ock Biskoppens hörsammaste tienare

Stockholm, d. 11. Maj 1759.

Edv. Carleson.

3. Högwördige Herr Doctor, Biskop ock Procancellaire.

— — —. Jag har altså den äran at repetera hwad iag förre gången anförde, neml. at denna sakens bedrifwande¹ skulle wara Hans Maj:t ganska angenäm ock at den skulle på många sätt bidra til H. H:r Biskoppens satisfaction. Detta har iag tilstånd at berätta. För öfrigt har iag äran at anmoda Herr Biskoppen, det täcktes han underrätta mig, med första som ske kan, hwad härutinnan står at giöra, på det iag måtte wara i stånd at dechargera mig ifr. denna commission. Breffbäraren lærer ock sielf widare hafwa den äran at entretenera H. H:r Doctorn ock Biskoppen härom.

¹ Vrt. kirjettä 11/V 1759. — Jfr brevet av den 11/V 1759.

Jag har den äran at — — framhärda — — Herr Doctorn ock Biskoppens hörsammaste tienare

Stockh., d. 2. Oct:r 1759.

Edv. Carleson.

4. *Päiväämätön. — Utan datum.*

Effter min oförgripeliga mening bör et præmium tilfalla herr Fagot för dess wackra ock nyttiga rön at pröfwa krutetz godhet.

J andra rummet sätter iag h:r Wargentin för dess hederliga ock berömwärda arbete öfwer tabellwärket. Om Herrarne wela tilstyrka at herr Liedbeck får den tredje medaillen af Kgl. wettenskaps-academiens cassa, så samtycker ock styrker iag dertil. Ty hans beskrifning om kroppen är både wacker ock nyttig.

Edv. Carleson.

Hed. Const. Carlesonilta. — Från Hed. Const.
Carleson.

Karsby, le 19. Mars 1775.

Monsieur.

Je me sens obligée par des sentimens de tendresse que le tems ne saurois effacer, pour un mari, qui eût le bonheur d'être élevée de votre Grandeur, de vous incomoder en suppliant de ravoir sa cendre et ses os. Votre Grandeur ne trouvera pas mauvais que je prie d'ordonner, et de me permettre de pouvoir faire transporter mon defeunt mari le lieutenant collonel baron Carl Otto Uxkull, et mon petit fils Otto Edward Uxkull, qui sont dans le tombeau de leurs ancêtres.

— — — puisque Dieu ma fait la grace de me trouver dans l'état d'avoir une terre, et qu'il y á un tombeau qui m'appartient dans l'église de Tenala, je vouderoit rassembler les miens. J'espere que Votre Grandeur ne me refusera pas cette faveur, — — — Votre tres humble servante

Hed. Const. Carleson.

C. C. de Carnallilta. — Från C. C. de Carnall.

1. Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Procancellair.

Toivottaa onnea piispanvirkaan; suosittelee rovasti Ervast-vainajan leskelle yhtä ylimääräistä armovuotta. — Lyckönskar till biskopsämbetet; rekommenderar ett extra nådår åt prosten Ervasts änka.

Högwördige herr Doctorens och Biskopens ödmiukaste tjänare
Kemij och Torneå, d. 13. Martij 1757. C. C. de Carnall.

2. Högwördige och höglärde herr Biskopp och Procancelair.

Som jag uthi skrifwelse ifrån hemorten under d. 12. sistedne ärfarit det min yngsta syster Ulrica Elisabeth de Carnall trädt i äckta förbund med comministeren wijd Kemij moderkiörckia Mathias Hildeen, — — — för denskuld har jag ödmiukel. anhålla skolat dett Högwördige Herr Biskoppen af wanlig ynnest emot mig täckes hafwa dänna min nya swåger i gunstigt minne i framtiden wijd något ledigt blifwande pastorat samt imedlertijd lämna honom den förmohn att blifwa hedrad med vicepastors character. — — —

Högwördige och höglärde herr Biskoppen och Procancelairens ödmiukaste tjänare

Löckt, d. 22. December 1757. C. C. de Carnall.

Apostille. Dänna lilla staden Löct ligger wijd Pehnström men 5 mihl ifrån Strahlsund och 3 ifrån Greipswald. Öfwerstelieut. Krabbe ligger här med en bataillon Nylänningar och jag med en bataillon Österbottningar, den öfriga delen af arméen står längs med bemälte ström antingen i de små städerna eller och i byarna. Wij se dageligen Preuseka (*sic!*) troupper på andra sijdan, hwilcka mäst bestå af hussarer, ingenting hufvudsakeligit har än förefallit undantagande at någon enda här och där af posternas skott tumlat af hästen. Dock ser det uth som någon juhlelek wore förhanden, emedan det berättas att Preuserne låta förfärdiga bryggor på andra sijdan $\frac{1}{2}$ mihl från Demin, hwilcken är 1 mihl härifrån belägen; wij hafwa alla ordres att hålla os marchefärdiga, om nu wårt

generalitet är sinnad at äta juhlgröten hos dem eller wij skola afbijda deras ankomst lärer tiden wissa. Den Högste låte att utslå ¹ sitt namn till ähra och vårt kiära fädernesland till hugnad och för-mohn. Vårt manskap står tämeligen bra på sig, jag har Gudij ähratt, intet mehr än 13 st. siuka. Jag hade så när glömt berätta att vår nådiga Konungs bror commenderar den delen af Preuseka arméen, som ärna blifwa våra juhlgäster. Generalmajor Lybecker ligger och här i staden. Än har wij ingen winter, utan bara slask.

C. G. Cederhielmiltä. — Från C. G. Cederhielm.

Högwyrdigste Herr Doctor och Ärchiebiskop, Upsala Kongl.
Academix Procanceler, samt ledamot af Kongl.
Nordstjerne-orden.

Pyytää Turun hovioikeudelle yhtä kappaletta Raamatun koekäännöstä. — Anhåller om ett exemplar av Bibelns provöversättning till Åbo hovrätt.

Herr Doctoren och Ärckiebiskoppens — — ödmiuke tienare

Åbo, den 29. Aug. 1785.

C. G. Cederhielm.

O. Cederströmiltä — Från O. Cederström.

1—2. Höglärde H. Magister.

Kaksi kirjettä, edell. p:tty 7. VIII. 1741, julkimm. 31. I. 1743. Edellisessä kiittää K. F. Mennanderin hänelle lähettämästä ja omistamasta väitöskirjasta, julkimmäisessä uuden vuoden onnentoivotuksesta. — Tvenne brev, dat. 7. VIII. 1741 och 31. I. 1743. I det förra tackar brevskrivaren för den disputation, som C. F. Mennander översänt och dedicerat honom; i det senare tack för nyårsönskan.

Höglärde H. Magisterns hörsammaste tienare

O. Cederström.

---

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

Magnus von Celseltä. — Från Magnus von Celse.

1. Högwördigste Herr Archiebiskop och Procanceller.

Den gunst Högwördigste Herr Archiebiskopen behagat erte både mig och mina antiquitets samlingar kan jag ej nog tacksamligen erkänna, ehuru mycken wördnad för all sådan mig wisad benägenhet jag i mit hierta hyser. Jcke mindre erkänsla är jag herr Kongl. secreteraren Fredenheim skyldig, som giordt sig den möda, at skaffa det mig communicerade augment till Bullarium ifrån Rom, och således warit en gynnande orsak til den hedersamma åtgärd en witter och högt estimable påfve behagat til detta bem:te arbetes completterande ådagalägga.

Assess. Giörwell har nu flere gånger i bref yttrat för mig den swårighet honom möter wid continuationen af 2:dra delens upläggande, och än widare af min Apparatus etc. i anseende til ringa hopp om nödig afsättning, särdeles wid alla stiften, hwarpå han kostnaden af wärkets fullbordan bygd. Annorlunda låter det nu, än då han i början detta sig åtog. Han säger sig nu nödgas med försättiandet någon tid hwila; dock hoppas han snart framdeles få bättre utsigt och understöd härwid, at således ej alt för länge lägga det å sido. Jag måst nöja mig härmed och får altså nog tid och utrymme, at förfärdiga den Appendicem ad bullas, som mig så gunstigt är meddeld. Den skall ock wisserligen blifwa fogad til den började 2:dra delen af apparatu näml:n de jure can. et conciliis, då den hinner utkomma, och glömer jag då ingalunda det wärda beröm, som nuwarande graciuese påfven, herr Kongl. secret:n Fredenheim och dess commissionairer med deras hielpsamhet härwid wäl förtient.

En swårighet möter mig: h. lector Nordin har gifwit ut utdrag af bullorne på swenska, som likwäl utan twifwel blifwit honom communicerat på annat språk, förmodel:n på latin ex ipsis bullis, hwilket warit mig bäst at få följa utan ändring, emedan åtskilligt uplyses tydligast af originelle orden.

Utom dess utsättes i det meddelade utdraget af bullis altid årtallet, månad och dag, då de blifwit utgifna, som i de äldre bullis ej war wanligt, utan allenast annus et dies pontificatus. Item den Petrus Ep. Aros. som här anföres in bulla Innocenti III. ad a. 1198, d. 27. Sept., som ej omtalas i våra chrönikor, neml. at han gifwit

kyrkans åtskillige egendom til canikers underhåll, tyckes wara Petrus Asp Vps. som gjorde detta til Vpsala caniker wid samma tid; hwarwid Westra och Östra Aros äro confunderade; dock som det förenämde ej då ännu war archiebiskops säte, så skall detta nogare granskas.

Ty mera wid det så nyligen inhändigade h. lector Nordins utdrag har jag ej hunnit anmärka; dock skall jag vidare det noga igenomse. Wist är at utdraget, som blifwit hitsändt ifrån Rom, skulle tiena mig till nogare uplysning om et och annat, som jag eljest hæsiterar wid. Effter nyttlandet skall jag altsammans med skyldigaste tacksamhet återsända.

Om ej det widriga förut hade hindrat min resa til Vpsala, skulle jag wisserligen närwarande hafwa aflagt min ödmiuka upwagtning och tacksäjelse hos min Maecenas, Högwördigste Herr Archiebiskopen; men måste nu nöja mig med, at skriffteligen, jämte trognaste lyckönskan til et wälsignat godt nytt år och många påföljande förnöjeliga, försöka, at jag med beständigaste wördnad förblifwer Högwördigste Herr Archiebiskopens och Procancellerens ödmiukaste tienare

Blackstalund, d. 17. Decemb. 1783.

M. v. Celse.

2. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procanceller.

Toivottaa hyvää uutta vuotta. — Tillönskar ett gott nytt år.

Jag får och med skyldigaste tacksamhet återställa det mig gunstigt meddelte, och här innelykte, Auctarium bullarii, som jag afskrifwit, neml. på latin verterat, och skall nyttia såsom en Appendix til 2:dra delen af min Apparatu, då assess. Giörwell blifwer i stånd at lägga den under pressen. Det blifwer då et nöjsamt tilfälle för mig, at med all tacksam erkänsla nämna de gynnare, som därtill så gunstigt och benäget bidragit. Med oafflätelig wördnad — — Herr Archiebiskopens — — ödmiukaste tienare

Blackstalund, d. 3. Januar. 1784.

M. v. Celse.

Olof Celsius nuoremalta. — Från Olof Celsius junior.

1.¹ Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor, Höggunstigaste Herr Broder.

Jag öfwersänder 12. ark af Kyrkiohistoriens första alphabet til Herr Bror, och skulle skatta mig lycklig, om det kunde förtiena min Herr Brors ynnest. Anholler derjemte wördsammast, det täcktes Herr Bror i stiftet låta dem af vener. clerus aboensis, som åstunda detta arbetet, på en lista antechna sina namn, hwilcken lista mig sedan torde tillsändas. Penningar, som äro för detta första alphabet 12 d. km., aflemnas ej förän då exemplaren lefwereras. Jag kan ej trycka mera i sänder, ty förlaget blir mig för drygt och boken för dryg at på en gång lösa. Så framt detta alphabet fås färdigt, följer det andra strax dereffter.

Mig torde äfwen tilstedias at til herrar notarier få öfwerstyra de exemplar, som för Åbo stift warda requirerade. På afgangen ankommer fortsätjandet. Emedlertid recommenderar jag mig och mitt papper i Herr Brors ynnest, och förblifwer med ouphörlig högaktning Högwördige Herr Doctors, Biskopens och Procancellerns Höggunstigste Herr Broders ödmiuke tienare

St., d. 11. Sept. 1767.

Celsius.

2. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor, Höggunstige Herr Broder.

Sedan uti det förledna året hade jag den äran at blifwa hedrad med Herr Broders förnäma skrifwelse; och har således min försummelse warit mer än stor, som icke förän nu infinner mig med mitt wördnasfulla swar. Jag tackar för det upmuntrande omdömet om mitt ringa påbegynte arbete med hwars fortsättande jag mig nu stundeligen sysselsätter, och innesluter så mig sielf som detta uti min Herr Broders gällande protection. Med en bokhandlare ifrån

---

¹ *Yläreunaan lisäty*: — *Tillägg i övre kanten*: Prod. i cons. eccl. ab. d. 16. Sept. 1767.

Åbo har jag öfwersändt exemplar för de subscriberande uti Åbo sticht. Och som jag här å orten har måst i anseende til tiden fälla priset til 9 d.k. exemplaret, så torde herr notarien derom under rättas. Min skyldighet är äfwen at aflägga taksäjelse för den ynnest min Herr Bror i den måttan har wisat mig, at arbetet til det högwördige presterskapet är wordet recommenderat.

Min salige herr swärfaders latinska öfwersättning af Messenii Finska krönika har jag i mina händer. Skulle någon i Åbo finnas, som wille åtaga sig dess upläggande, emedan hon intet är widlöftig, så är jag så willig som skyldig at communicera den samme wid minsta anledning. Deraf är ett ark trykt, som likwähl intet annat är än correctur.

— — Biskopens — — Herr Broders ödmiuke tienare

Stockh., d. 22. Aug. 1768.

Celsius.

3. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procanceller.

Under owisshet på hwad ort mitt bref skulle träffa Högwördigste Herr Arcekebiskopen, har jag ej kunnat förän nu härmedelst förmäla om en resolution, som för några weckor sedan ifrån H. M. mig tilstältes. En studiosus theologiæ wid namn Waldius, kallad till prest af r. rådinnan Hamilton, har hos H. M. anhållit, att här i Stockholm få examineras och ordineras, antingen af Herr Arcekebiskopen sielf, om så händer, att resan nu i höst skedde igenom Stockholm, eller annars af mig; hwilket H. M. bifallit. Således har han, sedan en annan man blifwit tagen, yrkat på wärkställigheten deraf; i anseende hwartill consistorium äfwen utsatt examen för honom till d. 8. October nästkommande, med derpå följande ordination. Detta har jag trodt mig böra wördsamligen gifwa wid handen; men önskar at detta exempel ej måtte gå in abusum.

Det gläder mig att Herr Arcekebiskopen nu med hälsan är anländ till Upsala, der jag önskar att Herr Arcekebiskopen uti all sielfönskelig wälgång många år måtte framlefwa. Och förblifwer — — Arcekebiskopens — — ödmiuke tienare

Stockh., d. 30. Sept. 1776.

Celsius.

4. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procanceller.

Herr magister Westerström, som anmält sig till den effter magister Sepelius lediga tiensten i Hudigsvall,¹ har fordradt af mig mitt wördsamste förord, hwilket jag så mycket mindre honom har kunnat wägra, som han är af mig wäl känd, — — —.

Herr Doctorens, Arcekebiskopens — — ödmiukaste tienare

Stockh., d. 17. Nov. 1776.

Celsius.

5. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procanceller.

Näst wördsamste tacksäjelse för sista skrifwelsen och de deruti meddelade tankar angående den smådefulla skriffthen, fordrar min skyldighet att icke lemna Högwördigste Herr Arcekebiskopen utan kundskap om det steg consistorium i den saken har trodt sig böra taga. Så snart den war utkommen, reste jag till justitiæcancelleren att samråda. Sedermera upsattes ett nog alfwarsamt bref till Kongl. canc.collegium i denna sak; hwaraf jag bör meddela afskrift, som med det första skall ske. Brefwet war i den form som sakens wigt tyktes fordra, och kommer det nu der uppå hwad attention det winner. Imedlertid woro godt om Högwördigste Herr Arcekebiskopen täcktes skrifwa något härom till r.r. Ulric Scheffer eller Falkenberg, eller hofcanceller Sparre, med recommendation för denna allmänna angelägenhet. Cons. har trodt att till dess urskuldande hos publiquen låta trycka sin skrifwelse; men will doch wänta litet, att se hwad den wärkar.

— — Herr Doctorns, Arcekebiskopens — — ödmiukaste tienare

Stockh., d. 13. Febr. 1777.

Celsius.

6. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procanceller.

Jag menar att förslag till scholemästaresysslan i Kongsholmen med denna påst till Högwördigste Herr Arcekebiskopen ankommer.

¹ Näin alkuperäissä. — Så i originalet.

Där äro allenast twänne på förslag,¹ emedan ej flere ansökningar funnos. — — —

Herr Doctors, Arcekebiskopens — — ödmiukaste tienare

St., d. 6. Martii 1777.

Celsius.

7. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellair.

Med sista post har ifrån consistorium holmense afgådt skrifwelse till det högwördiga domcapitlet i Upsala, angående prestmannen Burström. Sedermera eler 11. hujus har händt, att denna eländiga mannen återfallit i raseri, och begådt sådant owäsende, att han samma efftermiddag blef förd i förwar, och lærer som i dag insätts på dårhuset. — — — Nu har cons. aulicum fådt en braf och wälwillig förman uti öfwerhofpredikanten von Troil, som effter alt utseende blir gagnelig wid det betydliga embetet. — — Högwördigste Herr Doctors, Arcekebiskopens — — ödmiukaste tienare

St., d. 12. Majj 1777.

Celsius.

8. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellor.

Den friheten jag tager mig denna gången, hoppas jag att Högwördigste Herr Arcekebiskopen ej illa anser. Det händer då någre prester ifrån landet komma till Stockholm i sina ärender, förstå de ej bättre än löpa på festhusen, der bilearder äro och officerare samt annan ungdom samlas; hwarigenom embetet denna granlaga tiden mycket lider. Nu på stunden war en ifrån Vada och Angarn der mitt emot mitt hus. Jag kallade honom strax till mig, och gaf tienlig warning. Krogius wistades der alla dagar när han war i staden. Detta ger mig anledning att underställa, om icke Högwördigste Herr Arcekebiskopen wid instundande visitationer i stiftet,

¹ *Nimiä ei mainita, mutta ensimmäisellä ehdokassijalla olevaa suositellaan. — De föreslagnas namn uppges icke, men personen på första förslagsrummet rekommenderas.*

skulle tackas ibland annat äfwen föreställa våre nye prester, huru angeläget det för dem är, att då de wistas i Stockholm, undfly alla sådana ställen, som mäcta förargelse. Ty folket ler här åt dem wid dylika tillfällen. Jag ser sådant offta icke utan mycken förtrytelse.

Nu hafwa wi alla dagar stora och prächtiga lustbarheter på Ad. Fr. torg. Jag war der sidsta och andra dagarna, och tillstår att det war förnöjligt; och så mycket behageligare, som H. M. sielf af alla riddare gjorde bäst.

— — Herr Doctorns, Arcekebiskopns — — ödmiukaste tienare
St., d. 1. Junii 1777. Celsius.

9. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellor.

Kongl. M:t, som i dessa dagar låtit expediera afsked med professors namn och förbehåll af lönen, för rector Murén, har igenom herr Kongl. secreteraren Schröderheim låtit Herr Arcekebiskopen och mig weta, det Hans Kongl. M:t, ehuru han icke befattar sig med successionen, likwäl låter sig wäl behaga, att lector Murberg, med behållning af den lectors lön han i Gefle niutit, dertill warder utsedd och befullmäktigad. J anseende dertill hafwa inspectores scholarum icke att effter wanligheten med förslag till tiensten till Herr Arcekebiskopen att inkomma, men föranstalta om fullmagtens upsättande, som till Herr Arcekebiskopns underskrift skall öfwersändas. Jag skall hafwa den med mig sielf wid min ankomst till Upsala, i händelse Högwördigste Herr Arcekebiskopen skulle tilllåta mig att näst instundande 14. Sept. eller 16. eft. trinitatis få falla beswärlig med inwigning, enligt wanlighet, till biskopsembetet. Jag fruktar för oföre längre fram, och som jag förnimmer, torde någon ordinandus framdeles fordra min tienst; hwarmed jag mig icke gerna befattar förän denna ceremonie gåt för sig. Deröfwer utbeder jag mig gunstbenägit yttrande; hwareffter jag d. 12. eller 13. i Herrans namn tänker resa. Förblifwer med oafflätelig högaktning och wörndnad — — — ödmiukaste tienare

St., d. 4. Sept. 1777.

Celsius.

10. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Förledne Fredags morgonen fick jag skrifwelse ifrån H. M., med befallning, det skulle Storkyrkoförsamlingen d. 20. effter trinitatis sammanträda, att utse candidater till förestående kyrkoherdewal. Utlysning skedde således i Lördags, eller bönedagen; hwar effter församlingen här war tillsamman och walde följande: doctor Monsén, doctor Porén, Wingård, Bold, Wikman, Troil, Flodin i Ad. Fridr., doct. Rogberg, doctor Knös, doctor Alström i Köping, doctor Widegren i Linde, doctor Munck i Lund, probst Schedwin i Westerrås, probst Brander i Enköping; detta har jag bordt berätta. Få nu se huru voteringen utfaller framdeles. Jag är med största högaktning och uprichtigste tillgifwenhet stedse — — Arkebiskopens — — ödmiuke tienare

St., d. 13. Oct. 1777.

Celsius.

11. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellarie.

Jag är utkommen för den effterhängsne rector Murberg och hans fullmagt. Han har warit hos mig och bekymradt sig deröfwer, att i fuldmagten icke de rader nog tydeligen influtit, att han effter professor Muréns död skall få rectors lönen. — — — Arkebiskopens — — — ödmiukaste tienare

St., d. 30. Oct. 1777.

Celsius.

In margine: Öfwer h. predikanten Troil blir oomtwisteligen pastor primarius och preses. Doct. Lindegren har vidare sagt af sig tjänsten, få se hwart de andre gå.

12. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellarie.

Mannen will ändteligen hafwa de orden i sin fullmagt, som tydeligen tilltyga honom rectors lönen effter Muréns död. — — —

Nu har äfwen doctor Rogberg afsagt sig votering till Storkyrkan, men Brander har nog lust att biuda till hwad han kan. Med walet

lärer ej komma länge att dröja. Vår nådige Konung är nu i staden. Jag war i dag uppe och såg honom må wäl, Gudi lof.

Jag är mycket utkommen för mina Lundenser. De sätta till wäx med en presteordination af 27 personer på en gång, ehuru stiftet är fullt med prester förut. Absens kan jag ej möta sådant, och det lärer göra så mycket, att jag ej på flera år sielf lär ordinera någon. — Herr Doctorns, Arkebiskopens — — ödmiuke tienare

St., d. 6. Nov. 1777.

Celsius.

13. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Det tages ej ogunstigt, som jag håppas, att jag i anseende till bancoledigheten effter s. Stenbeck anhåller om högwördigste Herr Arkebiskopens ynnest för herr kyrkioherden Petreijus. Hans ganska swaga omständigheter wid Finska församlingen äro af Herr Arkebiskopen wälkände; äfwen hans person. Han har med sitt wachra upförande förhwerfwat sig allas vår wänskap; men när det kommer an på beneficier, så komma wänner gierna ihog sig sielfwa sist. Öfwer h. predikanten Wingård har jemte den wachra Jacobi församling nyligen fått Lovö till bihang, och Flodin får, som jag hört, i dessa dagar Solna på samma sätt medelst Westermans flyttande derifrån. Han har dessutom häfpredikantslönen qwar, som nästa år blir dubbel. Och skulle om banquen kommer dertil, med sin lön gå öfwer 20 tusende d.s.m. Kyrkan borde här stå mitt i byn; så att de som minst hafwa äfwen få något. Mig skulle wara oändeligen kärt att se denna hederlige mannen hulpen med des många barn under knappa wilkor; åtminstone har min skyldighet warit att tala för honom. Jag förblifwer med oaflåteligit estime — — Arkebiskopens — — ödmiuke tienare

St., d. 17. Dec. 1777.

Celsius.

14. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Gunstige Herr Broder.

Jag har ingen annan utwäg, i anseende till här förekomna omständigheter, än att hos min Herr Bror hörsammast anhålla, det tackes

min Herr Bror gunstbenägit tillåta, att notarius cons. wid domcapitlets archivum låter afcopiera och vidimeradt till mig nedersända Kongl. brefwen angående nådår af d. 14. Nov. 1695, d. 19. Martii 1726, d. 6. Maj 1729, d. 28. Martii och 3. Julii 1741, emedan det här warande archivum saknar intet allena dem, utan en god del annat som till nu stedse i — — —¹ finna borde. — — —. Arcekebiskopens — — min gunstige Herr Broders hörsamste tienare

Lund, d. 15. Julii 1779.

Celsius.

Martin Cereniukselta. — Från Martin Cerenius.

1. S. T. Högtwördade käreste Broder.

Under d. 3. i thenna månad war jag för en wiss angelägenhets skul hos not. Frosterus. Tå kom han af tilfålle at berätta, thet Hans Majestäts bref redan ankommit til consistorium ecclesiasticum med befallning therom, at biskopswalet härstädes skal skyndesammast försiggå. Frosterus sade ock, at doctor Samuel Pryss en timma wid pass förån jag kom hade warit hos honom samt at han tå förestålt huru angelägit thet wore, at warsaml. och försiktigt skicka sig wid thet blifwande biskopswalet. Hwarpå doctor Pryss swarat, at thet wore rådeligast, at tå antaga fremande bisittare i consistorio ecclesiastico. Får nu se huru thet går. Ännu är intet Rossen en gång adjungerad, ehuru thet är resolverat, at han borde wara inne med. Ei eller lära the tänka at adjungera honom. Ty resolutionen skal wara så stånd, at om Rossen wille komma in, så stode thet för honom fritt. Hwad är thet för illusion? Mån tro Rossen eller någon annan kan med raison erbiuda sig at blifwa adjungerad utan at blifwa upkallad? Och at kalla honom op lära the wål så härefter som härtil akta sig före. Iag för min del kan aldeles intet i sådane omständigheter skriftel. lägga in therom, at blifwa adjungerad. Ty man ser hwad klåckan är slagen. Johnsson berättade för mig i dag, at man redan försummat en session efter Kongl. brefwets ankomst angående biskopswalet; och när samma bref, som redan warit här öfwer tre wekor, ändtel:n nu förl. Odensdag, eller d. 8. hujus, blifwit oplåsit i consistorio, så har doctor Tillander i synnerhet högel:n sat sig emot

¹ *Kaksi epäselvää sanaa. — Två otydliga ord.*

thes expedierande med utlåtelse, at thet ordet *skyndesammast* wore et wanligt ord wid expeditioner, och at man theraf ei kunde sluta, thet öfwerhetens mening wore, at med besagde wal skulle emot wanligheten förhastas, utan kunde härmed wäl hafwas anstånd til nästan session. Låt se när then nästa sessionen blir, at thenna sak blir förehafd och expedierad. Ty wid thetta oraclets swar har thet nu blifwit. Jag inbillar mig sådant, at wederböranderne här sammansat sig at draga ut med thetta walet til thes riksdagen är förbi. Imedlertid lærer hwar för sin del hutla så mycket som mögeligit är. Skulle man märcka, at saken med flit ännu drages onödigtwis ut på tiden, och til thes hwar man wäl hinner anlägga sina planer, så torde intet wara orådeligit, at genom wänner och wäns wänner utwärka en ny Konglig befallning til walets skyndsamma anställande. Unnar Gud mig lif och helsa så wil jag med nästa post låta weta, om härwid blir något vidare tilgiordt. Eller ock, om jag wäntar til posten therpå uppå folckets bättring, så lærer thet ännu icke skada.

Fru biskopinnan Browallia har efter min hustrus berättelse tykt illa wara theröfwer, at hon icke blifwit behedrad med afskeds visite. Thet torde icke skada at genom bref stryka smörja öfwer thetta såret.

Jag har gjort min visite hos lilla bror Carl Fredric. Han mår wäl, Gud ske låf! och studerar flitigt.

Tänk på mig och mit folk i then fattiga scholan til thet bästa. Och skulle man finna, at saken i någon måtto skulle hindras i sin tilbörliga framgång för the penningars skul, som Eneqvist äro lofwade, så beder jag ödmjukeligen at få tidig underrättelse therom. Imedlertid har jag then äran at med al högaktning och tilgifwenhet in til mit yttersta framhärda S. T. Högtwördade käreste Broders ödmiuke trogne tienare

Åbo, d. 10. Octobr. 1755.

Martin Cerenius.

2. S. T. Högtwördade käreste Broder.

I går eller den 5. hujus har man ändtel. resolverat til expedition i saken angående biskopswalet. Uti Uhleå stad skal prästerskapet i

Österbotn församla sig, såsom thet närmaste stället för them, som wistas längst i norr. Fellman lærer här föra direction, om icke Ervasten infinner sig i egen person. Elies är resolverat, at twenne contractsprobstar, som äro närmast belägne til hwarannan, skola komma öfwerens sig emellan, hos hwilckenthera walet bäst kan ske. Frosteri project angående the närmastes kallande hit til staden d. 19. Januarii nästkommande är ock gilladt wordet. Men här är nu öfweralt, som Bror wäl kan föreställa sig, en rasande kokning med the fattiga grytor, som hwar för sig kan komma öfwer. Probsten Lilius wil nu blifwa academicus och consistorialis; och til then endan har han redan här i staden sökt wärfwa folk åt Samuel Pryss. Men intet har thet på alla ställen än welat lyckas för honom. Får se huru thet går på landet med honom; til hans nit för Pryssen skal hafwa drifwit honom at stryka i kring. Thet är underligt, at then stackars Lilius icke kunnat hålla inne med Pryssiska löftet om befordran til profession. Hwilcket man säkert slutat theraf, at han uttryckel. förklarar sig wara hugad för academiska sysslor, samt at sitta i consistorio. Herrarna hafwa wäl måst låfwa rundt, innan the kunnat upwäcka honom til så stor ifwer och nit för sig. Jag talar nu in pluralis. Ty thet som gäller en, lærer och på wist sätt gälla hela bandet. Satis jam de Pryssio ejusq. Lilio. Jag wil nu komma til Tillander. Thenne gode herren skal efter berättelse, som man har wäl orsak at tro, hafwa then kloka Hasselbom och Lidin til store gynnare och befordrare. Men hwad the hittils för honom kunnat uträtta, är än obekant. Jcke eller lærer Clewberg wara utan lott i thenna leken, ehuru jag honom angående än intet hört något besynnerligt. Om Tillander hörde jag i dag en rolig historia. Han skal i thessa dagar examinerat Crusis måg, prästen Aurelius, som förr war hans adjunct i Lundo, och frågat, hwem han mente nu skulle få mästa biskopsvota, eller bli biskop, hwarpå han i sin enfaldighet swarat, at man, som han hört, wille hafwa en Finne thertil. Tillander har således önskat, at han ock nu wore en Finne; och thet med leende mun. I thet samma har adjuncten i Lundo kommit in, tå Tillander äfwen leende utlåt it sig: Si, ther kommer en redlig Finne med. Kan man se huru uppenbarl. folket wil tränga sig fram, hwad skal tå på hemligare sätt ske? H. mons. borgmästaren Sacklen skal i Stockholm starckt arbeta på sin swägers bästa. Som then junckaren är en dierf persedel och lærer följaktel. taga grofwa steg, som

affecten kan drifwa honom til, så lönte thet wäl mödan, tör hända, at genom wänner och wäns wänner gifwa akt på hans rörelser ther i orten. The torde casu existente komma til måtta, ther the blefwo bewislige. I går kom tandem Isaac Ross in i consistorium. Men han har kommit til utan bod. Pryss har gifwit honom en grym opsyn. Doch måste han låta Rossen i frid, sedan han berättat, at han efter en consistorii resolution instält sig. Huru thet nu igen går får man höra. Herrarna hafwa åter resolverat om angående schole-medlen; hwilcket Deutschens skriftel. votum af innehåll at the frånwarande ledamöterne äf:n borde höras, kommit til wäga. Nu wil man hafwa af mig någon större säkerhet til nästa session, än blotta intekningen öfwer min gård. Och som jag icke än wet, hwad större säkerhet the mena, så har jag i thenna delen än icke kunnat determinera mig til något. Elies hade Pryss swarat til nästnämnde votum, at consistorium här icke behöfwer correspondera med frånwarande ledamöter, efter ingen biskop är med ibland them. Men jag tror at Deutschen har rätt. Mån tro Pryss och Tillander kunna kullslå then resolution, som consistorium plenum fattat, utan communication med them, som i samma resol. äro deltagande, så wäl som answaret för penningarna. Men thetta folket har en ny styl til rättgång at utan communication, och af egen myndighet afsluta saker. Hwarföre the ock i mina affairer fåt then ena gången efter then andra resolvera om igen, eller fram och tillbaka. Hwilcket jag ler åt. Herman Ross skal nu i thessa dagar anträda sin resa til Stockholm at bewaka sin angelägenhet. Han lät wäl förstå, at wi andre skulle befulmäktiga honom å våra wägnar, men han fick thet swaret, at wi icke behöfwa honom. Samma gången kommo wi docenter öfwerens therom, at Eneqvistiska pengarna, som äro vår halfwa lön, nu med thenna påst komme at öfwerstyras til prof. Gadolin, som en gammal vän af Eneqvist. Wi hafwa ock icke underståt oss at beswära Bror härmed. Herman wille hafwa them med sig och war nog ond på sit sät theröfwer, at wi icke trodde them i hans händer, men thet blef therwid, som sagt är. Jag ser af prof. Gadolins bref, at Hans Maij:t än icke remitterat vår sak til ständerne, fast then länge sedan från cammarcollegio blifwit tit expedierad. Om möieligit är, så skynda på thenna remiss, min k. B:r, ju förr ju hellre, at saken må i början af riksdagen komma til at föredragas. Iag tänker med thenna post äf:n skrifwa Sernander til om thetta ärendet. Låt mig

för alting weta, hwilka Bror sielf anser för minst farlige competitorer för sig. Jag har hört, at the wälsinnade emot Bror wille nämna domprobsten Fortelius och prof. Gadolin. Låt se om icke Österbotningarna wela draga in Mathesius från Upsala. Doch kan han icke få pluralitet. Ty lærer ingen tänka på honom. Jag säger än en gång, låt mig få weta, hwilka Bror sielf hälst åstundar på förslag med sig. Jag wil sedan giöra mit til at bibehålla thet, så mycket jag förstår och förmår. Om möjeligit är: så glöm ei at auctorisera mig på thet sättet, som jag med senaste bad Bror om. Jag kan intet annat tro, än at hans höggrefl. excellence cancelleren lærer, efter så många försäkringar, ändtel. på sådant sätt befordra mig som jag begärat. Nu är Lilius, Pryssens och jag Brors client: får se, hwem som winner. Gud styre alting til thet bästa! Fru Pryss har redan kallat sig biskopinna hos biskopinnan Browallia. Men en käring hade gifwit henne fulmakt til thenna hedersposten, som sålt åt henne en sådan granlåt som en biskopinna anstår at bära. Hon har likwäl wid samma tillfälle utlåtut sig, ehuru hon war wiss på sin man, at hon wore nögd hwem som hälst blefwe biskop, allenast intet Bror finge then förmån, som ståt under hennes mans lydna. Observera phrasin, non semper occurrit. Nu blir papperet alt. Mera härnäst. Jag är med al wördnad S. T. Högtwördade käreste Broders ödmiuke och trogne t:re

Åbo, d. 6. Nov. 1755.

Martin Cerenius.

3. S. T. Högtwördade käreste Broder.

Nu är ingenting wunnit, utan mera tappat å Brors sida therigenom, at Isaac Ross kom at sitta i consistorio. Ty thenne Isaac är ock blifwer så ifrig Pryssian och conseqventer hela thet bandets wän, at man näppel. för någon egen förwäntande förmåns skul kunde tro, helst en gammal karl, wän och släkt på kiöpet, wilja prostituera sig på thet sättet, som skedt är. Tänk, at med thenna sak är redan så wida kommit, at Wilhelm underståt sig uppenbarl. i thessa dagar för min hustru i min frånwaro lasta Bror såsom högfärdig, och then ther icke wille tala en gång med folk, med mera. Men Pryss theremot har fåt berömmet, at han wore human och egen med alla. Och skulle efter Wilhelms mening Pryss således wara thet tienligaste

biskopsämne ibland alla competitorer, efter til biskopsämbetet ei fordrades mera skickelighet, än om min hustru eller någon annan thylik qwinna finge allenast prästekläder på sig, så wore hon nog skickelig thertil etc. etc. etc., at anställa visitationer behöfdes ei stort förstånd til etc. Sedan jag af min hustru fick weta thenna Wilhelmiska historien, så gick jag par dagar thereafter til Isaac at giöra försök, om icke besagde historia af honom och Herman hade sin uprinnelse, och blef om thenna sanning nogsamtt öfwertygad. Ty tå jag wid samma tilfälle gjorde honom thet förtroende, som en gammal wän, at jag förut wiste honom min inlaga, som jag dagen therpå ingaf emot herrarnes obilliga påstående, at jag antingen skulle straxt skaffa löftesmän för scholemedlen, eller låta auctionera min gård, war han rätt styf på sin kant och förswarade i thet högsta han kunde saken på Pryssens och the andras sida. Och när jag i synnerhet yrkade therpå, at Bror och Gadolin skulle nödwändigt höras, såsom the ther öfwer thenna sak förut suttit, och gemensaml. tillika med the andra warit nögde med then wundne in-teckningen på min fastighet i staden, så utlät sig Isaac på samma sätt som Pryss förut i consistorio bemöt then ärl. Deutschen, hwilcken med sit skriftel. votum hållit med mig i thenna delen, näml. at här wore nu consistorium, och at man nu icke, som i Browalli tid skedt, behöfde correspondera med frånwarande. Thetta spelet är icke oslugt drifwit af Pryssen. Han såg förut at thet war omögel. at slippa Isaac twertemot consistorii resolution. Ty slog han sig först i slanger med Herman, skaffade honom utan communication med mig låf at resa til Stockholm, och förordnade äfwenledes mig owitterl. Pihlman at förrätta thes syssla; hwarigenom händt, at jag och Herman blifwit owänner, och Herman äf:n genom thetta Pryssens förtroende blifwit lockad at draga Isaac i samma nät. Utan twifwel. hafwa löften om befordran äf:n kommit här til, hwilcket Herman uti en häftig discurs med mig näst för sin afresa, nog tydel. lät förstå. Ingen må tro, at Wilhelm wågat sig at tala sådant af sig sielf och utan säker anledning, ja, så säker at man nu fult och fast menar, at alt är redan genom Pryssen wäl bestält, och fast grund lagd til allas theras upkomst. Nog om thetta wackra och stadiga folket thenna gången; hwaraf Bror lærer finna hwad thet är at lita på them. Elies har Pryss blifwit så dierf, at han genom bref til åtskilliga pastores, anmodat them at votera på sig til biskop. Man kan tänka, at han

gåt nog högt i thenna konsten, efter han underståt sig at äf:n skrifwa Christian Welin til om samma sak. Thet förtrodde mig Johnsson stackare i menlöshet. Men mån Welin i synnerhet eller ock någon annan icke mera wore så ärlig, at han uppå begäran gåfwe fram en sådan apostolisk epistel? Thet wore härlig sak framdeles. Aldrig tror jag at Pryss af sig sielf wågat spela så groft, om icke Tillander och Clewberg narrat honom å stad, at således genom thenna konst hielpa äf:n sig sielfwa och andra Swenskar. Men andra kunna ock skrifwa, fast icke immediate som Pryss och i egen person. Jag berättade förra gången, at Hasselbom och Lidin arbeta för Tillander. Nu har jag hört, at then förre skrifwit både gamla och unga Hedman til i Wasa och recommenderat i synnerhet Tillander. Låt se huru thet går med thessa Brors släktingar och gamla wänner. Tillander har sielf warit så tiltagsen, at han sielf och genom Lidin sökt förmå ingenieuren Gadolin at arbeta för sig hos prästerskapet. Är icke thet nog långt gångit at förmå then ena brodern at gå if:n then andra? Til then endan har Tillander redan giort twenne wisiter hos Gadolin och theras fruar hafwa äf:n i hast blifwit systrar. Ty Gadolin, som han sade för mig, har icke afslagit Tillanders begäran, utan gifwit hopp at wilja wärkställa then samma så mycket han kunde. I Österbotn skal icke eller wara redigt wäsende; som then therif:n nyl. hemkomne past:r Bechman berättat för Johnsson. Större delen lærer falla på Mathesius i Upsala. Några åter hafwa förklarar tycke för Forskål. Och är icke eller Werander blefwen lottlös. Thet lærer altså bli en sådan oreda wid thetta biskopswal, som näppel:n lærer haft sin like. Här är nu ingen mera ärlig, än then fromma Deutsch. Frosterus torde wara något at lita på. Men när man snäser honom, så måste han tiga, och så går comœdien an utan hinder. Mig wil man nu äta opp på alla kanter för Brors skul, och twinga til aftal genom hård medfart. Ehuru herrarna oppe bedyrat at the ingenting gjorde mig emot utaf affect, så fick jag likwäl weta först genom Johnsson och sedan genom Cajalen sielf, at Clewberg, så snart han kommit hem från consistorio ecclesiastico, skickat efter Cajalen och frågat af honom, huru thet ware nu fatt med saken angående Flachsens påstådde 600 d. som jag efter then ingifne räkningen borde betala. Han hade gierna welat komma then saken i gång och en ny röra, men har doch thenna gången ännu icke kunnat. Löften se the icke gälla hos mig,

therföre wil man twinga mig. Men jag frågar intet efter her-
rarnes trug eller hot, så länge Gud unnar mig helsan och jag kan
skrifwa. Af alt thetta med mera, som än hända kan, lærer Bror
lättel:n finna huru angelägit thet wore at auctorisera mig på thet
begärta sättet genom hans excellence cancelleren ju förr, ju heller,
och åtminstone sidst til then tiden, tå biskopsförslaget bör opsättas;
på thet jag therwid i synnerhet måtte få tilfälle at se folket i och
på fingrarna. Bror lærer tänka, at jag för egen förmån yrkar härpå.
Icke är jag ell:r någon stoicus. Men thet kan jag heligt bedyra,
at jag härmed rätt så mycket syftar på våra fattiga landsmäns
bästa, som mit egit. Gud låte ändtel. wäl gå, och hielpe oss för-
trykte Finnar! Så när hade jag glömt at nämna, huru Johnsson
stackare äf:n af Wilhelm blifwit wid äfwannämnde tilfälle noterad
för then, som bruka wänskap med mig af räddhoga för Bror. Min
hustro låter ödmiukel:n helsa, och sade mig i går, at jag skulle råda
Bror, at i synnerhet insinuera sig hos fru Spitz, som är kammarfru
nu för the yngre Printsarne, såsom för Prints Gustaf förut. Hon
skal wara mäktig qwinna, men skal ock wela ha smörja. Bror wet
bäst hwad häruti såwäl som andra thylika omständigheter är til
görandes. Jag har allenast at giöra min hustro til wiljes giort thenna
erindran. Nu kommer jag intet mera ihog något, som wore wärt
at plutra bort papper med. Men et är doch än angelägit. Som jag
förstod af bror Gadolins bref til mig, at Hans Maij:t ännu tå icke
remitterat saken, angående wår penningelöns förwandling til riksens
höglöfl. ständer, så skref jag bref therom til Sernander med begäran,
at han med första wille skynda på besagde remiss. Samma bref
följde med sidsta post under bror Gadolins couvert. Jag bad honom
at lefwerera brefwet Sernander i händer, om så skulle än behöfwat,
och tror, at thet lærer wara bestält. Jag är med wördnad S. T.
Högtwördade käreste Broders ödmiuke och trogne t:re

Åbo, d. 13. Nov. 1755.

Martin Cerenius.

In margine: P. S. Österbotningarna skola wäl wilja nämna Bror,
men med sådant folk, som i thetta bref äro nämnde; ehuru ock
några få tänkt på Fortelius i Borgo.

Antti Chydeniukselta. — Från Anders Chydenius.

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellaire.
Höggunstigste Förman.

Nu kan jag åter icke längre hålla mig från det angenämaste af mina nöjen, at igenom bref upwachta Högwördigste Herr Biskopen.

Den bedröfweliga ödeläggelse af alla näringar, och derpå följande nöd, samt dermed förknippade utflyttningar, banqverouter etc., som alla förut blifwit wista wara en fölgd af det antagna financesystemet, börja nu alt mer och mer at wisa sig.

Wij hafwa Gudi låf mäst öfwer alt i Österbotn ecclesias puras, som ei äro öfwerswämmade af herskaper, och bära wij oss just derföre i det längsta, icke destå mindre gå auctioner och executioner hos oss i swang öfwer alt; 4 stycken af sina 40 åboer i Nederwetil hafwa allerede gått öfwer ända, och nog äro wist 8, som ännu hwardag wänta på samma öde, alt til kronans och rikets förmån och statswärckets hielp. Jag kommer ei i hog, om jag sidst berättade det en länsman i Wermland haft 500 executionsorder, som enligt förordningen wid embets förlust bordt innom 2 månader wara exeqverade, hwarföre han warit nödsakad at taga af häradsrätten bewis derpå, at det wore honom omöjeligit, at exeqvera dem på 2 års tid. Från Stockholm berättas, at ingen wäxel säljes på börsen, och coursen börjar at stiga. Det är wist sölfrets och andra wahrors pris har begynt mot hösten at märckeligen höja sig. Gud nåde oss! Det bebådar ny osäkerhet; och det har fallit mig in wara en fölgd af rådkammarens mått at förwara bruken från undergång genom för-lager etc.

Det war märckeligit, at sal. r.r. Löfvenhielm för sin död fick så dryg känning af penningeställningen den han med magt sökte at förswara, at han sielf måste tadla den til slut, och så när blifwa ett offer för den samma til sin wälmåga.

Frihet at få anständigt nära sig och *säkerhet* at få sin wahra betalt uti stadgat mynt, wore efter min oförgripeliga tancka alt hwad en regering genom lagar kan göra til näringarnas upkomst. Men jag förlåter icke den goda Kryger, som sielf i sina *lediga stunder* om folekmängden förr och efter syndafloden wisar, huru hiskeligen

folckmängden ökte sig i forna tider, huru städer, slögder, jordbruk etc. anlades och uplifwades utan några reglerade stadsprivilegier, classificationer, stads- och landtmannanäringar, med mera, som wet, at Swerge fordöm warit talrikare på folck, och aldrig wetat af sådant, men icke destå mindre med yttersta ifwer fächtar för regleringen, och jag wet icke om jag misstager mig då jag säger, at han genom förfächtandet af den sattsen i bästa wälmening skadar riket mera i längden än hela Pommerska compagnien. Det sednare dödade straxt, men det förra lägger grunden til ett lönligt gift, hwarigenom staten under den lyckeligaste regering tränar bort i längden.

Boställsinrättningen i Westerbotn för officerare är nu förwandlad til en landsplåga. Den blef sidsta riksdag bijfallen, men det är ohyggeligit at tala om tilgången derwed.

Höowäxten war ömnog i år och bärgningen medelmåttig, men det mykna höstwatnet af ett continuerligit rägn har ut med älfwarne gåt up uti höladorna och wed denna G. Carleby elf allena förskemt säkert 8 a 900 winterlass höö. Sädeswäxten war ock någorlunda, men står ännu til en tredie del på åkren, och af det som är inbärgat har äfwen rägnen genom mältande bortskämt mycket.

Twenne Spaniefarare äro i sommar redan för vår stad utgångne, och capitain Lalin, som hwar dag wäntas från Holland, skall ock fara ut til wintren, om han hinner. I Westerbotn är ock en Spaniefarare hemkommen, men til föga gagn för landet, ty rederiet har stannat i håret på hwarannan, och lasten ligger seqvestrerad, men ännu häftigare dragas städerne med at hindra bondeseglation. En del fartyg hafwa seglat bort med wåld, andra ligga under seqvester, och ingen får den minsta credit. Med ett ord: borgaren och bönder äta up hwarandra, men bonden får alltid först sätta emellan. Högwördigste Herr Biskopen behagade i sitt högtwördade en gång nemna at köpmannawahrorna icke falla i samma mån, som landtmanna, och just detta röjer, hwem som äger en öfwerlägsen styrcka, at nedtwinga priset på andras och i det längsta bijbehålla det på egna wahrer. Månne städerna genom en sparsammare hushållning i de framflutna tider framför landtmannen wunnit detta försprång, eller månne icke privilegier etc. få någon del deruti, som efter mitt begrep alla tider banat lagliga wägar til wissas wälmåga och pluralitetens förtryck.

Det klagas nu allmänt, at tryckfriheten alstrar af sig idel owet och sqwaller. I synnerhet är gallan sprängd emot vårt stånd; men jag blifwer doch wed den tanckan, at det goda, nemligen nationsupplysning, som derigenom winnes, öfwerträffar det onda, och alla få sin läxa och blifwa wahrsammare, hwarigenom regeringssättet och friheten aldra säkrast bewaras.

Wår goda mag. Pazelius är extremt liderlig, en oärhörd förargelse för församlingen och en skamfläck för sitt stånd. Han christnade för några weckor sedan ett barn hos fiskalen i staden; men han måste hållas up af kläckaren och hielpas til rätta då han icke kunde läsa, han lade sig där öfwer natten och kom icke om morgonen ihog at han christnat något barn. Mäst alla faddrarna hafwa warit oroade deröfwer, at barnet ei blifwit döpt rätt, doch på kyrckoherdens förklaring gifwit sig tilfreds. Probst Salm. säges hafwa två gångor från domcapitlet fått befallning at göra sig derom under rättad, men han achtar sig för sådant, och will tysta ned alt. Många bönder wet jag hafwa äfwen hos oss plichtat för fylleri, som ei supå $\frac{1}{3}$ del mot honom, men han går frij til ett bewis huru olika lasterna straffas hos gemena män och ämbetsmän. Herren i nåder förbarme sig öfwer oss, och hielpe än sin förfallna församling.

Iag wet wäl, at jag, så wäl genom min widlöftighet, som oförsynta utlåtelse uttröttat Högwördigste Herr Biskopens tålmod. Men förlåt Högwördigste Fader den som icke får någon roo, utan at öppna sitt innersta, och som icke destå mindre med aldri diupaste wördnad framhärdat til grafwen Högwördigste Herr Doctorns, Biskopens och Procancellairens aldriödmuikaste tienare

Nedervetil, d. 12. Octobr. 1768.

Anders Chydenius.

Ernst Johan Creutziltä. — Från Ernst Johan Creutz.

1. H:r Magister.

Jag tackar honom för den mig tillskrifne wackra disputationen, och giör mig alltid ett nöje att kunna befordra dem som igenom så nyttige studier wisa sig wara skickelige till det allmännas tjänst. Jag är H:r Magisterns beredwilligste

Stockholm, d. 18. November 1737.

Ernst Johan Creutz.

2. Höglärde H. Magister och Adjunct.

Här inneslutit föllier mitt bref till academieräntmästaren Stenman om lörens obehindrade tillgodo niutande, som H:r Magistern och Adjuncten till swar lemnas; förblifwer H:r Magisterns och Adjunctens beredwilligste

Stockholm, d. 29. Decemb. 1738.

Ernst Johan Creutz.

A tergo: Den Höglärde Magister och Adjunct wid Kongl. Academ. H:r Carl Frid. Mennander a Åbo.

G. Creutziltä. — Från G. Creutz.

1. Högwyrdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Arkkipiispan toivomuksesta lupaa nimittää amanuenssin, maisteri Knösin ylimääräiseksi apulaiseksi. — Lovar efterkomma ärkebiskopens önskan, att amanuensen, mag. Knös utnämnes till extra adjunkt.

Högwyrdigste Herr Doctors, Ärkebiskopens och Procantzlerens hörsamste tjenare

Stockholm, d. 2. Augusti 1784.

G. Creutz.

2.

Gripsholm den 24. Oct. 1784.

Högwördige Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Suosittellee Ladugårdin seurakunnan kirkkoherraa Olof Enerothia pankkivaltuusmieheksi. — Rekommenderar kyrkoherden i Ladugårds landsförsamling Olof Eneroth till bankfullmäktig.

Högwördige Herr Doctorens, Ärkebiskoppens och Procancellerehs hörsamste tjenare

G. Creutz.

Effter et och annat giordt försök at bestrida lagligheten af En:s utseende til bancofulmäktig har jämwäl en winskänk i Stockholm i tryckfrihetsförordn:n, utbegärt protocollerne berop:de sig på hwad som i saken passerat är, at läggas för allmen offentlig dag. Et underd. hemstellande til H. K. M:t afgår med denna post ifr. consist:m, huruwida tryckfrihetsförordningen sträcker sig til detta af

en hel annan beskaff:t än rättegångsärender warande mål och som angår en effter ständernas förfatning oss opdragen förtroendeförrättning. Jag anhåller ödmjukast at Ed. Exc. tächtes så begå, at H:s Maj:t wärdes nådigt afslå den begärta handlingarnes utlewerering til trycket eller ock befalla at saken måtte hwila, til des wi för våra principaler kunna stå til answar, om så fordras, och wårt mehnlösa göremål, som ren genom detta optaget wil kasta skugga, sådant fordrar.¹

D. 19. 9bris 84.

3. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Procantzler!

Jag är Herr Doctorn och Ärkebiskopen mycket förbunden för den omsorg och möda Herr Doctorn och Ärkebiskopen gjort sig att befordra kgl. hofpredikanten Eneroths utväljande till bancofullmäktig. — — — Hörsamste tjenare

Stockholm, d. 22. Nov. 1784.

G. Creutz.

4. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procantzler, och ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

— — — angående herr professoren d:r Amnells åstundade tjenstfrihet, — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 17:de. Februarii 1785.

G. Creutz.

5. Stockholm, d. 28. Apr. 1785.

Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procantzler och ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

— — — har jag med nöje förnummit Kongl. Maj:ts nådiga befallning angående förskaffande af evangeliska lutherska församlingens

¹ Luultavasti K. F. Mennanderin verraten epäselvästi kirjoittama konsepti, joka on välittömästi G. Creutzin 24. X. 1784 p:tyn kirjeen jälkeen. — Troligen ett koncept, delvis otydligt, av C. F. Mennander, vilket följer omedelbart efter G. Creutz brev av den 24. X. 1784.

hufvudböcker till ambassadecapellets tjenst i Paris vara upfylld; och skall jag draga försorg att dessa till mig sände böcker med det första bliva vidare afskickade. — — — Hörsamste tjenare

G. Creutz.

6.

Stockholm, d. 9. Junii 1785.

Högwyrdigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procantzler och ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

— — behagade Herr Doctorn och Ärkebiskopen för kongl. wetenskaps societeten i Upsala förklara den myckna tacknämlighet och ärkänsla, hwarmed jag emottagit de mig tillsända acta, — — — Hörsamste tjenare

G. Creutz.

Axel Fredrik Cronstedtilta. — Från Axel Fredrik Cronstedt.

1.¹

Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Sidsta högtärade skrifwelsen fagnar mig med det at mig gifwes tilkänna, det iag är bibehållen i Herr Biskopens wänskap.

Sådane som de förr nämde portraiten woro, då iag räddade dem från det sidsta ödet, har iag äran at sända dem härjämte. Om den authorens arbeten icke förr äro i händer, kan iag göra mig försäkrad, at svenska mäns och wissa lärdas portraiter däribland blifwa wälkomna, men i alt fall få de wittna om min oföränderliga wilja, at göra Herr Biskopen nöje. Nog har min swåger, assess. Tersmeden sagt mig, at han gifwit H:r Biskopen en bok, som wi täflat om och innehölt påfwen Clementii XII med dess cardinalers portraits; men iag wil weta, (oss emellan) om det skjett, ty han torde allenast willa ställa mig på det sättet tilfreds.

När iag flyttade til detta boningsställe, lämnade iag effter mig i Norberg mina mineraldoubletter och får dem icke hit förrän på

¹ N:ot 1 ja 2 päiväämittömiä. — N:is 1 och 2 utan datum.

nästa före, så at iag icke förrän et annat år, wil Gud, kan skaffa några ut på sin rätta wäg, hwarförinnan iag torde få weta, hwilka slag från denna orten egentel. åstundas: ty hwar samlare wet, huru skiljaktig smaken är och hwad det fordras til en generel samling för en ort, så fyndig som min iurisdiction är. Det står nu så til för min egen räkning i den saken, at iag gör ganska små conqvetter om året, icke för det, at lusten är förgången el:r samlingen komplett, utan för hinder af andra sysslor och at iag har ingen upmuntran af lust hos de ynglingar, som söka mig, emedan de hafwa andra yrken och mineralogier för et parergon. Däremot när unga v. Engeström war hos mig, profiterade wi af hwart ledigt moment i den saken. Han är så fallen til bergsman, at iag icke funnit någon likare och fäster på honom alt mit hopp för vår stat, sedan dels ödet, dels vår konstiga tid gjort utsigten mörk för framtiden. Det blefwe för widlyfftigt at bewisat; men wist wet iag, at den florerande epoqven skrider til sit slut; til exempel för chymien, utom hwad wid academierne kan uträttas och som mäst stadnar wid elementa. Om iag icke bedrager mig, så influerar därpå vår politiska crisis, hwilken antingen är påbegynt el:r snart förestår; ty det tyckes icke annat gälla än partie och dess medel, cabaler och intriguer, hwarmed wettenskapen icke tillåta sina älskare at uppehålla sig och blifwer det, som förljudas wil, ingen frihet af i tankar och tryck, så gör den bäst, som icke kan el:r förstår följa strömmen åt och därföre är känd af pariers driffjärdar, bäst, at han endast tänker på tidens sätt til at nära sig, antingen de jure el:r facto excipera undan de lagar, som hafwa allas el:r hela samhällets bärning til ögnamärke. Så tycker mig, at lyckeliga genier böra göra effter de goda exempel som wi hafwa och då skal aldrig fela republikver, Scyller och Pompejer och Catiliner, som skola åter framdeles sysselsätta historiske beaux esprits med deras lefwernebeskrifningar til upodling af belles lettres. Förlåt mig, Herr Biskop, at iag har gått utan min sphere. Iag längtar effter samtal med sådan man i ödemarken och är Högwördige H:r Doctorens och Biskopens ödmuicke tjenare

Axel Fr. Cronstedt.

Päiväämätön. — Utan datum.

2. Högwördige och Höglärde H:r Doctor och Biskop.

När iag blef hedrad med H:r Biskopens angenäma skrifwelse, war iag i et så slätt tilstånd af en långwarig siukdom, at iag icke kunde mera än sända det til min stora gynnare h:r bergsrådet v. Swab och låta swaret på honom ankomma. Sedermera har iag af bemälte bergsråd fått höra, at ärendet blifwit uträttadt, såsom det sig giöra låtit, doch någorlunda enligt med H:r Biskopens åstundan. Hwarföre iag förwäntat någon annan nöjsam lägenhet at hafwa äran af et skriffteligit besök, emedan iag bör föreställa mig, at H:r Biskopen är mätt och ofta ledsen af en tomm brefwäxling. Et tilfälle gick mig doch utur händren när stuffer af mina reliquver öfwersändes til Åbo, emedan Gaddens ombud kom mig för hastigt uppå. Därwid iag likwäl welat förbehålla mig en god uttydning, om de flästa warit förut i samlingen, til äfwentyrs genom den stora stenskojarens Tideströms åtgärd.

Nu tager iag mig anledning af medföljande 3:ne portraiter, som alla gå ut på en sujet, men torde icke wara förut i Biskopens händer, häldst man icke kunnat föreställa sig, at det belupit sig mera än et på denna mannen, ehuru polyhistor han är, sedan Lischow flyttat honom många trappor ned och nästan til foten av Parnassen. Af nyheter i lärda werlden är så stor brist, som det war på rön för academien wid sidsta qvartalet. En disputation från Åbo om gips har lupit spissruthen i lärda tidningarna och wäntas allenast på autorens apologie, hwarwid han må se sig före. Imellan oss sagt, så är man här på sidan litet missnögd med professor Kalm därföre, at han är något widlyftig och senfärdig med americanska resejournalen och gifwer oss däri icke andra nyheter, än de, som förut blifwit uptäckte i academiehandlingarne el:r academiska arbeten. Således torde man willa hädaneffter litet bry honom i sit præsidii embete. För min del har iag, hwad gipsen widkommer, mäst warit angelägen at få weta, hwad teken som gifwas til lager däraf i Finland, ty iag kan icke tro, at afseende giöras til Pargas kalksten el:r marmoren, hwaraf H:r Biskopen behagade lofwa mig profstycken, tagna under dagskorpan.

Nyl. är den Neapolitanska musslan hembragt, hwars silkeslika skägg låter spinna sig til et skönt garn, hwaraf flere prof medfölja och wäntar bergsrådet Swab, som beställt henne, däraf et par

strumpor längre fram. Hon måste wara förut wäl känd, är $\frac{1}{2}$ a $\frac{3}{4}$ aln lång, spitsig i ena ändan af sådan figur . . .¹ Sidsta præses Lenberg gjorde intet stort krus wid afskieds tagande, men det vacuum fylltes af Rönnebergs inträdestal² angående Swenska wigten, hwilket wäntas dagel. af dem, som befara den långa efftersträfwade reductionen och willa wara beredde på attacken wid riksdag. Bergsrådet Iusti är antagen af kungen i Dannemark, at reglera Kungsbergs oeconomie; därför wänta wi snart stora förslager om hela Norrska hushållningens omstörning: Magnis enim magna decent, och är det en olycka, om trycket därpå icke tillåtes; doch som han icke lærer blifwa gammal där, torde wi doch en gång få se dem på tyska.

H:r Biskopen får i sidsta qvartalet se något om finska sielffrästenen. Därmed är iag icke så särdeles nögd, efter där handlas mycket om effectu och litet om caussa. Den senare tycker mig förtiena utredning och är iag nästan säker på at den sticker i blyerts el:r swafwellius; men aldrig i salpetter, som Wallerius citerat bewis uppå. Om utur et rapakivi-berg, som i dagen wittrat, stenar upbrötos utu fasta el:r owittrade hällen, som på djupet säkert finnes, så blefwe man snart uplyst. Förbl. Högwyrdige och Hög-lärde H:r Doctorens och Biskopens ödmiuke tienare

Axel Fr. Cronstedt.

In margine: Grubben chymicerar dagel. hos Scheffer och blir innan kort resefärdig til Canton. Gud låte honom få komma hem igen med hälsan, så til wänners fägnad, som at lärda werlden må få se, hwad chymisk kundskap förmår til naturalhistoriens förbättring, om nytto eljes är dess objectum.

Apostille. I anledning af Grubben bör iag berätta sub rosa silentii, om det icke förr är bekant, at chinesaren sökt på alt sätt, at bedraga honom wid färgestoffers beskrifning; doch har han fådt et frö, som färgar äkta gult, beständigt mot syra, lut och sol, hwilket förr aldrig kunnat i Europa præsteras. Handel med den waran

¹ Tässä on herttamaisen, sahalaitaisen kasvinlehden muotoinen kuvio. — Här återfinnes en avbildning av ett hjärtformat, sågat blad.

² Jos tarkoitetaan Efraim Otto R:ia, on tämä päiväämätön kirje vääressä paikassa, sillä hän tuli tiedeakat:n jäseneksi vasta 1759. — Ifall här avses Efr. Otto R., är detta odaterade brev på orätt ställe, ty han blev medlem av vetenskapsakademien först 1759.

blifwer således en stor object för honom icke mindre än at komma under de öfriga äkta färgers beredning. Däri skal han hafwa gagn af chymiska kundskaper utom hwad den kan tiena til vernisses och kitters utrönande. Saker som Europa saknar, åtminstone til quantiteten.

Från Bombay har iag skrifftel. fådt härliga löfften om stora rariteter af en swensk, som warit informator för mina bröder och nu är commander of the fort at Bombay etc.; men ju flera löfften i det ämnet, desto mera oro, ty iag är född under den stiernan, som tilegnar smicker och löfften, utan därtill swarande påföljder. Få se, huru det förhåller sig, om iag förändrar station på jordklotet.

H:r Biskopen behagar icke glömma anstalter til at få af finska blyertsarterne reasonable profstycken och at pålägga studerande i neigden däraf, at söka up både de lösaste el:r renaste arter däraf det slaget och alla granatlika ämnen, ty det är icke otroligit at i Finland finnas tennmalm.

Salvisto serpentic, hwaraf Gadden skickat mig academiska stuffer, h. e. små bitar, borde göras nytta af, häldst om man kan få honom ren från artsfiende el:r rättare förtrogne wän: glimmern, men är det rudimatiere för et folklost land? Io, tror iag, ty Handöls talgstensbrott i Iemteland ligger i et swårt climat och har doch formerat i byar för flera siecler tillbaka, emedan man tilredt de brukbaraste käril och warit i fred för förlagsmän, brukspatroner el:r herrar directeurer och factorer, som icke kunna el:r böra lefwa af slögder i wissa ämnen, til exempel: släta lärffter i Swerje, tuffer och baster i silkesländerna.

3. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Iag har nu profvet i händren af Herr Biskopens benägna ihugkomst och har äran at därför aflägga mycken tacksägelse, som hade skiedt förr, där icke en gångbar feber, som dock lindrigt handterat mig, hade varit til hinders.

Detta anser iag efter gifven god anledning för en början af den communication, som oss imellan må fortfara på öster och wester-

ländska mineralhistoriens vägnar, och därför tager min egennyttja sig frihet at påminna Herr Biskopen til at söka upreta någon af sina bekanta i den ryska lärda världen, at skicka oss något mera i större volumer af de östra länders mineralier, hvilka alltid äro och blifva rariteter i Europa. Hvad medel man må bruka at obli-gera dem, lemnas af mig i Herr Biskopens skiön och til dens förslag, som man kan göra anbud däraf. Det vet iag, at deras wettenskaps-academie är rik och alltid kan få til mängd sådane saker, som icke fordra granlagenhet vid utslåendet, såsom kiselarter af allehanda färgor från Tomm- och de andra strömmarne åt Siberien och Tartariet. Sådane äro ock icke kinkuge at föra eller skafvas de. Där bland träffas stundom doch något nytt och har iag ibland bergsrådet Psilanderhielms caspiska hafvets kislar träffat en agat, som inuti var fylld af zeolites och dess druser. Siberiska carneoler urskiljer sig ock alltid från andra genom bergstens färgen. Lapis lazuli har sit rätta hemvist bortom caspiska siön åt Buchareen och den är äfven af zeolitis arter, som iern gifver den skiöna blå färgen. Malmer från den kanten äro svårare at få; ty de bistå mest i lösa sandertzer, som villa försiktigt föras. Mera må iag icke tala on Ryssland, hvarest det lærer vara svårt at få en commerce litteraire i denna slags lärdomen med oss uprättad, förrän några där blifva smittade af modet och går denna epoqven fruktlöst förbi, så torde det aldrig blifva.

Iag tager mig således bättre fram, om iag vänder mig til vårt egit Finland, hvori Herr Biskopen är, desto bättre för mig och mineralogien, satt i den hederspost, at både hufvudsaken och dess præliminairer kunna blifva rätt och skickel. skiötte. Til de senare räk-nar iag sättet at slå och frambringa stuffer, hvori Herr Biskopen lærer efter hand underrätta sina expediter. Nog vet iag at därvid kan äfven et pedanterie insmyga sig, hvarföre iag ock icke yttrar min smak at undvika en billig förvitelse; men det lærer vi alla blifva ense om, at en stufv bör vara oskadd eller onött och NB så stor, at i alt fall en bit kan däraf tagas til et försök.

Får iag nu lof at göra frågor, i anledning af de öfverkomne stuffer och däribland gifva några omdömen, såsom:

1. Hvad är det för et marmorbruk, som nyl. blifvit anlagdt vid Åbo? Är det vid Ovensår i Korpo eller vid Pargas eller i Lojo i Nyland?

2. Förstå de där, at hvit marmor bör endast slipas matt och aldrig poleras, som doch är et svårt och ofta fruktlöst arbete?
3. Finnes det någon tilgång af den helt hvita kalkstenen på någotdera stället och har man vattufall at kunna ställa en såg vid, som kunde lätta arbetet? Ty det mästa som må däraf giöras, blifver i form af skifvor, golfsten etc. etc.
4. Kan man icke få öfver et större stycke af den hvita kalkstenen, tagen litet under dagbrynet, at här försökas?
5. Hvar finnes den flusspats blandade eller blåstänkte kalkstenen som Gadden hade prof utaf, när han var här, och får iag begära af Herr Biskopen några större stycken af Åbo traktens kalkstenar med infallande främmande arter i gemen?
6. Gunnari arten från Calajocki är smolandorum *grönsten*. Hornblende och glimmer bägge litet jernhaltige.
7. Pyhäjoki d:o åter hornblende och ganska fin serpentin. Bägge höra iernige Ertzgeborgen til.
8. Tänker någon på at giöra gagn af salvisto serpentin och måntro man icke kan få bönder i orten at lägga sig på dess huggande eller svarfvande til hushållsbehof? En sqvaltqvarn räcker hela mechanismen fram och några skrufvor med träklossar frammanför deras ändar kunna väl fästa hvart ämne. Liebelitz-arten är mycket sämre och doch synes som där giordes något af honom.

Ehrenreich i compagnie med cancellierådet Oelreich gör nu tämmel. god äkta porcellaine, fast de slita ondt med bränning och glasering. Detta bör doch icke rebutera. Ty samma svårigheter har man haft allestädes och har vår vittra v. Svab fått röna det samma vid den gröfre porcellainsleran i Skåne; emedan alt porcellainsmakeri fordrar en ganska stark eldgrad.

Den bekante mineralogien torde komma i dagsliuset inom en månad. Det mästa är redan tryckt och nu tål iag den icke, ty såsom scepticus och hypocondricus måste sådant mig hända. Det enda hon kan duga til, är, at hon kan förmå Linnæus til någon omstöpning eller sinnrika anmärkningar i den förväntade andra delen af systemate naturæ.

Åter til Finland. Af profbitarne at döma tyckes någorstädes vara dugelig blyerts at finna; i synnerhet vid Nyslott om där icke är ryskt välde. Iag längtar at se rapakivi tagen i fasta klyften under

vittringen genom skott, om icke däri skal kunna upträckas kies eller blyerts. Iag vil doch icke vara positiv och taga orsaken til förvittrandet i så syrliga ämnen: ty där gifvas flera exempel på hällearter mäst jernige, som tåla icke dagsens lius. T.e. mandelsten, *amygdaloides*, gröna hällearten etc. etc., i hvilka doch ingen främmande orsak kan upletas.

Kan iag få öfver *större stycken* af blyerts, som icke äro förnötte? Kimito jerngranater, som gåfvos här om året ut för Zinngraupen? Salvisto serpentin tagen på litet diup? jemte de förr begiärte kalkstenar? Om iag blifver bergmästare öfver Westmanland och Dalarne, den rätta malmtrakten i Sverige, så har Herr Biskopen en säker och villig commissionair i mig. Saken blifver afgjord inom 8 à 14 dagar, Det bästa vore, om Herr Biskopen behagar gifva mig en förteckning på hvad som egentel. åstundas, sedan anonymi mineralogie är genomögnad, emedan iag knapt förstår andras mineralogiska termer och kan mäst visa ut ställen, hvarest denna mannen tagit sina subjecta. Herr Biskopen lärer ock icke göra sin samling så vidlyftig, som vi fattige bergsmän äro skyldige til; ty hos oss är det beskaffadt såsom med materia medica hos apotheqvaren, den han först måste hafva i sin simplicité och sedan componerad och compositionerne åter componerade. Därföre är ock det icke olikt sagt at mineralrikets och et apotheqves bringande i systeme på papper gå på et ut.

Med en broder, som iag hafver och i våras reste öfver til sit hemvist i Finland skickade iag några portraiter af stora män, som lefvat i förra seculo, til Herr Biskopens tjenst; men iag vet icke, om de kommit öfver. De voro eljes icke så rena som iag önskat efter de hängt på väggen.

Gud hielpe oss och hela Europa åter til fredslugnet, hvars värde vi hade bordt bättre känna än at förspilla det för et stycke land, som framdeles skulle skaffa oss ny oro, ny förlust af folk, om hvars brist doch så ofta talas och vårt land öfver alt vittnar. Skola vi aldrig få en sådan systeme för vårt samhälls styrsel, at små och falska skiäl icke skola kunna draga oss från ändamålet eller spela vi med förtviflan på vår rest? Det faller mig in, at om där icke är annat fel inne, så måste mycket komma däraf, at vi giort politiqlven och hushållning för en almänhet til tvänne olika vettenskaper, som de doch aldrig varit från början eller böra vara, ty iag finner icke hos våra minister-ämnen el:r ungar, mine vänner och camerader, begrep

hvarken i *oeconomia publica* el:r *privata*. Språk och belles-lettres äro deras hufvudyrken och några lägga sig därhos på etiqvetter, bords och eqvipagens rätta beredande, en nödig, men aldrig stort gagnande kundskap för vårt fattiga land. Förbl. Högwördige Herr Doctorens och Biskopens ödmiuke tienare

Stockholm, d. 26. Iunij 1758.

Axel Fr. Cronstedt.

4. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

At iag känner al den werkan, som tacksamhet medförer, då iag påminner mig H:r Biskopens yttrade fägnad öfwer min befordran, tackes H:r Biskopen benäget tro i anledning af hwad H:r Biskopen hafft godhet at tänka om mit hjertelag, — — —.

Iag wet icke, om iag förr hafft äran at berätta, det försöket til mineralogie är worden trykt och om H:r Biskopen fått öfwer något exemplar; mindre hwad H:r Biskopen behagar tänka om dess innehåll. Det sidsta skulle iag icke begiära weta, om icke H:r Biskopen hade sig bekant afsigten at få kunnoga mäns owelduga omdöme. Icke är iag sjelf nögd därmed, ehuru egenkärleken wil skyla felen med ämnets swårighet och således fria dess tolk. Den obegripeliga ingressen, som somliga saker, i synnerhet jern hafwer i de tätaste kroppars lönnhål och wittringens påfölgder, giöra så många ledsamma distinctioner. När iag nu fått bringa ihop på et ställe mina stuffer, ser iag et stort bewis af sådane verkningar i mineralriket, som bryr swaga kännare, men innerl. fägnar dem, som ser en saken med rätta ögon. I en gång, som på et ställe består af hornberg med insprängde granater, får man längre bort blodsten, hwari glimmerns och granaternes figur tydel. skönjes, fast ämnet är förwandlat i hæmatite och på annat ställe hwit skiftrig eldfast lera med til ross förwittrade granater inneslutne. Denna har genom wittring mist phlogiston och iernet, som giort swarta färgen, i hornberget och granaterne hafwer förlorat sin *glasartighet*; men icke figuren. Skada är at iag icke har något häraf at meddela och slipper icke nu i grufworne, hwarest iag dem tagit i en tid, då iag icke förstod mig däruppå. Wid et magnesiæbrott i Dalarne har iag funnit den hår-

daste röda iaspis, så jernhaltig, at han rå drages af magneten och et annat ställe i neigden lika beskaffadt fältspat utan inblandning af jern som sinnen och ögonglas kunna röja.

Från Mora är nyss til mig kommen en bit af klar röktopas, om hvars vidare effterhållande iag gjort anstalt, i det iag lofwat köpa den skålpundtals, om han kan winnas.

Flusspater gröna octædriska med ruggig sametslik yta fås då och då här i Norberg, hwaraf så wäl som annat smått iag torde til nästa riksdag få hälsa H:r Biskopen wälkommen til en liten recreation imellan angelägnare ärenden som icke lära fela, i fall wår frihet kommer el:r må förswaras i alla directioner. Den Högste förünne H:r Biskopen hälsa och allehanda förmoner. Förbl. Högwördige H:r Doctorens och Biskopens ödmjuka tjenare

Norberg, den 18. Oct. 1759.

Axel Fr. Cronstedt.

5. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Mit sinnelag och tänkesätt hålla mig från riksdagen och från det nöjet at där träffa Herr Biskopen med några flera gynnare och wänner, som eljes äro mycket sällsynte för mig. Det senare gör ondt, men doch rår iag icke på mig sjelf, at öfvergifwa mina sysslor, som skyldighet och eget tycke mig ålagt, för at njuta något nöje under lika mycken oro. Förlåt mig, min Herr Biskop, at iag inför hederlig och betydande ledamot af riksens ständer låter märka någon, iag vet icke hvad iag skal säga, jo räddhoga för ständers sammankomst, icke af ondt samwete, såsom den där hatar regeringsättet, utan snarare af för mycken kärlek därför fruktar och bäfvar för sådane steg, som häfwa laglydnad i hela rikskroppen och omsider, efter många disputer om materia och forma gör ända på bägge. Men som præjudicater icke gälla för lag; så lærer iag icke eller få draga slutsatser från det förbifarne, utan endast hafva lof at tro mögeligheten i närvarande tid och därefter taga mesurer i det som mig närmast kan röra.

Af dem är et steg, som iag tycker mig säkert kunna lita på, at anhålla om Herr Biskopens åtgärd, som är gällande genom vett och ovedughet. Målen äro följande.

1:o En från land- och sjömiliteæ oec:deputation kommande sak om soldaters lön i Norbergs bergslag, den iag för ortens skuld önskar så afgjord efter konungens resol. och ej efter deputations betänkande, hvilket senare går ut på contractets helgd, utan at betrackta, det tack- och stångjern som därefter fordras in natura, äro varor, hvileka icke med säkerhet kunna i en ort för alla tilkommande tider tilverkas och på mindre än hundra års tid förökad ansenl. sit värde emot andra varor. Samma bergslag är dessutom graverad med en ränta, kallad *skattejern*, hvilcken ingen annan i lika omständigheter vidkännas, och när knektelönen blifver 12 sk. tackjern el:r vid pass 300 d., så får man i fredstider icke andra soldater än volontairer, dem man i krigstider måste utbyta med dyrlegde soldater.

2:o Secrete deputations betänkande om Bjuggrens præjudice torde förtjena granskning, emedan för at soutenera sidsta riksdags recommendation, hvilken var grundad på falsk upgift af mannens tjänsteår, man vil ännu göra folck orätt. Det hettes då at han skulle få bergmästare character för det han ingen lön tog såsom notarius i instructionsdeputation och man ville tro, at riksens ständer, då de som ifrigast gjorde lagar mot orätt vid tjensters förgifvande, skulle innom sin värdighet sälja bort andras rätt, i synnerhet de frånvarandes såsom min och hofjunkaren Svabs rätt (ty det skjedde då bergsrådet v. Svab och iag voro på fjällen); men sedermera har man fått röna annat och tycka somliga, at han ännu icke fått för mycket, hvartil man mästerl. förstår at utbreda ständers anseende, lika som andra från samma magt utgående lagar, grundade i sjelfva regeringsformen, vore icke mera och til samhällets större skada eftersatte, illuderade och dagel. öfverträdde utan åtal, oro och resningar, hvarom vår oeconomie i gemen torde vittna. Därföre är och blir denna sak, såsom han varit från början, personelle, veldug och illa grundad. Gör ock effect därefter; upmuntrar caffehusjunkare, frispråkare och vällustige samt discouragerar flit och arbete til ökande af de klagomål, som almänt höras öfver oskickelige embetsmän. Det kostar på, at lefva i en regering, där man efter högsta vinläggande om sanskyldig förtjenst, skal tvingas både af oförrätt och det som icke är mindre betydande, at sjelf ropa ut sina meriter, til at dymedelst sjelf förminska dem. Om iag icke i flera år tjent än han, så feck iag sätta fingret på munnen och

fästa ögonen på tjensteplacatet; men nu är det odrägeligt at för alt arbete, lifsfara och kostnad i metjern se sig förbigången af 3:ne yngre, hvaraf en allena, neml. assessor Sandel hade skickelighet. När iag besvärar mig hos Konungen, får iag icke efter 2:ne gångor gjord ansökan ens bevis däröfver och när iag vände mig til riksdagen, så galt det icke, just för brist af sådant bevis och sidst til at få måttet fullt, recommenderas Bjuggren til än större förmon.

Det skulle til äfventyrs hafva haft större och annan verkan hos mig, om den Högste icke behagat bättre se mig tilgodo än republikven. När iag genom besvär hade ådragit mig det dåvarande magtegendens än större missgynnande blef iag kallad til syssla af Konungen i Dannemark utan mit ringste medarbetande och det blef driffjädern at hjelpa mig til den bergmästaresysslan iag nu innehafver och sedermera har iag vunnit annan utsigt til min bärgning, så at iag ser mig kunna öfvergifva tjensten, när iag ledsnar vid chicanen och gjorde det verkel. nu, om iag icke begynt några inrättningar i ortens hushållning, som med heder ännu icke kunna släppas. Iag torde nog mycket lita på Herr Biskopens vänskap, då iag går så in i egne personalier och måste därför nu hålla up.

3:o Min och syskons ansökning i secrete utskottet, at få ut acordesumman efter vår sal. fader. Saken är nog för sig sjelf talande, men därför litar iag icke på dess framgång. Iag känner intriguen och vet at öfverste Wrede vil hava sysslan för intet. Där af torde et ogrundadt rykte upkommit, at afskjed söktes först efter döden, där doch det förra utföll in Iunio och det senare timade i Septembri, hvilket ingen bättre vet än närmaste grannen Wredens svåger baron Stjerncrona. Det anstår icke mig at säga, det 63 års tjenst, chicanerad i senare år af medregenter, väl kunnat förtjena denna belöning och at det icke behöfts mera än at taga sit såkallade partie til at få den mångdubbel, fast til äfventyrs med mindre rätt och välsignelse. Nu är det en rätt och ty kan man under tiggande pocka därpå.

Desse äro de angelägenheter, som iag drister mig at recommendera hos Herr Biskopen. — — —

Lithander som är hos mig och nu illa sjuk, låter anmäla sin respect. Om iag kan tjena med några portraiter öfver en del af

Westphaliska fredscommissarierne, som iag räddat från total undergång, så skola de följa med Lithander efter en föresats, som iag haft långt förrän iag tänkte plaidera för riksdags ärender, ehuru Lithander bekänner, at han debiterat mig för portraitsamlare, hvilcket iag aldrig blifver för egen räkning. Förbl. med estime Högvördige Herr Doctorens och Biskopens ödmjuke tjenare

Säter och Nisshytta, d. 4. Iunij 1761.

Axel Fr. Cronstedt.

Carl Cronstedtilta. — Från Carl Cronstedt.

1. Ädle och Höglärde Herr Adjunct.

Herr Adjunctens 2:ne angenäma bref, jämte ett exemplar af det hwackra (*sic!*) academiska arbete Herr Adjuncten nyligen utgifwit, har iag haft den fögnaden att få och däraf intaga det Herr Adjuncten behagat göra mig den ähran och det till mig dedicera, — — — har intet underlåtit att så hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet recommenderat Herr Adjunctens ansökning om lingwarum orientalium professuren samt därom talt med hans excellence riksrådet Cederström, men beklagar att iag ändå med alt detta ej något uträtta lärer, så wida consistorium til samma beställning på det sättet recommenderat den i Åbo warande ränttemästaren, att lönen skall delas emillan två, och det projectet lärer winna bifall så att det ei denna gången lärer kunna skie Herr Adjuncten nöije. Förblifwer Herr Adjunctens tienstskyldige tienare

Stockholm, d. 17. Augustii 1741.

Carl Cronstedt.

Adjunct Menander.

A tergo: Adjuncten, Ädle och Höglärde Herr Magister Menander i Åbo.

2. Edel och Höglärde Herr Magister.

Jag tackar Her Magistern som medelst dess angenäma bref och lyckönskan till det nu ingångne nya året, behagat mig fägna, — — förblifwandes H. H. Magisterns tienstkyldigste tienare

Stockholm, d. 14. Ianuarii 1743.

Carl Cronstedt.

H. Mag. Menander.

I. C. Dähnertilta. — Från I. C. Dähnert.

1. Hochwürdiger, Hochgelahrter, Höchstgeehrter Herr
Bischof, Hochgeneigter Gönner.

Der Herr Secret. Haldin hat mir einige Commissiones von Eur Hochwürden zugesandt, mit dem Auftrag, die Versicherung, dass dieselben befolget werden sollten, an Eur Hochwürden unmittelbar einzusenden. Ich verfehle daher nicht, schuldigst zu berichten, dass die auf beyliegender Note verzeichneten Bücher in einer Kiste bey mir gepacket stehen und durch das erste aufzufragende Fahrzeug überbracht werden sollen. Mir ist es eine wahrhafte Freude, dass ich das Glück habe, bey dieser Gelegenheit Eur Hochwürden bekannt zu werden, und, wie ich längst Deroselben Verdienste verehret habe, so mich jetzt zum geneigten Wohlwollen empfehlen darf. Ich habe dem Herrn Haldin den Anfang eines Werkes übersandt, welches mich jetzt beschäftigt, und die wichtigsten Acta publica Pomeraniæ in fürstlichen und königlichen Zeiten, nebst den gesanneten Landes-Ordnungen in einigen Folianten enthalten wird. Er hat mir versprochen dem Buch Eur Hochwürden Fürsprache zu schaffen, und ich werde die dem Verlag darin wiederfahrende Gewogenheit mit dem allergehorsamsten Dank erkennen.

Sollte noch etwas aus dem Bücher-Verzeichniss mit 10 pr. bet. rabat zu Befehl seyn, so werde ich solches prompt besorgen, und was in Deutschland zu Eur Hochwürden Diensten seyn kann mit dem grössten Vergnügen ausrichten.

Von den Sachen unsrer Academiae sollen verschiedene, wie ich höre, an die Hochl. Reichs-Stände gelangen. Vielleicht sind darunter

auch einige streitige Präsentations-Sachen zur Theologischen und Historischen Profession. Die Ausländer unter unseren Professoren haben mit aller Macht gearbeitet, einige wackere einheimische Männer davon auszuschliessen. Ich hoffe aber dass der in Stockh. befindliche M. Gadebusch zu der historischen und der Mag. u. Theol. Baccal. Brockmann zu der Theologischen nicht alle Hoffnung verloren haben werden. Wollen Eur Hochwürden bey etwa vorkommendem Fall beyde Männer patrociniern, so versichere ich, dass Dero Gewogenheit keinen unwürdigen zugewandt wird.

Mit der vollkommensten Hochachtung habe ich die Ehre, stets zu seyn Eur Hochwürden ganz gehorsamster Diener

Greifswald, d. 7. April 1765.

Dähnert.

2. Hochwürdiger Herr Doctor und Bischof, Hochgeehrter Herr.

Ich hoffe dass der Herr Haldin vor 3 Wochen an Eur Hochwürden mein Schreiben wegen der verlangten Bücher abgegeben haben wird. Jetzt kann ich die Ehre haben, zu berichten, dass am 29. Apr. der Kasten mit den Büchern an den Schiffer von Wolgast Christian Knüppel, der damals auf dortiger Rhede segelfertig gelegen, abgegeben und demselben ein Frachtzettel an Eur Hochwürden beygefüget ist. Ich habe dieses schuldigst melden wollen, damit auf dertigem Zollhause nöthigen Falls Erkundigung nach des Schiffers Ankunft geschehen könne. Weil der Kasten nicht voll war, so habe ich Stücke von einigen meiner kleinen Schriften darauf gelegt und ein Päckchen an den Herrn Dom-Probst Möller beygefüget. Ich ersuche gehorsamst dies letzte Umschlag an ihn abreichen zu lassen, und weiter zur beliebigen Vertheilung an den Herrn Haldin abzugeben. Auf desselben Verlangen habe ich auch ein besonders geschnürtes Packet für den Herrn Baron Koskull unter in dem Kasten gelegt, imgleichen 30 Exemplare von des Herrn Bibliothecarii Giörwels Tractat von des König Gustaf Adolphs deutschem Feldzuge, die vormals der Herr Ober-Staath. Bar. von Lantingshausen bey mir niedergesetzt hat, und die Herr Haldin demselben überliefern zu lassen die Güte haben wird.

Ich wünsche, dass alles unbeschädigt eingehe, und werde mich freuen, wenn ich im Stande bin, Eur Hochwürden hier angenehme Dienste erweisen zu können. Zu derselben Geneigtheit empfehle mich aufs ergebenste und habe die Ehre, mit steter Hochachtung zu seyn Eur Hochwürden gehorsamster Diener

Greifswald, d. 1. May 1765.

I. C. Dähnert.

3. Hochwürdiger Herr Bischof und Procancellarie,
Hochgeneigtster Herr.

Nach Eingang von Eur Hochwürden geneigtster Zuschrift war der Kasten mit den Büchern bereits dem Schiffer Cnüppel von Wolgast überliefert, und ich hoffe dass mein Bericht davon mit der Post so wie nunmehr die Bücher selbst richtig abgegeben seyn werden.

Es sollte mir ein wahres Vergnügen seyn, wenn ich zu einer bequemen Abtragung des Geldes Fürschläge zu thun im Stande wäre. Diese aber fehlen mir, da ich niemand erfragen kann, der in Stockholm etwas zu bezahlen haben sollte. Vielleicht haben dortige Kaufleute eher hier etwas zu fordern, worauf sie eine Assignation geben können. Ich überlasse Eur Hochwürden die leichteste Art, und bitte gehorsamst, wenn es ohne Beschwerde geschehen kann, mich in den Stand zu setzen, dass ich dem Verlangen des Eigeners von den Büchern ein Gnüge thun könne.

Zu Eur Hochwürden beständiger Geneigtheit empfehle mich gehorsamst, und habe die Ehre, mit der vollkommensten Hochachtung stets zu seyn Eur Hochwürden ganz gehorsamster Diener

Greifswald, den 21. Jun. 1765.

I. C. Dähnert.

NOTA

	D. Schill.
2. <i>Const. Beweisgr.</i> aus der Kirchengesch. der Juden	— 10.
3. <i>Cypriani</i> Dissertatt.	— 12.
4. <i>Curtius</i> de Christo & trinitate	— 2.
3. Der uralte Glaube	— 3.
14. <i>Morscovii</i> Politia Eccles.	— 20.
18. <i>Moser</i> , von der Beicht	— 6.
34. <i>Begeri</i> Numismata Pontif.	1. —

	D. Schil.
20. Acta Ecclesiastica 1—47	2. —
35. <i>de Roye</i> , de Missis Dom.	— 12.
40. <i>Operin</i> . hist.doctrin. de immortal. animæ	— 16.
70. Icones 200 Virr. illustr. Boissardi	3. 32.
79. <i>Matthiæ</i> Judischer Sabbath	— 12.
81. <i>Michaëlis</i> Pastor	— 8.
92. <i>Confutius</i>	3. —
98. <i>Stobæi</i> Opuscula	— 32.
103. Project vom Ackerbau	— 2.
130. <i>Frander</i> Abbild. der christl. Kirche	— 6.
151. Satyrische Abbildungen	— 4.
115. <i>Reinhard</i> , Prudentia pastoralis	— 8.
117. <i>Franzen</i> , Crit. Geschichte der Unsterbl. d. Seele	— 18.
126. <i>Oporing</i> , de demonstr. nov testam. ex vetere	— 4.
179. <i>A. tarii</i> ¹ Imagines	2. —
187. <i>Apiani</i> Inscript. vet.	2. 36.
190. Sammlung der Schriften vom Jubeljahr	— 32.
193. <i>de Liüh</i> , de adorat. paris ² secrati	— 20.
200. <i>Oporin</i> , Lohn von den Engeln	— 8.
241. <i>Beza</i> , ad Acta colloquii Montesbellig	— 10.
242. <i>Heidani</i> Corpus Theol.	— 40.
243. 44. <i>Heideggeri</i> Historia Concilii Trid.	1. 16.
247. <i>O. Gemein</i> Rede ³	— 10.
248. <i>Spangenberg</i>	— 12.
252. <i>Homiliæ</i>	— 12.
253. <i>Liturgiæ</i> mit <i>Fratr. P. 1.</i>	— 3.
258. <i>Walch</i> , Canonisatio Caroli M.	— 4.
259. <i>Nachr. v. Röm.</i> Jubeljahr und Hause zu Loretto	— 20.
262. <i>Vogt</i> , de Altaribus	— 10.
264. <i>Phennisson</i> , de Apparitionibus	— 6.
271. <i>Comm.de primo & secundo Adamo</i>	1 —
275. <i>Maundrell</i> , Reisebeschr.	— 16.
281. <i>Ars Cabalis. tron.</i> ³	2. 24.
301. <i>Stief</i> , Lohn Dudiths	— 6.
355. <i>Von Porcelain</i>	— 2.
336. <i>Haller</i> , Iter Helv.	— 14.
359. <i>Index libr. prohib.</i>	3. —
360. <i>Verheiden</i> Imagines	1. —
371. <i>Wiens</i> Merkwürdigkeiten	— 36.

¹ *Kuivunut musteläikkä peittää osan sanasta. — En torkad bläckfläck täcker en del av ordet.*

² *Tässä on jokin kirjain, jonka merkitystä on vaikea ymmärtää. — Här en bokstav, vars betydelse är svårberglig.*

³ *Epäselvä. — Otydligt.*

387—392. Ruchat, Reform. de la Suisse	3.	32.
394. Balthas., Hist. des Torg. Lucks.	—	16.
406. Liturgie der Reformirten	—	16.
419. Unser Confirmation der Jugend	—	2.
423. Luft. Erl., der Bibel aus Reisebeschr.	—	8.
424. Kortholt, de Enthysiasmo Muhammedis	—	8.
428. Mel. . . ¹ Salom.	—	32.
433. Detharding, de Galli cantu	—	2.
444. . . ¹ der Ordenshauser	—	4.
449. Spaths Steinsamlung	—	2.
474—76. Von Cardinälen	—	32.
487. De diptychis	—	8.
422. Le Theologien	—	16.
545. Abeliter-Ord ¹	—	8.
492. Oertelii Theologia Aethiop.	—	10.
510. Schumacher, von den Ophiten	—	10.
515. Müller, von den Urnen	—	8.
517. Gudii Paganus, X stianorum ¹ laudator	—	16.
518. Koch, de Legat. eccles.	—	6.
520. Kiesling, de Stabil. Eccles.	—	12.
546. L'Ordre d'Eperance	—	24.

Add.

68. La Relig. de Gaulois	4.	—
170. Hist. des Jesuites	1.	16.
180. Promissiones Ducum Venet.	1.	16.
181. <i>Granswinxellii</i> Lib. Veneta	—	20.
244. Heidanus ist in der vorigen Serie aufgeführt.		
276. Myller, Reisebeschr.	1.	32.
401. Georg Venetius de Harmon. mundi	3.	—

Item.

175. Lydius	3.	—
176. Lomeier	2.	32.
177. Beger Lucernæ	2.	24.
186. Sylloge de Carolo I.	—	16.

S. 61. 17.

Hierzu kommen die Preise von den auf der vorigen Seite nicht ausgesetzten N:o, welche der Herr Haldin aus dem Catal. hinzuzufügen die Güte haben wird.
Der Rabat von allen kann 1 Louis d'or oder 5 D. seyn.

H. D.

¹ *Epäselvä.* — *Otydligt.*

Der Kasten	—	24.
		61. 41.
wird rabatirt		5.
		<hr/>
		56. 41.

Zur Bezahlung der vorstehenden Summa habe ich von S:r Hochwürden, dem H:n Doct. und Bischoff Mennander, 21 Ducaten bekommen, welche mit der ersten Gelegenheit dem H:n Pr. Dähnert zugestellet werden sollen. St. d. 17. Junii 1765.

L. Möller.

Emanuel De Geeriltä. — Från Emanuel De Geer.

Upsala, den 24. September 1782.

Högwördigste Herr Doctor och Archiebiskop.

Suosittellee maist. Bränströmiä saamaan vaalisijan Wesslandin seurakuntaan. — Rekommenderar mag. Bränström att bli föreslagen till pastorsämbetet i Wessland.

Högwördigste Herr Doctorns och Archiebiskopens ödmjuka tjenare

Emanuel de Geer.

M. De la Marchelta. — Från M. De la Marche.

Monsieur.

Ayant entrepri un ouvrage que je ne puis completer sans avoir la liste des noms, demeures, et ouvrages de tous les Scavants gens de Lettres et artistes actuellement vivants et ne me manquant bientôt plus pour remplir mon objet que ce qui peut regarder vôtre article, je me flatte que vous voudres bien cooperer avec moy avo projet aussy utile au public en me faisant parvenir le plutôt qu'il vous sera possible vuenotte de tous les ouvrages que vous avés donnés au public et du lieu, et du nombre de leurs editions, soit que les ouvrages regardent la place que vous occupés soit qu'ils ayent été composés pour un autre usage, si vous pouviés aussy me procurer

les mêmes connoissances surtout de ce qui peut concerner vos compatriotes je vous aurois due entiere obligation. La reputation que vous merites doit vous porter a partager avec moy le plaisir d'étendre celle des grands honneurs. Je voudrois trouver quelque occasion de vous etre utile en France, et vous prouver combien je suis Monsieur Votre très humble et très obeissan serviteur

A Paris, Le 13. Mars 1753.

Megary Delamarche.

Huissier du Cabinet de Ms:r Le Duc D'Orleans et auteur du journal Etranger au Palais Royal.

A tergo: Monsieur Monsieur Mennandre Professeur de La Science Naturelle de l'Academie d'Abo a Abo.

Joh. H. Eberhardttilta. — Från Joh. H. Eberhardt.

Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Academie Procancellor samt ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

Til wördsamt följe af Högw. Herr Ärkebiskopens höggunstiga skrifvelse får jag i ödmukhet wid handen gifwa, at exemplar af de utkomne stycken af profversion för Kongl. Åbo hofrätt hos mig ligga aflagde, i tanka at dem på en gång få aflämna at de inbindas och i des boksamling förwaras. Uträkningen har varit at därmed förekomma den förskingring, som med smärre skrifter ej gärna kan förekommas och hwarå jag så wäl af härwarande Kongl. wetenskapsacademien, som et och annat consistorium haft prof och på begäran deras defecter completerat.

Skulle likwäl herr baron och presidenten Cederhjelm ej med detta arrangement wara tilfrids, will jag genast bestyra därom at de utkomne 9 stycken och äfwen det 10:de (hwarpå jag i förgårs läste sista correcturet) i fall det hinner blifwa färdigt, må med någon säker lägenhet til Kongl. rätten försändas.

— — — Högwördigste Herr Ärkebiskopens — — ödmukaste tjenare

Stockholm, d. 8. Sept. 1785.

Joh. H. Eberhardt.

A. Ehrensvärdiltä. — A. Ehrensvärd.

1. Min K. Bror.

Prästmannen Johan Melanus, som varit här på Sveaborg några år och förrättat gudstjänsten för arbetsfångarne, hvarjemte han ock förrättat de prästers sysla, som varit med arbetsfolket desse åren hitcommenderade, har bett mig recommendera sin ansökning, at komma på et capellans förslag, vid första ledighet, som kan förefalla.

Var gunstig min k. Bror, och hielp dänne prästen, som här tiänt med ringa utkomst; annars går han härifrån, och det torde bli svårt, at få någon annan i stället, som låter nöja sig med så liten lön, som cronan består, så framt Melan, som är den första stockhuspredikanten här varit, icke vinner någon befordran.

Jag har den äran med all vänskap och estime at förbliva min kära Brors ödmuke tienare

Sveaborg, d. 2. Sept. 1762.

A. Ehrensvärd.

2. Min K. Bror.

— — —. Får jag ta mig den friheten att hos min Bror *recommendera* håfpredikanten Carlborg uti den ansökning han gör. — — —. Jag har den ähran beständigt framhärda min k. Brors ödmuke tienare

Päiväys puuttuu. — Utan datum.

A. Ehrensvärd.

Clas Ekebladiltä. — Från Clas Ekeblad.

1. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

— — —. Adjuncten Billmarks befordran skall wara mig mycket om hiertat så wäl för det loford han äger för skickelighet och beskiedeligt upförande, som ock i synnerhet at giöra H. Biskopen i des önskan nöje; men framgången beror uppå Konungens nådiga

godtfinnande, först wid förslagets skiärskådande, i anledning af de däröfwer anförde beswären, hwilcket icke ännu hunnit skie, och sedan wid ledighetens förgifwande.

Angående extraordinariens tillsättande därwid academien är jag af samma tancka med H. Doctoren och Biskopen, at sådant både är onödigt, och jämwäl kan hafwa hwarjehanda olägenheter med sig, hwarföre ock, om någon ansökning härom framdeles skulle inkomma, densamma ej hos mig lærer finna befordran. Fast mer önskar jag, at de redan tillsatte extraordinarier måtte snart kunna befordras undan, så at härutinnan kunde komma i sitt förra ordenteliga skick igen.

För öfrigt föränlåtes jag at härhos communicera H. Doctoren och Biskopen en ansökning, som språkmästaren där wid academien Renard¹ hos mig ingifwit. Jag har wäl haft betänckande at lägga handen därwid, dels för det at den ankommer på en förmons winnande, som i förordningarne är förbuden, dels emedan ansökningar om afskied af academiske tienster böra först hos consistorium academicum anmälas. Men häremot har jag anledning at tro, det academien skulle behöfva en annan och skickeligare språkmästare, hwilcken angelägenhet jag likwäl icke wet huruwida den kunde winnas genom den person till effterträdare är anmäld, hwilcken jag till skicklighet och frägd icke känner. Herr Doctoren och Biskopen behagade fördenskull härom oförmärckt med consistorio academico öfwerlägga, och des tanckar sedan mig meddela.

Jag har den ähran at stedse förblifwa med all wänskap Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellorens hörsamma tienare

Stockholm, d. 17. Septembris 1762.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen, Doct. Mennander.

2. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellor.

Utj swar till Eder Högwördighet och consistorium academicum under detta dato har jag förklarar mitt samtycke och tillstånd till magister-gradens utdelande åt 30 wärdige befundne candidater på

¹ Renaut?

den dag, som därtill blifwit utsedd. Och emedan mina omständigheter icke tillåta mig at wid denna act sielf wara närwarande, ehuru jag det önskat och skulle räknadt för et särdeles nöje, ty är härmed min tjensteln anmodan till Eder Högwördighet, det han behagade därmed mitt ställe företräda, och veniam promovendi h. promotoren meddela. Jag förblifwer i öfrigt med fullkomlig wänskap Eder Högwördighets hörsamma tienare

Medewi, d. 18. Junii 1763.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen, Doctor Mennander.

A tergo: Till Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo Stiftt, samt Procancelleren wid Kongl. academiens därstädes, Högwördige H. Doctor Carl Friedrich Mennander Åbo.

3. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellor.

— — —. Hwad angår de ährender, som H. Doctoren och Biskopen i samma bref behagat omförmåla, så är jag helt willig at söka giöra H. Biskopen och consistorio academico nöje i deras åstundan om adjunctens magister Hylléns befordran till bibliothecarius, hälst han är at ansee för den skickeligaste af betieningen till den sysslan, såsom den där genom flere åhres tjenst wid wärcket giordt sig därom bäst kunnig, och jag jämwäl förr detta utj bref till consistorium låfwat hafwa hans befordran wid tienligt tillfälle utj åtancka. Men H. Biskopen lærer redan af mitt bref under d. 11. Januarii nästförl. hafwa inhämtat, af hwad orsak jag funnit mig ej kunna lägga handen wid denna sak, innan jag af consistorio academico blifwit tillfredställd, i anseende till des wid sakens anmälan brukade owanliga stylisering. På det nu härmed må komma till ändteligt slut, hyser jag det säkra förtroende till H. Doctorn och Biskopen, det han lærer draga försorg därom, at, om ej min ansökning och erindran fulltel. kan utredas, behörig ändring då skier i ber:de stylisering; hwarwid H. Biskopen behagade wara försäkrad, at min wänskap för honom är och skall blifwa oföränderlig, oacktadt denna lilla skiljacketighet kommit at förefalla.

Till bibehållande af stillhet och lugn wid academien är min högeliga önskan, at professor Nääf måtte kunna förhielpas till någon tienlig lägenhet utom academien, och will jag, när någon sådan förekommer, som han sielf åstundar, med all flit, och så widt hos mig står, söka därtill bidraga. Eljest håller jag före att han seer sig bäst och rådeligast till godo, om han hädanefter med flit och anständigt upförande söker winna consistorii acad:ii wänskap och förtroende, och icke företager sig at oroa detsamma med process, hwarwid han förmodel. mer torde förlora än winna.

Jag har i öfrigt den ähran at stedse med högacktning och alt nöje förblifwa Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellereus hörsamma tienare

Stockholm, d. 13. Februarii 1764.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen, Doctor Mennander.

4. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

Kun kreivi Tessinin ent. palvelija Peter Petræus, joka v:sta 1761 on ollut Turun akatemian varavahtimestari, tahtosi akordin kautta hankkia itselleen nimismiehen toimen Oppundan kihlakunnassa Södermanlannissa, toivoisi hän saavansa asianomaisten keskenään sopimilla ehdoilla luovuttaa varavahtimestarin toimensa hovi-intendentti parooni Sparren palvelijalle Magnus Hedengrénille. Tessinin pyynnöstä Ekeblad suosittelee. — Då greve Tessins förre tjänare Peter Petræus, som sedan 1761 varit vicevaktmästare vid Åbo akademi, genom ackord ville få länsmansbefattningen i Oppunda härad i Södermanland, önskade han på vederbörande emellan överenskomna villkor överlåta sin befattning vid akademien åt hovintendenten, baron Sparres tjänare Magnus Hedengrén. På Tessins begäran rekommenderar Ekeblad Petræus.

Högwördige Herr Doctorens, Biskopens och Procancellereus hörsamma tienare

Stockholm, den 3. Aprilis 1764.

Clas Ekeblad.

5. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

Jnnan jag i dag afreser härifrån staden till at nyttia mina sommarferier i trenne månader på mina landegendomar i Westergötland, bör jag ej underlåta at beswara H. Biskopens sidsta angenäma bref

och därwid berätta, det jag nu mera haft den lyckan at kunna fullgiöra den låfwen jag för detta lemnat H. Biskopen om adjunctens Hylléns befordran till bibliothecarius, emedan Hans Maj:t behagat för några dagar sedan, uppå min underdåniga recommendation, utnämna honom, Hyllén, till bem:de syssla, så at fullmagt för honom derå kommer at utfärdas så snart förslaget legat ut den wanliga tiden utj Kongl. cantzliet. — — —

Det är mig jämwäl mycket kiärt at förnimma af H. Biskopens berättelse utj ber:de des bref, det hans excellence h. riksrådet etc. grefwe Tessin numera skiedt fullkomligt nöje i des åstundan om betjenten Hedengrens antagande till vicewaktmästare där wid academien. — — —

Högwördige H. Doctorens och Biskopens hörsamma tienare

Stockholm, d. 1. Junii 1764.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen Mennander.

P. S. Som hwad jag här förrut berättat om Hans Maj:ts nådiga declamation för adjuncten Hyllén, icke kommer till fullbordan förrän efter 14 dagar, så är en tidning, hwarmed jag allenast i förtroende welat fägna H. Biskopen, under förmodan at H. Biskopen behagar behålla den så länge hos sig sielf.

Stola wid Lidköping, d. 8. Aug. 1764.

6. Högwördige och Höglärde H. Doctor, Biskop och Procancellarie.

Jag har för twänne dagar sedan undfådt Kongl. cammar- och commercocollegiernes skrifwelse til mig af d. 10. Julii i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga utslag rörande port-accisens erläggande af Kongl. Åbo academiestat. Ehuru detsamma genom de författningar, som till föllie deraf lära wara widtagne, torde redan wara bekant, har iag doch, på det å min sida ingenting må eftersättias, som kan lända consistorio academico til nödig efterrettelse, ej welat underlåta, at genom närlagde afskrift lämna H. Doctoren och Biskopen i sådan afsigt deraf del, til dess iag wid min återkomst til Stock-

holm wid slutet af denna månad om Gud will! på ett mera formeligit sätt kan gifwa consistorio detsamma tilkänna. — — —

Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellariens hörsamma tienare

Clas Ekeblad.

7. Högwördigste H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Jag hade i går wid min återkomst hit till staden den ähran at bekomma H. Doctorens och Biskopens angenäma bref af d. 17. i sidstförl. månad angående den förestälning, som hos Kongl. Maj:t blifwit giord af landshöfdingen och consistorio ecclesiastico i Åbo at H. Biskopens hus och gård där i staden måtte få inköpas till ständigt biskopssäte.

Hwaruppå jag härmed till tienstl:t swar bordt lemna, det jag wid efterfrågan förnummit, at ber:de måhl blifwit utj Julii månad remitteradt till Kongl. cammarcollegii och statscontoirets underdåniga utlåtande, men at det samma icke ännu blifwit insändt. Jag skall därför låta påminna hos bem:te collegio at därmed må skyndas, som det ock, enär samma utlåtande inkommit, mitt synnerliga nöje skall blifwa at söka, så widt hos mig står, bidraga till et både skyndsamt och önskel:t slut å detta måhl; förblifwandes stedse i öfrigt med högacktning och fullkomlig wänskap Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellerens hörsamma tienare

Stockholm, d. 1. Septembris 1764.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen, Doctor Mennander.

A tergo: Till Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo Stiftt och Procancelleren wid Kongl. academien därstädes Högwördige H:r Doctor Carl Friedrich Mennander. Åbo.

8.

Stola, d. 11. Januar. 1766.

Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellarie.

Toivottaa hyvää uutta vuotta piispalle ja Turun akatemiaalle; lähettää terveisiä laamanni Paleénille. — Tillönskar biskopen och Åbo akademi ett gott nytt år; sänder lagman Paleén sin hälsning.

Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellariens hörsamma tienare

Clas Ekeblad.

9.

Stockholm, d. 6. April 1770.

Högwördige och Höglärde H. Doctor, Biskop och Procancellarie.

Lausuu ilonsa piispan kotiutumisen johdosta, lupaa mielihyvällä suosia hänen poikaansa. — Uttalar sin fägnad i anledning av biskopens hemkomst, lovar med glädje gynna hans son.

Högwördige och Höglärde H. Doctorens, Biskopens och Procancellariens hörsamma tienare

Clas Ekeblad.

10. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Som det förmodel:n är H. Doctorn och Biskopen bekandt, det Hans Kongl. Höghet Prints Henric af Preussen kommer wid des afresa härifrån Stockholm at taga vägen genom Finland till Ryssland, så lærer ock H. Doctorn och Biskopen såsom närwarande chef wid academiæstaten därstädes utan twifwel wara omtänckt, huru wid högbem:de Herres ankomst till Åbo å academiens sida må förhållas till heders och wördnads betygande emot honom, hwarföre jag trodt mig böra härom med H. Doctorn och Biskopen öfwerlägga, och mina tanckar utj en och annan omständighet med några ord i förtroende tillkänna gifwa.

På hwad sätt Hans Kongl. Höghet där i staden må warda emottagen, och huruwida upwacktning hos honom må skie en corps el. formelle procession af de där warande stater, därom lærer h. landshöfdingen Rappe så wäl som h. presidenten Lagerflycht kunna gifwa tillräckelig uplysning, efter de ordres och effterrättelser, dem i denna omständighet från Kongl. Maj:t genom statssecreteraren baron Ehrencrona blifwit meddelte. Men at wid academien må anställas någon solennite med publicque orations el. disputations hållande, såsom wanligt plägar skie wid närwaro af någon af vårt höga

Konungahuus, det anseer jag för så mycket mindre tienligt el. nödigt, som sådant icke skiedt wid Upsala academie, då merhögbem:de herrn, i följe med Hans Kongl. Höghet Cronprintsen där nyl:n warit, för at besee academien och andra märckwärdigheter där å orten. Som det ock torde bäst passa sig, at Hans Kongl. Höghet icke biudes el:r ombedes at besee denna academie med tillhörande jnnrättningar, men at det må ankomma på hans eget behag, då och i fall han skulle yttra åstundan därom, H. Doctoren och Biskopen lærer draga försorg at Hans Kongl. Höghet därwid skier behörigt nöije.

Widare finner jag ej något i detta måhl at påminna, utan öfwerlämnar till H. Doctorns och Biskopens närmare efftersinnande och reglerande efter omständigheterna hwad mera som anständigheten wid detta tillfälle å academiens sida äska kan. Förblifwandes stedse med högacktning Högwärdige H. Doctorens, Biskopens och Procancellereus hörsamma tienare

Stockholm, d. 21. Septembr. 1770.

Clas Ekeblad.

Till H. Biskopen, D:r Mennander.

11.

Stockholm, d. 19. Octobr. 1770.

Högwärdige och Höglärde H. Doctor, Biskop och Procancellarie.

— — —. Omständigheterna af Prints Hindrichs warelse i Åbo hafwa warit fägnessamma at förnimma. De instämna aldeles med hwad man här å orten trodt wid det tilfället wara tienligast. Academien derstädes har inga skatter at skryta med som falle genast i ögonen, utan äger endast de rikedommar, til hwilkas utrönande en längre tid och en närmare kunskap fordras, då den säkerl:n ej gifwer nogon annan efter i wärde. H. Biskopens sons goda egen-skaper, des flit och skickelighet böra öfwerlyga H. Doctoren och Biskopen om des förmäns wälgrundade wänskap för honom, den han i hög måtto äger och förtienar. Deras åhuga är lika upriktig at wid alla giörliga tilfällen bidrağa til des förmon. Jag anser som öfwerflödig at mitt enskylda tänkesätt i den delen nogot om-

röra, emedan iag smickrar mig med det hopp at detsamma är H. Doctoren och Biskopen förut noga bekant.

Iag nyttiar detta tilfället at med wanligt förtroende emot H. Doctorn och Biskopen yppa en idé som hos mig uprunnit, då iag eftersinnat på hwad fötter det theologiska wärket wid Kl. academien nu står under professor Gadolins siuklighet och professor Pryss tjenstfrihet, och då det uppå en enda man, som är af oss begge nog känd, ankommer. Skulle H. Doctoren och Biskopen ej finna nödigt och angelägit at man begärer quartum theologum och monne derwid wore någre olägenheter at afse? Exempel lära wara at tilgå i Åbo, utom dem man finner wid academien i Upsala och äfwen nu nyl:n sedan professor Mathesius fådt afsked. Iag stannar för denna gången endast härwid och utbeder mig H:r Doctorens och Biskopens mogna råd, innan iag fäster mine tankar häröfwer eller går dermed längre. — — —

Högwördige och Höglärde H. Doctorens, — — hörsamma tienare

Clas Ekeblad.

Pehr Elviukselta. — Från Pehr Elvius.

Vidtherömde och höglärde Herr Professor.

För gunstig ihogkomst med de öfversände disputationerne är jag högeligen förbunden. Mit vistande vid Trollhettan denna sommar har förhindrat mig tils nu at deremot betyga min erkänsla. Som Kongl. vetenskapsacademien har anförtrodt herr assessor Bäck at hålla åminnelsetal öfver des aflidne ledamot herr professor Spöring, så har bemälte assessor anmodat mig at ifrån Åbo förskaffa sig underrättelse om des arbete och hwad märkvärdigst kan vara af des lefnad derpå orten. — — —

Höglärde Herr Professorens hörsamste tjenare

Stockh., d. 29 Aug. 1748.

Elvius.

Som Hans Majj:t förünat vetenskapsacademien at alena uplägga almanackor, så har man också för Åbo horizonnt uplagt en quantitet finska almanackor, men requisition af denna sorten synes ej vara

så stor som man förmodat. Torde hända, at vederbörande i Finland ej hafva nogon kunskap hvarest dessa almanackor finnas; på academiens vägnar har iag fördenskull den äran at anmoda Herr Professorn at giöra sig underrättad huru denna almanacken blef såld, då hon uplades i Åbo, och om man finge adressera et partie deraf til Herr Professorn nu medan yppe vatn är på det ej så måtte blifva brist på almanackor der i landet och deremot en hop exemplar ligga academien osålde til last.

Jac. von Engeströmiltä. — Från Jac. von Engeström.

Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

På Kongl. cantzlicollegii vägnar får jag härmedelst hafva den äran betyga all förbintlighet för den skyndsamhet och utförlighet, hwarmed Herr Doctoren och Ärkebiskoppen behagat lämna den åstundade uplysningen om Kgl. Gustavianske grafchoret. En el. annan omständighet, som under öfwerläggningarne härom förekommit, föranlåtar att jag äfwen på collegii vägnar beswärar Herr Doctoren och Ärkebiskoppen med någre ytterligare frågor i detta ämne.

1:o: Om det gipswärc, som besigtningen förmäler wara illa farit och affallit up i hwalfwet och på wäggarne af öfre grafchoret, behöfwer aldeles förnyas el. kan förbättras? Om detta icke snarare torde wara hwad man kallar *stuc* än bara gips? Och om detta warit utarbetat i någonslags decoration af blomwärc el. annat dylikt.

2:o: Hwilke ornamentar af dem, som fordom beprydt Kg. Joh. III:s cenotaphium, ännu finnas i förwar i kyrkan, så wäl af regallerne som bokstäfwer och wapnplåtar, samt af hwad metall de äro, som ock de dithörande förgyllte kopparlister?

3:o: Hwilke de bokstäfwer äro, som i silfwer utskurne finnas ligga på kopparkistan, hwaruti Kg. Gust. I. och dess 2 drottningars likkistor af träd insatte finnas? Äfwen hwilke wapn som finnas aftagne på silfwerplåtarne på samma kista? Jämwäl om så wäl bokstäfwer som wapnplåtar äro fastnaglade wid kopparkistan el. icke?

4:o: Om så mycket rum straxt utanför Kgl. grafchoret må finnas ledigt från andre likstenar, att der skulle kunna inläggas de Gl. grafstenar öfwer enskylte personer, hwilka uti förenämnde grafchor ännu ligga?

5:o: Någon beskrifning af de wapn, som finnas på de i 8 cl. flere löse stenar uthuggne monument, hwilket står på golfwet i öfra grafchoret, wore så mycket nödigare, som man behöfwer med säkerhet weta hwars ätteleder här föreställes. För att lisa Herr Doctorens och Ärkebiskoppens möda, tar jag den friheten föreslå om icke h. prof. Fant kunde anmodas att häröfwer författa en beskrifning då han ock torde utaf utkomne skrifter, om det behöfwes, söka de uplysningar som till stamtaflans utredande tjena måtte.

Herr Doctoren och Ärkebiskoppen tackes icke tröttna wid desse många frågor. Det wore att öka collegii förbindelse om Herr Doctoren och Ärkebiskoppen behagade så påskynda dem, som nyttjas till desse frågors utredande, att collegium icke länge måtte sakna Herr Dostorens och Ärkebiskoppens uplysande yttrande härom, såsom hwarigenom collegium endast i ständsattes att med första till Hans Kgl. M:tt kunna aflägga dess underdånige berättelse.

Jag har den äran att med mycken högagtning oafsläteligen framhärda Högwördigste Herr Doctorens och Ärkebiskoppens ödmjuke tjenare

Stockh., d. 1. Nov. 1781.

Iac. von Engeström.

Seuraavat kaksi konseptia vastaukseksi Jac. von Engeströmin kirjeeseen ovat kirjoitetut hyvin selvällä käsialalla, mutta siellä täällä on K. F. Mennanderin omakätisesti tekemiä lisäyksiä ja korjauksia, joista muutamat vaikeasti luettavia. — Följande två koncept såsom svar på Jac. von Engeströms brev äro skrivna med mycket tydlig handstil, men ställvis förekomma C. F. Mennanders egenhändiga tillägg och rättelser, av vilka somliga äro svårlästa.

Til hörsamt swar på N. gunstiga skrifwelse och mig förestälta frågor har jag bordt inkomma med följande berättelse om de i förre gång saknade omständigheter.

Ad 1:o: Gipsverket i grafchoret har warit så kalladt stuc och af ophögdt arbete. Men nu så förkämtdt, at på ganska fåå ställen märken deraf qwar äro, men på de fläste ställen kalekbandet affallit, är det så skördt at det icke synes kunna repareras.

Ad 2:o: Af ornamenten, som beprydt kon. Joh. 3:s cœnotaphium (*sic!*) finnas nu i sacristian öfriga en kongl. krona af 4 marks 5 lods wigt och en glob el. riksåple af 2 mkr 3 ½ lod, bägge af silfver förgyllda.

Det torde härwid äfwen böra anmärkas, at i samma sacristia förvaras 2:ne andra stora förgyllda silfverkronor, den ena om 1 L & 3 mkr, den andra af 19 ½ mk:s wigt, af hwilka den förra prydt D:r Catharina Jagellonicas grafvård, som jämte des grafchor är ännu tämel. conserverad, och den sednare hängd öfwer K. Eric den Heliges skrin.

Ad: 3:m: På Dottn. Gunnila Bjelkes yttersta kista finnes på sielfva sammetsbeklädningen utanpå locket et stort men tunt crucifixe af silfver med öfverskrift I. H. S. och årtalet 1597 inunder. Vid hufvudet på gafveln svenska riksvapnet med Bjelke-vapnet i hjertskölden och krönte bokstäfver G. R. på hvar sin sida om vapnet. På gafveln vid fötterna et krönt G. R. S. På ena sidan af kistan 4 vapen på silfverplåtar graverade, neml. Bjelke, Lejonhufvud, Wase, Sparre. På andra sidan Posse, Skenck, Liljesparre och Winstorpa-slägtens. Det förra äro Dr. Gunnillas fäderne- och de sednare des moderne-anor.

De på K. Gustaf I:s och des bägge Drottningars kopparkista lösa liggande bokstäfver och vapenplåtar af silfver, hvilka nu äro uptagne i sacristian, tilhöra Drott. Catharina Stenbocks bredwidstående kista, och hafva fömodel. därwid på den numera förfallna sammetsbeklädningen varit fästade häldst spikar af silfver äfven finnas. De äro följande:

1. Tvänne bokstäfver H. S. med strek öfver af silfver. Bokstäfven *I* härtil hörande saknas.
2. Trenne siffror 1. 6. 1. Num. 2 at completera dödsåret 1621 saknas.
3. Fem krönte bokstäfver C. R. S. och C. R. med kronor öfver, fömodel. place-
rade vid hufvudet och fötterna, som på Gunnila Bjelkes.
4. Svenska riksvapnet med Stenbockiska vapnet i hjertskölden, som utan twifvel
haft sin plats vid hufvudet.
5. 7 sämre silfwerplåtar med vapen, neml.
Stenbock, Wase,
Skenck, Natt och Dag.
Drake till Intorp, Winstorpa släkten.
Liljehök.
Lejonhufvudiska fattas således på mödernet.

4:o: Grafstenarne, 13 till antalet, nästan alla afteknade hos Peringskiöld, kunna beqwämligen flyttas ut och få rum i gången emellan det och K:s altare utanföre skranket. Under 2:ne, som öppnades, befunnos endast jordgrafvar.

5:o:¹ Är förrut beswarad. Det varierade distichon lyder så:

---

¹ *In margine: Mennanderin lisäämä: — Tillägg av Mennander: mindre de löst tihugne sandstenarne, som stå i Gustavianske grafchoret, äro til antalet (tässä tyhjä sija — här ett tomt ställe) af hwilka.*

Ergo a flebundis lapis hic regno atque marito
 Erectus rari pignus amoris erit.
 QVae tibi defVncta est conJVnX, GostaVE, beata
 Ne fLeto coeLos jaM catharina tenet.

Men härtill behöfvas än 3 C och 2 I.I. at få årtalet 1535, då Catharina dog.

Hwad de huggne sandstenarne, som ligga lösa i Gustav:ka grafchoret angår, så rönas deribland 6 särskilda stycken hka warit ämnade til et monument, som doch aldrig blifvit färdigt och följagtel. aldrig sammanfogadt. Det består:

1. Af en stor stentafla, på hvilken samma epitaphium på latinsk vers finnes uthuggit, som öfver K. Gustaf I:stas första gemål läses hos Peringskiöld, Mon. Ullerak. p. 62, endast med den skillnad, at hvar distichon står här på en rad, hvilket taflans längd tillåter, då det på sjelfva grafvården, som af Peringskiöld beskrifves, är fördeladt i tvänne rader. I stället för *Non vitale* rad 5, läses *Nec vitale*; och i stället för sista distich.: Nunc animas — — —¹ spernit opes följande eteostichon: — — —¹
2. En stor stentafla af lika längd i 2:ne stycken, som icke blifvit hopsatta, ej heller någon inscription derpå uthuggen. Endast finnas dylika änglar, en på hvardera ändan, aldeles som på förre taflan. Förmodeligen har denna warit ämnad til en dylik inscription, som på den förre, öfver Drott. Margareta Lejonhufvud.
3. Tvänne lika stora stenar, den ena med Wasa- och den andra med Lejonhufvudska wapnet, med tillhöriga sköldhållare och Kongl. krona öfver, förmodel. ämnade at pryda hvar sin sida af Drott. Margareta Lejonhufvuds tillämnade epitaphium.
4. Tvänne aldeles dylika stenar med sköldhållare, krona och sköld; men uti skölden ännu intet vapen inkommit. Ämnade til Wasa- och Saxen-Lauenburgska wapnet, såsom pendants vid Dr Catharinas epitaphium.
5. En hop tilhuggna listar och äfven tvänne stenar af lika storlek med de nyss anförda; men vid hvilka bildthuggaren icke vidare lagt någon hand.

Efter all liknelse har alt detta warit ämnadt til et monument öfver de bägge Drottningarna, redan i K. Gustaf I:s lifstid, som slutas af det anförda eteostichon; varandes altsammans ännu rätt väl conserveradt. Stamtaflorna, som Peringskiöld anförer, hafva varit målade på väf; och ehuru lämningar efter bägge finnas, kunna de dock ej anses för annat, än bara fragmenter.

Grafstenarne som i Gustavianska grafchoret ligga til et antal af 13, finnas til sina påskriffter aftagna hos Peringskiöld pag. 80 och de pag. 82 anförda ställen, neml. 12. Den 13:de lærer Peringskiöld i sin tid lika så litet hafva kunnat dechiff-rera, som han ännu i dag är läselig.

¹ *Alkuperäissäkin on tässä tyhjä tila. — Tomrum även i originalet.*

J. E. Falanderilta. — Från J. E. Falander.

1. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler, Höggunstige Herre.

För 30 åhr eller mera har jag warit ägare af framledne probsten Cajani Finska lexicon i manuscript, men något defect, detsamma har jag för 10 åhr sedan warit sinnad at förähra H. Herr Ärkebiskopen, allenast jag under H. Herr Ärkebiskopens tijd i Åbo consistorio hade kunnat lijkmäktigt mina flera giorde ansökningar blifwa befordrat til fastlandet ifrån Carlö, hwarigenom jag kunnat undwijka flera äfwentyrliga resor, ofta med lifsfara förknippade.

Nyligen är åter i Åbo consistorio förslag uprättadt til Calajoki lediga pastorat, och ehuru jag mäst skulle se, at detta pastorat borde blifwa rector Cavanders lott, så höres nu allment ifr:n Calajoki at sacellanen hr Erich Frosterus i Haukipudas drar af med denna ledighet. Nu i hänseende dertil har understådt mig hoos Hans Maj:t i underdånighet anmäla beswär; så wida man ej har wissa reglor till ett wist befordringssätt, jag icke heller wet, hwad preference en capellan bör hafwa för en pastor och en transport sökande emot den, som endast söker befordran. Det wet jag allenast at en kyrckioherdesysla är altid viktigare och mera arbete samt större ansvar underkastad än en capellanssysla.

Men wed denna min ansökning har jag fådt swar, det H. Herr Ärkebiskopens herr son Kongl. secreteraren Fredenheim är mig aldeles emot. Förthenskull om H. Herr Ärkebiskopen förmedelst sin högtgällande recommendation icke allenast kan stilla högtbemälte herr secreterarens widrighet mot mig, utan ock förmå de af herrar riksens råd, som handhafwa justicen, at jag nu kunde winna rum på ofta bemälda Calajoki förslag, så at jag derpå kunde winna transport och fullmacht til ofta omnämnde Calajoki pastorat, så försäkrar härmedelst heligt, at oftabemälte lexicon i manuscript H. Herr Ärkebiskopen wälment offerera, helst det bättre anstår och kläder Högwördigste Herr Ärkebiskopens bibliothecue än mitt.

Näst min wördnads anmälan wed tilfälle hoos herr lagman af Palén inber mig få wara hoos H. Herr Ärkebiskopen i all ynnest innesluten så länge jag med diupaste wördnad framhärddar Hög-

wördigste Herr Ärkebiskopens, Doctorns och Procantzlerns allerödmiukaste tienare

Carlö, d:n 1. October 1779.

I. E. Falander.

2.

Flere åhr för detta har jag warit sinnad at låta genom trycket utkomma Falandrarnas och Tigerstedtska slächtregister, hwilcka senare härstamma af de förre och det, om eij annorlunda, så genom en disputation. Mig är äfwen för wist berättadt, det Högwördigste Ärkebiskopen har under egen censur Sursilka slächtregistret, hwarutinnan de förutnämnde slächter äro nämde och anmärckte, hwarom min afledne farbroder och jag efter min salige Fahrs berättelse lämnat den underrättelse wij kunnat äga. Är förthenskull härmedelst min ödmiukaste anhållan, det täcktes Högwördigste Ärkebiskopen nådgunstigast låta mig weta om bemälte Sursilka slächtregister genom H. Herr Ärkebiskopens kostsamma föranstaltande kommer på trycket, såsom det för en tid sedan med någon wisshet berättades: skeer detta, så förfaller min föresatts; men i widrig händelse nödgas jag åter allerödmiukast anhålla få wed tilfälle om afskrift af samma arbete, at fullfölja mitt ändamål, hwad allenast Falandrarnas och Tigerstedtska slächtregistret angår.

Uti detta mitt petitum är jag nog dierfwer, men så lefwer dock i förhoppning, at H. Herr Ärkebiskopen nu som tilföre af medfödd ädelmod förlåter mitt brått.

Härwid ber äfwen nämna, at jag för 10 à 12 åhr corresponderat med min slächtinge, nuwarande majorn och riddaren Tigerstedt i Kuopio at få någon uplysning, hwad Tigerstedtska famillen beträffar; men ehuru wij ofta nog brefwäxlat, så har wälbemälte herre til dato altid gådt förbij at något nämna i detta ämne. Den endaste uplysning jag om Tigerstedtska famillen har, så fick jag den, til allenast en liten början, af herr lagman af Palén åhr 1768, då wälbemälte herre war på Carlö prästegård, men såsom många omständigheter sedermera inlupit, så är jag så mycket mera angelägen, at af H. Herr Ärkebiskopen kunna erhålla en fullständigare underrättelse härutinnan. Hwaremot framhårdar med diupaste wördnad Högwördigste Herr Ärkebiskopens allerödmiukaste t:re

Carlö, d. 2. Octobr. 1779.

I. E. Falander.

K. F. Mennanderin omakätinen konsepti vastaukseksi J. E. Falanderille tämän 1. ja 2. X. 1779 p:tytjen kirjeitten johdosta. — C. F. Mennanders egenhändig konsept till besvarande av J. E. Falanders brev av den 1. och 2. oktober 1779.

Med fägnad har jag sedt mig genom N. benägna skrifwelse ihogkommen. Så långt har det warit från mig, at hindra N:s befordran, at jag twärtom önskat des flyttning til någon beqwämligare och förmånligare sysla. Det rychtet, som N. berättar sig hafwa hört, at min son skulle wara des ansökningar i wägen, kan jag ock förklara aldeles falskt. Ty han plägar icke blanda sig i mål, som honom ei angä, och har händerna fulla med göremål som des egenteliga syssla tilhöra.

Så framt N. underd:a ansökning hos H:s Majj:t går däruppå ut, som des bref tyckes innebära, at få någon gradation och tour stadgad wid ecclesiastique befordringar, twiflar jag, om något därmed kan winnas; är ock därom öf:tygad, at den icke wore för vårt stånd nyttig.

Med tacksamhet bör jag erkänna det, at N. framde(1)s tänkt förära men under wissa wilkor til min boksamling sal. probsten Cajanii handskrefna Finska lexicon. Tilföre hade en sådan gåfwa warit mig kärkommen då jag sökte och fann nöje i det slags saml:r. Nu har Försynen flyttat mig i de omständ:r at jag omöjel. hinner hämta och giöra något gagn i sådana saker. Men som den hedersmanens arbete förtjänar at blifwa förwarat, hälst på något publiqt ställe, wore mit wälmenta råd, at det blefwe skänkt til acad:s bibliotek i Åbo. Skulle detta lexicon, hwars beskaffenhet jag icke känner, endast bestå i ord och det effter Österbotniska dialecten, utan at anföra deras origination och slägtskap, är sal. bisk:s Juslenii fullkomligare, som samlat ord jämwäl från de öfriga orter och dialecter i landet.

Sursillska, efter rättan Sorsellska slägtregistret har jag aldrig tänkt på min beskostnad gifwa ut af trycket, men wäl altid önskat, at det genom förläggare eller subscriptioner måtte med det snaraste ske. Sedan detta arbete blef af consistorio inlöst, afskickades det til sal. pr. Mathesius at öfwerses och tillökas. Det lofwade han giöra, men . . . .¹ döden kom emellan. Nu finnes manusc:t hos des måg h:r Westz. under samma försäkran at blifwa fullständigare giordt. Men huru långt därmed hunnit är mig icke bekant. Hos honom kan altså N. få underrättelse om Tigerstedtska familien, som däri finnes. Majoren Tigerstedt lærer icke kunna gifwa mycken oplysning i denna delen. Jag er-hindrar mig, at när effter riddarhusets beslut, genealogie jämwäl öfr. denna slägten² där skulle ingifwas, jag då på begäran i samråd med min framl. swäger h. r.r. Jusleni densamma opsatte, hwaraf jag likwäl icke förwarat conceptet el:r någon afskrift.

De³

¹ *Tällä kohdalla on rivin yläpuolelle lisätty kaksi sanaa, joista on hyvin vaikea saada selkoa. — Här har ovanom raden tillfogats två ord, vilka äro mycket svårästa.*

² *Sanan alapuolelle kirjoitettu: ätten. — Nedanom ordet skrivet: ätten.*

³ *Ainoastaan nämät kaksi kirjainta. — Endast dessa två bokstäver.*

Petrus Fileniukselta. — Från Petrus Filenius.

1. Ädle och Höglärde Herr Philosophiæ Adjuncte, Högtährade Wän.

Valittaa suruaan Mennanderin edell. vaimon Ulrika Paléenin kuoleman johdosta, y.m. — Kondolerar med anl. av Mennanders förra hustrus, Ulrika Paléens frånfälle, m.m.

Till herr professor Celsius ber min hörsamste hälsning i synnerhet anmälas. Hwad han af mig åstundat om recension af disputationer, som förledit åhr i Åbo utkommit, behagade Herr Adjuncten, såsom närwarande, göra honom och societéten ett nöje utj, hälst som jag af alla mina böcker och skriffter ej fådt flere föra med mig än min Bibel. Skulle han behaga at sända mig med påsten sin disputation emot herr prof:r Menlös, som om Fredag skall blifwa wår rector magnificus, gör han mig och mina wänner en särdeles wänskap.

Råkar Herr Adjuncten min swåger, herr Adolph Benzelius, ber jag flitigt hälsa honom, med många bannor, at han aldrig skrifwer.

Toivottaa hyvää uutta vuotta. — Tillönskar ett gott nytt år.

Ädle och Höglärde Herr Magisterens och Adjunctens hörsamste tjenare

Lund, d. 23. Jan. 1743.

Petrus Filenius.

2. Min Gunstige Herr Adjunct.

— —. Sub sanctissimo silentio bör jag berätta, thet Herr Magistern i these dagar torde få äfwen 2:ne competitorer effter sal. herr prof:r Welin, then ena en magister, som heter Mesterton, utan twifwel specialissime recommenderad af en förnäm herre til h:r d. Brow., och den andra mag. Papke, sal. biskopens son i Lund, som är qwick, och jag känner. Ehuru den senare försäkrar, at endast söka förslag för en annan gång skull, will jag ej åtaga mig caution för honom, men den förra gör fullt alfware af saken med nog force. Jag betygar på min själ och samwete, at jag afrådt bägge, men thet står ej at hielpa; så hoppas jag ock, at Herr Magistern sielf och våra ärliga käcka Finnar, som blifwa competitorer, lära göra mig justice, dock med förbehåll, at H:r Magiste-

ren nämner, såsom han thet fådt höra från någon annan. En månad torde jag än blij här, och skall jag imedlertid redel:n uthreda H:r Magisterns meriter, therstädes som thet behöfs. Gud wälsigne Herr Magistern och gifwe honom lycka, önskar af hiertat en gammal redelig wän

Stockh., d. 3. Apr. 1744.

P. F.

A tergo: Detta bref till Herr Magist. Mennander utj Åbo.

3. Högährewördige och Höglärde Herr Professor, Högt:de Wän.

Toivottaa onnea professorinviran johdosta. Suosittelee N. Hægermarckia saamaan vaalisijan Ahvenanmaalla avoinna olevaan kappalaisenvirkaan (ei sanota mihin). — Lyckönskar till professuren. Rekommenderar N. Hægermarck till ett kapellansämbete på Åland (till vilket omnämnes icke).

Högährewördige och Höglärde Herr Professorens hörsamste tienare

Stockholm, d. 1. Maji 1747.

Petrus Filenius.

4. Högährewördige och Höglärde Herr Professor, Högtährade Wän.

Suosittelee lukiolaista Petrus Danielssonia suamaan stipendin, y.m. — Rekommenderar gymnasisten Petrus Danielsson att få ett stipendium, m.m.

Jag kan aldrig föreställa mig at Herr Professoren blir förbijgången wid the vacancerne i theologiska faculteten, som behöfwä förstärkning i våra bedröfweliga tider. At then i Stockholm namnkunnige herrnhutaren Sverdsjö oförmodel. kommit öfwer med til Åbo, ömar mig ganska mycket både för then kärlek jag har för academien, och then rena wördnad jag hyser för hans excellence och generalgouverneuren Rosen, utji hwilcken höge herres hus han skall wistas såsom hoffpräst. Frukten af hans många åhr i hemblighet hållne conventicler med studerande ungdomen i Stockholm börjar beklagel:n alt mer och yppa sig i landzorterne, ther hans lärjungar smugit sig in effter hand at blifwa präster. Herr Professorens nijt för wår läras enhet och renhet twingar mig at mycket ömt rekommendera alt upseende på thenna mannen, samt försigtige steg at

förekomma ett bedröfweligt non putarem, som ömtsinte lärare i Sverige försent måste trösta sig med. Täcktes Herr Professoren med ett och annat consistorio ell:r någon bekant wän correspondera, torde eij wara orådeligit, för at underrätta sig om hwad listige och oförsynte messures thetta gudzförgätna folcket tager. Herren förbarme sig öfwer sitt Zion i nåder och hela thess refwor.

J öfrigit framhårdar med högacktning och tilgifwenhet oaflåtel:n Högährewördige och Höglärde Herr Professorens hörsamste tienare

Linköping, d. 17. Jul. 1749.

Petrus Filenius.

5. Högwördige Herr Doctor, Professor och Rector Magnifice.

Jngen ringa fägnad har thet mig warit at sedan min afresa och beklageliga flyckt från thet kära Finland höra och see Eders Högährewördighets namn brillera i then lärda werlden, ännu större, at lätten föll på mina del at wid doctoralpromotionen i Upsala just bära Eders Högährewördighets hatt, som 10 åhr föruth gjordt mig så godt biträde i finska språket och wid mina församlingar; men störst, at jag af Eders Högährewördighets angenäma skrifwelse under d. 11. hujus finner, thet jag ännu är utj gunstigt minne innesluten. — — —.

Tirehtööri Lenningin viranhausta Linköpinkiin. — Om direktor Lennings tjänsteansökan till Linköping.

Lefwer jag, så täncker jag, will Gud, om några åhr häreffter sända min enda son, Eric, något på 13:de¹ åhret, 9¹ åhrs academicus upsaliensis, under Eders Högährewördighets öma wård til Åbo, eij at see sin födelseort, som är Östergötland, utan Finland, som gifwit honom lijf. Julius Cæsar har han läst och humaniora så mycket, som kan löpa på hans åhr, slarfwar med at disputera och tala latin, har flere gånger genomgådt 11 böcker i Euclides, är kännare af flere 100:de blomster effter systemen, explicerat Matthæum et Marcum, och kan mäst hela psalterium hebræum utantil, och straxt säija verser på swänska, utan at ännu hafwa läst någon grammatica, allenast paradigmata, för sin egen ro skull. Barnet är, Gudj ähra, böijeligit, qwickt och fromt, förthenskull jag eij

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

täncker spara för honom all möijel. otwungen education, medan jag lefwer, och för öfrigit förtro hans framtijd åth Gud, och mana godt för honom hos mina wänner.

Hos Eders Högährewördighets k. Fru beder jag min wördsamma compliment anmälas, såsom ock des k. herr swärfader, bror Hassel, bror Hasselbom, herr profess:r Scharin, herr professor Leck och alla wänner, som behaga at hedra mig med sin gunstiga åtancka.

Såsom herrar curatores af Östgjöta nation i Upsala och Lund behagat fägna mig med hwad nytt hos them utkommer i lärda werld af disputationer och annat, skulle jag ock önska at äfwen genom någon canal få samma förmon ifrån Åbo. Äro the gambla cursores än i lifwe, torde någon erkäntzlo ifrån Sverige för theras beswär härwid ej wara them emot.

J öfrigit framhårdar med oaflåtelig högacktning och tilgifwenhet Eders Högährewördighets hörsammaste tienare

Linkiöping, d:n 27. Maji 1754.

Petrus Filenius.

P. S. Såsom påsten i går afgådt för wanligheten, fick jag mitt bref tilbakars. Jmedlertid har en sorg, som händt ett hederligt och dygdigt fruntimber ifrån Finland gifwit mig anledning at åter öppna mitt bref. J natt blef, effter flere åhrs sjukdom, nog hastigt död af slag, comministern wid h:r biskopens præbende och domprobsteriet, magister Bergling, som war gifft med sal. h:r probstens Gabriel Kepleri dotter i Pohijo, henne til en hiertans sorg. Såsom främbling här på orten har hon altid hafft förtroende til vårt hus, och under thenna sin hiertans sorg bedt mig at notificera sin sal. mans död til des k. moder, fru probstinnan Keplera. Hon twiflar sielf, om hennes swåger magister Ring lefwer, och föreslår, at brefwet sändes till herr häradshöfdingen Lostierna, som skall bo när intil och hafwa goda maner at frambringa en så bedröfwel. tidning, men jag dristar at recommendera thetta sorjebrefwet til Eders Högährewördighets omsorg, at genom någon rådig man af vårt stånd ell:r någon annan på orten, gifwas fru probstinnan i händer, som tillika kan trösta henne, som nyl:n föruth mist sin egen sal. man, och äfwen kunde hafwa med sig någon fältskärare at öppna åder och gifwa henne något in at styrcka sig med under then alteration fru probstinnan wid thetta tillfälle måste hända!

6. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellerie,
min gunstige Herr Broder.

— — —. Herr candidaten Lidén är enda sonen af probsten och theol. lectoren härstädes, mag:r Lidén, men härstammar på möder-net af Rydeliska ätten, emedan then berömlige biskopen sal. doctor Rydelius och domprobssten doctor Magnus i Lund woro morbröder af des dygdiga saliga mohr, som ock war moder til min kära måg, eloquentiæ och poëseos lectoren härstädes, professor Samuel Älf.

Lidén aikoo tulla Suomeen. Suositellaan. — Lidén ämnar resa till Finland. Rekommenderas.

Såsom en besynnerlig sak får jag tillika berätta min Herr Broder *then predikande rösten*, som jag uptäckt in Sept. wid min hållne visitation utj Kinda härad här i stiftet. Jag så wäl som hela riket har hört omtalas en piga, 27 åhr gammal i Tirserums sokn och torpet Solhwarf, *Elisabeth Isaacsotter*, som föregifwits uti 12 åhr skola hafwa lefwat utan all annan föda, än 2 à 3 skedblad mjölk om dagen, til anseende orörlig i sin säng, såsom blind, döf och dumm. Men aldrig har consistorio på något sätt warit kuunogt, at en röst under all thenna tiden talat och i synnerhet på sön- och högtids-dagar predikat, föregifwandes sig wara Christi klare ängel, sänd prästerskapet til hjälp at predika bättring med mera, och thet inom tilslutna gardiner och utj pigans säng m.m. samt under tillopp af ganska mycket och hälst förnämt folck, probsten undantagen, som aldrig förr fådt höra henne.

Jag reste altså tijt öfwer skog, bärg och sjöar i sällskap med 4 hederliga präster och cronobefallningsmannen i orten, utan at jag uptäckt för them mitt ährende, förrän under wägen. Wid ankomsten och effter hållen bön berättade moder under hållit protocoll af consist. notarien, mag. Lindblom, eij allenast, at hennes tilstånd så warit och än woro, som förmält är, utan ock, at thenna rösten tillika i hennes sjuka dotters säng skall wärckel. tala med folcket samt ordentel. predika, och til wedermäle theraf framgaf 2:ne tal, som pigan sielf wärckel. talat in Sept. 1751, såsom til slut och såsom ängelens sidsta tal genom hennes munn, hwilcka en student up-tecknat utj probsten Björns egen närwaro.

Min visitations act under hållit protocoll af notarien intygar, med hwad alfwarsamhet och ömhet jag förmanat föräldrar och husfolcket

at redeligen upptäcka, om här inunder warit så många åhr, och ännu woro, något bedrägeri, thet ej mig tillkommo utan endast wärldzlig arm at undersöka och som Gud wisselr:n i sinom tijd skulle uppenbara til theras straff och förskreckelse. Men tå alle betygade sig ej weta af något swek, yttrade jag mig, med förbem:te förbehåll, om intet bedrägerij warit härunder och ej heller ännu woro, endast om röstens tal och predikningar, at the ej woro af någon god ande, utan antingen ett grofft konstlat menniskligt bedrägerij af pigan sielf, heller ock thet listigaste försök af mörcksens ande i thessa otronens tijder, hälst rösten påstår at ej komma ifrån pigans egen munn, blott til at draga folcket ifrån thet besiglade ordet til oredigt prat och förmenta uppenbarelser, hälst emedan hon förwände Guds ord och *Iesu egen bön. e. gr. Fader edar*¹ — *helgat warde Hans namn — tillkommo Hans rijke — skie theras wilja, som i himmelen äro* m.m. Wid återkomsten om afftonen förhöll jag probsten Biörn, som är en utlefwad man, des försummelse tillika med prästerskapet in loco at i så mång åhr ej hafwa gifwit consistorio sådant wid handen, gaf them instrucktioner at med alfwarsamhet söka at få utleta sammanhanget, utan at blanda sig i någon undersökning, hwilcken i sinom tijd kommo,¹ men at flitigt besöka föräldrarna med tröst af Guds ord, som blefwo mycket förskräckte wid thet, at jag förkunnade them, at thenna rösten ej kom ifrån någon god ängel, hälst och som ej thet ringaste spår kunnat spörjas i orten at föräldrarne härwid brukat någon egennyttia, utan twärtom, och effter röstens befallning gådt flitigt i kyrckan och til nattwarden. Straxt tå jag rest ifrån torpet begynte rösten at uppenbarl:n tala i pigans säng, och som nu mera bewisligit är, genom hennes egen munn, häfftigt och med starckt ljud disputerade med prästerne, erkände och sielf justerade för them theras mig tilsända och hållna protocoller, diäterat för them til pännan tokuga och arga böner, såsom *bön emot högmods krig och uprest wäg*, hwilcken then nyttjat några åhr wid sina allmänne predikningar, samt nyl:n frågat then begåfwade kyrckoherden Fornander, som jag beordrat prästerskapet in loco til hielp, och thet i många förnäme wittnens närwaro: *om thet woro sant, at landet woro plägat med så swära skatter och pålagor?* Så har then ock smickrat och tillika gycklat och försmädat prästerskapet på en gång, och alt framgent: ex. gr. tå then kallar

¹ *Lapsus calami.*

them själesörgare, och mig ehuru högt jag ock råkat i des onåd, själesörgarnes hufwudstamm, men wid mag:r Tilbergs inkast, at Christus woro sin församblings hufwud, arglistigt swarat: Gud är hufwudet för them, som i himmelen äro, men J hafwen ett hufwud här på jorden, ty J ären icke hufwuden; jemte otrolige metaphysiske utlätelser, som eij tyckas kunna falla på grof bondepiga, som allenast kunnat Lutherii catheches, tå hon sjuknat, och sedan i 11 åhr, så godt som utan all föda, legat såsom en sten, blind, döf och dumm.

Wid min återskomst d. 6. October ifrån the utlyste visitationerne, skref jag och consistorium genast til h:r landzhöfdingen Lagerfeldt om laga undersökning, genom dommaren i orten, som lagmannen baron Wrangel, och tillika 2:ne gånger i underdånighet til Hans Maj:t och upsände visitationsacten och alla prästerskapets berättelser. Sedermera har consistorium 2:ne gånger påskyndat h:r landzh:n om undersökning, hälst rösten äfwen häfftigt yrkat på thensamma: och tå bref therom afgick til baron Wrangel, wardt han drucknad genom slintande öfwer en spång d:n 12. Nov. Straxt itererade consist:m om en annan dommares tilfordnande utj 2:ne probstars och en habil medici närwaro. H:r landzh:n skref therom til Kongl. Götha hoffrätt. Näpl:n war brefwet afgångit, före Hans M:tts befallning ankom, at han sielf hell:r h:r landzh:n Hummelhielm skulle resa tijt. H:r landzh:n Lagerfeldt swarade H:s Maj:tt thet han afbidade hwad hoffrätten wille göra. Jntet swar är ännu kommit. Rösten predikar ännu häfftigt, dock i tysthet, men hotar oss alla präster etc. Drögsmål duger til ingenting.

Jemte min wördsamma hälsning til alla våra wänner, framhärdar med all högackt. och trohet S. T. min gunstige Herr Broders hör-samste tienare

Linköping, d:n 24. Dec. half
dagen för Juleaffton, 1762.

Petrus Filenius.

7. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procanceller,
min gunstige Herr Broder.

Toivottaa lämpimästi onnea arkkipiispanviran johdosta. — Lyckönskar varmt till ärkebiskopsämbetet.

Eders Högwördighets min gunstige Herr Broders ödmjuke och trognaste tjenare

Linköping, d:n 25. September 1775.

Petrus Filenius.

And. H. Forsseniukselta. — Från And. H. Forssenius.

**1. Högwördige och Widtberömde Herr Doctor och Biskop
samt Academie Procancellair.**

Tahtoisii Mennanderin suosittellemaa maist. L. Lefréniä auttaa toiseen teol. lehtorin virkaan Skarassa, mutta toiset konsistoriaalit vastustavat, L. kun ei ole papiksi vihitty eikä suorittanut specimina in studio theologico. — Ville förhjälp den av Mennander rekommenderade mag. L. Lefrén till det andra teologiska lektoratet i Skara, men konsistoriales äro emot ansökningen, då L. varken är prästvigd eller avlagt specimina in studio theologico.

Till Herr Doctorn och Biskopen är derföre min ödmjuka förfrågan, om max. ven. facultas theologica i Åbo ej kunde förmås, at lämna honom witnessbörd genom bref el:r extractum protocollii, at han in theologicis är både grundad och renlärig. Det senare är så mycket mer nödigt, som ett rykte om honom härstädes blifwit utspridd, at han för Zinzendorffiska systemet skall wara inclinerad. Owännen, af egennyttia intagen, lärer detta rykte utspridd, i mening, at hindra dess befordran.

Hos oss är alt stilla och lugnt, Gudi låf! Med commissionen i Borås fortfares ännu. Grofwa skalkstycken äro der uptäckte, som af dommare, officerare och kronobetjänter till allmogens förtryck blifwit föröfwade.

Framhärddar med all wördnad Högwördige och Widtberömde Herr Doctorns och Biskopens samt Academie Procancellarens ödmjuke tjänare

Scara, d. 23. Nov. 1767.

And. H. Forssenius.

2. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Jos Lontoon ruots. seurak:n kirkkoherra Ferelius, sen jälkeen kuin Boråsin rovasti t:ri Luth nyt on ehdokassijalla Karlskronan superintendentin virkaan

ja luultavasti tulee nimitetyksi, hakee ja pääsee Boråsiin, lupaa kirjeenkirjoittaja Mennanderin toivomuksen mukaisesti mielellään auttaa maist. Aron Mathesiusta Fereliuksen seuraajaksi. — Om kyrkoherden i Londons svenska församling, Ferelius, sedan prosten i Borås d:r Luth, som nu är på förslag till superintendent i Karlskrona och sannolikt blir utnämnd, ansöker och kommer till Borås, lovar brevskrivaren på Mennanders önskan med nöje förhjälpa mag. Aron Mathesius att bli Ferelius' efterträdare.

Högwördige Herr Doctorns och Biskopens hörsamste tjänare

Brunsbö, d. 10. Nov. 1770.

And. H. Forssenius.

3. Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Wid detta gymnasium har ett theologiskt lectorat genom doctor Boströms död blifwit ledigt. Till detsamma har academiae adjunctus, herr mag:r Lefrén sig anmält. För min del wille jag gjärna se honom till denna ledighet befordrad ty jag wet, at han är en lärd och hederlig man, och skulle härstädes både pryda sitt rum, och äfwen gagna ungdomen, men han har en medsökande härwid gymnasium, lectorn mag:r Vahlfelt, som tillförene täflat med doctor Boström om denna ledighet, och sig hos Hans Kongl. Maj:tt beswärade, då han wart förbigången. Dyligt upförande har man nu af honom at wänta, om herr mag:r Lefrén blifwer honom föredragen, emedan han har 26 års meriter at räkna, och will, i anseende dertill, at han är nobiliterad, warda ansedd. Något skjäl kan jag wäl hafwa emot honom, emedan han warit inwecklad i en theologisk controvers, men som han sina meningar i consistorio revocerat, och låtit sig rätta, så kan jag ej detta skjälet, såsom tillräckeligt anse.

Till Herr Doctorn och Biskopen är derföre min hörsamste begjäran, det täcktes Herr Doctorn och Biskopen wara gunstig, och äftersinna, om några utvägar kunna påfinnas till herr mag:r Lefréns understödjande. Torde hända, at han i Åbo gjort sådana specimina, som gjöra honom berättigad till befördran framför andra.

Jfrån mag:r Ferelius hade jag i förra weckan bref, deruti han förklarar, at han ej will haf:a Ulricehamns pastorat, men beder warda ihogkommen, då något annat pastorat blifwer ledigt. Han

klagar öfwer vår minister i London, som gör alt oreda i församl:n; derföre önskar han blifwa från honom snart skild.

Förblifwer med all fullkommelig högacktning Högwördige Herr Doctors och Biskopens ödmjuka tjänare

Brunso, d. 5. Dec. 1770.

And. H. Forsenius.

Gabriel Fortelius. — Från Gabriel Fortelius.

1. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor, min gunstigste Herr Broder.

Kiütää kirjeestä. — Tackar för brevet.

Jmedlertid talte jag med manufacturs ledamöterna om academiens angelägenhet, at få behålla den ringa lott, som hon af den fonden åtniutit, hwilcket ock biföls til continuation. Den andra saken hade, utan twifwel, Ekenberg så tournerat i de andra stånden, at därwid ei stod til at uträtta, ehuru en och annan lofwade se til, at det skulle blifwa wed presteståndets utlåtande derom. Sedan min g. Herr Broder reste bort, blefwo sakören förtretligare, och botnen af tunnan wille aldeles ramla uth, sedan pr.st:s plan om r.dagsmannawal pro futuro kom fram, och at den utesluter episcopos nobiles in totum ifr. säte och stämman i ståndet. En 8 dagar hörde man ei serdeles åtalan, som bidrog mycket därtill at borg.- och bondestånden biföllo den, men sedan reste riddarhuset sig, som bekant är, wäldeligen. Jag fick intet weta af sakens stälning, innan den war utarbetad. Jag förestälte wäl heroicus in hoc puncto, at taga en medelwäg och låta nuwarande nobiles njuta den rättigheten, som de ägt, sedan denna regeringsarten i riket kom up, och præcavera allenast pro futuro, hwarmed ock de upmärcksame af adelen warit nögde, som gjerna önska det, at riddarhuset ei blifwer vidare tilökt, men Jacob hade så intalt allaredan gubbarna, at ingen limitation fick rum. Tiden wijsar, hwad det wärckar för vårt stånd. Min gunstigste Herr Broder frågar i sit sidsta hederwärdaste af d. 23. Dec. huru stor procent notarien härstedes består för in- och utgående collecter och andra publiqve medel? Sidsta session hade detta cons. i anledning af en wiss omständighet, samma

brydsamma fråga i ventilation. Sanningen at säga, så kom man intet wist öfweres derom, men den säkraste wägen tycker jag wara och blifwa, i brist af specielt förordnande derom, at följa Hans Maj:ts nådiga bref til alla consistorier, om procent af lazarets-medlens upbörd och öfwerstyrande til Stockholm, utgångit uppå coll. medici underdåniga hemställan, som består 3 procent. Enär därjemte consideras cons. notariernas ringa statslön, så borde den procenten ei anses för obillig.

Valittaa Mennanderin ankaraa hammassärkyä, jota itsekin potee. — Beklagar Mennander för hans häftiga tandvärk, warav brevskrivaren även själv lider.

S. T. Min gunstigste Herr Broders trohørsamste tjänare

Borgå, d. 2. Jan. 1767.

Gab. Fortelius.

In margine: Toivoo leskenapua Porin rovastikunnasta veljensä tyttäreille. — Hoppas på änkehjälp från Björneborgs prosteri åt sin brorsdotter.

2. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor,
min gunstigste Herr Broder.

Pyytää, että irstas rovasti Friberg (Ahvenanmaalla), joka on leskimies ja lapseton, velvoitettaisiin maksamaan apulaiselleen maist. Wallinille parempaa palkkaa. Suosittelee veljensä poikaa Gabriel Erici Forteliusta pataljoonan papiksi, mikäli virka tulee avoimeksi, sekä ylimäär. profess. Jaakko Haartmania Kaarle Mestertonin seuraajaksi logiikan ja metafysiikan professorina. — Begär att den liderlige prosten Friberg på Åland, vilken är änklings och barnlös, skulle förpliktas betala bättre lön åt sin adjunkt mag. Wallin. Rekommenderar sin brorson Gabriel Erici Fortelius till bataljonspredikant, ifall tjänsten lediganslås, samt extra prof. Jacob Haartman till Karl Mestertons efterträdare såsom professor i logik och metafysik.

S. T. Min gunstigste Herr Broders ödmjukttrogne tjänare

Borgå, d. 18. Maji 1767.

Gab. Fortelius.

3. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procantzer,
min gunstigste Herr Broder.

Pyytää saattamaan perille parooni Mellinin kirjeen, jossa anotaan papintodistusta eräälle Pöytyältä kotoisin olevalle rakuunalle. — Ber om vidare

befordran av baron Mellins brev, vari anhålles om prästbevis för en dragon hemmahörande i Pöytis.

Så slapp excellencen Löfwenhielm likwäl utur högsta rådssätet i riket til grafwen. Nyt tokin Rudenschöldi, luulaxen, caiwatan, culuco Turusa wielä huuto picaisesta cocouxesta? Mitä Mathesius lausune, jolle minä, cosca hän mainitzi ensin minulle Chydeniuxen ajatuxista cursista, sanoin: den försmädaren lærer hafwa och få rätt, om icke saken skjötes des försichtigare. Förlåt mig. Saxa woitta. Guds nåd beware och förware min gunstigste Herr Broder wed allan wälmågo. Förblifwer med estime S. T. min gunstigste Herr Broders trogne tjänare

Borgå, d. 20. April 1768.

Gab. Fortelius.

4. Högwördige Herr Doctor och Probst, gunstigste Gynnare.

Pyytää Mennanderin myötävaikutusta, jotta yliopp. Sandberg, voidakseen mennä naimisiin Forteliuksen velivainajan Erikin tyttären, Hedvigin kanssa, saisi Turun koulun apologistan viran. — Anhåller om Mennanders medverkan till att stud. Sandberg, för att kunna gifta sig med Fortelius' wv. broder Eriks dotter Hedvig, måtte få apologistsysslan vid Åbo skola.

Gunstigste Gynnares hörsammaste tjänare

Borgå, d. 14. Maji 1768.

Gab. Fortelius.

In margine: Probsten i Hollola, Mag. Jacob Krook i Hollola afled d. 8 Maji i Herranom. Herre, lär oss etc!

5. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Min Gunstigste Herr Broder.

Onnellista uutta vuotta! Aikoo lähteä valtiopäiville. — Ett gott nytt år! Ämnar begiva sig till riksdagen.

Min ödmjuka anhållan är hos min gunstige Herr Broder at få weta, om man i början el. medio Martii kunde få båt ifrån Åland til Åbo, och således, under Guds wälsignande skaffa sig fram til fasta Åland. Wil almanacks spådom hålla stånd, som härtils, så torde

man slippa gerad ifr. Åbo på Stockholm. Den 15. Febr. skjer uti contracterne härstädes wahl om den andra riksdagsman. Jag är intet i stånd at gissa, hwem lotten faller. Gud gifwe den, som god och skickelig är. Broder doctor Krogius erhöft wed kyrckjoherde- och domprobstewahlet, som förrättades förledne Söndags, de flesta röster af stad och land; dernäst Bonsdorff, och doctor Borgström. — — — trohørsamste tjenare

Borgå, d. 21. Jan. 1769.

Gab. Fortelius.

6. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor.
Gunstigste Herr Broder.

Sairastuttuaan Pyhäjoella, mutta lääkityään itseään ja päästyään sieltä Pyhäjärven ja Viitasaaren kautta Porvooseen toivoo Mennanderinkin onnellisesti kotiutuneen. — Hade insjuknat i Pyhäjoki, men efter att ha kurerat sig och anlänt genom Pyhäjärvi och Viitasaari till Borgå, önskar han, att även Mennander lyckligt anlänt hem.

S. T. Gunstigste Herr Broders ödmjuke tjänare

Borgå, d. 13. Martii 1770.

Gab. Fortelius.

7. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor.
Min gunstigste Herr Broder.

Herren wår Gud giöre wårt möte, wid instundande riksmöte, i alla måtto wälsignat! Continuerande kalla wäderlek försätter mig i rädhöga, at intet sjöledes hinna fram til d. 13. Junii. Landswägen är ock denna tid, hälst för mine åhr, beswärlig at nytja til Åbo, och owist om något fartyg där mera är qvart, sedan man, efter utwäntad bättre wägelag, kommit dit. Jag får altså hålla mig wed Borgå fartyg, och befalla Gudi, huru det¹ utfalla. Probsten Henric Poppius, en beskjedelig och fogelig man, blifw. den andra ifr. detta stift. Skulle jag intet hinna fram til rättan tid, så är min hörsamste anhållan, at min gunstigste Herr Broder intet förgäter mig wed wahlet af S. U. ledamöter och af dem at få rum i bancodeputation, där jag

¹ [skall]

förr sutit el. ock statsdeputation. Defensionsdeputation behöfs ingen ifr. Finland af wårt stånd. Anstalterne til defensionswärcket härstädes äro faststälte, fordras allenast tid och pengar til wärckställigheten. Härjemte är min hörsamste anhållan, at min gunstigste H. Broder tackes ihogkomma, om mögeligit är, mag. Israel Wallin ifr. Jomala, wed besätningen af Längelmäki lediga pastorat, därest hans salige fader fordom warit pastor. — — hörsamme tjenare

Borgå, d. 7. Maji 1771.

Gab. Fortelius.

8. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.
Gunstigste Herr Broder.

Suosittelee rykmentinpastori Georg Lagusta Viitasaaren kirkkoherranvirkaan, johon kutsuttu neljänneksi vaalisaarnaajaksi. Valittaa raihnauttaan. — Rekom-menderur regementspastorn Georg Lagus till kyrkoherde i Viitasaari, vars församling kallat honom till fjärde provpredikant. Beklagar sig över sin skröplighet.

Tuus

Borgå, d. 25. Junii 1773.

Gab. Fortelius.

9. Högwördigste Herr Doctor, Swea rikes Arckiebiskop och
Procanceller. Min Höggunstigste H. Broder.

Toivottaa onnea arkkipiispanvirkaan. — Gratulerar till ärkebiskopsämbetet.

Det wälmenta råd, som min höggunstige Herr Broder gaf mig uti caussa Haartmanniana matrimoniali, war jag färdig at efterfölja, därest icke broder Haartman, utan minsta min eller min gummas persvasion, ingåt förlikning hos lector Bonsdorff, som dock beklageligen blef i denna sommar uphäfwen, genom auctoris hujus mali gjorda visite hos henne i broder Haartmans frånwaro, och upväckte hos honom fruchtan för mord eller blodsutgjutelse, såsom orden lydde i bref til Bonsdorff. J häpenhet öfwer alt detta resolverade jag mig med min gumba, emedan wi äro här ganska trångt bodde, at genom hofrättsrådet von Glan få kjöpa henne något boningsställe på landet, ju längre ifrån Åbo, des bättre, men innan von Glan

swarade oss, så har hon slutit handel om et, då til sahlu warande rusthåld, half mihl if. staden, hwarest hon nu uppehåller sig, wet intet huru länge det, salvis legibus, kan gå an. Malum malorum! qvoties ejus recodor, qvod sæpissime fit, toties intus paveo et foris formido. Herren förene än deras hjerta och sinnen! Ach! huru gierna jag åstundar, och wille komma til Åbo, at få taga hjertkjärligaste afskjed ifrån en min uprichtigaste hederswän och höggunstige Herr Broder, men desunt vires. Herren förene oss i sino nåde, at medelst idkeliga böner möta hwarannan in för sin nådethron dageligen, så blifwe ock mötet inför hans ewiga härlighets thron högsthugneligit och saligt! Förblifwer — — ödmjukaste tjänare

Borgå, d. 15. Sept. 1775.

Gab. Fortelius.

10. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Dagen därefter, som jag hade den högtfägnande ähran, at inhändigaste Högwördigste Herr Ärkebiskopens högtwördade skrifwelse af d. 26. Aprilis, föredrog jag i consistorio h. herr magister Kreanders ansökning om extraordinarie adjunctura härstädes, men öfwerläggning derom blef uppskuten, emedan någon anstalt allaredan war taget, at få conrectoren i Helsingfors, mag. Sigfrid Porthan därtill, hwars ultimata utlåtande då sagnades. Sedan det inkom, och han förklarar sig nögder, at, med wissa skjälige wilkor, antaga den syslan, och han är almänt kjänder för en skickelig och arbetsam lärare, så kunde man intet gå honom förbi. Det är mig nog okjært, at jag wed detta tilfälle intet kunde något bidraga til högwördigste Herr Ärkebiskopens nöje, och h. herr mag. Kreanders fördel. Förra weckans gränsepost ankom emot al wanlighet så tidigt, at intet jag, med flere andre, fick nytja den til detta mit ödmjukaste swars afgifwande, som högwördigste Herr Ärkebiskopen höggunstigast täckes ursächta.

Valittaa arkkipiispan ja omaa raihnauttaan. — Beklagar sig över ärkebiskopens och sin egen skröplighet.

Ödmjukaste tjänare

Borgå, d. 4. Junii 1776.

Gab. Fortelius.

11. Högwördigste Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Jag blyges, täydellä totudella, at detta consistorii yttrande så seent framkommer. De herrar, som förr härstädes warit eloq. och poëseos lectores, hafwa intet gifwit sig tid, att lägga handen därwid, än mindre lector Lind, som nyligen, af Kongl. Maj:ts höga nåd, wunnit den lections förwaltning. Endast lector Alopæus hafwer biträdt mig. Så enfaldigt det nu är, så beledsagas det med all ödmjukaste wälmening, och underkastar sig höggunstigste omdöme. Skulle detta högt-öma och angelägna wärck ännu kunna bringas därefter, som en Ingenuus i Stockholms Posten, N:o 187, eller d. 17. Augusti, sig yttrar, så torde det kortast afhjelpas. Styre Gud nådeligen!!!

Den 22. dennes, el. d. 11. stilo vet. fylte jag 82:a året, af det, efter den Högstes milda försyn, mig beskjärde ålders mått. Wällsignad Gud för hwar lefnads dag! Hörseln, som, efter swimmingen i secr. utskottet, tagit så utaf, att jag är surdaster, låter intet hjälpa sig med corne acoustique ifrån Westeråhs. Fel på minnet, bröstvärk ofta, med matthet öfwer all i kroppen, i synnerhet under regnachtig wäderlek. Återstår, Deo vires offerente gratiose et conferente, det endaste ena: *Beredder* (: gör, bereddgjorden) *hålt mig* mm.¹ Min hjerteliga helsning anmäles till doctor Hydreen, capularis senex præ me capulari. Wår lifs Gud uppehålle och uplifwe högwördigste Ärkebiskopens lifskrafter, under ämbetes bördan, som ei lærer annat wara kunna i denna tid än swårare och tyngre som fordomdags! — Under oafbruten anönskan af allan Herrrens wällsignelse framhärdat till mitt sidsta Högwördigste Ärkebiskopens ödmjuka tjänare Borgå, d. 30. Aug. 1782. Gab. Fortelius.

Min arm domnar wid skrifwande. Jag har användt 5 timmar på dessa rader, mox heter det: literæ gallinæ manibus scriptæ.

Isaac Er. Forteliukselta. — Från Isaac Er. Fortelius.

Högwyrldige Herr Professor, höggunstige Herre och Gynnare.

Iemte dett jag härjemte har den förmon att aldraödmjukast upwachta Högwördige Herr Professoren, sänder jag den lilla samling af stenar jag kunnat här i Paldamo öfwerkomma. Om dessa berg-

¹ *Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.*

arter innehålla något ädelt kan jag ei just weta, så wida jag är en ganska liten kännare af dem, doch har jag trodt att de wore någödt synnerliga och ei så almäna. N: 1, N: 2, N: 3 och N: 4 äro tagne 3 mihl ifrån Paldamo körcka uti en by Salmis benämd, jemwäl N: 5 som wähl är en gemen steen, men som jag tycker lijkwähl märckwärdig i anseende dertil att hela dessa bylag giör sina pörtugnar af samma slag sten, och dett derföre att dett smältes och giutes till sammans, så att hela ugn blir så godt som stöpt, och säga bönderna, att en sådan ugn, om den annars är wähl giord, skall hålla i 50 à 60 åhr. Ett stycke af en sådan sammansmält sten (följer under samma N: 5, N: 6, 7, 8 och 9) fant jag sielf på min öfreakants elr. Pohjanmaa resa i förledne höstas. N: 10 är tagen uti en by en ny mihl ifrån Paldamo körcka benemd Melalax. Af denna steen, som härtill ganska stor ymighet finnes, bränna byamännen kalek, nästan til så stort qwantum, att hela Cajana lähn blir bärgat. Denna kalck ger intet stort efter den man hemtar ifr:n Stockholm.

Om jag nu träffat igienom dessa giera (*sic!*) Högwyrdige Herr Professoren något nöije, skulle det förbinda mig, att än framdeles giöra mig underrättad, om mera curieusst och märckwärdigt skulle finnas i denna widlyftiga sochn. Till denna ändan har jag alt härtills fört en noga journal på alt hwad under mina resor i ett och annat förelupit. Säkert tror jag att här finnes mycket som skulle förnöija en kännare, men som jag i förledet åhr, sedan jag kom hem ifrån Åbo, allenast hant giöra en resa omkring denna sochn: ty blef och min samling ganska ringa.

Finska runor har jag wähl redan i par åhr samlat och skulle nu jemwähl öfwerstyra dem til Högwyrdige Herr Professoren, derest jag icke funnit, att i dem felas ganska mycket och dett mustigaste, hwarföre jag nödgas qwarhålla dem så länge til des jag genom någon god wän här å orten kan få af Paldamo bästa sångare dem fulkomliga, då jag straxt i ödmiukhet skall öfwerskicka. Sielf kan jag omöijeligen få; hälst de äro mycket rädda om sin kånst, misstäncka präster och wilja icke ut med det grofwaste.

Pyytää Mennanderin myötävaikutusta tullakseen promovoiduksi ensi promotiossa (suorittanut examen philosophicum 1748). — Utber sig Mennanders medverkan att få bli promoverad vid nästa promotion (avlagt examen philosophicum 1748.)

Under Högwyrdigste Herr Biskoppens warelse i G. Carleby hade wij den höga förmon att efter H:r Biskoppens egen munteliga be-

falning och låfwen i Limingo, aldra ödmiukast incaminera en böneskrift, hwaruti wij alla tre capellaner icke allenast ådagalade beswärligheterna af våre sochneresor, utan och aldraödmiukast bönföllo, att de samma måtte oss till någon förmon framför andra våra gelikar höggunstigast tilerkännas. Och som efter Högwyrdigste Herr Biskoppens egen höggunstiga försäkran härå med dett första kommer utslag att fällas, så beder jemwähl aldra ödmiukast Högwyrdige Herr Professoren täckes höggunstigast, enär härom af summe ven. consistorio kommer att delibereras, lägga sina goda och gällande ord till, på dett att höggunstigt utslag derå måtte fällas. Detta med dett förra upoffrar jag i Högwyrdige Herr Professorens wanliga och priswärdaste beifrande til mitt bästa.

Framhårdar med diupaste wördnad Högwyrdige Herr Professorens aldraödmiukaste tienare

Paldamo, d. ¹ Martii 1751.

Isaac Er. Fortelius.

Petter Adrian Gaddila. — Från Petter Adrian Gadd.

Högwördige Herr Professor, höggunstige Gynnare!

Af det som oftast i tal med Högwördige Herr Professoren jag ägt den höga förmon att blifwa underrättad, dett ibland de största hinder, som wid landthushåldningen hoos oss förekommer, äro de i våra kiärr, moras och siöar stillastående watn. Så har dett äfwen gifwit mig anledning att wid åtskilliga tillfällen nogare derom anmärka, och förutan annat tilltror mig nu mera wara öfvertygad att ordsaken till *måss* och *starr* ängars tillwäxt åtminstone här i Tawastland kan äfwen derifrån härledas. Så har jag sedt på några ställen i Achas och Säxmäki sochnar, att en hård torr jordwals äng, hwarpå förr 10 à 15 år berättades blott litet hafwa starr wuxit wid siöstranden, nu mera (sedan forssarne årligen blifwit grundare, siöwatnet fölgagteligen utan wanliga widder upstigit, och iordlaget till sumpighet förändrat) wara hel och hållen starrbärande. År 1747 när jag reste i Orivesi märckte jag ock klarligen wederspelet. Ty denna ortens med Cuhmalax kapellgälds ängar hafwa ock fordoms warit mycket sumpiga och då äfwen starrbärande så länge deras

¹ *Aukko alkuperäisessä. — Lucka i originalet.*

widtsträckte grunda siöar hade allenast ett ringa utlopp igenom Sorsa forss. Men sedermera år 1604 förmedelst en hastig wålded derass siöar fick ett större aflopp igenom en annors ny forss Jharis nämnd, så har så deras ängar til en del ei allenast blifwit jordfastare, utan ock nu mera befinnas frambringa växter af allehanda slag, samt starr- och måssväxter mäst wara förswunnen. Sielfwa växternas naturliga ställning, och de efter deras natur lämpade särskilta näringsställen tyckes ock bekräfta detta. Ty så möjeligit det är förr en fisk att lefwa på torra landet, så rimmeligit lærer dett ock wara förr en växt, som äskar till sitt närings säte torr jordewall, att kunna wäxa i dy. Kan altså ei annors wara, än när en torr jordewals äng blir förwandladt till ett sumpigt kiärr, då äfwen mästa växterna derwid undergå stor förrändring, och följagteligen de växter taga öfwerhanden, som kunna lefwa i sumpiga jordlägen, men andra åter deremot förqwäfjas. Denne skada som landtman härigenom tilfogas är här så mycket mera kändbar, som deras mästa närings fång består i boskapsskiötzel, kan igenom dikande ei heller då mera af några priwat ängarne förbättras, när sålunda sielfwa siöwatnet upstigit i lika högd med ängsjorden, derest ei publico wore lägligt att förmedelst befodran af större wattns aflopp (än förr och hittils aflupit) denna olägenhet att ändra. Jag underställer nu detta alt-sammans Högwördige Herr Professorens höggunstiga ompröfwan, med ödmiuk anhållan att wid ankomsten till Åbo widare få härom ytra mina tankar, ifall Högwördige Herr Professoren skulle finna sielfwa denna saken wara af dett wärde. Förblifwer med oughörlig wörndnad Högwördige Herr Professorens ödmiukaste tienare

Bircala, d:n 2. Decembr. 1748.

Petter Adrian Gadd.

Jaakko Gadolinilta. — Från Jakob Gadolin.

1. Högwördige och Höglärde H:r Professor, högförnäme Gynnare.

Valittaa suruaan ja lausuu lohdutuksen sanoja Mennanderin vaimon kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen och uttalar tröstens ord med anledning av Mennanders hustrus död.

Högwördige och Höglärde H:r Professorens ödmiuke tienare

Päiväämätön. — Utan datum.

Iacob Gadolin.

2. Högwyrdige och Höglärde Herr Professor, höggunstigste Gynnare.

Linné pyytää Mennanderin johdolla julkaistuja väitöskirjoja. — Linné anholder om disputationer utkomna under Mennanders presidium.

Mig fela ord at kunna beskrifwa, med hwad fägnad jag som oftast hörer serdeles goda omdömen om samma wackra arbeten, i synnerhet då här tillika talas om en commission, som lærer blifwa satt öfwer några Upsaliska disputationer, hwilka menas wara anstötliga emot vår politique; dermed hotas prof. Ihre i synnerhet.

Några af våra landzmän, som näst för Juhlhelgen reste til Stockholm at se riksdagen slutas, hafwa wid återresan så starckt menagerat resekostnaden, at de ådragit sig swåra siukdomar, hwaraf nu redan twenne neml:n den äldre Löfgren och en Åkersand ifrån Cronoby måst quittera lifwet och de öfrige är föga hopp om.

— — —.

Högwyrdige och Höglärde Herr Professorens ödmiukaste tienare

Upsala, d. 28. Januar. 1748.

Jacob Gadolin.

A tergo: Den Högwyrdige och Höglärde Herren, Herr Mag. Carl Friedrich Mennander, Widtberömd Physices Professor wid Kongl. Academien i Åbo detta til Åbo.

3. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop, Procancellor och ledamot af Kongliga Nordstjerne Orden!

Kiittää viimeisestä. — Tackar för senast.

Emedan posten nu fritt passerat öfver Ålandshaf, så har jag från Åbo fått Cardanus De vita propria, som härjemte afföljer. Wid hastigt blädrande har jag däri ei funnit spår til det jag will minnas at Morhoff om hans ord berättar: quid mihi cum Transalpinis, nisi pecunias afferant. Wissertiligen är han dock ett monstrum. Gud låte Herr Archebiskopens dagar blifva monga och glada! Förblifver — — Herr Doctorens, Archebiskopens — — ödmiukaste tienare

Stockh., d. 28. Mart. 1786.

Jacob Gadolin.

S. L. Gahm Perssonilta. — Från S. L. Gahm Persson.

1. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellair.

Att jag så länge lämnat Högwördigste Herr DOCTORENS och Biskopens ganska angenäma bref obeswarat, hoppas iag icke ogunstigt upptages; så mycket mer, som en och annan extra förrettning så med dödsfall i släkten och annat mera hafwa warit de gällande hinder, som afhållit mig ifrån denna min annars kära skyldighet; men nu sedan iag någorlunda fått reda ifrån mig, tilltror iag mig att kunna rätta hwad iag felat.

Efter 14 dagars wistande i Upsala och kringresande till flere herregårdar, anlände iag lyckeligen hit till hufwudstaden med ett rikt mått af allehanda pappersskatter i synnerhet in militaribus, med hvilka iag får upfylla de lacuner, som hit intills yppat sig i mina samblingar. Andra handlingars samblande, har ock warit målet för mina begärelser. För Högwördigste Herr Doctor och Biskoppens räkning har iag fått ett och annat, som i sinom tid skall blifwa öfwersänt. Men sannerl:n ingen kan tro, huru ont det är efter handlingar af värde i Upsala, emedan den gransynte och snåle h:r magister Lidén har upforskat alt som kunnat öfverkommas. Han har nu anträdt i dessa dagar sin utländske resa på Guthermutska stipendium. Under mitt wistande i Upsala war alt i förwirring; och academieskattmästaren Iulinskiöld afsomnade några dagar förrän iag reste dädan, hwilken har satt academien och dess fäder i en bedröfwelig belägenhet. Han lämnade efter sig en tom cassa samt 400.000 d:rs ballance till Kongl. academien; och war cassan i en så wädelig belägenhet, att icke en enda plåt fans där; utan måste herr archiater von Linné låna academien 2.000 d:r kmt. till handpenningar och arbetsfolks förnöijande. Skattmästaren dog i mycket elände. Herrar professorerne måste i anledning af en dess böneskrift sammanskiuta 50 plåtar till dess underhåld. Si så går det med stora! Solons ord träffa här in: ante obitum nemo felix. Herr Kongl. secr. von Engeström, hwilken af disputationer äger den största sambling i hela Swerige, har öfwerlämnat mig närlagde defectlista, med ödmuik anhållan, det Högwördigste Herr Doctor och Biskopen täcktes wara så gunstig samt wid tillfälle förminska desse bristfälligheter, hwaremot han

lämnat mig tillstånd, att af dess rika in dubblo ägande förråd utleta ifrån Lund och andra orter det som kan felas i Högwördigste Herr Doctorens och Biskopens sambling. På ett annat ställe hoppas iag få samma förmån. Sagorne skola icke förglömmas. Ännu är intet slut om Smålands beskrifningens utgifwande. Iag har ärbudit mitt ringa biträde; men som de anse en fattig skrifware i Stockholm af ringa värde, ty torde därwid afstanna. De taga ock icke felet i detta tänkesättet, hwad mig angår. För min del skall iag beifra dess utgifwande. Och iag älskar mitt fädernesland högeligen. Herr canzlierådet Berch, som sannerl. gör sig ett utmärkt nöije, att kunna öka Högwördigste Herr Doctorens och Biskopens estampesamlingar, har anmodat mig, det wille Högwördigste Herr Doctor och Biskopen iag göra den ödmiuka underställning, om icke Högwördigste Herr Doctor och Biskopen täcktes uti den af herr canzlierådet genom mig öfwersända catalogen anteckna med ett streck eller annat tecken i kanten alla de portraiter, som i Högwördigste Herr Doctor och Biskopens sambling ännu kunna saknas, så försöker herr canzlierådet att söka till att i det nogaste göra sitt till att defecterna supplera; och enär denna catalog då hit anländer, så will herr canzlierådet återlämna ett annat omaculerat exemplar af catalogen till Högwördigste Herr Doctorens och Biskopens bibliotheque. Framlefwer med diupaste wördnad Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellairens allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 6. Maij 1768.

S. L. Gahm Persson.

2. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellair.

Sedan iag förleden den 8. i denna månad affärdat till Högwördigste Herr Doctor och Biskopen min ödmiukaste skrifwelse, hwilken hade i föllje med sig ett fragment af Hialmars saga, erhölet iag samma afton nog sent Högwördigste Herr Doctor och Biskopens ganska gunstiga bref, och på hwilket nu iag ämnar aflämna mitt allerödmiukaste swar. Att Högwördigste Herr Doctor och Biskopen med wälbehag täckts anse mina små inkräcktningar, är mig ganska behageligt att höra. Herr baron och landshöfdingen Tilas är nu

bortrest på sina bergransakningar, och enär Högwördigste Herr Doctor och Biskopen behagar skrifwa herr baron och landshöfdingen till, så kan befwet läggas innom bref till mig, då iag skall till behörig ort det affärda.

Förteckningen på de brister, som finnas i Högwördigste Herr Doctor och Biskopens portraitssamling, har iag communicerat med herr canzlierådet Berch, som så begått med en samlings insättande i Askergrenska boklådan, att den blifwit bruten; och sedan iag lyckel:n wunnit detta ändamålet, har iag lämnat defectlistan till herr secreteraren Mennander tillika med herr cantzlierådet Berchs tryckta portraitscatalog, på det herr secreteraren därefter kan uttaga och uphandla dem som brista. Annors öfwerlämnade herr cantzlierådet till mig ännu ett exemplar af sin tryckta estampecatalog, hwilken tillika med catalogen öfwer Kongl. wettenskapsacademiens boksamling nu hwilar hos mig och med första lägenhet skall öfwerresa till finska stränderne och intaga sina boningar hos Högwördigste Herr Doctor och Biskopen. Ännu ett paquet med goda saker mäst ifrån Lund, har iag öfwerlämnat till herr secreteraren Mennander, som behagat försäkra mig om dess afsändande. Herr Kongl. secreteraren von Engeström tillika med h:r Kongl. secreteraren Arrhenius, anmäla en ödmiuk hälsning, och innesluta sig och sina bristfälligheter i Högwördigste Herr Doctor och Biskopens gunstiga åtanka. De lofwa deremot, att icke wara otacksamma, utan när godt wankas, gierna meddela. Detta sidsta paquetet har h:r secret. v. Engeström släpt till. Flere och äldre har han lofwat framdeles; men det är skada, att hans tid är så knapp, att han ej hinner genomwandra sina ägande skatter. Dock skall iag ej försumma mina skyldigheter och heliga löften. Genom mina egna sändningebud uti Småland, Östergjöthland och de flera orter torde framdeles något godt och rart updykas, hwilket alt tillhör Högwördigste Herr Doctor och Biskopen.

Efter Högwördigste Herr Doctor och Biskopens befallning har iag nu gjort ett utdrag på alla de titlar som finnas i den gamla boken, hwilken iag på mina resor har mig förwärfwat. Hwilket ock nu härjämte i all ödmiukhet medföllier. Denna bok finner iag nu efteråt icke wara original, men en säker afskrift. För några dagar sedan, då iag med archivi herrar genomsåg några gamla handlingar, igenfunno wij originalet in folio, hwilket den tiden

blifwit inlewererat i konungens cantzlie. Det förwaras nu i riksens archivo för efterwerlden. Den uti denna boken omnämnde *Swarta bok* förtienar att efterfrågas, emedan den gifwer ett stort lius i finska häfderne och kyrkwäsendet. Framlefwet med djup wördnad beständigt högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellairens allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 18. Augusti 1768.

S. L. Gahm Persson.

3. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellair!

Af högwördigste Herr Doctorens och Biskopens höggunstiga skrifwelse, den herr secreteraren Mennander mig öfwerlämnat, finner iag wäl, att de af baron och landshöfdingen Tilas tillsläppte skrifter riktigt framkommit, men tillika så tillburit, att, som mästa delen af disputationerne woro nya, så ägde högwördigste Herr Doctor och Biskopen dem förut. Att så hänt beklagar iag högelingen; och kan man ändå göra nytta med dem och tillbyta sig andra för dessa öfwerlefwor. Det är ibland swårt att i storan hop utwällja det som det tienar en annan, enär man egenteligen icke wet hwad som brister. En annan gång skall iag bättre se mig om. Ännu är ej det fartyget framkommit på hwilket de till herr cantzlierådet Berch m.f. tillämnade disputationerne sig befinna; men enär det sker, så skall iag dem öfwerlämna. Öfwerkommer högwördigste Herr Doctorens och Biskopens några doup:tr af portraiter till min lilla sons samling, så anhåller iag ödmiukast å dess wägnar, att få wara i wanlig gunstig åtancka. Wid det tillfället iag nämner portraiter får iag nu berätta: det nu lefwande öfwersta prästen i Upsala h:r doct:r Beronius är nyligen utkommen af en stor mästares hand. Capit:n Gillberg har stuckit herren i koppar; och kostar allenast gravuren 2.000 d:r kmt. Detta delas på intet sätt ut; emedan det är ämnat, att en gång sitta i den likpredikan, som kommer att tryckas öfwer herr ärkebiskopen, enär en gång dess förwältning nalkas,¹ hwilket icke torde wara så mycket långt till, emedan herren rättnu hunnit till det af k. David utstående högsta målet af menniskiolifslängd. Oacktat dess sällsynthet har iag ändå så begått genom dess son h:r bib. Björnstierna,

¹ [sitt slut],

som är min gamla vän och gynnare, att iag i morgon får ett exemplar af detta portrait till högwördigste Herr Doctor och Biskopensienst, hwilket iag till herr sect:n Mennander öfwerlewererar, som iag wet det med glädje öfwerstyra. Wid detta tillfället får iag äfwen berätta, det iag till förb:te h. secr:e långt för detta öfwerlämnat ett paquet med små saker uti; önskar allenast, att något deruti finnes, som kan behaga. En *Beskrifning öfwer Ryssland* befinner sig i detta paquet. Den måtte wara sällsynt; emedan iag finner i mina samblingar om förbudna böcker, att den är genom Kongl. cantzlicollegii resolutioner af den 20. och 21. Martii 1706 aldeles förbuden och indragen. Den andra lilla piecen är *Lefwernesbeskrifning öfwer h:r Carl a; Tofta*, som war en Sparre. Denne utkom aldrig för allmänheten, utan utdeltes allenast till goda wänner. Författaren är Kongl. s:n friherre Carl Hermelin, hwilken dog ifrån det tillämnade appendix. Herr S. Ekholms upförande misshagar mig mer än mycket; men iag skall nog fram emot wåren taga fatt på honom. Så snart min lilla bok utkommer af trycket, skall iag hafwa den äran att den öfwerlämna. Den utlofwade gamla handskriften om *Åbo dombkyrka* skall äfwen med afgående fartygen blifwa öfwersänd. Om högwördigste Herr Doctoren och Biskopen har sin prænumerationssedel qwar på *Beskrifningen öfwer Småland*, så behagade högwördigste Herr Doctor och Biskopen den öfwersända, så will iag uttaga exemplaret och det öfwersända.

Terseri Cateches recommenderas högeligen till erhållande, jämte *Bängs Likpredikan öfwer ass:r Michel Ollsson Gyllenstolpe*, den iag högeligen efterfika. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 15. Octobr. 1770.

S. L. Gahm Persson.

4. Af originalet.¹

K. B. Ep.G. 2.

Till Biskopen och Procancellairen i Åbo, Herr Doctor Carl Fredric Mennander, om *Skånska resan och recension af en gammal funnen handskrift*. Datum Stockholm, den 24. Iulii 1774.

¹ S. L. Gahm Perssonin itsensä kirjoittama jäljennös, *Kunink. kirj. Ep.G. 2.* — *Avskrift av S. L. Gahm Persson, K. B. Ep.G. 2.*

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procantzler!

Om ett långt stilla tigande väckt hos högwördigste Herr Doctor och Biskopen någon upmärksamhet, så är det en sak, hwaröfwer jag mig icke förundrar. Mine många och widlöftige resor kring landena och ett åsamkadt arbete wid återkomsten, med flere omständigheter, torde likwäl utwärka hos högwördigste Herr Doctor och Biskopen gunstig tillgift för detta uteblifwande. Jag anhåller derom ödmuikast. Att högwördigste Herr Doctor och Biskopen behagat ihugkomma mig med en kär gáfwa af åtskillige wackra handlingar, erkänner jag med ödmuikaste wördnad och tacksäjelse. Jag wille önska, att de små af mig öfwersände handlingar, dem jag en del på mina resor sammansökt, kunna swara emot ett litet wederlag för den mig bewista gunst. Framdeles torde lägenhet gifwas, att ännu öfwersända flere sådana handlingar, dem jag för tidsens korthet icke hinde att sammanskrapa. Mine resor hafwa elljest, Gudi lof! warit lyckelige. Jag har icke rest med tillslutna ögon. De förnämste Skånska städer har jag genomwandrat. Hufwudlägret slog jag i Lund. Här war jag nog länge. Här öfwerkom jag många större originaler af konungabref och andra ålderdoms lämningar. På bibliotheket därstädes öfwerkom jag en handskrift, den jag hitintills fåfängt sökt. Fåfängan har förledt mig, att hålla en dagbok öfwer min wandring, hwilken h:r bibl. Gjørwell will låta införa i *Samlaren* (a); men jag studsar ännu derwid. Åtminstone skall jag förwara minnet af denna resan i min egen lilla lefwernes-saga, hwilken torde blifwa ett ämne för en bondepellan att upläsa, enär mitt stoft en gång kommer att blandas i Smäländsk jord. Uti en aflägsen wrå, och där jag minst förmodade, öfwerkom jag ett mycket sällsynt document af biskopen i Åbo Paulo Iusten. Det har följande öfwerskrift: *Acta legationis muscouiticæ per Paulum Iwsten episcopum aboensem*. Denna handskrift är in 4:o, och samtida med sielfwa resan. Består af 5 arck med en gammal och ganska wacker stil; dock är wid slutet några blad skrifne med en annan mindre wacker hand. Under föreskrefne titull står midt på främsta bladet: *Si complacuerit Regiæ Maiestati Domino meo serenissimo et clementissimo, attento lectori hæc perlegenda,*

(a) En artig weckoskrift som nu utkommer. Denna noten infördes ej i originalbrefet, som afsändes. Gahn.

et suæ Maiestati referenda gratiose committat. Litet längre nedre på samma sida, läser man: *Ieremiæ 10. Scio, Domine, quod non est hominis via eius, nec viri dirigere gressus suos.* Och ännu litet längre nedre läser man: *Non est velocium cursus, neque fortium victoria. Eectits q. Forte ecclesiastes eller predikaren.* På 3:je sidan begynnes sielfwa resan, med följande öfwerskrift: *Anno Domini 1569 Iulii 13. Sedan: Itinerarium legationis ruthenicæ, quæ mihi vna cum aliis prius deputatis mandabatur 3:die coronationis serenissimi et clementissimi Domini nostri Iohannis.* Sedan följjer efter en kort önskan och bön på latin om en lyckelig resa, sielfwa denna hela dagboken. På sidsta sidan, där dagboken slutar sig, läses följande: *Stormectige högborne furste allernädig:te herre och Konungh. Thetta är thet som muscouitens baijorne canceler och secreterare hafwa i frå migh för Gud och hela världen. Därpå upräknas silfwer, guld och det mera, som blifwit roffat ifrån biskopen. Detta är en kort teckning af mitt fynd. Om högwördigste Herr Doctor och Biskopen behagar se sielfwa denna acquisition, så står den gierna till tienst. Befallning härom har jag den äran att förwänta. Framlefwer — — allerödmiukaste tienare*

Stockholm, d. 24. Iulii 1774.

S. L. Gahm Persson.

5. Af originalet.¹

K. B. Ep.G. 2.

Till Biskopen i Åbo Herr Doctor Carl Fredric Menander, med den åstundade biskop Iustens handskrift med mera. Datum Stockholm, den 28. Aug. 1774.

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor!

För högwördigste Herr Doctors och Biskopens höggunstiga skrifwelse erlägger härmedelst jag en ödmiukaste tacksägelse. Thet är mig en besynnerlig fägnad, att de af mig öfwersände skrifter ricktigt framkommit och höggunstigt blifwit emottagne. Alt hwad jag kan bidra till högwördigste Herr Doctor och Biskopens

¹ Kirjeenkirjoittajan itsensä tekemä jüljennös. — Avskrift gjord av brevskrivaren själv.

ståteliga samlingars tillväxt, blir mig alltid ett kärt föremåhl. Och försäkrar äfwen, att högwördigste Herr Doctor och Biskopen altid äger förnämsta rummet ibland mina numina tutelaria. Efter befallning och min gifne försäkran har till högwördigste Herr Doctors och Biskopens tjänst jag härmedelst den glädjen, att härjämte öfwersända den handskrift, hwilken inenfattar sal. biskop Iusténs afsändning till Gardarike; och skall det oändeligen fägna mig, om den roar högwördigste Herr Doctor och Biskopen. Den behöfwes icke till mig att återsändas; nögd allenast, att blifwa underrättad, om bemälte handskrift är original. Om högwördigste Herr Doctor och Biskopen finner denna dagbok förtiena, att träda ut för allmänheten, så kan den lätteligen styckewis införas i de wackra *Åbo Tidningar*, hwilka förmodeligen ännu fortsättas. Hwilket dock till högwördigste Herr Doctors och Biskopens egit behag jag ödmjukast öfwerlämnar. Ibland mina samblingar, hwilka höra till *Statum rei literariæ in Svecia*, saknar jag en i Åbo för några och 20 åhr sedan under sal. h:r cantzlierådet Scarin utkommen disputation *De initiis rei litterariæ in Svethia*, hwilken jag tillförene ägt; wågade jag allerödmjukast supplicera, att högwördigste Herr Doctor och Biskopen behagade, wid tillfälle, så laga, att jag å nyo kunde blifwa ägare af denna disputation, skedde mina samblingar en besynnerlig förmon. Iag skall biuda till, att med något annat skäligt wederlag infinna mig. För öfrigt äger jag och mitt hela huse all wälmåga; och anmäler min lilla son sin ödmjukaste hälsning och tacksägelse för hugkomsten. Framlefwer — — — allerödmjukaste tienare

Stockholm, den 28. Aug. 1774.

S. L. Gahm Persson.

6. Af originalet.¹

K. B. Ep.G. 2.

Till Biskopen och Procancelleren i Åbo Herr Doctor
Carl Fredric Mennander, *angående kyrkioböcker m.m.*
Datum Stockholm, den 31. December 1774.

¹ Gahm Perssonin jäljennös. — Avskrift av Gahm Persson.

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller!

Sedan jag någorlunda fått sambla mina strödda sinnen, hwilka medelst en kär hustrors dödliga sjukdom warit nog skingrade och gjort mig mycket bekymmer, fordrar min skyldighet, att hos hög-wördigste Herr Doctor och Biskopen aflägga min ödmiukaste tack-sägelse icke allenast för höggunstiga skrifwelsen af den 16. för-flutne September, utan ock för de mig tillsända wackra disputa-tioner och handlingar; och skall jag ombeflita mig, att kunna med något litet wederlag sådant aftiena. Det har oändeligen fägnat mig, att biskop Iustens dagbok ricktigt framkommit och wunnit hög-wördigste Herr Doctor och Biskopens tycke. Monne icke herr pro-fessor Bilmark skulle kunna utgifwa den såsom ett disputations ämne med en respondentis corollariis; så blefwe den ändå för framtiden förwarad? På mina resor har jag wisserrligen ökt mine samblingar i alla grenar; och ingenting har undwikit min lilla upmärksamhet. Om finska bibelversion har jag ett gammalt docu-ment: och äfwen ett original af sal. biskop Ioh. Gezelii den yngres betänkande om bibelversionen. Om hög-wördigste Herr Doctor och Biskopen behagar befalla desse papper, så stå de gierna till tienst. Iag skall emellertid inskröda dem i mina samblingar om våra bibelversioner och allmänna kyrkioböcker, hwilken samling jag dageligen öker och utgör nu snart 200 ark, hwilka jag med denna tunga hand framalstrat. Ännu har jag icke funnit något sporr, att någon af våra kyrkiohandböcker och swenska mässor blifwit i konung Gustaf den 1:sts eller hans söners tid på Kongl. befallning på finska språket utgifne och öfwersatte. Den äldsta finska hand-bok, jag känner och äger, är af år 1669, om jag mins rätt; men om den är en öfwersättning af 1614 års kyrkiohandbok, eller af sal. biskop Gezelio den äldre författad, kan jag icke säga. Det senare låter icke otroligt, emedan man wet, att denne nitiske biskopen sielf författat och låtit för sitt stift utgå en särskilt kyrkolag, under namn af Perbreves commonitiones, hwilka för-modeligen blifwit efterlefwade till dess konung Carl den XI:s kyrkiolag år 1686 utkom till efterlefnad. Desse nämde commo-nitiones utkommo i Åbo 1673 in 4:o och äro af en besynnerlig säll-synthet. I min lilla samling af swenska kyrkohandlingar finnes denna lilla sällsynta piece. — — Allerödmiukaste tienare

Datum ut supra.

S. L. Gahm Persson.

7. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellairens höggunstiga skrifwelse af den 19. förwekne Januarii, hade jag den glädjen att emottaga den 7:de sidstl. dennes; och aflägger för densamma min ödmiukaste tacksägelse.

Efter mitt gifna löfte öfwersänder till högwördigste Herr Doctor och Biskopens tjenst jag härmedelst de utlofwade handlingar om bibelversionen; och skall det högeligen fägna mig, om de kunna i något måhl förnöija och upfylla högwördigste Herr Doctor och Biskopens åstundan. Om jag rätt påminner mig, så lærer jag hafwa ännu ett original handbref till en magnat ifrån sal. biskop Gezelio den äldre; men wet nu intet hwaräst jag det ibland mina många handlingar har inqwarterat. Det lærer äfwen angå bibelversion. Enär jag får fatt på det, så tillhör det högwördigste Herr Doctor, Biskopen och ingen annan. Iag har beslutit, att nu i instundande sommar ransaka skrifterne i alla archiver; och alt hwad då kan öfwerkommas, som på minsta sätt rörer finska handböckerne och bibelversionen, helgar jag åt högwördigste Herr Doctoren och Biskopen. Det skall roa mig, att få se biskop Justéns resa utkomma. Alla hos mig befintelige och framdeles utkommande doubletter meddelar jag gierna. Utom en hop äldre parentationer, hwilka jag fåfängt nu mera läre söka af dem, som i Finland utkommit, saknar jag 2:ne i nyare tider i min lilla sambling. Den ena är öfwer sal. biskop Witte, och den andra, som jag personligen afhörde, är öfwer sal. biskop Fahlenius. Lifpredikningarne öfwer dessa nämnda öfwersta präster äger jag; men parentationerne saknar jag. Om dessa kunna på något sätt för mig öfwerkommas, så skedde mig besynnerlig wälgierning. Kanhända, att dessa och flere andra torde finnas uti högwördigste Herr Doctorens och Biskopens egna öfwerloppsskrifter, så är jag så mycket säkrare om dem. Sal. herr landshöfdingens friherre Tilases bibliotheque försåldes på auction; men alla dess handskrifter, curiosa och pieces fugitives köpte Konungen, och förwaras denna skatt nu dels i Kongl. bibliothequet, dels ock i riksens archivo. Statsmedlen betalte dem med 3.000 d:r s:mt, som war sannerl. ett godt kiöp för denna widlöftiga sambling.

Huru herr professor Bilmark mår, undrar jag högeligen. Iag wäntar högeligen på swar på ett mitt bref, som i wist anseende

är mig angeläget. Om min hälsning till herr professoren anhåller jag ödmjukeligen. — — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 9. Martii 1775.

S. L. Gahm Persson.

8. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellair!

Att högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen behagat hedra mig med en förnäm skrifvelse af d. 19. förflutne December, erkänner jag med diup wördnad och tacksäijelse. Efter befallning har jag aflagt de antecknade likpredikningar, hwilka jag hoppas skola vidare förkofra sig. Sal. biskop Justéns berättelse om dess beskickning till Gardarike war mig en ganska angenäm skänck, för hwilken jag ock får allerödmiukast tacka. Förmodeligen blir wäl något titulblad och företal på denna såkallade disputation. Nu torde högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen tillåta mig, att ödmjukast fråga, om högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen äger denna bok, hwilken har denna titull: *Calumniæ orationis maledicæ, quam aduersus Sigismundum III Poloniæ et Sveciæ verum ac legitimum regem, pro Caroli Sudermanniæ Ducis perduellione, legatus ejus Joannes Skytte, ad Magnæ Britanniæ regem habuit anno MDCX, in lucem vero primum edidit MDCXX, a Georgio Trisarolo urbanitate detectæ, discussæque*. Igenom ett lyckligt öde har jag kommit öfwer denna bok in doublo; och står högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen till tienst, allenast jag derom får befallning. Ibland de flere stats skrifter, hwilka sub nominibus fictis utkommit, är denna ibland de aldra sällsyntaste och förtienar för sitt owett all upmärksamhet. Om högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen haft någon ledighet, att utgifwa det tahl, hwilket blef hållit under Konungens wistande i Åbo, så anhåller jag aldraödmiukast, att få wara i wanligt höggunstigt minne innesluten. Denna ödmjukaste begäran sträcker sig äfwen till *parentationer och likpredikningar öfwer finska herrar och i synnerhet smålänningar*, hwilka fordom hedrat finska lärosätet. För öfrigt önskar högwördigste Herr Doctoren och Arce-

biskopen jag i detta nyss ingångne nya tidehwarf, all fägnad, glädje och förnöijelse. — — allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 4. Febr. 1776.

S. L. Gahm Persson.

9. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellor.

Toivottaa tervetulleeksi Upsalaan. — Önskar honom välkommen till Uppsala.

Efter mitt löfte öfwersändes till högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen den utlofwade handskrifne likpredikan öfwer den store Konung Carl den XI, hwilken såsom på finska torde få ett rum i högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopens makalösa samlingar. Tiden torde framdraga något vidare, då jag gierna delar med mig.

Min synnerliga wän herr magister Fant, amanuens wid kongl. academiens boksalar i Upsala, som öfwerlämnar detta bref, wågar hos högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen jag härmedelst allerödmiukast recommendera. Herr magister Fant förtienar wärckeligen högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopens beskydd och höga ynnest. Han är en ganska idog samlare, en god græk, witter skald och af ett ganska hederligt hierta. Bliir denna min wän så lyckelig och får till högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen ett närmare tillträde, så skall tiden wisa, att högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen icke kastat sin ynnest på ett owärdigt ämne. — —. Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 20. October 1776.

S. L. Gahm Persson.

10. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellair.

Att det med Herr kongl. bibliothecarien Biörnstierna öfwersände portraitet ricktigt framkommit, fägnar mig ganska mycket; och än mer, att jag med en så ringa skänck kunnat öka högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopens stora samlingar. I början af October,

träder herr professor Lidéns sal. fader doctor Lidén ut för allmänheten. Iag har redan gjort anstalt at fånga denna prælaten; och skall aldeles icke förglömma högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen. Efter befallning öfwersänder jag här innelyckt de åstundade bönedagsplacaterne. Flere kan jag ännu icke denna gången åstadkomma; men framdeles torde flere få resa till Upsala. Af alla bönedagsplacater är 1654 års det märkwärdigaste; ty Konung Carl Gustaf har med egen hög hand satt upp det wid cröningen i Upsala 1654. Han wille icke befatta sig med några regeringsysslor, förrän denna andeliga expedition war utfärdad. Iag siunger min gamla wisa, att här är ganska ondt efter gamla portraiter. *Paulini Gothi* och *Petri Rudbeckii* äro phœnice rariores. Iag äger dem icke ens sielf. Fogar lyckan sig så, att jag kommer öfwer några af de upptecknade, det jag will tro och förmoda, skola de wisserligen tillhöra högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen och ingen annan. Afskedade språkmästarens *Raibauds portrait* är aldeles icke stuckit i koppar; ehuru herr cantzlierådet Berch upfört det i sin catalogue. Herr cantzlierådet wisar det tydeligen pag. 43 med dessa ord: *dessinée a la main par Rehn*. Twenne *Oxenstiernor*, *Axel* och *Bengt*, äro nu under arbete; och lära med det första lämna grafsticksten. Herr *directeuren Sahlgrens portrait* är aldeles utdömt. Herr capitaine Gillberg skall förfärdiga ett nytt. Teckningen lærer redan wara skedd. Herr cantzlierådet Berch är alt mer och mer i aftagande. Då jag understundom upwacktar herren, frågar han altid efter högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen och befaller mig, att rätt mycket hälsa. Detta wärckställer jag nu en gång för alla. Herr cantzlierådets systerson, den stora medailleuren, professoren Ljungberger, arbetar i hemlighet på en skådepenning öfwer denna sin stora morbroder. Det är ock ingenting mera billigare, än att en herre, som sielf förewigat så många andra swenska herrar och män, sielf ihugkommes med en minnespenning. Denna blir tämmeligen stor, och teckningen har jag sedt. Det blir nu tid att innehålla med min widlöftighet; och om jag för länge oroat högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen, så anhåller jag ödmiukast om tillgift. — —. Allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 23. September 1777.

S. L. Gahm Persson.

11. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellaire.

— — —. Iag kan icke påminna mig, att jag äger några gamla handlingar om den så mycket af prælaterne förfölgde Konung Carl Knutson. Skulle så wara, skall ingen annan än högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen af dem blifwa ägare. I riksens archivo finnes i allmänhet inga äldre handlingar än ifrån Gustavi I:mi tid, men i antiquitets archivo finnes förmodeligen många af bemälte konung. Till ett litet wedermäle, huru gärna jag ser högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopens samlingar förökte, fogar jag härjämte 2:ne gamla bref, hwilka fallit mig i händerna och närmast infalla till högstbemälte Konung Carls tid. Det skall högeligen glädja mig, om de något kunna roa; men föga lærer den kunna gagna. För invitationen till Upsala tackar jag allerödmiukast. Kan hända, att jag i höst reser som hastigast thit, då jag ingalunda skall underlåta att hos högwördigste Herr Doctoren och Arcekebiskopen göra min allerödmiukaste upwacktning. Hos herr Kongl. secreteraren Fredenheim har jag fåfängt bemödat mig, att få det åstundade portraitet. Iag får wäl således låta nöija mig med detta afslag ehuru okärt det för mig är. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 5. Septembr. 1779.

S. L. Gahm Persson.

12. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procanceller.

Såsom ett litet wedermäle af mitt sidst gifne löfte får till högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen jag härmedelst öfwersända ett utländskt portrait af en prælat tillika med en i Wadstena liggande grafsten, på hwilken man läser Carolus Canuti. Om desse små öfwersändningar finna högwördigste företråde, så är min glädje upfyld. En anonymus, som på latin gifwit oss handskrifna verser öfwer forntidens konungar i Swerige, siunger således:

Venit ab exilio patriæ regnator in oras
Carolus, ex Svecia gratus ut ante fuit.

Då jag kommer vidare att ransaka skrifterne, och jag finner något som kan behaga högwördigste Herr Doctoren och Arce-

biskopen, si! — så will jag det straxt meddela. Löftet, att erhålla högwördigste Herr Doctorens och Arcebiskopens egen biographie till herr doctor Schinmeijer hoppas jag icke komma i förgätenhet. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 18. Junii 1780.

S. L. Gahm Persson.

13. Högwördigste Herr Doctor, Arcebiskop och Procancellaire.

Om inneliggande gamla förordning om kyrkiotionen skulle saknas i högwördigste Herr Doctorens och Arcebiskopens samlingar, så vågar jag densamma i diupaste ödmiukhet öfwerlämna. Förmodeligen lærer högwördigste Herr Doctorens och Arcebiskopens samlingar om den olyckeliga Konung Carl Knutson Bonde ansenligen blifwit förökte. Då jag ännu roar mig med att ransaka skrifterne, har jag hos en lärd herre öfwerkommit högstförbemälte konungs testamente af år 1470, som war dess dödsår. Iag kan icke påminna mig, om bemälte testamente är någorstädes tryckt. Åtminstone finnes det icke i Lagerbringiska samlingarne, hwilka innehålla en hel corps diplomatique om ofta bemälte konung. Skulle detta testamente af högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen åstundas till lån, så har jag redan förordat med testamentets ägare, att han wille lämna det till lån och afskrifwande. Det är endast 2 arck långt. Hwad högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen behagar härom befalla, torde jag wid tillfälle blifwa underrättad om. Några högstbemälte konungs 2:ne olika handritade sigiller torde jag äfwen till låns kunna framdeles öfwerstyra. Det kommer allenast derpå ann, om de icke tillförene äro bekante. Ännu har eij herr Kongl. secreteraren Fredenheim lämnat mig några exemplar af högwördigste Herr Doctorens och Arcebiskopens egit portrait, hwilket jag och min son likwäl högeligen åstunda. Om högwördigste Herr Doctor och Arcebiskopen skulle äga några doubletter af några i Åbo hållne parentationer, så anhåller jag i diupasta ödmiukhet, att få wara i höggunstig hugkomst. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 22. Novembr. 1780.

S. L. Gahm Persson.

14. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellaire:

Sedan högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskopen nu mera ändat ett beswärligt prästemöte, så lærer högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskopen höggunstigast tillåta mig, att härmedelst få giöra min allerödmiukaste upwackning. Under det jag nu är i begrep, att sätta mitt lilla bokförråd i ordning, har jag igenfunnit en liten bok, hwilken man tälljer ibland de sällsyntare i riket. Den angår den förföljde Konung Carl Knutson. I täflan med flere lärda herrar och män köpte jag den d. 20. Martii år 1767 på en Wattrangs auction. Ehuru jag icke twiflar med mindre högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskopen känner denna bok, icke dess mindre tager jag mig den friheten, att här afskrifwa hela titulen, hwilken lyder sålunda: *Carolus Canuti, CXXXIX Svecorum rex, carmine eligiaco celebratus in honorem serenissimi ac potentissimi D. Gostavi Suecorum, Gothorum, Vandalorumque regis, ab Henrico Mollero Hesso. Electus est Carolus in Sueciæ regem anno Christi 1448 et obiit anno 1470. Edita Rostochii in officina Ludovici Ditzii anno MDLV.* Denna bok är in 4:o och består allenast af 5 arck. Hwad som öker ännu mer dess wärde, är det: att Konung Carl Gustaf lærer ägt den samma i yngre åren. Iag finner denna herrens egenhändigade namn på sidsta parman (*sic!*) af boken. Att så mycket mer förwissa mig om riktigheten, har jag jämfört flere Hans Maij:ts egenhändigade namn; och si! det är det sannskyldiga. Min son fortfar med sin wanliga skickelighet i teckningskonsten. Att han nyligen fått præmium i Kongl. målare- och bildthuggareacademien, lærer för detta af allmänna papperen wara bekant. Märkwärdigast är, att denna belöning erhöills för ett S. Petri hufwud. Wår store konstnär herr professor Sergel har försäkrat mig, att ett sådant hufwud har knapt warit upwist för Kongl. academien. Iag håller nu på, att kiöpa instrumenter åt honom, på det han kan begynna sticka i koppar, hwartill han i synnerhet är ämnad. Emedlertid studerar han nu mathesin och perspectiven. Alt går wäl. Om högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskopen icke skulle äga den här förutomnämnda bok, så står den gierna till låns, ehuru jag nog kan föreställa mig, att den icke är okänd. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 20. Februarii 1782.

S. L. Gahm Persson.

15. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellaire!

Om inneliggande gamla bref, hwilket händelsewis fallit i mina händer, kan bättre förwaras hos högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen eller i consistorii ecclesiastici archive, så skall det högeligen fögna mig. Till det senare stället tyckes det egenteligen höra. Det är obegripeligt huru denna höga skrapa kunnat falla i enskiltas händer. Om gissning här får äga rum, så torde någon af den tidsens domherrar hafwa welat förwara det häldre hos sig, att dermedelst förekomma dess qwarliggande, än lämna efterwerlden att se bannor, som det innehåller. Hos framledne assessorens i Kongl. antiquitets archivo Lundbergs änkefru har jag öfwerkommit Konung Carl Knutsons till det mästa utarbetade historia. Den består af 10 à 12 sexterner in folio till det mästa renskrefne, utom något mera som är samlat i detta ämnet. Änkefrun will lämna detta mset för 5 riksdaler, och kommer det derpå ann, om högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen skulle behaga behålla det emot förenämnde summa. Jag styrcker hwarken till eller ifrån, utan öfwerlämnar det i högwördigste Herr Doctorens och Arcekebiskopens egit wälbehag. Det wägar jag likwäl säga, att endast afskrifningen af denna historia skulle helt säkert kosta den begärte kiöpeskillingen. Hwad högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen häröfwer behagar resolvera, torde lämnas mig till allerödmiukaste efterlefnad. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 5. Februarii 1784.

S. L. Gahm Persson.

16. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellaire!

Högwördigste Herr Doctorens och Arcekebiskopens twänne högunstiga skrifwelser har jag haft den äran innom få dagar ricktigt tillika med de öfwersände penningarne bekomma; och fordrar nu min skyldighet, att på den samma aflämna allerödmiukaste swar.

Det fögnar mig högeligen, att mina små lappar emottagas med wälbehag; och blir det mig alltid en kär skyldighet, att framdeles öfwerlämna flera sådana fynd, enär de, under gamla skrifers ran-

sakning, falla i mina händer. Handskriften om K. Carl Knutson uphandlade jag efter höggunstigt tillstånd och är den redan i går med herr magister Kihlmark afsänd. Jag försäkrar heligt, att icke en enda lapp, som hör till ämnet, är qwarlämnad, utan har jag i det nogaste uttagit intill yttersta skärfwen. Jag afprutade ändå på kiöpet en specie riksdaler, den jag ock härjämte, i nog antiquariske sedlar, har den äran att bifoga. Författaren till dessa samlingar är framledne assessoren i Kongl. antiquitets archivo h:r Samuel Lundberg, som gjort dem såsom ämbetsgiöromål; och förmodar jag, att de i något mål kunna wara till gagns för den lilla summa. Det war hög tid att de nu straxt anammades, emedan herr statssecreteraren Benzelstierna, med flere nyfikne herrar, wille gärna haft dem. Men de kommo för sent. Jag önskar att högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen finner af dem det nöije, som swarar emot min wälmening. För portraitet af den gamla, och i tideböckerne ännu lefwande Iöns Budde, tackar jag allerödmiukast. Af sal. biskop Swedbergs lilla portrait äger jag icke mer än ett enda afdrag, hwilket härjämte i all ödmiukhet öfwerlämnas. Plåten finnes nu hos mig i förwar, som tillhörer Benzeliska ätten, men nog utnött, och torde jag framdeles låta retouchera den och af den giöra några afdrag, då jag ingalunda skall underlåta, att då ihugkomma högwördigste Herr Doctoren och Arcekebiskopen. Så snart jag framme i Martii månad hinner sluta en handskrift, den jag har till låns af herr professor Pasch, och innehåller en förteckning på sal. herr hofintendenten Ehrenstrahls alla arbeten, hwilka höra till min samling om swenska konstnärer, skall jag aldeles icke förgäta, att meddela högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen en förteckning på min lilla portraitsamling; men som det torde taga för mycken tid, att på en gång förfärdiga denna lista, så utbeder jag mig allerödmiukast, att få meddela en suite i sänder; såsom till exempel: begynnelsen giöres med *swenska prästerskapet*, sedan *Konungar*, och så vidare. Poëmet öfwer K. Carl Knutson behagar högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen behålla så länge det behagas och tillfälle gifves, att med säker lägenhet få det hit. Min son anmäler sin allerödmiukaste hälsning. Han är hos herr professoren L. Pasch; och efter bemalte herr professors intyg är han icke icke (*sic!*) allenast fallen för denna ädla konst, utan ock gör däruti betydeliga framsteg. Han bewistar ock dageligen Kongl. målare- och bildhuggare-academien,

och tecknar nu med god framgång efter naturen. Om h:r Pehr blir just icke en Raphaël eller Caracci, så är jag ändå nögd, om han blir en Pasch. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 18. Februarii 1784.

S. L. Gahm Persson.

17. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellaire.

Då till högwördigste Herr Doctoren och Arkebiskopen jag får den förmonen, att öfwerlämna något fynd, hwarmed högwördigste Herr Doctorens och Arkebiskopens dyrbara samlingar kunna ökas, så är min glädje fullkommen. I det afseende fagnar det mig högeligen, att *Molleri Poëme öfwer K. Carl Knutson* är med höggunstigt wälbehag emottagen. Det blir alltid min allerödmiukaste skyldighet, att meddela alla curiosa, enär sådant falla mig i händerne. Att tällja alla *rara och förbudne böcker in ecclesiasticis*, är ett för widlyftigt ämne för ett bref. Iag skall emedlertid besinna mig derpå. Ibland de sällsynta böcker i swenska kyrckiosaker får man räkna den tyska öfwersättningen af *Confessione fidei*, hwilken på den store och gudfruchtige konungens, Konung CARL XI:s befallning öfwersattes. Knapt war den utkommen, förrän min gamla hederliga landsman, arkebiskopen, doctor *Olaus Swebilius* wijste Konung Carl någon afwikelse ifrå den swenska uplagan, som aldeles icke kunde öfwerensstämma med renläran. Carl, som alltid gaf acktning på alt det, som dess öfwersta präst hade i underdånighet att föredraga, lät straxt *indraga alla exemplaren*; och si! de äro nu så förswundne, att jag ännu icke med thesso mino ögon hint att skåda den; och har jag ännu icke kunnat träffa någon lärd man i riket, som den sett. Detta alt oacktat nämner herr von Stiernman denna tyska öfwersättning i sin *Centuria secunda anonymorum* etc. pag. 10. De finske öfwersättningarne af *Confessione fidei*, hwilka en *Rau-mannus och Florinus* giort, borde icke ens här nämnas, ehuru den senares uplaga är långt sällsyntare, än den förres, och förwaras som en dyrbar skatt i Kongl. academiens bokförråd i Åbo. Iag äger den ock äfwen. Den odödeliga Konung CARL den XII, som aldrig bortslösade penningar till syndig yppighet och fåfänga, har för

egna handpenningar låtit trycka Florini finska öfversättning och låtit den utdela till finska församlingarne och därtill halp biskop Gezelius. Jag har wäl gjort en liten samling *om förbudne och antastade böcker i riket*; men den bör icke nämnas. Den utgör endast wid tusende arck, skrefne med denna min gamla och tunga hand. Flere förnåma herrar, mæcenater och gynnare, hafwa wäl uppmuntrat mig, att i anledning däraf, utgifwa ett *utkast till historien om svenska förbudna böcker*; och nyligen har boksamlaren Holmberg warit mig nog öfwerliggande, om detta utkast utgifwande, men mitt beslut är ännu icke tagit. Herculis clava herculeos deponcit lacertos. Det förtienar icke i detta tidehwarfwet att arbeta i svenska lärdoms historien. I mina samlingar lærer jag äga ett fragment, som innehåller *historien om svenska psalmböckerne*. Det är författat af framledne assessoren i Kongl. antiquitets archivo, herr *Nils Reinhold Brocman*. Han hant intet fullbordat, emedan döden ryckte honom pennan ur handen. Om högwördigste Herr Doctor och Arkebiskopen täcks befalla detta fragment, så står det gerna till tjenst. En *Humble* söker en scholæ syssla wid Catharina, och står på förslaget. Om min lilla intercession för honom kan något wärka, så wågar jag i diupaste ödmiukhet recommendera honom till den lägenhets erhållande. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 30. Majj 1784. S. L. Gahm Persson.

18. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Af högwördigste Herr Doctorens och Arkebiskopens höggunstiga sidst ankomne bref finner jag med särdeles fägnad, att de med herr adjuncten Knös öfwersände estamper ricktigt framkomne äro och med höggunstigt wälbehag emottagne. Att en herr von Stiernman och en herr Berch icke känt Bureiska och Burenskiöldska kopparsticken är wäl något underligt. Af sal. graveuren Bergquist fick jag, kort för dess död, weta att sådane plåtar woro graverade medelst sal. herr biskop Rhyzelii föranstaltande. Wälbemälte herr biskop hade ämnat dem till en tractat, den han ärnade utgifwa under namn: *Phoenix Bureus*. Denna tractat blef ock wärkeligen

färdig och förwaras nu i handskrift hos professor Möller i Greifswald. Skada om den aldrig utkommer. Genom en min apostel i Östergöthland har jag låtit utgräfwä detta fynd. Iag har endast låtit afdraga 4 exemplar af desse plåtar och har icke kunnat annat än öfwerlämna ett af dem till högwördigste Herr Doctor och Arkebiskopen, såsom mitt numen tutelare, optimum maximum. Lycklig om jag framdeles öfwerkommer flere sådane nedgömde skatter, då jag ej skall underlåta, att i diupaste ödmiukhet dem meddela. Förteckningen på de felande portraiter skall jag granneligen förwara; och enär några öfverkommes skola de wara i godt minne. Men de förlorade äro ibland de sällsyntare. Om innelliggande gamla handlingar kunna på något sätt öka högwördigste Herr Doctorens och Arkebiskopens rika förråd, så skall det högeligen fägna mig. Samma tancka hyser jag om Fahrendorfs portrait, som iag nyligen i en boklåda öfwerkom. Iag fogar härjämte ett nytt afdrag af sal. biskop Svedbergs portrait på godt papper med allerödmiukaste anhållan, att få det åter, som i sommars meddelades på sämre papper. Iag will nyttjat till utbyte emot något annat, som jag icke torde äga. Ombuden bewistar jag nu inventeringen efter sal. notarien Ekholm; men där blifwer mycket att gräfwä i och är ett grufweligt arbete. De åstundade kättarne in 8:o har man eftersökt, men de äro ännu icke igenfundna. Får si hwad som kan uträttas om några dagar härefter, då man kommer till estamperne; emedertid skola dessa lärdomslusen wara för mig i godt minne. Rara böcker kunna säljas utom auction; och om högwördigste Herr Doctoren och Arkebiskopen behagar tällja dem, som åstundas, så will jag dem efterfråga och efter det nogaste pris uphandla. Sal. notarien Ekholms efterträdare lærer blifwa en man, som ingenting mindre är hemma än i lärdomshistorien. Gamla borgmästaren Ekerman gråter oändeligen wid denna sysslans bortgifwande och will hafwa en ung och oförfaren yngling därtill; och unga borgmästaren Ekerman säger åt sin farbror gamla borgmästare Ekerman: *Concedo totum argumentum*. Så går det nu med denna syssla. Sed manum de tabula. — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, den 17. Octobr. 1784.

S. L. Gahm Persson.

19. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop och Procancellor,
ridhare af Kongl. Nordstjerne Orden.

Efter den med sista posten ankomna höggunstiga befallning har jag i dag talat med fru Ekholm angående de af högwördigste Herr Doctoren och Arcekebiskopen åstundade 12 stycken portraiter af kättaresamlingen; och är wäl bemälte fru hugad, att bryta samlingen, men will i den händelsen icke lämna en enda under 8 skill:r stycket. Detta har min skyldighet fordrat att lämna högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen till allerödmiukaste swar angående denna mig updragne commission. Älljest har hennes afledne man lämnat efter sig ett msct, skrifwit med dess egen hand, och hwars titul härjämte bifogas. Detta består af 9 à 10 arck in 4:o och kan lämnas till en specie rikszdaler. Handskriften är rätt artig och aldeles ensam i sitt slag. Om högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen skulle täckas åstunda densamma, så will jag giöra uphandlingen och afsändningen — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 6. Decembr. 1784.

S. L. Gahm Persson.

Förteckning eller accurat afskrift af titlarna på alla swenska Biblar och bibliska böcker, samt commentarier däröfwer, och bibelversioner på andra språk, som i Swerige äro genom trycket utgifne, jämte korta bemärckningar därwid.

20. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop, Procancellor och
ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

Kiittä kirjeestä sekä poikansa saamasta uudenvuodenlahjasta. — Tackar för brevet samt för den nyårsgåva, med vilken hans son blivit ihågkommen.

Huruwida min son alt mer och mer tilltager i den ädla konst han utwalt, lærer högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen redan af de allmänna papperen inhämtat. Detta alt är nu min enda glädje, då mina år begynna nalckas, och måste rättnu säga: De behaga mig icke. Under det, att jag ännu far ut i wikingafärd och hemkommer med gamla saker, har jag anträffat en lik-

predikan på latin öfwer en grefwinna Eva Iuliana Wachtmeister, hållen på svenska i Kl. Ridderholms kyrckan år 1667 af Joanne Tersero. Den är först hållen på svenska, men sedan på latin öfwersatt. Denna fru Wachtmeister har varit gift med riksrådet hr Bengt Oxenstierne, som den tiden war svensk plenipotentiare minister i Tyskland. För utlänningarne skull är denna likpredikan öfwersatt på romerskt tungomål. Om nu den saknas i högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopens rika samlingar, så står den gierna till tjänst, och afbidar endast befallning till dess afsändande. — —
Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 26. Februarii 1786.

S. L. Gahm Persson.

21. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskop, Procancellair och ledamot af Kongl. Nordstierne Orden.

Den af mig utlofwade latinska likpredikan får till högwördigste Herr Doctor och Arcekebiskopen jag den äran härjämte i diupaste ödmiukhet öfwersända. Det är alltid min fullkomliga glädje, då mig lämnas något tillfälle, att kunna öka högwördigste Herr Doctors och Arcekebiskopens ojämförliga samlingar. Öfwerkommer jag framdeles något mera, som förtienar den minsta upmärksamhet, blir det en glad skyldighet det att meddela. Wissierligen är Ekholmiska samling mycket skingrad. Änckefrun har hållit ständigt marknad. Jag har äfwen varit där och något litet allenast köpslagat. Fortsättningen af de framdeles utkommande cataloguer torde lofwa något mera och wärdigare. I går begyntes alla antiquitets archivi dyrbara ålderdomslämningar omnium ordinum att flyttas upp i Kongl. Maij:ts egna rum. Myntcabinettet, för hwilket en Berch så mycket arbetat, lærer äfwen stryka med. Jag önskar allenast att denna dyrbara skatt, som kostat i den wälsignade K. Carl XI:s tid så mycken möda att sammanskrapa, icke blifwer småningom ett rof för hofbetieningen.

Min son, som dagel:n tilltager i skickelighet, anmäler sin allerödmiukaste hälsning — — Allerödmiukaste tienare

Stockholm, d. 12. Martii 1786.

S. L. Gahm Persson.

C. C. Gjörwelliltä. — Från C. C. Gjörwel.

1.

Stockh., d. 23. Oct. 1770.

Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellaire.

För högv. Herr Biskopens begge skrivelser har jag den äran aflägga min ödmjukaste tacksägelse. De vitna om högv. Herr Biskopens oför . . . nte¹ ynnest, så för vår literature i almänhet, som för mig, en des trägna dagsverkare i synnerhet. Hvad jag efter riksdagens slut gjort för Kgl. biblioteket och biblioteket i Upsala, får framdeles meddela. Befaller bibl. i Åbo min tjenst på samma oegennyttiga vilkor, som de begge förstn. nu den nyttja, efterlefver jag gerna högv. Herr Biskopens el. consistorii befallning. Jag begär inga förskotter och inga betalningar förrän de requirerade böckerna äro aflämnade, och blott til det pris, som de här kosta mig, då jag uptager dem i min boklåda. Detta räknar jag för en glad skyldighet emot våre offentl. och ej rikt begofvade bokförråden, och förgäfves bör en bibliothecarius icke vara bokhandlare. Jag tackar först äfven för den ynnest, hvarmed med högv. Herr Biskopen ville beskydda et litet nybygge af boklåda i Åbo; men med sista post fik jag et bref ifrån h:r Lefrén, däruti han betygar något missnöje öfver en sådan inrättning, och hvarigenom han kunde blifva lidande i sin redan började commissionshandel, erbjudande sig mottaga et sortiment, större el:r mindre, utur min boklåda här i Stockholm. H:r Lefrén är en förtjent man och min vän, således bör jag ej vara honom hinderlig. Tvertom och i synnerhet, om han blifver bibliothecarius efter h:r Hyllén, vil jag unna honom denna lilla handel. Jag kan väl i höst och särdeles sentera honom, såsom jag är sjelf nybegynnare; men åt året skal han få mera. Emedlertid blir, at börja med, en god post för honom hr Alnanders Camp. theol. på svenska, som i dessa dagar utkommer, och hvaraf han, til storfurstendömets tjenst, för hela vintern skal få et ansenligt quantum; hälst boken ofelbart vinner högv. Herr Biskopens uplyste bifall. Men emot denna välvilja ifrån min sida för h:r Lefrén ville jag pålägga honom et annat och i sanning för hans utkomst belegeligere onus, än at lesa för pensionairer; neml. at med år 1771 börja et veckoblad för Finland, hvar mans därst. och hans egen rörelse til oghemen lätnad.

---

¹ Epäselvä. — Otydligt.

Framför kungjörelserne kunde små berättelser, sagor, slagsånger, stridskrifter och dylika verk figurera skickelige at efter fullbordad lecture vid spisen därmed tända eld på pipan, så at således insupa hela espriten af et så djupsinnigt papper. Jag skal åtminstone styrka honom däruti, medan högv. Herr Biskopen kunde befalla och befordra. Men ville han tillika göra sit vekoblad gagneligt för den k. efterverlden, och med detsamma befria det ifrån en total eldsvåda, så kunde han därjämte införa blad, nyheter, stiftstidningar, stycken utur finska historia, soknebeskrifningar, biographier etc. etc. Härutinnan finge han et ofelbart och godt stöd i hr prof. Bilmark, som äger både kunskaper, granskning och arbetsamhet. Utgifvaren bör ock komma ihog, til sin upmuntran, at hvarje kungjörelse på intelligentzsidan kommer at per contant betalas, hvilket vekostipendium icke är tilföragtandes, sedan verket kommit i gång, och fåt sprida sig kring landet. Jag är emedlertid en underlig menniska; ej nögd med, at bråka el. snarare förlusta min hjärna med egne förslager, måste jag ock sysselsätta mig med andras entrepriser in re libraria, men det lærer så vara mit planet jag måste. I nästa veka upvagar jag med mit stora bokhandelsprogram, om det nya lat. och sv. lektur under hr Ihres inseende, om det nya frans.¹ och sv. lex. af hr Bergklint, om Thesaurus sveogothicus, som öppnas med hr von Celsius Apparatus monumentorum etc. etc. Stockholms bokjarlar raillera nu käckt öfver mina förlager, som med nästa års början, vill Gud, äro alla i full och jämn gång. Således har jag bragt mig utur min hos almänheten iråkade djupa skuld, och det i al sanning animo forti; ty genom al slags förföljelse, til och med obehageligheter af civile ämbetsbröder, har jag måst bana mig väg, för at få tjena det almänna och gifva tionde af al min gröda til de ypperligaste boklådorne i nuet. Ak! huru litet ädelmod, huru liten patriotism gifves, utom de trykte papperen. Men ibland mina säkre patrones nämner jag visserl. högv. Herr Biskopen, hvars befalningar jag i alt efterlefver. Åt året ventar jag mycket portraiter. En Luther, af hr Preisler i Köpenhamn efter en Dürers tafla, et det prägtigaste stycke, som grafstickeln än lämnat ifrån sig, jämte en tilhörande hög ode af hr. Cramer är aflagd för högv. Hr B:s samling, til at emottagas af hr secret. Menmander, som liqviderat räkningen. Har den äran, at med oafflätelig vörndnad framhärda högvördige Herr Biskopens ödste tienare

Gjörwell.

---

¹ fransysk.

2.

Stockholm, d. 17. Nov. 1772.

Högvärdige Herr Doctor, Biskop och Procancellaire.

Min skyldighet hade visserl. långt för detta fordrat at upvagta med svar, men som jag ville hafva det behageligt, så har jag måst dröja; ty Kgl. secret. Wilde har hela tiden varit plågad af vatusot och andra krämpor, så at han ej kunnat komma up i biblioteket, hvadan jag helt nyl. vant hans benägna tilstånd at aflämna til acad. biblioteket i Åbo gratis et explr af hr Expillys Diction. des Gaules et de la France, tom I—III blott mot de utlagde omgälders ersättande, som stiga til 18 dr. Hvarcken Upsala el. Lund hafva ännu fåt detta arbete. Jag har öfversändt det med några böcker til prof. Lefrén, jämte suiten af hist. de l'air p. Richard, tom VII—X, som à 9 dr gjør 36 dr, och kunna til hr Lefren vid tilfälle betalas. — — Högvärdige Herr Biskopens ödste tre

Gjörwell.

A tergo: A Monsieur Monsieur C. F. de Mennander, Evêque Reverendissime etc. a Åbo.

3.

Stockh., d. 3. Sept. 1773.

Högvärdige Herr Doctor och Biskop.

Som jag äger utifrån tilfälle, at distribuera några få explr af en bulletin samt des Anecdotes de la Cour de France, har jag velat upvagta med en profnumer, i fall h. H. B. befaller et explr deraf. Det kostar *postfritt här i Stockholm* 75 dr på halfva året och kommer gemenl. hvaran el. hvar tredje postdag. Priset är ganska skäligt i anseende dertil, at innehållet til större delen aldrig kan bli trykt, och i anseende til det dryga postporto altifrån Versailles, Compiègne el. hvar hofvet vistas. I fall et explr befaller, så nödgas jag dock betinga mig 1) at mit namn som distributeur noga förtiges; och 2) at le bulletin ej kan lämnas åt någon här inom cancelliet, för orsaker, som jag ej behöfver nämna, utan måste af oss directe

expedieras på Åbo. Jag har en liten fordran af 81 dr för description de l'Arabie, som vid sista tilfälle torde remitteras. — — ödste tj.

Gjørwel.

A tergo: A Monsieur Monsieur Crl. (*sic!*) F. Mennander, Evêque Reverendissime etc etc a Åbo.

4.

Stockh., d. 22. Sept. 1774.

Högvördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Jag utbeder mig, at få upvagta med desse rader, så at ödst förfråga mig, om det icke vore möjel. för academien i Åbo, at lösa til sig et explr af nya Stora Encyclopedien, som utgifves i *Yverdon* i 4:to; och hvilken uplaga, uti invärtens godhet, vida öfverträffar den Dansiska, som nogsamnt intages af recensionerne uti Götting. Anzeigen. Hela 30 tomer äro redan utkomne, hvardera utgör en stor vol. i stor 4:to. Subscription är 180 dr på hela verket, hken summa vid sista betalningen godtgjöres, och hvarje tome lämnas emot 50 dr, et pris, som icke mera kan lämnas åt året, el. då verket är färdigt, ty til¹ 1775 är det complet. Derföre om academiske biblioteket vore hugad, så vil jag i höst expediera det äfven til Åbo; och i fall ej hela summan nu i höst vore inne i cassan för bokbehofver, så kan jag få detta i vår. Verket är äfven så omisteligt för en academie, som misteligt för min boklåda, derföre har jag underståt mig, at offerera detsamma. — — ödste t.

Gjørwel.

Jag hoppas, at recensionen af högv. h:r *synodaltal* varit til nöjes. Skulle jag få supplicera om et par expr deraf? H:r Warmholtz har begärt et; och et skal gå öfver till Greifswald. Recensionen gjordes efter et, som jag lånte af h:r Wargentin.

A tergo: A Monsieur Monsieur C. F. de Mennander, Evêque Reverendissime etc. a Åbo.

¹ *Repeytymä.* — *Bortrivet.*

5.

Stockh., d. 26. Jan. 1780.

Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellarie.

Kiittää kirjeestä. — Tackar för brevet.

Uppvagar med de lofvade första stycken af h:r *Döderleins* nya Theolog. Journal. Fortsättningen skal alltid följa. Mig tyckes, at auctorn ej aldeles upnår en Ernestis grundelighet. Under vägen har jag en suite af nya *portraits*, ibland hvilka någre äro destinerade för Ed. Högv:s samling. Under trycket är en ny och aldeles omarbetad uplaga af prof. *Södermarks* *Computus ecclesiasticus*; och dagel. går pressen öfver nya läroböcker. Enär *circulairret* utkommit, supplicerar om et par st:n deraf. — — aldreadste tj.

Gjörwell.

6.

Stockholm, d. 14. Febr. 1780.

Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procanceller.

Det är icke skyldigheten allena, som fordrar af mig, at upvaga högwördigste H:r Doctorn och Arkebiskopen med bilagde efterrättelser om et nytt Upfostringssällskap samt des arbeten; det är fastmera den öfvertygelse jag äger, at det lärer med ynnest skyddas och med ömhet bemötas af Eders Högwördighet, såsom svenska församlingens hufvud. Detta gör mig liksom berättigad, at med fullt förtroende öfverlemnna desse offer af den renaste patriotisme uti vår förste lärares hand.

Bevärdiga dem med et uplyst ögonkast, med bifall, om de det förtjena. Hvad vore detta sällskaps arbetande ledamöter icke lycklige, om de finge hugnas af Eders Högwördighets råd och befallningar; då vore våra steg aldeles säkre, då gagnade vi våre medborgare dubbelt.

Behedras jag med ringaste anledning af högwördigste Herr Doctorns och Arkebiskopens ynnestfulla befordran af detta vårt institutum, så anser jag det ock ifrån den stunden för sällskapets käraste plikt, at få underkasta Eders Högwördighets bepröfvande och dom de så väl nuvarande som tilkommande göremål, hvarmed sällskapet vare sig til den allmänna el. enskilta undervisningen nu el. framdeles sig sysselsätter.

Bilagde Lärda Nyheter behagade Eders Högvördighet benägnast emottaga. Andra af mera värde torde jag vidare få upvagta med.
— — aldraödmjukaste tjenare

Gjörwell.

7.

Stockholm, d. 13. Mart. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Det bref, hvarmed jag under d. 18. Febr. blifvit både hedrad och upmuntrad, ifrån högvördigste Herr Doctorns och Ärkebiskopens hand, hade bordt förr besvaras, men jag har velat dröja, för at bilägga et af de första aftrycken af sal. h:r Björnståhls portrait. Det är honom ganska likt; at det är ganska väl gjordt behöfver jag inför en så stor kännare icke säga.

Men jag kommer til upfostringsböckerne. Det bifall högvördigste Herr Doctorn och Ärkebiskopen redan förunnat och vidare förlänar Upfostringssällskapetets göremål behagar särdeles herr hofcancelleren baron Sparre, hvilken herre tager del af alt, hvad sällskapet beträffar, och får jag för egen del och härmedelst betyga min lifligaste vördnad för all den ynnestfulla upmärksamhet, som högvördigste Herr Doctorn och Ärkebiskopen gör på våra välmenta, våra patriotiska arbeten. H:r rector Wenström medförer alla de hittills utkomne böckerne, af hvilka dock icke alla äro tjenlige för skolor och gymnasier, såsom ämnade til antingen den enskilda el. academiska undervisningen. När de hunnit blifva kände af högvördigste Herr Doctorn och Ärkebiskopen, skal jag utbedja mig, at få i ödmjukhet öfverlämna en promemoria, rörande desse arbetens tillämpning och förbättring til den offentliga skoleundervisningen.

Jag skall emedlertid och synnerligen utbe mig högvördigste Herr Doctorns och Ärkebiskopens befallningar i hvad mål jag kunde vara gagnelig vid ökandet af Eders Högvördighets eget bibliothek med des tilhöriga samlingar. Min vidsträkt utrikes correspondence torde icke vara aldeles otjenlig i detta föremål ock om vilkorens billighet behagade Eders Högvördighet för ingen del tvifla. Ny suite af Lärda Tidningarne följer härjämte. Med fortsättning upvagas efterhand. — — aldraödmjukaste tjenare

Gjörwell.

8.

Stockholm, d. 11. Maj 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Jag utbeder mig den hedern, at få öfverlemna profark af de *begge nya* upfostringsböcker, som äro under trycket, och af hvilka *Första begrepen* blifva färdiga til Midsommar, och *Mindre sammandraget* till Michaelis, hvarefter hela denna corps af upfostringsböcker för enskilda undervisningen, skolorne och gymnasierne, som jag ämnat utgifva, är completerad. Andre arbeten, häst latinska skolböcker, vågar jag ej, utan tilstyrkan af Kongl. Upfostringscommissionen, utgifva, ty jag kunde ej debitera dem. Enskilte undervisningen har varit mit första och egenteliga syfte, och därnäst at få upvagta fören. Kongl. Upfostringscommissionen med dem af mina upfostringsböcker, som kunna vara vid den almäna undervisningen brukbarare, hvilket alt kommer hufvudsakl. an på högvördigste Herr Doctors och Ärkebiskopens uplysta och ömsinta bepröfvande.

Sedan jag, som sagt, completerat grundläggningen af den första och nödvändigaste undervisningen, så fortfarer jag sedan med läroböcker för den academiska och almäna undervisningen för alla stånd i riket, medelst de *större sammandragen*, af hvilka de *begge första delarne*, at förtiga c.r. Lagerbrings större sammandrag af Sv. historien, redan äro utgifne, och jemte alla de öfrige förlagerne, lära för detta och i mitt namn, blifvit Eders Högvördighet, genom h:r rector Wenström öfverlemnade.

Kronan på detta institutum sättes medelst *svenska encyclopedien* och *fransyska lexicon*, hvilka *begge verk* nu äro under et ständigt både bearbetande och utgifvande af trycket. Profark af det senare bilägges.

Högvördigste Herre! Sådant är mit upsåt, sådan min dageliga befatning. Understöd af regeringen begäres intet; för de *begge sistn. större verken* begäres något understöd af nationen. Men förord, råd och ynnest åstundas af vederbörande och ibland dem förnämligast af den både ypperste och förste läraren i Svea rike. Svarar vårt arbete mot vårt upsåt, förtjenar det at upmuntras, så väntar det sit närmaste bifall ifrån högvördigste Herr Doctors och Ärkebiskopens mun och hand.

Hos herr Kongl. expeditionsscreteraren Fredenheim har jag tagit mig den friheten at til *portrait*-samlingen aflämna: 1) Konungen i Preussen til häst framför sit lifgarde, tecknad af den store mästaren Chodowiecki. 2) Missionairen Schulz klädd à la Turque. 3) Frihetsyrkaren el. rebellen Montgomerries grafvård i Amerika. 4) H:r Ankarströms *portrait*, det nu aldeles färdiga afdraget, och 5) H:r Björnståhls *portrait*, det bästa afdrag man kunnat få af detta bäst graverade hufvud, som svensk konstnär gifvit oss. Med flere torde jag efterhand få upvagta. — — aldraödeste tj.

Gjörwel.

9.

Stockholm, d. 5. Jun. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Kiitää kirjeestä ja piispan lupauksesta kiertokirjeessä suositella hänen kasvatuskirjojaan. — Tackar för brevet och för biskopens löfte att i cirkulärbrevet rekommendera hans uppfostringsböcker.

Visserligen har jag ock de publique skolorne samt de classiske auctorerne i ögonsigte; men jag vågar mig ej förr ut på detta fält, än jag tilfullo utgifvit de förnämaste, åtminstone de nödigaste skolböckerne på svenska, samt bragt de begge utlofvade större verken, encyclopedien och lexicon, i full och jemn gång, hvilket alt jag hoppas inom år och dag kunna verkställa. Af lexicon upvagas med det sist utur pressen tagna arket.

At h:r Ernesti i Leipzig för ålder skull nedlagt sit theologiska bibliothek är bekant; äfven at h:r Döderlein i Altdorf öpnat en ny theologisk journal i stället. H:r Döderlein är känd för renlärighet, kritik och billighet; af hans penna väntas fördenskull et grundeligt och nyttigt arbete. Det är nyssbörjat, och huru det utfallit få vi snart se, då våre tyske böcker ifrån messan nu äro annalkande. Emedlertid aflägger jag et exemplar af samma journal för at dermed beständigt upvagta Eders Högvördighet. När man lägger til denna h:r Seilers i Erlangen journal, Gemeinnützige Betrachtungen etc. kallad, så äger man 2:ne mycket brukbare källor för den nyaste theologiska bibliographien.

Med h:r Götlin tog jag mig den friheten och öfversände några ströskrifter, hörande til forum theologicum, och ibland dem h:r Götzes nya krigsbasun emot sin collega h:r Moldenhawer, hvilken gift sig med sin afl. hustrus syster, och hvarmedelst h:r Götze retat både senaten och ministerium i Hamburg emot sig. Denna skrift ligger til grund för mer än 20 stridskrifter, som redan i år hunnit utfärdas uti denna fråga, och af hvilka en del äro föga uppbyggelige at läsa, fulle af speglosor och stälde i gäckfull skrifart. Tillade äfven et exemplar af 2:ne trykta apologier (Pieces tres-raises) uti min, som jag vill hoppas sista både religions- och statsprocess, och vid hvilket tillfälle h:r Liljestråle ämnade gifva mig, å ämbets vägnar, et sådant dråpslag, at jag aldrig mer skulle resa mig. Högre makt, i förbindelse med högre vishet, befalte mig at lefva och tillika at skrifva. Tiderne hafva sedan blifvit inom vår evangelisk-lutherska församling i Tyskland än mera granlaga, hvadan ock varsamhet hos mig icke brustit, då desse förvandlingar måst omröras. Af denna grund har jag ännu intet infört något om den elake d. Bahrds så skriftvidriga trosbekännelse, och som nu gör så mycket ondt däruti. Emedlertid utbeder mig tilstånd, at öfver den närvarande religionsstälningen i de Preusiska staterne få meddela dels et bref från d. Semler, dels et utdrag utur et annat ifrån d. Schinmeier, begge til mig. D. Semlers återgår, såsom et original, det andra kan behållas, och har jag bibehållit med flit den tyske lärarens svenska orthographie. Innehållet af desse begge bref har jag trodt mig böra upvagta Eders Högvördighet med, men öfver sakerna sjelfva afhåller jag mig från alla slutdomar, hvilka, i dylika högmål, böra fällas af helt andra censorer, än af lekmanna journalister. Dem höfves blott at med trovärdighet och anständighet berätta; men h:r Liljestråle ville, jag skulle ransaka och fulminera, alt nog, ingen otro, ingen last skall genom min penna komma in i landet; och om vissa alt hittills oanfäktade pennor följt och följde samma regel, hade vi ock sluppit nu snart i 2:ne år läsa all den otäckhet, som i anledning af Voltaires död upfylt dagpapperen, til mycken skada för vår ungdom, således för vår framtid. — — aldraödmjukaste tjenare

Gjörwell.

10.

Stockh., d. 3. Aug. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Min skyldighet fordrar, at anmäla ankomsten af en ny suite af encyclopedien, svenska uplagan, och fråga, huruvida det befallas, at den får följa med en bokremiss, som afgår i nästa vecka til Upsala för bibliotekets räkning, då ock h:r Frondin torde få emottaga betalningen.

För egen räkning utber mig den hedren, at få upvagta med de 3 berömda theologernes Ernestis, Jerusalem och Spaldings portraiter, mästerl. graverade af h. Bandt i folio, för at läggas til de öfrige uti Ed. Högvörd:s portefeuille. De aflämnas emedlertid hos h:r Kg. exped. secret. Fredenheim, som väntas i afton i staden.

Jag är nu ock ägare af en samling af portraiter, men blott öfver svenska personer, som tilhört h:r hofrådet Warmholtz, hvilken medelst köp öfverlätit mig hela den förträffliga samling af böcker, mss:ta och estamper, som han i mer än 30 år gjort, och bragt til den grad af fullständighet, at den icke sådan finnes uti något bibliotek, vare sig offentligt el. enskilt. Ms:terne utgjöra icke mindre än 150 band. Estamperne fördelas uti: 1) Kartor; 2) Planer och prospecter til et starkt supplement af Sveciæ-verket; 3) Planer af batailler och beläringar; 4) Feter och ceremonier; och 5) Portraiter. Deras antal är det talrikaste näst det i Kgl. antiquit. archivum, och hvars stam gjordes af framl. cancellierådet Berch; äfven som mit supplement til Sveciæ-verket blott icke för det, som samlades af framl. landshöf. d:r Tilas och nu äges af hans hust. i des enskylte bibliotek. Hoppas at denna detail icke skal tienas obehagelig af en så stor både kännare och samlare, som Ed. Högvördighet är.

H:r notar. Wijkman har fägnat mig med hopp, att snart få se upfostringsböckerne i nästa circulaire uptagne. — — Aldraödste t.

Gjörwel.

11.

Högvördigste Herre.

Et verk af icke mindre betydenhet än behof lägges härmedelst under en den yppersta kännares ögon. Mätte det vinna bifall.

Kostnad, möda och granskning hållas osparde. Tackar ödmjukast för det acad. bibl:s requisitioner. Hädanefter skal räkningen gifvas uti de utlänske inköpspriserne, således ingen bok öfversättas i priset. Flere af de requireerade verken äro under vägen. — — ödste t.

Gjörwell.

Päiväämätön. — Utan datum.

12.

Stockh., d. 24. Aug. 1780.

Högvärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Procancellarie.

Jag får härmedelst upvagta med ödste och förbundnaste tack-sägelse för det uti öfversände circulairet införde förordet för mine upfostringsböcker. Hvartil sådan ynnest förbinder sällskapet arbetande ledamöter, ses af bilagde Lärda Tidning, och hoppas skal synas alt mera i sjelfva verket. H. bibliothecar. Frondin lärer redan aflämnat de senast inkomne tomerne af Bernske Encyclopedien; och han äger at emottaga betalningen. Fortsättningen af Döderleins nye Theolog. Journal skal icke förgätas.

Med ytterligare estamper torde jag och kunnat framdeles upvagta. Nu får jag i ödmjukhet anmäla bådas angelägenheter. H:r *Blomberg* i Constantinopel står på resande fot hemåt, och har anmodat mig om resepgers anskaffande; men skrifer intet om settet. Tordes jag få genom h. notar. Wijkman be om underrättelse, hvad hans företrädare erhållit, el. om domcapitlet i Upsala ej härom hos Hans Mst. särskilt inkommer. Vidare: h:r *Norberg* är nu i Venedig. Hvad om hans el. hans store väns h:r de Villoisons önskan är, ses af deras nyaste bref til mig, och som jag anmodat h:r Wijkman, at til genomläsande öfverlämna. Et recommendationsbref til h:r hofcancellern, som vid Hans Msts återkomst kunde upvisas, deciderade förmodel. om den store heder el. lycka för svenska litteraturen, at hafva framdragit den Sabeliske¹ utur sit mörker, nästan utur sit intet. Ed. Högvördighet är så uplyst, så . . .² at ville taga detta ärende i öfvervägande, lägga dervid kraftigaste åtgärd.

I anledning af en resa jag nyl. gjort til Gripsholm har jag kommit at tänka öfver våre svenske *målade* portraiter. Får jag anhålla

¹ ?

² *Epüselvü sana. — Ett otydligt ord.*

om Ed. Högvördighet, som en så stor kännare af konsternes öden i fäderneslandet, at få veta, hvilket är antingen det äldste original af svensk mans portrait vi kunne upvisa, el. åtminstone det älsta copierade portrait med *säker likhet*, som hos oss,¹ samt hvar det finnes. Joh. Magnus på biblioteket i Upsala, är det original, är det copia?

Förlåt desse frågor; förlåt mit illaskrifvande. — — aldreadste t.

Gjörwel.

13.

Stockh., d. 4. Sept. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Jag har den äran, at upvagta med en skrift, som preussisk politik väl dicterat, men svensk *patriotisme* öfversett: mit upsåt är, at bringa den i våre ädlingars händer. Hoppas, at i nästa månad få öfverlämna vidare bevis af mit bemödande at gagna i uplysningsmoralitets-vägen. Upmuntrad af högre och lägre kännares bifall, skal jag ingalunda förtröttas; och utbeder jag mig i synnerhet Ed. Högvördighets befallningar i alt, hvad upfostrings-väsendet beträffar.

Det var icke resepass, det var *resepenningar*, hvarom jag för h:r Blomberg i mit sista anhölt. H:r hofcancelleren fant det ganska billigt, såsom han blifvit nomine publico utsänd, så bör han ock nummo publico återkomma. I fall domcapitlet härvid har någon, hälst benägen, åtgärd, så väntas den för så värdig prestman.

Som jag af flere anledningar vet, at ansökningen om medel til lärda-expeditionen äro sine svårigheter underkastade, torde ock vara bäst, at innehålla med den för *Nordberg*: hket jag ock försökt på h:r hofcancellereus yttranden. Hans Mst. glömmer icke så lett h:r Björnståhls förlust. H:r Norbergs hälsa är utom des icke den bästa; och skulle äfven han dö utlandes, så vågar ingen mera öppna sin mun för våre resande lärde.

Genom h:r bibliothecar. Frondin har jag fåt den fägnesamma underrättelsen, at Ed. Högvördighet kommit öfver uti en landskyrka et portrait af K. *Carl Knutson*, och som nu sitter uti Upsala consistorio. Får jag fråga: är det målat på duk och med olja? hvilka

¹ [[finnes]

kännetekn af ålder har det? Står Kungs namn däri teknet? hvarom icke, hvaraf vet man då, at det är hans? uti hvilken kyrka har det funnits? Förlåt så stor dristighet, at besvära; men jag söker allestädes, at få något tilhopa om våre älste physionomier. — — aldreadste t.

Gjörwell.

14.

Stockh., d. 25. Sept. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiittää kirjeestä, joka koskee Kaarle Knuutinpojan valokuvaa; ikävöi päästä Upsalaan saamaan tietoja Ruotsin historiasta ja kartuttamaan kokoelmiaan. — Tackar för brevet ang. Carl Knutsons porträtt; längtar till Uppsala för att få upplysningar om Sveriges historia och att där kunna öka sina samlingar.

Nu uti instund. månad börjar jag registrera Warmholtzske samlingen, artikel för artikel. Förteckningen skal framdeles införas uti min collection. Jag har nu, uti 2:ne omgångar, köpt af notar. Enholm en samling af svenska skolböcker, som utgjöra flere 100 artiklar. Hela mit bokförråd ärnar jag förbinda med Upfostrings-sällskapet, ifrån hvars förlag jag nu ock med första får upvagta med 2:ne nya böcker.

Conrector Susemihl lærer hafva öfverlemnat uti mit namn de begge första delarne af sal. h:r Björnståhls Resa. Den tredje kommer ofördröjeligen efter. Jag utbeder för detta verk et rum uti Ed. Högvördighets bibliotek. — — ödste tje.

Gjörwell.

15.

Stockh., d. 2. Octob. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Aflägger min ödste tacksägelse för sista brefvet och den insände prenumerationen på h:r Björnståhls Resa, hvilken jag dock hade ärnat undanbedja mig. Anhåller nu, at få aflämna bundne delar, så fort någon blir färdig, alt til verkets slut. Del 3 utkommer i denna månad.

Af dagens Lärda Tidning kan intagas Upfostringssällskapet's lyckliga framgång; och hvarföre det til en stor del har at tacka Ed. Högvördighets ynnest. Hvad svenska historien beträffar, så räknar jag mig det til en synnerlig plikt, at efter min förmåga bestrida de til densamma hörande förlager, och kan jag härmedelst och i förväg afgifva den försäkran, at så snart cancelliecollegium blifvit mästarte af det til secret. Fougt lämnade mst:et af h:r von Celses Bullarium Sveo-Gothicum, så vet jag nu utväg til des förläggande. Detta såväl utarbetade ms:t har en gång tilförene varit i min hand, men då voro mina villkor aldeles otillräckeliga til et sådant förlag. Om alt mit nu under vägen varande utländske gods, både af böcker och saker, lyckligt kommer hit, så hoppas jag, at det, i förbindelse med mina redbarare svenska förlager, skal sätta mig i stånd, at därjämte förlägga en och annan nyttig bok för svenska historien, ehuru icke lika förmånlig för förläggaren.

I nästa vecka upvagar jag med de begge nu färdiga och i tidningen kungjorda läroböckerne. — — aldri ödste tj.

Gjørwell.

16.

Stockh., d. 2. Nov. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Upfostringssällskapet har utbedt sig den hedern, at få förbinda sig Eders Högvördighet, som med så utmärkt och gagnelig ynnest omfattat detsamma, hoppandes, at Ed. Högvördighet icke illa up-tager et steg, som sällskapet hållit för sin taksamhetsplikt, och som länder detsamma utom des til största upmuntran. När h:r hof-cancelleren återkommit ifrån Gripsholm, skal jag upvaga med diplommet.

Utbeder mig emedlertid Ed. Högvördighets yttrande öfver när-lagde h:r prostens Nyréns bref. En förnuftig och rätt brukbar orbis pictus vore en dråpelig skänk för rikets ungdom.

Har vidare den äran, at öfverlämna minnespenningen öfver sal. h:r *Björnståhl*, som vördade tillika sin välgjörare uti Ed. Högvördighet, kännare af mannens dygd; ytterligare försänd. ock l:s¹ af *Thesaurus Sveo-Gothicus*, uti hvilken jag, med gunstigt lämnat tilstånd, ärnar införa Ed. Högvördighets tal De synodis.

¹ = *primus (fasciculus)*.

Kajser Joseph *Devant des gardes* är lämnad til Kongl. secreteraren Fredenheim; och kan på samma estampe äfven med nöje skådas den unge och aimable kurfursten af Cöln, ärkehertig Maximiliam; men det är en gammal sed i catholske kyrkan, at utplantera förnäma och dägeliga physionomier på indrägtigaste biskopsstolarne. Litet ond är jag ändå på den österrikiske prinsen, som utestängt den så högt förtjente h:r von Furstenberg ifrån sit hopp, at succedera i Münster, uti hvilket mörka stift han på kort tid tändt et så klart brinnande ljus, at det lyst til efterdöme i sjelfva de protestantiske länderne.

Tomerne 23—26 af *Bernske Encyclopedien* äro afgangne uti en stor bokkista til h:r bibliothecarien Frondin; och tom 27 är redan ankommen til Wismar. Aldrödste tj.

Gjörwell.

17.

Stockh., d. 20. Nov. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiittä kirjeestä; lupaa palveluksiaan kirjallisissa ja historiallisissa harrastuksissa. — Tackar för brevet; försäkrar om sitt bistånd i allt, som angår litteratur och historia.

En utmärkt heder för Thesaurus Sveo-Gothicus blir det, at få upplysas af de uti brefvet omförmälte stycken och anhåller härmedelst ödmjukast om del af dem med första, för at inryckas uti fasciculus II:dus, som nu snart lägges under pressen; ber dock i synnerhet och först om synodal-lectionen, rörande de älsta bibelversionerne och kyrkoböckerne på finska. Alla postillor på nyssen. språk torde dock vara nyttigt, at gifva tillika öfversatte på latin. För en granlaga correctur och vacker uplaga blir jag arfving.

Får härmedelst den hedern, at fägna Ed. Högvördighet med den underrättelsen, at jag åtagit mig förlaget af h:r canc.rådet von Celses Apparatus historicus, och väntar nu blott på bullarium, för at ofördröjel:n lägga det under trycket, för at hafva det färdigt til instund. Maj. Prenumeration begäres intet på detta dryga verk, men när jag börjar utgifva af verket completa delar, så skal jag anhålla om verkets recommendation i stiftens. Dock härom i sinom tid mera.

Supplicerar ännu en gång om Ed. Högvördighets egna afhandlingar för Thesaurus och har den äran, at med djup vördnad framlefvad Eders Högvördighets aldraöfste tj.

Gjörwel.

En stor dehl¹ hindrar mig, at skrifva vidlöftigare, och är orsaken til dettas oläslighet.

18.

Stockholm, d. 28. Dec. 1780.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Jag har den äran, at aflägga min ödmjukaste taksägelse för den insände poemen, kallad *Querela Suedica*; och då jag förmodeligen, i anseende til härvarande brist på characterer vid tryckerierne lärer nödgas trycka fasciculus 2:dus af Thesaurus i Upsala, skal manuskript och afskrift där in loco af skickelig hand först collationeras. Om de öfrige lofvade artiklar får jag likaledes anhålla.

Rättelsen för Lärda Tidningen, som var ganska nödig, finnes i bilagde numer. Tome XXVII af Bernska Encyclopedien och canzlers memoirer på *tyska* afsändes nyss före helgen uti paket til h:r bibliothec. Frondin, hvarom jag utomdes med denne dagens post averterar.

Den här bilagde estampen hörer til slutet af h:r doct. Schinmeiers svenska bibelhistoria; och hvilken granlåt han skickat mig per post! Men männe ock våre reformatorer sågo verkeligen så ut? *Laurentius Petri* har han åtminstone gifvit en drägt utur des seculum, ty det portraitet, som bisk. Celsius updykade och sedan graverades, är draperat aldeles efter costumen hos ståndet omkring 1700. Här har *Laurentius Petri* också fåt en honom anständig characters-physionomie, som aldeles saknas på det nyssnämnde och hos oss graverade, hvilket bortblandar honom med våre bättre bondcapellaner; aldrig såg en reformator så simpel, så litet spirituel ut. *Olaus Petri* har åter mera mine af verlden och hofvet, dem han ock til sin olycka för mycket frequenterade; men liknar deremot icke heller det, som står framföre Hallmans beskrifning om desse begge bröder. Således kunde man snart falla på den misstanken,

¹ *Epäselvä. — Otydligt.*

at h:r Schinmeier skapat åt desse nericier¹ sådane lineamenter, som han inbillat sig dem utur historien, äfven som våre brillante historici nu börjat skapa sine hjeltars portraiter, efter som de passa uti deras galenier,² städade af systeme eller phantasie, men ingalunda som de befinnas ex actis de factis; men desse äro så besvärlige at genomläsa, granska och jämföra. At skrifva sammanhängande och grant, är mycket lättare, är äfven på moden.

Med h:r notarien Wijkman afgår i desse dagar *d. Schinmeiers* eget portrait, bättre graverat än likt. Han står där i hela sin nuvarande ämbetsdrägt. Hedern och ömheten, desse begge hufvudragen i denna värdige lärarens sinnelag, framlysa äfven här. Frimuraretal öfver den afl. brodern Nodt, pastor här vid Tyskan, hållit i logen cornu copiae i Lübeck, har jag låtit tjena til enveloppe. H:r Nodt hade en vacker moralisk caractere, men hant icke gjöra sig nog känd. En fråga kunde emedlertid upkastas: är det nyttigt, är det skadeligt, at präster blifva frimurare? För orden är det alltid en vinst, då dygdiga män i densamma uptagas. Sederne betarfva hjelp på alla ställen, och ifrån alla lärostäder.

Upfostringssälskapet bör minst vara lottlöst vid så helig plikt; och derföre utgifver det ock ifrån nästkommande års början et dagblad, under namn af *Sedolärande betraktelser*. De äro stälde i Gellerts maner. Mätte det påsyftade moraliska intrycket mota de intryck af fritänkari och lätsinnighet, som visse andre dagblad lämna efter sig hos sine läsare, hälst dem af ungdomen! Så vinner ock detta nya arbete ifrån sälskapets sida Eders Högvördighets ynnestfulla bifall. Det skal ordenteligen insändas. — — Aldra-ödste tj.

Gjörwell.

Hvad h:r Wijkman medförer äfven som brevets bilagor behagade Ed. Högv. benägit foga til sina öfriga samlingar.

19.

Stockh., d. 30. April 1781.

Högvördigste Herr Ärkebiskop och Procancellarie.

Huolestunut arkkipiispan sairauden johdosta. — Bekymrad med anl. av ärkebiskopens sjuklighet.

¹ = från Närke.

² = galenskapen.

Af h:r von Celses bullarium upvagar jag med det nyss utkomne sjette arket. Det arbetet fordrar mycken granskning i trycket. Hoppas med första få lägga under pressen h:r Warmholtzes Biblioth. Historica. Hvad jag för upfostringsböckerne önskar, ses af närl. Sällsk:s-Tidning för i dag. När h:r Bergklints bok nu i nästa månad blir färdig, öfversändes den genast. — — Aldraödste tj.

Gjørwel.

20.

Stockholm, d. 21. Jun. 1781.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Jag får härmedelst den äran, at aflägga min ödste taksägelse, för den insände subscriptionen, både på Bernska Encyclopedien och betraktelserne. Suiten af förra verket afgår i dag, uti paket til h:r biblioth. Frondin. De senare skola öfversändas på vanliga sättet. Snart upvagar jag med et stycke af min collection.

Om 14 dagar ärnar jag resa til h:r hofrådet Warmholtz för at emottaga hans Bibliothecz Historia Sveo-Gothica, hela ms:tet, för at läggas i Aug. under trycket, en nyhet, som visserl. måste behaga Ed. Högvördighet, som är så stor beskyddare som uplyst kännare af lärdomshistorien.

Til h:r Kgl. secret. Fredenheim har jag aflämnat Th. 1 af Semlers Leben, af honom sjelf upsatt. Anhåller, at denna lilla gofva benäget uptages af den, som med djup vördnad och stor erkänsla framleffer Eders Högvördighets aldraödste tj.

Gjørwel.

21.

Stockh., d. 12. Jul. 1781.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiittää kirjeestä ja rahalähetyksestä, lähettää katalogeja. — Tackar för brevet och remissan, översänder kataloger.

Af begge täckes Ed. Högvördighet intaga närvarande läget af Upfostringssällskapet, som jag nu hoppas skal vinna alt mera stadga, således kunne alt mer gagna. — — Aldraödste tj.

Gjørwel.

22.

Stockh., d. 6. Sept. 1781.

Högvördigste Herr Ärkebiskopens

efter vanligheten ynnestfulla skrifvelse af d. 31. Aug. är ingången, och aflägger både för den och den å nyo insända subscriptionen på Björnståhls Resa min ödste och förbundnaste taksägelse.

Af denna Resa har jag upvagtat med del 1—3 i fr. bd.;¹ och skal den 4:de likaledes öfversändas, så snart den blir färdig, som jag hoppas skal ske ännu i år, ty uti trycket har nu vår vandringsman redan passerat Cöln. I fall Ed. Högvördighet har någre pren.sedlar på denna Resa, så ber jag få dem hitöfver, så skal alt expedieras i bästa ordning; äfven ifall Ed. Högvördighet befaller arken öfversändas alt som de utkonna ifrån pressen.

Torde nu ock snart kunna upvagta med ark af h:r Warmholtzes Bibliotheca historica. Jag väntar up i höst och i vinter, dels 4:de del af h:r Lagerbrings Svea riks historia, dels h. bisk. Celsii Kyrkohistoria. Således tryter mig ej de lärdaste förlager, men väl tillräckliga medel at förlägga dem. Tiderne hos oss förvandla sig hwar dag, just icke til den solida litteraturens fromma; dock skal man ej derföre förlora hoppet.

Blifva blott biskopsstolarne och academierna väl besatte, såsom det ännu hittills skedt, så motas väl barbariet af flygtigheten, hvilken äfven hos oss gör märkeliga inkräkningar på de grundeliga vetenskaperna, något [litet]. Befordringarne af en Celsius el. en von Troil, en Murray, Fant, Calonius, Porthan, Björnståhl och Norberg äro icke allenast klanderlöse utan ock af den mäst fägnande utsigt för lärdomen.

Gud bevara Ed. Högvördighets för oss alle lärde så oskatbara hälsa och lifstid! önskar af trognaste hjärta en ödmjuk och förbunden tjenare

Gjörwell.

---

¹ = franskt band.

23.

Stockh., d. 25. Oct. 1781.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiitää kirjeestä ja rahalahjasta. — Tackar för brevet och penninggåvan.

Utbeder mig få upvagta med ark af h:r Warmholtz's Bibliotheca historica, alt som de lämna pressen; anhåller dock, at de ej visas någon annan i Upsala, ty al circulation, inan del I blir färdig, skulle h:r förf. ogerna se. I nästa vecka kommer et nytt ark af Bullarium. — — Aldraödste tj.

Gjörwel.

24.

Stockh., d. 1. Nov. 1781.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Jag får härmedelst aflägga ödmjuk taksägelse för et nytt och lika oförtjent vedermäle af godhet, el. för Kl. vetenskapssällskapets tacksägelsebref, medaillonen öfver sal. h:r Björnståhl, et vedermäle, som jag förnämligast tilskrifver Ed. Högvördighets ädelmod uti al vitter hogs upmuntran och understöd. Jag låter i dag förmäla genom h:r prof. Aurivillius min stora vördnad hos et lärdoms sällskap, som jag önskade kunna på et långt bättre sätt upvagta med min högagtning och tjenst.

För Upfostringssällskapets tidningar önskade jag mig efterrättelse om *senaste* sessionen af bibelcommissionen. Jag har altid fåfengt begärt sådant af h:r Eberhardt; hvadan jag nu vänder mig til Ed. Högvördighet och supplicerar om denna mer än viktiga nyhet. Då torde jag ock få veta, om och när commissionen blifvit ökt med *nya* ledamöter.

I hvad *stånd*, hälst *tilväxt*, är nu vår *lapska* mission, både i *kyrka* och *schola*? Det vore en annan nyhet, hvarom jag vågar mig i ödmjukhet at anhålla. Just i dag har jag emottagit förra hälften af h:r Tunelds Geographie, i mångfaldiga delar omarbetad och tilökt. Äfven för denna nya uplaga behöfves goda el. sakrika efterrättelser om Lapland i flere afseenden. Hvar skulle de väl fås? — — Aldraödste tj.

Gjörwel.

25.

Stockh., d. 19. Nov. 1781.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Jag utbeder mig den äran, at få aflägga vördnadsfull tacksägelse för sista brevet. — Af länge känd tilgifvenhet för bibelcommissionens arbeten, hvilka lika hedra regeringen och commissionen, som de en gång skola uplysa hela nationen, önskade jag gerna korta efterrättelser om samma commissions sessioner, och recensioner af hvart nytt stycke, som utkommer af profbibeln. En ledamot el. ock h. Eberhardt, hvilka, dels af kändedom, dels af granskningens bevisande, bäst känna de ställen i Bibeln, som vunnit den förste förbättringen, skulle bäst och äfven lättast kunna uppsätta recensioner, hvilka ock, efter min oförgripeliga tanka, skulle göra både goda och nyttiga intryck hos vår almänhet, ibland hvilken väl ännu de gifvas, som blunda vid detta upgående ljuset. Gud låte emedlertid commissionens arbete vinna den utgång och lön, som mit hjerta önskar!

Jag uplifvas af samma ömhet för vår lappska mission; och ehuru jag intet til fullo känner des invärtes art och utvärtes läge, så är det icke des mindre min pligt som patriotisk journalist at bevara minnet af de hedersmän, som i detta svåra värf och i et så svårt land upoffra sina kraffter. Blott af denna grund har jag uptagit, i de sista af sällskapet tidningar, 2:ne lapp-prästers dödsfall. Relationer om deras gjöromål skulle muntra deras hug och prisa deras arbeten, äfven som upbygga och andra. Den moraliske förbättringen af hela folkslagen räknar jag ibland de stora gerningarne, ehuru jag väl vet, huru de store döma om alle inrätningar, som dermed stå i förbindelse. Fast icke alt vinnes, så vinnes dock något; äfven det lilla är en vinst.

Jag upvagar med den nyl. slagne skådepenningen öfver h:r canc:r Lagerbring. Den förtjenar et rum uti Ed. Högvörd:s cabinet, och det är min pligt, at jag öfverlämnar den. Ed. Högv. ser därjämte, hvad bruk af denne penning gjöres til belöningar uti den historiska vägen. Mich. Wexionii minne är upgifvit. Det skal tillika hedra Åbo academie; och som jag förvisar mig denna, at uti Ed. Högv:s bibliotek finnas några memoirer om denna så väl förtjente mannen, skal jag anhålla om dem. — — Aldraödste tj.

Gjörwell.

26.

Stockh., d. 7. Jan. 1782.

Högvördigste Herr Ärkebiskop och Procancellarie.

Onnellista uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Upfostringssällskapet vet då ock med al säkerhet at det äger uti Svenska folkets förste lärare en af sine trofastaste gymnare. Hvad det nu vidare gör, synes af bilagde nyheter.

Jag fick ej sedermera svar om Döderleinske bibliothek, el. hvilket är sista stycket, som deraf finnes uti Ed. Högv:s bokförråd! — Aldraödste tj.

Gjörwel.

27.

St., d. 4. April 1782.

Högvördigste Herr Ärkebiskopen.

Kiittää rahalähetyksestä. — Tackar för remissan.

Emedlertid aflägger jag för alla dessa så reella understöden vid Upfostringssällskapets närvarande förlager min aldraödste taksägelse. Huru långt det lidit med herr Celses och Warmholtzes verk, har Ed. Högv. kunnat af de insände arken intaga. Nu trycker jag ock på h:r Lagerbrings stora riks-historias fjärde del, och h:r Tunelds Geographies sjette och så vida omändrade samt tilökte uplaga, at förtiga de andra under trycket varande arbeten af herrne prof. Schenmark, Fant, Bergklint, Regnér, Björkegren och flere, fjärde delen af prof. Björnståhls Resa blir i denna vecka färdig, och af Sturms Betraktelser är Martius redan utkommen. Af alt tilhörer Ed. Högv. et exp. äfven som min högste skyldighet är, at förvandla de mig senast tilsände 6 rl. uti en actie-sedel, hvilken jag dock behåller för at efterhand godtgöra. Den åstundade förtekn. på Scriptorum numismatici för Sverige följer härjämte. Den är af h:r Warmholtz, men öfversett af h:r Regnér, och g:ska rar såsom et helt litet antal deraf tryckes. — Aldraödste tj.

Gjörwel.

28.

Stockh., d. 15. Jul. 1782.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiittä kirjeestä. — Tackar för brevet.

Vi hafve fåt hit öfver vår nye tyske pastor h:r Hausenburg; och hölt han i går sit inträde. Han är en lärjunge af d. Less i Göttingen och släginge af d. Münter i Köpenhamn; en välstuderad man; hans språk på prädikstolen är både ädelt och rörande; hans hjerta lifvas af religionen och dygd. Den tyska kyrkan har nu på en tid fåt hugna sig af en sådan följd af lärare, at flere svenska kunna afundas henne en lyksalighet, som är den störste af alla, h:ka kunna tilfalla en församling. Des skola är ock i et lyckeligt välstånd, och nu träder den beskedlige Susenmihl åter dit tillbaka. Men han har med god framgång gåt i samma skola, och undervist i sin christendom af d. Lüdeke har han ock i tyskan sistl. Påskas för första gången begåt Herrens Nattvard. — — Aldraödste tj.

Gjörwell.

29.

Stockh., d. 21. Octob. 1782.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Uti paket, som nyl. afgåt til h:r bibl. Frondin, var et bilagt til Ed. Högvördighet, hvars innehåll jag beder må benägit emottagas. De för sände lösa arken af Bullarium kunna vid tilfälle återgå. Jag väntar med första ms. til jus canon. från h:r cr. Celse. Gud låte bara Bullarium lyckel:t komma denna orotiden öfver hafvet. — — Aldraödste tj.

Gjörwell.

30.

Stockh., d. 6. Febr. 1783.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Genom h:r consist. notarien Wijkman har jag inhämtat den benägne expeditionen af cataloger, hvarföre jag nu och härmedelst

aflägger min ödste taksägelse; men som en lyckelig grace utbeder jag mig, at min correspondance får oafsöndrat förblifva med h:r not. Wijkman, en man, som jag hedrar, och som tillika är min vän. Och då detta utom des beror på Ed. Högvördighets befallning, så anhåller jag derom likaledes. Sällskapetets bilagde Tidning för i dag annonserar en ny Björnståhl, och visar tillika, huru undervisningsverket i Danmark handhafves af lärare, och hedras af högste vederbörande.

Käjsarns portrait är graverat efftr. det hos des chargé d'affaires h:r Praindl varande originalet. — — Aldraödste tj.

Gjörwell.

31.

Stockh., d. 20. Febr. 1783.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Jag har den äran, at aflägga min ödste taksägelse för brevet, hvarmed jag under d. 11. blifvit hedrad, och för den ynnest, hvarmedelst Ed. Högvördighet täckes befordra både Sällskapetets förlager inom stiftet, och h:r not. Schicks ordenteliga redogjörrelse. Jag är en obemedlad man, rörer mig således til en stor del med lånta el. mig ombetrodde pgr; måste fördenskull fördubla min upmärksamhet, för at tilse, i hvilka händer jag lämnar min egendom, hälst jag har, til följe af den förre collectionen i landsorterne¹ omkring 1.000 rl:r innestående; således täckes Ed. Högvördighet icke ogunstigt uptaga, om jag vänder mig med mit mästa förtroende til h:r notar. Wijkman, hvilken jag känner, och som för sin egen del riktigt liquiderat den förra räkningen.

Til h:r Kgl. secreter. Fredenheim har jag aflämnat et afdrag af Käjsarens portrait på stort paper til at förvaras uti Eders Högvördighets samling; och skal med de följande på lika sätt förhållas. Nästa portrait blifver öfver Kngn i Preussen. — — Aldraödste tj:e

Gjörwell.

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

32.

Stockholm, d. 19. Maj 1783.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Det med sista post ingångne bref utmärker å nyo Eders Högvördighets betsändiga ynnest för vår literatur, och får jag på herr Leopoldts vägnar härmedelst aflägga hans vördnadsfullaste tack-sägelse. Herr Lidén lærer icke äga någon annan rättighet sedan den förstutnämnde bibliothecarien aflidit, än den at blott recom-mendationsvis anmäla någon sökande hos Eders Högvördighet och consistorium.

Huru det lider med andra delen af herr Warmholtz's bibliotheca, utvisa de öfversände arken, och som jag nu äfven väntar endera dagen första arket utur pressen af sectio II af h:r Celses Apparatus, så täckes Ed:s Högvördighet inse, at jag gör alt hvad i min förmåga står, ja, jag kan tillägga: nästan öfver min förmåga. Jag söker för-denskull här i Stockholm en så välsinnad och förmögen man, som kunde understödja mig med små penningelån på arbeten, som icke skola utgifvas, utan äro färdiga, men hugnas ännu blott med löften. Ifrån intet enda stift har jag ännu fåt requisition på det aldraminsta, än mindre någon remiss, således är ock det understödet stäldt til framtiden. På statscontoiret vågar jag i mit ringa namn aldeles intet förtrösta. Därtill fordras antingen et kraftigt förespråk eller andra snillegåfvor än mina äro. Ingen får således undra, om jag snart nog lämnar pennan och tager til plogen, men det skal dock icke ske, utan at nationen och efterverlden först skola en détail få veta orsaken.

Som abbé Rive i Paris insändt et par exemplar af sin förträffeliga prospectus på des arbete, rörande manuskripters miniaturer, så utbeder jag mig tilstånd, at få öfversända et för Ed:s Högvördighets bibliothek. Til herr Kungl. secret. Fredenheim har iag i dessa dagar aflämnat et paket, som innehåller slutet af doct. Schinmeiers svenska bibelhistoria. — — aldraödde tj.

Gjörwell.

33.

Stockh., d. 14. Jul. 1783.

Eders Högvördighet.

Har i dag blifvit upvagtad med *andra* delen af Semlers *Leben*, hken jag på actiesedeln anteknat. Torde snart få tillfälle at upföra på densamma *andra* artiklar. Jag aflämnar dessa nyheter hos h:r Kgl. expedit. secreteraren *Fredenheim*.

Sedan mit förra har jag fåt några nya artiklar för biblioteket i *Upsala*; således afgå hela packor på en gång i denna veckan. Väntar mig betalningen, ehuru hufvudsysslan vid biblioteket är vacant.

Med sista post afgick til h:r cans.rådet von *Celse* profarket af sect. II af hans *Apparatus*, för at approbera des typographiska stälning. Fort kan jag dock icke trycka på et arbete, som nyss utlagde minst 1000 plåtar ännu icke gifvit p. retur i min *cassa* 50 *rl:r*; utomdes verkställer jag til hösten den förre omskrifne *retraiten*. *Recom-menderar* mig *aldräöst*

Gjörwell.

Bilagde bref fr. h:r de *Villoison* ber jag genomläsas, h:rne *Aurivillius* och *Floderus* meddelas, samt mig återsändas. Är han icke en aldeles förträffelig man?

34.

Stockh., d. 8. Dec. 1783.

Högvördige Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Kiittä Kasvatusseuran sanomalehden tilauslistasta v:lle 1784. — Tackar för prenumerationen på Uppfostringssällskapets tidningar för år 1784.

Nysom, vittre herre, har skaffat oss et högst angenämt supplement til vårt *Bullarium*; men jag önskade högel. at det blefve trykt *in extenso*. — — Aldräöste tj.

Gjörwell.

35.

Stockh., d. 4. Mart. 1784.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

— — —. Så långt krafterne någonsin medgifva, skola de tilhöra *literaturen*, således om ej alla löften svika å ena, om ej alla tilgångar

upphöra å andra sidan, skal väl och h:r von Celses Apparatus *fullständig* skåda dagen. Mycket hvilar dock på den bokhandel biblioteket i Upsala gör hos mig.

Sal. *Thunmans Minne* jämte någre flere literaire brochurer skola med min inkomst til staden hos herr Kgl. secret. Fredenheim aflämnas, som och redan anfåt pren.sedeln på Histor. biblioteket. — —

Aldraödste tj.

Gjörwell.

Til h:r canc.rådet von Engeström har jag insändt en promemoria, rörande ärkebiskop *Er. Benzelius den yngre*, för at til des minne insamla åtskilliga addenda med begäran, at den, i detta afseende, med Ed. Högv:t communicera. Anhåller öst om des genomläsande, och af mig på *särskilt* paper de af Ed. Högv:het teknade anmärknin-gar meddelas.

A tergo: A. Monsieur Monsieur le Docteur de Mennander Arche-veque de Suede Reverendissime a *Upsala*.

36.

St., d. 19. Apr. 1784.

Eders Högvördighet.

Upvagar med bilagde prospectus. Får nu se, om det utländske publicum vet at tjena sig sjelft. Sälsk. Tidning förmåler i dag en catholska kyrkans invigning sistl. påskdag. Sjelfva rätta kyrkan skal byggas vid Ladugårdslands-torget, åtminstone har magistraten up-låtit en plats dertil. H:r doct. Osten försäkrar sig kunna disponera 20 tunnor guld til detta nya tempels upförande. De torde ofelbart, åtminstone til någon del, remitteras hit af cardin. Artorelli, som är prefectus i congregationen di *propaganda fide*. — — recommenderar mig ödste

Gjörwell.

37.

Stockh., d. 10. Maj 1784.

Högvärdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Enligt brefvet, hvarmed jag senast blifvit hedrad, skal jag ej underlåta, at gjöra diverse requisitioner för Ed. Högvärdighets bibliotek. Med sista post hade jag den glädjen at inhändiga några rader ifrån h:r cans.rådet von Celse, så at jag hoppas, at den annalkande sommaren skal återställa denna värdiga mannens hälsa. Bisk. Celsii Kyrkohistoria är nu trykfärdig, och skal den straxt efter midsommaren el. promotionen i Lund där läggas under pressen. Rättelsen om sal. erkebeps begrafning i Svea riks stat är noterad, och skal upptagas ibland emendanda. När denne stat fåt några år på sig och vunnit al tilhörig både fullständighet och sakfärdighet, blir det en både nyttig och artig bok, både för oss, som nu lefva, och för framtiden. Recommenderar mig aldräodst

Gjörwel.

38.

Stockh., d. 10. Jun. 1784.

Högvärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop, samt Procancellarie.

Kiittä rahoista. Tilattujen kirjojen lähettämistä. — Tackar för remissan. Om de rekviderade böckernas översändande.

Skulle Ed. Högvärdighet ibland sina samlingar äga *Upfostrings-commissionens instructioner*, skulle jag ödmjukast anhålla, at få låna dem til afskrift; men i annan händelse ber jag blott få veta året, då denne commission tog sin början. — — aldräodste tj.

Gjörwel.

Fortsättningen af *Niebuhrs Resa* har icke blifvit öfversat på fransyska, så vida mig vetterligt är, som förmodel:n kommit deraf, at Niebuhr skrifvit bara rena sanningen, utan alsköns granlåt. Originaluplagan är i alla afseenden at préferera. Tredje och sista delen af denna Resa är ännu intet utkommen. Icke heller är den så länge utlofvade sal. *Hells Resa* til Wardöhus utkommen. Den längtar jag också mycket efter. Det vore rätt besynnerligt, om *biblioteket* låter

denna månaden gå sig utur händerne, och ej handlar böcker hos mig för circa 100 rd. med 33 proc:s vinst, eller uttager böcker för 133 rd. samt dymedelst tjenar tillika h:r cans.rådet von Celse, som af desse 100 rd. lyfter de 50 rdr. Haf den sluteliga ynnesten i bokhandelsvägen, och befordra denne handel; och hvarmedelst hela ms af h:r Celses Apparatus är i min hand skuldfritt.

A tergo: A Monsieur Monsieur le Docteur Mennander Archiveque Reverendissime a Upsala.

39.

Stockh., d. 4. Nov. 1784.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Som jag med första afsänder några böcker för biblioteket i Upsala, då ock suiterne af *Döderlein* och *Planck* skola följa, anhåller jag få veta, om den likaledes inkomne tom V:s af *Langebeks Scriptores* får biläggas. Den kostar 3 rl. 16 s. *Fasters* Schiffarthen nach Norden, et helt nytt verk, är ock inkommit; kostar 2 rl. Recommenderar mig aldraödst

Gjörwell.

A tergo: A Monsieur Monsieur le Docteur Mennander, Archiveque Reverendissime a Upsala.

40.

Stockh., d. 31. Jan. 1785.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.

Kiittä kirjeestä ja tilausrahoista; jättänyt Fredenheimille Björnståhlin, Lagerbringin ja Tuneldin teosten jatkotilauksia. — Tackar för brevet och subskriptionssumman; avlämnat hos Fredenheim continuationer av Björnståhles, Lagerbrings och Tunelds skrifter.

Befaller Ed. Högv:t så insänder jag p. postu arken af cr. Lagerbrings Rikshist. à mesure, som de lämna pressen. Den nu under trycket varande afdelningen rörer kyrkans tilstånd ifr. 1400 til 1440. — — aldraödst t j.

Gjörwell.

41. Stockh., d. 3. Mars 1785.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procancellarie och ledamot af Kgl. Nordst. Orden.

Lähetää jatkotilauksia. — Tillsänder continuationer.

Aldraödste tj.

Gjörwell.

42. Stockholm, den 12. Maj 1785.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procancellarie och ledamot af Kongl. Nordstjerne Orden.

Upvagar med örversätningen af första capitlet uti herr Feddersens förträffeliga lärobok för begge de nedrigare stånden, men hvilka dock utgjöra både stommen och kärnan uti hvarje stats folkstock. Hvar den är sund, där äger kroppen styrka, och denna höfves oss visserligen. Sälskapet sträcker fördenskull ej allenast sin öma åtgärd til ungdomen, eller det slägtet som komma skal; utan ock til den förenämnde och så väsenteliga delen af nationen, så at den må få rensade begrep och dygdiga böjelser. Väl den Konung, som äger christelige undersätare! Då äro de på rätta sättet lydige och regementet i långvarig mätto sält. Detta är denna boks föremål, och i denne afsikt öfversättes den ock på svenska.

Skulle jag nu tillika få anhålla om et häremot svarande *företal* af Eders Högvördighet, som i detsamma upmanade hvar man at framför alt vara *christelige undersätare*, så banade ock Eders Högvördighet dymedelst en mera öpen ingång för denna så förträffeliga bok hos vår almänhet, och ökade ej litet samt för långliga tider välsignelsen af det vördade namnet Mennander hos hela svenska nationen. — — aldraödste och tilgifnaste tje (*sic!*)

Gjörwell.

A tergo: Christliches Sittenbuch für den Bürger und Landman von Jacob Friederich Feddersen, Domprediger zu Braunschweig. Zweyte verbesserte Auflage einer hohen Auftrage zu folge geschrieben, Hamburg und Kiel, bey Carl Evald Bohn, 1784.

43.

Stockh., d. 30. Maj 1785.

Högvärdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie,
samt led. af Kgl. Nordstjerne Orden.

Jag hade för bordt aflägga min ödmjuka och värdnadsfulla taksägelse för det efter vanligheten ynnestfulla svaret af d. 17. Maj. Men jag har velat tillika upvagta med bilagde *nya el. förbättrade* uplaga af Feddersens *Christelige*¹ undersåte, hvilken jag först för et par dagar sedan fik up, och härmedelst til öfverseende insänder; anhållandes ödst, det Ed. Högvärdighet sedan samma bok med första återskikar, för at nyttja denna uplaga til öfversätningen, hvarvid ofördröjeligen skal läggas hand. Företalet kommer således tidigt nog, om det erhålles fram på hösten, skolandes emedlertid öfversända ark för ark af svenska uplagan, så fort de af trycket utkomma.

Föga nyttigare bok är ännu hos oss i afseende på moraliteten och vidsträkt nytta, ej utgifven, och då man hoppas, at den med tiden blifver et vade mecum för många 1000 af landets invånare, så skal ock Ed. Högvärdighets namn i lika mån föregifvas och välsignas. — — Aldraödste tj.

Gjörwell.

44.

Stockh., d. 30. Jun. 85

Högvärdigste Herr Doctorn och Ärkebiskopen.

Upvagar med min ansökning hos Hans Mst, rörande privilegium på Sälskapets periodiske arbeten; och den N:r af tidningen, som meddelar prospecten af Feddersens *Christelige* undersåte.

Under revision i Sälskapets bibliotek fant jag Torquati Panegyricus — — Joh. Christoph. Königsmonsio destinatus A. 1663, fol. Maj, med portrait, både prägtig och rar uplaga, in dupplo, anhåller fördenskull, at få upvagta med denne minnesskrift öfver svensk hjelte, i fall den ej förut finnes uti Ed. Högv:s bibliotk. Rekommenderar mig aldraödste

Gjörwell.

¹ = *christelige*.

In margine: Ny afdelning af h:r Lagerbrings stora Rikshist. del 4 aflämnas i morgon hos h:r Kgl. secreter. Fredenheim. Den rörer kyrkans tilstånd från 1400 til 1440.

45.

Stockh., d. 6. Oct. 1785.

Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop, Procancellarie och ledamot af Kgl. Nordst. Orden.

Kiittää tilausrahoista. — Tackar för subskriptionsmedlen.

Med de sist ingångne har jag för i år upburit 300 rdr och hvad har jag kunnat deremot aflämna? Jag tackar emedlertid ödmjukast, och vördar af alt hjerta et så stort, som i dessa tider ovanligt ädelmod.

Hos Kgl. expedit. secreteraren har jag til Ed. Högv:s bibliotek aflämnat den nyl. utkomne Eloge d'Alströmer par Duval-Pyrau, prägtig uplaga i st. 4 med tilhörigt graverat portrait; och supplicerar, at det benäget emottages. H:r kyrkoherden Blomberg har redan öfversatt en god del af h:r Feddersens bok. — —. Aldraödste tje

Gjörwell.

A tergo: A Monsieur Monsieur le Docteur Mennander, Archiveque Reverendissime etc. etc. a Upsala.

46.

Stockh., d. 19. Jan. 1786.

Eders Högvördighet.

Tilönskar högsta mått af alsköns sälhet, då med bilagde paper efter vanligheten upvagar Eders Högvördighets vördnadsfullaste och tilgifnaste tje

Gjörwell.

Nya posttaxan bjuder hushålla med lodtalet

Den Christelige
Undersåten,
särdeles uti
Borgare- och Bonde-Stånden:
Förestälde uti
Lärdomar och Betraktelser
af
Jac. Fred. Feddersen,
Domprädikant i Brunswik

Öfversättning ifrån tyskan.

Til Läsaren.

Detta arbete har blifvit, på Konungens af Danmark befalning, författad af den uti den almäna underwisingns-wägen så wäl kände herr *Feddersen*, hwilken äger den icke wanliga gofwan, at nedlåta sig til de enfaldigares och yngres begrep och dymedelst gör den christeliga lärans hufwudstycken för dem tydeliga äfwensom des plikter behageliga. Utkastet til denna boks innehåll har åter en af Konungens i Danmark statsministrar sjelf upsatt; och sedan den på tyska, herr författarens modersmål, utkommit,¹ har den straxt blifvit på danska öfversatt, och medelst regeringens försorg öfweralt i städer och på landet kringspridd, så i Danmark som Norrige.

Så snart detta arbete war på tyska utkommet, trodde det härwarande *Upfostringssällskapet* sig göra en god tjenst emot det swenska almäna, at föranstalta en *öfversättning* af et arbete, som icke annat kan än bereda och bibehålla *christeliga undersåtare* i de begge stånden, som utgjöra sjelfva stommen af folkstocken i vårt rike. Detta wälmentta upsåt werkställes nu härmedelst med önskan, at denna bok, fogad til den redan hos oss och af samma sällskap utgifna *exempelbok för barn*, både utur bibliska och werldsliga historien,² måtte kunna i många händer, så widt som desse begge både lär- och uppbyggelseböcker skola, under Guds wälsignelse, så hos det upwäxande släktet, på hennes danande til goda christna och goda medborgare det dock hufwudsakeligen i et wälbestäldt land så mycket ankommer, som hos de andra stånden utbreda en sanskyldig och blifwande lycksalighet. Stockholm den ...

---

¹ Des titel är: *Christliches Sittenbuch für den Bürger und Landmann*; Hamb. och Kiel 1783, 8. Andra och tilökta uplagan utkom mot förledet års slut och nytjas wid denna öfversättning.

² Den består af 3:ne små delar; hwilka utkommo i Stockholm 1778 och 1779 i 8. Begge dessa herr Feddersens arbeten finnas til salu uti *Upfostringssällskapets* boklåda. Detta är blott et utkast til företalet.

Johan Abraham Grilliltä. — Från Johan Abraham Grill.

Högärewyrdigste Herr Doctor och Archiebiskop,
min gunstige Herr Broder!

Suosittelee Söderforsin ruuikin kirkkoherraa (nimeä ei mainita) vaaliehdolle Edhin ja Sollentunan kirkkoherranvirkaan. — Rekommenderar kyrkoherden i Söderfors bruk (namnet uppgives icke) att bli föreslagen till Edh och Sollentuna pastorat.

Ödmiucka tjänare

Johan Abraham Grill.

Mikael Grubbelta. — Från Mikael Grubb.

1. Högehrewördige och Höglärde Herr Professor,
höggunstige Herre!

För en wecka tilbakars hade jag then ähran at insända några documenter, angående bruken. Nu understår jag mig at til Högehrewyrdige Herr Professoren med utskickaden några mineralier medfölja låta: Af hwilcka *N:o 1* utwisar Hermulæ silfwermalms nuwarande salt; *N:o 2* är et litet prof af den wid Sydensauro, som förekommer på pag. 18 upfundna järnmalmen, men som nu aldeles gåt ut. Wid stora Baggböhle i Bierno sochn är et järnmalms strek blifwit under sidsta ofreden upfunnit, och försökt af h:r öfwersten Silfversparre, som då låg där i qwarter, hwarpå h:r brukspatron Muncktel skal wara sinnad at låta arbeta, en liten sandsten däraf är i *N:o 3*. Likaledes har wid Koskis wid nyårstiden blifwit uptäckt et silfwerstrek, hwaraf *N:o 4* doch är mig än obekant¹ des beständighet. *N:o 5* är en art af mattu kies funnen på Wesilax holmen i Kimito ifrån hwilcket stället nu nyl. *N:o 6* et *7* äro tagne, hwarest stora berg af telgsten och stjernslag finnas skola. Därifrån är jemwäl *N:o 8*, som synes mig wara en sandsten, fast nog hård.

Jag utbeder mig härhos at få tillika med arbetet wara innesluten i Högehrewördige Herr Professorens höggunstiga ihugkommelse,

¹ Jokin sana, mahdoll. "beträffande", jäänyt pois. — Något ord, kanske "beträffande", bortlämnat.

samt anhåller i ödmjukhet at med utskickaden få den ähran til at weta enär jag måtte ärhålla tilstånd at komma til staden och trycka resten, hwaremot jag, jämte en wördsam hälsning med al högachtung städse förblifwer Högehrewördige och Höglärde H. H.:r Professorens ödmjukaste tienare

Tykö, d. 15. Nov. anno 1748.

Michaël Grubb.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Professor wid Kongl. Academi-
en i Åbo, Högehrewördige och Höglärde H. H. Herr
Magister Carl Friedrich Mennander i Åbo.

2. Högehrewördige och Höglärde H. Professor!
Höggunstige Herre!

Åtanckan af Högehrewördige Herr Professorens mig igen den högsta grad bewiste stora gunst under den tid jag äran hade at wid Kongl. academi- en i Åbo profitera af Herr Professorens så enskylta som almänna underwisning, har mig flatterat med et hopp om höggunstig ursächt för det jag härmedelst fördristar mig Herr Professoren beswärlig at falla. Hafwandes tillika äran at betyga min djupa fågnad öfwer Herr Professorens wälmågo. Sedan min 4¹ månder sedan, Gudi lof! skjedde lyckelige hemkomst ifrån Canton och China har min ständiga åstundan warit at åter begifwa mig til Åbo och i wördsamhet öfwerlämna Herr Professoren något af de fåå samlingar jag under resan kunnat uti naturalhistorien förskaffa mig. Jag är doch nyl. befalt at i år som assistent täncka uppå en ny resas anträdande; hwarmedelst min förra förmodan slagit fel; emedlertid skal jag ei underlåta at så mycket möijeligheten tillåter en tillökning därå gjöra, och det Herr Professoren så mycket complettare tilställa.

Om föröfrigit Högehrewördige Herr Professoren behagar mig höggunstigast anbefalla någon commissions uträttande uti Canton, skal af mig med en så mycken större fågnad expedierad blifwa,

¹ *Epäselvä.* — *Otydligt.*

som min wördnad för åtnjutna wälgerningar är oändelig. Utbedjandes mig härhos order därtill til medium Decembris, då jag förmodar resan lærer komma anträdas med skeppet Hoppet, cap:n Carl Gustaf Treutiger.

Min önskan skal ei blifwa mera fulkomnad, än då jag wid en Gud gifwe! lyckelig återkomst finge den äran med et så nögdtt sinne som nu Herr Professoren upwacha. — — Ödmiuckaste tjenare

Götheborg, d. 9. Nov. 1751.

Michaël Grubb.

3. Högehrewördige Höglärde¹ Herr Professor!
Höggunstige Herre!

— — —. Wäreckställigheten af de mig lämnade commissioner skal wara mit ömaste och nöijsammaste göromål. Effter 5 weckors hafd swår resa skedde ankomsten til Cadiz d. 27. Januarij 1752 och skal wil Gud d. 4² Martij til Canton ställas. En swensk benemd Angersten, som 3½ år besedt de utländska bergwärecken är nyl. hit kommen samt lämnat mig del af några ungerska och italienska silfwer och guld malmer, rät wackra. Sin resa täncker han widare at ställa til Madrid, Franckrike, Engeland och Holland samt sedan til sit fädernesland. 2:ne danska örlogzsköp äro hitkomne som warit i S:ta Crux, deras syfftemål hwartut är ännu obekant. — — Ödmjucke tjenare

Cadiz, d. 29. Februarij 1752.

Michaël Grubb.

A tergo: Monsieur Monsieur Le Professeur Charles Fried. Men-
nander a Åbo.

¹ *Kaksi ensimmäistä kirjainta repeytynyt pois. — De två första bokstäverna bortrivna.*

² *Numero epäselvä. — Siffran otydlig.*

M. Gyllenstiernalta. — Från M. Gyllenstierna.

1.

Svidja, d. 3. Aug. 1774.

Högwördige Herr Doctor och Biskopp, samt Kongl. Academiens
i Åbo Procancellaire!

Genom kyrckjoherden Hartman har jag wäl redan för en 14 dagar sedan hos det högwördiga domcapitlet anhållit om fastställelse på det grafmbref, min sahl. herre i lifstiden af Siundeå församling år 1764 fått, hwilcket jag bad herr kyrckjoherden i afskrift med-sända; men som jag ock tänker mig om en 8 dagar till Stockholm begifwa, har jag dessförinnan hos Herr Doctoren och Biskoppen hörsamst velat anhålla det Herr Doctoren och Biskoppen af alltid vist vänskap för min sahl. k. herre behagade gunstigt låta utfärda en ordentelig confirmation på det grafrum, som jag förledit år, enl. Siundeå sochnesstämmas ofwanförmälte protocoll, för min sahl. herre och dess famille intagit, medelst en grafbyggnad vid Siundeå sochne kyrckas östra gafvel. — — — Hörsamsta tiänerinna

M. Gyllenstierna

H. Doctr. och Biskoppen Menander.

2—3.

Stockholm, d. 10. Octobr. 1774.

Högwördige Herr Doctor och Biskopp samt Kongl. Academiens
i Åbo Procancellaire!

Tämä ja seuraava, 3. XII. 1774 p:ty, koskevat samaa asiaa kuin edellinen kirje.
— Detta liksom det följande brevet, dat. d. 3. XII. 1774, angår samma sak som det föregående brevet.

Hörsamsta tiänerinna

M. Gyllenstierna.

H. Doctoren och Biskop Menander.

4. Högwördigste Herr Doctor och Biskopp, samt Åbo
Academiae Procanceller!

Suosittelee Siuntion kirkkoherralle maist. Isr. Hartmannille arvonimeä præpositus honorarius. — Rekommanderar kyrkoherden i Sjundeå, mag. Isr. Hartman till præpositus honorarius.

Ödmiuka tiänarinna

Stockholm, d. 9. September 1775.

M. Gyllenstierna.

5. Stockholm, d. 20. Junij 1776.

Högwördigste Herr Doctor och Ärkiebiskop, samt Kongl.
Academiens i Upsala Procancellaire!

Kiittää edell. kirjeessä esittämänsä pyynnön toteutumisesta. — Tackar för att hennes i det föregående brevet framförda rekommodation gått i uppfyllelse.

Hörsamsta tiänarinna

M. Gyllenstierna.

6. Högwördigste Herr Doctor och Ärkiebiskop samt Upsala
Academiae Procanceller.

Suosittelee Uplannin rykmentin pataljoonan saarnaajaa, maist. Petter Törneriä Wassundan ja Hagan kirkkoherraksi. — Rekommanderar bataljonspredikanten vid Upplands regemente, mag. Petter Törner till kyrkoherde i Wassunda och Haga.

Ödmiuka tiänarinna

Svedia gård, d:n 13. Martii 1777.

M. Gyllenstierna.

Jacob Hægmanilta. — Från Jacob Hægman.

Amplissime atque Celeberrime Domine Professor, Patrone Magne.

Toivottaa latinankielisessä kirjeessä onnea professorinvirkaan. — Lyckönskar (brevet skrivet på latin) till professorsämbetet.

Cultor humillimus

Sundholm, die 27. Octobr. 1746.

Jacob Hægman.

Eng. L. Haleniukselta. — Från Eng. L. Halenius.

1. Högwördige Herr Doctor och Biskop, min högt:de K. Broder.

Toivottaa onnea piispanvirkaan. — Lyckönskar till biskopsämbetet.

— — —. Hosgående rect. Wilskmans Ecclesiastique werk recom-menderar jag hos k. Bror till all möijel. befordran i de omskrefne måhl. Det blir werkel. för vårt stånd en ganska nyttig bok, men för oss biskoppar och consistorier ett hwardags lexicum. På præ-numerenters antahl kommer det mest an.

Om min k. Bror någon gång får god tid, så skrif mig till, och låt weta nova aboensia, literaria, politica, oeconomica, äfwen och der-jemte, hwar de skola få sine exemplar, som prænumererat på finska Bibelen, hwaribland jag är en.

Effter jag ej ännu lærer få helsa till k. Brors Fru, så helsa alla wänner och bekanta, synnerl. h:ar doctorer Tillander och Gadolin. Mina i Åbo warande landsman h. w-gothi recommenderar jag på det högsta, i min k. Brors synnerl:a hägn och grace. Förblifwer med nöije och redlig wänskap Eder Högwördighets min högt:de k. Broders hörnsamste tjänare

Brunso, d. 14. Apr. 1757.

Eng. L. Halenius.

2. Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Åbo Acad:e Pro-cancellor, min wärdaste och uprichtigt älskade Broder, Wän och Gynnare.

Kiittää yhdessäolosta. — Tackar för samvaron.

Min hemresa gick, G. l., wäl men långsamt. Min ena son fast-nade hos min mor på Stjernfors. Effter jag måste afbida dess restitution, så brukade jag därunder Loka kella, och kom således ej hem förän uti Augusto. Har sedan haft hopetals öfwerliggande syslor och hinder af consistorio och stiftet hopsamblade, af visiter hos excellentier Palmstjerna, Ekeblad, Scheffer, som här warit, och efwen af egen oeconomie, hwaribland bröllop åt min yngsta dotter, deraf förorsake besök, callatser etc. Detta och dylikt är orsaken til mitt drögsmåhl, hwilka min egen gode Broder låter gjellande till ursecht blifwa.

Hwad säger och lofwar nu min Bror politice om stora ryska revolution? Mån icke ändå war wäl, att wi dessförinnan woro skilde. Doch will folket allmänt tro, att den nya frun har in petto samma penetrant för Preussen som Pet. 3:die. Följderne wisar tiden. Jag förgat icke, att i alt afseende styrka h:r exc. Ekeblad i god prevention för h:r m:r Billmark, fast han axlade sig för competitorernes öfwerlägsna anciennite, som nu blifwit enda mensur för all befordran, hwarwid mera skickelighet mindre effterfrågas. Jag swarade mig, oachtadt andras tanka, den in ecclesiasticis och circulis eruditionis den aldrig effterfråga, såsom från 1756 års tienst B. undantager, emedan det och wore settja knif på halsen af direction wid academier, scholor, församl. och uno verbo all erudition. Han tog alt detta ad notam. Från min k. Bror helsade jag honom, det han wäl uptog, och wankade derwid många min Brors låford. Nu min Bror, en quæstionsfråga: Sådane och dylicka böra in casu de part et d'autre oss imellan gjöras. Är Bror alltid angelejen, att hafwa sju assessores consistorii, till att wara fullsuten då wid domar och utslag skal sententieras. Icke har Bror så många ordinarii? Hwilka ock huru många adjungeras? Orsaken till frågan är denna. Af sju lectores har jag ej flere än trenne präster. Genom senaste brefwet i b. Beronii faveur har jag ej flere än fyra qvar til mig, och där ibland swärfar och måg, således består hela mitt consist. af fyra ledamöter. I staden har jag inga, som wärdigst kunna adjungeras. Skal jag kalla från landet, 2, 3 à 4 mil. Mån de wilja? Mån de äro skyldige, utan betalning. Mån de kunna? Huru offta skal så tillgå? Jag har nu en poëseos lection vacant. En enda är därtill skickel., som ej will blifwa prest. Kan jag honom därföre afslå? Jag menar informations befordran är hufwudsaken. Intet är jag just rådlös, är ock ej nogräknad, om in casu skulle wänka correction. Men doch ledsamt. Om min Bror wet, huru härmed är i Borgå, så låt mig weta. Uti våra tidningar har jag sedt ett betänkande wara tryckt om ecclesiastique befordringar, fast minnes nu ej titulen, ej heller det sedt. Mån det icke är d:r Gadolins? Jag gissar så, och kjenner hans enwished. Min Bror minnes, att hans project syntes flera än mig skadeligit.

Från a-biskopen har jag haft bref. Han är med en ock annan riksd. omständighet, synnerl:n med expedition, missnögd. Dess

måg bisk. Lamberg, har gjordt barnsöhl åt en son, som straxt effter ankomsten til Götheborg dess fru framskaffadt, han har μετὰ πολλῆς φαντασίας blifwit der emottagen.

Att probst. Magn. Troilius, effter hemkomsten afsomnat, torde wara min Bror bekant. Så flycktigt är vårt lif.

Här har warit en skjäl. wacker årswäxt fast längre ned i landet rett klen. Åtta plåtar bjudas redan för en t:a råg och så alt annat i proportion.

Jag slutar nu denna gången, tils w. G. här nest mera. Gjør ej långt imellan. Hälsningarne wille jag helst börja på min Brors effter wid riksd. samblade kraffter nye undfångne Fru, men måste dermed till vidare wishet derom dröija; doch låt det ej skje alt för länge. Imedlertid ihugkommer min Broder med våra wänner, som helsas wilja. Förblifwer med renaste wänskap, högachtning och tillgifwenhet min högwördige, kjäre och . . .¹ Broders, wäns och . . .¹ hörsamste, trognaste tjänare.

Brunsbö, d. 9. Sept. 1762.

Eng. L. Halenius.

3. Högwördigste Herr Doctor och Biskop, Åbo Acad:es widtberömde Procanceller.

Ridd=nej, -commend. -nej —, ordens kårs b. dragare — — nej-, Hwad mera då? Jo, storståtel. wettensk.acad. fordom præsidet, — nu degraderad till ledamot. Går fuller an härmed, när tillkommer. Min wärdaste Broder, gode Wän och Gynnare. Det sidsta det största, war icke så?

Om jag af min H:r Broder skal få Nyårs bref, NB som sig bör, så måste wäl jag nu iachttaga min warande tour att upwachta. Hålt! detta war ett förfluget ord! kom i följe af stora titulen. Min Bror wet, huru starckt jag eljest är på min kant. Derföre revocerade jag wisst det ordet, om jag ej följde de rett högfärdigas politica, som är, att wara otidigt höflig i afsicht, att få så mycket mera ock till fyllest tillbakars. Grunderna härtill wet wäl min k. Bror, utan att jag dem erindrar, såsom 1:o att jag är raske westgjöthers biskop; 2:o att, om ej skjegget i Carlstad och mångdubblade hufwudbonarden i Calmar wore i någon, hörde hedern mig till, att heta

¹ Epäselvä. — Otydligt.

senior ordinis episcopalis, cetera Tibi, mi Frater, cogitanda relinquo, när gammeldom är borta, Henricus upsaliensis, Andreas lindkopensis, Georgius gothoburgensis; de fölgdes, effter en gammal observation, trenne åt. Nu har åter Ericus strengnæsensis börjat en ny tour. Härwid förfaller alt raillerie, hwarmed jag nu börjat, och falla mig in alfwar samma tankar: Herren wår Gud ware oss blid och nådelig!!! Nu, må tro, har doct. Serenius myror i hufwud. Giss på! Intet ser ställningen olik ut. Om högsta votun är han nog wiss. Ej under, om ambition och recker till flere. Hade vacancen existerat 7 el. 8 år förr, så hade d:r Liden gåt nära, nu wet jag icke, emedan den hederl:a gubben, effter senaste riksdag, nog förfallit. D:r Hydrén tillagar sitt eqvipage. D:r Wallenius ej mindre understöd af sin betydande swåger Hauswolf, som sielf will wara cadet. Hårdare hade competencen warit, medan Ljungberg och Hallman lefde. Doch blir och lust att se, huru napptaget nu slutar. NB non tantum quæ supra me, sed et infra me, nil ad me. Wår politica står underl. Än wänta en hop på snar riksdag. Bisk. Beronius ligger än i Upsala och säger sig ej wilja slösa bort dubbla skjutspenningar. Nära har det warit, owist är, hwad blir. Nog wet jag min önskan. Gl:a o. ind. compagniet går alldeles ej in med det nya, utan ställer korten, att få se sin lust. Det tror jag skjer. Rikets frågan är: an semper patior ego? Hwad säje folket i Brors ort om nya lånförslaget till cronan? Gifwer Biskopen fram sina ducat-riksd., silf.-gull-mölin-gar? Tänk, så god patriot är jag, att jag står i betänkande gifwa åstad hwar min silfw. nagel. Men utan compagnie gör och spisar det så mycket, som en finne i Åbo hade så när förskrifwit.

Uti mitt stift dö presterne en tid rett mycket, sju pastores allena sedan jag kom hem ecclipserat. Wore detta i Åbo stift, kunde detta betyda för stift något. Men här alt par honeur. En hel hop församl. ovisiterade, utom många nye pastores, som behöfwa introduction; men hwarken orkar el. har jag tid. Sitter nu fast i en synod-disputat., som skal censureras, och gör mig bryderie. A-bisk. hade ej så orett, då han, som Bror minnes, så grofft ogillade i ståndet sådant tryckande. Har min Bror haft tid, att se igenom den så plumt criticerade?

Hwad nytt will min egen Broder weta härifrån? Att Pelle nyl. gifte sig med Malen? Att Anders bedrog Brita? Att Thore och Bälla togo hwar sitt igen? Nej mera NB att hwar consist. dag har

jag omak, at skilja från Pommern hemkomne rytt. och sold:r från sina hemma lemnade, men otrogna hustrur. Fabula indigna uth (*sic!*) docet. För en t:a råg bjuds hemma i gården 60 d. kpp:nt, det gör min lön dubbel mot förr, men tillika otillreckeligare. 45 d. kpp:t I lisp. talg, et sic in ceteris. Tre mina piltar lefwa i Upsala på den allmänna wex.-cours. Will min Bror hafwa en till Åbo och låfwa honom så mycken wälwilja, som för mag. Bilmark, då han wisar sig lika wärdig. Hur är det med profession? Ej har jag hittat på i avisorne den saken wara afgjord. Må ej tro Näf skickar sig fram. Absit. Alt mitt har jag gjort. Nu skulle och skrifwas om gifft:s förslag; men spar till nyårs önskan. Imedlertid och framgent, med redligaste beständighet förblif:r sedan hela första titulen är uprepad, min gode och redlige Broders förbundne wän och tjenare

Brunsbö, d. 27. Nov. 1762.

Eng. L. Halenius.

In margine: P. S. Will min Bror af mig taga emot en hop quæst. theol. in litt. sacr. N. T:i, sås. De natura consecrarum¹ unitatis in s:a coena, De huius subjecto etc., så skal jag gjerna communicera. Än är jag i samma stånd med mitt consistorio. Innelagda är swar på en begjæran för h. mag. Bratt, som will här blifwa pastor. Recommen- ders. Vale et Tuo E. fave.

4. Högwördig H., min högtärade, gode, bättre, bäste Broder, Wän och Gynnare.

Det lærer falla min Bror underl:t, att jag twänne postdagar å rad mig med bref infinner. Men min Bror undrar intet, när min k. Bror tror och är wiss, att jag med min brukade titul hafwer full mening, och till lika är säker, att k. Bror är den enda af mine kammerater och wänner, med hwilka jag, effter senaste riksdag, correspondence börjat, och tänker continuera. Det är doch en serdeles orsak nu, som sedan jag senast och nyl:n skref, infallit, i hwilken jag min k. Brors utlåtande åstundar. Lefwer i säkert hopp, att k. Bror snart fagnar mig med några rader, i anledning af mitt senaste fiällbref, och då wille min Bror om följande få ord nämna. I:o uti Åbo skal wara en candid. philosophiæ nomine Anders Beck-

man. Iag har ingen anledning att om honom täncka annat än wäl. Men en wiss omständighet gör, att jag wore angelägen om min k. Brors wittnesbörd för honom. Doch beder härwid, att min k. Bror ej går directe till wäga, utan indirecte per secundum et tertium sig om honom underrättar, och mig weta låter, utan att honom blir kunnigt, att jag der effter frågat.

Uti senaste brefwets P. S. nämnde jag och quæst. theol., som i anledning af den till censur under händer warande synod.-disput. sig yppa. Jag har råkat för en wiss man, som enständigt påstår, inter fructus s. cœnæ efwen böra räknas regenerationem stricte dictam et fidei collationem. Hans argument äro: 1:o Hoc sacramento conferttur remissio peccator., justificatio non habet gradus: aut tota antea, aut tota hinc. Urget, Dissert. Werderi Rostoch 1724, q[uo] proba[tur] S:a Cœna conferri fidem. Har min Bror denne, dic, quid statuunt, addit dissert. Ups. nuperam sub Wallerio, quod hoc sacramento conferit remiss. peccator. Han är ej nögd, med prioris præsentis infirmam confirmationem et ulteriores gradus atq. confirmationem etc. sed vult habere, antea deficientis novam aversionem. In hanc mentem urget auctorit:m Lyseri et d:ris I. Benzeli, Rep. Theol. art. XVI 2. 33. n 1 et 2 ubi non tantum dicit indignum accedentem posse fidelem discedere, sed etiam vivificationem, h.e. ex ejus explicatione, fidei collationem inter fructus s:æ cœnæ refert. Iag medgifwer verba auctoris, sed ita explico, att jag nu får blifva wid min gl:a tro och analogie som jag lärdt, att fides utentis faciat, licet non ad essentiam, tamen ad fructum sacramenti, ita ut illa ad hunc antecedente, et licet non meritorie et in constituto ordine salutis, suo modo causaliter, si habeat quorum alios, quasi ex opere operato, salutare fructus sequerentur. Ex parte ser jag wäl häruti finnes lusum verborum, sed nec ab omni parte. Quando impœnitentes dicimus indignos; an non illi denominantur ex poenit. δ...ως¹ tali? an qui fide salutari carent, sunt impœnitentes, adeoque indigni? An inter fideles et infideles dat(ur) media classis non fideles et digni cum fructu sacramento utentes. Forte uti vult altera illa classis communicantium, quam constituit Fresenius Commun.-bok p. 105. Iag wet, Gudi låf, hwarpå jag står, men doch rol:t, att höra min Brors tanke härom. Nog har min Bror nu ämne att skrifwa, men gör mig till wiljes, rif straxt sönder både det förra och detta:

¹ Epäselvää. δσίως? — Otydligt. δσίως?

de tiena oss imellan som wänner, men icke att komma under andras ögon. Men Bror litar helt tryggt på det samma igen vice versa. Utan til en alter ego kunde jag ej så rapsodice och tumultuarie skrifwa. Förwisa mig på samma sätt tillbakars om Brors fullkoml. förtroende, det jag skal ad cincerus usus wörda och med stort nöje förblifwa — — förbundne och tillgifnaste wän och tjenare

Brunsbö, d. 1. Dec. 1762.

Eng. L. Halenius.

5. Högwördige Herr Doctor och Biskop, min wärdaste och
kjaraste Broder, Wän och Gynnare.

Kiireet ja sairaus estäneet kirjoittamasta. — Brådska och sjukdom hindrat honom att skriva.

Gratulerar nu min k:e Bror till adjunctens, nu professorens h:r mag. Billmarks seger öfwer stackars man, han lærer gjort sig nog omak och bekåstnad för en lönlös syssla, men det hjälper icke, då han är hederl., och torde med tiden löna altsammans. Hoppas, den är icke af samma beskaffenhet, som sochnar i Åbo stift, om hwilka min k:e Bror skrifwer, att en allena är så stor som hela Scara stift, utan att nämna, huru tunn och mager den är. Talar man om säd, gräs och mera godt, så torde orden kunna i omnämnd ordning settjas, och de samma sedan om en Scara sockn emot flera Åboiska brukas, då blir och sant, som min Bror påstår, att comparison ej bör rum ega. Ty så riktig, som distinction är, inter quantitaten extensivam och intensivam, så sant är och, at den förre aldrig wågat wilja jemnföras med den senare. En stor och wild finsk ödemark med alla sina björnar och räfwar räknar alltid nog heder att få jemnföras med en westgothisk linda. Sed revertor ad nostrum Billmarkium. Det blir, i alla tider, ett stort bewis, till min k:e Brors patriotisme, till Brors rediga tankesätt, till Brors, såsom Pro-cancellers, ömhet om Åbo academie wälstånd och lustre, att min k:e Bror för honom hafft godhet och ynnest; ty huru skulle hon eljest derwid kunnat bibehållas, utan att en westgöthe måste en westgjöthes rum remplacera? Sed de his satis. Iam furio. Ser min Bror häraf, att jag åter kan badinera.

Hwad har jag denna tiden spart i hop för nytt, hwarmed jag en så kjar Bror må kunna roa? Skal jag tahla om Westg. land och

stiftt, att här liknar sig, Gudi låf, till en härlig årswext, att här wankar braf pengar, då de sjelfmant betala min cr.-tjonde med 72 kappar tunnan, att alt betalas dubbelt och mer mot föra prisen, att jag nyl:n, på en gång, mist fyra lectores till prester, att jag har ett plenissimum consistorium, att jag för par dagar sedan utgifwit 30 missiver, till 10 lediga pastorater, etc.? Om alt detta lærer min k:e Bror seijs: Quæ supra nos, NB in W. G., nil ad nos. Skäl jag nämna om mitt huses private omständigheter, att under min sjukdom H. Kongl. Maij:t allernådigast benådat min hustru och barn, som Gudi ära alla må wäl, med adeligt bref och skjölde-merke? Att min älsta son, m:r Lars Hallencreutz, fått ny och stor beställning, att wara v. amanuensis bibliot. Reg. acad. ups:is med 365 dagars omak i lön om året, utom den tillökning, som faller, då skottåren infalla? Att min yngsta dotter, med. doct. assessores och lectors Boströms hustru, kom att gjöra mig visite, föll i barnsäng för bittida, fick en wacker gosse, som lefde åtta dagar, och att jag således derunder här gjordt barns-, grafs- och hemkomstöhl el:r winlag? Att min millingsta dotter, assessorn Victorins hustru, äfwen samma tid fått en wacker och hurtig flicka, som står på sig och tänker lesa länge etc.? Detta allt lærer min k:e Bror tycka och mera dylikt sig ej heller serdeles angå, om icke till äfwentyrs det senaste, ty Bror är beklagel. enkling. Men hwad detta angår, så ehuru jag af allt hjerta unnar och önskar min Bror allt godt, samt deribland en god och anständig fru, så råder jag doch icke min Bror att wänta och lita på detta förslaget, ty det är owisst, om hon, som swenska, wågar sig med en, fast storståtel. och rett hederlig finne, att resa öfwer hafwet till finska marken. Om allt detta nya ogillas, så wänder jag mig till Upsala. Canc.råd. Ihre har begjert afskjed med förbehåll af sin lön. Arch. Linne fått afskjed, och dess son i stället. Prof. oecon. Berk tänker gjöra likaså med sin son, som är i comm.collegio. Der skola blifwa promotioner in iur. et med. Min måg prof. Risell fått befallning, att gå med i den förra. Han är och till rect. magnificus utsedd till nesta iuhl. Mine 3:ne söner, som warit der öfwer wintern, kåsta pengar, doch ej så, att de äro fahle: wilja par force hem, ty der finnes ej längre mat etc. etc.

Om dett, som jag anfördt såsom nytt, ogillas, så wet jag ingen utwäg, att fullgjöra min önskan. Ty publicist är jag nu icke, wäl

läser jag i gazetterne om keisare och konungar, samt andra riken; men deras veritable relation, och d:s ordhållighet skal tiden mig underrätta. Än mer jag är, hwad publique stellingar angår, peregrinus in patria. Ty oeconomiens tillwext, wexel-cours, handelswigt och balance, g:le el. nye, Ost-Ind. Compagnies nytta el:r skada, större el:r mindre för riket, störste handlandes afskjeds tagande från burskap, etc. äro mig nu sådanne ænigmata, att jag derom säger, som min Bror här ofwanför, om west-gjötha nyheterna. Derföre måste min k:e Bror ursechta mig. Ett kommer jag likwäl ihåg, som torde fägna och roa min Bror, om det är sant: åter har ett ryckte kommit om ny riksdag. Mig roar det icke, så mett är jag af de förra, att ej dehltagande i någon vidare skulle af mig saknas. Af skrifsettet lærer min Bror dömman, att jag har god tid, som på lapperie kan spenderas. Skulle tro så sielf, om jag icke wiste retta orsaken wara, 1:o att jag skrifwer till en god wän och Bror, som ursechta, 2:o att jag ej orkar än tänka på realliteter (*sic!*), hwaraf doch en stor myckenhet i beredskap hafwer. Forte här nest. Imedler-tid och framgent ambitionerar jag, och räknar mig en heder, att wisst weta mig wara den storståtel. Åbo-Biskopens och Procancellere-rens — — wän och tjenare

Brunsbö, d. 21. Maji 1763.

Eng. L. Halenius.

6. Högwördigste min synnerl. k. Broder, Wän och G:re.

Att jag warit, som jag än är, ganska swag till min helsa, deraf har min kjäre Broder deruti ett klart bewis, att jag förr ej swarat på 2:ne ganska kärkomne min k. Brors bref, som gunstigt ursechta. Jag har doch swarat realit:er, ty m:r Ieansson är befullmächt:d comminister och m:r Buhrman stipendiat, som de begjert och hwar till m. k. Bror recommenderat. Säg: har jag då kunnat nu gifwa mera bewis af min fullkoml. wänskap, kärlek och högachtning för en så älskel. Wän och Broder. Tro icke m. k. Bror, at jag härmed kommer, at begjera quid pro quo. Absit. Mera desinteresse är min wänskap. Men jag får likwäl beretta min k:e Bror, att jag hafwer 2:ne söner i Stockh. som äro mig rett nära om hjertet. Den ene tjenar wid biblioth. i Ups. och söker nu hos

Sw:s Cronprints, Ups. acad. allernådigste canceller, att der blifwa vicebibliothecarius, hwartill han är NB hederl. på förslag. Men h:r biskop Filenius, närwarande, söker extra för sin son, som är yngre magister, och ej såsom min son med arbetsamt skrifwande betjenat wid werket, och ändå tros reussera, är detta rett? Jag kan derföre med skjäl hemstella saken till en rettwis Gud, som alt styrer. Han styre och H:s Kongl. Höghets tankar! Han, som böijer konungars hjertan — — —!¹ Den andra, John Engelb. Hallencreutz, är auscult. i kongl. bergscollegio. Han torde och ödmjukt anlita om någon recommendation; men i synnerhet ligger den förre mig hårdt på sinnet, wet wisst, om min k:e Bror kan, så hjälper Bror, alt hwad möijel:t är. Jag beder och derom kärligast, för Guds skull, och för all vår wänskap. Tala gunstigt med den wederbörande och fråga effter tillfelle — — —¹ etc. Tänk om min k:ste Bror orkade hugna mig med någre rader och låto weta något nytt. Gud ware hos oss med sin nåd och fägna m. k:ste Bror med hugnel. Iuhl samt wälsignadt nyår!!! Förblifwer — — trogne och hörs:te B:r och t:re

Brunso, d. 24. Dec. 1765.

Engelb. L. Halenius.

D. Z. Hallmanilta. — Från D. Z. Hallman.

Stockholm, d. 25. Julii 1758.

Högwördige Herr Doctor och Biskop, Gamle Höge Gynnare.

Tillåt Högwördige Fader, at en gammal lärjunge effter tijo års bortowarelse åter utber sig få nedlägga härmedelst sin oändeliga wördnad.

Jag läste med högste glädje för 2 åhr sedan i spanska tjdningarna i Barcellona, at min wördade promotor stigit up på biskopsstolen icke utan serdeles nöje och många hierteliga gratulationer i et got lag, ther jag och de witra herrar Hildebrandarna woro. Sedan laget förmärkte at jag af avisorna fåt någon ny glädje, så frågade the, hwad det war. Ty berättade jag; hwarpå hela detta hederliga compagne utbläste en skåhl på spanska. *En memoria del Obispo*

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

Menandro de Åbo Amigo del Hallmanno. Hvilcket jag och då lofwade mig, sällskapet till värdigt minne, berätta vår store Prælat i Norden. Himlen wällsigne Herr Biskoppen wid detta dyra kall i många och långa tjder. Till Herr Doctoren och Biskoppen har jag ähran i följe med detta bref sända 8 exemplar af mit enfaldiga arbete, som jag förswarade i Rostock, utbedjandes mig tillika at H. H:r Biskoppen af wanlig ynnest täcktes wara en gunstig uttydare. Herrar professores, som warit mine docentes och i min prospæct stå nämde, täcktes H. H:r Biskopen tilsända hwarje et exemplar, och et åt min gl:a wän professor Gadd. De öfrige täcktes H. H:r Doct. och Biskopen hålla tilgodo. Jag längtar, at få personligen upwakta H. H:r Doct. och Biskopen, som jag hoppas kanske här nästa riksdag, om Gud wil. Jag bor nu i Stockholm, och är sedan hemkomsten gifft med probsten Stierners dotter, hennes fader war wid de 2:ne senare riksdagar. — — Ödmiukaste tienare

D. Z. Hallman.

A. Hastferilta. — Från A. Hastfer.

Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanzellair.

Pyytää että Finströmin kirkkoherranvirkaa täytettäessä hovisaarnaaja Daniel Backman otettaisiin suosioll. huomioon. — Anhäller om att vid besättandet av Finströms pastorat hovpredikanten Daniel Backman måtte komma i gunstig åtanke.

— — ödmiuke tienare

Castelholm et Grelsbj, d. 23. April 1762.

A. Hastfer.

Justus C. Hauswolffilta. — Från Justus C. Hauswolff.

1. Högwördige och widtberömde Herr Doctor och Biskopp samt Procancellarie.

Jemte det iag har den äran betyga min fågnad öfwer herr Doctorns och Biskoppens lyckeliga hemkomst, tackar ödmiukeligen för

gunstig åtancka och så tidigt fullbordande af det giorda löfte. Skulle herr Doctorn och Biskoppen framdeles täckas lemna mig del af de wackra arbeten, som därstädes utkomma, blir det altid min skyldighet, at härifrån meddela tidningar, om så wäl inhemskt som utländskt nytt, som torde kunna förefalla. Hwad det senare beträffar, uti lärda saker, så har Herr Doctorn och Biskoppen sig redan bekant, at den höga wexelen dessa senare åren stängt mig från min forna utrikes brefwexling. Wille tiderne blifwa de förra lika, så torde ännu wara utwäg, at få det förra nöije uti ordenteligit skick. Herr Doctorn och Biskoppen blir då wisst den, med hwilcken iag det delar, så mycket hellre, som iag wet, at han därå wärde setter, hwilcket för närwarande nu ellies är mycket sällsynt.

Jmedlertid, och til des något dylikt wanckar, tager mig den friheten, at nämna hwad i dag är belefwat. Hans K. Maij:t komm ifrån Drottningholm kl. mellan 10 och 11. Så snart det spordes, woro electorerne färdiga at sammanträda til rådswal. Ty för otta dagar sedan blef först uti s. u. och sedan uti plenis afgjordt at, i anseende til hans exc. gr. Törnflychts ständiga siuklighet, skulle han förklaras tienstfri och et wargernings råd i ställe utwäljas. Hans M:t surprennerades i dag med proposition, at af ständerne emottaga rådsförslag på den grund, som ofwannämnd är. J nåder bewilliades electorerne företräde kl. 12. Då föredrogs, at ständerne upfördt statssecretairen baron von Düben som allena wärdig deras förtroende. De fingo intet ord til swar, men efter Hans M:t nickade med hufwudet, så bars han op til plena såsom riksråd. Han infant sig och genast med underdånig tacksägelse, så at Herr Doctorn och Biskoppen kan, om han så will, med nästa post önska honom lycka.

Sedan detta war wäl bestält, infunno sig talemännen hos Hans Maij:t och anhollo i underdånighet, at riksdagen nästinstundande Lördag, den 11. hujus, måtte blifwa afblåst, samt at Hans M:t täcktes låta dem framdeles få gie dagen tilkiänna, då de på riksalen kunna få den nåden, at med ständerna taga underdånigt afskied.

Wij förmoda, at Hans K. Höghet i dag middagstiden emottagit sin kongliga brud uti Helsingborg, dit han komme sidstl. Söndag.

Jag borde sluteligen nämna något om prästeståndets convention, å hwilcken de fådt borgare- och bondeståndens ratihibition;¹ men

¹ Sic! *Ratihabitation?*

som hakat fast hos r. och adeln. Will likwäl lemna den berättelsen til annan gång, och nu allenast förklara, det iag med fullkomligaste högackning framhårdar wara Högwördige Herr Doctors och Biskoppens ödmiucke tienare

Stockholm, d. 7 Oct. 1766.

Justus C. Hauswolff.

2. Högwördige och widdberömde Herr Doctor, Biskopp och Procancellarie.

För twenne Herr Biskoppens gunstiga bref, det ena af den 12. Dec. sidstl. och det andra af den 9. Jan. nyssförflutne, tackar ödmiuckeligen. Det förra ankomm på nyåret, och hade bordt redan wara beswarat, så framt Herr Biskoppen icke gifwit mig anledning at dröija, til des den långa och beswärliga visitationsresan i Tawastehus län wore fulländad. Det senare inhändigade sidstledne Söndag, och altså bör hafva den äran at lemna swar å bäge, i den förmodan, at det kan ligga til hands, när Herr Biskoppen ifrå visitationen återkommer.

Först och främst önskar af alt hierta, at den allra högste Guden täcktes uti detta ingångna nya år förnya sin nåd öfwer Herr Biskoppen til all wälsignelse, och låta det til alla delar wara sällt och förnöjeligit.

Därnäst försäkrar at studiosus Swen Jacob Ferlander skall hos mig wara i godt minne. Jag har redan gjordt mig underrättad om des frägd, wid det tilfälle at lectorn h:r mag. Almquist gjorde mig besök. Och som han gaf honom godt witnessbörd om skickelighet, så skall biuda til at hielpa honom, så snart möjjeligit är.

Jag är ännu icke i stånd förnöija Herr Biskoppens curiosité, i hwad slut ståndets så kallade convention stadnar. Trij resor har den förewarit i rådet och äfwen så ofta blifwit uppskiuten, för frånwarandes skull. Senast blef hon liggande, medan hans exc. von Düben siuknat och förra gång förbehållit, at han wille härnäst säga sina tanckar om ridderskapets protest. Efter all liknelse lærer blifwa votering, och då seer man förut, at hon blifwer ståndande.

Herr Biskoppens gunst ärkiänner med wördsam tacksägelse, at han behagat uppfylla sit löfte om relationen öfwer min salige broders olyckeliga resa. Ehuru tjugo år äro förlidne, sedan olyckan hände, så war iag likwäl icke i stånd, at utan heftig sinnesrörelse läsan och fukta des stofft med tårar. Gud är förundranswärd i alla sina wägar. Mera kan i detta bedröfweliga emne ej skrifwa, utan itererar min ödmiuke tacksäjelse för communicationen och will dissipera min ömtålig[a] sak med följande berättelse.

På Cronprinsens födelsedag hade de framm Rutströms hustru för Konungen, at med knäfall och underdånig böneskrift anhålla om des befrielse fron exilio. H:s M:t benådade honom därmed, at därmed giöra födelsefesten eclatant. Men trodde, at den delen af rådet, som haft saken omhänder, skulle kunna allena afgiöra, då pluraliten hade warit, genom hans M:ts förklarade nåd, riktig. Men hans exc. b. Reuterholm wjste, at hela rådet borde, sedan saken wore af ständer hanterad, döma, huruwida Konungens aggratiatio ägde rumm eller ej. Det komm altså dith, och wågade rådet icke samtycka.

D:r Celsius har tilbiudit academien i Upsala alla sal. Stiernmans handskrefna handlingar, estamper och portraits för 10 m. plåtar. Ännu är däröfwer icke resolverat, dock hos Hans Kongl. Höghet anmält. Han har elies såfrat både sin sal. faders och swärfaders bibliotheque och lærer innan kort gie ut en betydande catalogue.

Kongl. bibliothekets tidningar om lärda saker lærer wara bekante. Uti dem äro redan uptagne til någon del de rare piecer, hwilcka Herr Biskoppen förärat til bibliotheket i Åbo. Därigenom har Herr Biskoppen wist äfwen giordt sit namn odödeligit. Dessa tidningar blifwa sannerligen framdeles interressante.

Lönboms historiska märkwärdigheter til uplysning af swänska häfder wille ännu icke behaga mig. Om det är orsaken, at han gier för litet för styfwer i sit halfwa arck, som hwar wecka utkommer, kan iag icke för wisso säija. Kan hända det framdeles faller mer uti mit tycke.

Nova politica wancka icke. Engelsk tractat om offensive och defensive alliance är å bane. Om densamma kan icke utlåta mig. Ty iag kiänner icke s.u. swar på secrete propositionen.

Järncontoiret skall i morgon wälja nya fullmäktige och är, i närwarande nu, et starkt partie arbete. Efter nyare förordningar har

cammarcollegium och statscontoiret redan utnämnt sina, hwilcka äro cammarr . . . .¹ och statscommiss. Wirell. Brukspatronerne hafwa tillagt dem hwardera 800 d. sm:ts arwode och således 200 d. silfrm. mindre än sina egna. — B. Serenius skall hafwa utgifwit et betydande circulaire i sit stift, hwilcket iag icke än kunnat få händer emellan, oaktadt det är tryckt. — Statssecr. hofcantzlern och presidenten von Oelreich har fådt K. canzelliebref, at censors ämbetet uphörer. Är nu någon owettig mot oss, så kunna wij fritt få kasta tryckt owett i synen på honom. — En wiss man har wjst mig et betydeligt stycke af en historia om sidstförl. riksdag. Jag kan icke styrka honom at låta tryckat. Där äro för nakna sanningar. — Med nyåret finge wij en ny öfwerhofpredikant uti d. Enebom. Emellan af- och tilträdande har warit mycket brouillerie. Den förra tycker, at Hans M:t giordt honom förnär. Den senare säjjer: Det gör mig icke en. Skulle den förres formäthenhet draga målet til rådet, så blefwe det något nytt uti historien. — — ödmiuke tjänare
 Stockholm, d. 13. Febr. 1767. Justus C. Hauswolff.

3. Högwördige och widtberömde Herr Doctor, Biskopp och Procancellarie.

Lähetää laivuri Matth. Nordsteenin mukana pakan painotuotteita. — Översänder med skepparen Matth. Nordsteen en packe tryckalster.

— — — Herr Biskoppen täcktes wara gunstig och låta lägga exemplaren hos någon som handlar med böcker, på det en liebhaber må få tilfälle at kiöpa för 9 d. kpmt, hwaraf säljaren får taga sin provision. Et exemplar behagade Herr Biskoppen för sig sielf utan betalning beholla och wid lediga stunder genomögn. Fullföllier auctor sit löfte, så kommer mycket i liuset, som i möreckrena fördoldt är.

Uti literariis finnes, utom Kongl. bibliothekets tidningar, ingenting som intresserar. Herr Biskoppen, wet iag, kiänner det öfriga, som här styckewis utkommer. Notarien Ekholm roar sig at begiära utaf råds, collegiers, consistoriers och rätters protocoller, alt hwad han tycker likt wara, at komma för allmänhetens ögon. När han får afslag, så wänder han sig til herr justitiæcantzlern. Nyss har

¹ Epäselvää. — Otydligt.

han begiärt af hofconsistorio alt hwad som blifwit skrifwit uti supplecations målet emellan begge öfwerhofpredikanterne Rosén och Enebom. Sedan det blifwit honom wägrat, har han hos r. justitiæcantzlern det anmält, och wäntar man på slutet. Målet är sällsynt.

Novellus episcopus scaranus wäntas til Upsala och sedan hit. Stregnesius ligger på Ricksten hos hans exc. Duben, som jemte honom dricker pyrmonter watn, och Arckenholz är i deras sällskap. Ongefär 2 mil härifrån.

Man har i sommar börjat tala om r. dag. Coursens dageliga fall och däraf härflytande willerwalla är ju så stor, som när han fordom högdes, synes gifwa anledning til detta ryckte. När magnates til hösten samlas, torde man då höra cujus sint thoni.

När unge herr Mennander kommer tillbaka, torde herr Biskoppen komma ihog sin tienare med något ifrån des lärda samfund.

Jag har ännu icke kunnat hielpa den studenten, hwileken Herr Biskoppen lemnat hit förord. Det är icke bortglömt.

Nästkommande Dom. XI. trin. ärnar, will Gud! inwiga S:t Clara nya predikostol, som är rätt wacker, fast ännu obetalt. — — ödmuicke tienare

Stockh., d. 13. Aug. 1767.

Justus C. Hauswolff.

4. Högwärdige och widtberömde Herr Doctor och Biskopp.

För Herr Biskoppens senaste gunstiga skrifwelse tackar ödmuikeligen. Det gör mig dristig, at, efter min wännes åstundan, återfalla beswärlig med en packa, på gewinst och förlust. Han nyttiar tryckfriheten och wil uplysa sina landsmän. Men iag frucktar, at han icke winner ändamålet. Et exemplar behagade Herr Biskoppen hålla til godo.

Wåra tider här äro bedröfweliga. Cursen, som så hastigt skyndar sig til sit förra wäsende, wällar, at den ena efter den andra stupar kullbytta, och rättnu blir så swårt efter 100 d., som förr efter 6/m.

Wåre tryckerier äro nu icke uti så full gång, som de warit från början af året. Boktryckarene börja wräka, alldenstund de redan

fastnat för mycken maculatur. Allmänheten tycker ock, at den kan ombära mycket af det som tryckes. Jmedlertid har man fådt låf läsa mycket på prästerskapets räkning. Ginge dock an med det, om bara vår christeliga lära och Guds ord icke därjemte blifwit mindre ömt handterat. Men hwad skola wij göra? Tryckfrihets förordningar binder oss til händer och fötter icke allenast, utan sätter ock lås för munnen. Wij hafwa dock uti terminis generallioribus anmält vår ömtålighet, och afwackta, huru det kan blifwa ansedt.

Om herr professor Billmarck redan skildt herren canzelleraren ifrå sig, torde hans panegyricus blifwa tryckt. På den händelsen får iag wäl låf utbedia mig et exemplar. Framhårdar — — ödmuikaste tienare

Stockh., d. 17. Oct. 1767.

Justus C. Hauswolff.

5. Högwördige och widtberömde Herr Doctor, Biskopp och Procancellarie.

Förlåt mit stora fel, at iag icke beswarat H. Biskoppens senaste gunstiga, och lemnat berättelse om då öfwersände 63 d. kprmt. — — Hwad de resterande exemplaren beträffar, så kunna de ställas för bättre köp. 6 d. torde man kunna begiära men och lemna dem för bättre, bara de wille gå åt. Den andra piecen kan afsättas til 12 öre arket, om icke mera skulle kunna fås.

Det föga nya som här förefallit, lemnade iag herr secreteraren Mennander, at prealablement skrifwa. Doctores jubili i Lund hafwa ända til i går blifwit ökte och äro således tilkomne prof. Nelander, kyrkiö. Verander, lector Rogberg i Wexiö och prowesten Thomæus i Skåne, som fordom warit informator för hans exc. gr. Gyllenborg. Grunnerus är i dessa dagar kommen. Det är mögeligit, at han ännu kan swinga sig fram. Den 23. hujus skier först proclamationen och kan han således ännu hinna fram.

Om H. Biskoppens herr son berättat, det iag wid tilfälle af des besök nämnde om den faran, i hwilcken Kongl. M:ts höga person warit emellan Swartsjö och Drottningholm, så kan lägga därtil,

at nästl. Söndag Dom. 2. post trin. kommer uti stadsens samtel. kyrkiör tacksäjelse til Gud at skie för des nådiga wård.

Sidstl. wecka begyntes en piece, under namn af Medborgare på et qwart blad. N. 2 war icke wäl utflugit förrän Kongl. canceller in politicis och cons. urbicum in religiosis sökte klippa wingarna på auctor. J dag har boktryckaren Hasselberg, oacktdadt han döljt locum impressionis, fastnat för honom, de qwarblefne exemplaren jndrages, antas upgifwaren at wara en prästmann som heter Brunckman, hwilcken Kongl. hofrätten efter justitiæcancellerens requisition låtit eftersöka, men än icke funnit. Stricker är nu på resan til Carlshamn och lærer efter midsommarsdagen därstädes infinna sig. Han reste härifrån d. 30. Maij.

Til Lexand, efter Norman, lærer prof. Nääf icke kunna komma. Doctores Benzelius, Celsius och Enebom sökt utom förslag. Den sidsta giör sig aldeles seker. J nästa wecka torde den sannskylliga utnämnas, ty då är förslaget mogit til föredragande. Elies äro trenne gamla prowester föreslagne, och ibland dem Godenius, som war wid riksdagen. Oss förestår at giöra förslag til Kongsholmen, efter salige Gråberg. Huru klent och det pastoratet är, så äro icke mindre än 12 sökande. Urskillningen blifwer swår uti dessa beswärs tider. Jag innesluter — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 10. Junii 1768.

Justus C. Hauswolff.

6. Högwördige och widdberömde Herr Doctor, Biskop och Procancellarius.

Kiütää kirjeestä y.m. — Tackar för brevet m.m.

Den som öfwerlämnar dessa rader och har den äran upwackta, är en infödd Lappo, prästeson ifrå Arwidsjaur i Pitheå Lappmarck Carl Gustaf Alenius, som är 5 års gammal student och uppehållit sig wid Upsala academie. Jag bör understödia des lofliga ändamål, at fortsettia sina studier wid Åbo academie, och tager mig således den friheten ödmiukeligen anmäla honom hos Herr Biskoppen til all ynnest. Hans testimonium utwisar des goda character. Men Herr Biskoppens gunst kan uplifwa des hopp, at uti Åbo winna sit påsyftade ändamål. Des afledne fader har på des upfostran användt, hwad

han kunnat wederwåga, och har warit mig kiärt at se des conduite hedra den dödes stofft. Twiflar och icke at genom Högwördige Herr Biskoppens gunstiga råd och förord hos wederbörande han i Åbo lærer winna deras tycke.

Det nyaste iag wet, är, at öfwerhofpr. d. Enebom af Kongl. Maj:t. utom förslag är nämnd til Normans efterträdare i Lexand. Rådet har ännu icke welat samtycka til fullmagtens expedierande. Elies är han mycket tyst. Jfrå Chur-Sachsen är en grefwe von Zinzendorf hitsänd, och will man föreställa sig, at des commission lærer wara, at anmäla sin Herre hos vår Kongl. Prinsessa, hwilcket tiden får utwisa. Ätminstone har man, sehn i wintras, då kunnogt blef, at Sachsen ämnade hitsända en minister, haft dylikt påtal.

Mera hinner icke berätta, ty Alenius kan berätta, at iag, som knappast i frid fådt expediera detta, jnnesluter — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 22. Julii 1768.

Justus C. Hauswolff.

Claudius Hedmanilta. — Från Claudius Hedman.

Ädle och Höglärde Herr Magister, Högtberömde Philosoph.
Adjunct, Förnäme Gynnare.

Herr Magisters högtärade skrifwelse fick iag i Juhlehögtijden, och beder mycket om ursäckt, at iag ei förr den beswarat, ty visitationsresan och catechismiförhören uti denna församlingen har hindrat mig, så at iag ei många dagar warit hemma. Tå iag war uti Ilmola talte iag med h:r kyrkioherden Peldan, och sade, at det som af kärlek til Gud skänkt blifwer af någon til Gudz huus, det bör icke af androm förändras så länge det kan brukas, och när det blir förnödt, så är billigt at gifwaren eller om han är död, at hans närmaste släckt först höres, om de wilja tillåta, at det smides om. Altså kan den silfwerask, som sal. h. probsten Mennander skänkt til Ilmola kyrka, icke förändras, efter han har intet feel, helst utan sonens, H. Magisters, och fru änkeprobstinnans samtycke. Herr kyrkioherden ursäktade sig, at det warit församlingens wilja, och han tar sig ingen del deruti. Jag swarade, at en kyrkioherde

måste i sådane och andra måhl föreställa sina åhörare, hwad skiä-
ligt och oskiäligt är.¹ För öfrigt framhärdar med mycken högakt-
ning Adle och Högl. H. Mag. och Phil. Adj:s Hörsammaste tienare

Wasa, d. 14. Martii 1746.

Claudius Hedman.

A tergo: Adle och Höglärde Herren, Herr Mag. Carl Fridric Men-
nander, Högt berömmelig Adjunctus Philos. uti Åbo.

M. v. Hermanssonilta — Från M. v. Hermansson.

1. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

*Kiittää kirjeestä, toivottaa onnea piispanvirkaan. — Tackar för brevet, lyck-
önskar till biskopsämbetet.*

Högwördige Herr Doctorens, Biskopens och Procancellerns
ödmiuke tjenare

Stockholm, d. 26. Aug. 1757.

M. v. Hermansson.

2. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

*Tahtoo everstiluutnantti Boyen mukana kirjoittaa ja uudistaa tuttavuutta.
Valittaa sitä kateutta, vääriä arvosteluja ja huhuja jotka kohdistuvat hallituk-
seen. — Vill breväsäla och förnya bekantskapen med överstelöjtnant Boye. Bekla-
gar den avund, de falska omdömen och rykten, för vilka regeringen är utsatt.*

Herr öfwerstelieutenanten Boye lærer utom dess uti alt detta
kunna gifwa en nöjacketig uplysning, och ber jag på det hörsamste
både af wänskap för honom och för många ännu mera gällande
orsaker, at Herr Doctorn och Biskopen täckes hedra honom med
sitt förtroende. Hans eget förhållande lærer i sig sielf mera bana
honom dertil wägen än något mitt förord. Alt hwad jag kan säja,
är at han gör deraf ett besynnerligt wärde, och deruti skilja wi
oss icke ifrån hwarannan. — — Hörsammaste och trogne tjenare

Stockholm, d. 15. Decembr. 1759.

M. v. Hermansson.

¹ *Vrt. II, 35. — Jfr II, 35.*

3. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

— — —. Herr Professor Hartman har wäl til sin fördels bewakande welat tillita mig. Jag har ifrån början sagt honom, at jag derwid ingenting kan tilgiöra och när Herr Biskopens bref sedermera kom, blef det ännu mera otillåteligit utj mitt sinne. Herr Professor Neef skall hafwa många konster för sig. De lära likwäl icke hielpa honom, utan är hans excellence cancellern aldeles för mag. Billmark. Sådant lærer jemwäl annorstädes ifrån blifua Herr Biskopen bekant. Emedlertid har jag acktat för min skyldighet at det berätta, framhårdandes med fullkomligaste högacktning —
— hörsammaste tjenare

Stockholm, den 22. Octobr. 1762.

M. v. Hermansson.

4. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

Hwad Herr Doctoren och Biskopen uti des högtärade skrifwelse af den 18. Decembr. sidstl. mig updragit angående biskopsgården och det däröfwer ingångne kiöp, har kommit utj Kongl. cammarcollegio til slut, och skal expedieras sådan, som Högwördige Herr Doctoren och Biskopen åstundar med det första föllje. Jag önskar intet högre än at kunna wara til Herr Doctorens och Biskopens tjenst, och tager altid warm del uti den wälgång som Herr Doctoren och Biskopen tilskyndad warder.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

— — Ödmiuke tjenare

Stockholm, d. 15. Jan. 1768.

M. v. Hermansson.

5. Högwördige Herr Doctor och Procancellor.

Tuomari Hasselin virkaylennyksestä. — Om häradshövding Hassels befordran.

Utaf des tryckte tidningar lærer Herr Doctoren och Biskopen redan hafwa inhämtat, det wår Konung mår wäl. Han har begynt sin regering så wisligen, at han gör skiel för namnet. Beklageligen uti den sämste års tiden måste han begifwa sig på hemwägen.

Convoen som gådt ifrån Paris uti början af Martii månad, är ännu icke här, då man likwäl har bref med posten af senare dato, til Hamburg har han kommit. Men hwarest han redan stadnat, det wet man ännu icke. Jag med flere glädje oss åt det hoppet at få se Herr Doctoren och Biskopen hos oss. Riket behöfwer mogne män wid ständers möte, ju brydsammare omständigheterna bliwit ifrån den ena tiden til den andra. Jag får då wid vår första samwaro närmare yppa mine tanckar, det tiden nu icke tillåter mig at giöra. Til herr professor Hassel tackes Herr Doctorn och Biskopen anmäla icke allenast min hälsning, utan ock fägnads betygelse öfwer des k. sons befordran. Jag räknar mindre på steget han gör än på de goda egenskaper, som berede honom vidare lycka i framtiden, och intyge at han är af sin berömlige far en wärdig son. Med nöje efterkommer jag wid alla tilfällen Herr Doctorens och Biskopens åstundan, och — — förblifwer — — Herr Doctorens, Biskopens och Procancellerns hörsammaste trogne tjenare

Stockholm, d. 30. Martii 1771. M. v. Hermansson.

6. Högwördigste Herr Doctor, Ärckjebiskop och Procancellor!

Sotamarsalkan rouvan Stierneldin pyynnöstä suosittelee Wittingen seurakunnan kappalaista Sepeliusta sikäläiseen kirkkoherranvirkaan. — På begäran av fältmarskalkkinnan Stierneld rekommenderas kapellanen i Wittinge församling Sepelius till kyrkoherde därstädes.

Hörsammaste tjenare

Stockholm, den 2. Martii 1778.

M. v. Hermansson.

Karl Hermeliniltä. — Från Carl Hermelin.

1. Högyrdige H. Doctor och Biskop samt Procancellor.

Med den förleden Onsdag ankomne post hade jag den äran att få H. Biskoppens benägna skrifwelse af d. 13. April, hwarutaf så wäl som consistorii academici särskilte skrifwelse jag blef under-

rättad, att H. Biskopen och consistorium hos Hans Kongl. Maj:t anhållit om kallelsebref för mig, att vara canceller wid Kongl. academien.

Jag kan ej annat än med mycken högaktning erkiänna det förtroende som H. Biskoppen och consistorium academicum har behagat wid detta tilfälle för mig wisa. Om ett upriktigt och rent upsåt att tiena Kongl. academien och att söka understödia dess sanskyldiga bästa och hwad som länder til wettenskapernes befordran, kan jag gifwa försäkran, dock kan jag derjemte ej obemält lämna, det jag önskat at hwalet (*sic!*) fallit på någon annan, som dertil warit skickeligare.

Understödd af de goda råd, som jag förväntar af en så uplyst och berömd procancellor, jemte den wänskap, som jag af H. Biskoppen mig med trygghet tilförser, hoppas jag med mera wisshet kunna biuda til, at någorlunda upfylla det hederfulla förtroende, som för mig är wisat.

Hans Maj:t har i går behagat lemna dess nådiga bifall til consistorii hemställan, och så snart jag får kallelsebrefwet, skal jag icke underlåta, at uti swar på consistorii bref gifwa sådant wid handen.

Jag förblifwer Högwärdige H. Doctoren och Biskopen samt Procancellarens hörsamme tienare

Stockholm, d. 1. Majj 1767.

Carl Hermelin.

2. Högwärdige H. Doctor och Biskopen samt Procancellor.

Jag nyttiar nu det mig lemnade tilstånd at til början af Augusti månad wara på landet. Detta är orsaken hwarföre jag ej så tidigt, som annars ske kunde, kan beswara de bref, som H. Biskoppen och consistorium academicum behaga mig tilskrifwa.

Ibland andra har jag ock fådt et ang:e professor Nääfs för detta erhållne permission, som redan är tiländaluppen (*sic!*). Innan min afresa war han hos mig och gaf tilkiänna att han med första siölägenhet ämnade resa til sin tiensts förrättande, hwartil jag honom jämwäl rådde och styrckte. Jag kan således ej annat föreställa mig än att han måste wara afrest. Icke desto mindre skrifwer jag med

posten i dag til h. secreteraren Sernander att giöra sig underrättad huruwida han wore bortrest, och i den händelsen att sådant emot förmodan icke ännu wore skedt, h:r professoren å mine wägnar antyda, at utan uppehåll sig til dess tjenst förfoga. Detta har jag den äran at berätta endast til H. Biskopens enskylte kundskap, och torde H. Biskopen jämwäl giöra mig den wänskapen och låta mig weta, hwad tid bem:e h:r professor sig infinner.

Jag finner här några manuskriptur af gamla auctorer. Om jag wore försäkrad at academiens biblioteque wore med dem betient och intet försakade en gofwa af så liten betydelse, skulle jag i sommar desamma öfwersända. Jag förblifwer — — hörsame tienare

Noor, d. 2. Iunii 1767.

Carl Hermelin.

3. Högwärdige H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Sedan jag under mit wistande på landet hade den äran at få H. Biskopens bref af d. 17. Iulii, hwaruti mig wid handen gifwes på hwad sätt förslaget blifwit uprättat til den lediga logicæ och metahp. professionen, ankom straxt derpå siefwa förslaget, hwilket jag förleden Tisdag til h:r statssecreteraren baron Ehrencrona aflemnade jemte mitt memorial.

Jag nekar icke, at consistorium har haft mycket skäl och anledning at föreslå trenne personer, dock är jämwäl stor anledning å andra sidan at ständernas mening warit det professorerne Nääf och Hartman endast upföras måtte. Inkommer beswär öfwer förslaget, så att detta uti rådet kommer at granskas, är jag owiss, huru utslaget blifwer, ty det synes wara nog tydeligit att ständernas mening warit, det endera af dessa två måtte wid detta tilfälle ihugkommas, och af tre föreslagne kan Hans Maj:t icke betagas at nämna hwilken honom behagar. Jag skal söka så mycket jag kan at förekomma det ej någon ledsamhet nu ell. för framtiden måtte häraf upkomma. Hans Maj:t ämnar i slutet af denna månad resa til at munstra Östgiöthe infanterie, och dessförinnan lærer blifwa cabinet, så att sysslan wid det tilfället kan bortgifwas, så framt icke beswär öfwer förslaget emellan kommer.

Sedan min hitkomst har jag fådt consistorii skrifwelse af d. 30. Iunii at Arboreen blifwit antagen til academiens bokhandlare. Det lærer ej misstyckas, att jag dröjer med swar derå. Att en bokhandlare wid academien är nödig, medgifwes. Wid de öfrige academier äro sådane. Men om consistorium äger rättighet en sådan antaga utom min kundskap, behöfwes ej något swar af mig ell. approbation. I annor händelse hade jag förut bordt derom tilskrifwas. H. Biskoppen behagar fördenskul finna, att jag som så nyligen blifwit til cantzler kallad, och således icke ännu haft tilfälle at om grentzer af rättigheterne å båda sidor inhämta tilräckelig underrättelse, men likwäl är ganska mån och angelägen at sådant iackttaga, behöfwet at derom göra mig närmare kunnig, hålst jag icke nu hafwer constitutionerne til hands. — — hör-same tienare

Stockholm, d. 7. Aug. 1767.

Carl Hermelin.

4. Högwärdige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Wid förleden månads slut feck jag tilfälle at resa hit på landet, hwarest jag denna månad kommer at dröja. Detta är orsaken hwarföre jag ej kommit at lemna swar på någre H. Biskopens och consistorii bref, hwilka jag dock wid min återkomst straxt skal beswara. Jag skal ock då med något fartyg öfwersända de manuskripten, som jag tilförende omnämt.

I dag har jag fådt bref från hans excellence baron Hiärne, hwaruti han anmodar mig at hos H. Biskoppen recommendera en ungeson Konow til utniutande af 600 d. kop:mt årligit understöd af Ekestubianske stipendio, som förleden winter skal blifwit honom lofwat, men hwartil ingen fond förrän nu i höst skal warit at tilgå. Den åstundan jag har at upfylla det, som är bem:e h:r riksråd til nöje, jemte det at bem:e yngling skal gifwa godt hopp om sig och wara af fattiga wilkor, föranlåter mig at i bästa måtto hos H. Biskopen detta ärende recommendera, då jag gör mig försäkrad at han med detta understöd blifwer hugnad.

Jag har den äran at wara — — hörsame tienare

Noor, d. 25. Sept. 1767.

Carl Hermelin.

5. Högwördige och Höglärde H. Doctor och Biskop, samt Procanceller.

Med skepparen Korpolander från Åbo har jag i dessa dagar öfwersändt en liten brädlår, hwaruti äro lagde de manuskripten, som jag tilförende omnämt och hwilka lemnas til academiens bibliotheque. Jag har tagit mig den friheten at adressera det-samma til H. Biskopen. Det hade varit mig af hjertat angenämt, om dessa manuskripten varit af mera värde och gagn. Ingen kan gifwa bättre än han hafwer, och således har jag för denna gången måst innesluta mig uti min tilgång.

Wid min ankomst hit til staden kom mig tilhanda consistorii förklaringar öfwer professorerne Nääfs och Hartmans besvär, hwarwid de ock sedermera med påminnelser inkommit. Jag har ock til Kongl. Maj:t inkommit med min utlåtelse. Det ömar mig at jag har måst wara af skiljacketig tancka med H. Biskopen och consistorio. Om händerna ej varit efter mitt begrep bundne, hade jag sådant gierna undwikit. Men den acktning man måste hafwa för ständers beslut, ehuru de stundom kunna wara i mindre laglig ordning utwätkade, har måst rätta mitt utlåtande. Jag har altid hördt berömas denna academie för enighet. Önskeligit wore at densamma måtte hädanefter bibehållas, och skulle gå mig mycket til sinnes, därest under den tid jag cancellariatet förrättat och förestår, annorlunda skulle blifwa.

Utaf den mig tilsände catalog öfwer föreläsningarne finner jag at twänne af herrar theologiae professorerne wara siukliga, så at ungdomens underwisning lærer näppeligen kunna af dem förwäntas med den drift önskeligit wore. Hwad utwäg menar H. Biskopen wara den bästa at härwid tagas må? Skulle det wara rådeligit at begära en fierdes theol. professors förordnande? Det kunde ock wara olägenheter underkastat, enär lön ej kan derwid följa, och jag kan ej dölja den mindre böjelse jag har för flera professors förordnande än staten innehåller.

H. Biskopens son har wid min ankomst til staden lemnat mig et bref från H. Biskopen, rörande honom. Det skal wara mig en fägnad, om jag kan tiena honom, och kan jag hugna H. Biskopen dermed, at han förwärfwat sig sine förmäns loford och förtroende. Jag är med mycken acktning — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 16. Oct. 1767.

Carl Hermelin.

6. Högwördige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt
Procanceller.

Med den nyligen ankomna posten hade jag den fägnaden at få H. Biskoppens högtärade skrifwelse af d. 23. Oct. för hwilket jag är H. Biskopen mycket förbunden. Jag är aldeles af enahanda tancka at extraordinarie professorers förordnande har oordning och ledsamheter i följe med sig, och at det är bäst och försiktigast sådant undfly. Således förenar jag mig lätteligen med H. Biskoppen, at med fierde theologiæ professorens begärande må hafwas anstånd til at kunna vidare erfara, hwad ändring som kan blifwa med de siuke.

Jag har jemwäl fådt H. Biskoppens och consistorii bref ang:e academiens fiskare. Det åberopade 1667 års bref finnes icke i bland de handlingar, som jag fådt om händer, och behagade fördenskul H. Biskoppen låta sända mig en afskrift deraf. H. Biskoppen täcktes wara försäkrad, at jag gör mig et nöje och heder deraf, at kunna befordra Kongl. academiens förmån och bibehålla de vid dess rättigheter. Tillika är jag öm derom, at ej til Kongl. Maj:t ingifwa något tilstyrkande, som til äfwentyrs kunde blifwa afslagit, och jag måste tilstå, at jag utaf 1625 års privilegier ej kan draga det förstånd, at academiens fiskare hafwa rättighet at upkiöpa och sälja fisk. Jcke heller ser jag hwad förmån academien skulle deraf kunna draga, enär det kanske skulle mera lända andra stadsens inwånare än academiens ledamöter til förmån. Detta är orsaken, hwarföre jag icke ännu kan stadga mina tankar innan jag får se 1667 års bref och hwad styrka detsamma kan gifwa.

Utaf catalogen öfwer lectionerne ser jag at ingen adjunct är uptagen. Jag har mig bekant at lönerne äro borta. Men h:r Lefrén är förordnad til adjunct, bör han icke då underwisa de studerande? H. professor Jac. Haartman har icke haft någre auditores, om jag mins rätt. Hwad måtte orsaken wara dertil? H. Biskoppen såsom en min wän och som bär omsorg för academien, ber jag wille lämna mig uplysning häröfwer. Jag förblifwer — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 10. Nov. 1767.

Carl Hermelin.

7. Högwyrldige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Posten, som ankom d. 20. hujus, brackte mig H. Doctorn och Biskoppens mycket wälkomna skrifwelse af d. 11. i samma månad, warandes mig mycket fägnesamt at af detsamma blifwa förwissad om H. Biskoppens wälgång.

Det omskrefne consistorii betänckande öfwer åtskillige tour och löntwister är mig icke ännu tilhanda kommit. När det skedt, skal jag ej underlåta at med all redlighet och opartiskhet taga detsamma uti öfwerwägande. Jag är ännu i okunnighet om dess rätta innehåll; ty hwad en och annan kan hafwa mig tilskrifwit, gifwer mig ej fullkomligt lius, och derföre måste jag med all tanckas tilkiännagifwande innehålla. Professor Planman har med en skrift til mig inkommit, hwaruti han beswärar sig öfwer consistorii utslag rörande dess tour och lön, men ehuru jag icke deraf kan finna at han i dess påstående kan willfaras, kan jag dock icke annat än beklaga hans öde, i det han, som utan klander kommit til en profession, som h:r Nääf och Hartman icke kunnat söka, måste nu likwäl se dem framför sig så wäl til tour och lön, och således i ställe för en nu få tre fram för sig, så at man wäl kan säga at han utan sin skuld råkat i misshugg. Detta så wäl, som hans personliga merite, hwarom flere hafwa mig försäkrat, gör at jag skulle gierna se det han med något understöd kunde hugnas. Och som jag finner af acterne, at bägge h. professorer Billmarck och Planman hafwa tilförende blifwit understödde af academiens medel — huru eftertänckeligit jag på wiss sätt finner sådant wara — så skulle jag wäl wara hugad at dem för innewarande år dermed ihugkomma på den händelse consistorium gifwer mig dertil anledning.

Theologiska facultetens belägenhet beklagar jag högeligen så wäl i anseende til h. professorerne sielfwa, som den brist de studerande måste i underwisning häraf kiänna. Jag är ganska rädd för extraordinarie professorers förordnande, då man nu har friska spor af den olägenhet, som deraf i framtiden skulle kunna förorsakas. Den senare utwägen, at någon af philos. professorer, som är prest, måtte updragas at besörja tertii theologi lectioner och syssla, samt hans philos. lectioner bestridas af adjuncter ell. någon skickelig

docens, tycker jag wara antageligit och den bästa. Men som af termin ej synnerligen återstår, så at detta skulle kanske ej förän wid slutet kunna komma i verkställighet, och det kunde hända at någon förändring med de siuka kunde innan hösten förefalla, så lemnar jag til H. Biskopens närmare öfwerläggning, om icke härmed, jag menar consistorii hemställande, kunde til hösten hafwas anstånd, ell. ock om något härwid innan dess skal göras, innan ferierne infalla, då professorerne äro skingrade, huruwida det wore bättre at wid slutet af denna nuwarande termin consistorium skulle finna nyttigt at gifwa förslag til denna utväg at widtagas nästa hösttermin samt continuera til dess någon förändring sker med de siuke.

Jfrån Kongl. cammarrewision är mig wid handen gifwit, at den sidsta hufwudboken för Kongl. academien, som där ingifwen blifwit, är för 1762. Således återstår för flere år. Det wore för mig oangenämt, därest jag från berörde collegio skulle blifwa påmint om de återståendes ingifwande. Lika så oangenämt föreställer jag mig det skulle wara, därest jag skulle föranlätas at derom påminna consistorium. Jag föreställer mig at desse felande räkningar ej kunna hitsändas förrän i vår siöledes. Den tiden nalkas nu snart. Detta föranlåter mig at begära det H. Biskoppen wille lemna mig underrättelse huruwida med desse räkningars förfärdigande kommit, och därest någon efterlåtenhet derwid förspörjes, lägga alfvarsam hand derwid at wederbörande fullgör dess skyldighet. — — hörsame tienare

Stockholm, d. 31. Mars 1768.

Carl Hermelin.

8. Högwyrdige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Posten, som ankom d. 1. hujus, brackte mig tillhanda consistorii academici utslag öfwer de emellan h:r professorerne Hartman, Nääf, Billmarck och Planman upkomne stridigheter om tour, säte och lön. Jag har noga öfwerwägat detsamma och blifwer mitt utslag deröfwer med posten i dag öfwersändt. Jag har bygt detsamma på

Konungens bref och den maning, som deraf naturligast kan dragas. och det utan afseende på person.

Jag har tilförende länge sedan för H. Biskoppen yppat min frucktan, at den uprättelse ständerna lemnat h. professorerne Hartman och Nääf, skulle blifwa et oenighets frö och upväcka missälligheter docentes emellan, som icke annat kunde än gifwa et elackt exempel för de studerande och hafwa en beklagelig wärckan. Beklageligen finner jag det förra hafwa händt. Gifwe Gud at det senare icke må ske. Jag är nogsamst försäkrad at H. Biskoppen såsom i orten närwarande och af alla älskad och hedrad icke warder försummandes at söka sådant afböja. Men H. Biskoppen lærer ej mistycka at jag af ömhet för academiens wälgång wisar, huru högt detta mig om hjertat ligger, och huru de wid detta tilfälle förefallande omständigheter äro för mig ömmande. Jag finner af det til mig öfwersände widlyftiga protocollet, huru de twistande h. professorer hafwa emot hwarandra brukat nog hårda och anstötliga ordasätt. Hwartil tienar sådant? Icke giör det deras påstående mera gällande. Det tienar således icke til annat än öka missämjan, upelda sinnen och gifwa et skadeligit efterdöme för ungdomen och de studerande wid academien. Jag skulle kunna hafwa anledning at genom bref til consistorium acad. giöra föreställning häröfwer. Men som mitt syftemål icke är at någon sådan min föreställning skal ibland handlingarne ligga för efterwerden för ögonen, utan endast at förekomma at sådant hädanefter icke måtte ske, och at enighet och lugn måtte winnas, altså har jag trodt mig taga den bästa och lämpligaste utwägen, enär jag gifwer H. Biskopen detta mitt bekymmer tilkiänna, och anförtror H. Biskoppen, at såsom academiens wärda procancellor waka deröfwer.

Det til mig komne brefwet icke daterat ¹, som af h. secreteraren lærer i hastighet hafwa blifwit förgätit. — —hörsame tienare

Stockholm, d. 8. April 1768.

Carl Hermelin.

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

9. Högtyrdige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Twänne H. Biskoppens angenäma bref af d. 14. och 22. April har jag haft den fägnaden at emottaga.

Den af academiens kamerer anförda orsaken til drögsmålet med academiens räkningars insändande kunna wäl icke ansees giltiga. Enär de för så många år återstå, kunna mantalslängdernas sena erhållande icke wara orsaken. Dessutom därest han sådant uti consistorio academico anmälte, föreställer jag mig, at detsamma genom consistorii påminnelse til h:r landshöfdingen snart kunde blifwa rättat. Ei heller kan i mitt sinne jordrefnings och storskiftens biwistande wara honom till hinder, ty desse förrättningar torde hwarje år ej ofta förefalla, och om så wore, sker det allenast en kort tid på året. De utlofwade 1763 och 1764 års räkningar förmodar jag wäl at efter lofwen blifwa mig tilsände med första fartyg. Men 1765 och 66 års räkningar borde ock då wara färdiga.

Den olägenhet, som Upsala academie iråkat genom Iulieschölds banqueroute, lærer sätta samma academie jemte inspectores ærarii uti ledsame och brydsame omständigheter. Jag gör mig det hopp, at dylikt icke må hända wid Åbo academie. Men då är man utan ansvar och omsorg, när man fullgör akademiske constitutionerne. Deras innehåll kiänner H. Biskoppen. Mig, som har den äran at wara canceller, åligger jemwäl tilse at de blifwa efterlefwade. Det wore i sin ordning at jag härom gjorde consistorium påminnelse. Men som sådant skulle inflyta uti dess protocoller och förwaras uti dess handlingar, undwiker jag det med flit, och tror mig kunna äfwen såwäl winna ändamålet, enär jag enskylt och i förtroende gifwer H. Biskopen mina tanckar til kiänna. H. Biskopens berömlige nit och omsorg för academien, för dess wälgång och säkerhets befordran lemna mig försäkran, at det icke warder H. Biskoppen misshagande, det jag för ofwannämnde orsak förtroligen begärer, at H. Biskoppen wille så begå, at med räkenskapernes förfärdigande och öfwersändande måtte enligt constitutionerne förhållas, samt i den händelse kamerer icke fullgör hwad honom åligger, tilse, huruwida med honom likmätigt desamma då må förfaras.

Det wore mig en större fögnad än jag med pännan kan uttrycka, om den emellan några af h:r professorerne upkomne och nu afgiorde skiljacktighet om tour och löner afstannade och förtroende dem emellan åter kunde winnas, och än mera därest missförståndet icke influerade på akademiske ungdomen. Om H. Biskoppens bearbetande derpå är jag fullkomligen försäkrad, och gör mig äfwen hopp om en lyckelig utgång. Ty de äro allesamans mogne och til åren komne män, hos hwilka ungdoms yrsel icke mera bör ega rum. Jag förblifwer — — hörsame tienare

Stockholm, d. 10. Maj 1768.

Carl Hermelin.

10. Högwördige H. Doctor och Biskop samt Procanceller.

Då jag här på landet wistande hade den äran at få H. Biskopens mycket angenäma skrifwelse af d. 10. hujus rörande theologiæ professionernes bestridande efter h:r doctor Pryss, och tillika inhändigade consistorii acad. dertil gifne förslag, fant jag den föreslagne utwäg wara den aldra bästa och så tienlig, at jag ej hade något betänckande densamma at bifalla, men nödgades dels för närmare upplysning, huruwida Hans Kongl. Maj:ts stadfästelse härå fordrades, emedan jag här är skild från alla papper, dels för expeditions upsättande at härom tilskrifwa H. Kongl. secreteraren Sernander. J dag får jag med posten en inlaga från h:r professor Hartman af den beskaffenhet at jag ej kunnat undgå densamma med H. Biskopen och consistorio academico communicera, och således nödgas jag med mit tilämnade swar at innehålla.

Det är mig okiärt at det således kan wara på tiden at utdragas med någons förordnande til professionens bestridande, hwilcket ej annat kan än wara til hinder uti underwisingswerket, dock som jag är försäkrad at H. Biskopen och consistorium lära med första mögelighet behaga lemna mig deras utlåtande, så skal jag ock tilse, at saken icke skal blifwa länge hos mig liggande, hälst jag om 14

dagur ämnar anträda min återresa til staden. Jag har — — hörsame
tienare

Noor, d. 30. Sept. 1768.

Carl Hermelin.

11. Högwördige och Höglärde H. Doctor och Biskop samt
Procanceller.

Jag påminner mig icke, om jag haft den äran at beswara det
bref, hwarmed H. Biskopen under d. 20. sistl. Sept. har behagat
hedra mig. Därest sådant ej skedt, ber jag om ursäckt, ty under
den tiden jag wistade på landet uti October månad, söckte jag i
det minsta så mycken ledighet från embetes sysslor, som möjligt
war, och nyttjade den tiden endast til ro och hwila.

Med denna post afgår mit swar ang:e theologiska professionens
förvaltning efter h:r domproben Pryss, och har jag ansedt con-
sistorii dertil gifne förslag wara det bästa och lämpeligaste. Pro-
fessor Haartman torde ej dermed wara nögd. Men jag önskar at
han wille finna, at honom dermed icke något afgår, och at ingen
mera misshällighet måtte existera. Jag märcker wid at det torde
hafwa mäst rört honom, at consistorium tilbudit professorerne Kalm
och Ross detta vicariat, och icke jemwäl honom, såsom äldre än
h:r Nääf. Jag lemna detta derhän, och har jag haft afseende
derpå, at med den utwäg, som nu tagen är, man har födt i ordning
hwad tilförende stadgat är ang:e poëseos professionens förvaltning.
Jag har länge drögt med detta utslags gifwande endast för den
orsaken at prof. Haartman skulle kunna hinna inkomma med
ytterligare påminnelser, det han ock giordt, på det at ej sägas måtte
at jag så skyndat, så at han ej kunnat blifwa fullkomligen hörd.

Professor Nääf har af mig begärt, det jag måtte utwärcka ordi-
narie professors fullmakt för honom. Ehuru jag ansedt sådant
wara mindre nödigt och äfwen försaka honom kostnad, har jag

dock icke kunnat undgå Hans Maj:t sådant underställa. Det wärsta är at detta är cabinets mål, och torde således dermed på tiden utgå, emedan lång tid stundom plägar framlöpa innan cabinet hållas, så framt icke Hans Maj:t skulle utan cabinets afbidande wilja dertil samtycka, hwarom jag i underd. skal anhålla.

Consistorii anhållan om förklaring öfwer privilegierne rörande academiens fiskare blef i går föredragit, och uppå cantzlicollegii betänckande resolverat, at ingen vidare extension på privilegierne kan gifwas, än de i bokstafwen lyda.

Likaledes resolverades öfwer de trenne professorskos (*sic!*) ansökning, at de böra återbära hwad deras män af ersättningsrännor upburit.

Wid min hemkomst fant jag Kongl. academiens statsräkning för år 1765, den jag til Kongl. kammarcollegium låtit aflewera, sedan jag densamma genomögnat. Quittance skal derpå blif:a öfwersändt. Jag beklagar at academiens behållna summa är så ringa, som den är, och mindre än jag kunnat mig föreställa. Jag finner ibland annat, at åtskillige i Sverige tryckte böcker blifwit upkiöpte ehuru jag förestält mig at academien borde få dem okiöpande. Kan hända at riksarchivarn ej är accurat uti deras aflemnande. Jag är okunnig hwilcken som bör dem derifrån uttaga och öfwersända. Skulle H. Biskopen behaga lemna mig under rättelse härom, samt huruwida någon efterlåtenhet härutinnan ännu spörjes, så skal jag tilse hwad utwägar måtte kunna tagas, så at academien må kunna komma til åtniutande af dess rättighet.

Bibliothequets behålne medel woro efter denna räkning 3.125 d. s:mt. Kanhända at de sedermera äro ökade, kanhända minskade genom böckers inkiöp, hwarom jag icke äger kundskap. Jag giör endast den reflexion, at det är bättre hafwa böcker än penningar liggandes. Af det förre kan den studerande ungdomen hafwa nytta och förmån, och pänningarne användas då til det, hwartil de äro ämnade. Här i Stockholm förefalla som tidast bokauktioner, och jag föreställer mig, at om man tager tiden i akt, skulle nyttige böcker kunna fås för lågt pris. Det låter sig wäl icke giöra at

öfwersända de tryckta catalogerne, så at på dem kunde utmärckas hwilcka böcker för bibliothequet åstundades, ty aflägsenheten hindrar detta. Men jag hemställer H. Biskopen om den utwäg kunde widtagas, at en förteckning blef til mig sänd, och om det låter sig giöra med ungefär utsatt pris på de böcker, som för bibliothequet kunde ansees nödiga, då jag skulle tilse at de blefwo upkiöpte på auctionerne wid gifwande tilfälle.

At mycken tilredelse giöres på många orter at nästkommande år observera Veneris gång genom solen, är en bekant sak. Jag menar at det ock lærer ske wid Upsala och Lunds academier. Mig är obekant, huruwida Åbo academie är med behörige instrumenter dertil försed, och huruwida, sedan professor Planman bortreser, någon är, som det förrätta kan. Det woro en heder för academien om observationer jemwäl där kunde giöras, så framt denna genomgång därstädes synlig blifwer, hwarom jag bekänner min okunnighet. Emedlertid har jag trodt mig böra lemna til H. Biskoppen denna hos mig uprunna tancka.

Det är tid at jag slutar detta mit widlyftiga bref. Jag är aldrig nögdare än när jag uti enskyld skrifwelse får öfwerlemna de hos mig upkomne tanckar til H. Biskopens mig lemnande underwisning, som jag wet äga så mycken nijt för det allmänna och kierlek för academiens upkomst och bästa. Jag förblifwer — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 4. Nov. 1768.

Carl Hermelin.

Dan. Herweghritä. — Från Dan. Herweghr.

1. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Kiittää kirjeestä. Monet seikat estävät häntä tulemasta raamatunkäännöskomiteaan. Toivoisi saavansa tilata Kennicottin Raamattuteoksen, vaikka tilauslista on hukkunut. — Tackar för brewet. Flera omständigheter hindra honom

att komma till bibelöversättningskommittén. Önskar få Kennicotts Bibelverk, fastän prenumerationsedeln förkommit.

Högwördigste Herr Doctorens och Ärkebiskopens ödmjuka t:re

Ekenæs, d. 25. Jul. 1782.

Dan. Herweghr.

2. Högwördige Herr Doctor och Ärkebiskop.

Sairastunut, mutta toivoo voivansa matkustaa Wählbergan terveysläähteelle ja sittemmin Upsalaan raamatunkäännöskomiteaan. — Insjuknat, men hoppas kunna resa till Wählberga brunn och sedermera till bibelöversättningskommittén i Uppsala.

Högwördigste Herr Doctorns och Ärkebiskopens ödmjuka t:re

Ekenæs, d. 6. Jan. 1783.

Dan. Herweghr.

3. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Ei raihnutensa takia voi saapua raamatunkäännöskomiteaan. — Kan icke till följd av sina krämpor komma till bibelöversättningskommittén.

Högwördigste Herr Doctorns och Ärkebiskopens ödmjuka t:re

Carlstad, d. 16. Apr. 1784.

Dan. Herweghr.

4—5. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Ei voi raihnutensa takia saapua raamatunkäännöskomitean istuntoon, mikä kyllä tuottanee vaikeuksia jäsenten harvalukuisuuden takia, sittenkuin m.m. t:ri Rosén on kuollut, mutta piispa Forssenius voinee saapua. Seuraava, 8. V. 1785 p:tty kirje ilmoittaa myös samanlaisen esteen. — Kan på grund av ohälsa icke resa till bibelöversättningskommitténs session, något som säkerligen kommer att medföra olägenheter, då ledamöternas antal är så ringa sedan bl.a. d:r Rosén

avlidit; biskop Forssenius torde kunna anlända. Följande brev, dat. den 8. V. 1785, omnämner samma förhinder.

Ärkebiskopens ödmjuka t:re

Carlstad, d. 24. Mart. 1785.

Dan. Herweghr.

Er. Hesselgreniltä. — Från Er. Hesselgren.

Högwördigste Herr Doctor, Archibiskop och Upsala academie
Procanceller.

Kiütää kahdesta arkkipiispan kirjeestä ja lausuu ilonsa siitä että tämän terveys on parantunut. Mainitsee lankonsa prof. Floderuksen sairaudesta eikä voi kieltää, että hänen itsensä melankolinen temperamentti aiheuttaa hänelle vaivaa. — Tackar för två brev från ärkebiskopen och uttalar sin glädje över att denne tillfrisknat. Omnämner sin svågers, prof. Floderus' sjukdom och kan ej bestrida, att hans eget melankoliska lynne vållat honom besvär.

Then starka torrkan i början af sommaren har giort, att man fått litet hö häromkring och föga mer än hälften emot nästlidet år. Af regnet, som sedan föll, har dock kornet tagit någorlunda växt till sig, som nu håller på att bergas. Men rågen, af hwilcken här utsås mindsta quantum, och som står ännu oskuren, är både på åkrar och swedjor ganska härlig.

Then anskrefne och framledne unga Berlin kände jag så mycket närmare som i anseende till nation han i Upsala war min inspicendus, hwarifrån han reste utrikes, såsom medicinæ och botanices studiosus. Fadren, som war kronobefallningsman, med hofkammererare titul, dog för några månader sedan, och hade, såsom mig här blifwit berättadt, efter erhållen kunskap om sin sons frånfälle, tillskrifwit tå wid lif och hälsa warande archiatern Linné med begäran att igenom Solander i Ängeland, som ock warit sonens gynnare, utverka underrättelse om qwarlåtenskapen, men skall fått till swar, att han ej wille hafwa något att skaffa med then otacksamma Solander. Sedermera hafwa anhörige alsintet hört therifrån, så att then ifrån pastor Mathesius genom Herr Doctors och Archibiskopens

höggunstiga försorg hit komna tidning war them ej mindre oförmodad än kärkommen. Modern lefwer och bröder med wisshet 3:ne, then äldste conrector i Hernösand, then 2:dre comminister i Umeå med titul af Kongl. hofpredikant, then 3:die landmätare, warande then fierde för flera år sedan utrest till siös, utan att man sedermera om honom något sport. 2:ne systrar lefwa, then ena gift med en probst Holmberg och then andra med en landtmätare Walanger. Barnen afstå hela rättigheten till thet lilla arfwet åt modren, och skall adressen till herr pastor Mathesius nyttjas å hennes eller theras wägnar samfällt igenom någon commissionaire eller correspondent, som så tillika företer skrifteligt bewis om rätta arftagare. — — — Archibiskopens och Procancellerens ödmiuke tjenare

Säbrå, d. 17. Aug. 1781.

Er. Hesselgren.

Gustaf Adolf Hiärneltä. — Från Gustaf Adolf Hiärne.

1.¹ Högwyrldige Herr Doctor och Biskopp.

En egotwist, som ligger lagmansrättens afgörande, rörande mitt rusthåld Kanniais i Karku sochn och Öfre Satagunda härad belägit, har redan 2:ne år å rad kommit at studsa därigenom at ingen consistorii fullmächtig sig infunnit. Och som jag igenom en sådan tids utdrächt sättes ur stånd at få detta mitt rusthåld lagt i stor-skifte, så är minienstliga anmodan, det wille Herr Biskoppen draga benägen försorg, at en sådan fullmächtig wid nästskeende lagmansting i Biörneborgs stad eij må uteblifwa. Jag är — — — hörsamme tienare

Stockholm, d. 6. Nov. 1762.

Gustaf Adolph Hiärne.

¹ *Kirjeen yläreunaan merkitty: — I brevets övre kant finnes antecknat: Prod. d. 17. Nov. 1762. Vicepastor Jacob Olof Brander i Ulfby förordnad til consistorii fullmächtig.*

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop öfwer Åbo Sticht den Högwyrdige och Höglärde Herr Doctor Carl Mennander till Åbo.

2. Högwyrdigste Herr Doctor, Archiebiskopp och Procancellor.

Wid det tillfället at ett fullmäktigskap i banquen efter afledne kyrkoherden Stenbäck blifwit ledigt, har jag ansedt som en skyldighet hos Herr Archebiskoppen recommendera kyrkoherden Petrelius wid finska församlingen här i Stockholm. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 16. Dec. 1777.

Gustaf Adolph Hjärne.

3. Högwördigste och Höglärde Herr Doctor, Archiebiskopp och Procancellor!

Det skulle oändelig fågna mig, om kyrkoherden wid härwarande finska församling herr magister Wallenius kunde komma i åtanka af det efter doctor Roséen lediga fullmäktigskap i banquen. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 17. Octobr. 1784.

Gustaf Adolph Hjärne.

Lars Hydréniltä. — Från Lars Hydrén.

1.¹ Högv:ste och Widtberömde H:r Doct., Biskop och
Procancellarie, Höggunstige Herr Broder.

Jag kom efter lycklig resa hit kl. 4 i dag, mina må wäl, war gunstig låt min wärdinna weta det samma. d. 2. Maji anträder jag D.v. resan til Sthl., at jag må wara in Pleno, suo tpre i morgon blir et ständigt arbete med nations excercitier et post merid. Herre Gud afwände all olägenhet, men [till]skynde helsa styrcka och wältrefnad. Til min nådige Herr B:r som jag både wördar och älskar ἀνποκριτως.

Nu är tiden ute til Brefwens bortgång. Mera då jag får som . . .² förman et coram tala. Jag är som ses, halfgalen; Ty jag har intet sofwit en blund sedan jag war i Sth. utan måst surra med andra, och hade på et hus när stådt tillbaka med min skyldighet. Lefwer med all wördnad och ewerdeligt estime

S. T. Höggunstige Herr Broders

ödmiukaste tjenare

Vps. d. 30. (?20.?) Apr. 1762.

L. Hydrén.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop öfr. Åbo Stift samt Academiae Procanceller, Högwördige och Widtberömde Herren, Her Doctor Carl Fredrich Mennander i Stockholm.

¹ *Lars Hydrénin kirjeet ovat monin paikoin vaikeasti luettavia, kuten näkyy oheisesta facsimilestä, joka lyhyytensä vuoksi on tähän otettu vain esimerkiksi, sillä itse kirje olisi muuten voinut jäädä lyhyen referaatin varaan. Sitäpaitsi ovat varsinkin myöhemmät k.o. kirjeistä muodollisestikin puutteellisia. — Lars Hydréns brev äro i flera hänseenden svårlästa, vilket framgår av här meddelade facsimile, som medtagits såsom prov, ehuru det för innehålllets skull blott hade kunnat refereras. Dessutom äro åtminstone de senare breven också i formellt hänseende bristfälliga.*

² *Epäselvää. — Otydligt.*

Pöytäkirja ja kiitelmäkirje
Doct. Högberg ja Professorian
högskolan Helsingfors.

Jag kom alltid tydlig nog för U. A. i
dessa minna min värd. och gädför lat mig
wari minn wota och samu. 4. 2. Wägi an
tändes jag D. v. wägi till Hög. och jag må
wara i Helsingfors i Mayen till och
stärkt och med naturlig exercitios och
post mer. Jag var Gud efwerit all
o' d' wärd. Hög, tygd. Guds första och
wärdigast till min wärd. Hög?
Jag var både wärdig och stän utwä-
rdig.

min an liden af till Professor och
gång. Wärdig de jag för samfundning
och wärdig tala. Jag ud för sat,
högskolan; ty jag för wärdig för
an till min första jag wärdig Hög. Wärdig
måst första wärdig Hög, och för
ja och för min stän till tala med
min stän. Lufsen med och
wärdig och wärdig första.

V. S.
Högskolan Helsingfors

Upp. d. 30 April 1762
Augustin Högberg
L. Högberg

2. Högwördige och Widtberömde Doctor, Herr Biskop och Procanceller, gunstige Herr Broder.

Kiittää kirjeestä ja yhdessäolosta valtiopäivillä. — Tackar för brevet samt för samvaron vid riksdagen.

Det är mig kärt at hemresan aflop fort och effter önskan. Jag har nu mäst förnött tiden wid Waksala prästegård. Herr archiebiskopen bekom brefwet, lärer och swara; har skyldigt estime, som han altid haft, för H:r Biskopen i Åbo, warit hemma förutan då han fölgde sin måg på wägen til Wåhs.¹ Så har nu wår Herre behagat taga och hädankalla sin Måns, som jag tycker wara kånbar saknad bland rättsint folk.

Eljest förefaller i wår ort icke synnerl:t merkwerdigt. Rogsäden har hos oss warit mer ymnig och gifwande än förra året, hwete likaledes; wårsäden är öfweralt efter wår önskan, Gudi lof! förutan det at den blifwit något sednare mogen. Alt sedan Pingst hafwer Herren förlänt den tjenligaste wäderlek man någonsin kunnat wänta. Det kommer så mycket bättre til gagn, som minskning af årswexten hos oss i fjol förtärt en god del af detta årets gröda hos många bland oss och wåra grannar.

Den ändring Försynen gjort österut lindrar bekymbersamheten afwen hos oss, som eljest torde warit nog betydande. Wårt krigsfolk komma nu hem friska och wäl födde. — — — Ödmiuke tjenare

Vpsala, d. 31. Aug. 1762.

Lars Hydrén.

In margine: Episcopus calmariensis har wäntats hit til sin måg hela 2 månader, men är ännu i Stockholm qwar.

3. Högwördige och widtberömde Herr Doctor, Biskop och Procanceller, gunstige H:r Broder.

Kiittää kirjeestä j.n.e. — Tackar för brevet o.s.v.

Til h:r archebiskopen, som sade at han hade swarat på h:r Brors bref, och till arch. Linnæus bar jag fram helsningarna, de bådo mig föra deras helsningar tillbaka. Arch. Linnæus berättar sig hafwa gjort en acquisition, den icke liten är, af frön och insecten

¹ Wåsterås.

ifrån Caput bonæ spei genom en holländsk herre derstädes. Waran är redan framkommen til Götheborg.

Härhos följer nu det, som lika lærer wara med Kgl. academiens i Åbo, angående scholæstaten, som längre tider tillbaka hos oss sorterat och skrifwit sig under academiens jurisdiction och blifwa der taxerade. Ej kan jag weta om eller när derom någon quésition i denna sak warit.

Gunstige Broder behagar tro at det kostar på den gl. lekamen at tråget arbeta under acht på timklockan, d. dies diem trudit. Jag får hwila mig endera dagen derifrån under tilstundande rectorat, fast jag så gerna behölt det förra oförändradt.

Här i orten är ingenting skrifwärdigt, mer än i Strengnæs wid sal. h:r biskop Alstrins frånfälle; det war besynnerl. at den, som skulle förrätta likpredikan, en probst i det stiftet Fridengren, afled 3 dagar förut än biskopen, hwaraf skedde at begrafningen gick för sig liksom i tysthet 8¹ dagar effter dödsfallet. Nu lærer Nykopiensis redan wara i wapn. Kommer han på förslaget, så wet man wel huru utgången blifwer. Sammaledes om Metropolitanus kommer med i spelet. Flere lockar wel en inwertes kallelse at nog blir detta sätet besatt. Anar mig redan, huru anstalterna derom ställas i werket. Förmäthenheten wil inbilla mig til tro at några torde tänka på någon upsalensis, men dem gifwes wal, som förstår at blanda bort ideerna. Ske hwad Herran behagar! paucis natura contenta, nacta jam plus qv. pauca.

Quod ad ortinum quoniam nemini obtrudi pt. eatur ad Vos., men ho skulle just mena at det utfalla skulle emot wår mening. Professor Ekerman och Berck be deras hörsamste helsning måtte anmälas. — — — ödmjuke tjenare

Vpsala, d. 24. Nov. 1762.

Lars Hydrén.

In margine: Ber min hörsama helsning förmäles til herr professor Hassel.

Ödmjukt tilläggande. Den starka werme och torkan hindrar kornwäxten ei litet. Deltagandet för Fiby uti wäg der förbi wid nästa hösteting är redan fullmäktig förordnad til å consistorii wägnar, men å kronans sida will consist:m anlita herr slotsfogden Hell-

¹ Epäselvää. — Otydligt.

vik at bijdraga benägen försorg om; man är icke nögd med det skedda häradstingets utslag sistl. höstas, sedan högl. kammarcollegium har förordnat ny undersökning i saken.

Herr adjunct Forsander tjenar ännu wid landskyrkan här, äger goda ämbetes gåfwor, är flitig, samt förer sig up hederl. i alt det en prästman ägnar och förtienar befrodran til det bästa, medlertid blir han qwar til hösten här wid församlingen, skulle gerna recommendera honom til adjunct til min son i Wekholm, wid den tiden.

4. Högwördigste och widtberömde Herr Doctor, Biskop och Procanceller, gunstige Herr Broder.

Pyytää anteeksi, ettei ole vastannut jo helmikuussa saamaansa kirjeeseen. — Anhåller om tillgift, att han icke besvarat ett brev, som han fått redan i februari.

Skulle jag gifwa mig at updichta några orsaker til så skändel. långt uteblifwande, så wore int at jag detta halfwa året warit rector, decanus för theol., inspector ærarii, inspector typographiæ, pastor Waksalensis, præpositus contractus, haft kyrkiobygnad at sörja före, bygnad enskildt på mitt lilla näste på landet, utrustat en af mina döttrar, som blifwit gift med probsten och kyrkioherden Westman här i stiftet. Ilias curarum, dem jag, des bättre! godt wäl igenom och nu nyl. fådt taga litet flåstrum här på Waksala backa.

Nå doctor Serenius feck Strengnæs genom — —¹ i stiftet och et votum mera på högsta ort. Den som wet mannens styrka här och der, lærer intet undra; jag sörjer mig icke til döds häröfwer, parvum parva decent säger Flaccus; nögd med min del . . .² at min lilla oeconomie har så litet wunnit derwid som tappat. Det jag skulle räknat för min förlust, är at icke mera göra mig hopp at nyttia min gratiöse Herr Broders aldrig nog priswärda sällskap uti riksens församling. Fuimus Troes, säger för min del: himmelen wore lof för så mång-n god och glad stund til wederquickelse² under bekymbret den tiden!

¹ *Viiwat ovat alkuperäisessä. — Strecken i originalet.*

² *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

Med domprobsten h:r doct. Asp gick doch fort på slutet; på de 2 sidsta åren tynades des krafter nog af. Dagarna för des död gick han uppe, spisade om afton med sina anhöriga, men morgonen derpå kl. 6 led han stilla af. Doct. Mathesius närmast i ordningen lærer wel blifwa successor.

Vår reverendissimus rest til Götheborg för 3 veckor sedan, väntas tillbaka d. 20. Augusti. Det gläder mig, at herr adjunctus mag. Billmarck fick profession. — — ödmjuke tjenare

Vpsala och Waksala, d. 27. Julii 1763.

Lars Hydrén.

In margine: Herr professoren Hassel beder jag denna gongen emottaga min trohørsamsta helsning, bätter fram skal jag v. D. ha den äran at skrifwa herren til.

5. Högwördige och widaberömde Herr Doctor, Biskop och Procanceller, höggunstige Herr Broder.

Pyytää anteeksi ettei ole vastannut kirjeeseen. Ollut sairaana. — Anhåller om tillgift för att han icke besvarat biskopens brev. Varit sjuk.

Salig herr archebiskop Troilii period war beklagel:n nog kort. Sjukel. war han för och efter Jul, dock så at han gick uppe och förmådde förrätta des wanliga ämbetes sysslor til 2 dagar för sin död, rörd af et olyckeligt slag och wart mållös, dock så at han merktes hafwa sinnets förmögenhet, och lemna fru som här en posthumus, och famille uti föga wälstånd efter sig. Begrafningen skedde med all heder, som är at se af Påsttidningarna. Således ha wi måst sakna en alt beröm- och älskanswärd archebiskop och procanceller. Ingen här på orten skulle högre än jag önska, at se Reverendissimum Aboensem i stället, har derom talat med våra; men det låter som folcket mycket wilja reflectera på stiftets infödda denna gången, mer än på någon på Westeråhs sidan, owist huru det än kan aflöpa.

Hans excell:ce och academiæ cancelleren uppehölt sig här i wintras en hel månad och fogade många nyttiga inrättningar, tycktes ock hafwa nöje af vår corps och bewiste mycken grace, men efter hemkomsten til Stockholm wiste man ei ordet af förän han tog afsked från cancellariatet. Någon hwar beklagar detta; wi hafwa nyligen

fått den dyra förmohn at wörda Kronprintzen Kgl. Högheten Gustaf för vår nådiga canceller. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 11. April 1764.

Lars Hydrén.

In margine: P. S. Skulle willja utbe mig om min hörsamste helsning til herr professor Hassel, jag täncker icke långt til få skrifwa til en gl. wän och gynnare den, som han är af gl. tider. Nyl. har emot förmodan och ej utan resistence Kongl. Majj:t i nåder utnämndt mig til domprobst fram för doctor Gabriel. Om ei herr biskop Lamberg här wistande skrifwer i dag, som han sig utlät i går, så kan jag frambära des helsning; herren blir än qwar öfr. 3:ne weckor.

6. Högwördige och widaberömde Herr Doctor, Biskop samt Kgl. Åbo Acad:e Procancellarie, gunstige Herr Broder.

Kiittää kirjeestä, toivottaa terveyttä. — Tackar för brevet, önskar hälsa och välmåga.

Ännu har h:r d:r Schröders predikan öfr. framl. h:r ärkebiskopen med personalier och cancellier. Ihres parentation icke utkommit af trycket. Jmedlertid har jag uppå efterfrågan om hwad som wore at finna til efter rättelse om sal. h:r ärkebiskopens lefnadslopp fått til swar, at det han sielf upteknadt i lifstiden och funnits i dess skrifter, icke länge sedan af h:r Silfwerstolpe blifwit öfwersänt til gunstige Herr Broder ifrån Stockholm. Jag önskar at det wore riktigt framkommit. J annor händelse skulle jag gerna iterera mitt förra postulatum hos wederbörande.

Så skola wi nu få en almän riksdag; törhända och gunstige Herr Broder får beswär at i höst anträda resan til Stockholm, j winter lærer wägen ei blifwa mindre beswärlig. Consistorium här syslösattes nu med circulair til stiftet i denna angelägenhet. Man wäntar at vår tilförordnade herr ärkebiskop infinner sig til denna riksdag. Mine omständigheter afhålla mig aldeles ifrån detta stora stiftet denna gängen. Lärer ej eller komma in votis.

Det är wel kunnigt at wi saknat i vårt collegio 2:ne goda män, d:r Nils Wallerius och prof. Dahlman. Den förra såsom Kalsenianus

får nu til successor theol. adjuncten m:r Kinmarck, den biskopinnan Kalsenia har haft magt at föreslå utan consistorii åtgärd efter tab. testamenti. Prof. Näf skolat sökt den Kalsenianiska profession, wäl at wi sluppit honom. Kring Vpland har rog- och hwet-säden warit wacker, men kornet på soml. ställen nog litet. Boskapsjukan har i soml. sochnar inritat sig, dock icke så swärl. grasserat som förra året. På Vpsala orten har wäderleken i sommar warit hjelpsam och behaglig. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 19. Septembr. 1764.

Lars Hydrén.

In margine: Ödmjukt P. S. Tackar ödmjukast för lyckönskning til præposituram; innan kort skal jag ha den äran at vidare upwachta.

7. Högwördige och widtberömde Herr Doctor och Biskop samt Procanceller, gunstige Herr Broder.

Med lika stor fågnad jag den äran äger at förnimma mig wara bibehållen uti min gunstige Broders oskattbara ynnest och förtrol. gl. wänskap, skal tillika min håg wara at göra wederbörliget (*sic!*) nöje uti bokhandeln. Och som för åtskillige göromål skal jag ei lära hinna at oftare wara tilstädes wid auction, så räknar min son ei mindre än jag för en skyldighet at kunna tjena des förnäma Gunnare (*sic!*) härutinnan.

Tillåt, beder jag wördsammast, ad complendam chartam, mig få bifoga, neml. at efter en wärd ledamot af ståndet lærer biuda til at tentera något å brodrens wägnar hos riksens höglofl. ständer, det min Herr Broder täckes benäget så laga, så mycket görligt är, at jag bibehållas måtte utan förminskning af de rättigheter, som ämbetet åtfölja i anseende til säte och stämma i consistorierne, hwarå quéstion endast lærer bero. — — Ödmjuke tjenare

Vpsala, d. 2. Martii 1765.

Lars Hydrén.

8. Högwördige och widaberömde Herr Doctor, Biskop och Procancellarie, min gunstige Herr Broder.

För gunstige Herr Broders med sidsta post tackar jag ödmjukeligen. Det skal så troligt som skyldigst blifwa iakttaget.

Men tillåt mig nu, ber jag i lika ödmjukhet, at beswära med en sak. Effter jag måste förklara mig uti det en högwyrdig man will tro sig gå til riksens höglofl. ständer med, angående . . .,¹ så begär jag Herr Broder täckes wara gunstig och närmare låta mig weta uti hwad ordning på förslaget til Kgl. Maij:t wid professurens förgifwande probsten Lauræus war upförd, anten 1. el:r 3. loco med de 2:ne herrar professorer, och hwilka dessa woro.

Min son ber anmäla des ödmjuka wördnad, lofwande söka at i bästa måtto bestyra hwad bokhandeln widkommer. — — Ödmjuke tjenare

Vps., d. 12. Martii 1765.

Lars Hydrén.

9. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie, min gunstige Herr Broder.

— — —. At min son Eric råkat utelemna tidig berättelse om bokhandeln, har jag ei låtit wara obeifradt. Förmodar likwäl at han derutinnan upfylt gunstige Herr Broders åstundan, som han äfwen innan kort muntel. lærer göra.

Uti d:r Mathesii enwisa påstående om företräde, säte och stäma framför mig har hwar consistorii dag qvestion warit före sedan Påsk; nuwarande rector, professor Clewberg arbetar hwad han kan för d:r Gabriel, fast han har minsta delen med sig härutinnan. Må sägas maxima de nihilo nascitur historia. Men hwar rättsinnig lærer finna mig böra bibehållas wid de rättigheter Kongl. Maij:ts fullmagt har mig i nåder tillagt.

Ej under om h:r probst Mathesius arbetar för brodern. Enthera dagen går detta öfwer til hög ort.

¹ *Kaksi epäselvää kreikkalaista sanaa. — Två otydliga grekiska ord.*

När skola Vpsalenses med fägnad få se Reverendissimum Patrem
 Doct. Præsulem et Procancellarium Åboensem här hos sig? — —
 Ödmjuka tjenare

Vpsala, d. 13. Jun. 1765.

Lars Hydrén.

10. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
 gunstige Herr Broder.

Valittaa prof. Gabr. Mathesiukselta osakseen tullutta kohtelua ja pyytää Mennanderin apua, jos ensiksimmäinittu koettaa valtiopäivillä päästä tarkoitustensa perille. — Beklagar sig över den missundsamhet han fått erfara från prof. Gabr. Mathesius' sida och ber om Mennanders bistånd, ifall Mathesius vid riksdagen försökte nå sitt orättmätiga mål.

Ödmjuka tjenare

Vps., d. 29. Nov. 1765.

Lars Hydrén.

In margine: Probsterne Hartman och Idman sitta begge i protocollsdeputation, dit saken nu hörer.

11. Högwördige och widaberömde Herr Doctor, Biskop och
 Procancellarie, gunstige H:r Broder!

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Hwad som skrifwes om studiosus Ferlander, så lofwar jag ärl.
 at wid tilfälle lägga mig winn om at wjsa huru högt min Herr
 Broders åstundan är mig om hiertat.

Min son Eric kommer nästa wecka til Sthm och beställer om
 böckernas öfwersändande med aldräförsta. — — Ödmjukaste tjenare

Vps., d. 10. Jan. 1766.

Lars Hydrén.

P. S. Under tiden man beder, at gunstige H:r Broder wille . . .¹
 ifrån en obillig och förmäten sak wissa herrar, som ännu ei hafwa
 betänckande at främja herr Nicol. Petri stränga arbetande för sin
 broders . . .¹ at folk af billighet skal gå in i sådant. Den som

¹ Epäselvää. — Otydligt.

känner mig rätt, lärer unna mig den wärdighet både ämbete och mitt upförande wäl enligit. *θεός τοι χάριτα δόνη!*

12. Högwördige och widtberömde Herr Doctor, Biskop och Procancellarie, gunstigste Herre och Broder.

Hafwer nu åter et nytt wedermäle i händren af Högwördige Herr Doct., Biskopens och Procancellairens öfwerflödiga mig tilförener ertedda gunst, när caussa mathesiana uti Högwördiga prästeståndet warit före.

Jag wore den otacksammaste menniskia i werlden, om jag får lefwa och när tilfälle sig en gång yppade, då jag icke skulle söka at ådagalägga med hwad wördsamt sinne och erkänsamt hjerta mig bör min höggunstige Herr Broders godhet ihugkomma och bemöta.

At consist. academicum här i Vpsala behagat föra mig 1:o loco på förslaget til domprobstsyslan wid sidsta vacancen, det begärde jag aldrig, men det gjorde wederbörandes ynnest och förtroende. Det är nu skedt; jag får derföre lida hat och afund af Mathesianis, och beswäras af mången orolig stund hela 2 åren, sedan mannen beswärat sig hos Kongl. Maj:t och när det ei syntes gå som han åstundade, wänt sig til riksens höglöfliga ständer och genom sina närmaste upväckt mycket bulder.

Uppå de anmärkningar som synas wilja bidraga til min rättighets bibehållande, finner jag andra anmärkningar wara af trycket utkomna, som åter bidraga synas at aldeles förlägga de förre. Twifwelsutan lærer gunstiga Herr Broder hafwa del af begge anmärkningarna i saken. J den sednare nämner författaren ibland annat exempel af sal. professor, doct. Flachsenius wid Åbo Kongl. academiae, som skolat låta domprobstsyslan gå sig förbi; men som det okunnigt är, om det skedt af eget bewåg, och om han sedan ei des mindre fört præsidium i domkapitlet, så är hos gunstige Herr Broder min ödmjuka begäran, at derom erhålla kunskap. Kunde detta låta sig göra des före ju helre, än hwarom jag understår mig at supplicera dermed, sker mig en synnerlig grace, emedan

jag hade rätt angeläget få sådant weta och afwänta. — — Ödmjuke
tjenare

Vpsala, d. 18. April 1766.

Lars Hydrén.

**13. Högwördige och widaberömde Herr Doctor, Biskop och Procan-
cellarie, min förnäme och gunstige Herr Broder.**

*Kiütüü kirjeestä, johon monet kiireet ovat estäneet vastaamasta; voinut verra-
ten hyvin. — Tackar för brevet, som han på grund av många hinder ej kunnat
besvara tidigare. Har mått ganska bra.*

För et år sedan befordrade jag enl. gunstige Herr Broders ut-
låtande h:r studiosus Sven Jacob Ferlander, gesticus, til stipendium
collectaneum, som i detta stift är fördelachtigare än regium, äfwen
i så måtto at man kan nyttia det förra fullt ut, om han allenast en
termin om året skulle råka at wara ifrån academien, som ej sker
med det sednare. Och som jag är denna nations inspector, så kan
jag ei annat än lemna denna d:n Ferlander senfärdigt witnesbörd
af et gudfruchtigt ärbart och wäl anständigt lefwerne, flit i bockwet
samt förkofran brister honom icke.

Hwad för min del kan bidragas til hans bästa, skal icke försum-
mas. Hittils har icke någon tjenlig academisk condition kunnat
gifwas; emedlertid har behöft sköta sina studier allena, och sagt
sig haft något understöd af en man i Gefle stad. — — — Trogna och
ödmjukaste tjenare,

Vpsala, d. 21. Januarii 1767.

Lars Hydrén.

In margine: P. S. Ingenting skrifwerdigt förefaller widare: herr
archiebiskopen anlände nyss för Jul hit och befinner sig wäl uti
sin gl. hemort. En mägta stark köld har ock hunnit til Vpsala, samt
owanl. mycken snö, mera ändå söderut. Torde ock intet fattas detta
up åt Tavasteland.

14. Hörvärdige och widaberömda Herr Doctor, Biskop och
Procanceller, gunstige Herre och Broder.

— — —. Mig bordt långt för detta swara uppå Herr Broders af d.¹ Octobr. om icke auction på Julieschiöldska böckren blifwit uppskuten til nästkommande wårtermin, då man förmodar at någon större frequence äfwen af de studerande sig lærer infinna wid academien. Min son skal icke försumma wid auctionen göra sin skyldighet i det anbefalta ärende.

Det som förlupit inom 8 dagar i större byen, och tillika med dessa rader på en gång lærer ankomma, upväcker tankan på ny riksdag. Herren styre til det bästa. Sädeswäxten här [i] Vpland sistl. sommars war til rog ganska swag, så at markegången för den sorten stiger til 39 d:r k:mt. Är eljest intet nytt. Prästemötet i detta stift är utsatt til d. 7., 8. och 9. Februarii. Biskop Serenius wistas mäst i Stockholm och bland annat, som bekant är, ingifwit et wisst förslag allena til bibelversion. Wi måste til effterfölgd af hög befallning med alfwar täncka på saken, fast til denna riksdag ei kan blifwa utgjordt hwad föreslagit är. Studiosus herr Ferlander mäst wistande läsetiden wid academien tycks skicka sig wäl, och hafwa hjelp af den köpman dess moder är uti huset hos i Gefle.

Beder wörsammast min gamle heders wän, herr professor Hassel må helsas ifrå mig. Wår herr archiebiskop mår wäl efter des ålder. Den andre domprobsten warit sjuk, men blir bättre med honom.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Ödmjukaste tjenare

Hastigt Vpsala, d. 21. Decembr. 1768.

Lars Hydrén.

In margine: Tackar ödmiukast för gunstig attention af min ringa skrifwelse för Alenius; önskar at han måtte skicka sig wäl på orten, som han ock behåller stip:m Lapponicum hos oss ännu.

¹ Päivämäärä jätetty mainitsematta. — Datum saknas.

15. Högwördige etc. etc., gunstige Herre.

Tackar på alt wist bona fide. Kl. præcise 4 war jag uppe hos h:r Öhppen, då hördes, han är borta, han är ei här.

Nu supplicera min k. hustru med mig det tackes i morgon Högwördigste Herr Biskopen spisa litet middag hos mig i morgon, det blir en heder och en ära och ynnest wi aldrig förgäta. Skulle ock Herr Biskopen resa ske för Måndagen, åtminstone holla til godo litet frukost i morgon bittida, hwarom jag ödmjukast anholler och med oaff. låtel. (*sic!*) wördnad lef:r. — — min gunstige H:r Broders ödmjukaste tjen:re

Vps., d. 27. Mars 1769.

Lars Hydrén.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop Högwördigste Herr Doct:r och Biskop Mennander detta ödmjukel.

16. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min förnäme, gunstige k. H:r Broder.

Det kan eller bör ej annorlunda wara at jag med all uprichtig fägnad emottager de glada tidningar, som medbringa min gunstige Herr Broders helsosama och å båda sidor önskelige wälstånd. O utinam! Så inkommer med ödmjuk tacksejelse jag för gunstig, kärkammen skrifwelse af d.¹ innewarande, hwartil wördsamt swar länder, först hwad studios. Ferlanders, gestricii, lefnadssätt och upförande härwid academien widkommer, kan jag ei² annat om honom bewitna än hwad ärbart och anständig warit och är så mycket jag kunnat förspörja. J synnerhet är mig sagt af hans egna landsmän, at i början af studentåren hölt han sig frikostare i förlitande på det goda understöd han och hans mor åtnjöto af en förmögen köpman i Gefle år efter annat, men sedan det huset wart förswagat och snart afsigkomet, lærer kunna slutas uti hwad trångt wilkor både moder och son wara månde. Jcke thess mindre har stud. herr Ferlander som oftast frequenterat academien, så denna förflutna wårtermin.

¹ *Alkuperäisestä puuttuu päivämäärä. — I originalet saknas datum.*

² *Epäselvästi. — Otydligt.*

Jag både som inspector nationis Gestriciæ som haft mig kunnigt det skyldskap han lyckel. äger med Högwördige Herr Biskopens fam. efter han om 26 år gl. borde täncka på anträdande til et wisst utwaldt vitæ genus, sporde honom til om icke han funne sig wid at antaga s. ordines och senare honom wara dertil sinnad, och om det icke wore honom lägligt dermed nu förflutne termin, då han frambar medellöshet och utan läntagande det ej ske kunde m.m. Men dertil skedde resolution omsider, anmälte sig hos consistorium, och bekom bifall. Men näst för präste-exam., som för honom och andra wart utsatt, föll han in uti swår sjukdom och är ännu ei kommen til helsan. Jag har skaffat honom 10 d:r k:mt af cassa studiosorum, men det will fast litet förslå til både läkare och alt annat lifsuppehälle här på så dyrer ort. Mig ömar om stud. Ferlander och är såsom rådlös huru han skal blifwa hulpen, och kunna komma härifrån, då krafterna kunde tillåta. Jag sade at han war i förstone, som mig är sagt, mindre sparsam och studert icke blott til helsans förlorande, men sedan är alt ändrat, så at jag icke twiflat, at ju präste-examen hade kunnat wäl försiggå med påfölgd af ordination. Det enda han kunnat debiteras före warit at han skolat lefwa nog för sig sielf och utan omgånge med andra, men och flit och förkofring i studier har jag icke mycket emot at anmärka. Således har jag effter min skyldighet anført hwad h:r Ferlanders person och tilstånd angår. Haft anstöt af någon ohelsa under tiden, men genom Guds nåd repat mig igen. Munterhet väcker någorlunda . . .¹ men behöfwes wisst på sit ställe der sat intoll.¹ Laggranna tider föröka bekymbret, som mer än bekant är. Förtretligheter och otak pröfwar tolamodet.

Wore möjligt för Vpsala få se Högw. Herr Biskopen förr afresan til Åbo, skulle wara mer än fägningsamt, medlertid under trogen anönskan af then Högstes milda beskydd, innesluter mig i wanl. ynnest och in til dödstunden fortfar at wara — — ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 30. Junii 1772.

Lars Hydrén.

In margine: Förlåt, Högwördigste Herr Biskop, detta P. S. Jag har efteråt haft besök hos h:r Ferlander, hans tilstånd är beklage-

¹ Epäselvää. — Otydligt.

ligt rett mycket; är ganska af långsam sjukdom utmattad jämte det at medellöshet hårtel. trycker honom. Kunde hans belägenhet behjertas, är nu wissertl. tid.

17. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
gunstige Herr Broder.

Kiittää saamistaan 90 kuparitalarista, jotka jättänyt yliopp. Ferlanderille. Tämä kiittää. — Tackar för 90 dal. kmt., som han lämnat åt stud. Ferlander. Denne tackar.

Herr Broders troödmjuke tjenare in til döden

Vpsala, d. 10. Julii 1772.

Lars Hydrén.

18. Högwördige och widdberömde Herr Doctor, Biskop och
Procancellarie, gunstige Herr Broder.

— — — Reverendissimus mår på dess höga ålder någorlunda wäl, är from och rättrådig, samt tager rätt-täncktas mening emot i göromålen.

Eljest är ei något skrifwärdigt mer än at rogsäden är öfwer hela orten nog swag detta år, om kornsäden gör man sig hopp om wäderleken så medgifwer, det Gud mildeligen gifwe! Den Julieschöldske oförmodade balancen har satt academien i stort bekymber och olägenhet, många priwate med enkor och pupiller hafwa intet råkat bättre ut, det är obegripeligt huru mannen kunnat sätta sig och andra i så stort debet, som trodt honom godt. Stora sorger hafwa drabbat mig af 2:ne mina gifta döttrars dödsfall när effter hwarannan; måge ge mig tilfrids efter Herrans wisa skickelse. Brefhafwande studiosus Alenius, lappe, är så mycket jag lärt kännan, icke owärd Herr Broders förnäma gunst, har skickat sig här hos oss dygdigt och anständigt. Min gl. wän och gynnare, herr professor Hassel hinner jag nu icke at skrifwa til, men beder helsa honom hjerteliga mycket.

— — — Gunstige Herr Broders ödmjuke tjenare

Päiväämätön. — Utan datum.

Lars Hydrén.

19. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre och gamla Wälgynnare.

Toivottaa sydämellisesti onnea arkkipiispanvirkaan. — Lyckönskar hjärtligt till ärkebiskopsämbetet.

At min förnäme Wälgynnare sig icke tungt falla at lemna ett säte, der Eder Högstwördighet mycket saknas, det wet jag, och emottaga wården öfwer wårt consistorium, academien och Vpsala ärchestift;¹ wi skola ej med mindre wördnad än fågnad omfamna en så widt frågdad hög styresman, och längta effter tidens fullbordan, jag alramäst, hwars hjerta Gud bäst känner.

Den aldrahögste som så nådigt styrt werket, styrke och mildel. uppehålle Eder Högstwördighet wid god helsa och lifskrafter samt allsköns wälstånd, til sin heliga namns ära, öfwerhet, församlingen och riket til förmon, beständigt och långwarachtigt.

Wågar göra mig gladt och otwifwelachtigt hopp om wanlig höggunst hedaneffter, och utbeder mig få wara uti Eder Högstwördighets gunstiga minne innesluten. O at jag ock måtte få lefwa och åtnjuta mera frucht deraf, och se den dagen, då min wördaste Förman werkel. tillträder detta förnäma hederssätet. Medlertid in til dödsstunden fortfar at med innerlig wördnadsfullt hjerta at wara — — — ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 13. Septembr. 1775.

Lars Hydrén.

Ödmjukast P. S. Nu wel icke tid begära Högwördigste Herren med nämnde (*sic!*) om studiosus Ferlander; hans hederliga mor fru Ferlander och jag på sonens och hennes wägnar will honom wäl och gjort hwad jag kunnat. Han har præsterat någt enda prästeman at han kunnat bli prästwigd, men sedan des warit sjuk, dels warit borta ifrån acad. snart på et år hemma i Gefle i brist af vocation. Ferlander behöfwer alfwarsammare förmaning af högre hand, at wisa prof at (*sic!*) muntrare sinnelag, stadigt lefwerne och flit med boken och at efftersträfwä det hans hulda mor må kunna hugna sig af; så kunde han snart erhålla kallelse til tjenst i stiftet. Han är eljest af qwickt genie, nog och wisat nöjsamt prof af predikogåfwor i Gefle.

Jlla, at secret. Enander ej erhöill secreteriatet wid academien, hwilket jag så mycket helre wille och lade mig winning om, som

¹ *Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.*

han ägde så förmän recommendation, och Enander war med mig i släktskap.

War påtänckt at prästemöte skulle hållas denna månad här i Vpsala der icke sal. archebisk. Beronii dödsfall ej hindrat, och nu måst uppskjutas til annan tid.

Tör supplicera, det helsning recommenderas til herr cancellie-rådet Hassel.

20. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procancellarie, höggunstige Herre.

Kiittää kirjeestä. — Tackar för brevet.

Bägge consistorierne hafwa med gemensam wördnads betygande fått emottaga Högwördigste Herr Archebiskopens och Procancellariens förnäma skrifwelse.

Vppå befallning får jag ödmjukt gifwa wid handen, at bönedagstexters förslående (*sic!*) kommer wel icke consistorium eccles. til utan archibiskopen sedan han är designatus, och förän han är i loco och kommen til sätet här eller icke, derom lærer ock Eder Högstwördighet hafwa at få post ifr. högstwederbörlig ort. Så har praxis tilföre warit och nu så mycket mera, som Eder Högstwördighet nu lyckeligen anlänt til Kongl. residensen. Vpsala torde få göra sig hopp om sin höga Förmans gunstiga besök wid detta tilfälle, hwilket skulle wara synnerligen kärt och förmonligt. Wissa stipendia privatorum eller magnatum (*sic!*) äro, hwars tillsättjande Herr Procancelleren plägar taga del uti effter tabulas testam. men härom lærer consist. academicum finna, om det får beswära Eder Högstwördighet, såsom frånwarande eller icke. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 16. Octobr. 1775.

Lars Hydrén.

P. S. Härmed följer igenom studios. Ferlanders, som reser til Stockholm, framlefrerande bokregister på de bönedagstexter, som blifwit utsedde och förordnade wissa år under framledne h:r archebiskopars tid ifrån åren . . . til . . .¹

¹ Vuosiluvut puuttuvat alkuperäisestä. — Ärtalen saknas i originalet.

Jbland har dock händt, at samma texten råkat komma före ej långt effteråt, men, jag wet ej, per errorem.

21. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procanceller, gunstige Herre.

För Högwördigste Herr Archibiskopens gunstigast aflåtne skrifvelse aflägger jag ödmjukaste tacksejelse, samt at sända det af förtekningen öfwer bönedagstexter tilförne, blifwit benäget ansedd. Och som med denna dags post Kongl. secreterarn Ellers genom bref til domcap:t låtit på Hög. Kongl. befallning gee wid handen, det den hittils wanliga bönen för Hennes Kongliga Höghet Hertiginnan kommer at innehållas med eller uphöra; och man således är i owisshet om Högwördigste Herr Archibiskopens längre eller kortare wistande i Stockholm, så om Vpsalenses skulle kunna ernå den effterlängtrade förmon at wid detta tilfälle wörda sin högunstiga Förman och Procanceller närwarande, utbeder jag mig den synnerliga äran at få emottaga Eder Högstwördighet til herberge under mitt lilla tak, hwilket wore mig och mina ländande til yppe[r]sta glädie.

Hwad studiosus Ferlander widkommer har han enl. lyckeligt genie wisat den flit i studier samt dygdigt lefwerne, at han tillika med andra kan få antaga sacros ordines inemot Jul.

Och som han ei erhållit annan vocation än til våren och hans hierteliga mor måtte ernå fullbordan på dess wäntan, har jag så afgjort saken i vårt consistorio at han på min kallelse blir förordnad til adjunctus ministerii härwid stadsförsamlingen tilswidare och hoppas jag således hafwa uttydt Eder Högstwördighets gunstiga yttrande. — — ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 3. Novembr. 1775.

Lars Hydrén.

In margine: P. S. Wore jag icke försäkrad om Eder Högstwördighets gamla wanliga ynnest, wågade jag [ej] aflemna denna owördsamma rhapsodie, men supplicerar om benäget öfwerseende. Tid och oförmadat hinder har orsakat.

22. Högwördigste Herr Doctor, Archibiskop och Procancellarie,
Höggunstige Herre.

Kiitää kirjeestä; lausuu omasta ja vaimonsa puolesta ilonsa arkkipiispan onnellisesta merimatkasta. — Tackar för brevet; uttalar sin och sin hustrus fögnad i anledning av den lyckliga sjöresan.

Ach! hwad glädje skulle icke upfylla mitt hjerta, om jag finge så länge wara med i werlden, då jag såge Eder Högstwördighet på ärchebiskopssätet hos oss, vår förnäma Styresman, närwarande. Phosphore, prome diem: cur gaudia nostra moraris! Præsiede ventura, Phosphore, prome diem.

Uti wårt consist. ecclesiastico gå sakerna för sig tämligen jemnt och med samdrächtighet. Twänne af medlemmarna äro af Eder Högstwördighet blifwit kände, som woro med wid riksdagarna. Nyss framledne sal. ärchebiskopen Beronius war, sedan han hit anlände, illa beswärad med swag helsa, at han sielf ei förmådde förrätta några ärchebiskops visitationer i stiftet, ehuru han det åstundade i wänttan på krafter. I det stellet förrättade någor hwar af consistoriales detsamma någon gång, nu har det kommit at afstadna sedan wi blifwit *ἀκεφαλοι* så wida, och önska dett tiden ei blifwe så lång, förän wi wore så lyckeliga at få wörda Högwördigste Herr Archebiskopen beständigt närwarande. Så blef det med synodus, som war tilämnat och utsatt til medium Septembr. detta år, om icke sal. ärchebiskop dödsfall timat. Materia disput. är Artic. de Providentia divina. Præsidium har sig åtagit præp. och pastor i Funbo mag. Petr. Arhenius, min måg.

Med ledigblifwande probestälningars besättande måste wäl innehållas genom vicarier el:r præp. honorarii, emedan det är just episcopale tilhörigt, sedan härom annorstädes en biskop uthwerkat contractisternes votering; men utnämna honorarii war ärchebiskopens sak allena och gaf consistorio sådant ad notitiam.

Högwördigste Herr Ärchebiskopen och Procancelleren tackes benäget anse at jag nu twänne gånger förrättat prästewigning, och det til fölge af Kongl. Maj:ts nådigste tilstånd för den, som bekläder domprobsteämbetet då ärchebiskopsstolen warit vacant eller under Högwördigste Herr Ärchebiskopens längre frånwaro, såsom nu, som ock för min tid warit skedt wid sådana tilfällen.

Consistorium afbidar i ödmjukhet hwad Eder Högstwördighet skulle i ett eller annat mål skulle (*sic!*) tackas anordna och om

gunstigast påminna. Medlertid will man söka at effter sin skyldighet fullgöra hward til archistiftets wärd och tilseende hörer för sin del.

En enligt Högwördigste Herr Archebiskopens höggunstiga skrifwelse¹ til mig har jag berättat mina h:r colleger Eder Högstwördighets lyckeliga hemkomst effter en wädelig och swår resa, då hwar fägnade sig öfwer det förra, samt anförtrodde mig å deras wägnar alrawördsammast felicitera anländandet til hemorten. Önskel. at någon obehagel. påfölgd af så plågsam öfwerfart woro aldeles okänd och lång wäg borto.

Hyvää vuoden loppua, terveyttä ja voimia! — Gott slut på det gamla året, hälsa och krafter!

Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 20. Decembr. 1775.

Lars Hydrén.

23. Högwördigste och widaberömd Herr Doctor, Archebiskop och Procanceller, Höggunstige Herre.

Kiittää jo helmikuussa saamastaan kirjeestä ja pyytää anteeksi ettei ole aikaisemmin vastannut. Pahin syy hidas postinkulku Turkuun talvisin. — Tackar för brevet, som han fått redan i februari och ber om ursäkt att han ej tidigare besvarat det. Orsaken varit den tröga postgången till Åbo.

Altsammans går nu ordinaria via å bägge sidor så godt det kan tils widare, men bäst enär man har at äga Eder Högstwördighet at i åtskilliga mål få trygga sig til, och med fullkomlig styrka afgöra målen, i hwilcket afseende för min ringa del jag winner en god lisa. Har tilförene fått förständiga at i afgangne præpositorum ställe inga ordinaire tilsättas, men vicarier tils widare, så torde äfwen blifwa med wiss tids förordnande til synodus, som länge tid bli[fvi]t upskutit för mellankomne archibiskops frånfälle m.m.

Eder Högstwördighet har ock behagat på consistorii vrbici anmodan gynna notarien Stålberg med höggunstig skrifwelse, som jemwäl gäller för samma prästman at äga rum på förslaget til ledigblifne Delsbo pastorat, fastän nästa antecessor pr. Canutus

¹ *Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.*

Lenæus behagat kallat et pœnitents pastorat för sin tid. Önskar, hwar ägde så godt ställe at försörja sig på. Tillika t[r]ifs icke pr. och pastor i Enköping, mag:r Brander der, men manibusque pedibusque at blifwa en med på förslaget thit, kommer med begäran. För någon tid gjorde Kongl. secreteraren Friedenheim den synnerl. hedern och fägnade mig med gunstigt besök, hwilcket war mig til prognosticum til mera förmon widare.

Böndren på Fiby archebiskopsstolen i Wänge sochn ha begärdt storskifte på åker och äng, consistorium har trodt dermed uppehåll hafwas bör til des Eder Högstwürdighet lyckel. anländande warder in locum.

Å denna ort står alt wäl til, ordinairt och jemt.

— — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 24. April 1776.

Lars Hydrén.

P. S. Wågar anhålla om ödmjukt helsnings förmälan hos herr cancellierådet Hassel, en gl. respectable wän och gynnare if. ungdoms tiden i Strengnes gymnasio. Tror mig wara snart den enda bland dem herr cancellierådet kan ihogkomma, kan sägas

Omnes composui felices, nunc ego resto.

Nästa Junii månad blir här magisterpromotion.

24. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Vpsala Academiae Procancellarie.

Kiittää 24/V p:tystä kirjeestä. — Tackar för brevet, dat. den 24/V.

Beklagel:t är at höste- eller brödsäden står å andra sidan om Neptuni rike uti fara, men å denna sidan förnimmes rogen så ock ämnet til öhlsäden wacker, och synes beboda oss bördig årswäxt, ehuru wäderleken hela Maji månad igenom warit mycket hård och kylachtig och welat göra rogsädet glesare, som Gudi lof war wacker i början af wåren emot förmodan af orsak at den warit för frodigt och förväxt om hösten.

Archebiskopsstolens bönder på Fiby genom inlaga begärde i wintras storskifte sins emellan på sina åkrar, hwilcket consistorium

fant bäst at därmed måtte upskof ske, til dess wederbörande deras herre och innehafware ankommer, likaledes blir upskof til höstetiget med en sak, hwaruti Fiby taga del med andra deras gran- nar. Det gläder mig på det alramästa, det consistorierne dessförin- nan äro lyckelige at få wörda och med ny frögd omfamna sin Apollo och egen höga Förman med allo.

Så högt jag beklagar herr cancellierådets Hassels sjukliga omstän- digheter, så hugnar det mig derjemte, at wara uti den hedersherren gunstiga ihugkomst innesluten, och ber om min ödmjuka helsnings förmälände.

Den 17. dennes blir magisterpromotion, fast i illustrissimi från- waro, hindrad af swagare helse; och d. 20. rectoratsombyte för d:r Hesselgren til profess. Aurivillius. D:r Clewberg warit hardt när döden, men wederfås. Några af stiftets äldre pastores hafwa detta år aflidit, och lemnat consistorium beswär af en myckenhet sökande i de afgångnes ställe. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 5. Junii 1776.

Lars Hydrén.

25. Högwördigste Herr Doctor, Ärchibiskop och Procanceller,
förnäme, gunstige Herre.

Hade gerna haft betänckande at falla Eder Högwördighet beswär- lig med denna min ringa skrifwelse, om icke studiosus juris dn. Olaus Wibelius, som nu täncker sig til Åbo at blifwa engagerad i Kongl. hofrätten derstädes, kunnat afstå at hålla efter mig at, som han trodt min ringa intercession skulle något kunna förmå hos Högwördigste Fadren, Herr Archebiskopen, då jag likwäl har orsak at recommendera mig hos min wärdsta höga Wälgynnaren, Eder Högwördighet. Denne student har efter fadrens kyrkioherdens i Södra Telge och modrens begges nog tidiga frånfälle blifwit försatt, tillika med 7 syskon, i största trångmål och medellöshet; men har likwäl under denna ständigheten här wid academien tid effter annan prof ådagalagt af alt hwad en studerande person wäl ägnar och anstår, som dess testimonium academicum bewitnar och jag såsom nationis suderm. viceinspector med godt samwete kan intyga. Ehuru han skal någorlunda wara känd af högwälborne herr præsidenten

i Kongl. Åbo hofrätt, så anhåller det Eder Högswördighet af högstgällande ynnest anse täckes studiosus Wibelius, samt så någon måtto hos höga wederbörande hans omständigheter befordra, efter han ock med beröm förswarat sin nyl. hålna disputation in jure. Beder ödmjukast at denna min dristighet höggunstigt uptagas måtte.

Elliest är consistorii ecclesiastici och stiftets tilstånd i sit rätta skick. Herren uppehålle och beware wår höga förman, Högwördigste Herr Archebiskop i långl. tider och låte den dagen snart nalkas, då wi med största glädie få omfamna then Högstwördade Herren!

Den glada wäderlek denna tiden lemna oss hopp om en wälsignad skörd detta år. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 2. Julii 1776.

Lars Hydrén.

26. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Vpsala
Academiae Procancellarie, höggunstige Herre.

Suosittellee pappismies Ferlanderia apulaiseksi arkkipiispan prebendiseurakuntaan Bälingeen. — Rekommanderar prästmannen Ferlander till adjunkt i ärkebiskopens prebendepastorat Bälinge.

För någon kort tid hade jag äran hafwa gunstigt besked af h:r Kongl. secreteraren Fridenheim, som lemnade mig gladt hopp om Eders Högwördighets så lyckeliga som effterlängtade ankomst til denna ort wid slutet af Augusti månad.

Hö- och sädeswäxten är ymnig i Vpland, i Sörmanland likaledes, men säden af mycket regn nog wel lidande derstädes. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 24. Julii 1776.

Lars Hydrén.

27. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre.

Med mycken wörndnad bekänner Högwördigste Herr Archebiskopens och Procancellariens höggunstiga af den 30. Julii passato och ödmjukast tackar för bewist grace emot mig och juris studiosus

Tibelius (*sic!*); han må wisst skatta sig lyckelig öfwer en så hög Herres grasös. Har nu den äran at innerl. glädjas af gryningen til den för consistorium och ärchestiftet uprinnande glada dagen, då man ernått ändamålet af gemensam wäntan, och betyga ödmjukaste wördnad och lyckönskningar för Eders Högstwürdighet hos närwarande. Herren göre altså den förestående resan både snar och lyckesam.

Hade icke ännu kunnat å nyo komma til beswär effter herr Ferlanders trägna åstundan, nu förnimmer jag huru det är. Jag hade tilbudit honom adjuncturen hos min stackars pastor i Waxholm, de begge skolat wisst blifwit nöjde med hwarannan; men Ferlander swarade icke categorice derpå, efter som gjorde sig speculation på det han supplicerade. Son min emottog deruppå annan prästman, som snart anländer til honom; medlertid qwarstadnar d:n Ferlander härwid landsförsamlingen til hösten. Blir wel utwäg för honom at tiena wid annan församl. i stiftet. Hwad mag. Runbom angår, så är han regementspastor wid Vplands infanterieregemente samt vicepastor hos sin swärfar gl. probsten i Ehrentuna församling, gränsande näst til Bälinge, en mil från Vpsala. Magister Runbom, som är alfvarsam och tillförlitelig man, skulle alrabäst en gång kunna med goda råd och uplysning betjena Eders Högstwürdighet hwad Bälinge præbendepastorat och archebiskopsstolens tilhörigheter widkommer, så mycket mer som han warit i den syslan, adjunct och amanuensis hos framledne herr archebiskop Troilius och sedermera i sterbhuset, och sagt mig hwad wackert han incasserat. Men nu är han stadd som förmält är, på sin egen post. Hos fru archebiskopinan är nu en magister Widgren. Jag wet wel at han äfwen nyttjar andras recommendation; jag låter dermed bero, til dess mig sker lyckelig förmon at muntel. yttra mig. Til ganska ymnig hö- och sådes wäxt njuter man en önskel. bergnings wäderlek och inbergas all rogsäden denna wecka. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 14. Aug. 1776.

Lars Hydrén.

Apost.

Anhåller, det til herr cancellierådet Hassel min trogna och ödmjuka helsning förmäles; jag wet at den herren behåller mig i benäget minne, sedan den tiden han tillika med mig freqventerade

Strengnæs gymnasium. Af all den tidens ungdom wet jag nu ingen lefwa, mer än mig och probsten Westman i Skånela i detta stift, ej eller i Strengnääs stift och Sörmanland. Beklagar herr cantzliet-rådets försporda ohelsa. Herren uppehålle och styrke honom!

Måste besannas om mig: Omnia fert ætas, animum quoque, har likwäl hittils åldern tillåtit, Gudi ära! förrätta alla mina åliggande ämbetes syslor.

28. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre.

Pyytää anteeksi, ettei ole kirjoittanut. Iloitsee sen johdosta, että arkkipiispan paluumatka on mennyt hyvin. — Anhåller om tillgift för att han icke skrivit. Är glad över, att ärkebiskopens återresa avlupit lyckligt.

J stiftet har icke förefallit något betydande eller förunderligt på dessa 8 dagar; icke har mer än en fullmagt hunnit inkomma, den notarien är ombefallt med denna post öfwersända til Eder Högstwördighet för p:r Brander. Så snart flere anlände skal likaledes ske. J morgon blir consist:m syslosatt med förslagens uprättande til Frötuna och Rådmansö, hwartil 10 äro sökande, och til Widbo och Husby äfwen så många.

Jag supplicerar om höggunstig recommendation så för min son Eric, som för p:r Arrhenius hos h:r excell:ce cancelleren wid något tjenligt tilfälle dem Högwördigste H:r Archebiskopen höggunstigt behagat uptekna låta til doctorshederns erhållande. Clinia satagit rerum suarum heter det, en eller annan af vårt stift närwarande kunna äga gynnare äfwen norrifrån och torde gå, absentes carent etc. Har nu icke hunnit hos illustrissimum skriftel. inkomma, owist om jag skal wåga, men efter jag ernått så mycken grace hos Eders Högstwördighet, så har wanan gjort mig dumdristig. Prof. d:r Amnell är sjuklig, pr. Thorells son studiosus närwarande råkat uti hjerteängslan så högt, at han misströstar om nåd och salighet, ehuru prästeämbetet gör sitt til, har stundel. wist om sig, måste skrifwas til fadern, at hemta honom hem. Beder om gunstig tilgift för widlyftighet uti saker af mindre wärde. — — Troödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 20. Octobr. 1778.

Lars Hydrén.

29. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Academiae
Procanceller, höggunstige Herre.

Högwördigste Herr Archiebiskopens i dag ankomna gunstiga skrifwelse får nu consistorium anledning at sig efterrätta hwad deltagandet widkommer i deltagandet i de fällande riksdags penningar af högwördige ståndets tilförordnade notarie magister Nils Insulin.¹

Sedan jag sidst önskat det äfwen denna gång gör wälsignad början af Eder Högstwördighets riksdagsarbete och all god fortgång under beständig helsa och wälmåga, får jag ödmjukast berätta det intet förunderligt mer än wanligt kan wara aflupit. Sista consistorium kom man enhälligt öfwerens om förslaget til Widbo och Husby sacellanie, men wid Frötuna och Rådmansö icke så, måst altså tils i morgon til förslagets afgörande 3:ne pastores inkallas och adjungeras. Til en division äro ännu icke fullmagt hunnit inkomma.

Wågar åter ännu supplicera, det Högwördigste Herr Archiebiskopen nu wille företrädeswis hafwa i höggunstigt minne at på högsta ort til det bästa recommendera jemte min son, probsten Arrhenius, som hela 13 åren tjent wid bibliotheket, warit docens, disputerat sub præside i theologien då han sökte adjuncturam theologicam 1761, samt nyligen in synodo. Jag haft betänckande härmed beswära illustrissimum academiae cancellarium, som förmodeligen ej tager sig af saken, men endast fattar tilflycht och förtroende til Eders Faderliga Högstwördighet det jag tror wara det säkraste, — — — ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 27. Octobr. 1778.

Lars Hydrén.

30. Högwördige Herr Doct. och Archiebiskop, min höggunstige
Gynnare.

Har icke wågat falla beswärlig genom skrifwelse sedan denna månad börjat och jag kunnat föreställa mig hwad mångahanda

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

ämbetes höga göromål omgifwit Eder Högstwördighet hela denna tiden, och stundeligen blifwit, hwar under helsa och lifskrafter jag troinnerligen önskar. Den högst glädjefulla tidning ifrån högsta ort til vårt Mantoa har så intagit allas våra sinnen, at hwar glömt sig sielf uti annat än utbrista uti frögde och tacksejelse rop uptil himmelen. Huru icke? *Πᾶσα δοσις ἀγαθή καὶ τῶν δώρημα τέλειον.*

At begge denna stads societeter hafwa på det högsta de nonsin kunnat och bordt sökt förklara sin skyldighet underdånigt för vår nådigste öfwerhet och det Kongl. huset, skal innan kort i Almäna Tidningarna kungöras.

Sistl. Söndags skedde här i de 3 kyrkior allmän tacksejelse för en så hög och sällsynt Herres nåd, genom tjenligt tal näst för böneformulairret och sång: O, Gud wi lofwe Tig af predikostolen, hwaraf under flera omgångar af stycken på slottet samt s . . . or¹ af stadsens begge corpser lät höra sig, hwar uppå om afton illumination skedde så i privato som publique husen öfwer alt, äfwen til mycken fägnad ärchiebiskopshuset räknas bör, men slottet war mörkt.

Samma afton höllo både stadscorpsen fester på rådhuset och sistl. Måndags-afton hålles oration på academien, war academiska festen med åtskilliga gäster hos rector, der äfwen ingen gick impransus aut incoenatus; jag hinner ej med alt. Wackert nog på vårt sätt.

J dag hålles deröf:r oration på academien; nationerne hwar för sig föra eller sednare söka genom tilständiga tal förklara deras underdåniga glädje uti tacksejande och förböner för vårt wälsignade konungahus.

Uti vårt capitel går, som jag tycker, skickeligen til. Programa afgår i dag til illustrissimus, som lærer meddela åt dem, som wederbör. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 13. Novembr. 1778.

Lars Hydrén.

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

31. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre.

Kiittä 16/X p:tystä kirjeestä. Huolestunut arkipiispan terveydestä. — Tackar för brevet av d. 16/X. Är orolig med anl. av ärkebiskopens hälsa.

Jag är nu tillika med domkyrkiosysloman som komma at i domkyrkians documenter granska hwad som widkommer för grefwinnan Lewenhaupts testamente m.m. och at gifwa domkap. sådant wid handen til ombefallt yttrande deröfwer.

Herrar fullmägtige ifrån ärchiestiftet hafwa i dag genom skrifwelse inkommit rörande otillräcklighet af riksdagspenningar för dem denna gången, som skal nästa sammankomst nästa Onsdag tagas i öfwerwägende, och meddelas hemmawarande contractister och herrar pastorer.

Rector academïæ jemte mig erindrar sig warit illa det som blifwit eftersatt och som bordt ske at efter skyldighet öfwersända behöriga exemplarer af programet til Högwördigste Herr Archebiskopen och Procancellarien, hwilket nu med denna dags post ske lærer, och herr rector äfwen bedja höggunstig enskyllan före, samt öfwersänder relation öfwer hwad som under våra underdåniga festiviteter förewarit.

Vpsalenses hafwa på sitt wis budit til at fira, men aldrig tilräckel. wärda himmelens nåd emot konungahus och riket. Gifwe Herren, at wi af trognaste hjerta kunde bedja om beständighet och fortgång af denna wälsignelse! Til . . . . de¹ af ordines sacros hafwa snart 10 st:n sig anmält och derom anhållit i anledning af vocationer, hwarom consistorium lærer snart Högwördigste Herr Archiebiskopen upwackta.

Man täncker låta i Decembris prästexamina försiggå, men det öfriga ankommer på Eder Högstwördighets godtfinnande och omständigheter.

Anhåller om höggunstig tilgift at min gamla hand råkat lemna, dessa så owördsamt dock af gladt hopp om wanlig gunst, lemnar som det är, och med min och hustrors trognaste suckningar för Eders Faderl. Högstwördighet, är ad curam. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 20. Novembr. 1778.

Lars Hydrén.

¹ *Epäselvä. — Otydligt.*

32. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre.

Sedan domkapitlet icke ser sig kunna deltaga uti framledna fru grefwinnan Lejnohwes (*sic!*) gjorda testamente til Vpsala domkyrkia utan at stämma derå hörde domkyrkierådet til, har jag at ödmjukast efterkomma Högwördigste Herr Archiebiskopen (*sic!*) Höggunstiga skrifwelse, icke annat saken rörande i handlingarna kunnat igenfinna, än fru grefwinnans testamenteriska disposition och den i afskrift, hwilken widimerad härhos medföljer. Originallet lærer ofelbart wara förwaradt uti Götha håfrätt ifrån förra tiden.

Härjemte jag i ödmjukhet får wid handen gifwa det til afgörandet häröfwer fördes någon tid til närmare uplysning och moget betänckande på domkyrkans wägnar, förrän swaras kan herrar grefwar och generaler i theras proposition, och torde det icke bli så lätt. Så frågas om arf eller aflingajord, om icke skilnad wore med grefl. familierne Lejonhufwud och Levenhaupt m.m., hwilka dubia jag i ödmjukt förtroende dock drifwer uti Eder Högstwördighets sköte öfwerlemna, så ock om dylika frågor icke torde underställas behörig domstol, innan domkyrkian aflåter hemmanen allenast för 1.000 riksdaler specie. Beati possidentes, dylikt lærer wara de här hemmawarandes tancka, som deltaga i domkyrckiorådet. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 24. Novembr. 1778.

Lars Hydrén.

Ödmjuk apostille.

J lika ödmjukt förtroende får nämna det Sal. Grefwinnan war beslågtd med Stureska familien, grefwen har nyl. . . . .¹ refererat, däri bland äro underrättade . . . . .¹ hemmanen beständigt wara domkyrkians. At nu denna taga i betalning som til credit är 1.000 Rr. är ej tilräckel:t knapt alterum tantum ock det i fall Herrar Grefwar, Generaler wore Descender af ofta nämnda Grefwinna. Bäst hafwa anstånd med afgörande i detta¹ alt, man får glädja sig af den förmon at se Högwördigste Herren närwarande.

Epäselvää. Kts. seur. siv. — Oläsligt. Se följ. sida.

I dessa dagar har consistorium examinerat 8 st. befundna tjenliga til s. ordines, men 4 andra blifwit befundna i studier swagare än at kunna admitteras denna gong och derföre blifwa differerte. Nästa Mån- och Tisdag skola de låta höra deras predikogåfwor. Consistorium får under tid med wördnad afbida Högwördigste Herr Archibiskopens lyckosamma hemkomst för Julhögtiden och at således låta prästeordination försiggå.

Jag börjar at tröttna aldeles af så täta syslor på ålderdomen på åtskilligt sätt; men alt mitt lilla *εργον* är dock en lek emot Eder Högwördighets i den stora werlden, hwartil Gud förläne god styrcka! Framlefwer — — ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 4. Decembr. 1778.

Lars Hydrén.

34. Högwördigste Herr Doctor, Archibiskop och Procancellarie, höggunstige Herre.

Tuomiokapitulin pienehköjä juoksevia asioita. — Smärre löpande ärenden inom domkapitlet.

Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 10. Dec. 1778.

Lars Hydrén.

In margine: P. S. Anhåller ödmjukast om enskyllan at åhren och paper orsaka obehagligt skrifsätt . . . .¹

35. Högwördigste Herr Doct., Archibiskop och Procancellarie, höggunstige Herre.

Tekee selkoa erinäisistä tuomiokapitulin juoksevistä asioista. — Redogör för inom domkapitlet löpande ärenden.

Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 11. Decembr. 1778.

Lars Hydrén.

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

36. Högwördigste Herr Doctor, Archibiskop och Procancellor,
min höggunstige Herre.

Kiittää kuluneesta vuodesta, toivottaa onnea uudelle. — Tackar för det tilländalupna året och önskar ett gott nytt år.

Ödmjukaste tjenare

D. 1. Januarii 1779.

Lars Hydrén.

Apostille.

Har börjat sidst på året förmercka något mer waraktig brist i helse, hoppas dock bättre, om Gudi behagar.

Twenne af clero, præp. och pastor i Skånhella mag. Westman, som war gymnasii kamrat i ungdomen med sal. h:r cancellierådet Hassel och mig, så ock pastor i Färila Rogstadius hafwa begge i Decembri afsomnat.

Marckegången är faststæld på detta år i slottscancelliet d. 30. sidstl. til 41 d:r 8 s. kopp:nt öf:r huf:t.

37. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procancellarie,
höggunstige Herre.

Lausuu kunnioituksen vakuutuksen arkkipiispalle ja toivottaa hänelle voimia. — Uttalar sin vördnad för ärkebiskopen och tillönskar honom hälsa och krafter.

Anhåller om lof at för öfrigt uttrycka mina pia desideria. 1. At Vpsala härliga domkyrkia ei bortgömd blifwer och förmörckad inom nya murar. 2. At krona och stolarna i detta sköna tempel ändtel. en gång hinna måtte til bygnad, hwilken tid för tid blifwit påmint om, men ännu lika när och utan alfwar. Jag som pastor glömmmer mig häröfwer, nå jag går snart allwerldernes wäg från altsammans. I stiftet har sedan jag senast hade äran at skrifwa, icke något merkwärdigt förefallit. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 19. Januarii, 1779.

Lars Hydrén.

38. X.X.X.

Salve Mecænas ac ter Venerande Pater Tu
 Regis amor fidus præsidumque gregis:
 Grex Tua cura, libens gemino qui pascua præbes
 Eloquiumque Dei, Te duce rite docet.
 Juxtaque Vpsalici Te sacrapalæstra Lycei
 Phosphorum anhela suum, Præsul amande, colit.
 En ego devenerans redeuntem, Numine miti,
 Natalem grator corde manuque Tibi.
 Quot dixit vixit quoque septuaginta Davides
 Annos humanos, addit at ille decora.
 Narsilai numeros plus ultra, Nestoris annos!
 Sospes et o vivas, per pia vota precor.
 In Te vivit enim rerum tutela Sacrarum,
 In Te vivit item spes columenque meum.

Ἐξ ἐπιδρομῆς ἀλλ' ἐκθύμως

Die XII. Calend. Augusti MDCCLXXXI.

Laur. Hydrén.

Annos LXXXVII cum dimidio natu
 beatam præstolor ἀνάλλωσιν

39. Högwördigste Herr Äriebiskop (*sic!*) och Procanceller,
 höggunstige Herre.

Kuninkaan käskystä on lakattava soittamasta kelloja leskikuningattaren jälkeen, josta kiertokirje lähetetty papistolle. — På konungens befallning bör ringningen efter änkedrottningen upphöra, varom prästerskapet underrättats genom cirkulär.

Med sidsta post ankom skrifwelse til consistorium från herrar fullmäktige för Solna mycket bofälliga kyrkia til hwars tidiga reparation utbegäres med görligsta första af de för hufwudstolen årliga fallande interessen någon anseenl. summa; anstalt är fogad i saken, och finnes i god berädskap öfwer ellofwa tusende daler kopp:nt til förenämnde behof at öfwerlemnas, nu genast. De få närwarande consistoriales hålla före det med penningalefwereringen måste uphållas att til Högwördigste Herr Archebiskopens snart förwäntade

lyckosamma återkomst til Vpsala och när consistorium blir plenum och fullsutit, hwilcket är angeläget.

Eder Högstwördighet hembär jag ödmjukaste tacksejelse för höggunstig recommendation hos illustrissimum; samma höge herre behagat hugna mig med ett mycket nådigt swar. — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 16. Aug. 1782.

Lars Hydrén.

40. Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Procanceller, höggunstige Herre.

Lähetää arkkipiispan nähtäväksi tuomiokapitulin kiertokirjeen. — Sänder till ärkebiskopens påseende domkapitlets cirkulär.

Så godt som ensam har jag måst wistas här medan det icke varit wähl at skilja h:r doct. Amnell från sitt wattudrickande; medlertid äro de ärender, hwilcka ej tolt drögsmål, blifwit expedierade. J dag anlände till consistorium Kongl. Maij:ts nådiga skrifwelse deruti förständigades at probsten Sundii enkas ansökning fått afslag.

Herr cancellariii secreteraren låter mig weta Konungens nådigste bifall til ledighet ifrån offentliga föreläsningarne och at jag får wara bet . . . gt¹ på resolution å behörig hög ort. De höga herrar ware wälsignade, som täckts hjelpa saken, hwarwid jag har at innerligen wörda Högwördigste Herr Archebiskopens ynnest. Lärer altså icke långt häreffter fullkoml. blifwa hugnad de pleno effectu. — — — Ödmjukaste tjenare

Vpsala, d. 30. Augusti, 1782.

Lars Hydrén.

And. Joh. von Höpkeniltä. — Från And. Joh. von Höpken.

1. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiitollisena piispalta osakseen saamastaan ystäväillisyydestä toivottaa hyvää uutta vuotta. — Tacksam för den vänskap han fått röna från biskopens sida: tillönskar ett gott nytt år.

¹ *Epäselvää. — Otydligt.*

Högwördige H. Doctorns, Biskopens och Procancellerns hörsamma trognaste tienare

Skenninge och Ulfåsa, d. 14. Ian. 1763.

A. I. v. Höpkenn.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop, Åbo Academie Procanceller, then Högwördigste H. Doctor Mennander Åbo.

2. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Wäderlekens beskaffenhet har utan twifwel warit wällande at iag först i dessa dagar erhållit H. Doctorns och Biskopens nyårs skrifwelse, för hwilcken iag aflägger min hörsamma tacksäjelse. Som få gifwas, hwilcka förtiena den aktning till hwilcken H. Doctorn och Biskopen så fullkombligen är berättigad, så har ingenting kunnat wara mig hugneligare än see mig uti H. Doctorns och Biskopens wärda åtancka wara innesluten. Den Högste uppehålle H. Doctorn och Biskopen uti många åhr, kyrckian, riket och wettenskaperne till styrcko. Om mit råd blefwe fölgdt och min åstundan upfyld, skulle iag äga den glädien at see H. Doctorn och Biskopen här i Upsala och hufwud för swenska församlingen. Herrskar samwetet öfwer omröstningarne, så skier det. Jmedlertid har iag den ähran at försäkra det ingen med mehra upricketighet än iag och med fullkombligare tillgifwenhet framherda Högwördige H. Doctorns, Biskopens och Procancellerns hörsamma trogna tienare

Upsala, d. 24. Febr. 1764.

Höpkenn.

3. Högwördigste H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiittäen uuden vuoden onnentoivotuksesta toivottaa omasta puolestaan samaa. — Tackar för nyårsönskningarna, önskar detsamma.

Högwördigste H. Doctorns, Biskopens och Procancellerns hörsamma och trogna tienare

Schenninge och Ulfåsa, d. 8. Jan. 1770.

A. I. v. Höpkenn.

4. Högwördigste Herr Doctor och Biskop!

Hyvää uutta vuotta. — Ett gott nytt år!

Plures fortuna nostra, quam nobiscum, säger Galba och så täncker största hopen. — — — Högwördigste Herr Doctors och Biskopens hörsammaste tienare

Ulfåsa, d. 13. Jan. 1774.

Höpkenn.

5. Högwördigste Herr Doctor och Ärckiebiskop.

Mitt hierta så wähl som H. Ärckiebiskopens högt giällande recommendation tahla hos mig för h. vicebibliothecarien Hagman, men iag twiflar om at mit förord är kraftigt nog, at befrämja hans fortkomst, så framt H. Ärckiebiskopen icke kommer mig till hjelp med en föreställning hos Hans Kl. M., hwilcket procancellersämbetet gifwer full rätt och anledning till. Emedlertid skall iag å min sida ingenting försumma hälst h. Hag[e]mans meriter det af mig fodra. — — Högwördigste H. Doctors och Ärckiebiskopens hörsammaste trogna tienare

Stockh., d. 1. Martius 1779.

Höpkenn.

Niilo Idmanilta. — Från Nils Idman.

1. Högwördige Herr Doctor och Professor, Höggunstige Gynnare.

Kiitää 24/XII 1755 p:tystä kirjeestä, iloitsee kirjeensaajan parantumisesta, toivottaa hyvää uutta vuotta. — Tackar för brevet av den 24/XII 1755, gläder sig över Mennanders tillfrisknande, önskar ett gott nytt år.

Nu mehra äro biskopsvoteringarne i Lojo, Ingo, Tammela, Achas och Ålands probsterier förresiggångna, hwarwid effter then under rättelse iag fått rösterna fallit som föllier: Högwördige Herr Doctoren har erhållit 67, doct. Fortelius 46, doct. Tillander 14, doct. Pryss 10, doct. Forsskål 12, probsten Werander 13, probsten Erwest 7, biskop Nylander 4, prof. Gadolin 3 och prof. Hassel 1.

Thet ringa antal prof. Gadolin fått gifwer anledning till at wara omtänckt, huruwida man kan skiäl:n lijta på at han blif:r then 3:die på förslaget. Then myckna sorgfällighet åtskilliga hans wänner wijst, at förmå honom röster, tyckes giöra folcket misstänckt om någon större afsicht än blott förslag, hwilcken tancka af andra omständigheter bestyrckes. Uti bref af kyrckioherden Lizelius erhöit iag en billet af innehåll, at sedan Högwördige Herr Doctoren och doct. Fortelius äga the twenne första rum på förslaget, så wore doct. Forsskål minst fahrlig at få det tredie, hwilcket ock tyckes komma at widtagas.

Contractisterne i Tammela och Achas probsterier hafwa nog missnöjde öfwer förrättningsmannens opförande wid wahlet skilts åt, i anseende thärtill at voteringsmedlarne ej blifwit öppnade ell. tagne till protocols, hwilcket uppå theras begiäran flera gånger blifwit afslagit. Äntel. har min swärfar med 3 andre prästmän oachtadt förbud upbrutit wahlacten och igenomsedt sedlarne. Framhårdar med wördnad Högwördige Herr Doctorens och Professorens ödmiukaste tienare

Hvittis, d. 4. Januarii 1756.

Nils N. Idman.

2. Högwördige Herr Doctor och Professor, Höggunstige Gynnare.

Med hwad ängslan och bekymmer iag iemte flere andre så kort tillförene som wid ankomsten till Åbo at förrätta biskops votering erfarit then list och illgrep wederbörande widtagit till utförande af oförskiämde anläggningar, kan iag ej beskrifwa. Thet war redan så wida kommit, at man på intet annat sätt, än upskofs sökande i wahlet, kunde få anledning at hoppas tillfälle till at hindra och motha wederbörandes på alla ställen tilltagande öfwermacht. Wid the redan inkomne voteringar hade prof. Gadolin erhållit 46 röster och effter säker calcule hade han ringast at wänta här 30 vota; till detta antal kunde hwarcken för d:r Forsskål eller någon annan med skiäl och sannolikhet uträckning giöras, ej heller ägde man tillförlitel. underrättelse uppå hwilcken pluraliteten i Österbotn kunde falla; thessutom war ingen tid öfrig at innom wahlet igenom föreställningar och öfwertygelser leda folcket utur en almän och

diupt intryckt förblindelse, som med tracteringar, förklenande rychten och, som säges, gällande medel, samt misstroendes stiftande imellan prästerskapet på det ifrigaste blef underhållen, utom thet at flerahanda kringspridda skriffter förledt många at eij antaga råd och underrättelse. I thenna belägenhet opsatte iag i afskrifft medgående skriffth och fick therunder änskiönt med möda några underskriffter, hwaruppå iag anmälte hos h. h. consistoriales mit förehafwande och want igenom föreställning af förestående olägenheter then försäkran, at the thet samma wille understödia och skriffthens öfwerstyrande till Hans Maj:t sig åtaga, tå thetom skulle ansökning göras; imellertid arbetade några wänner uppå fleras förmående iemte mig till deltagande i thenna skriffth, hwilcket doch eij wille gå synnerl. fort, och erfor iag härwid at intet alla äro redeliga som willia therföre wara ansedda. Doch fick modet eij fällas; d. 21. om mårgonen, tå wij skulle op till consistorium, war mit medföllie allenast 14 man; af these blefwo prof. Grå, probst Lebell och probsten Haartman iemte mig deputerade at inlewerera skriffthten i consistorio och anhålla så om thes öfwerstyrande som anstånd med wahlet till des Kongl. Maj:ts utslag kunde falla; hwaruppå samt. prästerskapet inkallades at lemna utlåtande i thenna sak. Härwid förelupo några ordwäxlingar, och tå begge partierne skulle urskillias, blef föreslagit at the, som åstundade uppskof i wahlet, skulle träda ut if:n consist. rummet, hwilcket så lyckel. aflopp, at eij flera än 9 qwarblefwo, neml. past. Gadolin if:n Bierno, thes swåger en capellan rect. Swebelius, collega Gr. Hallenius, capellan Tenlenius if:n Bierno; the öfriga erhindrar iag mig icke nu, doch äro the alla i consist. protocoll uptecknade. These gjorde wäl ett och annat inkast, men besinnade sig doch at bijfalla then öfriga hopen och åtnöijas med walets uppskiutande. Flerahanda orsaker hindrade mig at eij optaga uti skriffthten någon stötande omständighet, som kunde ophäfwa det förra eller härintill hållne voteringar, i förmodan, at sådant om eij igenom thessa anförda puncter, doch några andra, them consistorium kunde få anledning at andraga, stode till at erhållas. Till den ändan har iag ytterligare hos h:r h:r consistoriales giordt föreställning at hos Kongl. Maj:t anmäla l:o thet några förföriska skriffter rörande nu förewarande biskopswal blifwit i stiftet kringsände, hwarigenom mången enfaldig fallit på tanckar och afsichter, them han gierna will och bör

få ändra; 2:o slächtingar af them, som erhållit röster, hafwa voterat och thet med slutna sedlar; 3:o af the inkomne voteringsprotocoller och bifogade sedlar finnes at några voterat en trenne gånger på en sedel; 4:o at adjuncterne, som förmodel. lära få wahlrättighet, blifwa utstälte för misstanckar och utmärckte, tå the nu effteråt ensamma komma at votera; 5:o at som detta måhl hörer till ståndets rättigheter, borde nu församlade consist. regni få underrättelse och del af thenne sak och således tillfälle at hos Kongl. Maj:t med påminnelser inkomma. Then första puncten höllo herrarne betänckel. emedan then kunde ledas till undersöknings och processers anställande, doch försäkrade doct. Tillander at sända öfwer till des wänner i Stockholm ett af sådane skriffter som han öfwerkommit, hwilcka skulle betiena sig theraf i thenna afsicht med lijka efftertryck, som skiedde thet af consistorium. 2:dra, 3:die och 4:de puncternes andragande woro the alla enige om. 5:te puncten ansågs äfwen betänckel. Till at bestyrecka den 4:de puncten om adjuncterne har prosten Salovius, som nu är här, läfwadt at å sitt probsterijs wägnar komma in till consistorium med en skriff i dessa dagar. Expeditionen ifr. consistorium lærer intet skie förrän effter 2 à 3 weckor. Sådan är nu sakens belägenhet, hwilcken iag eij undgå bordt at i ödmiukhet berätta. Skulle nytt wahl erhållas, så tyckes saken kunna effter önskan hielpas; men i annat fall är ingen annan utwäg, än at widtaga Österbotninska pluraliteten, som säges falla på d:r Mathesius. Under thenna hwälfning har iag haft förtroende af en hop ämbetsbröder, men nu utsprida partieandarne rychte, som wore iag d:r Pryss och d:r Tillander tillgifwen och missbrukade wänners tillgifwenhet någonthera till förmohn, och bestyrecka thet thärmed at iag flera resor gått hos bemälte herrar, hwilcket doch warit i anseende till sakens forthielpande oumgängeligt; men thetta hoppas man snart förswinna. Kyrckieh. Høekert har warit en redlig och ährl. karl, men min probst ingenting mindre än sådan, ehuru han will inbilla folck. Kyrckh. Polviander i Lappo blef ock redlig; han war förut på det högsta andra partiet tillgifwen. Pr. Melart.¹ är med sitt contract totus Gadol. The som underskrefwo skrifften äro till en del för d:r Pryss. Probst. Haartman är ock en braf karl och signaliserade sig igenom ährlighet. Widare har iag nu

¹ *Melartopæus.*

intet at berätta, utan längtar hiertel. få höra at med alt thetta något gådt kunde winnas. Behagar Högwördige H:r Doctoren fägna mig med bref, så får iag thet säkrast igenom Frosterus el:r tullförwalt. Calloander, emedan iag befarar at the under mit namn uppsnappas på posthuset. I öfrigt önskar at den Högste wille styra alt till det bästa, och innesluter mig i Högwördige H:r Doctorens ynnest samt framhärdar Högwördige H:r Doctorens och Professorens ödmiukaste tienare

Åbo, d. 24. Jan. 1756.

Nils N. Idman.

3. Högwördige Herr Doctor och Professor, Höggunstige Gynnare.

Högwördige Herr Doctorens höggunstiga skrifwelse af d. 25. sidstl. Junii har iag haft den ähran at erhålla. Iag erkänner med ödmiuk wördnad then förnyade försäkran iag therutur hämtadt om Högwördige Herr Doctorens ynnest för mig.

Sedan mit sidsta hafwa flerahanda wälfningar förelupit i den bekanta saken. D:r P. och d:r F. omgingos en tid med tanckar at begiära en commission och undersökning rörande the utspridda skriffter och flera tagne mått i saken prof. Gadolin till förmohn; the woro ock i förmodan at understodias i thetta måhl af prästerskapet; men uppå föreställning om therwid inlöpande äfwentyr och osäkerhet at winna ändamålet har thenna speculation afstadnat. Theruppå widtogo wederbörande thet råd, at draga ut med wahl-förrättningen i hopp af riksdagens snarare slut; doch blef åter thetta igenom erhindran af en kommande itererad befallning och till äfwentyrs fiscaliskt tilltal uphäfwit. Äntel. blef d:r Pr. dragen ifr. thes förra tancka at competera förslag och har han i hwari-handa mindre anständiga expressioner wid flera tillfällen utbrustit i then mening, at han håller sig för god till at komma på förslaget, emedan han tycker sig hållas och begiäras thertill allenast som en reserve el:r wahrgierningskarl; hwariemte han yttradt misstroende och hårda beskyllningar the wälmenande till last. Den 7. huius blef i consistorio faststält at thet återstående wahl skal gå för sig å thet sätt, at Cumo probsterij voterar innom contractet och the öfrige här i Åbo höstmarknads-tiden. At undgå widare anledning till misstroende har man på par weckor eij welat röra

thenna sak, hälst numera ytterl:re påskyndande ej tyckts göra något i saken. Then afwoghet d:r P. ådagalagt och än fortfar med, förekommer något betydande i anseende till thet fattade slut om förslaget ställning, emedan man tyckes föreseer at en del afskrämmas thymedelst och pluralitetens fående blifwer owiss. Oachtadt thet säkra hopp man gör sig at winna önskan, i hwad ställning hälst förslaget, hwad then 3:die widkommer, blif:r, så är h:r prof. Hassels tancka beständig i then del, at p. G. bör uteslutas och d:r P. bringas på förslaget. Är thetta oumgängel. nödwändighet, så förekommer osäkerheten at kunna wärckställa thetta med full wisshet nog bekymmersam. Imedlertid skall härwid göras alt hwad möijel. skie kan. Iag är nu sinnad at biwista voteringen här i Åbo och will förmå pr. Haartman at resa till Cumo. Under alt thetta och innan then tiden kommer afbidar iag i ödmiukhet Högwördige H:r Doctorens höggunstiga underrättelse, om något i wår tanka wore feladt el:r misstagit.

Sidsta consistorii dag blef äfwen förslaget till Sahalax oprättadt, hwaruppå fölliande sattes: 1:o vicepast., mag. Ranken, 2:o sacell. Andr. Gummerus ifr. Wambula, 3:o sacellan Mennander ifr. Pelkäne. Till thenna ledighet war ock capell. Chryselius ifr. Paatis sökande med ombud at igenom gifte med änckan försörja sterbhuset, men såsom mindre meriterad än the nämde 3:ne är han af consistorio förbigången, hwarigenom min swågers mag:r Rankens lycka tyckes wunnit mera säkerhet. Doch som man befarar thet han lærer anföra beswär öfr. förslaget hos Kongl. Maij:t och thärwid understödias af sin förre swåger h:r prof. Gadolin, så är min ödmiukaste anhållan Högwördige H:r Doctoren täcktes höggunstigast bestyra thärhän, at omn:de beswär ej rubba min swågers tillämnade förmohn, hwilekens ganska mycket beträngda tillstånd oförgripel. tarfwar snar hielp. Framhärdar — — ödmiukaste tienare

Åbo, d. 10. Julii 1756.

Nils N. Idman.

4. Högwördige Herr Doctor och Professor, Höggunstige Gynnare.

Thet obehagel. utslag then bekanta saken hafft lära andre för mig berättadt. Så wäl wederbörandes onyttiga speculationer med utdrägt

på tiden, som the brukte löparens argheit at med lögner, löften och hot förblinda folcket, har satt oss i en orolig och bekymmerfull belägenhet. Thet wore en grämmande sorg, at see en på all rätt-wisa grundad förhopning slå felt, och thessutom wara redo at emot-taga effter all uträdning tryckande framtiden.

Then gudommel. försynen styre allting till det bästa. Imellertid och under tillförsicht till den Högstes milda styrsel fördristar iag mig at i ödmuikhet berätta, thet then bekanta mannens wänner gloriera sig at theras önskan icke kan misslyckas, i anseende till the författningar, som skola af honom wara tagne thärå orten. I fall Högwördige H. Doctoren intet får egen tillständig rätts skull wille giöra sig möda at motha oförsynta anläggningar, så täcktes doch Högwördige H. Doctoren giöra thet af ömhet för det almännas och så många enskyltas wäl.

Iag hoppas at Gud hörer bön och gör listiga anslag till intet samt gifwer detta stift en förman, som är wärdig at wara det. Framhårdar med wörndad — — ödmuikaste tienare

Hwittis, d. 17. Septembr. 1756.

Nils N. Idman.

5. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor,
Höggunstige Herre.

At högwördigste Herr Doctoren, Biskopen och Procancelleren af siukligheter denna tid warit beswärad, beklagar iag hierteligen och önskar den Högste täcktes giöra thäruti en snar och behaglig ändring till stadig hälsa och wälmåga!

Saknaden af högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancelleren höggunstiga närwaro wid min doters bröllop härstädes har warit oss samteligen ömt rörande. Imellertid hugnar oss den ödmuikaste tillförsicht, at iag med de mina är i ynnestfull åtanka, den iag i diup wörndad äfwen framdeles utbeder.

Af den underrättelse, ehuru ofullständig den ock är, som iag nyl. erhållit om fordna häfder i Tawastland, får iag i ödmuikhet gifwa wid hand:

1. I Wessunda by och Hattula sokn är lemning af et huus, bygt af gråsten, hwaraf 2:ne wäggar än stå qwar till den högd, at ställen till fönsterluffter än synas. Om ålderen af thenna bygnad är ingen annan underrättelse, än at den är urgammal. Hemmanet, å hwilckets tomt eller jord thet stått, är nu rusthåll.

2. Aulangon linna skall fordom warit en fästning eller borg $\frac{1}{4}$ mil ifr. Tawastehus stad wid Aulango insiö på et högt berg, som allenast på en sida är tillgängligt, men the öfrige tre sidor skola wara obestigliga branter. Almogens sägen är, at thetta slott blifwit raceradt, tå Tavastehus bygdes. Gammalt folk berättar, at i theras ungdom än warit å stället rudera af fordna bygnaden, och at i tidens längd the beqwäma stenar blifwit nedwältade ifrån branta bergshögder och dels bortförde till hwariehanda huusbehof, dels än wara liggande wid bergsfoten. Namnet har likhet at härstamma af grekiska *ἀνλή, aula, palatium regium*.

3. Hakoisten linna, inwid Haga säthesgård i Janackala sokn, berättas ock warit fordom et befästadt ställe. Belägenheten är likaledes et högt och ganska brant berg till hwilckens kulla, thär then gamla borg warit, allenast på en smal fothstig kan kommas; thenna stig har warit på et ställe förwarad med en jordwall, som än skall tydeligen synas wara med handwäreck inrättadt till förswar på en brant af berget. I samma brant thär thenna jordwall är, finnes en håla inhuggen i berget, rundadt åfwantill, med räta sidor af jämnbotn, ungefär $1\frac{1}{2}$ al. högt samt lika diup och bred. Öfwerst på kullen af berget, som håller 100 al. wid lag, i diameter, är jord, som synbart icke skall wara af naturen, utan dijt förd. Ugle-famillen, som nu äger Haga sätherie, skall hafwa effterrättelse, at samma gård fordom warit konungsgård, och tå Tawastehus anlades, blifwit gifwen i bythe emot then jord och ägor, som till staden blifwit tagne. Om namnet skulle härledas ifr. grekiskan, så kunde thet utmärcka et säthe för härföraren, af *ἀγός, belli dux*, ell:r wara tagit af belägenheten och således komma af *ἄγος, excelsus monti locus*, ell:r. *ἄγρη, prærupta habens loca*; möiligt kan ock wara at thenna gård och borg fått namn af någon förnäm person, som hetat Hake eller grekiske nom. *prpr. Χαγᾶνος*, som warit i bruk hos schyter.

I Säxmäki, Pelkäne och flere thär i negden warande orter skola wara åtskillige ställen, dels än ibland almsgen omtalte såsom fordna

slott, dels ock i anseende till belägenhet och synbara omständigheter märckwürdige, om them iag nu doch eij wet nämna något egenteligt. Then myckna samling af kongs- och herregårdar i thenna landsort, och Tawastehus fästnings anläggning härstädes, iemte omförmälte rudera och almoge sägner, leda nog likligen thärtill at finska regenter i äldsta tider thärstädes bodt och hafft fästen, hwartil osäkerheten i strandorten för wikingar äfwen kunnat föranlåta. I öfrigt är thenna ort oförnekneligen then wackraste i landet och af ålder ibland de bäst och tätast bebodda.

Nyttigt wore, at en kännare af gamla häfder med noghet skulle undersöka så wäl thessa anförde och flere såsom fordna slott be-rychtade ställen som ock flerstädes thärwarande ättehögar.

Iag wäntar vidare underrättelser om et och annat af någre wänner thär i orten. Framhärddar — — ödmiukaste tienare

Hwittis, d. 24. Mart. 1775.

Nils N. Idman.

The af mig förrut en gång omnämde rudera i Kajalax af Pelkäne sokn har iag eij welat nämna, emedan beskaffenheten af them är ännu mer otydelig.

Christer Ludvig Jägerschöldiltä. — Från Christer Ludvig Jägerschöld.

Högwördige och Höglärde H:r Professor, Högtärade Herr Broder.

Hyvää uutta vuotta! Suosittelee lankomiestään, konrehtori, maist. Fleegeä vaalisijalle Kemiön kirkkoherranvirkaan ja nyt heti jo varapastoriksi. Terveisiä kommissaari Raabelta. — Ett gott nytt år! Rekommenderar sin svåger, konrektorn, mag. Fleege att uppföras på förslag till Kimito pastorat och nu genast utnämnas till vicepastor. Hälsningar från kommissarien Raabe.

Högwördige och höglärde Herr Professorens, min gunstige H:r Broders tienstödmiuka tienare

I hast af Carlscrona, d. 13. Dec. 1747.

Christer Lud. Jegerschöld.

Elias Arent Jerlströmiltä. — Från Elias Arent Jerlström.

1. Högwördige Herr Theologiæ Doctor och Professor!

Eder Högwördighet har iag medelst dätta dän ähran att notificera, dät iag effter Hans Maij:tz nådigste constitutorial är förordnat till schoutbynacht och chef wid örlogzesqvadren i Giöteborg, och emedan iag är blefwen en successor matrimonii af sahlig h:r håfrättrådetz Petræi änkefru Lisa Widlundh, hwilcken slutet kiöp med H:r Theologie Doctoren och Professoren om sahlig h:r håfrättrådetz rara och wackra samlingar af mångfaldiga couriositeter, däm hon nu en lång tidh hållit H:r Theologiæ Doctoren och Professoren emot en wiss stipulerad summa tillhanda, oachtadt åtskillige därom giordt ansökning att wilia däm handla, och som iag nu med min lilla husshåldning om 2:ne eller 3:ne månader aldrasist måste flytta till Giöteborg, ty beder iag hörsammast, att H:r Theologiæ Doctoren och Professoren wille wara af dän grace och godhet, och igenom någon pålitelig commissionair låta samma samlingar afhämta, effter dän specification som tillförende är öfwersänd, emedan h:r magister Beck intet lærer hafwa någon särdeles insicht uti sådanna wackra och kåstbara samlingar, som iag aldeles är öfwertygad, att de lära wara H:r Theologiæ Doctoren och Professoren som en kiännare af alt sådant till största wälbehag och nöije. — — Hörsammaste tjänare

Stockholm, d. 28. Iunij A:o 1754.

Elias Arent Jerlström.

2. Högwördige Herr Theologiæ Doctor och Professor!

Jag tackar H:r Doctoren och Professoren hörsammast för däss högtärade angenäma skrifwelse, angående dän samling af sahlig h:r håfrättrådetz Petræi qwarlåtenskap af naturalier och artificialier, hwilka nu af h:r secreteraren Salvius äro uti en kista medh sex lådor inlagde, samt eliest åtskilligt löst uti samma kista inbragde, och medh en Åbo jacht och skiepparen Simon Berg afsända, hwilken är magister Birger Widlunds wärd uti Åbo. Kistan tillika medh

nyckelen är medh h:r secreteraren Salvi samt mitt pitskaft försäglade. Jag önskar hiertel:en att de måste (*sic!*) H:r Doctoren och Professoren wara till nöije, som iag intet twiflar uppå. Kistan jämte de sex lådorna, beder iag hörsammast att H:r Doctoren och Professoren wille gunstigast däm medh dät snaraste tillbaka sända. En halfwa af en skylpadda, som intet feck rum uti kistan, hafwer skiepparen Simon Berg tagit uti sin giömmo, kistan måste ganska warsamt förwaras, när hon tages af jachten, att ingenting sönder skakas. Aldrabäst att hon af 2:ne karlar oppbäres. — — Ödmiuka tjänare

Stockholm, d. 26. Julij A:o 1754.

Elias Arent Ierlström.

Lisa Jerlströmiltä. — Från Lisa Jerlström.

Högwördige Herr Doctor och Professor.

Som det högeligen fagnat mig at i så goda händer få aflemna de samlingar, huilka i längan tid warit ett behagligt ämne för min sahli mans omtanke och tidsfördrif, så har jag ock ett besynnerligt nöije deraf, at Herr Doctorn genom dess högtärade skrifwelse af d. 26. Octob. förklarar sig wara tilfreds med vår handel. Skulle, hwarom jag likwäl twiflar, någonting ännu igenfinnas, som hörer till bemälte samling, så lärer iag dermed gärna opfylla Herr Doctorns åstundan, och wid alla tilfellen ådagalägga den wänskap ock högacktning, hwarmed iag förblifwer Högwördige Herr Doctorns hörsamsta tienarinna

Stockholm, d. 2. Nowemb. 1754.

Lisa Jerlström.

A tergo: Den Hörwördige och Höglärde Herren, Herr Doctor Carl Fr. Mennander. Mycket berömd Theologiae Professor wid Kongl. Academien uti Åbo.

Palatsikreivi Josephukselta. — Från pfalzgreve Josephus.

Archi-Episcopo summe Venerabilis, Domine omni pietatis
Cultu Devenerande, Colende!

Accidit, qvot de relicta romano-catholica religione agnitam veram
amplexus sim evangelico-lutheranam fidem. Qvo facto omni ope
parentum meorum divitum, qvorum unicus proles, privatus, & patri-
a mea Hungaria careo. Accedit me ob scripturam meam (qvam
Holmiæ typis exprimi curabo) Russia super imperii fines clam &
noctu inscia imperatrice locatum, inqve extremam inde redactum
paupertatem. Nunc iter Holmiam meditor, sed fixæ ibidem locan-
dæ seu muneri publico operam daturus. Hinc TE, Archi-Episcopo
summe Venerabilis! humillime rogo: velis iuvesqve, & amore
christiano & misericordia motus, prementes nos summa paupertate
viatico benigne & benevole adjuves. Testimonia cupienti Tibi
conjux mea sistet. TUAE me benevolentia optime commendo
valeas, vigeas, floreas omni prosperitate honore, votorumqve animi
successu, Faveasque rogo: Archi-Episcopo summe Venerabilis!
Domine omni pietatis Cultu Devenerande Colende! Summe Venera-
bilis Nommis TUI Cultori devoto

A. Q. S.

MDCCLXXX.

Comiti Josepho Palatino.

Petter Juslénilta. — Från Petter Juslén.

Min kära Broder.

Valittaa suruaan Mennanderin vaimon kuoleman johdosta. Pyytää häntä hankkimaan kotiopettajan pojilleen Häggin jälkeen. — Beklagar sorgen efter Mennanders hädangångna fru. Ber att Mennander ville skaffa informator åt hans (Jusléns) söner efter Hägg.

Min k. Brors hörs. och trogne tienare

Linnunpä, d. 8. Apr. 1749.

Petter Jusleen.

Taneli Jusleniukselta.¹ — Från Daniel Juslenius.¹

Högärewyrdige Herr Probst, Högtärade Herr Swåger och Broder.

Det min Högt:de H:r Bror (agnosce titulum, qvondam heri Holmiæ inter nos firmatum) uti sitt högtärade sidsta behagat anmoda mig om, att försträckia dess k. son någre medel till dess företagandes berömliga utförande, har jag utaf min k. hustrors bref förnummit redan förrut till en del wara skedt, så att han bekommit, om jag rätt påminner mig, 60 d:r, hwaruppå jag sedermera skref det han skulle få så mycket han till disputationen behöfwa kunde, men däruppå har jag änn intet fått swar.

Nu beer jag, att H. Bror wille lefwerera till Nerpis kyrckia emot qvittance å mina wagnar 36 d:r km:t, som jag dessa dagar undfått ifrån Göttheborg för hem:te kyrckias collectemedels restantier, som consistorii gothoburgensis bref till mig lyder; sedan är H. Bror så god, och skickar qvittencet, eller copia, till sin k. son i Åbo med ordres att han det lefwererar till min hustru.

Jag kan intet fägna H. Bror med något nytt ifrån Stockholm, förutan det, att rikzdagen lærer innan Maji månadz slut blij sluten, effter H:s Maij:t wår Konung will skynda sin resa till Hessen; och ständerna hafwa i medlertid opdragit regeringen åt H:s Maij:t Drottningen, att förwaltas i Konungens namn.

Det förnämsta böra wij tacka Gud före af trogna hiertan, att wij härtills hafft och änn igenom Gudz nåde till honom behagelig tid den han af sin mildhet göre beständig! förhoppas få behålla den kära freden, så i religions wäsendet, som den borgerlige. — — Min gustiga H. Broders hörsamme tjänare

Stockholm, d. 14. April, 1731.

Daniel Juslenius.

A tergo: Högärewyrdige och Höglärde Herren, Herr Andreas Mennander, Berömlig Probst i Ilmoila. Wasa Ilmoila.

¹ *Otettakoon tähän tämä Andr. Mennanderille lähetetty kirje. — Här må intagas följande brev till Andr. Mennander.*

Erik Juveliukseita. — Från Erik Juvelius.

Högwördige och Widtberömde Herr Professor, höggunstige Herre.

Til följe af höggunstig befallning har iag bordt afgifwa den kundskap iag nu närmare fåt inhämta, hwad tiärtillwärcckningen här i landet angår.

Iag har nu fåt förnimma at våre bönder hantera talskogen sparsammare än iag förmodat. De berättade härstädes för mig bönderna sielfwa, at de icke allenast hugga den barkade delen och en aln ofwanföre utan ock än en stocklängd, ia om toppen är fet, så hugga de hela trädet, så at de af en tall få 3 stockar offta, men geneml. 2. Iag erhindrar mig ock hafwa sedt at wid tiärdalarne hafwa hopar legat af sådane obarckade skator el:r talltoppar. Wid tiärdalens structur har iag ock följande iachttagit. Sedan dalen är grafwen, samt trumman wed dalfatet inlagt, bestryka de tiärdalen alt omkring med ler ifrån botn en famn uppå, ia offta högre, så at de ei behöfwa bruka barckar under. Detta bruket, sedan tiära derpå fastnar och af heta intränges, blifwer slätt som et glas och ganska hårdt, at tiäran, utan at mul el:r hwad nedfaller, lättel. rinner ned til dalfatet. Trumman och dalfatet skal wara af et stycke träd, det iag nu sielf i en dal här i Lappfierd observerat, och de alla samma intygat. De taga en ordinair sågstock och såga af öfra delen, den undre delen som är tiockare uthälcka de som en ränna, lämnandes emot den ändan, som går ut i dalbröstet en half aln ungefär outhälkat, det de sedan genombåra. Nu lägges ofwan uppå den afsågade delen, och spikes tät tilsamman med hår el:r tref emellan, lämnandes den delen obetäckt, som skal formera dalfatet. Sedan denna betäckta trumman är i dalen insat på det sättet, at dalfatet kommer på sit ställe mit i centro af dalen, och den andra ändan utåt in dalbröstet, så bestryka de med ler alt omkring dalfatet, ia in i sielfwa dalfatet, så at intet något träd mera syns, de fylla ock dalfatet med ler at ei mera rum är oupfylt än $\frac{1}{4}$ långt och 1 qwarter ungefär bredt, wid öfra delen af trumman; der dalfatet tager sin början såg iag en aflång jämn sten wara lagd och med ler omkring struken och ganska tät inlagdt. Detta alt giöra de för den ordsaken at ei elden skal bränna fatet och fastna i ändan af trumman. Dalfatet såg ut som skopa, slutande emot den ändan som wettar til trumman. Den betäckes med en rund gran bark och

ofwanpå samma bark skäres et litet hål derigenom tiära rinner. När tiärweden sättes i dalen, så lägga de 1:o korss 2:ne små¹ trån öfwer denna bark, och sedan stapla deruppå litet små wed, så mycket en karl har under armen, derpå begynna de lägga på sidorne rundt omkring iu tätare iu bättre. En del som hafwa nog rötter, binda deraf knippor och ställa dem ofwan på dalfatet til form af en kägla, och binda sedan dem alla wäl tilsamman, läggande derpå tiärweden rundt omkring til des spetsen af käglan blir betäckt, giörandes åter en ny kägla af rötter, och weden omkring som för-mält är. Men de, som ei hafwa så mycket af rötter, de instoppa dem i det rumet som blifwer ledit ofwan på centrum. Uti trumman såg iag dem hafwa 2:ne tappar, en rund som sitter uti när dalen först itändes och är alt omkring med ler bestruken och ingen lufft får intränga sig wid dalens itändning, den andra är på ena sidan litet urhålkat och sitter uti när dalen briner och tiäran be-gynt rinna, då tiäran effter denna uthålkningen småningom rin-ner. Näst min ödmiukaste respects anmälan förblifwer med all wördnad — — ödmiukaste tiänare

Lappfierd, d. 23. Sept. 1749.

Erich Juvelius.

In margine: Ödmiukt postscriptum. Iag fick höra här en sägen om en bonde i Ilmola, som skal bodt på et hemman Sæcktylæ; denna har på det sättet bygt en tiärdal, at han kunde wända honom effter wädret, utan twifwel ofwanpå jorden. Han skal ock bygd t en qwarn, at seden genom en ränna ifrån bodläran runnit i qwarn-tratten, och åter miölet ifrån karet tillbaka genom en annan ränna i bådan. Wädret gör offta stor skada på dalen, ty skier at på wädersidan dalen altid brinner snarare, hwarföre de ock altid den sidan mera tiltäppa och åter öppna . . .¹ sidan, at den får mera andrum at brinna. De beskylla offta dalbrännaren at han är skulden dertil at de få litet tiära, hwarföre de mäst hwart år taga sig en ny dalbrännare, dock tilstå de sielfwa at han ei är ordsaken til mager ränta, utan när fet wed lägges i dalen, så får man ock mer tiära, allenast at det ei stormar. Framdeles skal iag vidare gifwa H. H. Professorn wid handen.²

¹ Tämä kirje on sidottu niin kiinteästi toisiin, että yhdestä reunasta viimeinen kirjain usein on hyvin vaikeasti luettavissa. — Detta brev är bundet så fast vid de andra, att den sista bokstaven av en rad ofta blir mycket svårläst.

² Vrt. s. 356—359, 400—401, 544—549. — Jfr s. 356—359, 400—401, 544—549.

Pietari Kalmilta. — Från Pehr Kalm.

1—85.

Kts. Alkusanoja. — Se Förordet.

Gottfried Kiesewetteriltä. — Från Gottfried Kiesewetter.

1. Högwördige, Höglärde, Högtährade Herr Doctor och
Professor, gunstige Gynnare!

Kiütää kirjeestä 12/IX ja rahoista. Lähettää laivuri Augustinin mukana kirjoja. — Tackar för brevet av den 12/IX samt för penningarna. Avsänder böcker med skepparen Augustin.

Utaf de Allgemeine Reisen har jag den 1:te, 2, 3, 4 och 12:de delen hitåt på vägen, tör hända de komma så snart hit, at jag kan öfwerstyra dem ännu i höstas; hwar icke, så skall det ändock skie med de första wårskiepp. De felande 2 koppartaflor til Krügers Physic äro i packetet bilagd. Mosshems Sittenlehre 5:e Theil har hitintils ännu intet utkomit, kanskie man får dem til Påskmässan. Annars wet jag nu fast ingenting som felade på de af Högwördige Herr Doctors hitskickade memorialer. De continuationer, hwilcka hädanefter lär utkomma, skall jag ei försumma at snart öfwer-sända. Flera böckers memorialer utber jag mig af min Gynnare och betalningen, som jag sagd förut, kan altid skie efter deras com-modité, utom at fruckta sig för prijssernas förhögnig, hwilcka jag altid inrättar efter billigheten. Angående de omtalte disputationer uti physiquen, historia natur. et oeconomix samt chemien och mathematiquen så wore det artig nog, om jag kunde få utaf hwar slag 1 à 150 styck., men uti mindre antal kan jag ei bruka dem, och då twiflar jag icke om prisets billighet, så at jag kan skicka dem utom lands och byta med dem för andra böcker och piecer med liten avance. Annars om Högwördigste Herr Doctor ei skulle hafwa förråd på så många exemplar af hwart slag, så hade jag ännu ett annat project, näml. at bedie min Gynnare bara om ett exemplar af hwart slag uti de här ofwanför nämnde sciencer, och wore det lika mycket, hwem som wore auctor dertil, bara de ei wore äldre än ifrån 1751 eller ock längst ifrån den tiden Hög-

wördige Herr Doctor blef professor ordinarius. Dessa kunde man tryckia ihop uti ett volume, och uti median 8:vo; likasom under en titul. 3 E. Labores phys., oecon., mathem. et chem. academiæ aboensis professorum. Men således behagade Herr Doctoren urskillia de bästa stycken utaf myckenheten.

Skulle min Högtährade Herr och Gynnare samtycka dertil, så ankomer det sedermera derpå, om sådane disputationer där i Åbo ei kunde tryckias straxt på stort papper, så som til ex. Linnæi scripta, näml. ifrån den tiden räknad, då man härifrån kunde öfwerstyra stort papper dertil, således kunde man straxt begynna samla på det andra volumen; jag skall då til mine exemplar öfwerkicka papperet och taga 500 exemplar. Men likwäl torde Kongl. academien för desse 500 ex:plars tryckarelönets skull sielf i stället för mig accordera med boktryckaren, emedan jag då ei betalar mera til honom, än det som han elliest får för hwart hundra, när första hundra redan är aftryckt, näml. jag will betala tryckaremen intet sättarelönen, och jag gjorde sådant bara at hedra herrar professores hos utlåningar. Härpå förväntar jag en gång Högwördige Herr Doctoris utlåtelse, hwarjemte jag har den ähran at med all wördnad framhärda — — ödmiukaste tienare

Stockholm, d. 9. 8br. 1752.

Gottfried Kiesewetter.

A tergo: Högwördige och Höglärde Herren, Herr Doctor och Professor Mennander til Åbo.

2. Hochwürdiger, Hochgelehrter, Hochzuehrender Herr Doctor und Professor, sehr geneigter Gönner!

Zuförderst habe die Ehre Ew. Hochwürden zu dem neulichen Jahreswechsel alle selbstwählende Prosperité gehorsamst anzuwünschen.

Wegen deroselben geneigten Vorschlage zum Verlage eines dortigen academischen Werckes, so habe mit Herr Dir. Merckel wegen des Druckes auch Pappiers gesprochen. Er begehret für 500 expl. Auflage 4 à 26 D. Kmt. Druckerlohn, für 1 Riss Druckpappier 11 D. und für soviel Schreibpappier 17 à 18 D. Kmt. ohne den

Transport und Hazard von dorten nach Stockholm zurechnen, welches beydes mich auch etwas kostet. Diesem zufolge habe ich einen genaueren Überschlag gemacht, und befinde, dass p.e. für 30 Bogen der beläuffigen würde

an Pappiere 35 Riss à 18 D.	D.	630: —
Druckerlohn à 24 D.		720: —
Transport, Assecur. et alia von Åbo		90: —
— dito — nach Deutschland u. Holland		150: —
		<hr/>
	D.	1.590: —

Von der gantzen Auflage à 500 Expl. bekämen Ew. Hochwürden 100 Expl. und also blieben für mich zum debit Ex. 400, deren jedes mich selbst D. 4 Kmt. zustehen käme.

In Ansehung des Debits in Schweden kan ich mir bey lateinischen Schrifftten keinen Staat über 25 Expl. machen, und dasjenige, wass ausserhalb Landes geschiehet, dörrfte sich schwerlich biss 200 erstrecken; ich will endlich binnen 5 Jahren alle übrige 375 Expl. nehmen. Dafür aber erhalte ich kein Geld, sondern nur allerley Bücher, welche ich mit neuen Unkosten herein führen muss, und worauf ich nicht zu des halben Theiles Verkauf facit machen kan. Da ich nun, wenn auch alles glücklich gehet und für Unglück bewahret wird, gleichwohl einen doppelten Hazard dabey habe, 1) dass mir ein guter Theil meines Verlags Buches unverkauft kan liegen bleiben, 2:do dass ich die für die übrigen Exempl., einchangirte Bücher nicht zur helffte absetzen könne, so wäre die Frage, wass ich einem Buche von 30 Bogen, welche mich mit darzu kommenden Kupferstichen wenigstens D. 4. 16. ./ . kosten würden, für einen Preiss geben sollte? Denn dass ist gantz gewiss, der halbe Theil der gantzen Auflage wird allemahl verlohren, entweder dieser Theil des Verlages findet keine Abnehmer, oder die dafür einchangirten Bücher bleiben die helffte unverkauft liegen. Wollte ich 9 Daler Kmt. für 30 Bogen begehren, so wäre solches ein excessiver Preis, und gleichwohl würde ich nach einigen Jahren baarer Geld Auslage und vieler Mühe dadurch nur zu meinem vorigen Capitale gelangen. Ew. Hochwürden geruhen mir zu vergeben. Es ist eine Buchhändlers Ausrechnung. Aber, ich finde nötig dadurch vorstellig zumachen dass der Åboische Bücherverlag mir allzu wenig

vortheilhaftt seyn würde und dass ich mich solchergestalt darzu noch nicht resolviren kan. Ich hoffe dass Ew. Hochwürden solches selbst bestens einsehen und abschlägiger Antwort halber mich gütigst excusiren werde. Wonach ich die Ehre habe mit demüthigsten Respect zu verharren Ew. Hochwürden unterthäniger Diener

Stockholm, d. 17. Jan. 1754.

Gottfried Kieseewetter.

A tergo: Högwyrdige och Höglärde Herren, Herr N. Mennander, Högtberömliga Doctor Theologiæ samt Professor wid Kongl. Academien uti Åbo til Åbo.

3. Hochwürdigster Herr Bischoff und Doctor auch Procancellarie, Hochgeneigter Herr und Gönner!

Ew. Hochwürdigsten Güthe, in Veranstaltung der gescheheneu Bezahlung vor der Kgl. Academiae Bibliothec, erkenne mit danckbarlicher Ergebenheit.

Wenn ich in meinen Anstalten zum Verkauf meines gantzen, so Aus- als Einländischen, Bücherlagers verfehlet habe, so bin nun mehro genöthiget, bey dem ersteren, den Weg der Auction zuergreiffen. Hoffentlich werden Ew. Hochwürdigsten die erste Abtheilung des gedruckten Catalogi per H. Secr. Ekholm erhalten haben. Die 2:te Abtheil. wird im Febr. oder Martio a.f. verkauffet werden. Ew. Hochwürdigsten, als einem grossen Gönner und Bücherfreunde, nehme mir die Freyheit zu einem starcken Handel inzuladen; auch gehorsamst zuersuchen, andere dortige Bücher Liebhaber zu gleichen Einkauf zuvermögen, und endlich bey dortiger Königl. Academischen Bibliothec einen etwas starcken Einkauf zubewürcken. Wenn allenfals bey dieser die Bezahlung nicht sobald erfolgen könnte, so offerire mich, derselbigen a dato des Schlusses der Auction ein gantzes Jahr, doch auch nicht länger, Credit zugeben, unter der Bedingung dass mir als dann, dass Geld nach dem Valeur des Wechselcours, welcher beym Einkauf stehen wird, bezahlet werde. — — unterthänigster Diener

Güstrow, d. 18. Aug. 1768.

Gottfried Kieseewetter.

Der 2:te Theil des Auctions Catalogi wird annoch die besten theologische, mathematische, physical etc. etc. Bücher besonders in median Format enthalten.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Procancellarie och Biskopen, Högwördigste Herren, Herr Doctor Mennander til Åbo.

O. Kiörningiltä. — Från O. Kiörning.

Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Academie Procanceller.

Saattaa perille Piittimen rovastin, maist. Solanderin toivomuksen, että tämän vävy, Iin kirkkoh. Idman saisi rovastinvaltakirjan. — Fransför prostens i Piteå, mag. Solanders önskan, att dennes måg, kyrkoherden i Ijo, Idman måtte hedras med prostefullmakt.

Wid detta tilfälle får jag ock lof at betyga min uprichtiga fågnad öfwer den nye bestälningen, som änteligen erhöfts effter många starka motförsök. Jag behöfwer icke med många ord den samma uttrycka, emedan jag förmodar Herr Doctorn och Biskopen är öfwerlygad om den del jag däruti tager. Min hierteliga önskan är, at Gud nådel. förläner hälsa och lifstid, så har Hans församling, vårt k. fädernesland, och prästeståndet at glädja sig öfwer en grundlär, nitälskande, trogen, rättsinnad och uplyst embetsman. — — — hörsamste tjenare

Säbrå, d. 31. Oct. 1757.

O. Kiörning.

E. A. Krabbelta. — Från E. A. Krabbe.

Högwördige Herr Professor, min Gunstige Herr Broder.

Valittaa suruaan Mennanderin vaimon kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen med anl. av Mennanders makas frånfälle.

Högwördige Herr Professorens, min Gunstige Herr Broders hörsamste tienare

Rosenberg, d. 12. April 1749.

E. A. Krabbe.

C. F. Krompeinilta. — Från C. F. Krompein.

1—2. Hochedler Hochgeehrter Herr Professor.

Pyytää saksankielisessä kirjeessään Mennanderia holhoamaan Turun akatemiaan pyrkivää, lainopilliselle alalle antautuvaa 17-vuotiasta poikaansa, joka Viipurissa on nauttinut maist. Bufonin (nimi epäselvä) opetusta. Voisiko Mennander ottaa hänet luokseen täysihoitoon ja paljonko se maksaisi? — Toisessa, 14/ IX p:tyssä kirjeessään lausuu ilonsa pojan perille saapumisesta ja lukujen alkamisesta, mutta on huolissaan hänen edistymisestäään. — Ber i ett brev på tyska Mennander protegera sin 17-årige son, som strävar att bli inskriven vid Åbo akademi och ägna sig åt juridiska studier och som i Viborg åtnjutit mag. Bufons (namnet otydligt) undervisning. Frågar om Mennander ville taga sonen i pension och huru mycket detta komme att kosta. — I ett annat brev, daterat den 14/IX uttalar han sin glädje över att sonen framkommit och att föreläsningarna börjat, men är samtidigt bekymrad för hans framsteg.

Ew. Hochedl. gehorsahmster diener

Willmanstrand, d. 15. April 1745.

C. F. Krompein.
Stadthalter.

J. Lagerflychtilta. — Från J. Lagerflycht.

1.—2.

Kaksi kirjettä, edell. p:ty 18/XII 1760, jälkimm. 10/IX 1765. Edellisessä kiittäen kieltäytyy jostakin hänelle tarjotusta edusta, jälkimmäisessä lupaa mielellään ottaa Fredenheimin Turun hovioikeuteen. — Två brev, det förra daterat den 18/XII 1760, det senare den 10/IX 1765. I det förra tackar han och avsäger sig någon erbjuden förmån, i det senare lovar han gärna taga Fredenheim till Åbo hovrätt.

Eric Lambergilta. — Från Eric Lamberg.

1. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min Högtärade Käre Broder.

Sairaus y.m. estänyt vastaamasta Mennanderin 23/XII 1766 p:tyyn kirjeeseen, josta kiittää. — Sjukdom m.m. hindrat honom att besvara Mennanders brev, dat. den 23/XII 1766, för vilket han tackar.

Nu til k. Brors fråga, hwad härstädes bestås consistorii notarien för in- och utgående collecter och andra publique medel. Uti detta consistorio hafwer notarien ifrån äldsta tider alltid åtnjutit 1:o, tio daler silfr:mt af hwar collect, som här i stiftet blifwit insamlad til kyrkor i andra stift på collecten til sjömanshuset när, för hwilket alsintet arfwode blifwit bestådt, 2:o, vpbär notarien allenast två daler silfr:mt af hwar collect, som blifwit samlad i andra stift til kyrkor i detta. 3:tio, får notarien 3 procentum af alla slags medel til latzaretet. 4:to, 6 procent af stambökers medel utan skillnad. 5:to, 18 daler silfr:mt til samman af alla 4 collecterne til stiftets studerande ungdom. 6:to, 10 daler silfr:mt af collecten til trivial-scholan i Götheborg.

I dag hafwer kommit til detta consistorium, och à part til mig, ett bedröfweligt notifications bref, om vår granbiskops, doctor Halenii dödsfall, som händt d. 14 hujus, på dess 64 ålders år. Det war en kär och öfwermodton god gubbe. Ingen skulle helre önska Schröder det stiftet, än jag. Men utgången torde likwäl wisa, huru Westrogothi wid detta tilfället tänka på sig sielfwa inbördes, så at låtten kommer at falla på Forssenius. Man hafwer hört genom ryckte, at conuentions saken, efter flere debatter, til expedition genomgådt i rådet. Om så är, bekomma wäl consistorierne snart communication deraf. Gud ware vår hjelp i desse histre tider! Den samma tilönskas på den nu til äfwentyrs redan begynte visitations-resan af den, som med oafslätelig wänskap och högagtning förblifwer S. T. min Högtärada Kära Broders hörsamste tjänare

Götheborg, d. 21. Feb. 1767.

Er. Lamberg.

2—3. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min älskelige Broder.

Toissapäivänä oli hänen tuomiokapitulinsa yksimielisesti äänestänyt Mennanderia arkkipiispaksi. Iloitsee toivossa, että M. tulee valituksi. Seuraavassa 11/IX 1775 p:tyssä kirjeessään onnittelee M:ia nimityksen johdosta. — I förgår walde hans domkapitel enhälligt Mennander till ärkebiskop. Gläder sig vid förhoppningen att Mennander blir vald till ärkebiskop. I det följande brevet, dat. den 11/IX 1775 lyckönskar han Mennander med anledning av utnämningen.

Min älskelige Broders hörsamste tjänare och vän

Götheborg, d. 26. Julii, 1775.

Er. Lamberg.

4. Högvördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procanceller,
min högtärade gunstige Herr Broder.

— — —. At komma til magister docens Wallenborg, som genom min Herr Brors bref fådt et hedrande förord, så måtte doctor Gothenius gifvit honom anledning at söka mathematiciska lectionen härstädes, som likväl ej ännu är ledig, blifver dät icke eller, med mindre mathematicum lectorn, magister Kullin, winner befordran til andra theologiska lectionen wid dätta gymnasium. Dässutan finnes på dänna ort flera, som professione äro mathematici. Men i synnerhet kan dätta sägas om nuvarande dätta gymnasii adjunct. magister Bundy, som ostridigt är en bland de skickeligaste mathematicis i riket, och hafver altså vtom scholæordningen, jämwäl kongabrefwet, om jag minnes rätt, af år 1776, på sin sida. Han arbetar ock nu på en physiques vtgifvande, som skal blifva en nyttig bok at läsa öfver på våra gymnasier och academier i riket. På skickelighetens vägnar blifver altså mot dänna adjuncten väl intet at invända vid förefallande ledighet. Dät enda felet hafver man dock hos honom märkt, at han i sällskap vnderstundom tagit något mycket til bästa. Men om han, efter föregången varning, härför tager sig framdeles til vara, ser jag icke, att hans begångne fel mot nyckterhets lagen kan för evärdeliga tider gjöra honom al befordran förlustig. Så är rätta sammanhanget med mit gymnasii adjunct, hvaraf kan slutas at magister Wallenborgs hopp om befordran härstädes beror på dänna persons återfall, ty då blifver adjuncten, oagtd al sin skickelighet, vtesluten, men fortfar åter magister Bundy vti et förbättradt lefverne, hvilket han coram protocollo vtan at ännu vara suspenderad, mig och consistorio lofvat, så kan svårligen någon annan honom, som tjänar innom värket och äger vtmärkt skickelighet, föredragen blifva. Constitutus in gremio amicorum, beder jag om min kärliga hälsning til vår goda vän, och k. Brors tvifvelsvtan ännuvarande inspiciendus herr domprobsten doctor Hydrén. Med mycken högagtning och kärlek förblifwer i al min tid S. H. Tit. högtärade min gunstige Herr Broders ödmjuke tjänare

Götheborg, d. 12. Julii, 1777.

Eric Lamberg.

In margine: P. S. Med granstiftet Lund menas så gå, at biskop Benzelius, som får många röster, ärhåller transport från Strengnæs

dit. Medföljande förledit års synodalact behagade min Herr Bror hålla til godo. En annan gång skal disputationen komma, emedan dän nu för præsidis frånwaro icke kan fås.

Engla M. Lanæukselta. — Från Engla M. Lanæus.

Ädle och Höglärde Herr Magister, min högtärade Herr Cousin.

Utom thet, at äfwen min ungdom också tyckt sig ei aldeles lottlös wara i the almäna sorger, som vårt k. fädernesland i gemen nu en tid warit oroat af, har iag haft åtskilliga tilfällen, til mångfaldig enskiljt grämelssse, så af min egen, som min k. ensörjande moders fahra af et näraboende intil then närmast för fienden til handwarande swänkska stranden. Men dock hittils mäst blifwit rörd af then jämmer mina föräldrars k. släckt och anhöriga på finska botnen så beklageligen öfwerगत. Sista påsten ifrån min k. moder, bragte mig en omständelig berättelse tilhanda, om min k. Herr Cousins olyckeliga flygt, bedröfweliga enslighet och ängsliga tilstånd. Ehuru kärt thet war mig, at spöria min k. Cousin i lifwe, giorde doch then omständliga berättelsen mig så bestört, at iag knapt nog kan säija om sorg eller glädie hos mig hade tå öfwerwigten. Med widlöftighet bör mig¹ nu icke oroa min k. H:r Cousin; men tillåt allena, at iag wisar, med wad rörelse jag fåt del af et så olyckeligit tilstånd. Min jerteliga önskan skal altid para sig med min k. moders til min Herr Cousins wäl. Mit nöije skulle tyckt sig wunnit mycket, om iag antingen sporde, eller fick sielf den äran se min k. H:r Cousin så nögd, som tå mine k. föräldrars hus hade äran förr äga min H:r Cousins nöjsamma sälskap; men nöjet blifwer mig tå först fulbordat, när Gud jelper min k. Herr Cousin til sit förriga roliga ock förnöjeliga tilstånd igen, thet iag, med Guds hielp, hoppas snart torde ske, och jerteligen önskar. Herren Gud uppehålle min k. H:r Cousin emedlertid wid গত tålomod och ielp at al sådan wedermödo hinna lykel. igenomgå. Förblifwer min högtärade Herr Cousins ödmiuka t:na

Gefle, d. 7. Febr. 1743.

Engla M. Lanæus.

¹ *Lapsus calami* : jag.

Jacobina Johanna Lanæukselta. — Från Jacobina Johanna Lanæus.

1. Högärewördige och Höglärde Herr Professor, min Högtärade och kära Cousin.

Den ömma kärlek och prisvärda sorgfällighet, min käraste Cousin behagar hafwa för mig, i det min käraste Cousin behagar anbiuda mig den förmån at få wistas och wara uti des förnäma huus och der åtniuta fri förtäring och huusrum, erkänner jag med så mycket större upmärksamhet och kär wördnad, som jag, sedan den högsta behagadt kalla ifrån mig min kära och hulda farbror, ej kunnat et sådant anbud förutan här å orten se mig någon utwäg. Hwad resan neråt widkommer, så är jag nögd med min käraste Cousins behag. Jngenting har jag här uppe nu mera at försumma, hwarföre jag ock hållst där min käraste Cousin så behagar, om 2 à 4 wekor häreffter och medan slädeföret än påstår, såge mig få wärkställa resa. Elijest och hwad peningar till resbehofwet angår, så hafwer fru faster här på Moisio warit så gunstig och lofwadt förse mig dermed, at jag således i den delen ej behöfwer beswära min käraste Cousin, som thesutom tilbiuder mig större gunst, än jag någon tid kan se mig i stånd at aftiena. För öfrigit beder jag min käraste Cousin täckes anmäla min kärliga wördnad hoos Fru Syster och hela öfriga förnäma omwårdnaden och framlefwer med särdeläs (*sic!*) högaktning Högärewördiga och Höglärde Herr Professorens min Högtärade k:ste Cousins hörsammaste tienarinna och trognaste cousine

Moisio, d. 1. Martii 1748.

J. J. Lanæa.

In margine: Fru faster och syskonen på Moisio be mig ock anmäla sin hälsning.

2. Högärewördige och Höglärde Herr Professor, min Högtärade käraste Cousin.

Den gunst min käraste Cousin mig allaredan gång effter annan wederfaras låtit gör at jag uti mit närwarande åliggande jämwäl

möcket tryggare tager til min käraste Cousin min tilflykt. En wärnlös fremling såsom jag, den ingen utom Gud på denna orten har at rådgöra med, will det falla för swårt, at utom mina kära anhörigas och närmaste anförwarters mogna råd och godtfinnande sluta något uti mål, som röra ens hela timmeliga wälfärd. På det jag uti en slik omständighet ock icke måtte på något sätt förgå mig, har jag skolat wördsammast anhålla om min k:ste Cousins mogna råd.

För någon tid sedan har en häradsskriware här i negden, benämnd Daniel Rödlin, genom andra lätit anmäla sig hos mig och begärer mig til äkta; karlen tyckes wel wara både beskedlig och någorlunda wälbehållen i anseende dertil at han äger passabelt rusthåll, men har 3:ne tämmeligen wuxna söner, och lærer sielf innehafwa några med 40, om icke 50 åhrs ålder, så at thet i ansende til the omständigheterne tyckes swårt för en ung flicka at binda sig wid honom; dock har jag såsom en fattig och wärnlös främling et sådant tilbod ej heller welat än aldeles afslå. Förrän jag och fått weta min käraste Cousins tycke uppå detta, har jag wördsammast skolat anhålla om min käraste Cousins gunstiga swar och mogna råd, som näst en wördsam hälsnings förmählan hos Fru Syster och alla min käraste Cousins kära anhöriga, med fullkomlig högaktning framlefwet Högärewördige och Höglärde Herr Professorens min Högtärade käraste Cousins wördsamste tienarinna och cousine

Moisio, d. 10. April 1748.

Jacob. Johanna Lanæa.

Närliggande bref til kära mor om samma . . .¹ täckes min kiäraste Cousin gunstikt fortskicka, emedan jag här å orten ej ser mig någon utwäg at få det säckert fort.

3. Högedle och Höglärde Herr Professor, min gunstiga Cousin.

Min käraste Cousins möcket (*sic!*) angenäma och respective skriwelse af d. 8. uti innewarande månad lämnar mig en wacker öpen anledning at hos min käraste Cousin, i ansende äfwen til den nära

¹ Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.

förbindelse jag har äfwen att stå uti med min käraste Cousin jämte det min skyldighet fordrar att i wördnad åter å nyo förfråga mig uti en min wälfärd nära rörande omständighet. Sedan jag det af häradsskriwaren Rödlin giorde anbod numera aldeles slagit uhr hogan, har expeditionsbefallningsman här å orten herr Jean Hörman anmält sig at få ingå ett christeligt ächtenskap med mig, hwilcket anbod, ehuruwäl jag det icke aldeles afslå kunnat, så har jag likwäl dertil eij förr welat samtycka, inna[n] jag sådant min käraste Cousin berätta skolat, med wördsam anhållan det behagade min käraste Cousin lämna mig härwid sitt gunstiga råd och mogna utlåtande. Denna herr Hörman är wäl en encklinge af sina 48 åhrs ålder, men äger inga barn, warandes dess utan en förmögen man, sedan han alla sina förra hustrus arfwingar ifrån sig lagligen afwittra låtit. De som känna honom närmare än jag hafwa rådt mig dertil, att icke afslå ett så förmodeligen godt anbod, sedan jag i synnerhet miste mit jordiska försvar, sahl. farbror lagman Lanæus. Jag hemställer sacken Guds försyn, och afbidar allenast gunstiga wänners och gynnares goda råd och åmpröwande, det jag än ytterligare af min gunstiga Cousin mig utbeder. — — — Min gunstiga Cousins wördsamste tienarinna och cousin

Moisio, d. 29. Maji 1748.

Jacob. Johanna Lanæa.

4. Högårewördige och Höglärde Herr Professor, min högtärade och aldrakäraste Cousin.

Såsom jag igenom min käraste Cousins angenäma skriwelser nogsamnt hafft äran at förnimma the öfwerflödiga wälgärningar, hwarigenom min käraste Cousin täkts lämna mig fultygande prof, med hwad öm omsorg min käraste Cousin tagit sig del af min timmeliga wälfärd medelst det, at min käraste Cousin eij alenast uti mit be-
trängda tilstånd af et ömt mädlidande hiertelag yttradt för mig det ömma behugnande, enär min käraste Cousin igännom sitt gunstiga och priswärda tilbod erböd mig then förmån, at emot-
taga mig och göra mig delachtig af thes oförtrutna sorgfällighet, utan och therjämte förklaradt möcken annor ömhet för mig, altså

och änskiönt jag tenne gång ej fik then äran, at åtniuta detta min käraste Cousins emot mig förklarade gunstiga tilbod i ansende til mit nu i Herrans namn ingångne gifftermål, hwilcket redan igenom wigel bllwit fastställt, förbinder mig doch min skyldighet, at i wördnad med wördsam tacksäjelses afläggande erkänna min käraste Cousins i slikt mål för mig betygade ömhet och gunst, thet jag önskar med tiden igenom någon behagelig tjänsts bewisande kunna aftiena, bediandes och, at iag ej framdeles måtte lämnas ohjelpter, om någodt tillfälle gåfwe mitt wördsamma förtroende anledning, at beswära min käraste Cousin, hwarhos jag har then äran at utbedia mig och min kära man, wilcken ber möcket anmäla sin obekanta wördnad til min käraste Cousin och gunstiga Fru Syster, min käraste Cousins förnäma wänskap och gunst, at thäruti få innesluta åss och näst min wördnas förmålan til gunstiga Fru Syster framhårdar — — —min högtärade och aldra käraste Cousins ödmiuka tienarinna och upricktiga cousine

Lojo Hitis, d. 25. Julius 1748.

Jacobina Joh. Lanæa.

Erik Laxmanilta. — Från Erik Laxman.

1. Högwördigster Herr Biskop och Procanzler, gunstige Gynnare och Herre.

On kaksi vuotta sitten lähettänyt Mennanderille kivennäisiä, mutta mielihakseen kuullut Lexelliltä, etteivät ne ole tulleet perille. Lähettää nyt uusia, jotka pyytää Gaddin jättämään piispalle. — Har för två år sedan tillsänt Mennander en mineralsamling, men med missnöje erfarit av Lexell, att de ej kommit Mennander tillhanda. Sänder nu nya mineralier, vilka han ber Gadd lämna till biskopen.

Ödmiuke tienare

St. Petersburg, d:n 14. Febr. 1773.

Eric Laxmann.

Acad. imp. Petropol. sodalis
et professor chymiae ord.

2. Högwördigster Herr Ärkebiskopp och Procanzler, höggunstige Gynnare.

Länge sedan hade det varit min skyldighet at upwagta Herr Ärkebiskoppen med skrifwelse; rätt ofta har jag tänkt på denna pligt, och äfwen så mången gång hierteligen önskat Herr Ärkebiskoppen nåd och styrka af vår stora Öfwersta Herde til den dyra hiordens högstnödiga ledande, som nu i våra kalla och lättsinniga tider så ofta wårdslöst föres och med skadeligt ogräs betas. Men jag har ej welat beswära Herr Ärkebiskoppen med et tomt bref, och til några småheters öfwersändande har ingen säker lägenhet yppat sig, förrän nu med h. magister Awellan, hwilken jag bedt at personligen inhändigta Herr Ärkebiskoppen dessa rader jemte medföljande pakett.

Öfwerhopad med flera, tid och kraffter förtärande giöromål, har jag eij heller ännu kunnat haft den hedern at upwagta Societas svecana pro fide et christianismo med någon åtgärd effter mit ringa pund, har eij heller, oachtad använd möda, kunnat erhålla tilräckelig effterrättelse om detta wärda sällskapets närwarande beskaffenhet och bekomma alla des utgifna skrifter, förmodeligen effter min correspondent h. professor Bergius är mycket sysslosatt.

Chemiska giöromål hafwa dessa twänne sidsta åren mäst gifwit mig at syssla, jemte utarbetandet på mina Sibiriska bemärkningar och min Moldawska resa. Dessutom åtog jag mig at utreda och utgifwa den skickeliga på sällsamt sätt döda professor Falks skrifter, som äro utan all ordning skrefne på mer än 7.000 blad och lappar. Sannerligen en mödosam pligt, som jag, endast för en så redlig wän som Falk war, åtagit mig.

För mera än 10 år sedan gjorde jag under mit wistande uti Sibirien et lyckeligt kemiskt fynd, som består däruti, at med den ringaste omkostnad endast genom fråstens tilhielp rafinera och rena alt köksalt ifrån alla widlodande främmande delar. Detta grundar jag därpå, at alla andra saltsolutioner (nitrum, alumen, vitriolum, borax etc.) förwandlas uti stor köld til is, men köksaltsolution fryses intet utan concentreras och skedas därmedelst ifrån alla inblandade främmande saltarter, som i Ryssland äro glauberssalt, natrum eller bittersalt och alkali minerale. Detta fynd är mycket viktigt för Ryssland, som har många tusende saltsjöar af hwilka mästa delen härtills äro onyttiga och obrukeliga för de sidstnämde saltarters skull,

hwilka medelst sin närwaro giöra koksaltet både bittert och laxerande. Om sommaren måste skedningen chemice och med stor kåstnad förrättas. Men om wintern gör naturen sielf denna wiktiga tienst. 1769 lämnade jag Hennes Kaiserl. Majest. en utförlig beskrifning häröfwer, men swårt krig och inwärtas oroligheter hafwa hindrat en så högtuplyst Käisarinna at tänka härpå. Nu will jag innankort endast utbe mig den nåden, at få giöra detta fynd genom trycket bekant, annors kunde kanske någon annan falla därpå och tillägna sig invention däraf. Jag anförror detta emedler-tid Herr Ärkiebiskoppen sub rosa såsom min gynnare.

Med denna säkra lägenhet afföljer en Iapanesisk pening, hwilken ryska handlande 1764 funnit hos willarna på den ifrån Kamtschatka längst åt öster belägna Aleutiska öijarna. Endast två stycken hämtades då derifrån. Den ena som är något kårtare, mera fyrkantig och nästan til hälften med silfwer utblandad, presenterades Hennes Kaiserl. Majest. och blef sedermera med högstegenhändig billet anförtrodd at förwaras uti Kaiserl. myntkabinettet som står under wetenskapsacademiens wård. Denna andra erhöit jag för min möda, som jag hade wid utarbetandet af bemälte köpmänns oredigt skrefna berättelse och dagbok, hwilken sedermera förskaffade dem utmärkt heder wid häfwet. Jag som utan skrymteri och afsigter uprichtigt wördar Sweriges stora Konung och rätta landets Fader Gustav den III beder Herr Ärkiebiskoppen wid lägligt tilfälle lämna detta i Ryssland mycket rara stycke et rum uti Hans Kongl. Majestäts kabinet til et ringa wedermäle af den diupaste wördnad och berätta at också utom Sweriges gränsor ges sådana, som fälla glädietårar och tacka Gud för des uprättelse ifrån nedrighet och förwiring genom en wis Konung. För öfrigit önskar jag, at detta måtte blifwa en beständig hemlighet; annors torde de misstänksamma få något at grubla öfwer. Så snart jag får låf at genom trycket bekantgiöra min invention om köksaltets skedande, så will jag hafwa den nåden, at under Herr Ärkiebiskoppens gunstiga adresse öfwersända hela förfarandet med alla rön til Hans Kongl. Majestät. Äfwen bemälte pening är inlagd uti den St. Petersburgska håfkalendern, med hwilcken jag har äran at upwagta Herr Ärkiebiskoppen. Jag innesluter mig uti beständig gunst och framlefwer med diupaste wördnad Högwördigste Herr Ärkiebiskoppens och Procanzlerns ödmuikaste tienare

St. Petersburg, d:n 9. Febr. 1776.

E. Laxmann.

3. Högwördigste Herr Ärkebiskopp!

Kiittää liikutettuna sekä arkkipiispan kirjeestä että kuninkaalta saamistaan kahdesta kultamitalista. — Tackar rörd såväl för ärkebiskopens brev som för de två guldmedaljerna av konungen.

Högwördigste Herr Ärkebiskoppens ödmjukaste tienare

St. Petersburg, d:n 20. Maii 1776.

Eric Laxmann.

4. Högwördigste Herr Ärkebiskopp, gunstigaste Gynnare.

Kiittää kirjeestä. Lähettää laatikollisen pääasiallisesti siperialaisia kivennäisiä. — Tackar för brevet. Sänder en låda med huvudsakligast sibiriska mineralier.

Medföljande låda, uti hwilken, i anseende til de Cathrinburgska gullmalmerne finnes en tämmeligen fullständig samling, beder jag emottaga för en ringa pant af min stora högachtning för Herr Ärkebiskoppen! Dessa malmer äro ganska märkwärdiga effter de tämmeligen wisa de förändringar, som föregå uti mineralriket. Iag som i hela 14 års tid undersökt dem i flerahanda afseende, har offta haft det obeskrifweliga nöget, at uti dem wördsamt betrachta naturens stora Herres under.

Minerophili, som köpte stuffer af mineralkännare, endast i den afsigt, til at få äga en taalrik samling, låto all det wara gull, som glimmade och utgafs därföre. Mineralogerna åter, som offta pröfwade sådana gullmalmer, funno fast altid wederspelet af föregifwandet. De gingo altså til det andra extremum, nämligen at förneka det ädla gullets närwarelse uti de gemena fastän glänsande kiesar, de förachtade följagteligen flästa delen af de uti mineralkabinetterne så sorgfälligt förwarade gullarter, hwartil den fördom också något bidrog, at man borde söka gullets födelseort uti ädlare klyfter, än de gemena sand- och skifwerberg, och uti hetare klimater än de kalla nordiska. Henkel, den största mineralog uti sin tid, men något hastig at dömma, handterade kieser i anseende til des gullhalt något för swårdt, och effter honom gjorde de många små nyaste mineralbeskrifware det ännu hårdare. Hwad skulle nu Henkel säga?

På samma tid, som Cronstedt utgaf sin Mineralogie, hämtade Abbé Chappe, på sin återresa ifrån Tobolsk, något af dessa gullmalmer med sig til Paris. Tilförene woro de utom Ryssland föga eller als intet bekanta. Herr Sage, fransösk chymist, en uti lätt-sinnighet sin nation ganska lik mann, hysande mera lust til at utarbete speculationer wid et skrifbord, än at swättas wid eld och rök uti et chymiskt laboratorium, fattade strax Cronstedts tankar om silfwerhorn erzen, hwilken denna stora mineralog, per analogiam chemicam, hölt förewara mineraliserad med alidum salis communis och slöt ganska fruchtbart: skall silfret endast hafwa den hedern at mineralogiseras af koksaltsyran, neij, blyspaterna, galmeijan, tenmalmerna, järnsparren, den kubiska gullmalmen etc. måste hafwa samma förmån. Han skrifwer altså uti sina opuscul. chymicquis, at denna gullmalmen förmedelst koksaltsyran blifwit mineraliserad och anför en hop updiktade försök effter den wanliga chymiska slendrian. Herr Pallas, stark zoolog men swag botanist och ännu sämre mineralog, beskref dessa malmer effter utwärtens anseende, så godt han kunde, och wiste här äfwen lika listigt, som både för och senare at plöja med sal. Falkens och andras kalfwar. Alt detta fordrade mig up, at i flera års tid på det nogaste examinera alla dessa gull i malmen. Tils min widlöftiga afhandling härom kommer i dagsliuset, utwisar den medföljande kårta beskrifningen, huruwida jag kommit til sanningen.

Iag tör ännu denna sommar emot hösten få det nöget at upwagta HErr Ärkebiskoppen med en annan låda.

Ingmanns nedriga upförande oroade mig hierteligen. Mina physiognomiska anmärkningar gjorde honom ifrån första dagen jag här såg honom hos mig ganska misstänkt, så at jag skref därom då redan både til sal. Linné och h. Bergius. Flygtigt upförande borde wid ministeren aldrig ansees för någon dygd. Genom et stadgat upförande kann en skickelig man tiena sin konung och sit fädernesland långt mera.

Då Hans Majestät war här, war jag så olycklig, at jag eij fick tala wid honom annorstädes än i akademien. Iag bød til flera gånger at få den nåden, men blef aldrig insläppter til grefwe Schäfer. Kanske betienterna tyckte, at jag eij war nog grann klädder. — — Högwördigste HErr Ärkebiskoppens ödmiukaste tienare

St. Petersburg, d:n 30. Junii 1778.

E. Laxmann.

P. S. Den wackra swänska mineralsamling, som Hans Kongl. Majestät förskänkte til bergskolan härstädes, hade wäl warit bättre känd och bättre förwarad om den hade råkat til academien. De ryska malmer, som man gaf Hans Majjest., woro efter den härstädes slarfwigä wanligheten utan wal och smak ju illa beskrefna.

Den samlingen af polerade stenar som h. Betsky præsenterade Hans Majestät, är af mig beskrefwen och numrerad. Jag satt hela 2 dygn därwid, och den kårta tiden tillät icke göra beskrifningarna ordenteligare.

5. Högwördigste HErr Ärkebiskopp, gunstige Gynnare.

Wid min hemkomst den 16. huius ifrån en på Käiserl. wetenskapsakademiens bekåstnad å Hwita hafwet förrättad tio weckors physicalisk resa, hade jag lyckan, at erhålla HErr Ärkebiskoppens högtärade skrifwelse af den 22. Septr., hwaraf jag eij utan synnerligaste glädie förnimmer, at de af mig i sommars öfwersände stenarter warit kärkomne.

Innan jag har äran at aflämna mit ödmiuka swar, utbeder jag mig friheten, at i korthet berätta något om dånna min resa. Effter wetenskapsakademien härstädes åtagit sig, at til det allmånas bästa utgifwa en encyclopedisk beskrifning öfwer ryska riket, och på min andel fallit beskrifningarna öfwer de meresta rikets bergstrakter, såsom de nordiska bergen emellan Ishafwet och Östersjön, Karpathiska bergen, som taga sin början i hwita Ryssland och stryka genom en del af Medelhafwet, gamla geographernas mons alaunus eller den högländta flötzen mit uti Ryssland, hwarifrån de mästa stora strömmar Wolga, Don, Dneper, Dyna och de uti Wolchow flytande, taga sina ursprung, och ändteligen hela sibiriska bergstrackten, som skiljer China ifrån nordiska Asien, ifrån Irtyschströmmen börjandes ända til Kamtschatkiska och Stilla hafwet, så hölt jag för min skyldighet at också med egna ögon betrakta de förstnämnda berg, lika som jag för detta någorlunda beskådat de öfriga.

Jag reste wäl mycket sent härifrån, näml. först den 8:de Septr., och måste på åtskilliga ställen utstå hwarjehanda obeqwämlichkeiten

ja lifsfaror; men icke dess mindre tilstår jag uprichtigt, at det myckna nöge, som skaparens värks betrachtande tilskyndade mig, ganska wida försötade alt beswär, och förwandlade hela resan uti et angenämt tidsfördrif. Nu har jag altså sedt fast alla ryska bergstrakterna hälst til en del, och fick samla med egna händer åtskilliga mineraliska småheter, för mig och mina wänner, som äro af den art at man altid skulle förgäfwes förwänta sig slikt af bergofficerare. Också kan jag någorlunda corrigera flera sagor, som dels bergsmänn dels oförfarna minerophili upspridt, synnerligen om dessa nordiska, emellan Ishafwet samt siöarna Ladoga och Onega befinneliga berg. Effter malmådrarna uti dem sällan stryka ner til anseenligt diup, så kallade man hela trakten et Geschübe,¹ som genom en af naturen fordom utöfwad förskräckelig wåldsamhet skulle hafwa fått sin närwarande lynne. Andra kallade dem flötzwerk, som af den swallande syndafloden skulle blifwit bildade, och så vidare. Jag måste tilstå, at jag, som likwist med efftertanka besedt många bergstrakter, aldrig någorstädes sedt bergen så regelmätigt formade som dessa nordiska äro. Alla stryka de parallelt ifrån norden til söder, och äro af ganska medelmåttig högd, så at man ej någorstädes finner någon isfiäll. Med sina något lägre twärförbindningar innesluta de en oändelig hop större och mindre siöar, så at hela trakten därigenom liknar et nät. Aldeles rörd fant jag dem så gamla som vårt jordklot sielf. Efter de öfweralt stå bara, så ser man allestädes deras ådrar och malmstreck på sielfwa ytan. Jag märkte, at de malmådrar, som stryka parallelt med sina bergsryggar, äro mera beständiga och påliteliga, än de streck, som skära ryggen twärt åf. På många ställen såg jag med förundran de chrySTALLINISKT bildade malmer helt oskadde så fina som brabander spetzar prächtigt sira och förbinda sina ådrar på sielfwa bergytan, hwarest de ej sednare blifwit danade, än då skaparen alsmächtigt skilde det wåta ifrån det torra, då det torra medelst tilsammanpackning remnade; och refworna fyltes med hwarjehanda mineraliska saffter, som utprässades ifrån de hårdnande gröfre materier, präcipiterades medelst det deras menstrua småningom evaporerade och fingo bequämligen antaga det dem effter naturens lag tilkommande lynne. Jag häpnade, när jag såg, at den brusande syndafloden, som utan all twifwel swallat öfwer dessa klippor, ej mindre än öfwer den södra Europas alper, effter den tilslemmat wid södra

¹ = *Geschiebe*.

stränderna af Onega siön, eij mindre af Ishafwets egna coraller och sneckor, än som africaniska elephanter och Indiska oceans siökräk, eij warit i stånd at rubba och förkrossa bemälte sköna nät eller spetsar liknande malmer, som uti sina, i kors och tvärs genom trapp- och kneis-kullorna strykande, ådrar glimrade. Huru må de fasligen stora granitbällar, som då upkullrades ifrån afgrundes diup och ligga på dessa bergs södra granit bädd, börjandes emellan 61 och 62 graders polhögd, och upfylla hela Nowgorodiska distrikten och större delen af Finland til otrolig myckenhet icke kunnat söndermala dessa krystallisationer. Jag kan ej annors än kalla denna nordiska bergstrakten et naturens mineralkabinet, ty ingenstädes kann bergsman och mineralog bättre lära sig, icke allenas. malmgångarnas strykande och fallande, liggande och hängande och så vidare, utan också, hwad ursprungliga berg och granit bäddar, påsatta streck, och sednare tidens hopar och kullor wela säga och betyda. Inga petrefacter finner man för än wid Onega siöns sydöstra strand, hwaraf elephantskeletter och Ishafwets produkter ibland med hwarandra til stor myckenhet uti flötzerna upgräfwat. Wid martialwatnet som Käser Peter den store nyttjat, finner man uti den myckna järnochrän en myckenhet til järnaalm mineraliserade biörk och andra träd, men de äro allenast infallne uti morasset, hwaruti de siunkit och af järnwatnet blifwit imprägenerade. Jag will ej längre beswära HErr Ärkebiskoppen med denna berättelse, effter jag snart håppas få den heder at upwakta med hela resebeskrifningen.

Angående de mineralier, som HErr Ärkebiskoppen behagar påminna, har jag redan giord (*sic!*) behörig anstalt, och will hafwa förmån at med sommarens början öfwersända. Sammaledes skall ock då följa en complet collection af marmor, iaspis och agat-arter jämte andra småheter.

Men jag hoppas ännu denna winter få det nöijet, at med något af bemälte saker kunna upwachta HErr Ärkebiskoppen. Om jag wiste, at jag med några rätt goda thermometrar af mit eget arbete kunde tiena, så wille jag sända dem. Genom mångåra flit är jag såwida kommen at jag til tidsfördrif gör allehanda physicaliska instrumenter tämmeligen goda i kapp med Ängländare.

HErr Ärkebiskoppen lär intet tro, at jag länge sedan tänkt på herr Rennerus, hans ålderdom rörer mig nog. Önskat har jag at

få wara honom nyttig. Om den Högsta unnar mig någon wälsignelse, så skall det blifwa min första skyldighet at giöra hans ålderdoms dagar sorglösa och förnögda. Kort för min afresa til norra delen af Nowgorodska gouuernementet eller åt Hwita hafwet war han hos mig och befant sig til sin hälsa tämmeligen wäl.

Herr professor Lexell befinner sig här. Mera nytta skulle han giöra wid et annat närmare åt gränsorten beläget universitet än uti Åbo. Utlänningarna kunde genom honom blifwa låckade til swänska academier i synnerhet om också uti andra wetenskaper några hans likar.¹ Lyckelig är herr Lexell, som så snart den minsta orätt honom skedde, kan lämna Petersborg. Han är dänna lycka fullkomligen wärdig. Jag däremot, som ifrån min barndom måst kämpa med armod och fattigdom, och utan det aldraringaste gynnares förspråk bana mig min wäg med sur möda, får låf också hädaneffter at bära mit ok, och altsåledes beständigt wara styfson. Herren läre mig wörda hans försyn och känna mit intet!

I fiol dog på Hommanæs gård 1 mil ifrån Borgå stad min sal. mors endaste morbror majoren Stephan Löfwin in emot 100 år gammal. Han torde wäl warit en af de sidsta Konung Carl den 12:tes bussar. Kanske HErr Ärkebiskoppen hade tilfälle at se honom hos sal. domprosten Lauræus, som war hans swåger. Hans lilla arf har en af mina oförsörgda cousiner, iungfru Rösling bekommit, men hans dagbok, som war full af allehanda krigsanecdoter, hade jag gärna önskat mig, och den har måst råkat i händerna på någon af lectorerne i Borgå.

Den Högste uppehålle HErr Ärkebiskoppen och styrke wid årens tiltagande! — — — Högwördigste HErr Ärkebiskoppens ödmiuke tienare

St. Petersburg, d. 30. Novembr. 1778.

Eric Laxmann.

6.

St. Petersburg, d:n 4. Januarii 1780.

Högwördigste HErr Ärkebiskopp och Prokanzler,
gunstigaste Gynnare.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

För några dagar kom jag hem ifrån en halftårs physicalisk resa, hwilken jag på högöfwerhetelig befallning gjorde igenom en del

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

af Nowgorodska, Pleskowska, Twerska, Moskowska och Archangelska gouvernementerne. Jag hade återigen under denna öfwer 6.000 werst långa resa och owal, ifrån 55 til 65 grades bredd, tilfälle, at betragta skaparens under, och gladdes dageligen öfwer hans härlighet. Fast handgripeligen lärde jag känna, at den höga flötzen mit uti Ryssland, hwarifrån Wolga, Dyna, Dnepr, Don och en hop mindre strömmar flyta, är et Allmagtens storwärk, som först af syndafloden blifwit danad, och tyckes tilförene tient någon stor siö eller hafswik til bottn. Nu bemärkte jag, at denna flötz swärligen kan anses för någon afsatz eller anhang af den Scandinawska en hästsko liknande bärgsryggen, som omringar Swerig s rike och förlorar sig med sin östra ända åt söder mit uti de stora siöarnas Ladogas och Onegas diup; utan jag fant at denna widlöftiga kulla wid ursprungen af bemälte strömmar, är som högst, och sänker sig småningom åt alla sidor, emot det som de nyare mineraloger och oryctographer föregifwa. Redan år 1772 insåg jag, under min resa til Swarta hafwet och Carpathiska bergen, tämmeligen noga, at den eij tycks med denna bergskädja tilhopahänga.

Ända härtills wiste jag eij noga, huru långt den Scandinawska bärgskädian sig åt öster sträcka månde, och trodde med några nyare mineralogiska fritänkare, at den torde hänga med uraliska fiällarna tilsammans; men nu först, sedan jag med upmärksamhet reste kring hela des södöstra (*sic!*) rand, fant jag, at den redan helt och hållet förlorar sig emellan siön Onega och strömmen som bär samma namn. Förty saltkällorna, de ojäfwogaste bewis til en bärgsryggs förflötznig, spruta redan uti ymnoghet längst med denna strömmen, som föröfrigt brusar ner öfwer bara kalk- och gipsflötzar hwilka syndafloden tilsammanslemmat och med hwarjehanda hafskräk rikeligen bespeckat. Utaf saltkällorna wid byarna Kleschowa, Turtschasowka, Wladisnai och Pegelskaja, som äro ifrån Hwita hafwet ifrån 10 til 15 swänska mil aflägsne, siudes i ymnoghet salt med skogens största skada, då det likwäl wore ganska bequämt at anlägga graderwärk.

De mästa holmar och klippor uti Hwita hafwet bestå af granit med basalt, glimmer- och granatgångar. Emellan den klara genomskinliga glimmer som bryts wid keret, finnas också myckn swartbrun uti stora skifwor, som ymnogast wid södra stränderne. Uti den nordwestligaste wiken finner man trapp- och serpentinantiga

samt gneisberg med rika malmstreck, på den bekanta Biörnholman och de omliggande öjar.

Med grämelse såg jag huru saltet därstädes af hafswatten med skogens största och oboteliga utödande uti 44 siuderier kokas och likafullt led folket uti många soknar ifrån Iuli månad stor brist på salt, och mycken fisk, deras endaste näring och wara förskämdes och rutnade.

Den 6. Novembr. war för mig en ganska märkwärdig dag, ty jag hade om morgonen uti dagsgryningen den olyckan, at hafsisen bröts under mig 3 fammar ifrån båten, äfwen wid det jag wille stiga in och fara ifrån wiken för Schuja ån til Kemiströmmens mynning. Iag wördar den Alsmägtiga Fadrens försyn, som wid detta farliga tilfället upmuntrade och stärkte mig, at oförskräckt simma emellan isskällarna til båten, och sedermera uppehölt mig, at jag hela 3 timmar kunde uthärda wåt uti kölden ända til klippan Pawns- wolo 15 werst. Här blef den lilla ödesfiskarehyddan först eldad, och när den mästa röken förswunnit, så kröp jag in, klädde af mig, torkade kläderna, wärmdde mig och war effter en timmas förlopp redan i stånd at gå omkring hela klippan och under påstående ebbe söka hafswäxter och kräk. At jag undkomm dänna fara, utan den aldraringaste olägenhet til min hälsa, sådant erkänner jag endast för den Högstas nåd.

Under min bortawarelse härifrån har det i Sverige och Finland yppat sig flera ledigheter genom dödsfall. Aldrig har jag härtills sökt mig til någon syssla, men nu tilstår jag at jag giärna önskade få bli Pryssens effterträdare. Långe har jag längtat at få bo uti et land, hwarest religion och ärbarhet ännu agtas. Hela 12 år har jag helt ensam warit pastor och skolemann. Församlingen wid Kolywanska bergwårken skötte jag med stor möda, men måste då mit contract gick til ända, lämna den, effter generallieutenant Poroschin ansåg för öfwerflödigt at längre löna en pastor. Mina wänner hafwa föreslagit mig den nyligen afledne Kalms syssla. Iag tycker at akademien af mig ej borde ha någon skam, fastän jag tilstår at jag hälst önskade mig någon syssla uti de södra provinser.

Herr Ärkebiskoppens mogna öfwerwägande ware dätta hemstält. Så långe jag lefwer — — — förblifwer — — — ödmiukaste tienare

Eric Laxmann.

P. S. Af mineralier och petrefacter har jag under denna resa samlat öfwer 300 pud, så at jag åter är i stånd at upwagta mina wänner och correspondenter. Med första öppetwatn will jag sända til H. Ärkebiskoppen alt det jag låfwat. Men redan förr will jag se till at skicka en complet samling af alla ryska medailler uti tenn.

7. Högwördigste Herr Ärkebiskopp.

Härhos följer hela samlingen af medaillerna, som jag uti mit sidsta låfwade öfwersända. Iag tycker at denna art är långt bequämare än at hafwa dem en broncé, ty man kann ställa båda sidorna jemte hwarannan uti papp. Den Högste uppehålle Herr Ärkebiskoppen wid all sielfönskelig sällhet! Med gränzelös högagtning framhärda jag Högwördigste Herr Ärkebiskoppens ödmiuke tienare

St. Petersburg, d. 2. Febr. 1780.

Eric Laxmann.

8. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

I går hade jag den förmån at bekomma Herr Ärkebiskoppens högtwördade skrifwelse af den 18. huius, hwaraf jag inhämtade at aftrycken af medaillerne riktigt ankommit, som fägnar mig rätt mycket.

Denna sidstförlutna sommaren har jag återigen ärfarit nya prof af Försynens underliga ledande. Iag som önskade åt wästan, och gärna hade sedt mig försörgd wid någon akademie eller bergslag uti Swerige, måste helt oförmodeligen resa åt öster ända til granskapet af Stilla hafwet. Uppå Hennes Kaiserl. Majestäts befallning blef jag af senaten frågad d:n 15:de Maii om jag hade lust at bli bergsråd wid silfwerbergwerken uti Nertschinsk, hwarpå jag, så snart jag bejakade, d:n 29. eiusdem blef avangerad til bergsråd. Alt sedan har jag warit ganska mycket sysslosatt, och håller nu på at rusta mig til den 8,000 werst långa resan, som med aldraförsta slädföret skall gå för sig. Iag kommer återigen at wistas ganska långt ifrån min födslobygd, ifrån mina wänner och ifrån den lärda

werlden, men får däremot förnöja mig med sällsynta naturaliers betragtande och samlande på en ort, hwarest jag förmodar finna åtskilligt. Den myckna oro, som dageligen plågar mig för min resa, tillåter mig ej at tilbörligt beswara Herr Ärkebiskoppens fråga beträffande de åtskilliga af finsk stam härrörande folkslag som sträcka sig ifrån den Botniska wiken ända til Ienisei strömmen eller genom hela norra Ryssland och Asien. Stralenberg, Brenner och andra hafwa följt sanningen då de föregifwit dem tala finska. Det streck, som går ifrån Moskau åt Archangel och hwart ryska etablisementerna i de både nästföregående sæcula starkast dragit sig. endast därstädes tycks den linien, hwilken finnarna bebodt, nu för tiden wara lika som afskuren. Likafullt har jag som häröfwer speculerat, funnit finska lämningar och lineamenter uti negden af Wologda och Galitsch. Deras språk är wäl, såsom almänt skedt, mycket förändrat. Men en finne ser klart hos wotjakerna at pilem och pilwi, yi=öö, tyl=tuli, limi=lumi, nim=nimi, syser=sisær, kun=kuningas, nony=nænæ, wir=weri, etc. äro et språk, och äfwenledes hos tschuwascherna, tscheremiserna, wogulerna, ostiakerna etc. Man har en gramatica så wäl för wotiakska som tschuwaschka språken, men de äro wredna effter ryska som de kunna. En finne skulle öppna för publicum långt mera likhet. Skulle Herr Ärkebiskopen råka komma uti någon by af förenämnde folkslag, så skulle Herr Ärkebiskopen opåmint finna och see sig wara mit uti diupaste Tawastland eller norra Sawolax, ty så stor är likheten uti byggnad, husgeråd, etc. Dätta lämnar jag til en annan gång, och förblifwer med största högachtning Högwördigste Herr Ärkebiskoppens ödmukaste tienare

St. Petersburg, d:n 24. Octr. 1780.

Eric Laxmann.

J. Lecheltä. — Från J. Leche.

Högwördige Herr Biskop och Procanceller.

Af Högwördige Herr Biskopens och Procancellairens gunstiga skrifvelse af d. 31. Oct. har jag förnummit, at vår academies postulata jemte fullmackten ei aennu framkommit, hwilcket drögsål

jag tillskrifver ovaeder och motvind. Men vid detta laget måste alt detta vara Högvördige Herr Biskopen tilhandakommit. Programmata torde i detta rectorat blifva få; men naer något kommer ut, skall jag ingalunda förgaeta min skyldighet, enligt hvilken jag nu har den äran at öfversaenda några exemplar af catalogo lectionum.

Mina rectors inkomster tyckas blifva svaga; ty det liknar sig til missvaext både på inkommande och utgående testimonier. På inscription voro ei flere aen 50 personer uppe. Så litet antal af studerande aero denna termin tilstädes, at herr prof. Kalms åhörare ei fylde mer aen en half sida, fast de tilförne plaegade intaga 1 ½. Siu professorer aero nu i fullt arbete. Profess. Hassel hade begynt i god tid, men måste sluta, sedan hans fru fådt en ny attacke af paralysis, så at hon ei kan disponera öfver sina fötter och ben. Prof. Kalm aer aennu hindrad af skogsplanteringen; men laerer intimera naestkommande Söndag. Domprobsten aer svag och oraclet har utlåtit sig, at Atropos skickat sin sax til schersliparen. Capitaine Bökman har staemnt academien i tancka, at vinna igen en del af Olstorps saeteri.

Mag. Muller har på sin Lojoresa varit så lyckeligt, at finna et streck af . . .¹ lazur, en rar malm i Sverige. Iag förmodar, at vederbörande laera gjöra reflexion både på fyndet och på finnaren; och har derföre spårhuggit Muller til dess han lagdt bort något af sin blygsel; och på hans vaegnar laemnar åt prof. Gadd af bem:te malm några stuffer, som komma at genom bergsråd Swab inleffereras i bergscollegium. Prof. Gadd begaf sig i förra vekan på sin Stockholms resa. Vael önskar jag, at han må få til chymiska profession indelt lön, den han nu ernar söka; men kors och fred öfver vår academies nyligen återvundne hemman både för hans och prof. Scarins försök. Hans resa blef någon tid uppehållen, ty consistorium var ei så faerdigt at gifva betyg som han at begaera; hvarföre ock beslöts, at prof. Kalm och jag skulle först syna och sedan vitna. Det gjorde vi ock, men adjungerade oss rådman Trapp och stadssecretareren Kepplerus.

Consistorium har beslutat, at stipendia Segercranziana skola taga sin början från 1759 års begynnelse, så at 2:ne års stipendier

¹ *Tässä ristinmuotoinen kuvio, jonka yläsakarassa on sydäntä muistuttava pürros; luultavasti kuparin merkki, vrt. s. 308, n. 2. — Här en korsformig figur, i vars övre spets finnes en avbildning, påminnande om ett hjärta, troligtvis tecknet för koppar, jfr s. 308, n. 2.*

utfalla på en gång. Men månne det icke torde vara baettre, at deras stipendier ei börjades föraen från 1760 års begynnelse, på det at academien hvar år måtte tilfalla 12 à 14 d. interesse (såsom i år) af banquen, och det til ersaettning för den kostnad, som hon måste, på correspondencen för samma stipendier, kaennas vid.

En malicieuse, men dum satyra öfver våra 55 magistrar aer nu kring löpande. Actoren har fuller af 2:ne andra fådt poetiska kaepslaengar för det han gjordt sig til Minervae målsman utan at hafva fullmact. Iag har sedt alla 3, men funnit dem osmakeliga såsom en målning utan symmetrie. Herr Mennander laerer sjelf beraetta, at han mår vael. Om Herr Biskopens bi och deras skötsel håller vi rådplaegningar. Det skulle faegna mig, om de öfrige stockarna aefven skulle ankomma oskadde. Bien i denna blefvo nog oroade af skakningen på kaerran, och en hop funnos döda. Sjelfva visen var ute då vi lossnade mattorna; men jag viste henne vaegen in igen. Jag har den aeran, — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 11. Octob. 1760.

J. Leche.

P. S. Vesalii taflor aero spridde öfver hela vaerket. Derföre aer det et stort besvaer at bruka dem, haelst uti förklaringen beropas 2 eller 3 i sender. Skal man altså så ofta slå om, så har man mycket besvaer och tidspillan och boken slits. Hade jag varit med i råd, då detta kostbara vaerket inbands, så hade jag vist rådt til, at alla taflorna skulle saettjas i et band för sig sielf.

Nu aer frågan om intet möjeligit vore, at alla de, som intet aero intryckta i sielfva texten, kunde a parte förskrifvas från Holland. Går det an, så blir kostnaden (kan jag taenka) draegelig för mig. Förklaringen kunde jag på 8 dagar skrifva dertil in quarto. Iag vet at Herr Biskopen går som oftast til bokförarna; kanhaenda at någon fins vara entreprenneur utan at hafva faciem negativam. I den hendelsen beder jag ödmjukast, at Herr Biskopen taectes fråga dertefter, och om det intet gjöre omögeligit, låta bokföraren skrifva sig detta til minnes, til dess han har af nöden at förskrifva något annat.

Det vore önskeligit, at detta verk kunde komma ut in compendio, id est: med samma taflor, och en kort förklaring deröfver in quarto.

Erik Lencqvistiltä. — Från Eric Lencqvist.

1. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
höggunstige Herre, Förman och Befordrare.

*Toivottaa sydämellisesti onnea piispanimityksen johdosta. — Lyckönskar
hjärtligen med anl. av utnämningen till biskop.*

Iag wil hoppas, at Saguboerne nu torde stoppa pipan i säcken; men om så skulle hända, at the wille resa sig, som somlige orolige än hota, förmodar iag thet högwördige domcapitlet wet taga the utvägar, at Högwördigste Herr Biskopen eij mister en rättighet, hwilcken the fleste af Högwördigste Herr Biskopens antecessorer innehafft.

Inneslutande mig i Högwördigste Herr Biskopens — — — ynnest framhärdar — — — Biskopens — — — allerödmiukaste tienare

Sagu Prästegård, d. 24. Febr. 1757.

Eric Lencquist.

2. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
höggunstige Herre och Förman.

At iag med desse fordne Finlands höfdingar och ypperste män dristar öfverrumpla Högwördigste Herr Biskopen och Procancellaren under trägna omsorger och ämbetes giöromål, täcktes Högwördigste Herr Biskopen sig icke misshaga låta, hälst då iag dertil wisar anledningen.

Högwördigste Herr Biskopen och Procancellaren täcktes låta sig erhindras, huru Högwördigste Herr Biskopen under min warelse wid Åbo slott bewiste mig den ynnest och försände en af mig upsatt längd på Finlands almänna och Åbo lähns avskilta styresmän til nu i Herranom framledne herr cantzlijerådet von Stiernman at inhämta, huruwida samma längd wore fullständig och riktig; hwilcken då gaf til swar, hwilcket Högwördigste Herr Biskopen och Procancellarien mig höggunstigst communicerte, at han af hertigarna och gouverneurerna ingen saknade, men wäl af landshöfdingarne och ståthållarne öfwer Åbo lähn 50 herrar och män,

af hwilcka iag dock effteråt några och 20 igenfunnit. I förtröstan häruppå har iag vågat under rubrique af Suomen ruhtinat uplifwa Finlands almäna höfdingars, det är hertigars, gouverneurers och generalgouverneurers samt ståthållares öfwer hela Finland minne, at under Högwördigste Herr Biskopens höggunstiga witsord, hwarom iag allerödmuikast anhåller, uti Åbo Tidningarne i dagsliuset framkomma.

Iag har i denna sommar arbetat på en afhandling om finska folckets ålder och äldsta häfder, hwilcken iag håller på at renskrifwa, emedan iag seer at Finland nu mycket wil förklenas. Finland och Finnmarcken, föliakteligen finnar och lappar ihopmängas under påstående at detta land, som nu heter Finland, ei skal för Adami Bremensis tid hafft oss finnar til inwånare, ei heller hetat Finland m.m. Iag hoppas altså, at Högwördigste Herr Biskopen och Procancelleren tillåter, at wi i vårt eget land må få tala til vår nations heder och försvar, hwad wi med goda bewis kunna styrcka, och när säkra effterrättelser brista, få sätta hypothese emot hypothese, på det at owälduge må pröfwa hwilckenthera har större sannolikhet på sin sida. Icke eller torde Högwördigste Herr Biskopen och Procancelleren ogilla, om man ock skulle wåga emot den nog authoriserade meningen om finnarnes ursprung ifrån de 10 israelitiske slægter andraga några twifwelsmål, hälst syrer, araber, chaldeer och perser, som mycket närmare komma öfwerens med judarne til språk och seder än wij, dock icke erkänna sig för judar, utan gå med sina ahnor öfwer Abraham sielf. Hwarföre iag ej seer hwarcken någon heder eller nödwändighet i det, at wij behöfwa gifwa oss för judar eller israeliter, hälst man ei wil dölia, at wi också skola wara behäftade med judarnes hemsuika spetelskan.

Om iag altså ej för mycket skulle hindra och beswära Högwördigste Herr Biskopen och Procancelleren, skulle iag ödmiukast bedia at få sända denna afhandling til Högwördigste Herr Biskopens påögnande och granskning, som sedan kunde til det lärda sällskapets derstädes skärskådande öfwerlemnas, at åtminstone gifwa anledning til sakernas närmare uplysning och utredande, om detta sällskap eliest äger längre bestånd, hwars uphåfwande, hwilcket somlige förespådt, skulle wara en stor nesa och förebräelse emot oss; hwilcket iag hoppas Högwördigste Herr Biskopen i det längsta afwärjer. Jnneslutande mig i Högwördigste Herr Biskopens högtpriseliga

ynnest framhärddar med diupesta wörddnad — — — allerödmiukaste tienare

Carislojo, d. 28. Sept. 1772.

Eric Lencquist.

In margine: Om Högwördigste Herr Biskopen kunde til några weckor låna mig Herodoti Histor., Lib. II, skulle derom bedia alldra-ödmiukast.

3. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.
Höggunstige Förman och Befordrare.

För lånet af dessa medföljande ståtliga auctorer har hos Högwördigste Herr Biskopen, så wäl som mycken annan bewist ogemen ynnest iag äfwen aflägga min ödmiukaste tacksäjelse. Sedan Högwördigste Herr Biskopen höggunstigast täckts låna kläder til mina nakna snillefoster, hoppas iag innan kort hemta dem åter til Högwördigste Herr Biskopen i snyggare drägt. J mångt har iag af desse män fått underwisning uti det hwad iag ei förr afwetat. J mångt rättelse i mina flere willfahrelser. J mångt öfwertygelse om det hwaröf:r iag twiflat. Men i det mästa nya skäl at stadfästa hwad iag på swaga grunder bygt. Pytheas af Marseilles berättelse om dess resa til Thule har iag ingenstädes tilförene sedt så wackert utbredd, som hos Schöningius, hwaraf sees at åkerbruket redan här i norden warit i hans tid i sin fulla gång och af hwem skulle wäl ruliterne fådt det, än af joterne eller finnarne? Schöning säger wäl at joterne äro utgångne och finnarne, en nyare nation, kommen i deras ställe. Men iag har granskat de jotiska nomina propria som förekommit och funnit dem wara finska omskönt något brutna, som e.gr. *thialfve*, talvi, *ægir*, egrer, *gynie*, kymi, *yne* i ihminnen el. jumo, *loge*, lieckio, *elmer*, olmai, lapp etc. etc. Den elaka Odin den yngre eller yngste har så borttraslat den nordiska historien med sitt endurbornskap,¹ at de största män lätt kunna misstaga sig. Så tycker iag at Schöning, som följer Torfæus, så långt bemödar sig at giöra den forniotherska inflyttningen i Swerige aldeles om intet och giör denna gubben, den iag håller för wara den

¹ ?

mellersta Odin och Ucko eller Thor hans fölieslagare, åtminstone samtida man, ty den äldsta lærer wara en pur fabel, allenast en konung i nuvarande Finland och hans successorer Nor, Horn ett äfwenså, alla yngre än Sigg-Odin, hwarigenom hela Fundin Noregi wändes up och ned, och Gylfe, som likwäl uttryckeligen säges wara Nors soneson och den 8:de fader Forniother blir bortblandad med en annan Gylfe, et sic porro. Suhm är ock sällsam, som ei låter pussera ebraiskan för något hufwudspråk, utan leder den både ifrån celtiskan och arabiskan. Men högst berömlig i det, at han låter finskan wara et europæiskt och asiatiskt hufwudspråk, ehuru han derifrån wil leda lettiskan med sina döttrar, samt calmukkiskan och turchiskan, som dock torde wara alla 3 särskilta hufwudspråk.

Min hosgående inlaga recommenderar iag i diupaste ödmuikhet til Högwördigste Herr Biskopens och det högwördiga domcapitlets höggunstiga utslag. Iag kan ei annat än wåga en flyttning til Orivesi medan föret påstår, ty om sommaren slipper iag ei ut härifrån til stora landswägen. Kan hända Hans Kongl. Maj:t icke en gång emottagit prostinnan Salovias ansökning om annat nådåhr, emedan den ei war beledsagad med sum. ven. consistorii föreskrift, och iag får det ei weta, utan låter Orivesi prästegårds afkastning komma an på hennes eller hennes sons discretion, om iag sitter här i Carislojo och arbetar på det en annan skal upskära.

Sådane ansökningar om ytterligare nådåhr, när någon oaktat sum. v. consistorii afslag, ändock wågar beswära höga öfwerheten dermed, borde behörigen anmälas och verificeras i consistorio på det den som är berättigad til tilträde, må få weta, huru han skal sig förhålla. Den sökande lemnar wäl intet tilträdanden wettskap, huru ansökningen aflupit, och denna har swårt för at skaffa sig i Stockholm en commissionair at höra derefter. Derföre beder ödmuikast Högwördigste Herr Biskopen och det högwördige domcapitlet täcktes genom bref hos Hans Kongl. Maj:st utwärcka en almän efterrättelse och förordning, huru den eller den andra har sig at förhålla i sådant fall. — — — Allerödmuikaste tienare

Carislojo, d. 20. Mart. 1773.

Eric Lencquist.

4. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
Höggunstige Herre och Förman.

At Högwördigste Herr Biskopen höggunstigt täckts bewärdiga mig med dess högtwördade bref af d. 31. Marti sidstl., har iag orsak at med diupaste ödmukhet wörda för en särdeles ynnest, och än mera, at Högwördigste Herr Biskopen täckts räckna så mycket på mitt fast ringa pund, at iag kunde wara Högwördigste Herr Biskopen behielpelig til completerande af den synodalhistorie Högwördigste Herr Biskopen på venerandi cleri anhållan är sinnad utgifwa. Ty här kan iag ei annat än bekänna min swaghet och okunnighet i denna delen af kyrkohistorien, i synnerhet Finlands. Då Högwördigste Herr Biskopen högstberömligen i dessa äfwen welat upmuntra oss sina landsmän at upodla witterhet och uplysa wårt k. fäderneslands mörka historie, samt til den ändan icke utan kostnad bragt i stånd et sällskap, som et och annat dertil ländande ännu skulle utarbete och i dess tidningar utgifwa, har iag äfwen blifwit bragt at sammanarbete några mina til sådant ändamål hörande papper, och dem til Högwördigste Herr Biskopens samt sällskapets granskning insända, räknande mig til ingenting så högt förbunden, som at näst christna läran nitälska för mitt fäderneslands heder och uplysning. Men til det Högwördigste Herr Biskopen har för händer är iag ei i stånd något bidraga. Ty iag har ei wetat at biskoparne Rothovius, Peträus och Terserus hafwa hållit några prästmöten och än mindre at derwid blifwit hållne disputationer, som blifwit tryckte, af hwilcka iag ingen sedt. Det är altså intet utan orsak at iag och flera med mig anhålla om Högwördigste Herr Biskopens wid prästmötet hållne orations tryckande oss til uplysning. Sahl. biskop Gezelii disputationer De homine interno et entusiasmo mins iag mig hafwa sedt för lång tid sedan hos gamla kyrckoherden i Kisko Christopher Roos, och twiflar intet på at hans son nuwarande kyrckoherden derstädes har den i behåll, hwilcka iag i dessa mina nuwarande omständigheter ei kan åtkomma. Agricolæ öfwersättning af Nya Testamentet på finska samt Psaltaren har iag wäl ägt, men låtit gå bort på auction för en liten penning. Iag hade då ei smak för antiqviteter, som iag nyligen fått. En gammal edition af finska psalmboken med Psaltaren frammanföre har iag studenteähren äfwen sedt hos en bonde i Halisby och Rändämäki sochn

i regal octavo, men mins ei årtalet när den blifwit tryckt. Där fans i de första bladerna biskop Agricolæ bekanta verser om de finska afgudarne jämte en gammal ajantieto, deruti mångt och mycket stod som ei fins i de nyare. Iag skal ei underlåta at göra min flit medelst upsökande af det som kunde lända Högwördigste Herr Biskopen til nöje, om iag får blifwa här på orten huswarm.

En hop gamla synodalföreningar, dock ei äldre än från biskop Gezelii den yngres första år war i Carislojo i en inbunden men sliten bok, som dit lemnades effter mig. När sådane föreningar först börjat sättas up, är mig ei kunnigt. Dock tror iag at Gezelius af de älsta sammansmidt sina Commonitiones. Högwördigste Herr Biskopen underlåter wäl intet detta ärende.

Til slut kan iag ei undgå uti mina nuwarande omständigheter falla Högwördigste Herr Biskopen til beswär. Iag har nu ifrån Carislojo med sidsta winterföret flyttat hit til Orivesi i förmodan at komma med prostinnan Salovia och dess son i någon convention i fall hon skulle blifwa oförskylt med annat nådår hugnad. Iag har i sådant fall föreslagit henne, at för detta året såsom hennes blifwande andra nådår niuta sig til godo hela prästegårds afkastningen och hälften af sochnens intrader och cedera mig andra hälften emot det at niuta ersättning derföre föliande året, samt i medlertid bo fritt här på prästegården iämte mig i 2 år och hålla hälften boskap och hästar mot mig. Men iag wäntar at det wil med döfwa öron åhöras litande hon på en Emanuel Deutsch eller Hederstam den hon skal hafwa i Stockholm til fullmäktig, at han skal utwärka det andra nådåret. Iag står altså i betryck om det så fatalt skulle hända. Derföre är iag sinnad i det fallet Hans Kongl. Maijst:t tackes det bewilia hos Hans Kongl. Maijst:t supplicera om nådig jämkning å berörde sätt oss emellan, hwarigenom Hans Kongl. Maijst:ts nåd til ingen del förswagas, och anmoda Högwördigste Herr Biskopen och det högwördiga domcapitlet denna min ansökning med höggunstig föreskrift understödia, emedan iag ei lengre kunde uppskiuta med min flyttning, som wid bar mark blifwit inpracticabel, ei eller kunde lita på vissheten af deras ansökning, sedan de fått afslag i consistorio, där iag såsom mitt forum competens sökt derom underrättelse hwareffter iag mig kunnat ställa. Men de hafwa åsidosatt consistorio sådant wid handen gifwa och behörigen verificera. I fall altså med denna owissheten än

skulle utdragas ifrån början af Maji, anhåller hos Högwördigste Herr Biskopen och det högwördiga domcapitlet ödmjukast om tilstånd at få hålla min inträdespredikan, emedan iag här ei kan sitta sysslolös, och sedan alternera med mag:r Salovius wid tjänstgörningen. Til hwilcken ända iag i Högwördigste Herr Biskopens milda händer insinuerar hosföliande min ödmjukaste inlaga och om höggunstigt utslag anhåller. Med diupaste wördnad — — — aldraödmjukaste tienare

Orivesi, d. 8. April 1773.

Eric Lencquist.

5. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.
Höggunstige Gynnare och Förman.

Sedan iag hunnit litet see mig om här i Orivesi, har iag warit omtänckt at fullgiöra, hwad Högwördigste Herr Biskopen genom högtwördad skrifwelse af d. 31. sidstl. Mart. mig höggunstigast committerat. Och som iag deraf förnimmer at Högwördigste Herr Biskopen ännu ei äger synodaldisputation De Deo uno et trino, hållen i Åbo åhr 1712, så har iag härmed äfwen densamma Högwördigste Herr Biskopen i händer lefwerera; af hwars företal äfwen står at inhämta at ingen synodus blifwit hållen sedan åhr 1709, då prosten Salonii i Biernå disputation De Scriptura Sacra ventilerades, åhren 1710 och 1711 intil åhr 1712. Synodaldisputation hållen 1708 De enthusiasmo af prosten Hagert i Finström fins här i prosten Salovii sterbhus, äfwen De homine integro hållen 1667, men utan tittelblad, annars är den komplett, skrefwen erotice i samma smak och enahanda method som disputation De peccato, hållen 1669, för hwilcken twänne präster, neml. prosten Arctopolitan i Biörneborg och Tammelin, conrector i Åbo, præsi-derat. Iag har sökt persuadera mag:r Salovius härstädes at aflemna dem til Högwördigste Herr Biskopen, såsom nödige til det arbetes completerande, hwarom vener. clerus wid sidsthållne prästmöte hos Högwördigste Herr Biskopen anhållit. Men wet ei huru han resolverar sig. Den äldsta edition af finska psalmboken håller iag före wara den sahl. biskopen Michael Agricola utgifwit och för hwilcken han låtit trycka de bekanta sina verser om de fordna

finska afgudarna, hwaraf Bång, Vexionius med flere dem lånt, jämte en wacker Aian tieto. Denna bok har iag ei fått see, sedan iag war student, då iag af en händelse fick ögna den hos en bonde i Halis, men utan tittelblad. Bonden kallade den Vanha manualis och wille den ei mista. Iag twiflar ei på at ju Högwördigste Herr Biskopen får den någorstädes i Rändämäki sochn, om Högwördigste Herr Biskopen låter höra effter. Iag skal ei underlåta at här spana effter den och andra dylika effter Högwördigste Herr Biskopen wil giöra en samling af sådant. Högwördigste Herr Biskopen torde ock til äfwentyrs wilia samla de äldsta theologiska disputationer, hållne af Peträus, Alanus, Terserus etc. eller under deras præsidio, om ei annat doch för dedicationernas skul, hwaraf man i bland får namn på några gamla präster, som en Simon Cardiaster, pastor i Cumo, Thuro Theodorici, pastor in Kyrö, Abraham Josephi, pastor in Tyrvis etc., som torde wara stamfäder til våra mäst berömde prästeslägter.

Som iag mycket twiflar om min senaste ringa skrifwelse af d. 9. sidstl. huius kommit Högwördigste Herr Biskopen tilhanda ob malevolorum insidias, så ber iag ödmiukast om ursäkt, at iag med mina privata angelägenheter faller Högwördigste Herr Biskopen til beswär. Iag förmodade, at et så fördelaktigt anbud som iag gjort sterbhuset härstädes, skulle ei afslås, neml. at i fall Hans Kongl. Maijst:t wille benåda prostinnan med ytterligare nådåhr, som dock wore en oförskylt nåd och det skadeligaste præjudicat, hon sakta¹ kunde afstå hälfften eller $\frac{1}{3}$ delen af sochneinkomsten til min hustru för detta åhr emot ersättning derföre om påföliande åhret och behålla alt det öfriga. Då iag hälst wille förfoga mig til mitt Carislojo. Men i annat fall och så framt Hans Kongl. Maijst:t skulle hennes ansökning afslå, skulle hon eller dess son mag:r Salovius, som är utan tjänst, få bo fritt här på prästegården i 2 åhr och lengre, om dem så godt syntes, niuta sina upodlingar, som äro ansenliga, tilgodo med flere andra förmoner. Men iag förnimmer wederspelet och märcker afsigten wara at hindra mig från tilträde och slå under sig åhrsgrödan jämte en del af sochneafkastning, medelst föregifwande at de gjort en ansökning hos Hans Kongl. Maijst:t, hwars slut iag borde afwakta. Men detta är ju uppenbar orätt. Hela ansökningen är lagstridig och til ingen del

¹ Näin alkuperäissä. — Så i originalet.

ense med det Kongl. förordningar om ytterligare nådåhr diktera. Hvem skulle ei då tyda sig hafwa fog at söka annat nådåhr, om en rik skuldfri med halfft rusthåll besutten enka, som inga oförsörgda barn har, och hwars man inemot 30 åhr suttit wid et godt pastorat, skulle dermed benådas. Sent är den böriad, neml. in Februario el. Martio, då hennes ordinarie nådåhr böriade löpa til ända. Inte af consistorio understödd, ia icke en gång widhandengifwen, och ho wet om den i Stockholm vigilerat och ho lär weta om Hans Kongl. Maijst:t den emottager eller ej. Och om widrigt utslag faller, tör det förtigas så länge tils man wunnit sitt politiska ändamål. Derföre nödgas iag min hosgående inlaga i Högwördigste Herr Biskopens milda händer recommendera med, och min anhållan om dess producerande och afhielpande med önskeligit utslag. — — Aldraödmiukaste tienare

Orivesi, d. 18. April 1773.

Eric Lencquist.

6. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.
Höggunstige Befordrare.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

— — —, ty fördristar iag i ödmiukhet Högwördigste Herr Biskopen til höggunstigt påögnande tilhanda sända hosgående superficiala reflexioner öfwer Finlands fordna widskeppelse och trollkonst, hwilcka som pars secunda kunde tilläggas til min afhandling om Finlands hedendom och afguder. Wore wäl, om iag dermed kunde stimulera någon, at förbättra och rätta hwad som kan fela häri och på egen hand utarbete en utförligare afhandling i dessa nöisamma ämnen, så winner iag mitt ändamål, som endast är finska historiens lius.

De torra stielckar, som ligga deruti, är dels af korn, dels af hafra, hwilcka iag inlagt til bewis af den accuratesse iag brukat wid et åhr 1771 anstält rön, hwarom iag under min senaste upwaktning hos Högwördigste Herr Biskopen i Åbo ordade, då iag om hösten wid Michaëli på et kornland, sedan det war afskurit, uptog 20 sådana stånd, som slagit ut ur roten i brådd och planterade i en mullhög i min åker, och hwilcka 12 stånd gingo ut, men 7 förwandlades til råg och 1 til hwete. Iag har ei än welat publicera

detta för det almänna, innan iag får tilfullo flere resor iterera samma rön. Om Högwördigste Herr Biskopen täcktes upmuntra de witra naturforskare i Åbo, at göra det samma, så torde man en gång få reda på det så länge omtwistade ämnet de transmutatione specierum in regno vegetabili. Det gies och en annan slags brädd, som wisar sig på sådana afskurna korn och hafreländer neml:n af utsäde, som senare grodt, då det andra hunnit fram i wäxten; men dett går ut om winteren. Ty iag har ochså omsatt några sådana stånd, men de hafwa ei uthärdat winteren. Det är ingen sällsamhet, at kornet el. hafran, när den stadnat i wexten, slår ut i sidoskått från roten el. nästa läggen¹ der inwid. Så göra mäst alla vegetabilier när de klippas eller hindras i wäxten. Dessa stånd wisa det tydeligen, på hwilcka halmstubben sitter qwar. Men det är en sällsamhet, som ei wil i hufwudet på de lärda, fast gemena man det almänt bekänner, at sådana stånd ettdera de få bli qwar på sitt ställe, eller om de omsättas, förwandla sig. När de omsättas, kan man se förwandlingen så mycket tydeligare, och bör denna omsättning ske några weckor effter sedan hafran är skuren, på det at de nya skotten hinna slå ut. Iag sätter hellre tro til mina sinnen än bestrider en klar naturens wärckning; man wandrar altid tryggare i naturens egna än i de lärdas spår oaktat de äro myndiga. Håller iag altså före at wid Larmsäso råg är en parasitisk wäxt och växer ingenstädes wilt i hela werlden, ehuru den speciali providentia beneficio fortplantas af sitt frö, utan har här i norden upkommit genom förwandling från hafra. Men huru detta ex principiis botanicis skal förklaras, kan sedan tänckas på när man är wiss om rönet, hwilcket om det slår in, hwarpå iag ei twiflar, kan sedan gie anledning til flere curieuse observationer och upptäckter.

Mina brydsamma domestique omständigheter i detta åhr hafwa hindrat mig at bringa i ordning mina papper, som iag ärnat sända til Societas pro fide. Som Högwördigste Herr Biskopen har sig dem bekante, så ber iag wara ursäktad hos det wärdiga samfundet för detta framfarna åhret. Om den Högste en gång wil låta komma mig til stillhet och ro, hoppas iag snart repa mig, det förliudes at mina motståndares practiquer ännu ei äro alla emot mitt tilträde til Orivesi. Iag hoppas dock at det högwärdiga domecapitlet håller mig skuldfri, emedan iag ei wet at något otilbörligit mig kan tilwitas, annat än at iag gjort mig sielf skada, men hwem har hört, at

¹ = "leden" eller "knäet" på strået?

en antecessor står fritt at hålla sin successor in suspenso om tilträde et halfft år, som här skedt. Sådant finner iag dock at .....¹ ansökningar om annat nådår kunna wärcka. — — — Aldraöd-miukaste tienare

Carislojo, d. 3. Jan. 1774.

Eric Lencquist.

7. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre, Förman och Befordrare.

Kiittää piispaa hänen osottamastaan suosiosta. Olisi mieskohtaisesti tullut kiittämään pappeinkokoukseen, mutta siitä on häntä estänyt paha kihti. — Tackar biskopen för ådagalagd wälwilja. Hade kommit till prästmötet för att personligen kunna tacka, men blivit förhindrad av en svår gikt.

Om församlingens tilstånd härstädes tilbör mig lemna Högwördigste Herr Biskopen och Procancellarien behörig underrättelse. Oaktat den bokstafweliga kundskapen och både innan- och utanläsningen lefwer folcket i denna sokn merendels i en diup syndasäkerhet. Den nådefulle Guden har likwäl i denna sommar på et märckwärdigt sätt sökt åstadkomma här någon upnådelse i det en torpardotter Maria Samuelsdotter från Säynäjoki om sina 19 år, som förut warit nog heftig och i sin christendom swag, böriade Dom. VIII post trinit. med stor ifwer på kyrckowallen effter lyktad gudstienst när folket kom ur kyrckan, förmana dem til bot och bättring och hota med Guds straff, hwarmed hon continuerat hwar Söndag tils nu. Somliga höra på henne, somliga gå sin wäg, en part göra af henne spe. Hon predikar med stor häfftighet offta öfwer en timma, med tämmeliga godt sammanhang, håller bön i husen och förmanar alla enskilt, at omwända sig.

Så wida iag intet separatistiskt eller det som med skiäl kan kallas fanatiskt hos henne märckt, har iag låtit henne oqwald och upmuntrat henne, emedan iag märkt at hennes predikan hos en del giort något intryk. Här i granskapet neml. wid Teisko capell gies många sådana upwäckta. Tiden tör utwisa, huruwida detta sig utbreder. Iag hoppas, at den Högste har sin hand härunder. Ty folcket är genomförhetsat.

Wår nya kyrcka har ock hunnit blifwa så färdig at hon sidstleden Söndag, som war Dom. XI post trinit. af herr probsten Allenius

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

blef inwïgd. Huruwida någon af mina medbröder i embetet wil finna sig at komma til prästemötet, kan iag än ei säja, så wida de hittils förklarar sig dertil owilliga. I synnerhet är mag. Salovius utan ursäkt, som har slägt och swågrar i Åbo, som hålla honom fritt. Iag har rådt honom at ei trädskas mot sin biskops kallelse,
— — — Aldraödmiukaste tienare

Orivesi, d. 31. Aug. 1775.

Eric Lencquist.

8. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procanceller.
Höggunstige Herre och Befordrare.

Onnittlee arkkipiispan nimityksen johdosta, mutta valittaa Mennanderin muutttoa pois Suomesta. Kiittää kaikesta häneltä saamastaan tuesta ja suopeudesta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop, men beklagar Mennanders bortflyttning från Finland. Tackar för allt det stöd och den välvilja honom kommit till del.

Högwördigste Herr Doctorens, Archiebiskopens och Procancellerens aldraödmiukaste tienare

Orihvesi, d. 18. Sept. 1775.

Eric Lencquist.

9. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre och Förman.

Toivottaa ruumiin ja sielun voimia uudessa asemassa. — Önskar både lekunlig och andlig välsignelse i det nya ämbetet.

Högwördigste Herr Ärkebiskopen til hugnad och Gudi til pris bör iag ei underlåta at berätta de nådewärek den Högste på denna negden och äfwen i denna församling i nästwekne sommar låtit försiggå. Iag menar de upwäckelser, hwarmed åtskilliga hiertan härstädes blifwit rörde at stå up ifrån säkerheten, och winläggga sig om alfwarligare christendom. Iag förbigår huru de gått i smyg i Kangasala, Messuby och Brickala, hwarom de församlingars kyrkoherdar böra lämna besked. Men här i Orihvesi böriade en piga om VII Söndagen effter trinit. predika här på kyrekowallen emot

den härskande säkerheten och förmana folcket til bot och bättring, med undsäjelse af Guds swära straffdomar om de dem gifna warningar skulle föraktas, hwarom iag redan i sommars berättade och beskref hennes ålder och egenskaper och nämde at hon frequenterat de upväcktas conventicler i Teisko. Sedan wid Michelsmässotiden gick hon omkring i några byar och höll bön samt fortfor med sina predikningar hela nätterna igenom med tillop af en myckenhet folck, i synnerhet ungdom. Dessa blefwo deraf underligen betagne churu hennes tal war blott et illa sammanhängande kram af läran om syndaskuldens myckenhet, syndernas swårhet, omvändelsens nödwändighet, lagsens stränghet, helfwetes plågors odrägelighet m.m. De rördes til en så hög grad el. andakt at åtskillige i synnerhet qwinfolck deröfwer föllo i beswimming, som påstod några minuter, sällan öfwer en halftimma, hwarunder effter deras föregifwande dem skal wisas sällsamma ting, både himmelriket och helfwetet, yttersta domen, några deras bekantas sälla tilstånd, deras salighet eller förtappelse, m.m. Iag har underrättat dem at de på sådant ei böra reflectera, utan at deras siäl under sådan dwala är i samma tilstånd som i sömnen medan de drömma, neml:n at då de utwärtens sinnens bruk är tillyckt, phantasien då är endast rådande och spelar med sådana ideer, hwaraf siälen är intagen medan man wakar, föreställande dem at de ei böra hålla sådant för några gudommelige uppenbarelser, ei eller låta deraf förleda sig at dömma illa om sin nästa, eller hålla en sådan dåning för tecken af någons omvändelse, utan som en naturlig tilfällighet härrörande af et starkt intryck hos en enfaldig och swag menniska. Ehuru jag om sådant ei läsit många exempel, et minnes iag dock, hwarom Hoffman berättar i sina Casus medici om en piga i Halle som under en Freilingshausens predikan om hiertats förkrossning beswimade och låg likasom stendöd en stund. Et gny, et qwidande, et suckande och pustande är i sådana conventicler, som är exeessivt. Iämst¹ barn betagas, sucka öfwer sina synder, förmana andra til bot och bättring, dåna bort och berätta om sällsamma syner, hwilket dock ei är mycket at undra på. Ty barnen äro lätt bewekta och förhålla sig som de se at äldre giöra. Flere andra både män och qwinnor hafwa böriat drifwas af samma anda som denna pigan neml. at de predika i husen och förmana til bot och bättring. Ehuru sällsamt nu och

---

¹ Främst?

fanatiskt detta ser ut, så har det hos dessa säkra människor wärckat en god effect. Mången har wärckeligen bättrat sitt ande lefwerne. Många hafwa blifwit begärligare at höra Guds ord, at köpa sig anderika böcker, at flitigare gå i kyrcka, at mera älska sina wänner, mången, som sålt sina böcker bort och ment at han dem ei behöfde, köper dem nu åter. Wore til önskande at af Arthur Dents Omwändelses öfning, Fersenii Communion bok, Nådenes ordning m.m. många exemplar nu wore til fångs på finska, eller skulle upläggas, nu skulle de köpas. Detta griper ännu som en helig fareld omkring sig på denna orten, ehuru det annorstädes slocknat. Undersamt är och det at andre, som ei förstå sig härpå och mäst grofwa syndare, lägga sig up häremot, försmäda dem och tilfoga dem allehanda förtret, hån och spott. Så länge det ei slår sig ut til något ondt eller secteriskt wäsende, menar iag at man bör det låta hafwa sin gång, emedan folcket deraf förbättras, hemställande dock altsammans til Högwördigste Herr Ärkebiskopens högst mogna omdöme, som iag hoppas hafwa förmon at inhämta wid min ankomst til Åbo effter några weckor, om Gud will. — — — Aldraödmiukaste tienare

Orihvesi, d. 7. Januarii 1776.

Eric Lencquist.

10. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre, Förman och Befordrare.

Af hosgående mitt ödmiukaste memorial täcktes Högwördigste Herr Ärkebiskopen höggunstigast inhämta, hwad bedröfwelig påfölgd de så kallade upwäckelser, som i början hade så stort sken, effter sig lemnat wid denna Orihvesi församling, warande ty wärr än mera ondt deraf at befara. Och som denna vår mag:r Isaac Utter wil teckna sig i vår finska kyrckas historie som en fanaticus, så tycker iag min skyldighet wara, at hos Högwördigste Herr Ärkebiskopen om honom insinuera en omständeligare berättelse, än den iag i min inlaga til högwördigste domcapitlet afgifwit, hwilcken ofelbart kommer honom at föreläggas. Han är född år 1743. Hans far Johan Utter war härstädes sacellan och hade äfwen som oftast sina raptus, som härrörde af drycker. Denna dess son är af nog högdragit sinnelag och tycker sig i ministerio sitta mycket lågt

allenast som en soknemedhjelpare, och har lagt mycket på sinnet at Åbo sacellanie och sacellanien härstädes gått honom ur händerna. Är icke eller fri från hypochondern. När han effter sitt föregifwande d. 14. Febr. sidstl. blef omvänd, berättade han at det först grep honom mycket hårt i liumskan, hwareffter han pintes i sängen, och syndamyckenheten förestälte sig för honom såsom en stor dynghög, hwaraf han kände stancken i sin näsa, den den käre Frälsaren sedan på hans innerliga bön afwältade och upfylte hans siäl med en osäjelig tröst.

När iag effter min hemkomst från Åbo förnam at i hans conventieler gick mycket oordenteligen til; at många af qwinkönet där dånade, somliga äfwen simulerade dånningar på det de af honom skulle promoveras bland de omvändas antal, lät iag, sedan mina wänliga förmaningar til afstående dermed woro förgäfwes, h:r mag:r Salovius d. 10. Marti läsa up på predikstolen Kongl. Majjts förordning om olofliga sammankomster, warnande elskade församlingens ledamöter at låta honom dem anställa i sina hus. Men fåfängt. Han ropade offentligten i kyrkan at den ei angick honom såsom en präst. Kort dereffter inföll tinget, dit länsman Östlund stämde några, som dertil lånte hus. Men häradshöfdingen Aimeleus tog ei saken för sig, utan sade at i förordningen ei mentes sådana conventieler som desse woro, hwilcket gaf honom mera mod. För det answaret skul han har i församlingen och församlingens owisshet om hans sinnestilstånd har iag afskreckt runt at ställa honom til answar i det högwördiga domcapitlet innan saken skulle blifwa tydeligare och lysa allom i ögonen; annors hade iag af de fleste fått heta min oskyldiga medbroders förföliare. Men nu sedan han gjorde den ofentliga förargelsen i kyrckan, och iag på kyrckstämman frågade åhörarene om de nu ei wore öfvertygade at Utter war ifrån sina sinnen, swarade största delen, några få undantagne, med ia, och bodo at iag ei skulle låta honom få predika, hälst han ei annat gör i sina predikningar än utspår grufweliga förbannelser. Hans lärosyften kan iag just ei fyllest beskrifwa, hälst han deruti är en Proteus, som den ena stunden nekar hwad han en annan tid påstått. Men Donati och Schvenkfeldt sats om ministerio irregentorium, som åstadkommit allestädes så mycket allarm, är hans grundmening. Nu är han i sitt tycke i Finland den enda omvände präst och ingen har här warit förut sådan än Achrenius och på swänkska

sidan Tolstadius. De oomvändas tjenst duger til intet annat än föra siälur til förtappelsen. Omvändelsen sker således. En bäfwan skal påkomma alla, som blifwa omwände och et genomträngande wäder skal fölia derefter, som åstadkommer wärck i hwar fingerända. Så förwandlas menniskan til siäl och kropp och blir genomsmord i alla sina leder med glädienes olia. Den H. Ande försäkrar sedan städse med kännbart witesbörd den nya menniskan om dess nådestånd. Sedan är ingen nöd. Diefwulen bäfwar. Werlden föraktas och köttet kufwas af anden at det ei tör resa sig. Man har ej mera lust en gång til synden, den utrotas och dödas, derföre fordras dertil mycket at en siäl kan affalla ifrån sitt nådestånd, och händer sällan. I nya födelsen fås andans inwärtens smörielse, som lærer siälen alting, utan läsning utan böcker, utan rådfrågan af uttolckare. Man förstår då den H. Skriffts mening bättre än ingen uttolckare. Man kan bedia sielf utan at hålla sig til några böneformulair och böcker. Man kan predika utan at läsa öfwer m.m.

Åtskilliga sina ämbetsförrättningar wil han excipera sig ifrån, som at siunga för lik. Hans absolution sker optative, hwarwid han brukar blott en sielfgiord bön, utan anförande af något Skrifftenes språk och önskar sedan at Iesus må förlåta syndaren, med flera egenwilligheter.

Iag befarar härest ännu mera buller. Ty han har lofwat predika likafult oaktat han förbiudes; antingen stoppa sig up på predikstolen jämte den andra prästen, eller predika effter gudstjensten antingen i kyrkan eller på kyrkbacken. Derföre hemställer iag i ödmiukhet om icke det högwördiga domcapitlet täcktes härom skrifwa til herr landshöfdingen at herr landshöfdingen gier befallning til kronobetjente at styra och förekomma tumult. Iag hoppas sluteligen och beder Högwördigste Herr Archebiskopen och det högwördiga domcapitlet så snart sig giöra låter inkallar denne mag:r Utter, på det owäsendet härstädes må kunna stillas, och när hans sinnes tilstånd röjer sig, Högwördigste Herr Archebiskopen täckes förordna någon som gör hans tjenst så länge hans swaghet påstår. — — — Aldräödmikaste tienare

Orihvesi, d. 16. Apr. 1776.

Eric Lencquist.

11. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre och Förman.

Den fanatiska skådeplats, som magister Utter härstädes öpnat, kommer at bestå af flera actus, hwilcka Högwördigste Herr Ärkebiskopen höggunstigast täcktes låta sig föredragas på det Högwördigste Herr Ärkebiskopen må wara tilräckeligen underrättad om det owäsende som här existerat.

Han förwillas mäst af en torpareson i Woittila by, där han bor, den han håller för en prophet, han har uppenbarelsens ande, hwilcken inbillat honom at Hans Kongl. Maj:t skal komma hit til Orihvesi d. 3. Junii, då alla oomwände härstädes skola få spö, men Utter blifwa förordnad til ensam präst öfwer denna församling, och propheten, som annors kallas Junes Heicki, blifwa Konungens förnämsta rådgifware. Detta har mycket upretat Utters passion, som är melancholia hypochondriaca, så at den gått til en mania och furor, hwaruti hans annors ambitiose naturell har del, och har väckt hos honom orimmeliga inbillningar at han skal blifwa en novus reformator hwars rykte skal spöras wida. Om han ei wore så enwis och förkastade alla medicamenter, torde han cureras på Åbo lazareth. Iag twekar mycket om han inställer sig på sin competitions dag, emedan den är så nära den stora revolution härstädes, hwilcken han inbillar sig skola ske d. 3. Junii och hwilcken han wil afbida. Wärs är at man har swårt för at få hans adhærenter och deras barn at läsa sina christendomsstycken. Ty han har inplantat i dem at alla böcker äro de oomwändes wärck och at en christen effter omvändelsen uplyses omedelbart af den Heliga Ande. En myckenhet af andra willfarelser utbreder han, hwilcka ei stå at täljas. Som diem conversionis suæ omnes christianos scire debere, qui eum ignorat, non est conversus. Indignos in Sacra Cœna non accipere nisi panem et vinum. Renatos difficulter ex statu gratiæ posse excidere, imo ad impeccabilitatem adspirare in hac vita. Novum hominem esse novam substantiam. Testimonium Spiritus Sancti apud pios numquam obscurari imo nec in summis tentationibus. Renatos semper esse hilares et ore ridente etc.

Valuttaa Mennanderin poislähtöä ja toivottaa pitkää ikää kirkon palveluksessa.
— Beklagar Mennanders bortresa och hoppas att honom måtte förunnas ett långt liv i kyrkans tjänst.

Aldraödmukaste tienare

Orihvesi, d. 7. Maji 1776.

Eric Lencquist.

12. Högwördigste Herr Doctor, Ärckebiskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre och Befordrare.

Uti mitt sidsta til Högwördigste Herr Ärckebiskopen och det högwördiga domcapitlet i ödmukhet insinuerade memorial tyckte iag at vår oroliga och af sin falska prophet Henric Erichsson förledde sokneadjunct h. mag:r Isaac Utter skulle återwända med sin fanatisme, när han skulle see at föga liknelse wiste sig för honom at ernå det stora hopp han fattat. Men nu märckes hos honom at han är lika galen som tilföre sedan propheten åter fått förwilla honom och prolongerat för honom termin, hwilcket lærer röja sig när han inställer sig för Högwördigste Herr Ärckebiskopen och det högwördiga domcapitlet. Nu war iag sinnad at också sielf infinna mig hos Högwördigste Herr Ärckebiskopen och det högwördiga domcapitlet och personligen diluera om han hade något at retorquera på mig, hwilcket lærer wara af föga wärde; men som det hade hos åhörarene härstädes kunnat hafwa det anseende, at iag wore honom hätsk och sökte störta honom, höll iag det betänckeligit, anhållande altså hos Högwördigste Herr Ärckebiskopen at om något finnes uti Uppers inwändningar af den wigt at det meriterar dilueras, det höggunstigast remitteres mig til förklaring. I synnerhet har iag hört honom påstå det iag i en predikan skal omrört, at Guds barn ei böra bedia om andans witnesbörd, hwilcket är en förtydning af det iag sagt: at den kånbara andans förwissning om nådeståndet ei altid, i synnerhet i anfåktningens stund, låter sig finna hos de trogna, utan de söka då sin tros försåkran om syndernas förlåtelse af Guds ords löfften och Herrens Nattward. Hwarför iag bad honom läsa det som står hos d:r Fresenius i dess lilla tractat el. berättelse huru en lärare bör handleda de honom anförtrodde siålar, p. 41. Men Utter förkastar sådant och yrckar en altid kånbar och högst frögdefull wisshet. Likaledes wil han nu neka at han ei tadlat våra finska betractelseböcker. Men han skal derom öfwertygas med wittnen om så fordras, det han inga andra af dem approberar än Achrenii arbeten, hwars gelike han ei allenast wil wara, men ännu större. Skulle Högwördigste Herr Ärckebiskopen finna för godt at genom någon undersökning inhämta närmare uplysning om detta Upperska religionsowäsendet här i Orihvesi, torde herr prosten Edhner wara tienligast at anställa sådant förhör, til hwars församling dessa häromkring

grasserande rörelser sig icke sträckt, tyckande iag dock för min del bäst wara, at så litet röra i dessa affairer som möjligit är, hwilcka af sig sielf redan skulle slocknat, om ei denna oroliga och styfsinta Utter lagt sig deruti, och upkastat sig af ähregirighet til detta folckets orakel och anförare. Önskeligit wore at någon utwäg kunde finnas antingen genom dess insättande på dårhuset eller lazarettet eller annat sätt at afsätta honom ifrån denna orten, hwarest han ei annat åstadkommer än buller och traktar efter at skaffa sig anhängare icke allenast i denna utan nästgräntsande församlingar; i synnerhet besöka åtskilliga ifrån Cangassala flitigt dess conventieler, hwilcka han ock til den ändan anställer i de byar, som gräntsa närmast til nämnde församling. — — — Aldraödmiukaste tienare

Orihvesi, d. 30. Maji 1776.

Eric Lencquist.

13. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellor.
Höggunstige Herre och Befordrare.

— — —. Högwördigste Herr Ärkebiskopen har höggunstigast skaffat mig et rum bland den swenska kyrckan så hedrande Societas pro fide et christianismo. Derwid har iag nu en tid bortåt warit en onyttig ledamot, hindrad af det folckets anlopp, som iag i hosgående berättelse beskrifwer. Och som iag ei wet, hwilcka i detta samfund nu för tiden sitta wid styrelsen, förmodar iag at Högwördigste Herr Ärkebiskopen, sielf under påstående riksdag wistande i Stockholm, såsom dess äldsta och förnämaste ledamot, ofelbart har sin hand wid directionen af detta höga och heliga wärck. Hwarföre iag, som önskade at denna berättelse skulle komma til högbemälte Samfunds wettskap och pröfwan, har tagit mig den tillit at styra den i Högwördigste Herr Ärkebiskopens egna händer, som säkraste wägen, hwarigenom den kommer dit iag den ärnat, då Samfundet ock får se mina hinder, hwarföre iag en tid bortåt warit stillatigande. Dessutom hoppas iag at Högwördigste Herr Ärkebiskopen, som härstädes erlefde början til denna oroo, lærer ock hafwa lust at förnimma dess utgång.

— — — Aldraödmiukaste tienare

Orihvesi, d. 1. Oct. 1778.

Eric Lencquist.

14. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie.
Höggunstige Herre och Wälgjörare.

— — —. Högwördigste Herr Ärkebiskopens priswärda upmuntran har giort at iag fått stor lust at stöka uti Finlands forna tilstånd och häfder, hwaraf iag nyligen et prof aflagt i en afhandling om lapparnes forna hemwister i Finland, deri iag wisar, i anledning af lösa stenar lagde i en ring, som här kallas Lapin rauniot, som lappen brukar omgifwa sin eldstad i sin kåta med, hwilcka til en myckenhet finnas i skogarne i denna Orihvesi, Ruovesi, Längelmäki och de öfre soknarne, äfwen i Teisko kapell och en kant af Birckala sokn, kallad Peräcunda, at den berättelsen, som Jo. Buræus anför hos Schefferus i dess Lapponia om lapparnes utjagande ifrån Finland eller öfre delen af Tawastland åhr 1274 af en Matts Kurck, som bodt i Birckala, icke är otrolig, som den förekommit åtskilliga våra häfdetecknare, som ment at de Birckala boer ei warit i någon gemenskap el. granskap med lapparne, der de likwist innehafft öfre delen af denna sokn. Denna afhandling har iag sändt til Sällskapet Aurora i Åbo, som nu säges hafwa förwandlat sig til en wetenskapsacademie, med hwad framgång, skal tiden utwisa. Om så är och den har bestånd, lærer iag genom den vägen få mina öfriga afhandlingar i finska häfderne i dagsliuset.

Men nu är iag åter trängd om Högwördigste Herr Ärkebiskopens höggunstiga hielp och biträde, hwarom iag kommer ödmuikast at anlita. Hans Kongl. Majjt:t wår allernådigste Konung, har i nåder täckts utnämna mig til en af dem, som wid skeende promotion i Upsala skola creeras til theologiæ doctorer. Huru iag kommit i den åtanckan wet iag icke. Men iag erkänner sielf min swaghet at upbära et sådant hedersnamn och wärdighet. Min stora längtan wore wäl at wid det tilfället ännu en gång i min lifstid få upwakta Högwördigste Herr Ärkebiskopen personligen. Men mina åhr, min siuklighet och mina willkohr wilia ei tillåta mig den fågnaden. Nu föreställer iag mig at Högwördigste Herr Ärkebiskopen ofelbart blir wid denna solennitet promotor, hwarföre iag flyr til Högwördigste Herr Ärkebiskopens högstpriseliga ynnest at wara ursäktad för min frånwaro, bediande derjämte at anses med någon lindrig i utgifterne at iag deruti ei är lika wuxen med de medel-

faste som innehafwa stora och rika lägenheter och annors genom lyckans gunst kommit til förmögenhet. — — — Aldraödmuikaste tienare

Orihvesi, d. 29. Apr. 1779.

Eric Lencquist.

Anders Joh. Lexelliltä. — Från Anders Joh. Lexell.

1. Högwördigste Herr Doctor och Biskop.

— — —. Den inrättning, som år 1748 skedde med Keiserl. wettenskapsacademien härstädes, är wäl i det mästa bibehållen, men dock likwäl i några betydande delar ändrad, såsom deruti, at den historiska classen, hwilken då blef reducerad, nu å nyo skal uptagas. Efter samma reglemente war de ordenteliga ledamöternes antal 20, nemligen 10 professorer och 10 adjuncter, men detta förordnande följes nu mera ei heller så noga, ty nu äro professorerne flere än 10 til antalet, men adjuncterne deremot färre, ehuru wäl äfwen flere äro, som niuta adjuncts lön, utan at hafwa det namnet, ty efter omnämde 48 års reglemente böra alla adjuncterne wara infödde.

Hwad professorernas göromål angår, så finnes det äfwen utstakat i omtalte förordnande, nemligen at man wid denna academie påsyftat et dubbelt ändamål, så wäl wettenskapernas tilwäxt som ungdomens underwisning, hwarföre ock hwar och en professor wore skyldig at gifwa lectioner för 2:ne elever, men denna inrättning lär ei heller, hwad den sednare puncten angår, winna sin werkställighet, af hwad orsak, det kan jag icke säga. De nuwarande professorer wid academien äro, mathematici: 2:ne Eulers, fader och son, Lowito, Rumovski, Kotelnikow, desse bägge sednare infödde, historici: Fischer och Schlözer, Deduci och hist.nat. Gmelin, Pallas, Gärtner och Wolf. Chemiæ professionen är nu som bäst ledig. Academiens directeur är gref Wladimir Orlof, den yngste af de bröderne. Tilföre hette den, som hade inseedet öfver academien, canceller, men nu är äfwen det ändrat. Secreteraren är statsrådet Stählin, en ganska lustig och munter man. Academiens sammankomster ske merendels 2:ne eller trenne dagar i weckan. mäst

om Måndagar, Torsdagar och Lördagar, dock ibland på andra dagar alt efter omständigheterna.

Academiens hushållning förwaltas af en därtil förordnad commission, uti hvilken academiens directeur præsiderar och adjungerar sig til ledamöter, dem han behagar af professorerne. Tilförene suto i denna rätt ordenteliga assessorer eller råder, som derföre niöto särskilt lön; men genom den nu införda ändringen winnes icke allenast en märklig besparing i staten, utan ock större noggranhet wid alla måls afgörande. Denna commission har sit eget cancellie med där under hörande contoirs.

Academiens rum utgöra twänne stora stenhus på Wasili-Ostrow, snedt emot Keiserliga slottet. Uti det större, som består af tre wåningar, är bibliothequet, natural-kammaren och observatorium jämte andra rum. Bibliothequet och naturalcabinettet har jag ei ännu haft tilfälle at bese. Observatorium, som utgör domen af detta hus, består af två etager och är wäl den öfre bequämare til observationers förrättande i anseende til utsigten; men derjämte om wintern aldeles obrukbar i anseende til kölden och fuktigheten, som angriper alla instrumenter. Den nedre etagen består af en sal mitt uti och tre på sidorna; uti det ena af dem har man ärnat upställa den stora mural-quadranten, af 8 fots radie, men ännu är det ei wärkstäldt. Dessa rum tycktes mig wara mer brukbara om wintern än det öfre. Instrumenter woro på observatorium ganska få, sedan de flesta blifwit nertagne at nyttjas wid de tilämnade astronomiske expeditionerne; dock woro där ännu 2:ne qvadranter, 2:ne teleskopier, af hvilka det ena war obrukbart, och en Dollonds tub af 6 fot. Dessutom äro på academiens cancellie af de observatorium tilhöriga instrumenter 2:ne dollondska tuber, af hvilka den större håller 18 fot. I det andra academiens tilhörige huset är dess cancellie, de rum där conferencerne hållas, boktryckeriet, boklådan och en hop rum för konstnärer, som höra til academie des arts. Boktryckeriet är stort och har sit eget stylgiuteri.

Den omnämde academie des arts är wäl på wisst sätt förenad med wettenskapsacademien, men har dock sin särskilta directeur, Keiserl. cammarherrn Betszkoï. Etatsrådet Stählin är äfven wäl secreterare wid denna academie och är det i synnerhet i detta ämne, som han äger den förnämsta styrkan. Han har för egen

del en anseelig samling af estamper, statuer och målningar, i bland hvilka sistnämde några utwaldt sköna stycken äro, som han försäkrade mig kosta 1.500 rubel stycket. Till academie des arts höra de omnämde ritare, målare, bildthuggare, gravure och pitscherstickare, som dock ännu tyckas wara i sin början. Eleverne wid dessa verkstäder äro alla infödde. Bildthuggaren har rest på gamla gref Munnichs bekostnad, och såg jag hos honom storfurstens och gref Munnichs buster, bägge rätt wäl giorda. En geograph har academien förskrifvit ifrån Homanns officina, och slutit med honom den öfverenskommelse, at han årligen skal lemna 6 chartor och få 70 rubel stycket.

Professorerne wid wettenskapsacademien hafwa ganska olika löner, några 1.000 rubel, några 800 och en del 600, utan twifwel efter den öfwertygelse man har om deras olika capacité och insigter.

Det för detta här inrättade universitetet är nu aldeles uphäfwet och dess ledamöter placerade wid academien. Det kunde ei heller annars wara, än at et universitet, som allenast utgiordes af fem professorer, nemligen en historicus, en physicus, en mathematicus, en linguist och en medicus, ei kunde swara emot sitt ändamål. Några af studenterne underhållas än på academiens bekostnad.

Det härwarande gymnasium står efter wanligheten under academiens upsikt. De ämnen som där trackteras, äro språken, neml. latin, tyska och fransyska, historien, geographien, geometrien, arithmetiquen. Inseendet häröfver har inspector Backmeister, som är känd för sin wackra version af Botins Swenska historie; han är min närmaste granne och har bewist mig mycken höflighet. Om inrättningen af de flera härwarande cadettecorpser och undervisningsmethoden wid dem kan jag ei hafva äran at berätta något, emedan jag ei ännu haft tillfälle, at lära känna dessa inrättningar. Det bör jag dock ei förgäta, at twänne patres ifrån Rom nyligen anländt, som härwid cadettecorpsern skola employeras, den ena som mathematicus, den andra at lära italienska språket. En mathematicus ifrån Rom, det lærer wäl besynnerligt men är icke dess mindre wisst. Han heter Pezzuti, men hvad hans cammerate heter, wet jag ännu icke.

De tilämnade expeditionerne at observera Veneris gång under solen äro siu til antalet, utaf hvilka fyra ske åt norra delen af Ryssland och tre åt södra. Prof. Rumovski är destinerad til Kola.

H:rar Mallet och Pitet, twänne fransöser ifrån Genewe, gå til Archangel eller trackten där inwid. Mag. Krafft och lieutn. Euler til Orenburg, doch så, at hwardera af desse fyra har sin särskilta station. Prof. Losito är destinerad til Astracan eller Gurjeft wid Caspiska hafvet och den siunde, en lieut. Esstijeff har redan långt för detta afrest til Iakutsk i Siberien.

Nu har man på någon tid, ei hört af den physiska och oeconomiska expeditionen, de sista underrättelserne woro ifrån Moskau och innehöllo prof. Gmelin och Pallas, rätt artiga uptäkter. Den förre har i synnerhet mycket beröm om sig, han är brorson til den förra prof. Gmelin. Den swenska prof. Falk lär wid denna expedition göra slätt figure, han skal efter wanligheten wara miältsiuk.

Ibland de märkeligaste inrättningar i Pettersbourg bör ofelbart det stora apotheket räknas, som förser icke allenast de andre apotheken här i staden, utan ock armeen, flottan och alla orter i riket med medicinalier. Directeuren öfwer detta ansenliga wärk är hofrådet Model, en ganska habil man in chemicis och pharmaceuticis. Han har länge legat i dispute med collegium medicum härstädes, och har med heder förswarat sig. Han har nu et arbete på trycket, men jag wet icke dess ämne.

Prof. Fischers Historia siberica och Eulers Calculus integralis, får jag nämna såsom de märkwärdiga böcker, hwilka nu äro under prässen. Denna senare eller prof. Euler, har jag flere gånger besökt, och är han en ganska munter och artig man; oaktat at han är mathematicus, har han dock nästan mer lifaktighet, än någon af dess söner, och han är likwäl 60 år gammal. Han är wäl ei aldeles blind, men så har han ei heller mer än et skymt af lius, icke dess mindre arbetar han ständigt och dicterar för mag. Krafft, som är hans amanuensis. Han har en dioptrik färdig at tryckas och en hydrodynamica mäst färdig i manuscript, samt en theoria motus lunæ under arbete.

Det som nu härstädes mäst sysselsätter allmänhetens upmärksamhet är koppymningen. Sedan Hennes Maj:t Keiserinnan och Hans Keiserl. Höghet, bägge lyckeligen genomgått detta försök, har det här i Pettersbourg blifwit grande mode, at låta ympa sig. Den ängelska doctorn Dimodale har altså giordt sig odödelig hos ryska nationen, äfven som doctor Ingenhouse i Wien. Denna nya ymp-

ningsmethod är ganska simpel och består däri, at man med en lancett, som är doppad i koppwahr, ristar huden eller sticker in lancetten emellan den öfre och inre huden, hvarwid man såsom fördelaktiga omständigheter bör iakttaga, at wahret är färskt och taget af koppor, som ännu ei blifvit fullmogna. Ingen widlöftig præparation behöfwes här förut, utan allenast några utförande medel par gånger i weckan för ympningen, och sedan när kopporna börja slå ut eller wid första febern, brukas det samma, äfven som när de begynna lägga sig, eller då den andra febern inträffar. Emedlertid lemnas patienten sin frihet, at wara uppe och wara i luften, men får twärt om ingalunda hafwa för mycket warmt i rummet eller gå til sängs. En af de medici, som först practicerat denna nya methode, wid namn Gatti, låter hwarje dag under ympningen sina patienter hålla händerna uti iskallt watn. En besynnerlig omständighet wid denna nya ympningsmethod är, at hela siukdomen inom 9 dygn är förbi, på de tre första dygnen slå kopporna ut, och det i följande proportion, det första dygnet 20, det andra 40 eller 50 och det tredie 70 eller 80, ty gemenligen skall koppornas antal hos de ympade ei öfverstiga 150, de tre därpå följande dygnen blifva kopporna fulla eller mogna — och på de tre sista falla de neder och begynna torka, men sedan går det wäl än någon tid ut, innan de aldeles falla af. Om denna nya method har så många fördelar, som troligit synes, så wore önskeligit, at de swenska medici äfven wille widtaga densamma.

Lagcommissionen fortsätter ständigt sitt arbete, men huruwida därmed är avancerat, har jag mig ei bekant.

Det berättas i dag at Konungen i Dannemark denna winter ärnade göra här et besök, om denna berättelse är grundad eller ei, lemnas til framtiden. — — — Ödmiukaste tienare

Pettersbourg, 21. Nov. st. ant. 1768.

Anders Ioh. Lexell.

2. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Toivottaa onnea arkkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anl. av utnämningen till ärkebiskop.

Aldraödmiukaste tienare

Petersburg, d. 25. Sept. 1775.

A. I. Lexell.

Joh. Henr. Lidéniltä. — Från Joh. Henr. Lidén.

Högwördigste Herr Doctor och Biskop samt Procanceller.

Ziervogelska bokauktionen är nu aendteligen efter ett års dörösmål öfwerständen, och det aer med utmaerkt nöije jag haermedelst daerom får lemna Herr Biskopen underraettelse, då jag, efter mitt tycke, warit på den samma så lyckelig, att för Herr Biskopen göra en mycket god handel. Af inneliggande upsats synes hwilka jag för Herr Biskopen inropat. Böckerna aero allesamman snyggt inbundne i nya welska band utom Gottscheds som aero haeftade. Ett och annat bör jag haerwid naemna. I stället för N:o 16 in 8:o kom Imhoffs Historiasaal (VI starka band in 4:o), hwarutur den på catalogen antecknade Bildersaal endast aer ett utdrag, och som denne war wael conditionerad och dessutom geck bort för så godt köp (exemplaret kostade redan i goda tider 150 d.), inropade jag densamma: och will önska att jag ej haermed giort Herr Biskopen någon otjaenst, då jag det utom befallning wågat. Till Allmaenna historien, detta förtraeffeliga arbetet, får jag lyckönska Herr Biskopen. Den geck som synes endast till litet öfwer 18 d. bandet; och således långt ifrån hwad hon kostat i inköpet. Om jag nu maegtade lösa detta kostbara werk, önskade jag gaerna behålla det för samma pris. N:o 25 in 8:o el. Bougeants Hist. des 30 Jahr. Krieges, den enda af de begaerde, som geck bort, inslogs dyrt till bibliotheket. Lochners Medaillen gingo till 180 d. och ehuru det kanske intet war för mycket, wågade jag likwäl intet gå laengre, då intet pris war determinerat.

Jag skall låta slå ihop en efter böckernas rymd afpassad braelår (*sic!*), samt aktsamt dem inlaegga och med första bud till Stockholm öfwersända. Men som jag glömt aegarens namn till det hus, hwarest H:r Biskopen nu bor, utbeder jag mig det första få noga anwisning på huset, för att förekomma alt misstag hos den, som kommer att föra böckerna.

Då Herr Biskopen får se böckerna, hoppas jag Herr Biskopen ej blir missnögd med min handel. Det aer ock hwad jag hierteligen skulle önska, som jag daerigenom haft tillfälle att på något saett wisa, huru färdig jag aer att fullgöra Biskopens befallningar. — —
— Ödmiukaste tjanare

Upsala, d. 28. Martii 1766.

Johan Heinric Lidén.

H. H. von Lieweniltä. — Från H. H. von Liewen.

1. Episcopo optime.

Litteras, quas benevole mihi dare voluisti, pridie accepi, lætusque cognovi te iter Tuum mari terraque felicissime absolvisse; et in eo Te felicem existimo, quod eorum, quæ vidisti et audisti, jam procul a Iove tranquillo animo in museo Tuo recordari possis. Interim hinc inde jactamur, et multis amicis adhuc naufragii periculum imminet. Memorne es, quæ Livius de romana republica dixit: *Ad ea nempe tempora perventum est, ubi nec vitia nec remedia pati possumus.* Si gradun hunc perfectionis attigimus, Te judicem facio.

Nihil est quod Tibi novi scribam, sic ad ea quæ vetera et vera me vertam, etsi Tibi tam grata, quam mihi dicere libenter noveris, Te ad dies vitæ deditissimum in me habere amicum sincerum et constantem. Vale Episcopo optime et mihi fave.

Dabam Holmiæ die 2. Sept. 1766.

Liewen.

2. Min Biskop.

Under min frånvaru har iag blifwit utnemder til generalgouv. uti Pommern. Huru skal det nu gå med cantzleriate, ty jag kan frånvarande ei behålla det samma, ei eller wil iag säja mig det af, innan iag med min Biskop därom öfwerlagdt, och at consistorium academicum får tijdh at täncka på en annan. Mit wistande lærer här ei blifwa längre än som til Januari monad. Sedan mit förra af d. 4. Sept. har iag haft den lykan at hit föra en behagelig, nådig och dygd älskande Princessa. Gud den Alrahögsta wälsigne dem alla både så wäl Prince som Princessa, ty däraf vårt tilkommande goda. Jag har haft den ähtran at emottaga henne uti Helsingborg på Konungens och riketz wägnar, och som iag där höll henne et helt kort tal, så tar iag mig den friheten at detsamma här bifoga. Om det har något godt, så är det dät, at det är kort. Tamen magna ornataque paucis dicere non mei, sed Taciti est, et sæpe conimitare cupio, sic mihi vt pictoribus, qui pulchram faciem raro nisi in pejus effin-

gunt sed *Episcopi est excusare* och därförre håldt til godo. Alla academier hafwa fijrat denne act, wad giöra våra lärda wäl talande uti Åbo? — — Hörsamste tienare

Päiväämätön. — Utan datum.

H. H. von Liewen.

Kongl. Majt:t, som os sändt at här på svensk botten emottaga Eders Kongl. Höghet, betygar genom os sin fågnadt och aktning, sin wenskap och sit hop.

Wälkommen allra nådigaste Princessa at dem alla fulborda, och at intaga et af Kongs börd, män ännu mehra af Känungsliga dygder lysande ähro-stelle. Eders Kongl. Höghet skyndar. Känungen och et swit folck äro til reds at gifwa Eders Kongl. Höghet sine hiertan, ia sig sielfwe, det öfriga blir för efterwerlden.

3. Högwördigste Herr Doctor och Biskop.

Herr Biskopens angenäma skrifwelse har jag ärhållit i det samma jag håller på at bereda mig till öfwerresan åt Swerige; och som jag således nu snart får det nöje at personligen träffa Herr Biskopen antingen i Medwi eller Stockholm, så skall jag då hafwa den ähran at munteligen utlåta mig om det af herrarne mig tilärnade heders-ställe. — — — Hörsamste tien.

Stralsund, den 23. Majj 1772.

H. H. von Liewen.

4. Lund och Witorp, d. 10. Juni 1772.

Min Biskop.

Jag har redan från Stralsundt tackat för min Biskops förnyade wedermele af de wenskap at wilja hafwa mig til cantzler. Jag kunde då ei så tydeligen säja min tancka, efter iag stod på oter-resan, måste betiena mig af en annan hand. Män sacken är den, iag har nekat accademien i Lundt, och kan ei taga emot någon annan. War gunstig min Biskop och tag detta ei illa. Låt mig altjdt wara innesluten uti min Biskops wenskap, och reckna mig bland accademiens tilgifne tienare.

Jag trodde i Stralsundt kunna swara från Medwi, män för kylning på siön har hållit mig här til sängs, nu gor iag åter i kring och täncker om et par dagar fortsätta resan til surbrunnen. Mig har öfvergått et swårt öde, män iag recknar det för inte, enär iag täncker på Rudenschiöldt. O tempora o mores! Jag tackar Gud för den Espen af tjenstefrihet iag fåt, och kommer i håg Virgil: *O Meliboe hæc nobis deus otia fecit*, och ingen lærer komma mig at gå därifrån. Vale, mi Episcopo, et amico deditissimo fave.

Liewen.

Öfwersten Rammel anmelder sin ödmiuka vyrdnadt, hälsa Lydeman med min tilgifwenhet.

5.

Loka, d. 5. Juli 1772.

Min Biskop och Doctor!

Kiittäen piispan kirjeestä valittaa, ettei edell. kirjeessään mainitsemastaan syystä voi ottaa vastaan kanslerinvirkaa Turun akatemiassa. — Tackar för biskopens brev och beklagar att han till följd av den i sitt senaste brev nämnda orsaken ej kan ta emot kanslersämbetet vid Åbo akademi.

Hörsamste tienare

H. H. von Liewen.

6.

Min Biskop och Doctor.

Det iag gerna welat evitera finner iag i genom accademiens benägna kallelse wara händt. Jag försäkrar at det smertar mig, då iag ser mig nödsakat at neka til emottagande af en heder som wid andre omständigheter rät mycket hade flaterat mig. Min Biskop som en gammal och trogen wän lærer hafwa den godheten at uttyda detta hos accademien på det besta, och derjemte wara försäkrad om den vyrdnad warmed iag framherdar min Biskops och Doctors hörsamste tienare.

Medwi, d. 14. Juli 1772.

H. H. von Liewen.

7.

Stock., d. 8. Nov. 1775.

Min Arkebiskop.

Wore det ei siuckdom som förhindrade mig at gå ut, då wore wisserligen iag hos min Arkebiskop, och ynskade honom den stora Gudens welsignelse på des förrestående ressa. Den Högste ledsage min Arkebiskop och åphålle honom wid god hälsa.

Utän twifwel kener min Arkebiskop någre fromme fattige efter branden i Åbo. War så god och dela emellan dem dessa 200 d:r kp:mt, och nemn aldrig gifwaren och låt det wara bortglömt. Gåfwan är så liten at ei mehra än som trenne, högst fyra däraf kunna få en bete bröd, det kan också innom det antahl inskränckas, jag skal se til om iag betre fram kan sända något til. Men iag hoppas på Biskopens samwete at iag aldrig nämnes och framhårdar min Arkebiskops hörsamste tienare

H. H. von Liewen.

8.

Min Arkebiskop.

Det fagnar mig at min Arkebiskop lyckeligen oterkommit til des bibliotheque och studerecammare. Där finnes sinetz ro, som här är en contraband wahra. Omne promissum cadit in debitum. Jag är min Arkebiskop några kopperstycken sckyldig, skal iag sända dem til Åbo eller skåla (*sic!*) de här til någon aflemnas?

Jag är siuckelig och wistas mäst uti min cammare. Härjemte följer en liten gåfwa som min Biskop wille til helgen ibland någre fattige med samma förbehåll som det förra utdehla. — — — Hörsamste tienare

Stock., d. 8. Decemb. 1775.

H. H. von Liewen.

9. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Procantzler.

Till mig hafwa 2:ne consistorii academici till 2:ne rum i stipendio Thuniano upprättade förslag ankommit, hwilcka ibland mine

papper och handlingar under förewarande flyttning, blifwit an-
tingen så förlaggde eller ock aldeles bortkommit, at de wid nogaste
eftersökning ei kunnat igänfinnas, hwarför jag finner mig för-
anlåten, at hermedelst Herr Doctorn, Archebiskoppen och Pro-
cantzleren hörsammast anmoda, at draga gunstig försorg, at dessa
2:ne förslag warda renoverade, och till mig benäget insände, hwar-
jämte jag anhåller, at Herr Doctorn, Archebiskoppen och Pro-
cantzleren både sjelf täcktes ursäkta och tillika derom anmäla
min hörsamma hälsning till consistorium academicum, at jag her-
medelst faller beswärlig. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d:n 9:de Junii 1779.

H. H. von Liewen.

Yläkulmaan merkitty: — *I övre kanten finnes antecknat:* Be-
swarat d. 18. Junii, och förslagen förnyade öfwersände.

Clas Lillieltä. — Från Clas Lillie.

Höglärde H:r Magister.

Jämte det jag måste beklaga mig ej wara i stånd att något bi-
draga till H:r Magisterns eller andra sökandes nöje, kan jag för-
säkra mig med fägnad skola anse om H:r Magistern wid detta
tillfället winner sin önskan. — — — Hörsamma tjänare

Stockholm, d. 30. Decemb. 1737.

Clas Lillie.

Jean Georg Lillienbergiltä. — Från Jean Georg Lillienberg.

1. Högwärdige H:r Doctor, Biskopp och Procantzeler!

Kiittää piispan 18/I 1758 p:tystä kirjeestä. — *Tackar för biskopens brev, dat.*
den 18/I 1758.

— — — fölgackteligen har jag, redan med Fredags posten
skrifwit flere af mine wänner och gynnare till i Stockholm, ang:de
Sagu pastorats omistelighet från biskopsstohlen, så wida lön och

öfriga förmohner på intet sätt swara emot embetets både wicht, answar och ständiga arbete. Jag twiflar icke, at ju Åbo academies wärdaste cantzeler protegerar sin procantzler warandes des tänckesätt enahanda med mitt, att de sämste conquetter eller eröfringar man giöra kan, äro de, som winnes utaf embetsmän, de der behöfwa mera än dem bestås. Det skiählet om Bibelns förbättring är ett cardinalskiähl, så wida detta Sagu pastorat gafs första gången framledne biskoppen Gezelius för dylikt arbete såsom wedergjällning. Jag skall med första satisfaction låta berätta mig, at utgången swarat emot önskan.

Om jag med min wanliga öppenhiertenhet får yttra mig, tyckes det icke wara wackert af församlingens ledamöter, at just wid H:r Doctor och Biskoppens tillträde till biskopsembetet sökia den begiärta ändring, och bedrager jag mig mycket, om ej någon förborgad man spehlar derunder något för enskijlte afsichter. För någre weckor sedan gjorde hans excellence gr. Tessin mig ett kiärt besök här i Upsala på några dagar, då han äfwen accepterade at bo hoos mig. Han lofwade til Pingst at komma tilbakars, och under våra samtahl föll discoursen oftast på det för mig alltid ganska kiära Finland. H. presid. Silfverschiöld gör nu åter en öppning i den orten, som jag önskar åt en redelig, wählmenande och landet älskande man. Skulle det trösta h. landshöfdingen Vallen, tilfölla honom derigenom största förmohner, at slippa flyttiande utur det wackra presidenthuset.

Får jag nu lof at hälsa hehla Åbo academie med lärare och disciplar af alla nationer utan ringaste skillnad. Jag embrasserar och lähnets samt. jnwånare, som utan skillnad äfwenwäl hyst för mig godt hierta och uppricktig wählmening, och är det icke min skuld, at jag ej uppoffrat all min tid bland desse wänner. Jag glömmer aldrig den wittra och wänkiära professor Skarin, hwars barn och anhöriga jag önskar at kunna giöra godt eller betyga min wänskap. Den läsgiruge prof. Clewberg förtienar så mycket mer at ständigt af mig ihugkommas som hans artiga och många wettenskaper gör honom allmänt wördad. Men det skulle leda mig för långt, om jag skulle uppropa allas deras namn, som wunnit min tilgifwenhet och min högachtning, wid den berömmeliga Åbo academie. — — — Hörsammaste tienare

Upsala, d. 21. Febr. 1758.

Jean Georg Lillienberg.

H. lagman Grönvall, 86 åhr gammal, dog i förgårs morgon, och lemnar sin besparing af 100 til 120/m d. k:mt åt denne academie, och åt en des bror, som är en fattig bonde.

2. Högwyrldige H:r Doctor, Biskopp och Procantzler.

Under det jag för åtskillige lähnets angelägenheter någon tjd wistats här i Stockholm, har et angenämt tillfälle för mig existerat, at yrcka på godt slut uti den mig ombetrodde affairen om Sagu pastorat, kunnandes jag nu med mycken fågnad berätta, at samma angelägenhet aflupit till H. Doctor, Biskoppens och Procantzlerens förmohn, så att detta pastorat icke söndras ifrån biskopsstohlen, i synnerhet uti en så wärdig biskops tjd, som under händer hafwer dylikt arbete, hwad Bibelln angår, som sahl. biskopp Gezelius i sin tjd war syssellsatt med, och hwarföre Sagu pastorat war honom lemnat; det bör jag lägga till, att protocollet ännu icke är justerat, och hwilcket är ordsaken, hwarföre academiens incomparabla cantzler icke sielf gör notice härom, men jag twiflar icke uppå, at ju sådant med första skier, samt at måhlet ingen förändring undergå kan. Om jag härutinnan något förmått uträtta och at jag derigenom kunnat förwärfwa mig beständigheten af H:r Doctor och Biskoppens wänskap, har jag wunnit mitt ändamåhl. H:r præsidenten Fredenstierna har succederat sahl. præsident Silfwerschiöld, och war det i mitt sinne rätt surprenant, at så ganska fåå anmälte sig till detta heders embete, ju så, at bemälte h. præsident blef ansedd ensam såsom competent sökande. Hade jag icke giort boflyttning så nyss förut, hade jag trodt anmähla mig, men denna gången fann jag betänckelighet derwid, ehuru många mina wänner rådde mig dertill. H. landshöfdingen Vallen och h. landshöfd. Ehrenmalm begiärdte wähl detta embete, men den förre fants så nyss avancerad, och den senare för flera åhr tilbakars för ålderdomb demitterad, at ingendera kunde komma i consideration. Mine wänner der i orten beder jag rätt mycket at hälsa, förmodandes, at de hysa samma goda hierta för mig, som jag denna wackra nationen ständigt lofwat och tilsagt å min sida. — — — Hörsammaste tienare

Stockh., d. 16. Aprill 1758.

Jean Georg Lillienberg.

J morgon, om Gud will, reser jag til Upsala tilbakars.

3. Högwyrdige H:r Doctor, Biskopp och Procantzler.

Till åtskillige små angelägenheter bringande till änteligit slut i det mig alltid kiera Finland, sänder jag min private secreterare Stenhammar i dag postvägen öfwer Åhland till Åbo, då han wid ankomsten har befallning at underrätta sig om mine wänners tilstånd dersammastädes, hwaribland jag med skiähl först och förnämbligast rächnar H. Doctor och Biskoppen, hwars myckna merite jag, wid det nu lediga erckiebiskoppsembetet, och då deröfwer innan kort lærer voteras, med nöje förnummit wara här rätt wähl bekante. För min dehl skulle jag ingenting högre önska, än at få den fägnaden, at se en stadig och oombytelig wän hitflyttad, ty jag erkiänner och bekänner mig sielf at wara wänkiär.

Jag trifwes, Gudi lof, rätt wähl i Upsala, och törs smickra mig af det genereusa omdöme af landets jnnwånare, det de tro mig wärckeligen om, at wilja och unna dem godt.

J halfwa lähnet har jag hunnit med at förrätta jordransakningar, hwarwid åtskilligt angelägit och till ordning för framtiden förekommit, hwilcket jag ansedt för så mycket nödigare, som sådant arbete tilförene icke warit någonsin påtänckt.

Capplansbohlen hafwa mäst blifwit från deras rotebeswär frie, så långt tilgång gifwits på oroterade hemman, hwarigenom de många derom wid richsdagarne incaminerade beswär cessa. Landet til heder äro sochnemagaziner, nästan öfwer alt, i detta åhret inrättade, och brandstodsöreningar, wägars förbättrande på et oförliknel:t sätt jemte mycket annat bör jag icke förtiga och jnwånarene allena till berömm nämna, äfwen som Upsala stad will liksom krypa ur des hittils bebodde träkoijor uti ansenligare och bättre huus. Herren wälsigne alla goda inrättningar å alla orter i riket, och låte våra wapn hafwa utom lands framgång samt följacketeligen skynda på en hugnelig fred.

Åhrswäxten har i Upland warit makalös, ju så, at jorden burit fram alt hwad den frambringa kunnat. Men hö har blifwit ganska litet. Jag gier sådane tjdningar, som i min carriere mig mäst occupa, och näst min trogne hälsning till alla goda wänner, har jag den ähran med all estime och tilgifwenhet at förblifwa — — — hörsammaste tienare

Upsala, d. 22. Sept. 1758.

Jean Georg Lillienberg.

4. Högwyrdige H:r Doctor, Biskopp och Procantzler.

För någon tjd sedan, sände jag min private secreterare, benemd Stenhammar, till Åbo, at till änteligit slut, fast det och wore med förlust för mig, befordra de angelägenheter, som mig angående ännu kunna derstädes wara oliquiderade. Wid samma tilfälle hade jag den ähran med några ord att förnya mig uti Högwyrdige H:r Doctor och Biskoppens gamla upprichtige wänskap, och det så mycket heldre, som många ostadiga wäder blåsit ifrån den kanten, sedan mig det ödet tilskyndades, at flytta från det wackra och kiera Finland. Hwad jag denna gången i synnerhet will hafwa det nöjet at omröra, är den testamentariska disposition i mitt faveur, som sahl. öfwersten och ridd. Segercrantz d. 25. Jan. 1757 författat, och hwaruti ingen ändring, oacktadt oändeliga försök, göras kunnat. Nu är det wähl bekant, at jag oblierade bem:te sahl. man, at och göra et stipendium för academien i Åbo, hwileket och nämnes i samma testamente med sådana ord: *efter en särskilt giord författning derom*. Des mening war den, at capitalet sextusende dahl. k:mt skulle ständigt blifwa stående i fastigheterna, men reuener à 6 proc. årligen utbetalas till Kongl. academien. Jag lät honom och förstå, det detta stipendium kunde kallas stipendium Segercrantzianum, honom till åminnelse. Antingen nu Kongl. academien hellre åstundar summan straxt ut, eller om jag wid egendommens tilträdande förblifwer en beständig räntegifware till academien af samma 120 d. silf:mt, det är, hwad jag underställer. Med en tienlig föreställning af academien, wärdaste Biskopp och Procantzler, torde den habila och rätt mycket af mig estimerade prof. Gadd kunna åtaga sig, at på swenska göra en anständig parentation öfwer denna ofwannemde ganska wärda man, hälst han wärkel. war en god och förständig huushållare, och jag tror det äfwen war wanligt, at slik parentation skier, effter den, som ihugkommit academien, åtminstone tyckes det wara med en god politique enligit, at genom tacksamhets wjsande encouragera andra at och gifwa academien något hederligt. Till H:r Doctor och Biskoppen förtror jag mig som en wän, will at icke bry honom med den kundskap jag i händer hafwer af skrefne och underskrefne bref, at himmell och jord lofwades at röras för at förmå öfwersten Segercrantz, at under sin disposition, at icke den scandalen existera

skulle, at en finne skulle lemna sin egendomb åt en svensk med mera, kallandes altsammans en surprise, hwartil den redeliga mannen blifwit ledd. Med erkiebiskopswahlet synes det nalckas till slut och liknar sig alt hopp för doctor Troilius, sedan rösterne härstädes och i Stockholm slagit ut til doct. Wallenius exclusion. Följande stifts consistorier hafwa på följande sätt voterat: Borgo: Ahlström, Vallin, Beronius; Strengnäs: Ahlström, Troilius, Vallin; Götheb.: Vallin, Engeström, Ahlström; Calmar: Vallin, Ahlström, Beronius; Vexjö: Osander, Hallenius, Beronius; Åbo: — — —;¹ Lund: Ahlström, Ryzelius, Vallin; Skara: Ryzelius, Hallenius, Engeström; Lindkiöp.: Troilius, Hallenius, Beronius; Stockholm: Troilius, Ahlström, Vallin; Visby: Vallin, Troilius, Beronius; Carlstad: Hallenius, Troilius, Beronius; Upsala stift: Ahlström, Troilius, Beronius och doct. Asp; Upsala consist.: Ahlström, Troilius, Beronius. Bli'r Vesteråhs ledigt, glunkes mycket om doct. Skröder til samma stiftt. Alla mina upricktiga wänner i Finland beder jag at hälsa och jag förblifwer med mycken högacktning — — — hörsammaste tienare

Upsala, d. 25. Oct. 1758.

Jean Georg Lillienberg.

5. Högwärdige H:r Doctor och Biskopp samt Åbo academiae Procantzler.

Ett nytt wedermähle af upprichtig och oombytelig wänskap igennifer jag så uti Högwärdige H. Doct. och Biskoppens obligeante bref, dat. d. 29. sidtsl., som uti det wackra kort förut, af rectore magnifico, h. doct. Ol. Pryss, utgifne programmo. Om mitt goda hierta för hehla Finland, och i synnerhet för den K. academien derstädes, förtiente någon ihugkomst, så har det och altför mycket hedrats; men jag måste beklaga, at föga mer än god önskan och wälmening å min sida kunnat åstadkomma under de flere åhr jag med nöije tillbracht i samma land. Nog ärnade jag en större summa af Kiuholms godz till Kongl. academiens byggnaders iståndsättjande af den sahl. herren, som i Åbo negotierade om Finlands öde, etc. Men döden kom, och gjorde deruti ändring, innan jag hinde öfwer till Stockholm efter vårt aftahl, då nu

¹ *Viiwat alkuperäisessä. — Strecken finnas i originalet.*

warande landshöfd., baron Pehr Psilander och statssecre., baron Joach. von Duben dresserade den disposition, som i sahl. hans exc. r.r. gr. Cedercreutztes sterbhuis igenfants. Jag hoppas, at flere om dygd och wettenskaper ömme medlemmar i riket täncka på den disproportion, som ännu finnes imellan Upsala och Åbo cassor, för at öka den senares, hwarom jag menar i nästa wecka få angenämt tillfälle at öfwerlägga med hans exc. gr. Tessin, som med des familie lofwat komma hit, om ej synnerliga hinder imellankomma.

Tjden lider, at wj snart få omfamna hwarannan i Stockholm. Gifwe Gud wid bättre lugn och tillställning än wid senaste allmänna mötet. Högwyrdige H:r Doct. och Biskoppens wänskap är den jag altid högt skattar, och min beständigt lika och jemna gång tienar för garantie af min oföränderlighet uti den en gång lemnade förtroligheten och wänskapen. Mig tyckes kunna gissa, hwem af städerne bli befullmächtigade, men något swårare faller mig att se förut, hwem som blifwa Högwyrdige H. Doct. och Biskoppen denna gång fölgactige. Wår wärde finska Clewbergs bror härstädes, som och är en ganska snäll och habil man, har efter min högeliga önskan, omsider ernått theologiska professionen effter h. biskopp Benzelsstierna, och det dermed förknippade goda Dannemarks pastorat. Hehla facultas theologica gör mig med flere i dag den heder och äter hoos mig middag, då min gamla skåhl, Finlands wälgång, aldrig kan glömmas, hwaruti gamble wänner äro först inbegrepne. Med första lærer jag ej underlåta, at sielf hafwa den ähran, at skrifwa h. doct. Pryss till, men imedlertid beder jag tusendfalt at hälsa honom med flere wänner. — — — trognaste och ödmiuke tienare

Upsala, d. 9. Maij 1760.

Jean Georg Lillienberg.

In margine: Fast de fläste redan giort währbruket ifrån sig och kiölden icke är ur jorden, snöar likafult alla dagar.

6. Högwyrdige H. Doctor, Biskopp och Procantzler.

Wid min återkomst från min gård i Sörmland, deräst jag tillbracht Pingsthelgen, hade jag den ähran, att för mig finna Högwyrdige H. Doctor och Biskoppens samt Procantzlerens, jemte

consistorii högtährade skrifwelse af d. 16. sidstl., hwaruti erhindran giöres om Segercrantziska stipendii betahlande för nästledit åhr eller 1762, som just är detsamma, som jag wid Högwyrdige H. Doct. och Biskoppens afresa härifrån emot quittance af d. 23. Junii, hwaraf afskrifft följer, tog mig den frihet att lemna, warandes således redan trenne åhrs stipendier för den tjd jag suttit af egendomen i possession behörigen lefwererade och quitterade. Men är meningén, at nu få för det fierde, eller nu löpande åhret 1763, som jag hörsammast beder altid må i quittanceerne utsättias, så bjfogas härjemte summan quæstionis eller terhundrade och sextjo dahl. kopp:m, hwarå min egen Biskopp torde skaffa mig betyg, utan att jag behöfwer beswära de flere herrar och wänner i consistorio, som alla tusendfalt hälsas ifrån deras gamble gode wän och höfdinge. Eljest är det handelsm. Christoffer Allens skuld, som å mine wägnar länge haftt pengr. inne, om denna lilla posten ej förr clarerats, nog af då jag med wisshet får weta, när summan desidereras för hwarje tilkommande specificerat åhr, men at wintertjden sända medell med posten åt denna kanten, har jag åtskilliga gånger tappat wid effter brefwen förlorats. Nytt har jag icke at meddehla, men synnerligt uppbyggeliga synas doch icke aspecterne. Ett fattigt och otillräckel:t statswäreck torde H. Doct. och Biskoppen kunnat se förut, särdeles då nya bewillningen på långt när icke slår så ut, som man förmodat och calculerat. Gud wände alt till det bästa, och uppmuntre tänckande och wälsinnade män at taga med alfwar och jfwer uti sådane utwägar, de der kunna utrota indolence, wällust, inapplication och mera sådant härstädes giängse. Med all wänskap och tillgifwenhet förblifwer jag stedse — — —Hörsamste trogne tienare

Stockh., d. 3. Junii 1763.

Jean Georg Lillienberg.

Copia.

Högwälborne h. præsidenten och ridd. Lillienberg har till underskrefwen behagat lefwerera ett åhrs Segercrantziska stipendii medell trehundrade sextjo dahl. kopp:mt, dem jag skall i Åbo wederbörande tillstålla. Stockholm, d. 23. Junii 1762.

Carl Friedr. Mennander.

1:sta el. 1760 åhrs quittance är dat. d. 15. Martii 1760.

2:dra el. 1761 åhrs d:o dat. d. 2. Sept. 1761.

3:die el. 1762 åhrs d:o d. 23. Junii 1762.

4:de el. 1763 åhrs följer innelyckt. etc. 1763.

7. Högwyrdige H. Doctor, Biskopp och Procantzler!

Just som jag är i begrep at till föllje af Kongl. M:ts mig i går meddehlte befallning anträda resan till Fahlun uti en angelägen förrättning, får jag H. Doct. och Biskoppens samt amplissimi consistorii academici högt:de skrifwelse af d. 7. hujus; till hörsamst swar hwarå jag här innelyckt sender min assignation på handelsm. Christoffer Alleén till prompt infriande, hwarmed Segercrantziska förflutne stipendium warder clarerat.

Jag får denna gången ej wara widlyftig för mycket sysslade skull; men ingenting kan hindra mig ifrån at föra mig till minnes, at det just är i dag, at wahlet öfwer hehla riket till erckebiskopp går för sig. Huru kiärt det mig wara skulle at se detta wichtige embete blifwa Högwyrdige H. Doct. och Biskoppens lott, behöfwer jag icke mycket omorda, icke eller at flere med mig, som sättia wärde på lärdomb och dygd, stämma deruti öfwerens, äfwen de, som blott af ryckte lärt kiänna H. Doct. och Biskoppens estimabla caractere. — — — Hörsammaste tienare

Stockh., d. 22. Majj 1764.

Jean Georg Lillienberg.

Wahlet i Stockholmska consistorio skall så hafwa slagit ut, at Beronius och Serenius fått första och 2:dra rummet, Hallenius och Schröder fått lika, at de lottat, då den förra wunnit.

8. Högwyrdige H:r Doctor, Biskopp och Åbo academiæ Procantzler!

Under min härwaro, och äfwen längre upp i Öfredels härad at Lempelä sochn, deräst jag besedt huushåldningen wid Sätawalda, har det öfwer alt fägnat mig hierteligen, at finna Guds ymniga wälsignelse, särdeles af rågsåde på åkrarne, som bebådar ett godt åhr och en frucktsam skiörd; men hwad mig icke mindre gladt, har warit, at allmänt höra, huru högt stiftets wärde Biskopp är älskad och wördnad af alla landets jnnwånare, och hwaruti jag ibland flere goda egenskaper äfwen igenkiänner en ganska betydelig hoos denna nationen, af hwars wänskap och förtroende här i landet

jag i flera åhr hafft mig at fägna under min tienstetjd som landshöfdinge i detta wackra höfdingedömmе. Min åstundan hade warit fullkommen effter en lång resa, om min tjd tillåtit mig, at ock besöka gamla wänner uti Åbo; men då med återresan skyndas måtte, åtnöijes jag med, at önska H. Doctor, Biskoppen och Procantzleren alt godt och all wälsignelse, till det allmännes bästa och utförandet af de wiktiga wärff, som des dyra kall och embete i flere delar åtföllja, skohlandes jag hädaneffter som hittills af uppricktigt hierta dehltaga, uti hwad H. Doctor, Biskoppen och Procantzleren kiärt och angenämt händer. Att interessera mig för någon af det högwyrdiga prästeståndet behöfwer jag icke, då urwahlet ligger uti så wärda händer och hoos en så njtälskande Biskopp, som min gamla wän H. Doctor Mennander är.

Suosittelee rovastin arvoa Lempäälän kirkkoherralle, maist. Ednerille. — Rekommenderar kyrkoherden i Lempälä, mag. Edner, till prostvärdighet.

Hörsammaste tienare och gode wän

Sundholm wid Nystad, d. 28. Julii 1770.   Jean Georg Lillienberg.

Jag res, will Gud, i morgon postwägen till Swerige öfwer Åland.

In margine: Alla wänner, i synnerhet h. cantslierådet Scarin och professor Hassel beder jag tusendfalt at hälsa.

9. Högwyrdigste H:r Doctor och Ercke biskopp samt Upsala academiæ Procantzler!

Iloitsee arkkipiispan hyvinvoinnista. Suosittelee kaksinkertaisia armovuosia rovasti Holmquistin leskelle, jonka äiti (kenraalitar Lillienberg) on kirjeenkirjoittajan käly. — Uttalar sin glädje med anl. av ärkebiskopens välmåga. Rekommenderar dubbla nådår åt prosten Holmquists änka, vars mor (generalskan Lillienberg) är brevskrivarens svägerska.

Ödmiuke tienare

Stockholm, d. 17. Maii 1784.   Jean Georg Lillienberg.

C. Lillienstedtilta. — Från C. Lillienstedt.

Höja, d. 11:te Octob. 1785.

Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt ledamot af Kongl. Nordstjerne orden!

Suosittelee pappismies Igelströmiä saamaan vaalisijan avoinna olevaan Balingstan kappalaisen virkaan. — Rekommenderar prästmannen Igelström att bli ställd på förslag till det lediga kapellansämbetet i Balingsta.

Hörsamste tienarina

C. Lillienstedt.

Joh. Linderstedtilta. — Från Joh. Linderstedt.

Edel och Höglärde H:r Professor, högtärade H:r Broder.

Valittaa surua Mennanderin vaimon Johanna Magdalena Hasselin kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen med anl. av Mennanders makas Johanna Magdalena Hassels frånfülle.

Hörsamste tienare

Stockholm, d. 27. April 1749.

Joh. Linderstedt.

In margine: Min k. hustru hälsar mycket flitigt; hon beklagar icke mindre än iag k. Brors påkomne sorg.

Carl von Linnéltä.¹ — Från Carl von Linné.¹

1. Högtärade Herre, gunstige Bror!

Dett stora nöjet,ienst och heder min förtrognaste H:r Broder behagade betyga mig så lång tijd, har jag ej rätt saknat förän jag mistat samma. Tack emedlertijd k. Bror för sin artighet och stadig-

¹ *Vrt. alaviittaa tämän julkaisun I:n osan siv. 639. — Jfr noten på sidan 639 i I delen av denna publikation.*

het, som hela tiden egenom här i Upsala continuerat sin begynte affection. I, k. Bror, är den endaste, som med mig gått igenom alla 3 natursens widlöftiga riken. I har warit den förste som dett giort. I lærer och blifva den siste; ty hwart hufv:d är intet skurit efter methode och naturliga admirationer öf:r konstmästaren, eij håller lærer någon synnerl. lägga sin hierna i blot öf:r observationer och experimenter på små osynliga insecter, när man kan få både kläder och mat för en ynkelig mässä. Jag beklagar mig aldrig wara i stånd k. Brors hurtighet att aftiena, skulle någonsin något af mig åstundas, skall jag wisa att med alware saknar det jag mist. Ett will jag dock bedia mig lof skräppa och skryta af, näml. att jag haft den ähran få conferera med en reel studioso historiae naturalis, som k. Brors namn bär priset före. Om ödet ej woro alt för widrigt, gjorde det mig näppeligen större tienst, än att dett än en gång låte mig få conversera en tijd med en så ärlig och god man. Hwad dett öfverskickade angår, tackar jag därför med simpelt tack, ty att med ord willia bemöta hinner jag eij nu 1000:de dehl. Räknar m. B. dett för recompence, beklagar jag mig, men skänker k. B. mig dett utaf liberalitet och kiärlek (som jag är förwissad på) tackar jag k. B. öfwermåttan, men swettas dock, ty dett är alt för drygt. Hwad menar wähl k. B. jag skall tänka an, som Gudi lof ännu ej glömt hur ofta h. B. tillförene har wist sin hurtighet mot mig; hur ofta mig liberalt och honett accomoderat; hur ofta giort mig så många ärlighets prof. Nu, Gud wälsigne k. Bror, som har mig älskat till, med des bortmistande miste jag, jag tör säga utan flärd, min ärligaste wän i Upsala.

Matthesierne bägge twå hålla nu på att uppstiga af sina swåra frosse passioner, som satt mig någon tijd nog arbete. Hälsa dem mig kienna i Österbotn, och om k. Bror kommer till Åbo, recommendera mig då hoos dem, som kunna giöra mig godt.

Herrans ängel ware med Bror på sin resa, och låte alt gå wähl, far wähl, far wähl! önskar min gunstige H:r Brors skyldigaste

Päiväämätön. — Utan datum.

Carl Linn.¹

In tergo: Monsieur Monsieur Charles Friederic Mennander Etudiant philosoph. et historiae natural: tres renommé Stockholm.

¹ *Nimen loppukirjaimet repeytyneet pois. — De sista bokstäverna av namnet äro bortrivna.*

2.

Högtärade H:r Bror.

Darnas¹ Sirener hafwa emot förmodan låckat mig förglömma både wänner, omsorg, eftertanka, förtret, hem, studier och tiden, jag kan icke få öppna öronen för deras sång, de siunga att bekymmer kommer tijds nog ändock jag ej så skyndar. De hafwa lärt mig halfpart och helpart, ja ännu mehr dricka mig frå drucken till nyckter. Utan skiämt! jag har här måt extraordinairt wähl. Doch ej aldeles förgiätit tiden, jag har bewistat fölliande och menar mig tämel. förstå dem.

1. *Davidshyttans* stählbruk af stångjärn. 2. *Trulbo* stählbruk af tackjärn, diverst. 3. *Garpenbergs* ♀ grufwor. 4. *Ejusdem* ♀ smältning, gorerij, 1/2 mihl ifrån. 5. *Afvestads* ♀ gorerij, mynterij. 6. *Fahlunds* ♀ grufwor, smälterij, diverst från Garbergs. 7. *Biurfors* massings processer. 8. *Stiernsunds* ♂ bläckbruk. 9. *Nordbergs* ♂ grufwor öf:r hela socken. 10. *Ejusdem* ♀ grufwor. 11. *Bitrberg* ♂ grufv:r. 12. Oräknelige ♂ masugnar och hamrar. 13. *Sahlbergs* D grufv:r tänker man sluta med.²

Intet är herrligare än *stählbruken*, — — — widlöftigare — — *koppar processen*, — — — förståndigare — — *järnbruk*, ehuru simpla de hållas, — — — speculativare — — *Stiernsund*, — — — rikare — — *Nordberg*, — — — faseligare — — *Fahlund*.³

Jag har wacker completerat min stensamling, wentas hem till 20. hujus, will Gud. Lef altid min wän, jag framhårdar MH H:r Brors hörsame tienare

Drechie, 1734 Febr.

Carl Linnæus.

In tergo: Monsieur Monsieur Charles Menander Etudiant en philosophie et historiq. natural.

¹ = *Dalarnas*.

² *Merkit tarkoittavat eri metalleja siten, että ♀ = kupari, ♂ = rauta ja D = hopea. — Tecknen avse olika metaller: ♀ = koppar, ♂ = järn och D = silver.*

³ *Katkoviivat ovat alkuperäisessä. — Strecken finnas i originalet.*

3. Edle och Höglärde H:r Magister, förtrognaste Wän och Bror!

Tack för all ärlighet, min Bror. I är den som med redlighet wisar Eder wara en rätt wän. Tack för bägge brefwen. Jag är oförskylt kommen i en sådan practique att jag från morgonen kl. 7 intill aftonen kl. 8 knapt får så mycken tid, att jag kan äta en kort middag. Detta gifwer mig wähl en styfv:r i pungen, men förtar så aldeles min tid, att jag ej en timma hwilo kan finna för mig äl:r mina trognaste wänner.

Hortus cliffortianus har jag ännu ej fått, så snart hon kommer skall jag påminna.

Tack för tidningarne om Brovallius, wisa Eder för Guds skull ej som I sielf skulle wara min wän, utan snarare min owän, så får B. wetta alt, och är fri från ledsamheter. Jag skrivv:r nu till honom ett æquivoce bref. Kan systemet winnas står gierna ett exemplar till tjenst.

Fruchta ej för Siegesbeck, jag skall swara alt sielf, allenast Bror lånar mig sitt namn, som fordom Chomel åht Tournefort, allenast Bror behagar translatera.

Jag hade nu bref att doct. Bartsch, som succederade mig wid ordinariæ medici societatis Indiæ occidentalis beställningen, blifwit död.

Så snart jag får pusta, skall min Bror få första partiet af swaret till Siegesbeck.

Bror bör ej resa åht Österbotn förn dett begynner att grönska i wår.

Ännu har jag ej fått tid med mina inlagda örter, war säker att ingen annan skall få [af] dem än Bror, fast något sent. Lef wähl min bäste wän. Jag är min artigaste Brors trognaste dräng

Stockholm, d. 1. Dec. 1738.

Carl Linnæus.

In tergo: a Monsieur Monsieur Charles Friedr. Menander Maitre en philosophie Åbo.

4. Min kiäraste trognaste Bror.

Tack för M. H. B. obeskrifliga trohet mot mig, tack för brefven. Jag har haft altför mycket att giöra på ett par månader, mäst hwar

dag 40 till 60 patienter. Jag har sökt pension, har och fått årl. 1.800 dlr kp:mt till des jag får professors tjenst ledig. Skall däremot läsa på riddarhuset botaniquen, i bergscollegio mineralogien. Kommer nu att bo hoos landtmasch. (*sic!*) Thessin.

Rättnu skall jag begynna på med Siegesbeck, skall straxt skicka öfv:r till m. Bror, låt då se om Br. är wän. Ett exemplar af Horto cliffortiano har jag lagt af för min Bror. Mycket nytt i botanicis är på wägen från Holland till mig. Lef min som jag Eder trogne Bror

Stockholm, d. 30. Mart. 1739.

C. Linnæus.

A tergo: a Monsieur Monsieur Menander a Åbo.

5. Min trognaste Bror!

Tack för brefwet, tack för B. kommer mig ihog. Clifforts trädgård har jag fådt skall och honom communicera med den, som mig brefwet gaf med lof att boken öfwerstyra. Hwarken stenar äl:r örter har jag ännu hunnit se på en gång, mycket mindre inlägga. Hälsa alla goda wänner. D. 26. Juni kommer jag att stå brudgumme, reser härifrån helga Trefaldighets Söndag. Jag är blefwen ammiralitets medicus, doch med ständernas pensions bibehållande, utom ammiralitets lörens äfwen tillika bibehållande. Har altså nu 2.700 dl:r årlig inkomst på ordinarie stat. D. 26. begynner jag lectionerna uti botanicis på riddarhuset.

Vale et me porro ama. Eder

Stockh., d. 18. Maj 1739.

Linnæus.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Menander Maitre en philosophie, Åbo.

6.

Tack min Bror som fagnar mig med Eder frus restitution, Gud låte continuera.

Min catalogue gaf jag just för en fierdedels timma till min commissionaire, som i morgon skall inropa böcker för mig. Jag har inga resebeskrifningar, det jag wet, i mitt hela wåld.

Nimi leikattu pois. — Namnet bortklippt.

7. Högtärade H:r Broder.

Om morgonen jag skulle utresa, förmåtte jag ej komma till min Bror, öfwerlupen af oändelig många. Om aftonen förn jag bortreste, talte jag med h:r magister Belter, som försäkrade mig at han skulle förmå fru Landberg at taga min Brors swägerska till sig, till des jag kommo tillbakas; kommer hon till henne får hon conversera med et mycket beskedelig fru. Låt mig wetta om det är wärkställt. Jag kom hit uti en bedröfwelig tijd äfter 4 hela dagars resa och sedan jag måste gå mehr än halfwa wägen för mehnföre, ty slädarna gingo mäst i bara sanden, här och där låg snödrifwor at ej heller med wagn någon resa kunne fortsättas. Min swärfar förmåtte knapt tahla första dagen med mig et par ord, nu sedan ej et ord; wij wäntar med önskan den sista hans lefnad. Min swärmoder af ängslan går liksom ifrån sig, at bedröfweligare Fahlu visite har jag ej haft. Alt detta är doch lek emot min Brors olycka, ty här äro åhr och ej annat at wänta. Gud styrke Eder, min Bror, som på en gång måst utdruckit all olyckans sorgeskalk. Om Bror får in sin swägerska hoos fru Landberg, så res för Guds skull bort till Stockholm el:r annorstädes på några weckor at Br. kan slippa se hwart moment det olyckeliga rummet, som altid påminner den sorg, som doch af sig sielf nog ärhindras. Den Allsmäktige tröste och uppehålle min Bror. Jag är min Brors lydige dräng

Fahlun, 1742 Nov. 25.

Carl Linnæus.

A tergo: Philosophie Adjuncten wid Åbo Academie Edle och Hög-lärde Magister Herr Carl Mennander, Upsala.

8. Min egen Bror.

Min Brors förra bref hade jag wähl från Stockholm, men wiste ej om mitt swar skulle gå på Stockholm ä:l:r Upsala tillbaka.

Lohduttaa Mennanderia hänen osakseen tulleen surun takia. — Tröstar Mennander med anledning av dennes stora sorg.

Så snart jag förmår något litet afstöka, skall jag skynda mig till Upsala, at få fägna mig af M. H. H:r Brors kiära sällskap. Helsa emedlertid wännerna, och lef städse min oföränderlige wän, jag är oaflåtel. min H:r Brors trognaste dräng

1743, Jan. 13., Upsala (Fahlun).

Carl Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten wid Kgl. Acad. i Åbo Höglärde Magistern H:r Carl Mennander, Upsala.

9. Högtärade H:r Bror och trogne Wän.

Äfter m. Bror är i Stockholm, war gunstig stig till riksrådet Tessins hus, fråga i kiöket äfter controleuren Pihlberg, som har för mig 6 tunnor gips, och sök med honom ställa det på någon jacht som går hit, ty det är mig alt för mycket angelägit. Min k. Bror, om I kan, hjelp mig härutinnan. Item fråga hwad tunnan gips kostar, at jag må straxt öfwerskicka pg:r för densamma. Äfwen om Bror går på boklådan, fråga om h:r Kiesewetter har infått Hallers Synops. plantarum helveticarum in folio, och bed honom ställa öfwer et exemplar. Lef wähl, min Brors trogne dräng

Upsala, 1743 Maj 6.

Carl Linnæus.

Förgiät ej at persuadera h:r prof. Speering¹ at resa hit. Tack för m. Brors bref, jag fick det rättnu.

A tergo: Magistren Edle och Höglärde H:r Carl Fr. Menander, Philosophiæ Adjunctus wid Åbo Academie, Stockholm.

¹ = Spöring.

10. Min trogne Bror, gamble bepröfwade Wän.

Tack för min Brors bref. Jag har intet förtienat något beröm, ej sökt at winna någon tack. Jag har ej tröstat, emädan jag mig kände sjelf, wiste de gåfwor fattades mig; fruktade röra och stryka det sår, som endast genom tiden och ro kunne någorlunda helna, fast aldrig totalt hielpas. Jag kunne ej trösta, där jag ej skolat med hala och falska ord willia föreställa en orichtig sak; min tro mot en sådan enda wän tillät det ej. Jag har ej sökt meritera Eder wänskap genom fåfänga anstalter, dels at jag ej skulle därigenom obligera Eder tillbakas, dels at jag ej skulle påminna en wän den förflutna tiden i annat stånd. Will min Bror lämna mig at jag utan fiäs menat (l. warit) enfaldig, utan flärd, så har jag alt det jag önskat.

Låt mig wetta hwad utslag det tager hoos den som sökas skall; jag skall intet förgiäta at giöra så mycket som jag kan. Gud hielp oss om oväder skall så snart komma på den starka stormen, som warit hafwer. Hälsa den ärliga professor Spøring. — — — M. h. h:r Brors trogne och lydige

1743, Aug. 9. Upsal.

Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten wid Åbo Academia, Edle och Höglärde Herren H:r Carl Menander, Stockholm.

11. Min trognaste Bror.

Brefwet med sedelen på 100 dl:r fick jag, den med 19 dl:r 6 ./.. lämnas i dag till magister Kraftman. Prof. Vlen är nu här; låt se k. Bror att han på något sätt kan winnas och at där det skulle gå an med förslaget at Bror då har någon stark hand i Stockholm att lita på. At råda min Bror dröja, deräst förenämde herre ej kan winnas, kan jag eij på mitt samwete, ehuru gierna jag sjelf det sågo, ty älliast lærer näppel. Bror komma på förslaget. Men skulle han willia med allwaro hielpa till, kan jag ej se med mindre Bror woro säker om förslaget, hälst då några på andra sidan äro säkre.

Stenarne har jag ännu ej haft tid röra; de skola doch i sinom tid ej förgiätas. War så god och fråga h:r Grill, hwad 150 gyllen på Amsterdam skulle kosta, i.e. hur mycket han skulle hafwa för en sedel af 150 gyllen uti Amsterdam. Förbl. min trogne Broders ödmiuke tienare

Upsal. 1743, d. 19. Aug.

Carl Linnæus.

A tergo: Magister Edle och Höglärde H:r Carl Mennander, Philosophiæ facultatis Adjunctus wid Åbo Academia, Stockholm.

12.

Min egen Bror.

Jag war ett par dagar på landet hoos baron Duvald, at jag altså ej kunde beswara min Brors bref.

Nu höres ej mehr af prof., få se hwad de tänka, men det sägs at bibliothekarien Norrelius söker. Han har och gjort sig förträffelig familare mot mig på ett par dagar, men af begynnelsen war det ej så. Doch har han ännu ej inlagt. Det är swårt råda m. Bror hwarken till el:r ifrån, så wida man ej kan se hur det går. Hwad de göra i faculteten wet jag ej, som intet willia fram med sin utlåtelse.

Jag ser ej tempo för m. Bror at resa nu utomlands, förän Bror kommit till någon profession; tro mig, därpå görs ingen reflexion, då man kommer hem; och om ypning blifwer, men man är borto, taga de för sig som äro hemma, det är ofelbart.

Hwad jag skall säga om den andra saken wet jag ej nu, ty jag fick spörja at flickan war lofwad af min swärmoder till någon, jag skref därom till min swärmoder, men fick intet swar.

Min Brors swägerska har beklagat sig högel:n för fru Klingentierna, och wet ej på hwad sätt hon skall slippa ifrån Ihrefs fru.

Lef wähl. Jag är M. H. H:r Brors lydige dräng

Ups., 1743 d. 20. Sept.

C. Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Magistren, Edle Höglärde H:r Carl Fr. Mennander, Adjunctus wid Åbo Academia, Stockholm.

13.

Min Bror!

Tack för det bref, det wähl Du kom öfwer med hälsan.

Så snart voteringen skulle ske, och jag såg hwad skulle ske, skref jag till Brors commissionaire i Stockholm, och lät det wetta, som säkert giort Bror därpå delachtig. Jag war säker at alla mina specielle wänner skulle votera på min Bror, men just 2 dagar förän voteringen skedde slogo de om, ty de trodde mig intet, utan at de andre wille endast bruka min Bror till at utesluta bibl. Burman. De andre däremot togo mine wänners ändring upp för godt tekn. Jag törs ej förtro alt pennan. Bror får sielf en gång se voteringen etc. Ihre, Eckerman, Matthesius, Vlen, Frondin, Grönvall, Rosen, Asp, Winbom, Melander voterade på *Hydren, Julin, Menander*. Celsius, Klingenstierna, Berch, Solander, Beronius, O. Celsius på *Hydren, Julin, Burman*. Linnæus på *Julin, Menander, Burman*. Altså fick Julin 17 röster och primus på förslaget, Hydren 16, secundus, Menander 11, tertius, Burman 7 utom [förslaget].

Nu är redan de 2, Julin och Hydren, i Stockholm at söka sit bästa. Bror är uti Åbo, men [jag] försäkrar det går ej så fort, ty Burman har redan rest at klaga på förslaget, så at förän det blifwer bestält, förän det blifwer communicerat, swart och remitterat och afgiort, se wij Juhl. Emedlertid hade ingen trot det skolat gåt så lyckel:n. Det war artigt at se huru de, som voterade på min Bror, woro hoos mig, at persuadera mig votera på min Bror; då jag det försäkrade, woro de så nöjde som de kunne wara. Men sedan jag voterat, woro de alle så bistre, som nöjde förüht, ty deras högsta finis war at få Hydren på primum locum, som genom mit votum blef 2:dus.

Nu lærer räntemästaren ej söka med allware, det är jag säker. Hydren är ej insinuant. Att Burman gör helt, så at om man har goda gynnare i Stockholm, kan lätt ske, att de alla mista stycket, Gud gifwe Dig lycka. Hade jag det trot aldrig hade jag rådt till bortfarten; men kanske den favoriserade Brors petition. Lef wähl, hälsa h:r prof. Spöring. Din

Ups., d. 19. Oct. 1743.¹

Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten Edle och Högl. H:r Carl Mennander, Åbo.

¹ Tähän otettakoon seuraava kirje, jonka todennäköisesti Linné on kirjoittanut jollekin Mennanderin asiamiehelle Tukholmaan (ehkä J. Rozirille, kts. s.

14.

Min Bror!

Nu är saken så wida gången at mag. Burman klagat på förslaget; at förslaget är hit remitterat; at dett af [dem] är beswarat, som på honom ej voterade; at det åter ifrån cancellairen är remitterat, som därwid war ej rent wäsende; här ligger det nu, som et pomum Ereos ibland oss, och lærer gå härifrån nästa wecka. Om då senaten sätter Burman på förslaget och stöter Bror uht, får man först se. Ändoch lider min Brors merite härwid intet, så länge Bror ej wist sig därom sorgfällig. Ty håller jag för rådeligast patientera till des man får se om förslaget blifwer ändradt.

Här spännes nu an wid professionen med alla krafter, hwar har sina gynnare redan. Det sägs at hwar af alla 3 wåga pg:r, till 6.000 dl:r. Nu ligger Rosen i Stockholm, sägs därför rest dit, och at ej komma hem förän Juhl, då professionen är bortgifwen. Det sägs at han med alla krafter skall söka för Hydrén, men om äntel. han ser sig därmed ej gå i land, då lägga an för räntmästaren, si relata refero. Låt mig se därför at Bror ej oförsiktigt wågar at bortkasta något. Wid Juhltiden tänker jag mig till Fahlun, skall då se till om jag kan skrapa ihop några pg:r, ty nu har jag dem intet. Det är wist, kunde min Bror få professionen, nog skulle Dina wänner bispringa Bror med 400 à 500 plåtar, hwar de då toges. Men

---

565): — Här må följande brev medtagas, som Linné sannolikt skrivit till någon av Mennanders kommissionärer i Stockholm (möjligen till J. Rozir, se sid. 565):

Min Herre.

I morgon sker voteringen äfter Arrhenius till poëseus professionen i Upsala. Magister Mennander får 10 säkert äl:r högst 11 röster, Hydrén lærer få 17, Julin 13, Burman 7 vota. Altså blifwer Mennander säkert tertius på förslaget. War så gunstig och lätt mag. Mennander det wetta, om han skulle behöfwa tiden at komma öfwer; ty alt detta är positive verum. Men därjämte bör han och wetta at vicebibliothekarien Burman säkert klagar på förslaget, så at det torde ej gå så fort med beställningens bortgifwande. Min Herres tienare

och Mennanders wän.

N. B. Tag detta up ej som flärd äl:r möglighet, utan såsom det woro wärkel:n skedt. Om ej Min Herre tror mig, så skicka allenast denna lapp öfwer till den som kienner stylen äl:r mag. Mennander.

jag tillstår det ser ej så uht, som de skulle giöra tillfyllest. Må wähl min Bror, detta i hast, jag beständig min egen Brors lydige dräng

Upsala, 1743, Nov. 23.

C. L.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten Edle Höglärde Herren Magister Carl Menander, Åbo.

15.

Min Bror.

Pyytää anteeksi, ettei ole kirjoittanut ja kiittää useista Mennanderin kirjeistä. — Anhåller om tillgift för att han icke skrivit. Tackar för Mennanders många brev.

Saken står ännu in loco quo. Burman har ännu ej nämnt, att han kommit på förslaget, det doch alla tänkt och tro ännu. Min Bror lider doch ej det minsta härwid, som ligger afsides och ej bewakar sin sak. Man tror att Hydrén får säkert tiensten, och at Burman kommer på förslaget.

Så snart jag hinner skall jag laga at Gotlands beskrifningen blifv:r afcopierad, få se om ej m. B:r tröttnar på slutet wid så mycket.

Mademoiselle Pallin¹ ligger uht på landet mäst, har nyl:n kommit in, doch [har] jag ännu ej sedt henne.

Jag har ännu ej kunnat komit til Fahlun, ehuru angelägit det mig varit.

Hur går det med theologiska professionen i Åbo? Låt mig wetta.

Hans Kongl. Höghet och cancellairen wäntas hit dagel:n, ty hafwom wij hufwudet fult med myror. Jag önskar af alt hierta m. Bror et godt nyåhr och förbl. min egen Brors trogne dräng

Upsala, d. 12. Jan. 1744.

C. Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten Ädel och Höglärde H:r Magister Mennander, Åbo.

¹ *Paléen? Mennanderin käly edell. aviosta. — Paléen? Mennanders svägerska i första gifftet.*

16.

Min Bror.

Förslaget är hit remitterat ifrån Hans Maj:tt med ordres at Burman skall på förslaget upställas. Om Lördag skall det beställas, få se huru det då aflöper. Prof Hydrén säges uno ore wara wiss på tiensten. Profess. Velin brändes up lefwandes i Frankrike, då han fettisdag sat och spelade quadrille med 3 andre, elden kom lös i nedra våningen, golfwet föll neder, alla upbrunno. Detta fick jag i går med posten från Paris. Altså blifwa 2 tienster ledige i Åbo, den ena måste Bror få säkert.

Det är omögligt för mig projectera materie för Bror, äfv:n som at utlåta för en annor flickor. Men will Bror wällia, will jag skicka subsidia prompt. Hälsa prof. Spoering, lef min wän, jag är m. h. h. Brors trogne dräng

Ups., d. 29. Febr. 1744.

C. Linnæus.

A tergo: Monsieur Monsieur Charles Menander Maitres des arts,
Åbo.

17.

Min gunstige H:r Bror.

Tack för brefwet; en gång har jag denna terminen tillskrifwit min Bror, hwilket måste framkommit.

Denna terminen hafwa private lectioner satt mig mehr arbete än jag haft sedan jag kom till Upsala. Utom det har jag tagit an secretariatet äfter sl:r Andr. Celsius och äfven Smolenska nationen och tryckt samt renskrifwit min Ölands resa, at jag sannerl:n aldrig så warit inskumth.

Min Brors swägerska lefwer och lefwer nögd, som hon mig säger.

Tack min Bror som haft mode af Ölands beskrifningen, wählkomen hit till oss. Profess. Matthesius skall snart prästwigas. Om torftak jag ingen idee. Utan ber min Bror fullföllia det han söker af mig. Prof. Asp lärer speculera på Norland. Om prof. Vllen tager Norland, Calmar, Gotland, äl:r Borgo wet ingen ännu. Hälsa h:r profess. Spöring oändeligen, säg att jag sjelf sedt 4 spenar och äfwen på den biörnen jag förleden winter fick af Hans Kongl. Höghet,

där de sitta än på bröstet 2:ne fast helt små, och desutom 2 andra i jumsarkarna; bed h:r profess. Spöring om han får tillfälle se någor annor hona, äfwen se på henne; det woro mycket om naturen skulle så variera. Bed och h:r prof. Spöring wara så god och inskicka något till wåre latinske acta, äfwen de andre ledamöter af samma societet, och låt mig wetta deras swar; det woro nödigt at man fingo conservationerne senast till d. 1. Martii, kiäre gå till dem alle, och hör deras swar.

Jag är oaf. min h:r Brors trogne dräng

Upsal., d. 26. Nov. 1744.

Carl Linnæus.

A tergo: Magistren, Höglärde Herren H:r Carl Fr. Mennander, Åbo.

18. Höglärde Herre, förtrogne Bror.

Äfter långt wäntande fick jag äntel. fägna mig af min Brors bref. Brors swägerska säger sig må wähl; at hon fått sina pg:r betygar innelychta; det hade ingen hast med de styfwar jag gaf henne.

Nog må m. Bror wara wiss at om jag något kan hoos eder canceller, jag det gör. Hwilken profession söker Bror? När sker voteringen?

Nu tryckes om diuren, Flora swecica och Iter oelandicum på swenska. Får jag det m. Bror lofwat mig är det wähl. Hoos Brovallius förmår jag intet. Hälsa alla goda wänner, mäst h:r professor Spöring. Lef wähl, jag är min Brors lydige dräng

Päivämätön. — Utan datum.

C. Linnæus.

A tergo: Philophiæ Adjuncten, Ädel och Höglärde H:r Magister Carl Menander, Åbo.

19. Min Bror.

Längesedan hade jag bort beswarat min Brors bref. Mitt myckna arbete under terminen, och min därpå fölliande sjukdom, min hustrus och barns sjukdom hafwa förhindrat mig.

Min Brors bref kom sedan jag voterat till professionen. Nu snart skall wij votera till grekiska. Jag har utgifwit föllliande: Flora swecica; Iter oelandicum & gothlandicum; Diss. ac. de horto upsaliensi; de Anandria; de Passiflora; de Acrostico; de plantis Martinoburserianis. Lycka och wälsignelse på ingångna året.

Jag är min Brors lydige dräng

Ups., d. 7. Jan. 1745.¹

C. Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten, Ädel och Höglärde H:r Magister C. Menander.

20.

Min Bror.

Ei ole ollut aikaa kirjoittaa. Toivottaa onnea professorinimityksen johdosta. Suosittelee Kalmia taloustieteen professorinvirkaan. — Har ej haft tid att skriva. Lyckönskar med anledning av professorsutnämningen. Rekommenderar Kalm till professuren i ekonomi.

Men lätt mig wetta hwad m. Bror har för sig sedan B:r fick professionen, jag begynner att wänta af m. B:r något curieust och artigt. Hälsa h:r professor Spöring. Jag förbl. min k. Broders lydige dräng

Upsala, 1747 d. 9. Junii.

C. Linnæus.

A tergo: Philosophiæ Professoren, Höglärde Herren, H:r C. F. Menander, Åbo.

21.

Höglärde H:r Professor, min kiäraste Bror.

Jag har med oförlikligt nöje och mycken uppbyggelse läst min Brors wakre disputationer; jag har aldrig återlätit at berömma dem på alla orter; jag har på ett stort ställe högmodat mig däröfwer, at jag fått tillfälle at intercedera mig för en sådan man,

¹ 1746?

och m. Br. är redan för dem admirerad. Det oförskylda loford som m. Bror på hwario sida gifwit, gör wähl at jag rodnar, men teslikes upwäcker hoos mig en affection, som jag ej gierna skall tillstädia at släkna, förän med detta lifwet. Jag tackar rätt mycket för bägge disputationerne, nu har jag om Salagandria, Insecter och Logi-cam; men desse giöra at jag så mycket mehr längtar att se de andra, som lofwa sin mästare. Nu är Hortus upsaliensis tryckt och Systemet hoppas jag skall wara färdigt till Maji slut. Jag gratulerar min Bror till sin kiära fru och lilla arfwinge. Framhårdar med oaf. wänskap min h:r Broders hörsamste tienare

Upsala, 1748, d. 28. April.

C. Linnæus.

A tergo: Professoren wid Åbo Academie, Höglärde Herren, H:r Magister C. Menander, Åbo.

22. Min gunstige H:r Broder.

Min Brors senaste bref rörde mig ganska mycket, då jag däraf skulle finna min Brors kiära frus swåra passion; hon ser så äfwentyrlik uht, at jag föga wet at råda.

Hwad den är för en hårdhet är swårt at gissa af min Brors bref; om det är en wäxt uti tuba fallopiana, ovario, äller en mola är mig omögligt at säga. Skulle detta wara någon scirrhus, så hielpes hon icke, skulle det wara en infarctus, så kommer det an på lyckan. Utwärtens anslager twiflar jag icke på brukats, at d:r Leche lærer giöra sit bästa, är jag helt säker. Til at öppna, är intet mig bekant säkrare än decoctum stipitum dulcamare, det jag hoppas prof. Leche redan försökt.

Hälsa h:r profess. Leche, säg at jag i går fick hans bref och hans wackra observationer, på hwilka jag här näst skall swara. Förbl. min h:r Broders lydigste dräng

Upsala, 1748, d. 11. October.

C. Linnæus.

A tergo: Professoren Edle och Höglärde H:r Carl Fr. Menander.

23. Min högtärade och uprichtige Broder.

I dag fick jag m.k. B:rs altför kiära bref; hiertat dänger uti mig så ofta jag påtänker min k. Broders uprichtiga och ömna wänskap emot mig, så in prima som media ætate, och nu uti ultima. Jag försäkrar at jag warit ibland dem aldra mäst tagit dehl uti de fataliteter som iterato tillstött min Broder, dem ingen kan hela utan Gud. Hwad mig angår så har jag snart decamperat, som genom hog, at äfter min yttersta förmåga giöra mitt, har dragit på mig nu alla de bräckligheter, som 80 åhrs ålder plägar föda. Jag har giort mitt; men Gud beware till långa tider m.k. B:r, som är född till lius för Åbo academie, så att sielfwa afgrundens afwunden måste fly derföre.

Wille mag. Biörklund nyttia mig, så kunde han det giöra; han sökte mig en gång, jag utsatte dag för honom, men till all min olycka blef kallad i consistorio uti en oförmodelig casu, bad honom komma igen; detta stötte honom, han kom icke på ett par månader; hwilket gjorde mig flat, som söker tiena alla, men will ej twingas därtill; ungarlarnes tid är mindre inskränkt än wår; jag har aldrig hatat mer än caprisieux hufwud; will han lägga bort det, skall jag tiena honom i alt hwad jag kan och förmår.

Tack för species Splachni och Drabæ, bägge har jag fått här kring Upsala äfter Flore edition; bägge och från Finland genom h:r Argillander. Tro att ingenting är mig kiärare än att då och så få min k. Broders bref, skulle jag förhindras at swara på det, så sker det antingen af siukdom, hofresor, eller något brått öfwerhopat arbete, som ej tohl tiden. — — — Min Brors egen

Upsala, 1752, d. 7. Febr.

C. Linnæus.

A tergo: Professoren, Högwördige Herren, H:r Carl Fr. Mennander
Åbo.

24. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min högtärade k. Broder.

Jag war nu i förrgårs hos archipater och resonerade med honom om inaugurationen. Han trodde att det kunne låta sig giöra äfter hælgen; men jag är in pectore Thomas och faller mig så före som

gubben torde blifwa sämbre alt närmare mot wåren; så at kanske ingen inauguration blifwer af. Då borde m. B:r giöra som biskop Lundius, som blef af Steuchen anmodad at inkomma at emottaga pallium, men swarade att han fått episcopatun af öfwerheten och woro ändoch biskop. Altså aldrig gjorde sig det beswäret. Emedlertid skall jag låta m.k. B:r wetta huru det liknar sig. Förbl. min kiäraste Broders lydige tienare

Upsala, 1757 d. 24. Martii.

C. Linnæus.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo stift Högwördige H:r Doctor Menander, Stockholm.

25. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gamble trogne Broder.

I Måndags war jag hos archibiskopen och språkade om inaugurationen, men gick lika slug ifrån honom; i dag steg jag åter tit, förestälde m. h:r B:rs långa bortowaro; nödighet at komma hem el. och at äfter Söndagen äfter Påsk resan borde och nödgades ske; och om icke acten kunne ske Söndagen äfter Påsk. Swaret blef: At han war öfwertygad det h:r Biskopen gjorde sig försäkrad, at han woro redobogen låta acten ske, så snart någonsin woro möjligt, och gjorde sig helt försäkrad om h:r Biskopens wänskap. Att alla hans wänner sagt honom det han exponerade sit lif, om det nu skulle ske, medan han woro swag och kalt i kyrkian, och at jag kunne gifwa det säkraste attestatum; at h:r Biskopen af kiärlek för honom icke wille det han skulle exponera lifwet; at så snart det blefwo aldrig så litet varmt i luften, han då skulle utan upskof det förrätta. Emedlertid är gubben blek, har mycket swulna ben; Gud hielpet honom öfwer denna wåren. Jag förbl. med all æstime min hederlige Broders lydige tienare

Upsala, 1757 d. 8. April.

C. Linnæus.

A tergo: Biskopen Högwördige H:r Doctoren Menander.

26. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

Jag war hos archipater; han är rätt skrabbig. Han kunne i dag intet resolvera, men nästa post kommer swar positive. Aldrig kan det ske i kyrkian. I stor hast för lectioner. Jag förbl. min hedersbroders lydigste tienare

Upsala, d. 19. April 1757.

C. Linnæus.

A tergo: Kl. M:ts Troman, Biskoppen i Åbo stift Högwördige H:r Doct. Menander, Stockholm.

27. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

Nu på stunden kom swar från archibiskopen att han är färdig hålla consecrationen, om ej annat oförmodeligen kommer i vägen, d. 8. Maji nästkommande, som jag ej bort underlåta at notificera; war god och gif mig härpå swar. Min H:r Broders lydige tienare

Upsala, 1757 d. 22. April.

C. Linnæus.

A tergo: Kongl. Mtj:ts Troman, Biskopen öf:r Åbo stift Högwördig H:r Doctor Carl Menander, Stockholm.

28.¹ Högwördige H:r Biskop. Min heders Broder.

Det war en wälsignad stund då min H:r Broder skaffade h:r Martin stipendium Ekenstubbianum (*sic!*). Martin är i Bergen i Norrige.

¹ *Vrt. seuraavaa Linnén kirjettä todennäköisesti Wargentinille: — Jfr Linnés följande brev sannolikt till Wargentin:*

Min Herre.

Åter har jag haft bref och samblingar ifrån H:r Martin i Norrige.

Jag öfwertygas alt mer och mer att spetälskan (elephantiasis) och sura ben komma af matskar, som han sade oss i sitt förra. Han continuerar att giöra samblingar af rön; och jag tillstår, at om han endast kan afgiöra denna saken, hwarom ingen drömt, och som nu ser mig alt för trolig [ut], så har han giort skiähl för sin tallrik, fast han i all sin dag aldrig mera skulle præstera. Tänk

Han har hemsändt till mig och wettenskapsacademien de aldra förträffeligaste rön.

Han har funnit och sändt *Conchas anomias* (caput serpentis dictas) helt friska med diuret uti; desse finnas uti intet cabbinnett i Europa. Man hade trodt att de ej mer existerade i rerum natura, fast så allmänne i petrificater. Och ganska mycket annat har han äfwen sändt. Desutom har han deciderat och upptäckt hwaraf spetälska (elephantiasis) och sura ben (ulcera cachoetica) härröra, hwarom aldrig någon medicus tänkt, som gör en förträffelig uplysning för medicus. Således blifwer han ett ståteligit ämne. Om galli äller ängli detta uptäkt, skulle alla gazetter wara däraf upfylde.

Gud wälsigne min H:r Broder med ett wälsignat åhr och lång lefnad. Jag framhårdar min H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, d. 28. December 1759.

C. Linnæus.

29. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Min heders Broder.

Unge Martin, som m. h:r Broder war så gunstig och skaffade stipendium, håller sig ännu i Norrige wid Bergen, där han tänker blifwa till midsomaren, och så komma tillbakas hit till Upsala.

om en fransös äller engelsman skulle gjort denna decouverten, hur det skulle liuda öfwer hela werlden. Det blifwer heder för våra societeter, augment af tyngd för våra wettenskaper, ibland samblingarne woro utom annat äfwen *conchæ anomie* nästan lefwande, ty diuret i dem låg helt tydeligt. *Conchæ anomie* äro tillförene aldrig sedde utom petrificierade (caput serpentis), man hade intet trot dem finnas i werlden. De hängde wid corallerne och jag [har] fått alt som tienar till deras illustration.

Mannen borde aldrig blifwa annat än hållas till en sådan sporrhund äller observatör; han tol ondt och är infatigabel.

Jag mins intet om jag skref senast, att jag haft bref från biskop Menander at h:r Martin fått Ekenstubbiska stipendium, och att han får på det wistas hwar han will. Jag wett dett stätt ett par åhr ledigt. War god och hör äfter huru stort det är om åhret; kunne man på det negotiera några pg:r för honom, så kunde han där underhållas och academien få något wärdigt af honom. Jag förbl. min Herres lydigste tienare

Upsala, 4. dag Juhl. 1759.

C. Linnæus.

Han har gjort rätt artige decouverter där uppe; funnit tamarix wildt växande, digitalis med flere. Besynnerligen har han arbetat uti molluscis zoophytis, corallis och andra vermibus. Där har han gjort ett par decouverter för medicinen, som äro af stort värde, näml. om rätta orsaken till *spetälskan* och *sura ben*. Han har först fått igen i naturen de åtskillige *conchas anomias vivas*, med sine underlige diur, dem wij hafwa allmänt i petrificater och aldrig i cabbinetter. Med ett ord han har wärkeligen gjort mycket gagn i wettenskapen. Han skrifwer och beklagar sig, att han har inga pg:r, och wett ej tillgång till underhåll. Jag anmodade h:r secr. Wargentin, att wettenskapsacademien skulle prænnumerera på det stipendium m. H:r Broder war gunstig och skaffade honom; men får till swar att ingen i Stockholm har correspondence på Bergen och kan altså ingen draga där på pg:r. Karlen wore wärdig att hielpas och der woro synd att han skulle förgåss där. Wet min H:r Broder någon hielp? Hwar utbetalas hans stipendium? Huru skall man bära sig åht?

Jag förblifwer min heders Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1760 d. 8. April.

Carl Linnæus.

A tergo: Biskopen öfwer Åbo stift Högwördige H:r Doctor Carl Menander, Åbo, frijbr.

30. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Min k. H:r Broder.

Länge sedan hade jag skolat aflagt min wördnad och mitt swar, men jag [har] wäntat på en timma att sambla frön; i dag förmidagen fick jag den första, som jag ägt sedan frön blefvo uptagne och rangerade, wid pass 200 frön, mäst rätt rare, har jag blandat tillsammans i en hög. H:r prof. Kalm sår dem tunt, så får han dem upväxande alla igien. Jag tycker på prof. Kalm, att han alt mer begynner förachta detta wärdsliga och wara intent på det andeliga. Han har utwaldt den bästa delen.

Ingenting kunne mer hägna och uprätta fäderneslandet än den önskelige freden, genom hwilken wij hafwa all vår lycka, som af kriget all vår olycka.

Cand. Martin skall få sitt creditive med det första, i dag eller morgon. Jag är med all uptänkelig wördnad högwördige H:r Biskopens ödmiuke tienare

Upsala, 1761 d. 5. Maji.

Carl Linnaeus.

31. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

Som jag är öfwertygad att H:r Biskopen har gunst för mig, och om icke för mig, för wettenskapen, war därföre så gunstig, då min sak kommer före uti riksens ständers secrete utskott, och då om ingen tillgång är i desse beträngde tider till upmuntran för mig, och sök för mig att jag måtte få såsom professor Strømmer lämna min profession till den därtill mäst fallne och applicerade. Ty H:r Biskopen kan tänka äfter huru äfwentyrligen jag upföder min enda son i detta studie; slår denna ena tiensten felt för honom äfter min död, så är ingen i riket, som han kan söka; och om någon kommer till trögården annor, än den därtill är just från unga åhren upfödd, så blifwer den trögård, som nu odisputabelt är den rikaste i werlden på örter, inom några åhr så älendig, som nu Oxfords trögård, hwilken då Dillenius lefde war den ypperste, men innan Sipporp där warit 2 åhr, blef så godt som förstörd. Jag förblifwer med wördnad Högwördige H:r Biskopens ödmiuke tienare

Upsala, 1761 d. 23. Octobr.

Carl Linnaeus.

32. Högwördige H:r Biskop.

Jag är fult öfwertygad att om hela wärlden och alla mine gamble wänner swika mig, swiker doch aldrig min k. Broder, hwars sinne-lag städse warit bergfast ifrån de yngre åhren. Academi-trögården är nu i det stånd, att hon åtminstone kan skattas till 1 tunna guld. Kommer den i ens händer äfter mig, som ej därtill är uppfödd, går han till sit förra intet, säkerligen inom några åhr; ty att behålla det fördärfwade, därtill fordras nog mycken insicht och experience. Får jag lefwa 3 åhr, är jag säker att ingen i Europa skall den skiöta

bättre än min son och då [bör] därwid conserveras äfter mig, om publicum är angelägit om wärket. Jag yrkar därföre ej så mycket på denna saken, däräst riksens högl. ständer finna utwäg för någon hugnad åt mig på annat sätt.

Jag blef förskräkt här om dagen då mig berättades att m. H:r Broder rest hem till Finland.

I dag har jag fått 7 utländska bref, med mycket nytt; där ibland en flora ingrica. Jag förbl. med oaf. wördnad min gunstige H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1761 d. 17. Novemb.

C. Linnaeus.

33. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min bergfaste
gamble Bror.

Tusende tacksäjelser för brefwet. Jag wördar Guds nådiga försyn, som satt m. k. D:r i stånd att gynna mig, som aldrig kleckat i tro emot någon, minst mot mig. Med all uptänkelig wördnad tackar jag min H:r Broder som ej täcktes trötta därwid. Det är ej nödigt nämna om min son, däräst icke secrete utskottet afslår alt-samans.

Nu som ferierne ingå och det är omögligt för m. H:r Broder resa hem, så gör mig den ähran och lef hos mig. Respirera ifrån Stockholms öfwerflöd, håll till godo en liten kammar och lätt oss lefwa som studerande och roa oss emedlertid med wettenskaperne. Fastan har och sin nytta. Tänk om m. B:rs hederwärda swåger hade tid och tillfälle tillika slå från sig bekymmer och lefwa tarfweligt, huru angenämt skulle det icke wara för mig. Hälsa honom med all uptänkelig wördnad. Gör antingen ingen resa åt Sörmland eller gör henne kort; jag längtar som en brud äfter sin brudgumme. Gud wet om wij mer få råkas i werlden, tiden hastar, krafter aftaga; post mortem nulla voluptas. Jag tänker nu intet på annat än m. H:r B:rs ankomst och därmed smickrar mig dageligen, som förbl. med wördnad min H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1761 d. 15. December.

Carl Linnaeus.

34. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min wördade H:r Broder.

Så innerligen jag wäntat och längtat hwar dag att få fägna mig af m. k. H:r Broders angenäma besök, så bestört blef jag ock i dag. Jag hade satt mig före wisa m. k. Broder så mycket och åtskilligt af allt nytt, att tiden ej skolat blifwit långsam. Rummet har stådt 14 dagar upeldad. Men ödet förunte mig ej denna glädie. Min gunstige H:r Broder huru skall det gå när min sak kommer på banen? Jag har ingen att lita på, mer än m. H:r Broder och K. secr. Palén. Skulle m. H:r D:r ej tackas, då saken förekommer, gifwa fram et memorial, angående mine små meriter, fingo jag därtill sjelf lämna min H:r Broder material? Skall jag resa till Stockholm eller intet eller när? Jag har nu så kommit ur kiensla med denna werlden, at jag föga kienner någon, om jag än kommer; mindre har att förmoda det de skola kienna mig. Hälsa Kl. secreteraren Palén, hans hederwärda fru och familie. Jag är min ende H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1762 d. 19. Januari.

Carl Linnaeus.

35. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min enda Broder.

Jag ångrar hwar gång jag tänker därpå, att jag ei fick m. H. B. hit wid Juhltiden, då jag ärnat löpa igenom stenriket oss emällan. När jag gör af med sista termen af Systemet, skall jag riktigt aflämna alla de dupletter som kunna aflätas; jag har mycket allenast jag får tid, att det rättel. igenomgå. Jag har här upkastat mitt egit elogie och funnit at propria laus sordet, ja stinker så, att jag aldrig i werlden wisade det för någon, om icke för den endaste, som af alla warit min gynnare alt från mine usle åhr. Om m. k. [B:r] skulle tackas här af uthofra något, torde det blifwa sådant, som gör den attention, då det kommo af en sådan hand. Men jag blygs att wisa det för m. H. D:rs ögon, och gjorde det aldrig om jag ej woro öfwerlygad om m. H. D:rs kärlek och oryggeliga uprichtighet. War som m. k. B. altid warit. Jag är min kiäre H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1762 d. 29. Januari.

Carl Linnaeus.

36. Högwördige H:r Doctor och Biskopp

Nu är Påsk; hoppas få fägna mig efter gunstigt löfte af min ende k. Broders visite, som är mig den angenämaste af alt. Mera coram. Jag förbl. med wördnad min gunstige H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1762 d. 9. April.

C. Linnaeus.

37. Högwördige H:r Biskop, min H:r Broder.

Doctor Hydrén bekymrade mig med m. k. Broders opasslighet; jag hoppas att den är öfwerwunnen. Nu hörer jag att riksdagen skall slutas på en gång. Om m. k. B:r och Kongl. secr. Pahlen¹ ej täckas hogkomma mig till slut, går jag miste om alt. Får jag fägna mig af m. H:r Broders besök innan resan sker till Finland? Kanske wij råkas aldrig mera! som troligt är på min sida. Jag är min H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1762 d. 4. Junii.

Carl Linnaeus.

38. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

Kan intet m. H:r D:r besöka mig wid slutet af riksdagen, så skall jag hafwa ähran taga afsked af m. H:r Broder i Stockholm, att jag ej må dö otacksamast. Min H:r Broder har macht och willia och hierta att gynna mig; owärdig woro jag om jag det ej ärkiende. Min k. Dr. kan göra mycket sjelf, men oändeligen mycket genom sin h:r swåger, som disponerar en fierdedel af alt. Jag framhårdar med wördnad min gunstige H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, d. 11. Junii 1762.

C. Linnaeus.

---

¹ Paléen.

39. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gamble
oföränderlige H:r Broder.

Kiittää haltioituneena ja mitä lämpimmin Mennanderia tämän tehokkaasta vaikutuksesta Linnén asian suotuisaan ratkaisuun valtiopäivillä. Lupaa M:lle riikinkukkoja sekä kivennäiskokoelmansa kaikki kaksoiskappaleet, jähka on saanut Systeeminsä III:n nidoksen valmiiksi. — Tackar exalterat och på det varmaste Mennander för att denne vid riksdagen energiskt drivit Linnés sak till ett lyckligt slut. Lovar åt Mennander påfåglar samt alla dupletter av sin stensamling, så snart han fullbordat III tomen av sitt "System".

Jag lefwer och dör min i grafwen wördade H:r Broders tacksamaste tienare

Upsala, 1762 d. 18. Junii.

C. Linnæus.

40. Högwördige H:r Doctor och Biskop.

Nu änteligen hafwa wij kommit så långt att wij få tänka på fröen; hwarföre jag uti innelychte blandat i hop alla möglige frön, som hos eder kunna wäxa, och lagt dem till hopa, ty professor Kalm kiänner dem wähl när de begynna wäxa; så att han här har flere än jag någon gång fått tillika af mine correspondenter. Nu är all senaste tiden att m.k. B:r låter afhämta påfoglarna, som mig varit till ansenlig gravation, och kan jag dem ej längre behålla. De hafwa ätit upp en tunna säd för mig utom hwetebröd och jag har måst hålla dem i aparte kammar hela wintren med någon warma. När min B:r får dem, så lätt ej dem föras på landet, ty råfwarna äro rasande äfter dem; de böra aldeles intet stå instängde, utan få gå ute i någon trädgård om de skola trifwas. Achta desse wähl, ty de hafwa haft många friare; jag tror mig ej till att recruterat om desse gå miste, ty sedan jag om sommaren begynt blifwa landtman, har jag ej kunnat wederbörligen skiöta dem i staden, ty de äro aves urbanæ. Jag förblifwer min heders Broder (*sic!*) ödmiuke tienare

Upsala, 1765 d. 9. April.

Carl v. Linné.

41. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min hederlige
H:r Broder.

Wår tumultaire lefnad någon tid har förhindrat mig upwachta m. H:r Broder. Jag gaf min son in commissis att öfwersända frön; om de förre ej upkommit för h:r professor Kalm, så är det hans och ej min skuld, ty hwart frö har warit samblat i denna trögård åhret förut, sådane som wij sielfwa fådt och aldrig slagit felt.

Ingenting kunne wara mig kiärare än att få se min H:r Broder några dagar på min lilla landgård, 3 quart från Upsala, och språkas än en gång, förän wij valedicera. Håll ord om det är möjligt. Jag förbl. min H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, d. 8. Maji 1766.

Carl v. Linné.

A tergo: Biskopen och Procancellairen Högwördige Herren H:r Doctor Menander, Stockholm.

42. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min äldsta wälgynnare.

I går middag ankom capit. Meldercreutz med de obehagelige tidningar, att min k. Broder förhindrad af secrete utskottet icke kunne komma ifrån, förän en annor gång; näml. om Gud förlänger riksdagen och wår tid till i dag ett ordr. Jag kan icke säga huru hierteligen jag längtat äfter denna tiden i hopp, at få sluta min lefnad med den sammes kiära omgänte, som jag det här begynte. Det fägnade mig nästan, att flytningen från Norrkiöping ej skedde för Pingest, ty ännu war våren i sin infantia; men just nu nubilum: nu den korta wackraste årstiden; men med all fatalitet skall secrete utskottet förhindra.

Om wintren bor jag i staden uselt och illa; är då kall och frusen; har där intet mine samblingar, utan på landet, där jag nu wistas; då fattas mig alla de beqwämligheter jag nu kunne äga med en utwald wän. Hade jag här fått emottaga min gamble wän uti mitt slott, som jag bygt i luften, hade jag haft dubbel fägnad; ty här har jag mine örter, mine conchilier, mine insecter, mine coraller och

mine stenar, med ett ord alt mitt reelle. Jag gråter öfwer min H:r Broders afsaknad och lefwer oafläteligen min kiäraste H:r Broders ödmiukaste tienare

Upsala, 1769 d. 8. Junii.

Carl Linné.

43. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gunstige H:r Broder.

Min inskränkta tid i Stockholm tog bort för mig 2 dagar på Ulriksdahl, och det kostade på att lämna Stockholm innan jag fått upwachta min gunstige H:r Broder.

Nog will jag sambla frön åt prof. Kalm allenast han kan drifwa upp dem. Wist war fehl hos honom i våras. Kommer intet hwart frö upp af dem jag sände i höst, är felet positive hans egit.

Om h:r Monan will anlita mig i någonting, skall han finna att ingens recommendation giäller hos mig högre än min H:r Broders.

Mitt förnämsta ärende till min H:r Broder war i Stockholm att få supplicera hos min H:r Broder, som haft renaste och äldsta wänskapen för mig, at min H:r Broder welat tagit på sig det beswäret, att wid lediga stunder skrifwa på latin min lefwerne historia, den jag bör inlämna till franska academien såsom ordinaris extraneus professor; hälst som åren, tiden och medfölliande omständigheter råda mig att colligere sarcinas, ju förr ju säkrare. Jag är min gunstige H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1769 d. 30. Octobr.

Carl Linné.

44. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min oförändrade ungdoms Broder.

Tack för min gunstige H:r Broder så för brefwet, som gamla affectionen af oföränderlig wänskap. Nog förstår jag att herrarne denna tiden lära hafwa oändeligt arbete och wara trötte när de om aftnarne hemkomma.

Jag kan ej lämna personalierne utan någon praefation, ty propria laus sordet och sielfkiärligheten insmyger sig här och där; men

jag ärnar mig sielf till Stockholm i December, då jag skall upsöka min H:r Broder, ehwart hälst logementet är. Frön skall jag sända prof. Kalm, allenast han dem kan drifwa. Jag förbl. min trognaste H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1769 Novembr. 19.

Carl Linné.

45. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gamble ungdoms Broder.

Toivottaa hyvää uutta vuotta ja kiittää Mennanderia kaikesta siitä, mitä tämä on hänen hyväkseen tehnyt. Lupaa pian saapua Tukholmaan. — Tillönskar ett gott nytt år och tackar Mennander för allt vad denne gjort för honom. Lovar snart komma till Stockholm.

Jag blifwer till mitt sista högwördige H:r Biskopens min trognaste H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1770 d. 1. Januarii.

Carl Linné.

46. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min trognaste ungdoms Broder.

I förrgår sände jag med en bonde curriculum vitae under adresse till h:r archiat. Baeck. Om han det ej ännu aflewtererat, så bor arch. Baeck gentemot Styckgiutaregården eller des port och ingång.

Får H:r Biskopen så mycken tid öfrig sedan hemkomsten, så tänk på mig. Det är skrifwet på åtskillige tider, altså af olika återtanka; kiäre ändra på alt sätt upställningen, ty mss. gifwer allenast data. Detta är yttersta äretiensten emot mig, som nu ser alla mine jämnåhriga stupa omkring mig på alla sidor.

Ego infelix socius resto.

Af detta elaka wädet har jag warit så inspärrad att jag ej kommit utom dörren, som ej tohl kiölden. Jag bor under ferierne på Hammarby. Hwad wäg tager m. H:r D:r nu åt Finland? Jag förblifwer med all uptänkelig wördnad min gamble trogne Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1770 d. 24. Januarii.

Carl Linné.

47. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min äldste och huldaste
H:r Broder.

Ehuru hierteligen gierna jag hade önskat att få omfamna min H:r Broder på min gård, så ser jag doch olägenheten därwid; ty då jag sjelf varit i Fahlun, och lofwat mine wänner visite wid återresan, har jag doch däruti felat, då jag suttet nedbäddad i kiölden och haft nödigt skynda mig hem.

En hehl månad har jag varit hårdeligen siuk, och ej tänkt annat än valedicera, ty aftonen af min lefnad är inne och natten måste komma, dock har Gud täckts ännu spara mig några timmar, ty jag begynner nu gå uppe, allenast jag kan få krafter, som wid desse åhren ej så lätteligen återkomma.

Det är snart 10 åhr sedan jag sade ifrån mig secretariatet wid wettenskaps societeten och lämnade det till prof. Carl Aurivillius, emädan på 10 åhr aldrig en af ledamöterne wille skrifwa äller ingifwa en enda observation, utan jag måste sjelf skaffa alt. Doch skall jag intet förgiäta m. H:r Broders befallning.

Hans Kongl. Höghet tog afsked af oss i går uti consistorio och lämnade oss till förmyndare eder canceller h:r riksrådet Ekeblad.

Så snart jag får så mycket krafter att jag kan gå ned i orangeriet och fröskåpet skall jag ej förgiäta frön. Jag förblifwer till sista andedrækten min wördade H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1770 d. 28. October.

Carl Linné.

48. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gamble heders Broder.

Under detta mitt wistande öfwer Påskferienne på landet och min lilla ägendom blifwer jag hugnad med min H:r Broders af d. 20. sistledne. Hundrade gånger har jag tänkt på min H:r Broder och önskat få min H:r Broder en gång hos mig på landet i mitt lilla museo. I Juhlhälgen mädde jag ej wähl, nu mot sommartiden fruchtar jag att resan sker siöwägen till Åbo. Kiäre min H:r Broder, skiöt hälsan; kroppen är nog däst och fallen för andtappa. Tag hwar morgon ett par skedblad af *syrup armoraciae frigide parato*; det är wist säkrare än alla andre medicamenter.

Jag önskade lefwa den dag wij fingo min H:r Broder till wår procancellor i Upsala, det jag hoppas sker.

Jag tycker att h:r professor Kalm icke har att klaga öfwer ummuntran, som fick så tidigt sin profession och sedermera därtill pastorat.

Qui fit ut nemo sua sorte contentus vivat.

Jag wet att jag sände honom förledit åhr frön af de mäste som gofwo frön i wår trädgård. Jag wet att fröen woro friske, ty jag hade samblat dem med egen hand. Jag undrar att han ej gifwit sig tid, att säga mig hwilka växter han där af bekommit, så att jag wettat hwilka han hafwer och hwilka icke, ja jag wet icke ens om han hafwer orangerie med caldario, tepidario och frigidario, ty däråfter böra frön sändas, annors fåfångt. Jag skall biuda till att sända en hop på höst; dem jag doch ej sjielf samblat, utan litat på trädgårdsmästarens ärlighet.

Wij höra mera nyheter från Stockholm än wij åstunda, en (*sic!*) qvo discordia cives perduxit miseros!

Jag är all min tid Högwördige H:r Doctorens, Biskopens min bästa Gynnares ödmiuke tienare

Upsala, d. 22. April 1772.

Carl Linné.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo stift, Högwördige Herren H:r Doctor Carl Mennander, Stockholm.

49. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min högtärde H:r Broder.

Utaf min H:r Broders senaste märker jag åter att jag ej kan få den lyckan förän återresan sker, se min H:r Broder på mitt Hammarby, uti mitt lilla museo, altså näppeligen någonsin, det jag högeligen beklagar. Åfter min H:r Broders befallning sände jag i god tid frön till h:r professor Kalm; men som han ej skref swar på föråhrs frön, wiste jag intet, hwilka framkommit. Jag innesluter mig i min H:r Broders gunst och förblifwer min H:r Broders ödmiukaste tienare

Upsala, 1772 d. 25. Junii.

Carl Linné.

A tergo: Kongl. M:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo stift, Högwördige H:r Doctorn H:r Carl Mennander, Stockholm.

50. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min bästa gamble
H:r Broder.

Äfter 14 dagars wäntande på d:r Uddman, som wistas på landet här omkring, har jag i dag först fått rätt på mannen. Han har sin *practique* mäst öfwer alt på landet ibland stånd's personer och står sig wähl. Han afslog aldeles det hederliga tillbudet, som min H:r Broder honom offererade, det jag mycket undrade, och sade sig kunna göra här ansenliga inkomster. I dag hade jag m. H:r Broders andra bref af d. 8. April. Min H:r Broders befallning, så mycket hos mig står, skall jag återkomma; om *secr.* Enander kommer hit, kunne man göra sig något hopp, men aldeles okänd af de andre collegas¹ blifwer swårt att få någon pluralitet.

Min H:r B:r lärer sedt att jag lagt mig ut för vår ombudsman, ehuru min H. B. aldrig därom mig beskrifwet, men jag hörde m. H. B. *recommendation* för honom till *illustrissimum*. Gud göre m. H:r B:rs dagar långa och sälle. Min wördaste H:r Broders ödmiuke tienare

Upsala, 1773, d. 21. April.

Carl Linné.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman Biskopen öfwer Åbo stift Högwördige Th. Doctoren H:r Carl Fr. Mennander, Åbo.

frijbr.

51. Högwördigste H:r Doctor, Archiebiskop, Upsala
Academiae Procanceller.

Toivottaa onnea arkkipiispanimityksen johdosta. Upsalassa on ollut kaksi Fennones, joista Linné suosittelee maist. Helleniusta demonstraattoriksi ja liseniaatti Avellania prosectoriksi Turun akatemiaan. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop. I Uppsala ha varit två Fennones, av vilka Linné rekommenderar mag. Hellenius till demonstrator och licentiaten Avellan till prosector vid Åbo akademi.

Förblifwer Högwördige H:r Doctor, Archiebiskopen och Procancellerens ödmuikaste tienare

Upsala, 1775, d. 8. November.

Carl Linné.

¹ Näin jäljennöksessä. — Så i avskriften.

Carl von Linné juniorilta.¹ — Från Carl von Linné junior.¹

Högvördigste Herr Doctor och Biskop.

De frön Högvördige Herr Doctor och Biskop täckt begiära af min Far för professor Kalm, har iag här innelykt den ähran att aflämna under min Fars bortovaro, som nu roar sig på landet.

De äro väl nu emot min egen önskan ganska få, men kan jag heligt försäkra, att fler ger vår fattigdom på frön mig nu ej tillfälle att skicka, som dependerar 1:o af den svårighet vi hade förledit år att få våre frön mogne, då mästa delen ej mognade eller och under samlingen bortmöglade, 2:o att de alla vore utsådde i början af denna månad, altså innan vi hade den hedren att erhålla Högvördige H:rr Biskopens brev. 3:o äro de åtgångne ganska mycket i början af året till utlänska acadiemträgårdar emot byte af andre. Tillåter Högvördige Herr Doctoren och Biskopen mig skall iag ett annat år söka ärsätta det.

Jag hoppas äfven att vi nådigt ursäktas för den långsamhet af fröns expedition, som endast härrört af den olycklige vådeld som öfvergådt 3:die delen af vår stad och satt oss i den räddhåga som derangerat alla våra saker. Jag framhärdar evigt med skyldig diupaste vördnad Högvördigste Herr Doctorens och Biskopens min höge välgjörares ödmiukaste tienare

Ups., d. 6. Maji 1766.

Carl von Linné.

Antti Lizeliukselta. — Från Andr. Lizelius.

Högvördige och Widberömde Herr Professor, Höggunstige Herre.

At i ödmiukhet effterkomma högvördiga Herr Professorens åstundan uti det högtwördade skrifwelse af d. 7. nästl. Octobris, har skolat, angående den sidstl. sommar här timade kölden, följande berättelse och anmärkningar wid handen gifwa. Natten mellan d. 11. och 12. nästförwekne Iunii förmärktes här sådan frost, at man om morgonen, nest för solenes upgång, såg js på watn uti kärilen, som stodo

¹ *Vrt. alaviittaa I:n osan s. 639. — Jfr noten på sid. 639 av I delen.*

ute på gården; hwaraf man strax befarade, at rågaxen, som då til största delen stodo i blomma, hade tagit skada; samma dag kunde man wäl intet än skönia någon ändring på axens färg, ei håller märcka köldens wärkan af annat, än at blomman stadsnade af, och barren på granar och enris besynnerligen på de yngre och allena stående träd woro röda, lika som de hade warit swedda. Men sedan par dagar woro förbi, begynte man effter handen sij at axen togo på at blekna och förwisna, samt blomman i skidan torka, och halmen börjandes ifrån skatan whitna, doch småningom, så at hon wid roten såg längre tid grön ut. Då nu 10 à 14 dagar woro förflutne, såg man på mästa åkrarna en hopa ax af de köld bitna, som hade några rågkorn oskadda, men så glest, at somliga ax hade et par korn i nedre och et par i öfre ändan, men mitt på tomt. Somliga twärt emot, somliga allenast ett eller flere på ena sijdan, men de andra tom och så på åtskilligt sätt, men ganska få fälla ax. På de ställen, som woro feta och hade tät halm, fick man länge leta, innan man fant något rågkorn; men ju glesare och kortare halm, des flere rågkorn, twifwels utan at de woro bättre i rörelse, men de ax, som ännu under kölden ingen blomma hade, woro rikare. Sedan halmen begynte torcka, såg man nya skott lika som telningar wid en afhuggen trädstubbe sig uppskiuta ifrån roten, som effter handen gingo til ax, blommade och brachte säden til tämmel. fylla, men icke i rättan tid til mogenhet; så at de som i rätta skördetiden bär-gade sin åker, fingo til större delen knappast sitt utsäde, men så swagt, at få kunde nyttia det til annat utsäde. Somliga som ingen förhoppning hade effter kölden af sin åker, läto stå säden oskuren, och fingo af skott rågen emot Bertilmässan nästan dubbelt mot utsädet; ibland dem war klockaren en. Men adjuncten i sochen, sedan han såg sin säd wara aldeles förderfwad, lät strax upskära halmen, hwarpå sedan upkom strax nya skott nästan så tätt som den första halmen. Det lät han åter afslå och bärga til boskaps foder, sedan växte igen fast glesare, så at han fick än slå tridie gången; hwareffter skotten begynte förswinna, doch såg man här och der några få ännu upsticka sig.

När iag detta alt efftersinnade, föl iag på sådane tanckar, som nu i korthet wil nämna: 1:o Sedan den första och ordinera halmen tog på at torka eller ock afslogs, och naturen eller jorden wille, effter sin wanliga påbegynta gång, skiuta op sin safft i halmen,

kunde ei mera stiga hwarcken til wäxtens befordran eller utdunstning i samma halm, längre än stubben eller förtorkade halmen tilstadde; så måste den stadna och möta tillbaka den saften, som war wan at upkomma ifrån jorden til roten, och som jorden den tiden icke öfwade sin indragande, utan utgifwande krafft, och ingendera af de mötande saffterna kunde gifwa effter, så nödgades naturen öppna dem ny wäg til deras wärckans utöfwande genom nya telningar eller skott ifrån roten, äfwen som man seer på biörken och andra, besynnerligen löffträn, då de antingen afhuggas eller torka, så upnya åter med roten nya telningar af samma släckte. 2:o Til at nogare utröna detta, gaf iag achtning på skottens åtskilnad i fetare och magrare jord och fant at på fetare woro flere och frodigare än på magrare: ty ju ymnigare safft, dess större ändhtring (*sic!*) och utbrott til flera öppningar och utskott måste de hafwa.

Häraf tyckes följa 1:o at en fet åker fast glest besådd kan ändoch gifwa en ymnig skörd och man altså kan hafwa en besparing af det wanliga utsädet dereffter åkern blir fet. 2:o at giödnigen utköres med större nytta, då jorden utöfwar sin indragande krafft, än då han är i utdunstning, hwilket iag ock af förfarenhet kan intyga.

De mindre nödiga anmärkningarne i denna sak nödgas iag för widlyffthets skull gå förbi. Jag skall intet underlåta at giöra uti ett och annat flitagare observationer härnäst och dem sedan Högwördige Herr Professoren wid handen gifwa. Sluteligen recommenderar mig i ödmukhet uti H. H:r Professorens höggunstiga ynnest med all wördnad förblifwandes Högwördige och Widtberömde Herr Professorens ödmukaste tienare

Pöytis, d. 19. Octobr. 1749.

Andr. Lizelius.

Niilo Lundilta. — Från Nils Lund.

Högwördige Herr Doctor och Professor.

Den rena wördnad och uprichtiga hierta, jag altid dragit för Herr Doctorn och Professoren, bringar mig och nu thertil, at jag i wälning¹ med någre ord will nemna, huru wid rösternas insamling til besättiandet af den lediga stohlen tilgåår. Så äro konsterna dessa,

¹ *Lapsus: wälmening?*

at en hwar af de här hemma warande herrar igenom wänner och wäns wänner arbeta alt hwad de kunna, tå iag och af en wän är anmodad at för en swänsk, wid nam Till. göra mitt bästa; men de träffade den, som hade andra tanckar, och therigenom feck tilfälle at någorlunda arbeta thet jag önskade, och tror det de blåttat sig så långt at hela deras konst faller i gropen; af detta, lærer H:r Doctoren och Proffessoren kunna inhemta, huru dumma folcket äro, ja med tiden ännu mera. Jag har aldrig trodt, at de som hyklat mest med at wara Herr Doctorn och Proffessorens wänner, låta nu leda sig af nog swag kåppel, så at the upriktiga klarligen märcka theras grep. Gunstige Herre! tag ej för illa op, hwad iag i enfaldighet skrifwer, tör henda häraf något kan inhemptas som länder til bewar...¹ Jag önskar af hiertat H:r Docto. och Proffessoren all wåhlgång, och skall ingenting fegna mig högre, än at iag finge höra det H:r Doctoren och Proffessoren wunnit segern. Tå iag och in til min död är Högwördige Herr Doctoren och Proffessorens ödmiuke dräng

Nils Lund.

Förlitas mycket på eld, stiernor, åkrar och det giellgiutare nyttia samt de fagrade växter på bergen, endast han får fog at begiera sig på listan.

I hast Usk., d. 28. Jan. 1756.

Brän up detta.

Gabr. Timoth. Lütke-manilta. — Från Gabr. Timoth. Lütke-man.

1. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellarie.

För den mångfaldiga grace och ynnest Högwördigste Herr Ärkebiskopen under sistl. riksdag behagat mig bewisa, aflägger ödmjukaste tacksägelse, anhållandes, at uti den samma oföränderligen warda bibehållen.

Härjemte får i ödmjukhet öfwerlemna till Högwördigste Herr Ärkebiskopens mogna utlåtande och afgörande en nog besynnerlig

¹ *Sanan loppuosa epäselvä. — Slutet av ordet otydligt.*

ansökning inneliggande bref utförligare lærer anmäla. En här på landet boende assessor, Abraham Berger, som är promotus magister, och har uti yngre åren ämnat blifwa präst, kommer till mig och begär at få ordines sacros.¹ Kunde ej annat swara honom, än det, at sedan han walt ett annat stånd, och wärkeligen tjent i Kongl. cancelliet, således långt för detta slagit prästen ur hågen, såge ej huru han kunde blifwa präst. Men han insisterade med förebärande af samwets agg för det han lemnat sitt förra upsåt, at blifwa präst. Mitt sista swar uppå alla hans föreställningar kunde och borde ej blifwa annat, än som han icke hörde till mitt, utan till ärkestiftet, så kunde ej willfara hans begäran, utan hade han at wända sig till Herr Ärkebiskopen och afbida des samt consistorii upsal. utlåtande. Nu kommer mannen med inneliggande ansökning. Han är oförnekeligen af någon mjeltsjuka angripen, och torde snart nog till frids ställas, om Högwördigste Herr Ärkebiskopen täktes föreställa honom, at det icke lär låta göra sig få ordines sacros sedan . . .² ut beklädt werldslig syssla. Mannen är här . . .²; har en liten landegendom och är gifter med en Psilanderhjelm. Jcke lär han wilja blifwa adjunct eller capellan; och på flere år kan han ej samla förtjenster till kyrkoherdeämbete. Här i stiftet kan han omöjeligen befordras. Har ike otydeligen funnit, at ett afslag torde stilla hans oro, emedan han då finner sig hafwa gjordt hwad han kunnat. Öfwerlemnar dock allt uti Högwördigste Herr Ärkebiskopens egit godtfinnande, och har äran med fullkomligaste högagtning stedse förblifwa Högwördigste Herr Doctorns, Ärkebiskopens och Procancellariens ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 28. Oct. 1779.

G. T. Lütke-man.

2. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellor.

Sedan h:r assessor Berger erhöllt Högwördigste Herr Ärkebiskopens swar, har han nu aldeles öfwergifwit sin åstundan at blifwa präst. Och det war i allt hänseende ganska wäl.

¹ Vrt. — Jfr II, 618—621.

² *Alkuperäisestä repeytynyt pieni kappale.* — Ett litet stycke av originalet bortrivet.

Har eljest råkat ut här för en elak menniska, som hotar mig och consistorium törhända med mycken oro. En comminister Iöns Dalman söker ett ledigt consistoriellt förslag till Fohle pastorat, hwarföre han nödwändigt måste undergå pastoralexamen, men war så usel och eländig i sina studier, at han knapt kunde swara uppå en enda fråga, ehuru lätt den war. Han kunde ej annat än improviseras. Jcke des mindre förklarade han missnöje emot consistorii improbation, och sedan han aldeles olagligen förskaffat sig församlingens föreskrift till Hans Maj:t, at begära honom på förslag, har han nu rest till Stockholm. Han har sagt här, det han först ämnar erhålla hos Kongl. Majt:t, at få undergå pastoralexamen i Upsala. Skulle förmoda, det Kongl. Majt:t ej lemna dertill nådigt tillstånd, innan consistorium deröfwer blifwit hört. Men som nu för tiden, in rebus nostri ordinis, allt är möjligt, så anhåller ödmjukast och inständigast, det täckes Högwördigste Herr Ärkebiskopen till rättwist beskydd för vårt stånds heder, tala wid herrar consistoriales, at de icke favorisera denne odugelige och skamlöse präst. Ty om han icke förut får weta hwad som frågas, är han omöjeligen i stånd at swara. Hans okunnighet är obeskriflig, men hans djerfhet utan gränser. Latin förstår han aldeles icke. Hans lefwerne är icke prästerligt, i förtroende sagt. Det han mäst litat på, och som mig är berättat, för andra sagt, är, at han har 2.000 plåtar uti sin ficka, med hwilka han påstår sig kunna uträtta allt. O tempora! Oförnekligt är, at det seer rätt brokugt ut med våra consistoriers laggrundade forna myndighet och behöriga anseende. Jag har, wet Gud, allrig upsäteligen wid förslagers uprättande, giordt någon för när, icke des mindre har nyligen fått ett utslag, som efter all min öfvertygelse är det. O — — —¹ Hwars skall sådant taga vägen? Det kan omöjeligen bära sig i längden. Huru bedröfwelig är icke den senaste befallning, at man får begå Nattwarden utan at undergå hemligt skriftermål? Hwar tager nu bindenyckeln vägen? Huru befordras icke dymedelst skörlefnad? Utplånes ike med denne senare författning så wäl allmänne lagars, som i synnerhet kyrkolagens uttryckeliga föreskrift, hwilken har ändrat denna lagen? Jcke ständer med deras samtycke. Skall man då så aldeles tiga stilla till allt sådant? Ingen kunde eftertrycke-

¹ *Alkuperäisessä tässä kohdin katkoviiva. — Strecken i originalet.*

ligen i underdånighet föreställa denna sak än Herr Ärkebiskopen. Men jag will icke längre oroa Herr Ärkebiskopen med dessa bedröfweligheter, utan endast till slut ödmjukast anhålla om min förut gorda begäran om Dalman, som högeligen skulle förtryta mig, om han såsom den störste idiot kunde lurendrāja sig genom examen. — — Ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 18. Maji 1780.

G. T. Lütkekan.

3. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie, min Högtärade Herr Broder!

För högtärade skrifwelsen af d. 4:de Nov. aflägger ödmjukt tack-sägelse. Wår långsamma postgång denna årstid gör, at wi sent få och sent kunna beswara bref.

Den grace min Högtärade Herr Broder bewisat min son, erkänner med skyldig högaktning. Täcket min Herr Broder någon gång hedra honom med efterfrågande, huru han förhåller sig, upmuntrar det honom, at med wördnad erkänna en sådan oförtjent wälgjering, som tillika ökar hans flit och omtanke at gjöra sig wärdig till vidare gunst. Gåssen är eljest sedig och stillfärdig. Har icke twungit honom at wälja prästen. Lycklig är han, at uti magister Hoffman äga en så beskedlig och klok ledare. Skall wisserligen göra mig all uptänkelig möda, at fullgöra min Herr Broders åstundan at förskaffa en samlare, som förstår lite och urskiljer coraller. Jag förstår det icke sjelf. En härwarande ung magister Westphal, capellan i Dalem, skall gjöra mig den tjensten. Hade för detta wetat min Herr Broders åstundan i detta ämne, hade kunnat fournera rara och sällsynta stycken i synnerhet af mossa. Men som hwarken är kännare eller älskare, så har gifwit androm te mig förärade piecer. En medicinæcandidat Swart, som förleden sommar war här på landet, fick af mig en sällsynt mosse. Många hafwa här ifrån fremmande orter sina samlare, som gör, at tillgången på petrificater nu mera icke är så ymnog, som i forna tider.

Till det ingångne året önskar all uptänkelig sällhet och wälgång. — — — Ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 13. Ian. 1783.

G. T. Lütkekan.

P. S. Förlåt gunstigast, at med inneliggande beswärer. Men jag gör det, på det min son må få tillfälle at göra sin skyldiga upwaktning. Just då detta skrifwer, kommer en af mine unge präster till mig, Gustaf Kolmodin, som lofwar mig, at nästa sommar samla coraller åt min H. Broder. Han är i denna sak skickeligare än den förut nämnde mag. Westphal. Får wäl framdeles weta till hwilken det samlade skall adresseras i Stockholm.

4. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellor,
min Högtärade Herr Broder!

Får nu det nöje berätta min Högtärade Herr Broder, at min utskickade samlare efter petrificater, som större delen af sommaren warit omkring alla stränder där sådant ämne finnes och ihop samlat en ansenlig myckenhet, hwilken uti en låda inlagd nu öfwersänder till herr ceremoniemästaren och första expeditionssecreterarn Fredenheim, som lærer vidare fortsända till Upsala. Min samlare, en ung präst, wäl hemma i naturalhistorien och des föremål, Gustaf Kolmodin. Han räknar för en utmärkt heder, at kunna wisa sin beredwillighet, och mig är oändeligen kärt, at wid detta tillfälle ådagalägga med hwad högaktning och åhåga söker ihågkomma gammal ynnest och wänskap. Önskar allenast, at det öfwersända är behageligt och till nöje. J detta år hafwa flere samlare ifrån utrikes orter warit här; och blifwa petrificater, hwad det lider, nog sällsynta, åtminstone rara och samlans wärda.

Magister Hoffman, min sons ledare, har äran detta öfwerlemna. Han har warit lycklig, at medelst enhällig kallelse blifwa kyrkoherde uti Stenkumla församling, som är consistoriel, en liten mil ifrån Wisby. Mig är detta en obeskrifwelig glädje i anseende till hans lärdom och skicklighet samt besynnerliga flit wid min sons underwisning. Och som min son högeligen åstundar ännu profitera af hans sällskap, har han warit beredwillig åtaga sig den mödan till nästa år. Förmodar, at min son sedan lærer med Guds hjelp styra sina studier ensam. Innesluter min son uti min Herr Broders wanliga grace och oföränderliga ynnest.

Årswäxten har här på landet warit ganska klen, och bådar oss ett hårdt och swårt år. Gud hjelpe! Ganska bedröfweligit seer det ut för människors ögon, hälst det härwarande Kongl. bränneriet fordrar årligen 4.000 tunnor, och ehuru misswäxt infallit, minskas likwäl icke, enligt författningar och löften, antalet. — — — Ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 24. October 1783.

G. T. Lütkekan.

5. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller,
min Högtärade Herr Broder!

Hyvää uutta vuotta! Kiittä poikansa osaksi tulleesta suosiesta. — Tillönskar ett gott nytt år. Tackar för den gunst, som kommit hans son till del.

Wi lefwa nu genom wintern aldeles skilgde ifrån den stora werlden, en olägenhet, den ingen i hela riket så känbart trycker, som oss insulares. Derföre äro wi ock stundom singulares. På många år hafwa icke så många sjöolyckor timat på våra kuster, som förledit och redan uti detta. Tjugu fartyg hafwa strandat. Ett förgicks för våra ögon här i Wisby med hela besättningen nära intill landet. Folket stod wid strand och wille hjelpa, men besättningen bar sig oförståndigt åt. Stormen war hiskelig och bar på strand. Fartyget remnade. Folket drunknade. En förskräckelig åsyn. Lasten war fullt. Allt blef borta. Jngen fägnade sig än ändast diskeriet. Det har wunnit otroliga penningar. Torde likwäl medföra liten wälsignelse. Önskar högeligen, at de förleden höst öfwersände petrificater warit till nöje. Om så är, skola flere i sommar samlas.

Misswäxt trycker så landets jnwänare, at brödseden saknas hos de fleste. Bränwin finnes i öfwerflöd. Bonden super sig full utan at smaka en bete bröd. Wacker jnrättning. Härlig ställning. Lyckligt land.

Förlåt gunstigast, at med inneliggande beswärar. — — — Ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 15. Ian. 1784.

G. T. Lütkekan.

6. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller,
min Högtärade Herr Broder!

Kiittä 20. IV. 1784 p:tystä kirjeestä. Pakkanen ja hätä aiheuttaneet suurta huolta. — Tackar för brevet dat. d. 20. IV. 1784. Kölden och nöden gett anledning till stort bekymmer.

Men den store Guden, som allting förmår, han kom med sin hjälp underliga, oförmodeligen, låtandes i våra hamnar stranda 6.000 tunnor råg, hwaraf landets jnwånare fått föda så, at ingen swältit i hjel, änskönt mången haft knapp utkomst. Hade förenämde Försynes skickelse icke varit, torde flera hundrade, om icke tusende menniskor dödt af swält. Detta landets jnwånare hafwa således bättre bärgat sig, än många andra rikets provinser. Med wårsåde seer likwäl bedröfweligit ut, emedan flere åkrar lära blifwa osådda i brist på korn. Creaturen hafwa lidit stor nöd. Jntet foder, och nästan intet gräs ännu på marken.

Obeskrifweligen kärt är mig, at det öfwersända lilla förråd på coraller war till nöje. Skall wissertl. icke underlåta instruera min härwarande samlare, at anställa samlandet på nye och från stranden fjärmare ställen. Önskar allenast, at hans i år förändrade omständigheter icke måtte afhålla honom ifrån resan kring flere stränder. Min Herr Broder kan wara förwissad, at med möjligaste omtanke skall söka uträtta så wäl corallsamlingen, som marmorprofvens erhållande rå och slipade, ehuru swårt det torde blifwa, at få wäl slipat, sedan marmorbruket gått öfwerända, hwilket i min tanke war en stor förlust för landet, hälst afsättningen på utrikes orter wardt ansenlig. Men ägare dog. Man kan nästan få så stora marmorstycken som man will. Jag har en bureauxkifwa af den bästa härwarande marmor, som är upfyllt med swarta ådror, hwilka göra en prägtig syn emot de öfriga färgor, och det, som rarast är, jnga i satta stycken. Skada, at ett så widt, wackert och öfwerflödigt jordenes alster, som marmorn här på landet är, skall bortgömmas, icke förädlas och till ingen nytta wara. Wår så kallade Bur[g]swiks sten, af hwilken alla colonner på slottet består, är i sin sorte prägtig. Des framalstring, des wäxande är besynnerlig. J södra delen på landet nyttja bönderne en sorte tunn sten bestående af stora stycken, at täcka taken med. Den är grå och swart, ut-

seendes såsom de stentaflor, uppå hwilka man kan skrifwa med griffel. — — — Ödmjuka tjenare

Wisby, d. 27. Maji 1784.

G. T. Lütkekan.

7. Högwyrdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procancellarie,
min Högtärade Herr Broder!

Tackar ödmjukeligen för senaste gunstiga skrifwelse med min son. Gläder mig oändeligen, at han wäl förswarat sitt första prof. Gåssen har ännu icke fyllt 18 år. Man kan således icke begära mogna framsteg i studier af en yngling. Hoppas, at han framdeles tilltager. Sänder min son åter till Upsala. Utbeder wanlig grace och ynnest honom oförtjent må bewisas. Han erkänner och berömmar den han redan så ymnogt åtnjutit. Är fullkomligen förwissad, min gunstige Herr Broder lär upmuntra och påminna honom, at städse wandra på dygdens wäg.

Min petrificatsamlare är ännu icke i ordning med sin samling. Mångfaldige ämbets hinder hafwa gjordt, at han nog sent börjat samla. Så snart som möjligt är, skall det samlade öfwersändas. Marmorprof hade nu öfwersändt, om ej blifwit strandsatt af den, som lofwade mig dem. Här är en enda stenbrytare, som kan slipa marmor; och den är sällan nykter.

Flera herrar biskoppar hafwa upwaktat Kongl. Majt:t wid des lyckliga återkomst. Wingård har rest en lång wäg. De lära insinuera sig till commendeursstjernan. Önskar dem lycka till den nya prydnad. Mig har varit omöjligt upwakta min Konung. ehuru brinnande min längtan varit. Hafwets swalg förbjuder denna mig åliggande skyldighet. En mild Konung öfwerser det man ej förmår wärkställa. Nog hörde jag genast Konungens snälla resa förbi Calmar. Hade jag kunnat flyga, hade snart kommit efter. Sommartiden är den jag sysselsätter mig med at hålla mina kyrkvisitationer. Har inom kort tre gånger visiterat hela stiftet.

Årswäxten har varit här ganska härlig. Råg och korn prägtigt. Landmannen prisar Herrens godhet. En rik ersättning för förleden års missväxt. — — — Ödmjukaste tjenare

Wisby, d. 25. Sept. 1784.

G. T. Lütkekan.

**8. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller,
min Högtärade Herr Broder!**

Kiütüü kirjeestä. Poika matkustaa jälleen Upsalaan. — Tackar för brevet. Sonen reser åter till Uppsala.

Wi hafwa här haft ofantelige stormar med regn, snö och hagel. På flera ja många år har bergningen icke warit så swår som detta. Ständigt regn i flera weckor, och det dageligen har gjordt, at säden på flera ställen sprungit på marken. Mig har denna olägenhet händt. Besynnerligt är, at de bäst ansedde, gödde och dikade åkrar hafwa i år minst burit. Jlla skötte, magre sandjordar hafwa gifwit mästa grödan. Årswäxten hade warit den härligaste, om bergningswädrat warit fogeligt. Jcke des mindre hoppas wi, at Gothland icke behöfwer fremmande spanmål. Och kunde snarare understödja bristen på andra ställen, om icke det omåtteliga, all spanmål upslukande bränneriet förtärde andras behof.

Min petrificatsamlare har nu åter ett wackert förråd. Han har i år sökt nya grunder. Men som han sjuknat, så har han icke kunnat sända dem till staden, hwarföre icke eller nu kunnat sända dem öfwer, som gunstigast ursäktas. Nästa år, will Gud, skall allt riktigt öfwerstyras till Stockholm, då min Herr Brors son lärer skaffa dem till Upsala. Huru blir det med wår tillämnade nya Psalm-bok? Blir den alldrig utklädt? Törhända alla consistorier icke ännu hunnit inkomma, hwilket wore strafwärdigt.

Jnnesluter min son uti wanlig grace. — — — Ödmjukaste tjenare
Wisby, den 25. Octobr. 1785. G. T. Lütke-man.

**Henrik Anders Löfwenskiöldt. — Från Henrik
Anders Löfwenskiöld.**

1. Högwördige ock höglärde H:r Doctor ock Professor.

Med h:r secreteraren Sierken öfwersänder jag til HH:r Doctoren ock Professoren 50 exemplar af min Svecia exsultante circa coronationis & homagii solennia. Lätt dem blifwa utdelte till herrarne af Kongl. hofrätten ock eder egen wärda chor. Directeuren Momma, som tryckte skrifften på egen bekostnad, war så god ock lämnade mig

så många exemplar, att jag dessa nu har öfriga, dem jag ej kan bättre anbringa, än hos en nation, som jag mycket wördar.

Ett prof deraf är den hosföljande skrefne bilagan: en *Elegia votiva ad magnum vestrum ducatum*, ock i synnerhet ad *Auram*, wid Hans M:ts wår nådigste Konungs effterlängtade ditkomst. Om jag haft tid med correcturet, hade jag här låtit henne trycka, men jag står på resande fot till Carlsrona, ock har hopetals sysslor under den korta tid jag nu här fördröger, som ock lærer blifwa öfwer par wekor. Om HH:r Doctorn ock Professorn will hafwa omak med correcturet, så måge dessa elegi hos Eder se dagsliuset, då jag wet, att boktryckaren får heder. Noterne uplysa de passager jag beskriwit. Se öfwer dem, ock räkna hwad räknas bör. De äro nog hastigt skrefne, men data äro riktiga. Om jag ej hade den äran, att wara H. Doctoren ock Professoren känd, samt försäkrad om dess wänskap, wågade jag mig ej att härmed öka dess, utom enskylte angelägenheter, så öfwerflödige sysslor. Jag har med admiration sedt mångfaldigt wackert arbete af Edre snillesfoster, ock jag skulle önska, att wid tillfälle få en samling deraf, jemte hwad *Pindus aboënsis* wid detta sälla tillfället utgifwit, då Hans Maij:t hugnat densamma med dess höga närwaro.

Sluteligen önskas mycken lycka till den så wälförtiente doctoralhedern. Han blifwe följd af all widare förmon, hugnad ock framsteg i lycka!

Wår redeliga broder Raab i Carlsrona mår wäl. Wid riksdagen trängde jag för honom igenom med den i flera år sökte naturalisationen. Alla wänner och gynnare i Åbo hälsas tusenfalt, nominatim h. vicepresidenten Lagerflyckt, samt herrar hoffrättsråderne Martin ock Lostierna. — — — Hörsamste tjänare

Stockholm, d. 15. Julii 1752.

H. A. Löfwenskiöld.

In margine: Hugna mig med några ord till benägit swar. Jag torde kunna afbida det här i Stockholm, ock om jag wore förrest, kommer ändå brewet mig i Carlsrona tillhanda, fast det ställes på Stockholm.

2. Högwördige och höglärde H:r Doctor och Professor.

Med h. secreteraren Zierken öfwersände jag nyl. några elegos till H. Doctoren och Professoren, stälde ad magnum ducatum Finlandiæ. Jag hoppas dem, jemte mitt bref, wara aflewererade. Då jag sedan fått tid att dem närmare påse, finner jag de ändringar och tilläggningar nödiga, som bilagan utwisar. Är det ny (*sic!*) för sent, så att skrifften redan ny blifwit tryckt, lått då benägit dessa iakttagas; men förlåt lika gunstigt, att jag så mycket wågar på förtroendet.

Denna min Plausus votivus är således af h:r Salvius recenserad i hans tidningar, som det i går utkomne sista bladet härhos fogat utwisar; men tackes H:r Doctoren och Professoren lägga något mera dertill, kan det ske uti en artikel ifrån Åbo, hwilcken så torde begynnas: den i Lärda Tidningarna N:o 59 för innewarande år omrörde Elegia votiva är här worden tryckt etc.

Jag är eij frestad af fåfäng ros; men om patriotisk nijt wäl anses, i synnerhet af så witra män, som, jämte HH:r Doctoren och Professoren, nu pryda Åbo lärosäte, kan det eij annat än lända mig till hugnad ock uppmuntran, att en annan gång skrifwa ock tänka bättre, nu war det hastwärcck, derföre blef skrifften längre, än jag ämnade. Då man skall skrifwa kort ock wäl, bör man hafwa mera råderum, ock jag har nu en bekymmersam resa ock förrättning i hufwudet, som gör mig annat att påtänka.

Efftter de tidningar man här hafwer går Hans Maj:ts resa så skyndsamt, som den i Åbo utstakade marcherouten innehåller. Der har man wissertl. giordt skäl för sig wid Hans M:ttis glädiefulla emottagande. Inscriptionerna på äreporten måge wist af kännare kallas dråpeliga. Mennandrum spirant. War gunstig ock meddela mig, om något mera af samma smak wid detta sälla tillfället der utkommit. — — — Hörsamste tjänare

Stockholm, den 31. Julii 1752.

H. A. Löfwenskiöld.

Karl Gustaf Löwenhielmiltä. — Från Carl Gustaf Löwenhielm.

1. Högwördige H. Doctor och Biskop samt Åbo academie Procanceller.

Virkatehtävät ja sairaus estäneet vastaamasta piispan 6. IX 1766 p:ttynn kirjeeseen. Lupaa mielellään olla nuorelle Mennanderille avulias tilaisuuden sattuessa. Lausuu suuren tunnustuksensa piispan oppineisuudesta ja uutterasta virantoimituksesta sekä hänen rehellisestä käyttäytymisestäään kaikissa tilaisuuksissa. — Ämbetssysslor och sjukdom hindrat honom att besvara biskopens brev av d. 6. IX. 1766. Lovar med nöje stå Mennanders son till tjänst, då tillfälle yppar sig. Uttalar sin högaktning för biskopens stora lärdom och nitiska ämbetsutövning samt hans hederliga uppförande vid alla tillfällen.

Högwördige H. Doct. Biskoppens och Procancellerens hörsamme och trognaste tienare

Stockholm, d. 12. Jan. 1767.

Löwenhielm.

2. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Lähettää tiedeakatemiaan esimiehen toimesta luopuessaan nuorison kasvatusta käsittelevän puheensa. — Sänder det tal om ungdomens uppfostran han hållit vid nedläggandet av presidiet i vetenskapsakademien.

Jag twiflar ej om bifall i hufwudsaken som jag drifwit, at regimentens bestånd och alla samhällens större eller mindre wältrefnad ankommer på ungdommens tillskapande i seder, i tänckesätt, i wettenskaper och slögder, och att then följande tiden får känna wärckan af then föregångne upfostringen. Men huru wida Herr Biskoppen med mig instämmer att wårt upfostringssätt ej är i alla dehlar som thet kunde och borde wara, och att thet fölgackteligen tarfwar förbättring, therom åstundar jag högeligen Herr Biskoppens uprichtiga och owelduga utlåtande.

Skulle Herr Biskoppen finna någon förbättring nödig så utbeder mig ock Herr Biskoppens mogna yttrande huru och på hwad sätt man lämpeligast måtte kunna winna ändamålet, och hwad medel Herr Biskoppen finner thertill mäst kunna bidraga. Saken i sig sielf förtiänar all öm eftertancka, och ingen kan bättre therom fälla

ett tillförlåteligt omdöme än Herr Biskoppen, som wisat så mycken nijt att befordra scholæwercket, så mycken ömhet för underwisningen, och af en långlig erfarenhet inhämtadt fehl och förmåner wid upfostringssättet både i gemen och i synnerhet. Jag tror the stunder wara wähl anwände, som till thetta ämne uppoffras, och jag wet icke om tiden nytteligare kan brukas.

Om något kan af min wälmenta åtgierd åstundas, så skall then wara både ifrig och outröttelig, men af Herr Biskoppen behöfwer jag både hielp och biträde, och på Herr Biskoppens wählbehag ankommer, om han will inhämta någon af herrar professorernes tanckar om thetta ärende. Om wår samtid icke ärkiänner wårt bemödande, så är jag försäkrad att framtiden skall funnat ¹ godt, om ock thet icke skier, så är thet bewis antingen på wårt misstag, eller på wår tids känslolöshet; men wåra samweten äro lika tilfredsställda, när wi i ett så stort ämne giordt hwad wi någonsin kunnat efter wår öfwertygelse och i thet aldra bästa upsåt. — — — hör-samme tienare

Stockholm, d. 19. Martii 1767.

Carl Gustaf Löwenhielm.

Anton Rolandsson Martinilta. — Från Anton Rolandsson Martin.

Avskrift.

K.V.A.B.

Till Herr Biskoppen, Theologiae Doctoren, Åbo Acad. Pro-cantzlern, Högwördige Herren, Herr Carl Friedrik Mennander.

Angående någon nytta af min giorda resa til Norje.²

Det gör mig ondt, at iag på en så främmande ort som Norje ej kunnat skrifva Herr Biskoppen til ok taka för höggunstig reco-mendation til det Ekestubbiske stipendium.

Min lust til resor ok nya rön hade brakt mig utom allas för-modan så långt med et par toma händer; men Herr Biskopens

¹ *finnat* = *finna det*.

² *Kts. siv. 324—326. Kurssivointi jüljennöksessä. — Se sid. 324—326. Kursi-veringen i avskriften.*

ömhet har giordt at mina bekymmer blifvit lättade, ok den godhet bör iag ihogkomma så länge iag lefver! Hvarföre iag just utvaldt Norje tror jag mig at giöra reda före. Iag har blifvit öfvertygad, at fiällbygden skulle ge en resande stora decouverter, det är olykan at man ej kan komma op allesteds, hvarföre poëten klagar.

Heu loca felici non adeunda viro.

Fiällresor tykes gagna fäderneslandet mer än andre; ty våra land äro ju mäst fiäll, hvarför de italienske ok franske botanici beskylt alla Sveriges växter för at vara alpiniske mäst. Det är märkvärdigt at jordklotet öster- ok nordut tyks ligga högre än de andre delarne, ok just därigenom blir jorden mer alpinsk ok kall.

At hela Tartariet ok Tibet ja mongolernes land et stycke från muren Karga ligger 3.000 geometriske fot eller 3 mil högre än Peiking har den namkunige gesuiten Verbieff afmätt, då han med sina mathematiska operationer folgt chinesiska kaisaren.

På sådane ställen vet man af resebeskrifningar at intet annat skiötes än boskap, ja hästar ok boskap gå villa, för det at naturen drifver dem hälst at söka högderne. De sveitzerske fiällen äro mer än bekante för sin boskaps skötsel. De norske ehuru de äro de okunnigaste ok superstitieusaste folk i Europa, föda sig mäst däraf; deras hö har ok en sådan angenäm lukt af det kostelige hästfodret, Anthoxantum odoratum Linnaei, at man kan qvikna då man luktar därpå.

Hvad skal man då sluta af alt detta! Jo at följa naturen ok sätta fiällbyggarnes merite däruti at drifva stuterier ok boskaps afvel; men flere colonier blir då den förnämsta saken.

Detta var det första som iag kom på, bara igenom det angenäma ok mykna höet som Norje har, ok hvarpå iag giordt besvärliga experiment; de data iag däruti fådt, hoppas iag framdeles, om Gud vill, Kongl. wet. acad. föreläga.

2:do blefvo mina observationer gjorde på fiskerierne, en sak som kan gagna vårt rike på samma sätt, som Holland kommit i välmakt därigenom. Den oeconomien böra vij nu tänka uppå, som vij ha all slags fisk som Norje, hvarom min lilla resebeskrifning, som knapt blir 8 à 10 ark, skal vitna så framt iag hade så mycket pängar at den kunde komma i liuset. Många piqvera sig däraf, at de veta om Norje så myket förut. De norske ha haft åtskillige berömlige

män, som ha skrivvit; men äro intet principierne utur naturalhistorien tagne, så kan man intet känna igen hvad de ha skrivvit.

En botanicus kan komma rätt så långt som en geographus i et lands beskrifning, fast bägge 2 äro nödige.

Det är intet angelägnare än at känna våra grannar då de så noga söka at känna oss.

Iag har optäkt åtskillige växter i Norje, som intet finnas i Sverje, fast många härtills hållit Sverje ok Norje för et land, e.g. några som växa i Tyskland, *Tamarix germanica* vid Siördals älf ej långt från Trunhem, *Digitalis purpurea* vid Bergen i Norje, ok än mer Tourneforts *Bulbo castanum* el. *Bunium bulbocastanum* Linnaei, hvars rötter smaka som castanier ok man med lika skäl ok långt större smak, kunde recommendera som de utropade poteterne. *Pulmonaria arenaria* har iag funnit vid hafs strändren, som äfven skal växa på Änglands strand, se Linn. Spec. plantar.

Hvad climatet angår, så har iag här sedt så blider vinter af den därintil stötande Ocean, at man knapt kunde tro det; men aldrig har iag sedt regnaktigare luft, stormaktigare himmel, ibland opfyld af norsken, ibland af blixst ok åskeslag. I vintras opteknade iag trenne sådane; om sommarn däremot knapt et enda.

Får ok boskap gå ute vid Norjes vesterkust, liksom i Ängland. De norske veta ej än rätt väl sina förmåner; men de ha nu begynt at få öppna ögon af oss, så äro vij, Gud ske låf, intet de siste; men böra så arbeta at vij bli de förste, som altid kunna föreskrifva dem sättet ok lagarne!

De norske berömma oss än i dag för vår oeconomie ok justice, ok et rike, som vördas för desse bägge delar, är altid trygt i sig sielf, älskat ok aestimerat af andre nationer, det vete vij af de romares exempel, då de voro i välmakt; men Gud bevare oss at sedermera följa deras högmod ok öfverflödighet!

Detta är nu hvad iag i hast kunnat skrifva om nyttan af min norska resa, ok så myket som detta bladet tål.

En sådan beskrifning har iag efter mitt stipendii innehåll varit skyldig för mina förmän, ibland hvilka det mäst förnöijer mig at hafva Herr Biskoppen, en så lärd, som välmenande man för rikets bästa, hvilken iag ännu haft ok har at tacka för min curiosite ok lust til lärda saker, fast villigheten har ofta gådt öfver både vilkor ok förmåga.

Men iag har altid hållit det för en heder ok förnöijelse, at få räkna mig ibland Högvördige Herr Biskopens ödmiukaste tienare ok clienter

A. M.¹

[Anton Rolandsson Martin.]

Pietari Mathesiukselta. — Från Petrus Mathesius.

1. Min Högtärade käraste Broder.

The Brors begge förtrogna af d. 11. och 25. Julii hafwa under min sockneresa ankommit och jag ricktigt undfått. D. 7. sidstl. kom jag wäl hem, men warit allena, och utom des gier Pyh.² mig så syssla at jag skal just stjåla mig tid at giöra något privat.

¹ Ruotsin tiedeakatemian kirjastossa on seuraava konsepti Mennanderin vastaukseen Martinille. Martinin ylläolevan kirjeen, jossa ei ole päiväystä, on ilmoitettu olevan 13 p:ltä tammik. 1761. — I Svenska vetenskapsakademiens bibliotek finnes följande koncept av Mennanders svar till Martin. Enligt uppgift bör detta odaterade Martins brev ha datum den 13 jan. 1761.

Min Herre.

Med myket nöije har iag af min Herres angenäma skrifvelse inhämtat kunskap om dess lyckliga återkomst ifrån sin resa ok de nyttiga observationer där under gjorde äro. Iag har ok om alt detta gifvit underrättelse til förvaltaren af stipendio Ekestubbiano i Åbo, hvilka lära giöra et med mig i fägnad, at detta understöd blifvit på en värdig person användt.

Min upriktiga önskan är därjemte, at Guds försyn värdes i detta ingångna året bereda min Herre et blidare öde än härintill, samt förlåna honom al sälhet ok välgång i långliga tider! Min Herres resebeskrifning längtar iag se af trycket utkommen. Iag håppas at det ike allenast kan ske utan någon min Herres omkåstnad, utan ok med någon författarens båtnad.

Wår nation har i Upsala af gamalt vijst mig den benägenheten ok årligen aflagt för mig et exemplar af de där utkommande disputationer. Min Herre behagade tala med den som är curator ok anlita honom därom, at iag för nästförflutne år kunde med första tilfälle hit på Stockholm få desse angenäma nova litteraria.

Hälsa alla gynnare ok vänner därstedes, i synnerhet herr archiatern Linnaeus, om han från sin Fahu-resa är återkommen.

Med myket nöje framhårdar etc. etc.

² = Pyhäjoki.

Så wida emellan Siikajoki och Lochte, sedan jag kommit til Österbotn, Gudi lofwat! intet warit någon smittosam boskapssiukans störtning som i norra och södra delen af landet, kan jag ei heller afgifwa underrättelse om de af Bror förestälte frågor. Dock dö här årl. nog hästar, koor, men mäst kalffwar och får, hwartil jag, enkannerl. förledna wår, emedan jag war tilstädes, då länsman uppå hög befallning updref de genom siukdom och wildjur bortkomne creatur, hade tilfälle at täncka förnämligast följande wara orsaken.

1:o J gemen gjorde jag den remarque at få [af] dem, som äro erkjände för goda hushållare, minst och rätt ringa antal dödt.

Följande hufwudfel, som befordra boskaps störtning här i socknen, torde ofelbart wara:

Först få tagas i akt, at orten är mäst öfwer alt ganska låglänt och sumpig och af de mästa äro stallen och fähusen utan något wal byggde uppå *sumpigaste ställen, in på marchen utan stenfot*, så at på flere ställen utaf gälfwen måtte med ämbar watnet bortbäras.

I gemen byggas fähusen och stallen trånga, smala och låga, j hwilcka creaturen ogiörl. kunna trifwas. Hästen *skrapas intet* eller *renses någonsin des hofwar*, koon enkanerl. får få otjenl. föda, de qua infra, kalffarna födas slätt.

2:o Hafwa de mästa mer boskap än de kunna den longa winttern, mästadels 8 månader i hus föda, wore dock 1:o det landtödande tjärubrukets borta, innom sina skander¹ näml., kunde likwäl mera födas; när ängen om hösten och wåhren skal rödjäs och stängas, är man sysselsatt med tjärubetingen och hugningen. När dalen skal brännas, går par wekor bort mästa dels af slottetiden etc. 2:o Widare anseenl. til foderbristen och försämringar at här i s:nen ei är 10 lador. Genom hässior (saurat ja pjelexet) och höloon (suowat) både skjämmas och förkommer en myckenhet foder. 3:o Slås mäst alla måsar hwartannat och 3:die år, för min del, förän jag får mer insickt i saken, håller för onödigt och skadel:t allenast mycket regn ei hindrar slätten. Fönan af slika ängar och det i suowat och hässior förderfwade höet är twifwelsutan skulden, at mycken boskap troppar af om wåren.

2:o Dö myckenhet koor enkannerl. wissa år i kalffningen eller bärningen. Så skiedde sista winttern. För en del säges för¹ blåsan

och altsammans tjockt kött wara förewuxit. Detta upkjäres af en del men lyckas sällan för de . . . .¹ En del sägas wara så trånga at de gie ingen öfning, at handen ei fås inn at känna huru tilstår, och detta hålles för swårare. Ratio mihi occulta, om icke swaga fodret, och at koon stått för länge stilla; ty här är så tilstått, at mästa koorna bära först wid slutet af Martii månad in til Maji.

3:o At få kalfwar til lifs är rart, dertil håller orsaken wara: 1:o at tjurar tagas utan wal, och mäst 1 à 2 års gl. och 10 à 20 à 30 gårdar betjena sig ofta af en sådan.

2:o den förwåndt inrättade sena bärningstiden. 3:o slätt föda och skjötsel ex. gr. ått 8 à 14 dagars gl. kalfwar gies redan hötwatn med rätt litet mjölck.

4:o Årl. dö fåren oräknel. The hafwa hwarcken winter el:r sommar någon skjötsel. Stå om wintern i trånga rum, som aldrig ränsas, få af det beskrefne förderfwade och . . .¹ hö tör hända litet nog, men mycket watn. Om wåren släppas bittid ut (jag har remarquerat at när fåren först blifwit släppt i kalt nordanweder, har lamben börjat gå kring, och dödt ut al ihop). Sen få de söka födan hwar dem lyster. Och i orten fins mer kjärr och morasser än annat. Mästa delen fåren när de siuke öppnas, eller de som lådas wara friska slacktas, äro fulla med stora watuskällor. Twättas aldrig.

5:o Flere stod kasta föhlen än fås dem til lifs. Ratio: 1:o Swåra tjärükörseeln och långa höwågen i djup snö. 2:o Hästarna skos aldrig.

6:o Myckenhet boskap fastna i kjärren och omkomna. 1:o äro illa hålna och swaga när de utkomma. 2:o gås intet i wall, sällan när odjur giöra skada. 3:o det landtödande skogsbrännande förderfwar och lägger skogen i kors, så at boskapen twingar på sänckiga ställen.

7:o Dör boskapen hastigt, efter några timar, enär de förtårt roten af orten, som jag sändt til k. Bror. Orten wäxer wid åå bäck och träskstränder samt uppå måsar. Roten stiger opp i torra tider och boskapen skal wara begiärig efter densamma. Den är så giftig, at när den torckas, döo hundar deraf. Torr blandat i något dödar råfwen. Om dessa som jag sändt til Bror ha den kraft, kommer ann på försök, jag war med då de uptogos d. 29. Julii. Bönderne som

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

woro med mig hafwa försökt deras kraft, och hade förstånd at twifla så wida de wuxit i trä. Mig sades at de sedt, när kona ätit denna, ty de ei förmått hindra all boskapen derifrån, dödt samma dag, blifwit flådd, men folcket ei tagit skada. Hwad jag om boskapsdöden i Pyhäjoki remarquerat, har således i hast utan ordning annoterat. Behagar k. Bror ytterligare förklaringar täckes föresätta mig quaestionar.

Wid N:o 7. observeras, at ingen kunnat säja mig om någon häst dödt af benämd rot. Men emedan årl. på de ställen här i socknen, hwarest denna ört mäst växer, i synnerhet torra tider äfwen dö många hästar hastigt, och man likwäl intet förstått det wara någon smittosam sjukdom, är ei olikt, så länge man ei wet annan raison, at det skjedd af denna ört.

Begge Wilandrarna äro i Brahestad och lära med denna winden afsegla och äro sinnade til Åbo. Med dem fölgde ifrån mig til k. Bror: 1:o Half tunna jortron, h:ken k. Bror behagar giöra så wäl och dela emellan sig sielfwan, biskopen, d:r Wallenius och d:r Browallius, i flera delar räcker den intet, och jag skulle wäl ihogkommit prof. Stenman med, men jag hade intet mer. 2:o J en bytta smör 2 L^{tr} det Bror ei försmår. 3:o Et loskin och 26 st. hermeliner, hwarom tilförene. Men Wilandrarna weta ei annat, än at k. Bror dem pr contant af mig åt sig sielf bestält. 4:o En flädermus opstoppad med blånor. 5:o Några stenar, h:ka äro tagne innom Salo socknerå. Wore önskeligit k. Bror wille dem probera. Wi mena dem wara rika på järn. 6:o De förr beskrefna örter, hwaraf k. Bror behagade för alting lämna någon til herr landshöfdingen Ehrenmalm: ty jag lofte det i winträs, med berättelse, at mössen nu förswunnit, som til en så fasel. myckenhet förleden wintter oss plågade.

Är Bror Kiemmer än i Åbo hälsar Bror honom hjertel. och ursächtar at jag nu intet skrifwer, ty här berättas, at han tillika med mag. Forshäll skal rest från Åbo. Mäst hjertel. hälsningar är i döden min Herr Brors trognaste tre

Pyhäj., d. 21. Aug. 1745.

P. Nils Mathesius.

A tergo: Philosophiæ Adjuncten wid Kongl. Academien i Åbo
Ädle och Höglärde Herr Mag:r Carl Fr. Mennander til
Åbo.

2. Min egen käraste Broder.

Brefwet af d. 15. Jan. har jag fått. Så blef omsider den arme Wegelius hulpen, och ha wi då, Gud ske lof! sluppit den sorgen. Jag wil minnas at fiskarna woro 2:ne, som fölgde med Calamnierna. Den större, som jag wil minnas har som par hår i skjäften, kallas *kiwennuoliainen*; men jag håller ei thet för rätta finska namnet. Skal söka at vidare utforska. Den mindre, som har likasom en binnik, heter tuicki I. tuickiainen. Den större fångas med metande efter Bartholomei tid i Pyhäjoki åå. Den mindre fångas ei efter, men fins ymnigt währtiden här i åen. Wid Brahestad fånga fattigt folck den ymnigt, sättet mins nu intet, framdeles. Maskarna i lilla glaset tog med egen hand förleden sommar i Hapajärvi af tall. Somligstäds woro furu- och tallträna fulla, och åto glatt af all barr. Enär man slog på tallen, lyfte hwar och en upp tredje delen af sin lilla kropp eller hufwuddelen, som såg fasligt ut. 1745 om sommaren hafwa the och på många skogar härstädes hållit illa hus.

J förre weckan kom jag til en bonde, som hade huus, som luckt likasom af den angenämaste balsam. Jag frågade hwad therpå wore. Swarade: *Merikanerwan* cuckaa. Jnnelyckte är af thensamma, växer wid hafsstränderna i Pyhäjoki.

K:ste Bror, alt i g:lt förtroende. Hörde du thet? Djefwulen och hans anhang här i landet håller på och gläder sig öfwer thet, at den ärliga Aspegren, som nog redan börjat komma på bakkjälken, skal ock gå conrectoratet i Wasa mist om, hwileket skulle förorsaka alla wäns wänner, i.e. ärligt folck här i landet sorg. Detta har jag bordt käraste Bror uptecka, på det Bror må weta iaktaga hwad omständigheterna fordra. Den ärliga bror Hast har jag fågnad at nu hafwa hos mig, beder at anmäla sin förtrogna respect. Kan ändå ei sluta. Aspegren rinner mig nu i hogen. Gud som satt Bror istånd, hjelp honom. Jag är i döden min käraste Brors trognaste bror och tjenare

Pyhäjoki, d. 11. Martii 1747.

P. N. Mathesius.

3. Min högtärade käraste Broder!

Hwad mån orsaken wara, at Wegelii fullmact intet utfaller? Man har intet hört at någon anmärckt någon olaglighet, ei heller ges

ringaste anledning thertil. Så wida Laurin i Pyhäjärvi fått anseelig pluralitet wid wahlet i Kelwio, så kommer han wäl och dit; ty anspråket Gumsen i thes bestörtning giordt, förmenes hafwa ringa at betyda. Han är at beklaga. Sägs wara braf karl. Efter Laurin täncker för min del reflectera uppå Adam Berg i anseende til thes mig bekantte skickel. upförande, egen och anhörigas fattigdom. Men skulle bestälningen af honom ei åstundas, så wore jag då hugad för Werander,¹ These begge äro hemma i församlingen, och som the redan äro gl. studenter, skulle jag här winna almän okjärke, om jag om them ei wille wårda mig. Hoppas k:ste Bror billigar mit förslag och therföre gunstigast åtar sig at befrämja thet samma.

Skulle twisten i Kelwio i sommar komma til slut, så ehuru swårt thet blefwe at framskaffa profpredikanterna och wahlförrättarna, så wore wäl, om consistorium therom straxt föranstaltade; ty långt swårare blir för mig at försörja then aflägsne församlingen, som Laurin beger sig therifrån. Med profpredikningarne och wahlet wore wäl och aldeles nödigt om consistorium således föranstaltade, at wahlförrättaren skulle lämnas til at öfwerlägga med mig om terminerna til altsammans, ty ingenthera af them kan för sig gå, om icke man jämkar och passar wissa tider, hwarom ingen annan än pastor i församlingen är i stånd at hafwa kundskap och anstaltta, blefwe allenast uppskof från enan tiden til then andra, såsom thet skjedde med Laurins resa til Kelwio. Skulle förordningarne medgie, at pastor loci kunde förordnas til wahlförrättare, så wore wäl lägligast, at anförtro mig then förrättningen. Så skjedde wäl sist med adjuncturen i Oulhais. Men i annor händelse finner ingen annan kunna thertil constitueras än kyrkioherden Salmenius. Ty om ex. gr. någon capellan närmare til Pyhäjärvi boende såsom Ganander i Calajoki Hapajarwi eller Wegelius i Pyhäjoki Hapajarwi blefwe förordnad, så är til them ingen postgång, at the kunde, om thet saken fordrade, correspondera. Blefwe Zimmerman härifrån moderkyrkian förordnad, så betungas almogen med en ny skjuts, hwarwid är swårighet, och torde så gå, at the finge skjutsen betala, som kan undwikas, enär wahlet passas med någon af mina sockneresor. Satis de hac materia, lämnar nu alt uppå Brors benägna sorgfällighet.

¹ Epäselvästi. — Otydligt.

Om the små fiskar jag sist skref, har anmärkt följande. *Tuucki* är rätta namnet. The fins något hwarstads, men wet ei fångas som wid Brahestad i en Ruona, liten bäck, eller utlopp från Njemelä träsk. Then löper i Brahestads fjärden. Med täta widieryssar fångas the af poikar och fattigt folck. En pitnilcka full pläga the säljas för en styfwer. The skola koka them och sägs fisken och soppan smaka wäl. Är at observera, at så snart thet ringaste endan om Ruonan blir glatt, fångas the ei mer, änskjönt the sedan i större ymnighet kunde fås. Masken skal tå börja wäxa, hwaraf the blifwa otjenl. at äta. Så ymnigt skal af them finnas therikring, at the fås med not om sommarn tuntals, men kastas tå bort; ty tå är masken så mogen, at om allenast fisken litet widrörs spricker buken.

Låt k:ste Bror weta om Hans Kongl. Höghet säkert förwäntas til Finland i währ. Jag är i döden — — — trognaste bror och tjenare Pyh., d. 22. Apr. 1747. Pet. Nils Mathesius.

4. Högwärdige Herr Professor, min högtärade Herr Broder.

Valittaa suruaan ja lausuu lohdutuksen sanoja Mennanderin puolison Johanna Magdalena Hasselin kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen och talar tröstens ord med anl. av Mennanders hustrus Johanna Magdalena Hassels frånfälle.

Högtärade Herr Broders hörsammaste och trognaste tjenare Pyhäjoki, d. 26. Apr. 1749. Pet. Nils Mathesius.

5.¹ S. T. Högtärade H:r Broder.

Herr Brors angenähma af d. 21. IXbris nästförwekne wähl handfångit, hwarföre tackar såsom ock för medbrachte hwarjehanda tijdender.

Gratulerar H:r Bror till des nya bestälning, som han wählfortient, önskaandes lycka. wählsignelse, helsa och krafter uti des syselsamma embetes förrättningar

¹ Tätä päiväystä ja allekirjoitusta vailla olevaa kirjettä — nähtävästi on sen loppupuoli hukunut — ei ole lähetetty K. F. Mennanderille, vaan todennäköisesti Erik Juveliukselle (kts. edellä siv. 237—238). Mutta kun se on P. N. Mathesiuksen kirjoittama, alkuperäisessä kokoelmassa hänen K. F. Mennanderille

af Herranom Gudj! Nog wjste jag att H:r Bror fådt sig bröd i Gamlecarleby, men att han hade lycka straxt att tiltråda trodde jag intet.

Herr Bror behagar ock eljest mig gunstigast notificera att des Ars destillandi picem nu kommer i ljust på swenska, hwarföre han åstundar underrättelse uti någre derwid ännu förefallande omständigheet, såsom följande:

1:o Om dahlfaatet bör wara af ett stycke med canalen och den underjordiska rännan el:r af särskilt träd? Hoos oss brukas öfwer alt faatet, fennice fati, och rännan, fennice puttki, af ett stycke, som af hoosgående omslagna model utwijsar N:o 1 L. A. Man tager dertill en furu- el:r i brist deraf granstäck af tämmelig tiockleek, åtminstone 12 à 13 tum, som eij är rund utan trädräät och låter wähl klufwa sig; när han är klufwen, hugges kärnan bordt, så att deraf blir en ränna, som kan med tunyxa giöras släät inuti. J tiockare ändan hugges och telges med tunyxan faatet, men i mindre ändan blir taphålet, sedan lägges bägge stycken, justament som the blif:t klufna, med litet drefmåssa emellan bräddarna runt omkring uppå hwarannan och bandas tätt och dicht tillsammans, så är det färdigt, som H:r Bror kan see af modellet då han tager af trädarne. Nog kan faatet och rännan giöras ock af 2:ne stycken, men jag twiflar, att faatet i skarfwär blir lekande, håller eij rinnande heet tiära. När nu rännan och faatet är af ett träd, måste fatet passas då the nedsättes på sitt rätta rum in centro och rännan wähl räcka till och inuti dahlhalsen der tappen är. Sedan muras af tunna hållar med leer ifr. fatetz öfre brädd par ahlnar opföre, blifwandes altså faathåtn af trä, men bräddarne af hållar och wählbrutet leer. Tantum de his.

2:o Hwad som wid dahlbrännande skall observeras, är wärsta och största känsten, mången har bränt om året 5 à 6 dahl i 40 ja 50 års tid och kan ännu af förfarenheten¹ lära till. Doch som jag altid haft the förfarnaste dahlbrännare att bräna min dahl, will jag derom lämna H. B:r, utom hwad jag för detta för honom berättadt, följande berättelse brewvissime. Tierudahlbrännande består af twene granlaga och curieuse omständigheter, först jtändningen sedan sielfwa brännande. Jtändningen bör skee då det är heel lungt och altså om sommarafnarne, när det är skiärt, så att man eij behöf:r fruchta för något storm el:r blåst, först bär man splitror af dahlbackan runtom kring dahlbröset, fennice haudansuu, dahls mun; så kalladt emedan veden synes och är öppen $\frac{1}{4}$ ahl:r nedan förr the nedersta taaktärfwor och dahlbrädden hwarest itändningen skeer. Sedan gör man op eld på dahlen ock är² att obser-

lähettämän kirjeen liitteenä ja käsittelee viimeksimainitun harrastuspiiriin kuuluvaa asiaa, otettakoon se tähän. — Detta brev, som saknar datum och underskrift — troligen har slutet gått förlorat — har ej sänts till C. Fr. Mennander, utan sannolikt till Erik Juvelius (se sid. 237—238). Men då det i den originala samlingen förekommer såsom bilaga till ett brev från P. N. Mathesius till C. Fr. Mennander och behandlar angelägenheter hörande till den sistnämndes intresseområde, må det medtagas.

¹ Yläpuolella: — Ovanom: för sak(?).

² Sanat ”ock är” epävarmat, koska mustetahra ne suurelta osalta peittäü. — Orden ”ock är” otydliga, eftersom de till största delen täckas av en bläckfläck.

vera hwartåth rööken faller, ty det är aldrig hoos oss så lung, att icke röken weet hwarif:r vedret är, och då begynner man med näfwer sätta eld aldri först under vedret dijt röken faller uti the kring dahlbröset (dahlmun) liggande törfweds splitror, alt småningom des man kommer på den sijdan af dahlen, hwarifrån vederdunsterne ligga. När elden wähl fastnad omkring dahlen i törfwedsändarne så att the begynna på glöda, täppes småningom dahlbröset (dahlmunen) med torfmylla omkring och stäppas till med dahlklubban sådan som mallen N:o 2 L. B. är. Nu följer bränning. Beträffande sielfwa bränningen så kan man sedan dahlmunen blif:t tiltäpt med nöje observera huru elden arbetar sig op effter törfwedsändarne runt omkring dahlen, opåth dahls öfwersta centrum, fennice haudan napa, dijt han ock hinner om vedret är favorabelt inom 1 dygn. Jmellertijd fordras arbete, och waksamhet, dahlbrännarena, som äro flijtige, går med deras brän efft:r dahlklubbar ständigt kring dahlen och ther the observera att elden stuckit sig uth, stäppa the straxt biörmåsa i holen att mull eij får rinna ut bland veden och kasta mull på måssan.

När nu elden på alla sijdor gådt öf:r hela dahlen och stödt tillsammans på öfwersta klinten, som kallas på finska, uti dictum, haudan napa; och då öppnas tappen först, sees effter, om tieran som fallit i rännan är kall ell:r warm, är tieran kall, så är det wist teckn dertill, att elden gådt lyckligen och wähl öfwer, men är hon heet, så måste straxt effterleetas, på hwad ställe elden gif:t sig diupt neder i dahlen och sökas dertill both; bäst är att man tager en såå full med gammal tierawatn och spiller på öfwersta klinten af dahl:n in centro (fen: napan), så blijr elden, som stulit sig in, dämpat, allenast man sedan trampar wähl till mull på det stället, der tieruwatnet spilltes.

Sedan elden som sades, gådt första gången öfwer hela dahl:n, brännes öfwersta klintten deraf i liuser låga tills han blijr någodt lägre, dernäst dämpas elden åter på klintten, och dahlbröst:t (dahlmun), som warit tillstäppat, öppnas, då det lugnar moth afftnarne ånyo, då ock dahlen begynner straxt effter öppningen gif:a bäst, ty elden gåår andra gången äfwen så öfwer, som then geck första gången då jtändningen skedde. Sedan står eij mehr att giöra än att man rifwer ned samma dahlhacken, fen. kläckero, hwarmed dahlbröset (haudan suu) öppnades, ibland omkring nedantill, ibland åter ofwanpå dahl:n att det brinner jemt och dertill behöfwes instrum., mallen N:o 3. Man skall tro att då badar dahlbrännare het. Han brukar af bräde att conservera sina fötter, träskoor under sina piexor, sådane som mallen N:o 4 L. 2 är. Detta ware bästa sättet att bränna en tierudahl, probatum est.

Om dahlsäckningen skref jag, om jag rätt mins, till H:r B:r, då han än war i Åbo, allenast det will jag här nämna, att antingen man släcker dahl:n med mulltåpning el:r med bara watn, så måste tappen i rännan wähl tillslås, eljest såsom elden, om icke tappen är wähl förwarad, då dahlen optändes, straxt gif:r sig ned i dahl:n och äntel:n begynner brinna i faatet opføre, så skeer ock wid släckande, att om tappen är öppen så blijr rännan full packat med grusgåhl och hinder.

3:o Om det wore möjeligit att af eldens krafft och heeta genom ann vedz-brännande utprässa tieran af törfweeden, så att tieruveden ej blijr opbränd? Swar: Jo, det kan göras med kånst; nog lärde jag mig i förra ryska tijden och öfwerwäldet att bränna af eenträdzstickor och gammal näfwer eenträdztiera och näfwerolja på det sättet. Men att bränna af furu och tallar tiera på det sättet att elden ej rörer wid veden, hwaraf tieran skall brännas till, tror jag mig intet; kunde hända jag på det sättet feck så mycket tiera, som någre skomakare behöf:a till beck. Man må bränna hwad man will så måste elden haa sitt.

4:o På hwad sätt man kunde bäst skyhla och conservera dahlen för veder och stärm? Är en ganska nyttig fråga, och nödig fråga. R.: Man måste se till att man fåar sin dahl på skogwuxen ställe. Men jag har ej tilfälle dertill, derföre gör jag så: Jag gör en gärd el:r gärde, om jag så kan kallat, runt omkring dahl:n således, att man sticker ned i dahlbrädden 3 st. stafwar på hwart ställe, binder med widjor deras ändar korswijs tillhopa, och lägger sedan långa gärdzel på korsen emellan stören, hwaremot jag låter reesa op bräder på den sijdan af dahl:n, hwarifr. vedret blåser, och om vedret wänder sig, lyftes brädrén åter på den kanten, men i brist af bräder brukar man dertill qwist och löffälla små biörckar.

5:o Om icke den öfre dehlen af furu och tall:r, som man ej kan räckas och räcka till att barcka, doger till törf. R: Wij haf:e nu begynt att bruka skarvfjern, som är lijk en kort lija, doch tiock och stadig på långt skafft, hwarmed qwistlösa trän barckas så högt op att der ej mehr lämnas att taga af. Alla trän, som äro antingen vederslagne el:r hafwa många torra qwistar el:r äro förtorckade i skatan, doga rätt så wähl som rötter och barckor till tieruwed, men bårt med lösa gårtallar.

G. Ad. Mittleriltä. — Från G. Ad. Mittler.

Högärewyrdige och Höglärde Herr Professor,
min gunstige H:r Broder!

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Den mig af Gud beskärte och ingenom mycken bedröfwelse denna werlden hijttils igenom wandrade k. gumman har nu åter bekommit en ny sorg, den henne hierteligen grämer, i ty at den högste Guden nådeligen har behagat ifrån denna werlden hädankalla hennes k. swåger, häradshöfdingen och vicelagmannen h. Anders Laneéus, hwarom wij i går med påsten erhöllo enkiefruns notificationsbref, öfwer hwilket dödzfall hon så mycket mera är bekymrad, som hon förmenar hennes där i huset warande dotter

Jacoba Iohanna Laneéa, därmedelst torde råka i någon lidelse. Jag som däraf tager lika dehl, wet wid så fatte omständigheter ingen annan utväg för det första at påfinna, än hörsamst bedia m. H. Broder såsom i neigden boende at effter godtfinnande, antingen taga det wärnlösa barnet till sig, eller gunstigt besörja at hon som hushållerska på något annat hederligt och anständigt ställe kunde ankomma, så framt m. H. Broder skulle finna orådel:t, at hon hos farbrodrens enkiefru längre qwarblefwe och till dess jag får tillfälle om hennes hijt hemtande eller fördehlachtigare befordran annorstädes besörja och föranstalta.

För den osäkra påstgången skull imellan Finland och här, särdeles denna årstiden, tilltror jag mig icke härjemte at öfversända någon bancosedel, men förmodar innom kort enligt h. capitainlieutenanten Jägerschiölds mig i dag gifna löffte, at hos m. H. Broder kunna deponera 10 plåtar till den kiära Iacobas förnödenhet. — — — Hörsamste tienare

Carlsrona, d. 31. December 1747.

G. Ad. Mittler.

Margareta Helena Mittleriltä, syntyään Raabilta.¹ — Från Margareta Helena Mittler, född Raab.¹

1. Min högtärade och aldrakiäraste Bror.

Valittaa surua Mennanderin vaimon kuoleman johdosta. Hänen oma miehensäkin kuollut 12. ja 13. p:n välillä helmik. 1741 jättäen kuusi lasta. Perikunnalla raskaita taloudellisia huolia. — Beklagar sorgen med anledning av Mennanders hustrus död. Hennes egen man dött mellan den 12. och 13. februari 1741, efterlämnande 6 barn. Arvingarna hava svåra ekonomiska bekymmer.

Min älsta dotter Greta Engla, som skulle till Österbott., hon är i Gäfle hos prost Melander, min saliga Drisselz morbror, och står hans hushål före men blir mycket hourt hantera, såsom egit barn i huset, der har hon warit i tu åhr. Den andra dernäst, Cerlotta Eljonora, är gift med stadtzfälkiern her i stad wid nam Frans Matisen, men i mycket slät tilstånd. Den triddie i årdringen wid nam Jacob. Johanna är än hemma hos mig till wärn, sedan wet

¹ Paljon oikeinkirjoitus- y.m. virheitä. — Många ortografiska m.m. fel.

Gud och hwar hon skall taga vägen; dij senare tre barnen har och Herren försedt på detta sätt: det älsta barnet en sån wid nam Erick Joakim, den har min salige Drissels swåger commonisster i Husby och Skiedre¹ församlingar, Abraham Gose, emottagit att fostra åp och hålla i informattion. Han är och nu som bäst i Upsala med sin informator, och lærer nu springa penal, dij will att han skall bliwa student till Jull. Deras tanke är, men docktor Melander lefwer i Upsala, kan han hielpa hånem till stippändium, iag wille önska han wore så lyckelig och träffade min Bror; det andra i årningen en flicka wid nam Cattarina Cristina, den har min salige Drissel bror cekreterar Johan Drissel, i Inkiöpin, emottagit för sitt egit barn; den tridie wid nam Marija Elisabet nu 4 åhr gammal, är hos hans andra swåger, kiörkioherd Lars Knoge, i samma församlingar, som den andra. Så har Herran sina underliga wägar, wälsignat i ewighet. Lätt mig min sötta Bror widare få weta, hwad Ehr bestälning derstädes har hwarit, och hwarföre min Bror har utwalt Upsala att wara i widh, iag menar der skall wara ganska dyrt, om eij endå har kommit hit att wij än en gån har fått talas wid, gör följe med min gässe från Upsala till Helsin. och blif her hos mig öfwer heljedagarne, åm intet något särdeles hinder är i vägen. Herwid sluter iag denna gån och anförtror min kieraste Bror i Gudtz milda wård och förblifwer min högtärade och aldrakieraste Brors tienskiöldiga tiennar.

Nortelje, d. 2.² 1742.

Margareta Helena Raab.

2. Ädle och Höglärde Herr Magister, min gunstiga Her Bror.

Kiittää kirjeestä. Hyvää uutta vuotta! Lohduttaa uskonnolliselta kannalta Mennanderia tää kohdanneen surun johdosta. — Tackar för brevet. Ett gott nytt år! Tröstar Mennander ur religiös synpunkt med anledning av dennes sorg.

Jag tackar och hörsammast för all den höflighet, wänskap och broderliga kierlek, som min kieraste Bror har täckz bewisa min

¹ Skederid.

² Kuukausi puuttuu. Alkuperäisen kirjeen ensimmä. sivun vasemman yläkulmaan on joku lyijykynällä merkinnyt: "42 Jan. 2". — Månadens namn saknas. Uppe i vänstra hörnet på första sidan av det originala brevet har någon med blyertspenna skrivit: "42 Jan. 2".

lilla sån, nu wid sitt wistande i Upsala. Herren Jesu han tänke och på det barnet till det bästa! Gud hwälsigna min Bror, som behagar ärhindra mig den godhet, som iag har kunna wisa hånom i hans spädaste barndom, som likqwäl mit samwette säijer har warit mer illa än wähl, men så har iag åfta kunnat roa mina sinnen och fångnat mig deruthaf, att ehuru illa iag kunnat giordt, har lickqwäll ingen annan wid dij åhren kunnat ställa min Bror tilfredtz än iag, ehuru stor flit både mor och mormor telika med andra kunde använda dertill; ägde iag nu den förmån så wore iag lyckelig. Hwarmed iag förblifwer min högtärade och aldrakieraste Brors tienskiöldigste tiennarinna

Nortelje, d. 22. Jan. 1743.

M. H. Raab.

In margine: Mina barn, som her äro tilstädes, låtta öfvermåttan helsa kieraste Bror, må alltid wähl, adiö!

A tergo: Till Philosophiæ Magister och Adjunctus wid Kongl. academien i Åbo, Ädle och Höglärde Herr, HERRen Carll Friedrich Mennander a Upsala.

3. Högtärade och aldrakiäraste Bror.

Aikoo mennä 24 p:nä kesäk. uusiin naimisiin G. A. Mittlerin kanssa. — Ämnar den 24 juni ingå ett nytt giftermål med G. A. Mittler.

Han är änklunge, har 5 st. barn, en sån åm 22 åhrs ålder är löjtnant och har nu i vår rest utomlans, en dotter 16 åhr gammal i Riga hos sin mors moster för egit barn barnlösa, mycket ricka, en dotter 18 åhr hemma, en 14, och en liten sån 2 åhr, som moder har döt i barnsäng efter, äger en liten gård och tämliga wackra husskierådtzaker och wackert silfwer, har 600 d. silfwer i lön, mycket god, gudfruchtig och ärlig sinter kar åm 50 åhrs ålder, och iag 45 åhr gammal. Gud som bäst wet, hwad afsicht han åhter har med mig fattige menniska med detta, lærer skicka alting så med mig som hånom täckes. Gud låte mig få förspörja at min aldrakiäraste Bror måhr wähl och nu sedt sig ut en så wacker fru igen, som han kan med alt nöije lefwa tilsammans med i många åhr. Hwarmed iag

har ähran at wara min enda sötta och högtärade aldrakiäraste Broxs trognaste tiennarinna och moster

Carlsrona, den 20. Julj 1745.

Margareta Raab.

P. S. Helsa alla, som mit nam kienna, wid tilfällen, giemte mina k. anhöriga bedia hierteligen helsa min enda aldrakiäraste systemsån, helsa och min kiära dotter åm läglighet medgifwer och war så god och lät henne wetta bröllopdagen.

A tergo: Till Philosophiæ Adjuncten Ädle och Höglärde Herr Carl Friedrich Mennander detta a Åbo.

4. Min högtärade aldrakiäraste Broder och endaste systemsån.

Kiittää kirjeestä ja onnentoivotuksista. Ylistää Jumalan armorikasta johdosta omassa elämässään. — Tackar för brevet och lyckönskningarna. Prisar Guds nåderika ledning i sitt eget liv.

Min högtärade och aldrakiäraste Broder tienstkiöldige tiennarinna

Carlsrona, d. 5. Augusti 1745.

Margareta Helena Raab.

A tergo: a Monsieur Monsieur Carl Fridric Menander detta, Åbo.

5. Min k:ste Herr Broder.

Kiittää Mennanderin 30. IV. 1747 p:tystä kirjeestä. Toivottaa onnea Mennanderin Johanna Magdalena Hasselin kanssa solmiaman avioliiton johdosta. — Tackar för Mennanders brev dat. den 30. IV. 1747. Lyckönskar med anledning av Mennanders giftermål med Johanna Magdalena Hassel.

Tienstkiöldige tiennarinna

Carlsrona, d. 14. Maji 1747. Margareta Helena Mittler ne de Raab.

6. Högärewördige och Höglärde Herr Professor, min Högtärade kiäraste Broder.

Lankomiehensä, tuomari Andreas Lanæuksen kuoleman johdosta pyytää Mennanderia ottamaan hoivaansa tyttärensä (vrt. G. Ad. Mittlerin kirjettä s. 365 j.s.

sekä *Jacobina Johanna Lanæan kirjettä, s. 250*). — *Till följd av sin svågers, häradshövding Andreas Lanæus' fränfülle ber hon Mennander taga hennes dotter under sitt beskydd (jfr G. Ad. Mittlers brev sid. 365 samt Jacobina Johanna Lanæas brev, sid. 250).*

Tienstskiöldige tienarinna

Margareta Helena Mittler ne de Raab.

Carlsrona, d. 31. Decemb. 1747.

P. S. Min k. man är så god och låfwar igenom någon commissioner anmoda min gunstiga Bror der å orten uttaga för henne 60 d:r koppar. Hans hiertelag är alt för got; men 600 d:r silfm. lön med 10 barn i dessa tider wil intet långt förslå; åm hennes person stode mina syskon an i deras hushål, så kan iag försäkra at hon wore både huld och tillförlitligare än en främmande. Imedlertid ber iag min säta Bror eij ogunstigt uptaga mit hierteliga tiltroede. Adiö.

7. Högärewyrdige och Höglärde Herr Professor, min k. Broder.

För några weckor sedan hade iag bref af min k. dotter Iakobin Lanæa ifrån Moisio, deruti hon giemte kungjörelse åm des ärnade resa till min k. Broder och mera gemwähl berättade, ibland annat, att tränne frijare sig hos henne anmält samt förfrågade åm råd, och ehuru warken iag, min broder eller k. man, i anseende till den beskrifning hon åm dem giorde åss, något serdeles deröfwer yttra kunde, så har iag dock med swar därå dröijt till des jag finge swar åm pänningarnes framkomst, som henne någon tid förut tilskickades, wilket wij nu under d. 29. Maji sistl:e ärhållit, uthi wilket swar hon telika gifwer wid handen at sig en annan frijare anmält, som är expeditions befalningzman, benänd Hörman, en änckling åm 48 åhr, uthan barn, och har des förra hustrus arwingar aldeles ifrån sig skildt samt endå i et förmögigt tilstånd med mera, som hon åm mannens ärbarhet och andra sinnens goda egenskaper åmförmåler. Detta partij anse både iag, min k. man och broder för henne både anständigt och nyttigt och hafwa uthi innelyckte bref till så wähl fru Così Losierna som Iakobina sådane wåra tanckar yttrat under tilönskan af Gudz nådz och milda wählsignelse så framt det är Gudz

nådiga behag och de k. anhörige samt wännerna der å orten, som mannen med tilhöriga åmständigheter bette än wij kiänna, sådant äwen gilla och tilstörcka, och som hon uthi mer berörde des bref låtit förstå at hon uti detta henne så nära rörande angelägna ärendet äwen wille min k. Broders mogna råd inhemta, så beder iag hierteligen min kiäraste Broder täckes henne till dett bästa råda. Gud wälsigne min k. Broder för all åmwårdnad, möda och beswär, samt förlåt at iag nu åhter beswärar med öfwersänningen af detta inlyckte brefwet, waråm iag wördsammast beder såsom och att anmäla min och min k. mans wördnad hos k. Syster och hennes k. föräldrar, iag förbliwer oafåteliggen min högtärade k. Broders hörsamste tienarinna

Carlscrona, d. 23. Junij 1748.   Margareta H. Mittler ne de Raab.

8.   Högärewördige och höglärde Her Professor, min
aldrakiäraste Broder.

Kun ei viiteen kuukauteen ole saanut tietoa, onko hänen tyttärensä Jakobina Lannæan ja nimismies Jean Hörmanin avioliitosta tullut mitään, pyytää Mennanderia siitä ilmoittamaan. — Då hon ej på 5 månader fått veta, om giftermålet mellan hennes dotter Jakobina Lannæa och länsman Jean Hörman kommit till stånd, ber hon Mennander meddela därom.

Trogna tienarinna

Carlscrona, d. 17. Novwmb. 1748.   M. H. Mittler ne de Raab.

P. S. Uthi min dotters bref, som låg under min k. Brors covert, war en liten bankosedel till henne på 24 d:r kopp. Gud låte intet brefwet blifwit förkommit, men så tycker iag hon har endå bordt skrifwit sedan den tiden i så angelägit måhl, som min dotter skref.

9.   Högärewördige och Höglärde Herr professor, min k. Bror.

Saanut Mennanderin 23. XII. 1748 päivämässä sekä tyttärensä viittä päivää myöhemmin p:tyssä kirjeessä tiedon Mennanderilta edellisessä kirjeessään pyytämästään asiasta. Jottei tarvitsisi Mennanderia vaivata, osottaa kirjeensä tyttä-

relleen: Lohja, Hiittinen. — Har genom Mennanders brev av den 23. XII. 1748 samt sin dotters brev fem dagar senare fått svar på sin fråga i det föregående brevet. För att ej behöva besvära Mennander adresserar hon sina brev till sin dotter till: Lojo, Hitis.

Tienstkiöldige tienarinna och moster

Carlsrona, d. 9. Mars 1749.

Margareta H. Mittler ne de Raab.

R. C. Morianilta, syntyjään Nierothilta. — Från R. C. Morian, född Nieroth.

1. Högwälborne ock wörddadä (*sic!*) Härr Biskop.

Kiittää hänen sairaalle pojalleen osoitetusta hoivasta ja huolenpidosta. Kirjeenkirjoittajan kotonakin yksi lapsista issarokossa. — Tackar för all ömhet och omsorg som bevisats hennes sjuke son. Ett av de hemmavarande barnen fått kopporna.

Högwälborne ock Högtärade Herr Biskoppens ödmiukaste tiänarinna

Mälkilä, dän 27. April 1767.

R. C. Morian ne de Nieroth.

2. Högwyrdigste Herr Doctor ock Biskop.

Ppytää Mennanderia suosittellemaan valtiopäivillä, erityisesti pappissäädysä, kirjeenkirjoittajan väyn luutnantti Thure Köhlerin anomusta (sen sisällyksestä ei mitään mainita), sekä Upsalaan lähtevää poikaansa jollekin tuntemalleen professorille. — Ber Mennander med sitt förord på riksdagen, särskilt i prästeståndet, rekommendera brevskriverskans måg, löjtnant Thure Köhler (innehållet i denna ansökan icke känt). Ber M. även rekommendera sin son hos någon av de professorer han känner.

Högwyrdigste Herr Doctors ock Biskö⁸pens ödmiuka tienarinna

Mälkilä, dän 4. Sep. 1769.

R. C. Morian, föd Nieroth.

Abraham Paléenilta. — Från Abraham Paléen.

1. S. T. Min Högt:de käraste Bror.

Kiittää siiti, että Mennander on omistanut ensimmäisen opinnäytteensä m.m. hänelle. Onnea akateemisille opinnoille! Hyvää joulua ja uutta vuotta! Vanhemmat pojat Turussa, mutta 10-vuotias Ulrik poika kotona. — Tackar Mennander för att denne tillägnat bl.a. honom sitt första läroprov. Önskar framgång i de akademiska studierna. En god jul och ett gott nytt år! De äldre sönerna vistas i Åbo, men den 10-årige Ulrik är hemma.

Min hiertans käraste Brors tienstskyldigste och trognaste Farbror
Wijksberg, d. 17. Nov. 1731. Abrah. Paleen.

2. S. T. Min högt:de käraste Bror.

Kiireet estäneet kirjoittamasta. Hyvää joulua ja uutta vuotta! Tervetuloa Wiksbergiin! — Ämbetsysslor hindrat honom att skriva. En god jul och ett gott nytt år! Önskar honom välkommen till Wiksberg.

Min högt:de käraste Broders hörsamme, trogne och käre Faderbroder

Wijksberg, d. 12. Decembr. 1733. Abrah. Paleen.

3. Min hiertans käre Bror.

Saanut Mennanderin 17. I. 1734 ja 4. IV. 1734 p:tyt kirjeet ja havainnut jälkimmäisestä kuten jo aikaisemmin Mennanderin äitipuolen kirjeestä Mennanderin isän ja kirjeenkirjoittajan velipuolen kuoleman. Valittaa surua, lausuu lohdutuksen sanoja. — Fått Mennanders brev av den 17. I. 1734 och 4. IV. 1734 och erfarit av det senare såsom redan tidigare av Mennanders styvmors brev att Mennanders far och hans (brevskrivarens) styvbror avlidit. Beklagar sorgen, uttalar tröstens ord.

Den store Guden är ock faderlöses Fader effter des oryggeliga löffte. Iag blef faderlöös på mit 6:te åhr, ja då och så godt som moderlöös genom fattigdomen i huset, men låfwat ware Herran, som härtill mig hafwer hulptit, han hielper och wissەرligen ännu intill min lefnads sluth ock sedan annammar min siähl uti den

ewiga glädien der Gudh oss alle låte mötas åth eller finna hwarandra i sinom tidh.

Min käre Bror skrifwer sig willia resa hijt med första farkåstarne ifr:n Stockholm, hwarför iag och lemnar alt det öfriga orördt, intill dess wij få talas widh. Iag weth inttet, hwar käre B:rs senare bref så länge dröjgdt, iag feck det först i går wid Pemar körkan, ock önskade altså nu, att detta måtte änn träffa min käre Bror antingen i Stockholm eller Upsala, efftersom iag och detta på Stockholm i förstone ställer, så wida iag menar k. Bror der nu wara. Men skulle så wara, att käre Bror skulle resolvera sig gerad till Österbotn att resa, så correspondere då med mig om alt hwad som förefalla kan, eller nödigt är. Iag försäkrar min käre Broder, att iag af uprichtigt sinne och hierta i råd och dåd skall söka gå min käre B:r tillhanda så länge iag lefwer. Iag skref och strax min k. B:rs stiufter swar på notificationsbrefwet och recomenderade min k. B:r uti hennes grace nu som tillförende, nämde och med någre ord, att all onödig bekåstnad wid begrafningen skulle besparas, doch att den salige mannens andelösa lekamen hederligen må komma uthi dess hwilorum. Iag lemnar alt öfrigt till munteligit tahl, som Gud låte å begge sidor med fågnad skee, efftersom iag nu och är på resande foth till någre förätningar, på hwilcka iag i 14 dagar lærer dröija, då är iag åter hemma, om Gud will, så att iag hoppas få tala med k. B:r här, om eij förr, så i Pingsthelge. Gud wålsigne dig käre B:r och förlåne honom alt hwad han sielf sig åstundar och Gudi är behageligit, önskar mig af alt mit hierta, näst trogn hälssning ifr:n min k. hustru och mine flickor som äro hemma. — — — Faderbroder

Wijksberg, d. 13. Maii 1734.

Abrah. Paleen.

Uhrsächta min stora hastighet.

4. Min hiertans käre Bror.

Mig är inhändigat min käre Broders bref ifr:n Stockholm under den 31. passato, hwaraf iag inhämtat, att min käre Broder då warit resfärdig åth Österbotn. Gud låte k. B:r nu mehra wara wähl

framkommen, och har iag ej underlåta bordt att berätta min käre B:r swar, det iag wähl ej undandrager mig att gå käre B:r tillhanda med råd och dåd effter yttersta förstånd som en wanlig Faderbroder, men att komma till Illmola den tiden begrafningen i sommar kan skee, är för mig aldeles omöjeligit, emedan iag denna tiden warit och änn är mycket siuklig.

Särdeles råd kan iag ej heller nu meddela min k. B:r, innan iag får höra, om den salige giordt något skrifteligen eller lemnat någon disposition effter sig antingen skrifftel:n eller muntel:n, hwarom min k. B:r i förstone oförmärkt wille förnimma, besynnerl:n om någon af prästerskapet skrifftat honom på des sotesäng, och om icke han då för densamma sig något uthlåtit, af hwilck. på den händelsen begiäres sådan attest, som han wid påfordran beswärä kunde, hwaraf iag förwäntar copia med påstn och hwad mehra kunde finnas af den salige förordnat skriff:t:n eller muntel:n uti witnens närwaro.

Elliest kan och k. B:r göra sig, sedan begrafningen öfwegåt, med maneer underrättad, om der finnes någon afwittringsskrift om des möderne och huru den lyder, som iag äf:n wäntar part af, samt då tillika, huru k. B:rs stiufermoder sine barn afwittrat och huru dhe redan äro betalte för sit fäderne med mehra. K. B:r måtte ställa sig lydigh och hörsam moth sin stiufermoder och att med maneer drifwa, hwilcket kan wara bättre änn straxt lägga sig i twist, hälst som och nådeåhrs-inkomsterne änn påstå till Walburgi, hwaruti k. B:rs så wähl som hon är dehlachtig. Doch skulle iag ej tycka orådeligit wara, att inventarium öfwer egendomen i boet under tidh skulle uprättas, hwarwid mycket är att observera. Men iag will för denna gången sådant förbigå, intill des iag får höra af k. B:r omständel:n uti alt och huru det enats. Käre B:r will sig likna i åthhäfwor och elliest etc.

I Wasa eller Christina måtte k. B:r hafwa en trogen wän, som lagar k. B:rs bref till mig riktigt med påstar och mine åter ifr:n påsten till honom, elliest kan owän dem förhindra. Låt mig weta hans namn, så will iag under hans couvert skrifwa minē bref till k. B:r.

I öfrigt håller iag rådeligit, att k. B:r resolverar sig vidare sine studier att idka wid Åbo academien, såssom mindre kåstande änn i Upsala. Egen fader är nu död, käre B:r, så att försigtigheet

mehra änn förr nu måtte brukas. Nog skulle iag och önska få weta om k. B:r täncker till hösttermin wid academien eller först i winter. Alt för hastigt får man ej skillia sig ifr:n huset, och alt för länge får man ej försumma sine studier. Om detta med mehra får iag wähl weta k. Brors mening, fast och om k. B:r wore hågad att antaga någon condition sådan som han lika fult finge idka sine studier wid academien, hwarom man då kunde höra effter, eller om han tänke lefwa på egne medel, som lærer blifwa kåstsamt. Iag önskar sluttel:n min k. B:r i Jesu beskydd och näst trogne hälssningar ifr:n min k. hustru och alla barnen är till min död min käre Broders — — — Faderbroder

Wijksberg, d. 26. Junii 1734.

Abrah. Paleen.

P. S. Min käre Broders käre moder, änkieprobstinnan hälsses ifr:n mig mycket flitigt. Iag nämnde och uti mit bref till henne, att all onödig bekåstnad wid den saliges begrafning kunde förekommas, hon må ej det hafwa med obehag uptagit, emedan iag det giordt i en god mening.

A tergo: a Monsieur Monsieur le Candidat Carl Fridric Mennander a Wasa et Illmola Pastorat. Hoos H:r Påst-Inspectoren i Wasa recommenderas detta des ägare i egen hand att befodras.

5.

Min Högt:de käre Broder.

Saanut Mennanderin 21. VI. 1734 p:tyn kirjeen. Ei ole voinut saapua hautajaisiin 17. VII. 1734. — Fått Mennanders brev, dat. den 21. VI. 1734. Har ej kunnat komma till begravningen den 17. VII. 1734.

All först wille iag wara underrättad, huru afwittringsskrifften om min k. B:rs möderne lyder och om hans sahl. fader sedermehra för sin död antingen muntel:n eller skrifftel:n giordt någon disposition, huru effter hans död emellan des änkia och enda son, min k. B:r, skulle förhållas. Föränn begrafningen är öfwerständen, anstår wähl k. B:r inttet att iöre något om arfskapet. Men sedan det är skedt, måste wähl k. B:r med maneer och höfligheet wid

gifwit tillfälle förnimma af sin k. stiufermoder, huru med honom och hans vidare fortfarande uti des studier skall blifwa, då man lærer förmärka hwad hon menar, så att tahl på tahl sedan kan falla, samt käre Bror låta förstå, det et behörigt inventarium öfwer all egendom i boet måtte skeep, samt hans möderne deraf först blifwa betalt, och hwad sedan öfwer andra uthbetalande afgiffter finnes, delas effter lag, så att k. B:r deraf tillkommer för fädernet helfften och andra helfften tillfaller hans stiufermoder för hennes gifftorät, hwaremoth är laglikmätigt, att till inventarium bör äfwen höra all hennes egendom i boet eller utom boet, såssom till exempel om hon och hade uthstående fordringar med mehra.

Iag skrifwer nu härom allenast till k. B:rs uplysning, men när iag får af k. B:r wiss effterrättelse uti ofwannämnde och hwad iag i mit förre bref af den 26. nästl:ne Junii förmälte, så skall iag skrifwa tydeligen och äf:n apart till min k. B:rs stiufermoder att i alt måtte gå riktigt och min k. B:r ingen oförrät tillbiudas. Imedlertid wille min k. B:r näst sig sielf anmäle min hörsamme hälsning hoos sin k. stiufermoder och äf:n afgifwa innelychte, hwaruti wij beswarat invitationsbrefwet till begrafningen, som k. B:r lærer och få närmare sielf see och läsa. Herren Gudh ware med Eder alla och låte alt wähl i sämia och kärlek aflöpa, önskar af hiertat — —
— Faderbroder — — —

Wijksberg, den ...¹ Julii 1734.

Abrah. Paleen.

P. S. Iag wäntar min k. B:rs swar med första, då iag närmare mig skall uthlåta så i et som annat.

Iag ämnade förgäta att nämna om den saliges personalier. Mig är deruti eij vidare i minnet, änn att han är född år 1673 i Mennäs by i Nykyrkio s:n, des fader h:r Anders Mennander war i samma s:n capellan och moder hette Anna Meyer, bemt:e hans fader blef död i des barns späde år. Då blef min sahl. Fader H:r Eric Palenius capellan i Nykyrkio och gifft med bem:te min sahl. broders och min moor, hwilcka sedan hölt sine stiuferbarn under præceptorer intill sin död, och derpå blef min sahl. bror student i Åbo. Seder-mehra kom han att blifwa rector scholæ i Rewall, der han och blef första gången gifft med domprobstens dotter, min k. Brors sahl. moder. Seder-mehra war han och kyrkioherde i Estland uti en sochn

¹ *Aukko alkuperäisessä. — Lucka i originalet.*

som kallades Fickel. Men åhr 1710 måste han flychta derif:n undan fienden, miste och 3 sine barn samma åhr i pesten. 1711 eller 1712 om iag rät mins blef han kyrkioherde wid finska församlingen i Stockholm, sedan han först flychtade hijt i orten ifr:n Rewall, jag påminner mig år 1711. Trettondedag tiden kom han ifr:n Pårkala till mig på Finby i Pikie s:n och om sommarn eller nära dereffter reste han öf:r till Sverige till finska pastoratet, uthi h:r Kowij ställe, som då kom till Wasa, sedermera fek han fullmact på Laihela pastorat i Österbotn, war och dijt redan ankommen, men 1714 åter måste flychta tillbakas undan fienden, och åter dereffter kom att blifwa kyrkioherde wid bm:te finska församling intill des han kom till Ilmola. Iag må ej annat tro, änn att han, sahl. man, måtte hafwa annoterat på något ställe om sin födelse, framsteg och transporter. Hiertans B:r, uhrsächte min hastigheet, emedan iag och nu på timen feck en hehl hop med främmande ifr:n Åbo, så att iag nu måste sluta.

6. Min Högt:de käre Broder.

Under mit träge arbete wid påstående höstetingen har iag ej tillförende hunnit beswara min k. B:rs bref af den 2. Aug. nästl:ne, som war tämmerlig gl:t innan iag det feck.

Om min k. Broders stiufermoder skulle wara så obillig att hon wille afräkna på k. B:rs möderne något af det Lanæus hafft om händer, så förfaller det så mycket lättare, som att iag seer af den till mig skickade copiale afwittring, det k. B:rs sahl. fader hafft äfwen k. B:r förmynderskapet, så att k. B:r deruti ej behöfwer fruchta för något answar eller afräknande. Med sorgekläder och det öfriga k. B:r skrifwer om, synes wara sak samman, hwarom iag mig och förbehåller närmare att yttra om min swägerska deruti skulle med alfwar tillbiuda min k. B:r någon oförrät. Om min k. B:rs stiufermoder jemte sin moder ej elliest om hans fäderne richtighet skulle komma med sanningen fram, så är ytterste medlet att få det beswäria, nembl:n så inventarii richtighet som all afkortning. Men skulle min sahl. broder hafwa sådant aftahl giordt och ingåt med denna sin senare fru wid deras inträde uti gifftermålet, att hennes egendom ej skulle sammanblandas med hans eller komma att uptagas som et boo, så har hennes son om sit fäderne ej heller

att blanda sig uti k. B:rs sahl. faders egendom, eller deraf sitt fäderne att åtniuta, utan af sin moders proprie boo. Doch tror iag aldrig min sahl. broder till sådant orimmeligit pactum hafwer gåt. Men wore det skedt, måtte deröfwer skrifftel:t och med witnen verificerat eller elliest trowärdigt document upwijsas, elliest är det fåfängt.

Med inventarii uprättande lærer ej wara hast, hälst en god dehl af nådåhret änn återstår och dagel:n derigenom i boet flyter, doch skulle det ej skada att närmare fram det skedde, men frågan är, hwem det skall förrätta. Häradsh. i orten wore dertill tienligast, men mån han är owäldug och ej i skyldskap eller swågerskap med änkieprobstinnan. Låt mig weta derom och huru långt ungefähr ycehäradsh. Polviander derif:n boor och om han är owäldug eller ifr:n swågerlag. Så kunde man begiära honom dertill. Böckerne komma ej till inventarium utan böra alla apart effter afwittringen k. B. tillhöra. Låt mig weta härom k. B:rs mening, då iag och sedan wille skrifwa hans stiufer till och förnimma i alt hennes mening till en begynnelse. K. B:r måtte ej länge dröija med swaret, törhända att man behöfwer inlägge uti Kl. håffrätten och begiära constitutorial för någon till detta inventarii uprättande och jämkande, om ordin. domaren i orten, som h:r häradsh. Mollin lærer wara, ej wore dertill tienlig. Gud gifwe att wägen ej wore så lång oss emellan, så skulle iag sökt en gång wid tillfälle komma dijt op, att man muntel:n närmare om alt kunnat conferera och öfwerlägga, men den länge wägen och min swaga hälssa betage nu den förmån. Doch hoppas iag att alt ändå skall wähl aflöpa. Och som iag nu ej mehra hinner för denna gången, önskar iag min k. B:r i Iesu beskydd och med troheet förblifwer min högt:de käre Broders tienstskyldige Faderbroder

Sagu s:ns tingsställe, den 23. Sept. 1734.

Abrah. Paleen.

P. S. Detta bref kan min käre B:r wähl läsa sin k. stiufer, om han så will eller nödigt wore. Iag will ock betro min k. B:r, att iag talt widh notarien Petter Iusleen, som Bror wähl känner, det han will åtaga sig resan dijt op, om käre B:r så skulle tycka af nöden wara, han är förfaren i alla delar uti slika måhl, så att om och min k. swågerska wille bifalla honom, att förklara till en mediator i detta måhl, så skulle iag wara wiss derpå, att alt med minsta omkästnad och richtigast kunde aflöpa.

7. Min hiertans käre Bror.

Wid Halicko-tinget d. 14. passato bekom iag min k. Brors skrifwelse af d. 28. Octob:r nästl:ne, i anledning hwaraf nu föllier härjemte min skrifwelse volant till hans k. stiuferoder, som k. Bror har at igenomläsa och fasttrycka samt skyndsammast sin k. stiuferoder at tillställa och begiära hennes skrifftelige swar deröfwer, hwilcket iag med aldra första änn förr Juhl hit förwäntar. Skulle min k. swägerska willia bifalla at i wänlighet uthreda om alt detta arfskap angående, så will iag härifrån betinga för min k. Bror en beskedelig och uti slika måhl förständig karl, at derwid å k. Broders wägnar jemte honom sielf, såsom en god man, wara tillstädes och hans tillständiga rätt bewaka. Om ock min k. swägerska skulle härwid seija, at hwad hade iag häruti at giöra, såwida min k. Broder är redan myndig sielf, så kan min k. Bror tillstå och swara, at han äfwen mig derom anlit, såsom des skyldaste och närmaste blodsforwant. Skulle nu min k. swägerska, som sagdt är, samtycka till wänligit öfwerenskommande, så tycker iag lägligaste termin der till wara den 20. Januarii nästkommande. Öfwerläggen nu derom med sin k. stiuferoder i wänlighet och beskedelighet, hwartill Gud förläne sin nåd och wälsignelse, at alt i wänlig kärlek kunde beläggas och dermedelst rätwijsan å bägge sidor bibehållas. Häröfwer förwäntar iag min k. Brors jemte des k. stiuferoders skyndsamma swar och — — — förblifwer min högtärade k. Broders — — — Faderbroder

Åbo, d. 3. December 1734.

Abrah. Paleen.

A tergo: Till min käre Brorson, studenten H:r Carl Fredric Menander detta i Illmola Prästegård.

8. S. T. Min högtärade käre Broder.

Jag har i korthet skolat beswara min k. Brors i går mig inhändigade bref under d. 18. passato ehuru siuklig iag är, emedan iag nu i samfälte 7 weckors tid här i Åbo måst hålla sängen. Och står hoos Gud när iag kan komma till min hälsa igen. Iag har beswarat min k. Broders stiuferoders bref på sät som medföllande uthwiisar,

hwilcket min k. Bror kan henne öfwerlefwerera sedan han det igenomläsit och fast häfftat.

Enär denna jventering och förrätning försiggåt, så kan k. Bror meddela mig deraf part och derhoos berätta hwad han derwid har at påminna, då iag mig will närmare yttra uti hwad som erfordras och nödigt wara kunde. Imedlertid har iag hållit för onödigt i anseende till k. Brors anförda omständigheter, at skicka någon dit såsom fullmächtig för k. Bror, hälst som det utan bekostnad ej kunde aflöpa, hwarföre måtte min k. Bror nu sielf wid denne jventeringen och delningen observera och bewaka sin rät, gifwandes mit förra till min k. Brors k. stiufter afgangna bref nogsamt anledning, huru samma förrätning bör skee, så at om ock min k. Brors k. stiufter, hwilcken öfwer egendomen gåt, så i sin sahl. mans lifstid, som effter hans död, hade något af egendomen uthlånt eller ock gifwit sin son af förra giffet öfwer des fäderne, bör sådant till jventarium uptagas, men skulle hon dertill ej willia samtyckia, så bör likwäl effter min k. Brors påminnelse derom uti jventario inryckas och förmålas, antingen till vidare öfwerenskommande eller laga uthförande, på samma sätt bör äfwen förhållas uti alt det öfriga, som stridigt blifwa kunde, på det man måtte hafwa någon uplysning och anledning, hwad ständigt och stridigt blefwo, kunnandes min k. Broder emottaga sit moderne samt hwad på fädernet effter berörde fördehning tillfalla kan, doch at han derwid sig förbehåller mig såsom sin endaste faderbroder och närmaste blods-förwant, at meddela af hela förrätningen behörig part, innan han ratificerar giöremålet eller förrätningen derutinnan med sin underskrift. Så är nu min mening härutinnan, hwad mera under sielfwa förrätningen kunde förefalla, lærer min k. Broder i anledning deraf kunna finna sig uti och observera sin rätt. Herren Gud gifwe sin nåd och wälsignelse å bägge sidor och förekomme alla onödige stridigheter, så at och all vidare process, som har sine förtretligheter och omkostningar med sig, måtte blifwa betagen. — — —
Min — — — käre Broders — — — Faderbroder

Åbo. d. 10. Januarii 1735.

Abrah. Paleen.

9.

Min käre Bror.

Saanut Mennanderin ja tämän äitipuolen kesken tehdyn perinnönjakokirjan, jota pitää kohtuullisena. Kehottaa Mennanderia säästien käyttämään perintöään. — Fått det mellan Mennander och dennes styvmor uppgjorda arvskiiftesinstrumentet, som han finner billigt. Uppmanar Mennander sparsamt använda sitt arv.

Men träredskapen med thet öfrige huusgerådet, som k. Bror ej sielf behöfwer, jemte boskapen och spanmählen, kan han thet möijeligast sig giöra låter till penning användas, effter spanmählen nu ej heller här gäller mehr än 13 à 14 d. rågen, och 10 à 11 d. kornet. Doch lærer k. Bror och behöfwa något af spanmählen och victualiepertzelarne, så framt han hijt eller till något annat universitet sig begifwer, som ifrån Österbotn med fahrkåst i währ äfwen hijt flyttas kan; hwarest och med bättre fördehl lærer kunna afsättias dhe säng- och lijnkläder, som k. Bror ej sielf behöfwer, äfwen som k. Bror lähn- och kullerstohlarne med coufferten och kistorne till vidare kan hafwa i behåld, med mehra, som k. Bror sielf rådeligast finner. Mehra kan eller mächtar iag för denna gång icke min k. Bror till underrättelse lemna, medan iag, Gudi klagat, nu alt sedan den 26. Novembris sidstl. legat till sängs af en swår passion, så att den högste wet hwad uthgången therpå blifwer. — — — Trognaste faderbroder

Åbo, den 20. Martii 1735.

Abrah. Paleen.

10.

S. T. högt:de käre Broder.

Då min käre Bror som hastigast war här uthe senast, förgat iag att fråga af min k. B:r om han wille betiena sig af huusrum uti min Åbo gård, emedan dertill wore lägenhet, sedan fru Burman ifr:n Michelsmessan näst kommande kommer derifr:n, så att både den stugan jemte hwalfwet innanföre, samt bodan och kellaren, hon innehafft, blifwa lediga, har fördenskull iag skolat min k. B:r härmedelst derom förståndiga så att om han will, skola bem:te rum eller hwilecka han af dem will hafwa, stå honom till tjänst, på det han må slippa att hyra huus, till dess för k. B:r någon bättre förman kan sig yppa. Men skulle k. B:r ej behöfwa eller behaga detta

tillbåd, så ähr k. B:r så god ock låter kangiuterskan madame Elgh derom wete, emedan iag anmodat henne, på sådan händelse, bem:te huus att uthhyra, hwem som behagar. Min k. hustru ock mine barn låta hælssa käre Bror och wänta att få weta hwad der nu höres. Gud wälsigne k. B:r i andelig och timmelig måtto, önskar af trogit hierta — — — Faderbroder

Wijksberg, den 23. Aug. 1735.

Abrah. Paleen.

P. S. Besök oss här ibland, k. B:r, då han har tid och får lägenheet, k. B:r är alltid wählkommen anhörig.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Friedericus Mennander le Maitre de Philosophie en Åbo.

11. Ädle och höglärde H:r Mag., min högt:de käre Broder.

Kun yliopp. Limatius pian lähtee, pyytää kirjeenkirjoittaja Mennanderia ja vävyään Stenmania hankkimaan pojilleen Abramille ja Fredrikille hyvän koti-apettajan. — Då stud. Limatius snart reser, ber han Mennander och sin svärson Stenman skaffa en god informator åt sina söner Abraham och Fredrik.

— — — käre Broders — — — Faderbroder

Wijksberg, d. 20. Sept. 1736.

Abrah. Paleen.

12. Ädle och höglärde H:r Magister, min högt:de käre Bror.

På Mainiemi feck iag min k. Brors bref af den 20. hujus och tackar skyldigst för beställningen deruti nämnes, hwarom wij framdeles genom Gudz nåd få muntel:n tala närmare.

Den 23. om qwällen kom iag hem och är krasslig, hwilcken min siuklighet den obeskedelige Limatius änn mera ökt, som emoth ord och aftahl, ja all redelighet, lemnat mina barn uti min frånwaro handlösa, sedan han först som en best sig åthburit. Gud ware låf, som skilt honom ifr:n mit huus, fast iag hade önskat det kunna ske på bättre sät. Jag hade aldrig kunnat tro honom hysa så stor arghet

i sin krop som iag sedermera befunnit, men Herren näpse honom och löne honom för all förtret han mig tillfogat.

Jag har skrifwit h:r professor Wallenius till och frågat, när han hade tid att examinera mine barn, wäntande derå swar, som ock, om eller hwilcken iag får för mine barn till informator? Hiertans Bror, när examen skeer, önskade iag gärna honom derwid äf:n wara när för wisse orsaker skull och altså will iag skicka häst effter käre B:r till den tiden, allenast iag får låf dertill och weta tiden af h:r professor Wallenius när det beqwämligast ske kan. — — —
Faderbroder

Wijksberg, d. 28. Octobr. 1736.

Abrah. Paleen.

P. S. Om Limatius kommer i mina rum i Åbo, såssom att afhämta derifr sina saker, så ber iag käre Bror att seija gårdzwachtshustrun, det hon ser effter, huad han derifr:n tager och att han eij må röra dni Iohans böcker.

A tergo: Herren H:r Magisteren ädle ock höglärde Carl Fredric Mennander i Åbo.

13.

S. T. Min högt:de käre Broder.

J största hast är mit yttrande på min högt:de käre Broders ankomna bref af den 30. passato, att iag sannerligen inttet kan finna mig så hastigt, hwad iag skulle råda min käre Bror till af det anbudne i Helsingfors, hälst som min k. B:r eij nämner hwad som är tillgiordt öfwer des ansökning ang:de collegier wid academien med mera, utan skulle iag tycka rådeligast, att min k. Bror till instundande Påsk helgen rycker uth till Wijksberg, will Gud, som snarast, att wij finge talas wid närmare derom, och imellertid eij aldeles afslå eller och aldeles förbinda sig till det anbudne, utan förbehålla sig litet till betänkiande. Nog tycker iag, att et wist stycke bröd är bättre änn mycket owist, så att om k. B:r till merit kommer till Helssingfors som vicepastor af character och snart åter derifr:n till finska församlingen i Stockholm, kunde wara rätt så godt, som träla kanske längre nog för mindre wid academien, eme-

dan en braf karl kan åter vidare ifr:n bem:te finska församlingen blifwa befordrad till bättre, ja kan lyckas till sådan lägenhet som man ej wille byta moth något professorat, at förtiga de förtretligheter, som wid et dylikt collegium hälst i dessa tider förspördes wara. K. B:r, be Gud om bästa rådet och öfwerwäg noga hwad han sielf ämnat sig till. — Faderbroder

Linnunpä tingställe, den 1. April 1737.

A. Paleen.

A tergo: a Monsieur Monsieur le Maitre Carl Fredric Mennander en Åbo.

14. S. T. Min högt:de käre Broder.

Pyytää lainaksi 400 plootua korkoa ja kiinnitystä vastaan joko Mainiemeen tai Wiksbergiin. — Ber att få till låns 400 plåtar mot ränta och säkerhet, antingen i Mainiemi säteri eller Wiksberg.

— — — Faderbroder

Wijksberg, den 29. April 1737.

Abrah. Paleen.

15. S. T. Min Högt:de käre Broder.

Hyväksyy jonkin Mennanderin 15. VIII. 1737 p:tyssä kirjeessä tekemän esityksen, josta ei tarkemmin mainita. — Godkänner ett av Mennander i ett brev dat. den 15. VIII. 1737 gjort förslag, varom intet närmare utsäges.

— — — Faderbroder

Wijksberg, den 18. Aug. 1737.

Abrah. Paleen.

16. S. T. högt:de käre Broder.

Emedan iag nu ej sielf för min flussfeber i hufwudet och öronen kan komma till Åbo, dy föllier här innelycht en sedel till h:r ränt-

mestar Steenman på 300 plåtar eller ettusende åttahundrade dahl:r kopp:r m:t, som käre Bror har der att uplyffta när honom behagar emoth qvittens under samma sedel utan att vidare nämna, hwarpå det är oss emellan, emedan wij wid första sammankomsten kunna derom och om det öfriga silfwer liqvidera, då och k. Bror kan hafwa mine uthgifne sedlar wid handen. — — — Faderbroder

Wijksberg, den 7. Sept. 1737.

Abrah. Paleen.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Friedericus Mennander le Maitre en Åbo.

17.

S. T. Min högt:de käre Bror.

Den 20. i denna månad bekom iag härstädes min k. Broders angenäma af den 16. dato ock berättes derå till wählment swar, at iag är nögd med käre Brors disposition angående kammaren eller stugan wid porten. Sedan ang:de min k. B:rs egen angelägenhet, så skulle iag eij tycka för orådeligit at käre Bror gör föllie med h:r öfwersten Sinklair till Stockholm, emedan k. B:r då hade bättre tillfälle sig at anmäla hoos wederbörande. H:r öfwersten äfwen honom sine wänner ock wäns wänner torde derwid ytterligare contribuera till det bästa, som elliest hoos honom torde komma i glömskan eller blifwa förbigången. Iag lemnar doch detta uti käre B:rs egit mogna betänkiande. Gud styre alt till det bästa. I öfrigt förbehåller iag mig at tala härom med mehra muntel:n närmare wid k. B:r och altid med särdeles nöije förblifwer — — — Brors trogna Faderbroder och tienare

Sagu s:ns tingsställe, den 22. Martii 1738.

Abrah. Paleen.

P. S. Om k. B:r i Påskehelgedagarne kunde komma som snarast till Wijksberg, så är han wählkommen.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Friedric Mennander le Maitre en Åbo.

Erik Johan Palénilta (sittemmin af Palénilta). —
Från Erik Johan Palén (seder. af Palén).

1. Min förtrognaste Broder.

Af det angenäma under den 2. uti innewarande månad har iag inhemtat, huruledes consistorium derstädes är af samma tanka som Hasselbohm. Och ehuruwäl således den lycka synes med tämel. starka bomar inspärras, så bör man doch ei i otid låta händerne falla, eller lägga ned blanka wapn för en swart fiende, innan man budit honom udden af sin styrka. Hasselbohm har iag ei till det ringaste mig blottat före. Icke eller har cantzleren änn någon rök af intriguen. Utan äro andre wägar af mig utsedde, dem Du ei annat kan änn gilla. Imedlertid bör ingenting försummas af Dig å den orten. I öfrigt skulle iag ock gärna se, at Du kunde som hastigast sielf komma hit öfwer, i fall Du blifwer föreslagen. Til Din resa kan Du förebära fölliande orsak. Wid påstående riksdag har finska församlingen härstädes wunnit then förmån at swensk gudstienst i finska kyrkan får hållas. I anseende härtil har ber:de församlings ledamöter beslutit at besätta den ledigwarande capellanssysslan med en så duchtig kar, at han kan winna namn af compastor, och inrättningen i finska kyrkan således blifwa hädanefter lika och enahanda med prästesysslorne wid tyska församlingen. Nu som doctor Filenius under sin warelse härstädes gifwit förslag på Dig, så har iag af secretairen Jusleen på församlingens wägnar blifwit anmodad, at bedia Dig det Du häröfwer Dit utlåtande wille lämna. Förmånerne bestå i fria husrum och 1.800 dahl:r k:rmts säker inkomst, hwarutom en hwar af församlingens ledamöter lofwat at til Dit iståndsättande bidraga alt hwad möjliggit är. Så framt Du ei skulle winna profession, torde detta ei wara så galet, ehuru det i början låter orimmeligit. Och aldenstund profpredikan bör nödwändigt föregå, innan wal kan anställas, wore rådligast, at Du under praetexte at willia emottaga denne förmån, begär tillstånd at få komma hit öfwer, då wi sedan starkare kunde arbeta till Din förmohn wid profession. Jag wäntar härom Dit swar med det aldraförsta, och om man skal uppehålla församlingen härstädes med hopp at få Dig till sin siälesörjare eller kort afslå deras kallelse.

Iag glömde skaml. at skicka mitt namn sist in blanco till Dig Nu föllier det doch. Mon cher, skulle Haveman wara obewekelig, så torde man kunna förmå Kraftman til något förskott, helst han will köpa min andel, then iag ock twingas at sällia. Iag undrar hwad han biuder, emedlertid kan Du inhemta af honom, om han will betala 15.000 d. för min helft med inventarium och altför-sammans. Söta Du, skulle han hafwa pgr inne, så sök förmå af honom 1.800 d:r, i hwilket fall zedeln till honom kan lemnas. Doch bör hwarken Haveman eller Rosen weta häraf propter sequentem vocalem. Iag litar på Dig som på mig sielf och wet at Du bedrifwer saken med uprichtighet, medan min wälfärd härunder verserar. Gör äntel. wexel öfwer med det första.

Plichtepallen är nu borta. Riksdagen påstår ännu. Ministrerne sitta ännu inne. Dina böcker och walkkiorteln, som Filenius glömt efter sig, skola föllia med aldräförsta. Hälsa Din phillius.¹ Iag lefwer Din trogne wän

St., den 10. Julii 1741.

E. J. Paleen.

In margine: A propos mon cher! Uphandla för mig halft dusin linstrumpor och skicka dem öfwer, medan Fredric Forseen, som iag härom anmodat, mig ei en gång swarar. Widare skulle Du utan olägenhet kunna på Din credit uttaga lärft till $\frac{1}{2}$ dusin öfwer-skiortor, skulle iag förbindas till dubbel wänskap för Dig, då de sedan kunde sys af systrarne och i höst öfwersändas.

2. Min egen Du.

På stunden upbröt iag det förtrogna af den 30. sistl. Julii. Det fägnar mig hiertel. at Du wunnit rum på förslaget. Iag har ei ännu hunnit eller med fog kunnat få weta om detsamma med denna post ankommit. Imedlertid kan Du wara försäkrad at ingenting skal af mig till Din fördel urachtlåtas. Hwarom Du med nästa post skal få nogare underrättelse. Iag tackar Dig för den omsorg

¹ *Viiimeiset kirjaimet epäselviä samoin kuin sekin, ketä tarkoitettane.* — De sista bokstäverna otydliga; osäkert vem här åsyftas.

Du haft at upbringa mig pgr och beder at Du wille continuera medan iag sannerl. är i högsta nöden stadd. Det närmaste iag kan uplåta min helft i Wjksberg är 13.000 dahl. k:rmt. Betänk, min skuld är så stor, då iag räknar hwad iag så till juden Haveman, som små bröderne och brodern Abraham bör betala, utom det creditorerne härstädes hafwa at fordra. Min söta Du, skulle wärdet eller pantskillingen kunna bringas högre, wore ännu bättre. För allting gör det bästa och öfwerstyr med det snarast åtminstone 1.200 d. Ty rättnu förlora creditorerne paciencen, och då wet Du hur det går.

I fall Kraftman will sluta accord, så är iag nögd, at han tillträder min helft i Wjksberg jemte de derunder lydande hemman emot 14.000 el. 13.000 dahl:r k:rmts prompt försträckning, samt upbär räntorne och använder afkastningen sig till godo. Doch med sådant förbehåld, at gården mig åter tillfaller, så snart han får sine lånta pgr igen, medan iag ei gärna will skillia mig från allan rätt til densamma. Icke eller bör honom lemnas frihet sin panträttighet på någon annan at transportera, innan han låtit mig deraf få weta med mera, som till min förmån enligt lag kan lända.

Swara mig äntel. snart och förskaffa mig pgr.

Mina wederwärdigheter härstädes hafwa giordt mig mer än ledsen wid allting. Iag har doch nu apparence at winna 900 d:s lön, hwarom Du närmare skal få weta. Man måste börja med något tillswidare. Detta med mera winner doch ei sin fullbordan utan pgr. War derföre redlig och hielp mig, om Du ock toge dem uhr afgrunden. Iag tienar Dig gärna igen och skal biuda till at efter yttersta krafter bewaka Din wälfärd. Lycka till bröllop. Skada at iag ei får wara med. Gud wälsigne dig! Jag förblif:r Din oförändrade wän

St., den 4. Aug. 1741.

Paleen.

P. S. Har ei ryssen fåt stryk? Här talas mycket derom. Gud låte det wara sant och befrämje våra wapn.

Köp mig 1 dussin trästrumpor. Går förslaget ann med öfwerkiortorne? Hälsa philius och de omyndiga syskonen.

Gyllenstierna är dömd från lif ära och gods. De öfrigas dom lärer ock snart publiceras.

3. Min Gunstige H:r Broder, förtrognaste Cousin, i redelighet försökte Swåger, och beständige gode Wän och Gynnare item Wäl-gärningzman nec non future Professor Facultatis Theologicae, deinceps Episcopo sine Scribarum¹ et caetera.

Si vales bene est, ego quidem valeo.

Candorem animi Tui, ut ante probatum, ita sanctitate sanguinis illibatae et inseparabilem et mire auxiliarem lares domesticos vel patrios visurus optam, jucunde inveni.

Gratias ergo Tibi ago tantas, ut fransiscorum baisez mains nihil valeant, par rapport de ma vive reconnaissance.

Nec illis, vicissitudinibus obnoxiiis, nec Iovi nostra placuit industria, vel placere licebit.

Sorte contentus, aliam suo tempore exposcam.

Nu är all min latin all och har iag ändå at tacka god Arak för dessa få rader. Wille du låta mig genom correspondance afgifwa Dig scripta, torde om iag blifwe inöfwad få den ambition at blifwa professor juris, allenast Du tiger med min ringa commerce med bror Cicero.

Innellychte recommenderar iag, som Du sedan behagade försejla och honom tilställa. Imedlertid finge Du honom fast, så tuchta honom, som ei fullgiort sin skyldighet, och bringa honom at jemte de öfriga lemna mig fri magt.

Annors gifwer prästens förväntade winst advocaternes wäld, på det han månte lära sig hwad wäl placerad conduite will säja.

Låt weta om iag kan tiena Dig i någon sak mot drakan och gl. ormen, som säjes hafwa öfwergifwit babyloniska skökan, hwilcket doch strider mot skrifftenes sats. — —. Din trogne wän

St., d. 25. Jan. 1747.

Paleen.

4. Min wärdaste H. Biskop och Broder.

1:o Har iag den äran at hälsa ifrån archiebispen Troilius, som i dag spisar hos mig.

¹ Näin alkuperäisessä. — Sä i originalet.

2:o Gifwes wid handen at Biblarne äro lyckel. arriverade a costi. Exemplaret till Hans M:t är genom hans excell. Scheffer aflewvererat, och lofwade han sielf swara på brefwet. Det andra exempl. til gr. Tessin har Sernander jemte brefwet emottagit.

3:o Länder til efterrättelse, at terriner 2 st. swenska, och talrikar et dussin ostindiska med putra pryts¹ blifwa afsände; äfwensom 20 exempl. a. Sahlstedts werk, them han sagt at B:r förskrifwit el. tingat, och har iag å B:rs wägnar för then til honom betalt 420 d k:rmt.

4:o Bör ei förtigas, at Sagu församl:g lagt in hos Konungen och begär at slippa H:r Biskopens wård och skötzel af theras usla siälär. Genom mitt höga bearbetande har saken i dag uti rådet blifwit företagen och, utan at communication ansågs nödig, H:r Biskopen förklarad berättigad at få behålla Sagu i sin lifstid. Tacka Gud, Scheffer och mig, som alla tre giordt et; Gud straxt, Scheffer med första post, och mig när det faller Dig lägligt. Låt likwäl ingen weta häräf tils vidare. Ty protocollet är ei än justerat.

5:o Kan H:r Biskopen altid lemna landshöfd. del af förslagen, som uprättas til lediga pastorater, utan at han äger rättighet at wid förslagen göra någon pånimmelse til ändring i consistorii göromål. Skulle han sådant påstå, bör det ei tillåtas, mindre något förslag på hans föreställning ändras; utan kan han, om han finner sig befogad, anmäla sina betänkeligheter hos Konungen, då han ikläder sig en parts men ei en landshöfdinges egenskap: landshöfdinge-jnstruction innefattar communication, med landshöfdingarne som et blott formell, utan myndighet at blanda sig i consistorii göromål, för hwilka consist., men ei landshöfd. blir ansvarigt. Rosir torde för öfrigt i förefallande mål wara säkrast at adressera sig til.

6:o Hälses Jusleen. Hans angelägenheter skal nästa cabinettsdag afgöras. Låt ock honom weta at alt mitt hö som war med Sandlund, war så skämdt at det ei til foder, men gödsel kan emploieras och at den andra skutan ei än ankommit. Den torde ligga i hafsens diup jemte 300 t:r hafra som iag fr. Helsingfors wentade och der upköpt. Så skal man rijk warda. Men lappri: Herren lefwer sade Tigerstedt. Jag lefwer och dör Din trognaste och ödmiukaste tienare

St:m, den 24. Nov. 1758.

E. J. Paleen.

5.

Högwördigste Fader.

Sairaus ja matkat estäneet kirjoittamasta, kiittää kirjeestä ja iloitsee nuoren Carl Fredrikin parantumisesta. — Sjukdom och resor hindrat honom att skriva, tackar för brevet, uttalar sin glädje med anl. av att unge Carl Fredrik övervunnit sin sjukdom.

Deremot har Johannas tilstånd ei synnerl. allarmerat mig. Om man will imaginera sig vår werld som et skepp, så kan iag ei annat finna, än at hon fåt rum på jorden som blott barlast, hwilken utan förlust kan utkastas när bättre wahra fordrar beqwämlighet.

Splshandelen nu bäst wij icke tänka på, ty den har här anseenl. fallit och säljes nu rågen til 28 dahl. på torgen.

Efter oändeligt beswär har iag omsider fåt ræda på Hortenii supplique som warit . . .¹ den följer nu härjämte, hwarå resolution äfw. är skrifwen. Tillställ honom den och gif bort sysslan när du behagar. At mäta Sagu-boerne måttet fult, tycker iag at du giorde bäst, om du walde 3:ne beskedeliga prästmän, som aflade prof i församlingen, af hwilka packet sedan finge wälja den de wille til v. pastor. En och annan biskop här på svenska sidan skal bruka wid sina annexer denna methode, såsom det kraftigaste medel, at slippa församlingens klammerie.

Om den Högste täckes förinna mig lif och hälsa, tänker iag i Maji månad wara på mina gods, och se huru mina tiufwiska jnspectorer hushållat. Jag finner at iag har för många järn i elden och at derföre något gåt förlorat. Men det är så med menniskan. Man gifwer sig oändelig möda at komma in i affairer, och sedan hinner man ei i all sin lifstid at arbeta sig utur dem. — Kunde Du så ställa til at Junii månad finge användas til brunscur, spatzeregang och små öfwerläggningar på Wiksberg, skedde mig en oändelig glädie. Ty at wara i Finland utan Dit sällskap, är at dö af ledsna.

A propos. Iag hade snart glömt en sak, som mig högel. förargat. Din swåger Hassel sökte för Juhl cornetz beställ:g wid lifdragonerne. Sedan han lupit med en och annan af sine förmän at insinuera och befordra sin ansökan, men fant motstånd, kom han til mig 2 dagar förrän cabinette skulle hållas. För din skull talte iag wid statssecret. och hofcantzeleren Carlsson. Begge lofwade, begge recommenderade honom ock hos Kunge. Men en fatal omständighet, som mellan-

¹ *Epäselvää. — Otydligt.*

kom, gjorde at Bruncrona feck tiensten. Hassel wille då at man skulle poussera på utvotering i rådet. Nu som detta war emot lagarne, så kunde iag ei åtaga mig den comission. Häraf tog han sig anledig at blifwa owettig, tala illa om mig och sprida ut skamlösa rychtn. Han brouillerade sig tillika med sina förmän och i synnerhet öfwerste Wallenstierna, hwilken är så picquerad, at han efter all apparence lærer förfölja honom i det yttersta. I anseende til hans besynnerl. conduite twiflar iag icke, at han ju hos Dig så wäl som hos min gl. wän och gynnare, professor Hassel söker swärta mig. Skulle han wara så obetänkt, så råd honom til sachtmod. Ty Gud wet at iag som ärlig karl welat tiena honom, som iag nu likwäl til all emploi finner wara owärdig. Den stackare will sparka sig fram genom werlden och wet ei, at man bör tacka Gud, om man krypandes kan wäl komma härur. Iag förlåter honom såsom en rå och otam yngling gärna. Men beklagar hans framtid.

Hälsa B:r Carl ifr. mig. Och barn bedia om sin respect hos dig. Iag lefwer och dör med all trohet, wänskap och högacht. Din ödmiukaste tienare

St:m, d. 6. Martii 1759.

E. I. Paleen.

6. Högwördigste Fader.

— — — Stenmanskan sedan hon här sett all werldsens härlighet, reste härifr. d. 18. hujus och lærer nu wara lyckel. framkommen. Iag gaf henne en assignation på Dig stor 333 dahl. k:rmt, som iag å Dine wägnar för en swart robe, den Du lærer få skänka henne, utbetalt.

Icke kan iag säga at hon förtient synnerlig attention hwarken af Dig el. mig. Ty när hon kunde, wälade hon sig ringa om all sin slägt. Icke desto mindre är det roligt at göra byke godt. Blott för den orsak, men ingalunda af kärlek har iag wisat henne höflighet och klädt henne och den yngre poiken.

Den andra el. iubeloxen duger icke stort. Dum är han, men tillika högdragen. Det förra har han af mödernet och det senare af fader. På honom måste ock et warsamt öga hållas om han skal blifwa folk. Ty han super gärna och älskar liderlighet. Gör derföre för samwetets skull och pålägg någon i hofr:n, som ger honom nog at syssla.

Jusleen är ei wärdt med at härom anmoda. Ty hans symbolum är: ju wärre det går med slächtn ju bättre. Hans jouvel går här och wäntar på condition. Hos förnämnt och ansedt folk duger han intet; och at gifwa honom ringa folks barn til handledande är skamligt säger han. Nog kan iag emploiera honom, om iag får hierta dertil. Den förbannade modren har strypt all kärlek för sig och sin räfachtige herre, så at ungarnes wäl theraf tager skada. Men nu til det som är mera reelt.

Efter din begäran har iag utspionerat Nääf och des force. Af otidig ambition och derhos snålhet at blifwa hastigt rik, har han kastat sig i gunstlingarnes armar. Han will per force bli professor och recommenderar folk til tiensten. Tessin är deröfwer ond och har lemnat honom til sit owissa öde. Ser gärna at Du kalfatrar honom och at han antydes komma til Åbo och göra tienst.

En stor man är fallen i Israël. Fredric Gyllenborg, hin store, är död. Han begrofs i går. Hans dödsfall gör mycket allarm. Ty en man af den styrka och med de talents han ägde är swår at träffa. Han tycktes ock i desse kinkotte tider wara outhärlig. Försynen, som styrer all till vårt bästa, har doch sett längre in i sakerne än wij, och giordt efter sin allwishedet det bästa.

At morbror fåt stryk af ryssarne til byxor och tröja och at han sielf är blesserad, lærer redan wara Dig bekant. Något märkel:t torde wij ock snart få höra ifr. vår armé. Herren styre alt til et godt slut och gifwe snar och hederlig fred.

Folk siukna här starkt och dö hastigt. Strandberg, Kierman och flere wänner ligga än illa siuka. — — — Ödmiukaste och trognaste tienare

St:m, d. 28. Aug. 1759.

E. J. Palén.

7. Högwärdige H. Biskop och Procanceller, min gunstige
H. Broder.

Du har skäl at bannas för det iag så länge tegat stilla. Men våre sakers underliga ställningar och rättare sagt confusion har giordt at iag, som welat skrifwa något både til uplysning och encouragement, hällre innehållit både med det ena och andra, än fylla pappe-

ret med sladder. Här är ännu hwarcken kock el. källarmästare, utan löper folket om hwarannan rådwilla och yra. Gubben wid berget är borta och ingen gubbe i hans ställe är ännu skapad. Hans place fylles aldrig genom jalousie, agg och owilja. Men til någon del genom wreden, som rätt nyttiad werkar mycket godt.

När något hufwudsakeligt här blifwit afgjordt, skal Du deraf få tidig del. Imedlertid wille iag gärna weta, om Du nästa år tänker nyttia samma swarta klippare som sist el. om Du anser dem för nog ostadige. Bojaren som ofta ridit den til höger, säger och påstår at han lemnat en hop elaka owanor, och at han torde blifwa et stilla och fromt creatur.

Tack för Din present. Den är wäl icke än ankommen, men wäntas dagel.

Siuk har iag åter warit, men är nu, Gudi lof, restituerad. Hälsa syster Steenman, assessor Jusleen och hans fru, Din lilla son och alla öfriga wänner ifr. oss alla hiertel. Fredric Forsen war här och slog mig på pungen så det swider. Han tyckes doch aldrig stå at hielpas. För mina grofwa synder har iag fåt det fördömdt swågerskapet mig på halsen. — — — din trognaste och ödmiukaste tienare

St:m, d. 2. Nov. 1759.

E. J. Paleen.

P. S. Mine gossar äro nu i Upsala under Jhrens direction och inseende. Det wore skada, om desse biörnungar blefwo räfwär.

8.

Högwördigste Fader.

Det bekymmer, den oro och den willrådighet, hwari den beswärliga och med millioner förderfweliga inventioner bekajade riksdagen mig försatte, hade kunnat omsider förwilla, förblinda och totalement annihilera en så wanmächtig, til stora sakers utförande icke nog dristig och desutom, på sidan af en filou bewakad person, som iag är, om icke wår Herre i Dig förwarat för mig en azyles, en mentor, en trogen och orädd wän, som med mogen råd ståt mig bi i nödenes tid, som upmuntrat min nedslagna sinne och som fört mig til den eftertanken, at den, som styrer allting, wänder ock alt

til det bästa. Som Du häruti warit et Guds redskap, så tackar iag först Honom som Dig skickat hafwer, och sedan Dig, som ei refuserat en ledsam expedition. Gud wälsigne Dig och glädie Dig för hwar gång Du styrkt och gladt mig.

Hiärtel. fägnar det mig at Din resa gådt lyckel. Stor sak i wagnen allenast Du blef conserverad. När iag får rätt på min sadelmakare, skal Du få en wagn, som är mera prophetisk fast, den ei kan komma up emot Eliæ.

Bilöpare har iag sluppit. Men uti de andra som expeditions-deputation tilhöra, de beswära mig ännu nog och lärer den led-samma deputation hindra i år mine resor til Finland. Iag torde doch taga den utwägen at i winter öfwegifwa Stockholm.

Lagerflychts och plantagesak skal iag ei glömma. Gadolin skal iag möta. Hustru och barn hälsa Dig och iag jemte dem broder Carl. — — — Din ödmiukaste och trognaste tienare

St:m, d. 13. Julii 1761.

E. J. Palén.

9. Min förtrognaste Broder.

I sex weckors tid har iag warit siuk och mäst sängliggande. Nu börjar iag åter blifwa något bättre. Det wärsta är, at iag förlorat mitt goda humeur och at iag plågas af hypocondre, som gör mig handfallen och ledsen wid hela werlden.

Dag ifr. dag hafwa wederbörande försäkrat mig om Dit adelskap. Iag tror ock at Sinklair, som nu tyckes wara både min och Din wän, gör alt hwad han förmår. Men Herren är scrupuleux och dragen ut på tiden. Framdeles torde doch saken blifwa lättare, sedan archiebiskop nu mera är död och allas ögon wända sig til Dig. Fersen arbetar positivt för Dig. Så wäl r.r. som presid. Höpken önska af alt hierta at se Dig archiebiskop. Ekeblad dör, om det ei sker, och många af excellencierna hafwa gifwit mig parole at nämna Dig. På förslag tror man at Du säkert kommer, emedan ifr. alla orter förspörjes at consistorierne estimera Dig såsom lärld, fogelig, nitisk och redelig man, som har obesmittade händer. Iag för min del pålägger Hans Högwördighet, at i sitt consistorio i Åbo laga så, at Du, Benzeltierna och Filenius måtte blifwa nämnde. De som

annors tro sig komma i åtanka hos consistorierne, äro Serenius, Bero-
nius, Engeström och Körning. Hermansson lärer arbeta för den sist-
nämnde.

Ekeblad beklagade sig i går öfwer et steg, som Åbo consist:m
tagit emot honom, i det at, då consist:m hemstält om bibliotequarie-
sysslans skiljande ifr. Scarins förra profession, apart ansökning
derom följt til H:s M:t, som utmärka mindre frötroende för canzle-
ren och äfwen inskränka hans embetesrättighet at sådant sielf fram-
föra. Sagement sköt iag skuld på Gadolin såsom rector och at Du
hade inga del deri. Han sade at han giordt consistorio remonstration
häröfwer och war brydd om Du wore ond på honom, för Guds skull,
ställ detta wäl rätta. Han är Din wän af alt hierta och en heder-
lig herre.

Riksdagzropet har tystnat af, fast iag fruchtar at ständer i hast
måste komma tilsammans. Fersen och Sinclair äro wänner. Han
detesteras af de gl. m. Så förändrar tiden folk och seder.

Tänck! Min redel. Otto Olsson är död. Iag sörjer honom af hiertat.
I går afled ock Wählberg i mycken uselhet. Han war nu på sis-
tone olidelig.

Hälsa Din och min Carl, och se på min iunkare, at han anwänder
tiden sig til nytta och at Lexell är flitig. — — — Din trognaste och
ödmukaste tienare

St:m, den 3. Febr. 1764.

E. J. Paleen.

10. Min Gunstige H. Biskop och Broder.

Dit angenäma ifrån Biörneborg har iag bekommit och gläder det
mig hiertel. at Du mår wäl. Deremot har iag, utur detta Dit bref,
med missnöje måst inhemta Din föresats at wilja refusera archie-
biskopswärdigheten. Om Du härutinnan blir enwis, kan Du falla
i min onåd, och då torde iag, med Gadolins hielp, finna utwäg,
at taga Dig det Du nu har.

Alfvarsamt likwäl. Iag tror, at Du gör emot Dig sielf och det all-
männa illa, om Du sätter Dig up emot Dina wänners önskan och

gör dem flate. I wida fältet kan det wäl ännu stå, om Du winner förslaget, emedan wist folk arbetar oändel. för Serenius, Beronius och Engeström, då sysslan ämnes den förstnämnde. Men så är det doch hugneligit och glädiefult at ifrån alla orter få höra den achtning alla, så det ena som det andra slächtet har för Dig såsom en lärd, from, stadig och desintresserad man. Desse tankar, som hos många fattat fasta rötter, stå ei lätt at utplånas, och gifwa de mig säker anledning at hoppas, det Du får de flesta consistoriens vota. I Upsala arbetar Hermansson för Serenius. Han, Beronius och Hallenius komma säkert derifr. på förslag. Höpken såsom cantzler har för Dig ei kunnat något uträtta. Förargad så deröfwer som andra tilstötte förtretligheter har han nedlagt äfwen detta sista ämbete. Huru det går i sielfwa stiftet, derom är man än owiss. Ifrån Westeråhs, Carlstad, Stockholm, Gtbg, Lindköping, Wexiö, Gottland och Hernösand tror iag Du får röster. Åbo och Borgobör Du sielf kunna swara före. Imedlertid är Boijen engagerad at göra sit bästa. Lägg ei hinder häruti i wägen, ty det är altid en heder at stå på förslag, om Du äntel. tiltror Dig icke mäga med en ärchiebiskops staf, som swagare armar lekt med. Huru Du och Dine consistoriales tänka, är wanskeligigt at spå. Grunden til voteringen bör likwäl blifwa den, at ei någon som icke är academicus wäljes. Af dem äro i synnerhet Benzeltiern, Du och Hallenius de wärdigaste och lärdaste at gå igenom med. Men skulle ei annat hielpa, må Beronius i stället för Hallenius komma i åtanke. Nu wet Du min mening. Gör nu som Du är karlen til och misstro Dig ei för mycket. Guds försyn torde hafwa utsett Dig at hielpa et förfallit Zion, och då blir det swårt för Dig spierne emot udden. Åter börjar man blåsa i riksdagzbasunen och talas allmännel. att sammankomst blir i höst. Iag tror det doch icke. Här äro ställningarne underl. och så brokiga som de någonsin warit. När iag får tid och thet dagas mera, skal Du få om alt den notice, som ingen annan Dig gifwa kan.

Huru är det med min Carl? Studerar han? Är han flitig, sedig och til något i framtiden skickelig? Skal han blifwa längre i Åbo el. tycker Du at han bör tagas derifr.? Duger hans informator och profiterar han af hans manuduction? Öm och confus om hans wälfärd gör iag sådane frågor, som Du dels torde le åt, dels ynka

Dig öfwer. Nog wet iag at Din omsorg för honom är faderlig. Men hwad mig bekymrar, är, at Din tid ei medger, at hålla honom och informatorn, at göra rätt för sig.

Ehrenmalm wille sluka mine finska gårdar i sig. H:s M:t har gifwit mig frelsemanarettighet at besitta dem. Säg om icke det i dessa tider är et mesterstycke? Iag lefwer och dör med all trofasthet Din ödmiukaste tienare

Stm., d. 6. April 1764.

E. J. P.

11.

Den 14. Jan. 1768.

Högwördigste Fader.

För all wänskap och förtroende under midt senaste wistande i Åbo, tackar iag ödmiukast.

Nu är iag här öfwerhopad af oändeligit arbete, och bryr den korta termin iag här utsatt mig rätt mycket, i synnerhet som min swaga hälsa förswinner aldeles af nattvak.

Laihiander har iag talt wid. Han tänker wist at nästa gång wara H. Biskopen följachtig. Och som han äger utwäg, at om man ock arbetade deremot, ändå winne sin but, så lærer man få gå in med honom. Af discourse kunde iag förstå, at ålänningen lærer hafwa alfwar at blifwa den andra och winna hielp ifr. denne sidan. Men iag sökte detournera honom ifr. den tankan och deremot tänka på W., som han accepterade. För Ed:n¹ blir det ömöjeligit, hwilket iag skal låta B. weta. Laihiander reser nu til staden. Wijs honom förtroende.

Conrector Pihlman, såsom en hurtig och pålitelig karl, recommenderar iag på det högsta. Han afgifwer detta bref och kan berättat om tilståndet i Österbotn hwarest han juhlat. V. collegen m:r

¹ Epäselvästi. — Otydligt.

Utter söker apologistysslan här. Han är både förtient och skickelig. Hielp derföre honom för min förböns skul. Hans befordran blir i många afseenden nyttig och stärker äfwen H. Biskopens anseende här å orten. Låt nu ei någon draga Dig ifr. det iag hoppas och hwilket skal förbinda mig at reellt tiena igen. Gud wälsigne H. Biskopen.

Nimikirjoitus puuttuu. — Underskrift saknas.

12.

Högärwördigste Fader.

Je vous porte une triste et déplorable nouvelle. Konungen är död. Så oförmodad som denne omwäxling war, så hastigt skedde den. Innan 5 minuter war herren frisk och sund, död. M.¹ glädia sig i skrymslorne. De skola doch med Guds hielp få lång näsa. Emot deras förmodan utropades Gustaf för Swea Konung dagen efter dödsfallet. Han är nu i Paris. Dit äro flere courierer afgångne och nu sist general Scheffer, som på återresan skal wara Hans M:t följachtig. Gud göre Hans M:ts wäg lycklig och hans regering säll!

Som wid en så högtbeklagelig förändring riksdag ei kunnat undwika, så är ock termin dertil utsatt til den 13. nästkommande Junii. Wälkommen då hit med pålitel. präster. Hwarken Gadolin el. Laihiander äro tienl. Hedman ifr. Österbotn bör forceras. Annors fruchtar iag at Mathesius intriguerar sig fram. Hwad tycker Hans Högwördighet om Carlborg. Honom önskade iag. Welin är god, men decrepitus och lærer icke wilja wåga sin swaga hälsa andra gången. Tänck ut gode och tillförlätel. män. Jag tror och wet, at prästerskapet rätta sig efter sin älskade Biskops wilja och råd. Kröningen skal göra at Din sons adelskap skal validera.

Confusion och bestörtning öfwer dödsfallet samt andre till waksamheten och säkerheten tienande öfwerläggningar hafwa betagit

¹ *Mössorna?*

våra styresmän tiden at arrangera riksdagzanstalterne. De äro doch började. Döm om vår situation. Ingen minister på vår sida och inga *pgr*. Begge wäntas doch ofördröijel. Imedlertid negotieras och samlas här så mycket som tillredelserne fordra. M. hafwa icke el. *pgr* och Osterman har gifwit slädt hopp om ei ängelsman will hielpa. Rosen kommer ei at förestå affairerne, utan i hans ställe är öfwerste Duwall uthsedd. Honnett och drifwande m. Woltemats omsorg torde icke el. komma at sträcka sig långt. — — — Din trognaste och ödmiukaste tienare patriot.

Stm., den 15. Febr. 1771.

Nimikirjoitus puuttuu. — Underskrift saknas.

13.

Min egen Bror!

En bedröflig påst. Den 8. Maji och 9:de timan e.m. war oss, min egen Bror, en fatal dag. Ach gifwe Gud den dagen warit i vår calender till många år fram bättre flyttad. Den dagen skilde vår mor från sin man, oss från vår far och Dig, min Bror, från Din wälmenande farbror. Kort sagdt obiit parens optimus die nominato, oss till outsäijelig sorg och afsaknad. Bitra öde! Wreda himmel! Så offta iag med efftertanken går något tillbaka och öfwerwäger den godhet, kärlek och ömhet han mig i sin listid uttedt, när äfwen iag derhos betrachtar de swårigheter, äfwentyr och förtretligheter framdeles hopetals möta, så offta blir och iag liksom förwirrad. Bloden steltnar, lemmarna darra, hela kroppen dignar af wanmacht. Det endaste, som mig något kan till rätta bringa, är hans stilla och saliga afgang. Beskaffenheten af hans siukdom war denna: at han af samma anstöt, hwaraf B:r wid sin warelse i Åbo hade del, blef så swårt den 6. Maji betagen, at han Söndagen måste skicka Ramen inn effter fälskären. Samma affton kom iag ut och talte med honom några få ord, den 8. om morgonen, hwarpå, sedan iag besåg hans swaga tillstånd, den anstalt förfogades, at Braxer kom och meddelte honom dyra nattwarden, then han med sundt förnufft och

särdeles gudelighet begeck. Sedan kom äntel. Möller, då war hoppet ute, tungan stel och bröstet behäfftat. Känsslan war doch till slutet behållen alt till kl. 9, då medelst några ryckningar han detta usla lefwerne och wäxelföre wandell i säker sällhet förbytte. För de många troublers, beswärligheter, den myckna motgång och förtryck han på dessa sista tider måste utstå war det wäl så wida en behagelig stund, som han ifrån alt sådant hastigt blef entledigad. Men i det öfriga tyks och är hans afgang alt tidig. Den Högste som oss i så beklageligit tillstånd försatt, må nu wara vår tröst och tillflycht. Din bortwaro ökar och min sorg troligen, hälst iag wet mig äga i Dig en så uprichtig wän, en så ömhierttad cousin, som den mins a min olägenhet med ängslan beklagar. Med nästa påst wäntar iag bref från Dig och näst hälsning ifrån alla i sorgen qwarlemnade, af hwilka Ulrica är inconsolabel, förblif:r med mycken kärlek Din redeliga cousin

Wijksberg, d. 10. Maji 1778.

E. I. Paleen.

Matth. Pazeliukselta. — Från Matth. Pazelius.

Ärewördige och Höglärde Herr Magister och Rector.

Det förtroende H:r Rector behagat giöra mig, medelst inhämtande af några här å orten brukeliga omständigheter wid tiärubrännerie, anser för en särdeles wänskap. Hwad jag derom kunnat ärfara, af de förfarnare i denna sochn, är följande: 1:o Dahlfatet brukas här merendels af et stycke träd, med rännan, som går til dahlbröset. 2:o Tiärudahlens bygnad artar sig efter ställets belägenhet. Ju mera den kan wara af sielfwa marcken omgifwen, ju bättre är det, emedan då mindre befaras skadeliga luftdrag; fornen är rund och måtteligen sluttande til concav. 3:o Såsom luftdrag äro mäst skadelige, så förwares tappen i rännan wäl, tils den får öppnas; rännan och dahfatet beslås med ler sedan de äro med sten omgifna; dalen täckes med mossa tätt, men ei för tiokt och tungt. Itändningen sker bakuti dalen, el:r mitt wed, ja ock emot bröstet, alt som tiärweden wid dalens fyllande kommit, at stiga högt och brant til. Wid itändningen achtas at ingen eld slipper til låga, ja ock ei til frit utrökande, innan dalen alt omkring fattat eld. Jämn och långsam bränning utan utslående stora lågor är den fördelachtigaste; därför äro storm och regn skadeliga, den förra mera än det sednare. Den förra olägenheten motas så mycket ske kan med flitigt täckande där elden wil bryta ut; den sednare med takets lättande.

4:o Hela dalen brukas ei här beslås med ler; hwad annorstädes sker, är mig obekant. 5:o Sällan göres dalfatet af särskildt trä if:n rännan; men aldrig brukas barck i des ställe, men wäl til at omgifwa dalfatet, då ler därtill ei brukas. 6:o At tiära i de wanliga dalar skulle kunna brännas genom blotta värman, utan at eld komme wid tiäruweden, hålles för ogiörligit. Åtminstone fordras därtill något obekant sätt, och särdeles, at ganska litet tiärwed på en gång därtill skulle användas, men at detta med fördel så i anseende til tiärens godhet som des myckenhet låter sig giöra i tiärugnar, det är på andra orter försökt. Hwarom h:r Petter Stenhagen lærer kunna något wid handen gifwa, hwilcken på något ställe lærer sedt, huru därmed tilgår. — — — H:r Magist:ns och Rectorns hörsamste tienare

Kelwiå, d:n 29. Nov. 1749.

Matth. Pazelius.

A tergo: Ärewördige och Höglärde Herren Rectoren, H:r Mag:r Erich Juvelius¹ uti G. Carleby.

Gabriel Henrici Peldanilta. — Från Gabriel Henrici Peldan.

1. Suo Clariss. Fratr. Domino Car. Frid. Menn. S. Pl. et off.

Si placet Domine Frater, deambulatio, hodie commodior mihi videtur. Serena enim et maxime alliciens est tempestas, et tempus erit opportunum magis, aut morandi, aut ante feriam maturius redeundi, prout acciderit. Nec enim vacat Fratri meo Domino locum tenenti nobis esse comiti. Titillans quoque animum aquae in mediana via salutiferae. Si quod pomum quercinum (Galläppel) aut herba indica thée fuerit ad manus, parum sequi poterit, ad probandas aquas. Excusa, quod ex pacto vobis adesse non possim, si aliorsum pedes nos tulerint. Vale et fave!

Tui clariss. nominis aesthimatori officios.

Dab. ex otio Ilmol., d. VII. Aug. c1o1o CCXXXIV.

G. H. P.

In margine: P. S. Primis statim promeridianis horis Te praestolor, aut negativum, si ita visum quid quod nunc modo, mox statim si placet!

A tergo: Clariss. Philosoph. Candidat. Dominus Car. Frid. Mennandro hae in manus.

¹ *Kts. edellä s. 237—238. Vrt. myös siv. 362—363 olevaa alaviittaa. — Se sid. 237—238. Jfr även noten på sid. 362—363.*

2. Clarissime Domine Magister, Fautor et Frater æstumatissime.

Kiittää Mennanderin onnittelusta Ilmajoen kirkkoherranvirkaan sekä tämän lähettämästä väitöskirjasta. — Tackar Mennander för lyckönskningarna till kyrkoherdeämbetet i Ilmola samt för Mennanders disputation.

Ei mindre vänstycke öppnar mig m. H:r Broder genom inlagde specification och de der upförde husgeråd samt andre stycken pertzeldlar, som mig till särdeles tjenst och fromma inpassa uti mit anläggande widlöftigare landthuushåld. Jag haar derom confererat med moster fru probstinnan, som läfwade mig sådant optee genom h:r Lorents Backman, och det i Ilmola; enär sådant skedt, skall närmare berätta, och pengar till m. H:r B:rs tjänst med all tacksamhet remittera, ehwar m. H:r B:r det eskandes varder, emedan ock i Åbo för min räkning liggande medel äro för tiden at tillgå.

Hans Högwördighet h:r prof. Biörklund, som en gl. ungdoms vän och höggunstig gynnare, har iag anmodat till at utsee mig en skickelig person till mine barns informator, som ock under hand kunde hielpa under predikosysslan då och då mot en honett åhrlig löhn, den iag effter qualite will gärna bestå. Skulle någon af mine gl. diciplar wela sig dertill resolvera, lärer . . . .¹ wäl hoos sig finna, at iag intet knapp och niugg härtills warit. — — M. H:r Broders hörsamme tienare

Rapt. in valedicentium succurrus d. 29. Julii 1735. G. H. Peldan.

Gratulerar och tackar för disputation samt mycket hälsar

Ankom, d. 12. Aug.

Israel Reinius.

A tergo: A Monsieur Monsieur Charles Frideric Mennander le Maitre de Philosophie a Åbo.

Ankom d. 12. Aug.

¹ *Pieni pala poispeytynt. — Ett litet stycke bortrivet.*

Gabriel Petécheltä. — Från Gabriel Petéche.

1. Högwördige Herr Doctor och Professor.

Kotiutunut 31. I. ja lähettää Mennanderilta lainaksi saamansa 200 kuparitalaria. — Hemkommit den 31. I. och sänder till Mennander de 200 daler korpparmynt han fått till låns.

Beträffande biskopsvoteringen, som d. 21. i förled. månad hade bordt gå för sig, lärer Herr Doctoren förmodl. redan hafwa tilräckelig underrättelse. Warandes orsaken til thes upskiutande, såsom den föregafs almänt, en så god som billig och wälgrundad tancka om Herr Doctoren at wara den wärdigaste til biskopsstolen, hwilken fordrade at effter möijeligheten häfwa de hinder, som nu förmärcktes wilja insmyga, i synnerhet genom prof. Gadolin. Men som pluraliteten utaf prästerskapet ännu wåga i en twiflande tancka om riktheten af desse föregifne hinder, i synnerhet, som en del ock få utaf dem, som skrifwit under den til Hans Maijs:tt afgående skriffit angående några puncter, hwaruti åstundas Hans Maij:ts decision, tyckes med alla sina afsikter gynna doctor Tillander och andra åter Pryssen, såsom ock de samma förmärcktes wed samma tilfälle offta löpa hos dem, och taga råd til deras företagande, så fordrade saken, effter mit ringa omdöme, at de utaf prästerskapet, som äro aldeles willrådiga och ei weta huru då wid det härnäst skeende walet skola bära sig åt, eij heller kunna hafwa förtroende til någon här borta, hälst de sedt så många hemliga afwikelser, borde härom genom några påliteliga närmare underrättelse på det de då skulle weta taga de utwägar, som en allmän kärlek för Herr Doctoren ledde dem til. Herren befrämje en sak, som prydes af den största rättmätighet och ledes af så många upriktiga önsknigar! — — — ödmiukaste tienare

Åbo, d:n 14. Febr. 1756.

Gabr. Petéche.

G. A. Piperiltä. — Från G. A. Piper.

1. Högwördige och Höglärde Herr Doctor och Biskop.

Kiittää ei ainoastaan siitä, että piispa suostunut antamaan maist. Holmin tehtäväksi palwella kirjeenkirjoittajaa saarnaamalla, vaan myöskin siitä, että maist.

Holm on asetettu vaaliedolle Vaasan ja Mustasaaren pit.apul.-virkaan. Toivoo hänen saavan seurakunnan kutsumuksen. — Tackar ej allenast för att biskopen bifallit till hans anhängan om att få mag. Holm som hjälp vid predikandet utan även för att mag. Holm uppställts på förslag till sockneadjunksysylan i Vasa och Mustasaari församlingar.

Hälst det synes obilligt, att hela stora församlingens betygade nöje, äfwen H. H:r Doctorens och Biskopens och ven. consistorij benägna föranstaltande, skall igenom så berycktade hufwudmans protest och dem lämnad frihet till flere rösters sammangaddande, rubbas, hwartill så mycket mindre någon samwets rörande orsak finnes, som alla dessa äro swänske språket mäcktige, och om ifrån finn-socknarne några drängar och pigor sig i staden infinna, böra de effter förordningarne till deras socknar åter bortskaffas. Kort sagt: den finska gudstjänsten kunde här effter mitt tycke om icke aldeles nedläggas, dock aldraminst äga den myndighet, att effter deras tycke reglera den swänska gudstjänsten och dess predikanter. — — — hörsamste tjänare

Korsholm, d. 2. Jan. 1758.

G. A. Piper.

2. Högwördige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Suosittelee maist. Jonas Holmia Vaasan koulun konrehtoriksi. — Rekommenderar mag. Jonas Holm till konrektor vid Vasa skola.

— — — hörsamme tjänare

Södertelge, d. 16. Maj 1759.

G. A. Piper.

Henrik Gabriel Porthanilta. — Från Henrik Gabriel Porthan.

1. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Af den ynnest upmuntrad, hwarmed Högwördigste Herr Doctoren, Biskopen och Procancelleren täckts mig höggunstigast hugna, vågar hos Högwördige Herr Doctoren, Biskopen och Procancellarien

jag aldraödmjukast anhålla, at wid den efter herr professor Lefren lediga bibliothecariesysslans återbesättande warda med Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellariens gällande förord understödd. Utan allt annat stöd på de höga ställen, hwarest saken skal afgöras, är det på Herr Doctorens, Biskopens och Procancellarens ynnest, som mit hela hopp om befordran af min lycka hwaril. Ehuru academien nu är utan canceller, så har jag trodt försiktigheten fordra at i tid insända til h:r Kongl. secreteraren Sernander min ansökningsskrift af fruktan at ansöknings-tiden kan gå til ända innan academien under så obehagelige och besynnerlige hwälfningar, som denna tiden händt, blir åter med canceller försedd. På h:r Kongl. secreteraren Sernanders benägenhet, som jag ej wet huru betydande den kan blifwa, lärer jag ej kunna göra mig mycken räkning. Af mine medsökande är ingen mon om sysslan mer än h:r adj. Schalberg. Mätes vår rättighet endast mechaniskt efter de år wi wistats wid academien, så har han fyra eller fem år för mig; hwaremot jag likwäl wågar hoppas, at min nästan åtta års tjenstetid wid biblioteket, jämte det jag med underwisning, åtminstone så mycket som han, gagnat den studerande ungdomen, bör medelst Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellariens ynnestfulla åtgärd göra mig framför honom berättigad til befordran wid et wärck, som är honom så obekant, at han på dessa åtta år ej mer än twänne gånger som hastigast warit inne i biblioteksrummet. De som för mig warit amanuenser wid biblioteket, hafwa derföre ansedts berättigade til närmare åtanka wid förefallande ledigheter wid academien; och ehuru syslan ej är trägen, har den dock fordrat sin jämna uppwaktning, häldst jag de sednare åren fått nästan ensam bestyra om hela biblioteks-wården, utan annan wedergällning än et ringa stipendium, som jag dock de första och flästa åren ej heller haft. At mit arbete under de åren jag warit docens wid academien, icke bestått blott uti at hwar termins början intimera, utan at någre studerande hållit mödan wärddt at tillita mig, hoppas jag mine herrar förmän lära kunna intyga; äfwen som jag ock både genom sex disputationer och twänne orationer wid solenne tilfällen sökt wisa min åhoga at göra mig skickelig at tjena wid det academiska wärket, icke utan kostnad under mina swaga wilkor. Af de 2:ne sidst utkomne delar utaf *Historia Bibliothecæ Aboënsis*, har jag tilsändt b. Petter Jusleen exemplar at til Högwördigste Herr

Doctoren, Biskopen och Procancelleren öfwerlämnas; och skulle ännu denna vår utgifwit de twänne följande, om den obeskrifweliga trängseln på vårt swaga tryckeri det ej skulle göra omöjligt; hwarföre jag dermed til nästa termin nödgas uppskjuta. Mine respondenters wilkor tillåta mig ej at trycka mycket i sänder, och arbetet har wäxt under händerne, då jag welat samla så mycket jag kunnat få rätt på, så länge de papprar ännu finnas, som kunna om vårt bibliotheks öden lämna några uplysningar. Om Högwördigste Herr Doctoren, Biskopen och Procancelleren gillar min tanka, så ärnar jag sedan i disputationer trycka hela bibliothekscatalogen, med nödige anmärkingar, sedan dess inrättning hunnit hjelpas. Under detta arbetet har jag först rätt lärt känna vårt bibliothek; och det wore et nog obehagligt öde, om hela förmon af mit arbete och mit bemödande at i denna lärdomsgrenen förwärfwa mig någon kunskap, skulle blifwa endast den hedern, at nu andra gången få om wärkets beskaffenhet underrätta den, som är så lyckelig at blifwa mig föredragen til dess förvaltning. Sysslan är wäl icke mycket indrächtig; häldst och h:r prof. Lefreen lærer wilja behålla den lön, som efter afl. herr canc. rådet Scarin, då nådåret gått til ända, bibliothecarien tilfaller. Men för någon bättre utsikt til framdeles befordran, och at tillika få med mera frihet och nöje arbeta wid et wärk, som jag så mycket hos mig står, önskade bringa i bättre skick, wore det för mig en stor förmon at komma dertil. Hwarföre jag om Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellereus ynnestfulla bidragande dertil ännu aldraidmjukast anhåller, och i förtröstan derpå med djup wördnad framhårdar Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellereus aldraidmjukaste tjenare

Åbo, d. 7. Maji 1772.

Henr. Gabr. Porthan.

2. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Til Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren öfwerlämnas i ödmjukhet fortsättningen af mine disputationer de Poësi Fennica, som jag fördristat mig at Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren tilägna. Jag har trodt mig wara pliktig til at nyttja detta tilfället, för att offenteligen förklara ej allenast min enskilda tacksamma wördnad emot Herr Doctorens, Ärkebiskopens

och Procancellereus ynnest, som så kraftigt främjat min lycka, utan ock den tacksamhet som vår finska litterature och hela vår allmänhet är Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren skyldig och hos alla hederlige sinnen så lifligt brinner. Jag vågar hoppas, det Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren anser detta mit företagande med vanlig och så ofta tilförene ertedd ynnest; hwilken skal upmuntra mig at fortfara med detta ämne, som icke synes wara ointeressant, och hwaruti jag hunnit förse mig med tämmeligen rika samlingar.

Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren täckes icke obenäget anse, at jag nu först har den äran at öfversända de bägge första fortsättningarne; jag förmodade at veckan efter deras utgifwande få jämwäl den tredje tryckt, men trängseln på vårt genom interessenternes trätör och processer i förwirring bragte boktryckeri frustrerade ej allenast detta mit hopp, utan twang mig ock at samtycka det bemälte tredje stycke skulle uppsättas med annan stil än de bägge nästföregående, lika som desses stil är olik de förr utkomne. Ja det sednare arket af tredje stycket måste lämnas otryckt tils promotion i philos. faculteten hunnit för sig gå, emedan all tiden behöfs at få candidaternes gradualer tryckte. Jag ärnar efter hand på sådant sätt completera alla mina påbegynte disputationer, at jag låter specimanter respondera för 2 til 3 arck i sänder; gradualisterna åter måste sjelfwe skrifwa sine prof, ehuru det ofta är mödosammare at omsnygga dem, än at skrifwa hela arbetet ifrån början, men jag tänker wälja desse sednare slags respondenter med mera flit och önskar dem ej många. Så snart jag hinner få flere delar af Poësis Fennica tryckte, skal jag ofördröjeligen dem til Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren öfwersända.

Så snart möjligt blir, skal jag låta trycka den i går hållne parentationen öfwer sal. herr cancellierådet Hassel. Om herr Kongl. secreteraren Fredenheim dertil samtycker, ville jag häldst hafva den under mine ögon tryckt, med den stil som i de bägge förste nu ödmjukeligen öfwersände stycken af Poësis Fennica är nyttjad; då jag skulle förskrifwa tjenligt papper, och arbetet innom Juliü månad kunde fullbordas, emedan vår promotion skal ske den 30. Junii. En annan sak vore det, om det för mig blefve görligt, at i sommar göra en resa öfver til Swerige, då oration häldst i Stockholm kunde tryckas, men detta är jag ej ännu i stånd at afgöra.

Den genom flere berättelser hitbragte tidning, at herr K. secreteraren Fredenheim är på vägen at göra et i alla afseenden lyckligt gifte, har icke allenast högeligen fagnat alla hans wänner härstädes, utan upmuntrar mig ock, at Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren til en så glad händelse i ödmjukhet på det aldra-hjerteligaste felicitera: en händelse, som i så många hänseenden blifwer Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren hugnelig!

För min försummelse at Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren förut med skrifvelse i ödmjukhet uppvackta, anhåller jag aldraödmjukast om höggunstig tilgift; genom flere upskof, timmade emot flere de bäste föresatser at förbättra mit fel, blef det snart så stort, at jag blygdes för mig, och förlorade allt mod at detsamma afhjelpa. Men då jag nu funnit en utväg at åter upmuntra mig til at öfwerwinna mit decouragement, skal jag härefter wara upmärksam at förekomma en sådan förlägenhet.

Jag har af våre finnar trollrunor tagit mig anledning at något tala om den med dem förknippade vidskeppelse. En bedröflig händelse som i Sawolax nyligen sig tildragit, bestyrker nödvändigheten af den olyckliga inbillningens utrotande om deras kraft och värckan. En bondeson dödde af någon trånsjuka; fadren misstänckte en i soknen bekant så kallad trollkarl, för at med sin konst hafva vållat dess sons död; kanske något löst dennes hot torde styrkt honom i sådan misstancka. För at hämnas och befria soknen ifrån en så farlig karl, kom han öfverens med sin granne, at denne skulle vid et tilfälle ute på marcken mörda den förmente trollkarlen; hket skedde, och den döda kroppen blef til gärningens fördöljande upbränd; men brottet yppades dock, och bägge mördarena äro af K. hofrätten dömda til döden. Fadren har til sin misstanka ej kunnat uppgifwa andra skäl, än lösa och dåraktiga presumtioner.

Öfwer framl. hofrådet Arckenholtz håller jag på at förfärdiga en parentation, men är stadd i stor brist på subsidier. Vore jag rikare på materialier, torde jag fallit på den tanckan at hålla talet på svenska; men nu måste jag fördölja min fattigdom under latinska ord, om hka färre domare förmå yttra sig.

Framdeles torde jag wåga at falla Herr Doctoren, Ärkebiskopen och Procancelleren beswärlig med anhållan om biträde til samlingen af finska ordspråk, hwilken jag är sinnad at förbättrad och tillökt utgifwa, i form af disputationer, dock at flere exemplar

tryckas, så at de, när tittelbladet ändras och theserne borttagas, kunna passera för en slags bok.

Framföre 6:te delen af Poësis Fennica ärnar jag införa en Disseratio Epistolaris om finska folkets ursprung och ålder, med någre flere dithörande anmärkningar, til följe af herr kammarherren Burenskölds anmodan. Om jag kan erhålla del af någre gamle ryske visor med öfversättning, sådane som omtalas i företalet af franske öfversättningen utaf Cheraskoffs Combat de Tzeme, torde jag af dem få något ljus om finske runornes ålder, med hka de skola äga mycken likhet, såsom aldeles skilde ifrån nyare ryska poë sien. De gråt-runor som grekiske karelarena bruka, och af hka jag har en tämmel. fullständig samling, som skal nyttjas i följande delarne af Poësis Fennica, tyckas vara en medelart mellan ryske visor och finske runor.

För at visa något prof af våre literariske försök, tar jag mig ock frihet at medsända twänne under mitt præsidio utkomne gradual-disputationer: den förre är början til en suite af 4 dylke; den sednare lär respondentens broder continuera. Med fullkomligaste vördnad framhårdar oafsläteligen Högwördigste Herr Doctors, Arkebiskopens och Procancellers ödmjukaste tjnare

Åbo, d. 22. Maji 1778.

H. G. Porthan.

3. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Såsom jag här på orten icke kunnat träffa något fullständigt exemplar af bisk. Agricolas finska öfversättning af Psaltaren, hwar utur jag wore i stånd at supplera de twänne blad som fattas i företalet uti det exemplar, som h:r d:r Kalm förärt til academiens bibliothek, så anhåller jag ödmjukast, at Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren täckes låta cand. Bonsdorff, hwilken jag äfwen derom tilskrifwit, utur Herr Doctors, Arkebiskopens och Procancellers exemplar afskrifwa desse felande blad, neml. B II och B III, el:r sidorna 9—12 af b:te företal, ifrån orden: *Tellens etc.* til och med den wersen som går näst för: *Qvin carhu sikiöns noleskele.* Dermedelst blir vårt bibliothek dock försedt med et hjelpeligt

exemplar af hela b. Agricolas öfwersättning af Bibliske böckerne, hwartil jag är öfwerlygd at Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren, af wanlig ynnest för vårt lärohus, täckes bidra.

Under min Julresa i Österbotten fick jag se et portrait öf:r probsten Brenner i Cronoby, graveradt om jag mins rätt, af hans broder ass. Brenner. I fall Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren icke redan äger det i sin talrika samling, skal jag det förskaffa.

Angående bisk. Juustens adelskap, hoppas jag innan kortt få fullkommelig redo. Prof. Calonius håller på att utarbete en historia om Finlands lagmän och häradshöfdingar, så wida af gamle domar och protocoller om dem någon kunskap kan erhållas; och då han i denna afsikt genomläser K. hofrättens archivum, så förekom honom en action, som af hofrättsfiscalen war begynt emot Paul Juusten, underryttmästaren, för det han brukade adelig sköld och wapen, hwartil b:te Juusten påstod sig äga rätt i anseende til det hans fader biskopen förunnte adelskap. Huru saken aflopp, har han ej ännu funnit; men hoppas framdeles, då han hinner med läsningen fortfara, få rätt derpå. En synodaloration af b:te bisk. Juusten, hållen i Åbo 1572, har vårt bibliothek i g:lt ms. Den war bunden tilhopa med et exemplar af K. Johan III:s Kyrkoordning, som här på en auction nyligen såldes.

I fall Hans Kongl. Maj:t täckes bewilja mig allernådigst permission, hwarom jag hos hans excellence war acad. canceller supplicerat, så har jag ärnat i nästa månad göra en resa på 4 månader til någre tyske orter, såsom Göttingen, Leipzig, Halle, Berlin etc. Jag ärnar då se til, at tillika kunna gagna vårt fattiga bibliothek, jämte det jag söker inhämta wisse underrättelser och kunskaper som ligga i min wäg. Kunde jag i något mål derunder äfwen tjena Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren, så skulle jag räkna det för en glad förmon.

Til 4:ta theol. professio, hwartil snart förslag lär komma at uprättas, hafwa sig anmält prof. Nääf, probst. d:r Avellan och theol. adj. Deutsch. Jag wet ej ännu wisst, om prof. Lefrén och rector Cavander söka.

Prof. Avellan, som warit nära döden, börjar nu repa sig. En af våra förmögnaste köpmän, Granberg, hemma ifrån Lillkyro, afled

i förgår af något hastigt tilstött slag; han war redan på wägen at tilfriskna ifr. en feber, som någon tid plågat honom.

Wår acad. trädgård repar sig wackert. Jag hoppas at under min utresa också kunna wara den til något biträde.

Ehuru tidig wår wi hade, så synes dock sommaren långsamt wilja infinna sig; kall bläst och täta nattfroster hindra wäxternes trefnad och fortkomst. — — — allerödmjukaste tjenare

Åbo, d. 23. April 1779.

Henr. Gabr. Porthan.

4. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Jag skulle längesedan, och straxt efter min hitkomst i wintras, enligt min skyldighet med bref upwaktat Herr Arkebiskopen, för at aflägga ödmjuk tacksägelse för den ynnest jag vid min sidsta varelse i Upsala, lika som alltid tilföre, rönte, men jag wille tillika kunna öfwerskicka det lofwade probsten Brenneri portrait. Detta kunde jag, oakadt mine påminnelser och erhållna löften, ej bekomma förrän nu med sidsta posten; och således, sedan jag en gång råkat i den elaka ställning at ej förmå hålla ord, så födde det ena upskofvet af sig det andra, såsom merendels händer. Portraitet har warit förlagdt ibl. andre papprar, och nu först kommit til rätta; hwarföre jag ändtel:n får det nöjet at detsamma kunna öfversända. Tillika har jag den äran at bifoga et annat, af bisk. von Hontheim; det sades wara honom likt.

Angående våre små academiske nyheter lära d:r Hellenius och prof. Gadd, ifall jämwäl denne sednare besöker Upsala, lämna underrättelser. De äro merendels föga hugnelige. Sedan den så compendieust tilkomna besynnerliga anatomiae profession lika compendieust förswann, så fruktar jag at det går likaledes med prosectorssyslan. Combination med stads-physici beställningen, hwartil magistraten förra gången gaf sit bifall, göra de nu medelst sine chicaner omöjelig; at tänka på den ännu lämpeligare och för medicinæ studium nyttigare combination med intendentskapet vid lazaretet, är förgäfwes, då wi ej kunne räkna på vederbörande understöd och protection. Hans exc. cantzlern tyckes twärtom önska jämwäl de 50 riksdrls indragning som kronan består prosector i lön,

för at skaffa staten en så betydlig lindring. Af de 6.000 plåtar som Kongl. Ms:t lofwat oss til horti botanici fond, hafve vi ingen styfver erhållit; saken har ej blifvit bevakad. Sedan altså den förra lilla besparingen, hken härtils blifvit tilgrepen, i mening at et sådant förskott sedan af den wäntade fondens afkastning skulle kunna ersättas, inom et eller tu år hunnit åtgå, så få wi lägga ned hela trädgården. Naturalhistorien har således ej nu hos oss en lycklig periode. Det berättas ock, at Hellenius, den enda af de föreslagne, som lofvade academien i den vägen rätt utmärkt gagn, blifvit af cantzleren ifr. förslaget til oecon. professionen utsluten; til belöning för det han under den lilla tid han varit demonstrator, utan den minsta publici kännning, ökt örternes antal i trädgården til mer än tiodubbelt, til och med på egen kostnad, af nit för sin vetenskap. Kreanders besvär hafwa ej en gång varit consistorio til förklaring communicerade; han säges vara viss om syslan, oanседt han intet prof wisat af den ringaste insikt i nat. historien, el:r halfva och viktigare delen af denna professions göromål, och här är känd för idiot äfven i de förste principierne deraf. Derigenom går ock nu academien miste om det sköna herbarium som ass. Haartman ärnat skäncka oss. Men allt detta ersätter väl Kreander snart, medelst et eller par impracticable projecter. I dag skal Schalberg hålla sit inträdestal de *objectis logicæ et metaphysicæ*; åtminstone synes ämnet lofwa något interessant. Gadolin är utsedd til rector för nästa år; i fall han annors blir så frisk, at han kan härda ut med syslan; han synes ej blifwa gammal man, och återvinner ganska smått hälsan och krafterne efter sin sjukdom. Rossen vegeterar på förra wiset. Nyligen erhöello wi oförmodl. af cantzlern befallning, at uprätta förslag til en quarta theol. professio utan lön. Åt hvem den må wara ämnad, kunne wi ej weta. Sedan Cavander intet hopp har om Calajoki, (emedan Salmenius köpt g:la Frosterus ifr. Haukipudas ifr. förslaget), så önskade jag nog at han skulle söka och erhålla den, men han är för litet smickrare, charlatan och vindbeutel, för at äga särdeles apparence. Lefrén lär väl söka förslag; kanske och Schalberg. Deutschen är wäl en viss kandidat. Twifwelsutan anmäla sig ock Sellén och Arelin, til äfventyrs jämväl Stierna, hken redan en gång begärte recommendation at blifva extraord. professor. Säkert är, at facultetens flor och lustre får en ny tilökning: Nääf har otroligen bidragit at

uphjelpa densamma. Ännu har ej någon candidat blifvit examinerad til nästa magisterpromotion, som altså ej blir talrik; deri ligger ock förmodligen ingen olycka. Nio disputationer lära inalles, denna termin, hos oss utkomma. Ifrån Upsala hafve vi på flere år inge erhållit; så at de gode herrarne ej lära sköta om at continuera det förra commercium litterarium; dock skole vi ännu i sommar på försök öfversända våre: och i alla fall blifva til Herr Arkebiskopen exemplar altid öfversände. Lexell har fått permission at göra en resa til södre Europa. Sedan han altså öfwerger ryska tjensten, tilträder han sin lön, undantagandes hvad han lämnar til sin vicarius. Af den til astron. instrumenters upköpande härtills besparde lönen har han uphandlat et astron. ur, som snart hitförväntas, och ärnar i England upköpa något mera som tjenar til ändamålet. Jag har således ej hopp om lön, innan alla nådår som erhållits el. ytterligare beviljas kunna, gått til ända. Nyligen ordinerades här 14 präster, ibland hka hälften bestod af Österbotningar, och utaf dem woro fyra rätt snälle och skicklige ynglingar. I vår hofrätt blir utseendet ganska krigiskt; sedan v. presidenten först angripit v. Glan, (hken tvist ej ännu hunnit biläggas), så har han nyl. ännu svårare anfallit öfw. lieut. Ehrenmalm, sin förra wapendragare; och den calabaliken lär ej blifva så lätt debatterad. Imedlertid äro de öfrige ledamöterne at beklaga, som måste vara wittenen til allt sådant, och utstå mycken förtret derigenom. Vår biskop grälar ock flitigt i consist. academico, så at wi sällan förrän efter kl. 1 få åtskiljas; de minsta småsaker blifva ämnen til beniga öfverläggningar och debatter. Men jag missbrukar Herr Arkebiskopens tolamod och bör sluta; framhårdandes med oafslätelig vörndnad — — — ödmjukaste tre

Åbo, d. 6. Junii 1780.

H. G. Porthan.

5. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Just då folket redde sig til, at efter wanligheten begynna med bruns-drickningen wid Cuppis, så har man blifwit warse det S:t Henriks källa uttorckat. Denna händelse, som både i anseende til hälso-watnet, och stadens wattu-tilgång, är för Åbo så betydlig, har satt inwånarena i mycket bekymmer: Heldtens rädda är torr, och

brunnarne wid Tawast-tullen samt i Mätäjärwi, hka hade sit watten ifr. Kuppis, hafwa erfarit samma öde. Om altså saken ej kan åter hjälpas, så blir en del af staden utsatt för swår wattu-bris. Wid anställd besiktning fanns källsprånget hafwa flyttat sig vid pass 300 alnar längre bort ifr. staden, på andra sidan om den wid Kuppis förbi-rinnande lilla bäcken; det frambyter altså nu ur den lågländta betesmarken som ligger under Kuppis-åkrar; stället är något sankt, och källans belägenhet tämmeligen lägre än tilföre. Genom afwägning befanns dock, at wattnet ännu kan fås at rinna til Åbo, allenast någon kostnad göres, och en ränna bygges öfwer bäcken; nu flyter allt watnet in i berörde bäck, blandas där med annat otjenligt diks- och ytwatten, samt tager så vägen under stenbron öfwer landswägen, åt Heickilä kungsgård. Ej allenast sjelfwa hufwudkällan i brunnshuset, utan ock de söta källorne där bredewid, och i groparne på sandbacken, åt Mobergs byggnad, hafwa förlorat sit watten: hufwudkällan är dock ännu ej aldeles tom, emedan den är tämmel. djup; men det qwarwarande watnet har förlorat sin halt, så at föga järn och föga luftsyra mera deri förspörjes, och de förre profwen anställas förgäfwes. Då man ränsat brunnen och försökt gräfwä den litet djupare, har dock watnet synts blifwa ymnigare; få se hwad nytta derigenom kan winnas. Åker-wakten wid Kuppis berättar, at han redan wid Pingst-tiden sedt någon owanlig rörelse i jordytan på det stället där källan nu utbrustit; småningom har där blifwit en göl — med lerigt watten; detta har allt mera ökt sig, utwidgat och fördjupat gropen, ändtel. klarnat, och alstrat en ny rinnel med kallt, klart, och ymnigt flytande watten. Sjelfwa gölen, där förut warit tämmel. fast mark, är närmare 6 alnar djup, wid pass af en famns diameter; straxt inwid, närmare til brunns-huset och bäcken, är et sankt ställe el. gäs-jords pöl, som pläгат gunga hela sommaren igenom, och där man kunnat utan motstånd indrifwa en lång stör i den uplösta leran; märkligt är, at källan ej där upbrustit. Watnet i den nya källan är mineraliskt, och håller långt mera luftsyra än det som är qwart i brunnen; men som man ännu ej hunnit skilja derifrån en myckenhet annat otjenligt watten, som inrinner ifrån omliggande gölar och pussar, så har man ej eller anstält ordentliga prof; mycket swagare kännes det i sit nuwarande tilstånd wara, än Kuppis fordna brunns-watten. Huruwida genom tilkörd sand och omkring packad lera det må kunna aktas

ifr. otjenliga upspädningar på et så olägligt och nog sankt ställe, skal tiden utwisa. Hela denna händelsen har jag trodt wara så märckelig, at jag ansedt mig skyldig densamma til Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren inberätta. Den torde ock förtjena herr prof. och ridd. Bergmans upmärksamhet. Wattuprofwerne skola framdeles noga upgifwas.

I dessa dagar begrofs här v. pastor Wirzenius; han war närmare 71 år gammal. Domprosten bekostade hans begrafning. At han dödde, war för honom och flere andra en lycka; således blir åter tilfälle til utdrägt med Lätala kyrkoherdesysslans besättande. Kyrkoh. Solinus i Pyhämaa, som står på första rummet å förslaget, säges ock ligga dödiligen siuk. Af de många sökande utom förslag säges nu capell. Holberg i Wehmo hålla högsta budet (1.200 r. spec.) och altså äga största apparencen; han har gift sig med en finsk borgares enda dotter i Nystad, som medbringar honom 80 à 100 tusende dl. kmt. At Kreander blifwit oec. professor, weta wi; och wänta at få höra hans fullmagt. Märkligt blir at se, om Hellenius til något befinnes dugelig el. nyttig. At prof. Gadd ihogkommes med någon character, skulle wi förmoda; och i det fallet har hans resa ej warit förgäfwes. Den 23. hujus sker hos oss mutatio rectoratus. Schalbergs inträdestal war efter förmodan; han utredde för oss arten af åtskillige slags analogata etc. Men en förutgående lång bön til Gud, däri han tackade för hjelp och seger mot sine bittre fiender, som stått efter hans *wälfärd, ära och lif*, utförligen utredde för Wår Herre obilligheten och storheten af deras arghet, anförde et långt stycke ur Seneca (i fall Wår Herre glömt denna auctors ord) angående detta slags folket, m.m. Denna bön war kronan af altsammans; som consist. acad. märktes warit ibland desse gudlöse, så bekom det ock billigtwis ingen vidare compliment. Ca-wander har inkommit med ansökning om förslag til den surnumeraire theologiæ professionen; någon annan har ännu icke anmält sig. Under det twisten emellan biskopen och magistraten, angående grän-sorna af den förres rättighet at deltaga i förvaltningen af Spie-kerska fattigmagasinet, (och i följe deraf, angående entreprenad-contractet om magasins-byggnaden), är oafgjord, har magistraten låtit fortfara med byggnaden, som inan kortt kommer under tak. Magasinet tyckes blifwa godt, och är beläget där stadsens mälthus, inwid ån, i ändan af Clostergatan: om grannskapet just är det säk-raste, skal jag icke säga.

Kriget i hofrätten, emellan v. presidenten och öfw. lieut. Ehrenmalm, fortfar; den sednare har nyligen upläst et dictamen emot den förre, innehållande sådane slags personalier öf:r Ignatius, som dennes innefattade öf:r Ehrenmalm. Få se huru den leken lycktas. Consistorium acad. har denna tiden warit tämmel. flitigt tilhopa; då vår procanzler altid är försedd med ämnen til debatter, så at wi aldrig före kl. 1 kunna åtskiljas; såsom: huruwida rector ej förgått sig, då han på egen hand utsatt dag til Schalbergs inträdestal, utan at derom förut warit deliberation i consistorio: huruwida stipendiariorun disputationes kunna anställas på Onsdagar, då procantzler är sysslosatt i consist. ecclesiastico; huruwida dessa disputationer, (wid hka stipendiarii böra upropas) böra ske förr el. sednare än catalogus stipendiariorum blifwit reglerad, och således afgjort hka skola wara stipendiarii el:r icke, m.m. Öfwer dessa wigtiga ämnen äro flere arcks protocoller förde, särdeles öfwer det sidste, hket sysselsatt oss flere consistorii dagar; som alla andra enhälligt tyckt, at revisio catalogi bör gå förut, så tör hr procantzlern draga saken til h:s excellences decision. Men det har utan swårighet blifwit lag hos oss, at stipendii-dispp. hädanefter skola anställas endast på Lördagarne.

Wattuflo den har här i landet gjort stor skada; särdeles i Hwittis och flere soknar som ligga wid Kumå elf. Månge byar hafwa förlorat all sin gröda; andre ej fått göra sit wårutsäde. Platsen där lifdragcnerne hafwa sit läger, är så fuktig och med wattungölar omgifwen, at man ej utan medömkan kan tänka på det stackars manskapets wåda i anseende til hälsan. I går kunde jag första gången uphöra med eldning i mine rum; så kall har wäderleken warit, särdeles om nätterne. Men jag missbrukar förmycket Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellorens tolamod, och bör sluta. Med wördnad — — —

Åbo, d. 16. Junii 1780.

H. G. Porthan.

6. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Af hog at i de academiske disputationer, som under mit inseende kunna utkomma, tillika med de studerandes öfning, hafwa något tilfälle at tjena vår fattiga finska historia, har jag gifwit någre

af mine elever ämnen at arbeta uti, som dermed hafva gemenskap. Men som af de få monumenter som densamma uplysa, här ej mycket är samladt, så nödgas jag falla Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren besvärdig med anhållan om höggunstigt bistånd, i hvad Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellereus samlingar kunna af sådant innehålla; öfvertygad, at det som där icke finnes, fåfängt annorstädes ifrån väntas. Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellereus ynnest och nit för vår inhemska litteratures upkomst försäkrar mig, at varda hugnad med sådant understöd. Ibland dem som nu först skola utgifvas, är en *Historiola concionum sacrarum fennicarum*, af herr Tulindberg, Ostrob. Til denna disputation har jag af strödde finska predikningar fått ihop och gifvit til vårt acad. bibliothek så många som hoslagde förtekning innehåller; men som utan tvifvel flere finnas tryckte, beder jag ödmjukast, at Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren låter stud. h:r Starck, hvilken jag derom tilskrifvit, få lof at afskrifva titlarne på dem hka Herr D. Arkebiskopen och Procancelleren kan äga, förutan de på denna förtekning upförde. En sådan ynnest skal jag med samma tacksamma vördnad som Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellereus öfrige mig beviste välgärningar erkänna.

At gifva anledning til deras lättare igenfinnande, har jag bifogat en förtekning på de predikningar jag vet vara utkomne, men ej har til hands, hvilkas hela titlar jag derföre åstundar få del af. Somlige torde jag väl ifr. Österbotten kunna erhålla, hvarom jag gjordt anstalt, men dermed torde ännu något dröja. Så vidt möjligt är, skal jag efterhand söka at til vårt acad. bibliothek samla allt hvad til nationens historia literaria hörer, men det vil ej gå så fort dermed.

Uti disputationen skal jämväl sjelfva predikosättet hos oss i gemen kortteligen characteriseras, så väl som förtekning på predikningarne införas. Den kan altså tjena såsom et slags appendix til Strickerska värket, samt gifva anledning at uppspana de predikningar, som ännu äro okände; hka jag sedan framdeles vid tilfälle skal bifoga til de förut bekante. Så snart arbetet är tryckt, skal jag hafva äran at deraf öfversända exemplar. Med oföränderlig vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 14. Decemb. 1780.

Henr. Gabr. Porthan.

7. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Af disputation om finske utkomne predikningar har jag äran at härhos til Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren öfversända et exemplar; med ödmjukaste anhållan, at om i Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellerens samlingar någre af dem, som jag härtils ej fått se, skulle finnas, h:r Starck då kunde få tilstånd at afskrifva titelbladen, för at til mig desamme öfverskicka. Af dem, som i detta seculo utkommit, har jag, utom de på min öfversände förteckning uptagne, sedermera erhållit *Pazeli* öfver probsten Jo. Wegelius i Uhleå och väntar snart, at få Stenbäcks öfver kyrkoh. Æimelæus i Storkyro. Tulindberg ärnar pro gradu utgifva de återstående §§ af samma disputation; hvarföre jag skulle önska, at innan Pingst-tiden blifva riktad med de hjelpedor, som tjena til detta ämnets utförande.

Af b. Juustens prästemöte oration, om hvilken jag tilförene haft äran at berätta, håller jag på at taga afskrift som går något långsamt, i anseende til det gamla exemplarets besvärlighet at läsas; så snart det är afskrifvit, skal jag hafva äran at öfversända afskriften.

Nyligen har jag til acad. bibliothek. förvärfwat et band med äldre finske saker, hwaribland, utom det cirkulairbref af b. Pet-ræus som beskrifwes i Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellerens oration *De Synodis* (dat. 1. Jan. 1654), äfwen finnes et annat äldre (dat. 1. Dec. 1652), på swenska tryckt, af b:te biskop och hela domkapitlet underskrefwet, hvarjämte följt en copia af Peträi biskopsfullmägt; utgör et arck in 4:o. Dessutom finnes i samma band 1 ½ tryckt arck, innehållande prediko-dispositioner, mäst på svenska, med någre rader latin emellan, på dominica I. in Jejunio, II Sönd. i Fastan, III d:o, IV d:o, V d:o; och til slut står: *Siette predikan, på Långfredagen*, hvarmed arbetet slutes, utan at disposition til samme predikan är bifogad. Som titelblad saknas, vet jag ej när eller af hvem det är utgifvet; men stilen är lika med den som ses i b. Peträi sidstnämde bref. Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancellarien torde känna detta papper.

Vår biskop är nu lyckeligen återkommen ifrån sin visitationsresa til Österbotten. Han har dock ej funnit möjligt, at efter sit upsåt slippa upp til Kemiträsk och Kuusamo. Få se, när han vill visitera den delen af Österbotten, som han nu spart, och tillika

hålla därstädes prästemöte, hvartil han denne gången ej var hugad. Professor Cavander är nu hitkommen, sedan han i Wasa gift bort sin dotter; ännu vete wi ej af termin til hans introduction. Prof:r Nääf har til consist. academicum inlämnadt betyg af ass:r Bergman, at han är utom stånd at denna termin göra tjenst, i anseende til sine förswagade både kropps och sinneskrafter. Han skall vara helt melancholisk och wistas ute på Artuckais. Vice-landsh. Fredensköld har nyl:n förlofvat sig med en fröken Taube på Hermansaari. Af matheseos professor hafve wi ännu ej något hört; hoppas dock at snart förnimma det Lindquist blifwit nämnd. Sidsta brevet ifr. Lexell war dat. Paris; och var han då sinnad at derifrån resa til England, och öfwer Swerige och Åbo resa tillbaka til Petersburg.

Jag önskar hjerteligen at få höra det Herr Doctorens, Arkebiskopens och Procancellorens hälsa stadgat sig; det har oroat oss mycket, at den i wintras spordes vara vacklande. Här har, Gudi lof, ej varit mycket sjukligt; nu skal dock en rötfeber börja wisa sig. Våren synes blifva långsam; alla isar äro ännu starcke; och man fruktar högeligen för våre åkrar, som i höstas hade så swag brådd. Spannemålen gäller emellan 9 och 11 plåtar tunnan, och förrådet är ej stort. Imedlertid brännes och supes här ifrigt. Med offlätelig wördnad framhärdar — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 6. April 1781.

Henr. Gabr. Porthan.

8. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Härhos har jag äran at til Herr Arkebiskopen öfversända et exemplar af andra delen af disp. de Concionibus fennicis. Ämnet är väl icke just mycket interessant; men såsom det likwäl angår en liten del af vår nations historia literaria, så trodde jag at idéen icke skulle aldeles misshaga älskare af vår fattiga litterature. Det kunde fördenskul icke annat än högeligen smickra mig, at Herr Arkebiskopen i sin gunstiga skrifvelse täckts gilla mit försök, och tillika understödja det med subsidier som medföljde, af hka jag ej underlåtit at göra bruk, och för hka jag aflägger ödmjukaste tack-sägelse.

Nästa termin ärnar jag, om Gud unnar lif och hälsa, fortsätta, och om möjligt blir, fullända min *Poësis fennica*, och *Bibliotheks-historien*; par delar skola åtminstone utgifvas. Jag måste endast låta dem försvaras såsom specimina; ty gradualisterne vilja ej respondera för sådane suiter, och jag söker gerna at ibland dem ej hafva andre än dem, som kunna efter gifven plan sjelfve samman-skrifva sine prof, ehuru besväret at rätta deras arbeten är oftast större, än at straxt sjelf författa det helt och hållet. Men deras större öfning och underhållandet af en loflig ambition synes betala denna möda.

Såsom större delen af våre studerande skola blifva präster, så har jag, för at äfven i min väg gagna så mycket mera, ej allenast sökt flitigt lämpa mine föreläsningar i rhetoriken til predikostols-vältaligheten, utan ock gifvit någre sine disputationsämnen i samma afsikt. Och hoppas jag, at då prof. Cavander begynt under-visa dem uti det, som angående predikosättet är theologicum, vårt förenade bemödande något godt i detta mål skal uträtta. Professor Bilmark har lofvat sända til Herr Arkebiskopen alla våra utgifna disputationer, och således behöfver jag ej särskildt skicka de som under min tillsyn utkommit.

Vår philos. magister-promotion har måst til nästa termin anstå. Ungdomen börjar tro sig bättre kunna använda sin kostnad på annat sätt til befordrande af sin fortkomst, än at länge ligga vid academien och antaga graden. Synbarligen aftager ock arbet-samheten, och et yppigt lefnadssätt tiltager ibl. de studerande, som gör deras vistande vid academien allt dyrare. Imedlertid hafve wi föresatt oss, at vid specimina och förhör söka vara så alfvarsamme som sig göra låter; så at de magistrar, som til nästa promotion admitteras, åtminstone ej må vara sämre än förut i allmänhet, och så svage som en och annan de sidsta promotionerne, ej få rum ibland dem.

Som af philos. faculteten ingen annan än prof. Kreander ville blifva präst, så får han S:t Marie annexa, och finska domkyrko-församlingen har cons. acad. tilstyrkt hans exc. cantzlern at anförtro prof. Cavander extra ordinem, tils annexa i theol. faculteten kan honom tilfalla. Kreander blef i dag prästvigd, jämte 8 st. studerande, hvaribland 6 Österbotningar. Denna nation har

denna termin här varit rätt mannstarek; 57 hafva warit inne vid academien; och deribland finnas åtskillige rätt goda ämnen.

Kreander skal nästa vecka åter resa til Stockholm; dels för sin löntwist med prof. Lindquist, dels ock förmodel. at advocera för sin synnerlige patron vår herr procantzler i en underlig tvist, som han formerat emot consistorium acad. rörande arrendet af den gård h:lken hör til acad. trögården, och som sal. prof. Kalm bebodde. Denne gård har det nu fallit h:r biskopen inn at hyra, på det den ej skulle kunna uplåtas til prof. Hellenius, (dock emot hyra) såsom consist:m önskade. Vi äre så olycklige, at nästan ingen session hålles, i hken ej tvister plåga oss; så at jag ej vet huru jag må erhålla et privilegium at få ständigt absentera. Det minsta stöd i acad:s angelägenheter kunne wi af vår procantzler ej räkna på; men flitigt få wi höra huru han sitter hos oss i cancellerens ställe, och hvad respect honom tilkommer. Til och med vill han, af denna grund, förneka oss at få votera öfver hans propositioner; och at expeditioner böra gå til cantzlern efter hans enskilda tanka, men dock af oss alla underskrefne, samt at när han något säger, tilhör oss endast at *lyda*. Hvar gång han kommer upp, är han merendels försedd med nya frön til tvister, som han med god framgång utsår; hvar proposition är stäld i form af förebråelse och skrapa, hwilken han vil at wi, den må vara skälig ell:r oskälig, böra hålla til godo, och låta inprotocollera ovederlagd, til et bevis förmodl. hos efterverlden på hans nit och activitet. Vi som minnas, at han sjelf, såsom professor, gjorde ingenting så ogera som at hålla sine föreläsningar, hwilken knapt någon så ofta, under hvarjehanda pretexter, sökte försumma, få nu flitigt påminnelser ang. våre ämbetsplikter, och han synes just vara glad, när han tror sig finna tillfälle at förebrå oss någon efterlåtenhet. Nedlagde saker rifvas åter å nyo upp; och protocollerne vil han altid reglera efter sit behag. Skulle wi låta handtera oss som scholepoikar, och ej wåga göra et steg utan at begära lof, så skulle det vara wäl. Han har fattat så höga begrep om sin wärdighet, at han ej vet sjelf huru högt den bör firas, och pretenderar, at jämwäl den aktning, som grundad på personliga meriter och frivillig vördnad för respectable egenskaper, blifwit förmän bevist hka warit älskade, skal oakadt hans upförande och stötande façoner, honom oinskränkt bevisas. Men jag bör ej missbruka Herr Arkebiskopens

tolamod, medelst vidlyftigare beklagande af vårt öde. Den som blir rector, är i synnerhet i en svår ställning. Ingen af oss, (ej en gång ass. Haartman), är i lag, utom Kreander, som blifvit hans geheimeråd och advocat, och tagit det partie hket jag erindrar mig at Herr Arkebiskopen berättade mig det vår procantzlers fader i biskop Wittes tid alltid hållit. Förmodl. blir han ock nu kallad til ledamot af cons. eccles. för samma goda egenskap; jag gratulerar stiftet därtill! Om jag ock resolverat mig at söka en annexa, så skulle jag dock bedja Gud bevara mig för den olyckan, at under en sådan ordförandes tid någonsin blifva ännu af et consistorium en ledamot! Det lugn, och den lätthet i ämbetssyslornes bestridande, den förtröstan på våre angelägenheters understödjande å hög ort, som Åbo academie ägt och förlorat, få wi sakna, men kunne ej glömma!

Då jag såg af tidningarne at gr. Liewen lämnat detta timmeliga, erindrade jag mig det löfte han gaf Herr Arkebiskopen at til vårt bibliothek skänka sin samling af auctores classici, in usum Delphini editi. Menar Herr Arkebiskopen at hopp är, at detta löfte honoreras? Herr Arkebiskopens ömhet om vår academie gör, at jag vågar ödmjukast anhålla om Herr Arkebiskopens gunstiga åtgärd i den saken! Löftet skedde ju offentl:n, äfwen i Hans Kongl. Maj:tz egen höga åhöro! Kanske arfvingarne ej bestrida dess värkan, om det dem föreställes; i fall ock hans framl. excellence ej skriftel. derom något förordnat.

Med nästa år begynne vi åter med utgifvandet af Åbo Tidningarne, på samma sätt som förut skedde. Pränumerationssedlar tryckas som bäst; och om Herr Arkebiskopen behagar befalla mig, at af dem öfverstyra exemplar, så skal jag räkna det för en glad skyldighet. Vi äro ej utan historiska samlingar, hka wi hoppas skola förtjena läggas för allmänhetens ögon. Vid tillfälle, kanske med prof. Kreander, skal jag hafwa äran at sända afskrift in extenso af sal. bisk. Juustens synodaloration.

Den Högste styrke Herr Arkebiskopens hälsa och krafter, samt förläne Herr Arkebiskopen et godt slut på detta gamla året, och lyckligt inträde i det nya! Det skal alltid vara min fägnad at förnimma denna min önskans fullbordan, och beständigt ådagalägga den wördnad hvarmed jag framhärdar — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 7. Dec. 1781.

H. G. Porthan.

P. S. Här berättas at fru Kalm, el. rättare sagt major Lode i hennes namn gjordt ansökning om et tredje nådår i St. Mariæ pastorat; och oss lyster höra, huruvida det lyckas. Hon klagar ändock ständigt öfwer academiens och hela rikets otacksamhet emot hennes hus.

9. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Straxt efter återkomsten ifrån min vanliga Wiitasaari-resa hade jag den förmon at af h:r prof. Bilmark undfå det bref af d. 9. sidstl. Januarii, hvarmed Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren mig täckts behedra. Innan afresan hade jag väl gjordt anstalt, at et exemplar af Åbo Tidn. til Herr Arkebiskopen och Procancelleren skulle öfversändas; men som det blifwit försummadt, har jag nu den äran at öfversända alla de utkomne numrerne på en gång, och skal om de följandes öfverstyrande, i småningom, såsom de hinna utkomma, draga behörig försorg.

Kongl. regeringens bref til gr. Brahe finnes i original på landscancelliet härstädes; och tyckes vara et interessant document i vårt lands historia. Ännu hafve vi ej kunnat öfverkomma gr. Brahes bref, som föranlätit detta svar. Anmärkningarne ang. barometern, äro af conr. Ström i Biörneborg; han är en tänkande man, och jag undrar nog, at mag. Törnquist nyl. blef honom föredragen vid lectors systans besättande här i Åbo. Et bref ifr. biskop Winstrup til Lunds acad. dåvarande cantzler uti Pufendorffska twistigheterna där vid academien hafve vi in originali öfverkommit; som vi ej vete at det förut blifvit tryckt, ärne wi införa det i nästa nummer af Tidningarne; det visar nog, at gubben ej var Pufendorffs vänn.

Om Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren tackes ur sine rike samlingar gunstigt biträda våre blad med någre stycken, skal det med all vördnad erkännas. Vi hafve så litet ljus om vårt lands äldre öden, at allt som dertil tjenar, i synnerhet af oss skal uppsökas. Nog har prof. Calonius och jag en plan, at ifr. kammарcollegii archiv förskaffa oss en hop uplysningar; men sådant kostar groft. För et extract ur landets jordeböcker, ifr. deras början, in-

rättadt efter en af oss föreskrefven method, begär man 100:de riksdaler. Hvad uti landzhöfdingarnes archiver kan stå at finnas, vete wi ännu icke; men skole göra anstalt, at derom blifva under rättade. Mycket kan det ej vara. Vår geographie skole wi uti möjeligaste måtto söka uplysa.

De öfversände penningarne til madem. Paleen skal jag, efter befallning, henne småningom tilställa; jag träffar henne flitigt hos assess. Jusleen, som har mycket att göra med hennes hushållnings styrande; hon behöfver, stackars gumma, både understöd och tilsyn huru hon det använder.

Fru Hassel är ännu quar i Borgo, dit hon til Jul afreste. Hon vore lyckelig, om hon ville där quarblifva hos dompr. Krogius, som på skäligen vil behålla henne hos sig; men jag tviflar nog, at hon vidtager det rådet. Hennes söner, för hka, i synnerhet den yngre, hon bär en så oinskränkt ömhet, äro ej nöjde med et sådant förslag; de skulle mycket tappa derpå, och bullra redan deröfver at hon så länge dröjer, och ej skickar dem pengar. Alla hennes vänner hafva styrkt henne at blifva quar och lämna sönerne här. Fredric har redan förstört henne; spannemålen ifr. Ispois, ja dragarne, säljer han bort på egen hand, när han så finner för godt; sin mors silfver etc. har han til en god del pantsatt och skingrat. Hon lefver ganska knapt, ja för mycket knapt; men han skal hafva allt fullt upp för sig och sine stallbröder; han håller equipage, ibl. en och ibl. 2:ne hästar i staden, och hans mor måste gå i halkan, så at hon ock i höstas gjorde et elakt fall; aldrig består han henne häst. Hon lånar upp png, som han straxt förslöser. Jubilæus står ej i så stor grace; han super väl mera, när han får; men är för öfrigt mera stilla, och ser altför usel och förfallen ut. Fredric däremot är i stånd at hota sin mor, om ej annat hjälper; men hon tror honom mer än alla andra menninskjor, äfven då han med de orimligaste lögner bedrager henne. Ekenberg lefwer på sin ö såsom tilföre, helt enslig; han synes ganska sällan i staden, och hans famille aldrig. Alle äro vid hälsan. Jusleen mår wäl med sin fru; hon är en mycket munter och förständig menniskja, samt flitig och aktsam hushållerska, som finner mera nöje uti at syssla hemma, än flänga på visiter och calaser, samt de assembleer och picqueniquer med h:lka visse officerare och secreterare flitigt tjena wår stads damer.

Nästa vecka börja de fläste af våre professorer at läsa; härtills hafva blott 2:ne läsit. Prof. Nääf har på doctorens betyg varit fri för denna tyngd; theol. adjuncten Deutsch läser för honom. Nu har ock dompr. Gadolin erhållit betyg, at han, i anseende til resterne af den svåra sjukdom hvaraf han för Jul blef anfallen, ej kan göra tjenst denna termin, utan måste fortfara at medicinera. Således behöfs åter en vicarius. Prof. Gadd omtalar sit förordnande til at för oeconomiens uphjelpande göra resor omkring landet; således lär han ej hafva tillfälle at denna termin hålla många föreläsningar. Kreander har fått permission at dröja i Stockholm til nästa öppet vatten. Så at här blir et starkt vicarierande! I mag:r Röring fingo wi i fjol en rätt skickelig docens; men han miste Jultiden hastigt sin fader i slag, så at det lär blifva svårt för honom at kunna sig här länge uppehålla, h:ket för chemiska vetenskapen hos oss är stor skada. Ass. Haartman är nästan friskare än förr och mycket ond öfver sin herr broders nit at i consistorio underhålla ständig split, och upfinna ouphörl. nya ämnen til chicaner. D:r Pryss synes väl bära sin ålder. Cavander fortfar at arbeta oförtrutet med ungdomens undervisning. Med de öfrige academici står till efter förra vanligheten. Jag var i höstas hos d:r Ross på hans landtgård; han vegeterar lika som förr, har förlorat både kropp och sinnes krafter, men kan gå på et slätt golf, när han en gång kommer på fötterna; deremot måste han lyftas af och på sin stol, men är til sinnes altid nögd. Det har varit lycka för hans hus, at han så länge lefvat; nu hafwa de haft rådrum at sätta sig på rätt god fot. Dir. Ross arrenderar af prof. Nääf hela Nådendahls prästegård och pastoralier; han skal betala 5.600 dl. i ett för allt, och bär då upp alla inkomster, följer med på läsemöten etc.

Våre hofrätts-herrar äro illa hållne med sin president, som grälar i ett, styres i allt af öfv.lieut. Ehrenmalm, och i synnerhet tror sig aldrig kunna wara nog nitisk om det adeliga interessets bevakande; således har han nyl. föreslagit, at endast adelsmän skulle presidera vid alla ägodelnings-rätter, m.m. Vice-pres. Ignatius bor i synnerhet trångt, hvarföre han dock til en god del har at skylla sina egna anstalter. Ihmellisen esivallan Jumala on meidän maalle andanut, kunne vi väl säga, såsom förra Tavast-gumman. Vår nye landshöfdinge väntas snart in; han skal blott hushålla som

ungkarl, tils fardagen på Saris går ut, och lämnar där ute sin familie.

G:le camer. Krook blef nyl. olyckligt öfverkörd på gatan, och afled efter någre timmar. Få se hwilken af de öfverdådige körare, som då åkte i kapp på gatan, fastnar för denna ohygglige gerning; de voro et helt följe. Lagman Krooks änka har och dödt; och lämnat sina barn i högsta fattigdom. Kyrk. Weman i Kimito har låtit sammankalla sine creditorer, för at med dem accordera; hans skuld skal ej vara större än omkring 100:de tusende daler kmt. Sådane äro fölgerne af våre unge prästers åtkomst til pastorerater! Survivancerne börja nu här blifva starkt i mode. Utom Aspegren, Miödh och Lebell, hafva regem. pastor Collin fått på Lojo, magister Polviander på Hattula survivalance-resolution, och flere söka samma förmon. En ung präst Cairenius skal söka Masku på dylik väg, ehuru hans blifwande svärfar Borenius för tidigt afled. Mag:r Michael Polviander (Mouhijärviensis) gör anstalt at få Tavast-Kyro på samma sätt som Idman fick Pälkene. Det skal kosta mindre at på sådant vis köpa et consistorielt pastorat, än at hålla högsta budet för de regala: Salmenius fick på lika sätt Calajoki. Högmans öde skrämmer så vederbörande, at det blir svårt efter en någorl. duglig karl til Utsjoki; ännu har ingen anmält sig at resa dit upp.

Nu följer innelyckt den förr omrörde synodalorationen, som väckeligen är märkwärdig. Orthographien har jag jämkat, men för öfrigt på det nogaste följt mit original, som endast på par ställen är oläsligt. Afskrifvaren har för öfrigt varit en slarf, som nog ses både af hans orthographie och någre meningars beskaffenhet, hka han säkert förderfvadt. Ingressen tyckes tilkännagifva, at detta prästmöte varit efter reformationen här i stiftet det första. At soml. präster haft den oseden til at utdela kalken genom klockarena medelst sked, tyckes röja någon slägtskap med ryske kyrkans ceremonier. Besynnerligt är at läsa den jämmerliga klagan han förer öfwer regeringens hårdhet mot prästerskapet, i anseende til dess inkomster; äfvensom at blifwa varse pastorernes herravälde öfver sine capellaner, som då varit blott de förres adjuncter. Om det *Concilium provinciale*, som i 15:de puncten omtalas, har jag ingen idé. Löjeligt är at djeknarne då ännu funnit afsättning på aflatsbref. Håller Herr Arkebiskopen och Procancelleren det för

tjenligt, at uti Åbo Tidn. införa en kårt recension af detta tal? Uti samma häfte, finnas ock tvänne tionde-placater af K. Johan III, bägge okände för pr. Wilskman. Det ena är dock tryckt af sal. pr. Rabenius uti disp. de Legis publicatione, om jag rätt mins; men ej det andra, som är i synnerhet decicift uti den ventilerade frågan om pastorum rätt til tionde af säterier. Sedan com. rådet af Grubbens under tvist med Weman väckt fråga om allmogens skyldighet at släpa tertialen til nästa stad, en så vigtig sak för prästerne uppe i landet, och hofrätten ej kunde någon författning i det målet, har lector Alopæus insändt afskrift af en resol. på finska prästerskapets enskilde besvär på 1734 års riksdag, hvori denna fråga är tämmel. deciderad; originalet finnes i Borgo cons. archiv. Ännu hafve wi ej tagit visst partie, om vi skole i Tidn. införa sådane handlingar. Straxt efter ofvanb:te synodaloration finnes ock et stycke med öfverskrift: *De publica poenitentia ex actis synodicis*. Man war ganska sträng. Om Herr Arkebiskopen och Procancelleren befaller, så skal jag ock afskrifva detta stycke; det är ej långt.

Vår præsul skal hos cancelleren vunnit seger öfver consistorium, och således lär han wäl i nästa vecka tractera oss med denna marknadsgåfva. Vi äro vane wid sådane douceurer. Jag har tagit mit partie, at tiga, och då jag måste utlåta mig, alltid göra det skrifteligen. Blir det för mig möjligt, at nästa sommar resa öfver til Sverige, så skal jag försöka, om det ej går ann at få frihet ifr. consistorii göromålen; jag vil däremot åtaga mig hvad andra arbeten som häldst, och fördubblade göromål i informationsvägen. Hvad Kreander för sig uträttat, vete vi ej ännu; biskopens advocat har han varit, hken dock genom sine herrar hofcolleger skal egentel. drifvit sine processer med utrumque consistorium. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 8. Febr. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

10. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Då menföre i hafvet hela tiden afbrutit den ordentliga communication emellan Sverige och oss, så har jag drögt at med skrifvelse upwakta Herr Arkebiskopen och Procancelleren. Men nu har

ändteligen hafvet begynt rensas; ehuru wi ej ännu kunne göra oss säkre om rätt jämn postgång. Jag hoppas, at våre poster kommit öfver til Grislehamn äfwen så wäl som de svenske til Ekerö, och at Herr Arkebiskopen och Procancelleren således erhållit mit sidsta bref, med N. 1—6 af Åbo Tidningarne; nu följa de öfrige N. 7—11. Jag förstod ass. Juslén orätt, rörande hans anstalt om de förste numrernes afsändande; derföre skickade jag äfwen exemplar af dem: men hans glömska angick et annat exemplar, om hvars afsändande han tillika skulle draga försorg. Det öfverflödiga exemplaret af N. 1 och 2 torde i Upsala finna någon annan köpare; då jag med lägenhet, eller ock med posten, allt efter behag, skal öfverstyra fortsättningen.

Med sidsta post hade jag den äran at erhålla, jämte Herr Arkebiskopens och Procancelleren vördade bref af d. 13. Febr., de öfversände exemplaren af synod. talen och disputationerne; för hwilken angenäma skänck jag aflägger ödmjukaste tacksägelse. Det 2:dra exemplaret af engelska öfversättningen har jag redan aflämnat til acad. bibliotheket at fogas til de förra böcker med hka Herr Arkebiskopen och Procancelleren riktat detsamma. Pränummers-pgrne för Åbo Tidn:r, 12 d:r; och 6 dl. til post-pgr, som tillika medföljde, har jag ock undfått; de sednare äro tilräckelige för hela året; så mycket mer, som jag dock varit skyldig at med deras öfversändande til Herr Arkebiskopen och Procancelleren tid efter annan göra våre blad bekante hos hela ideens förste uphofsman och deras säkraste Gynnare.

Bibl. Clewberg har för detta Quartal besörjt Tidningarnes utgifvande; den influence redacteursens smak nödvändigt i åtskilliga delar måste hafva på de införde styckens val, då ej Sällskapet har tillfälle at in pleno decidera om alla detaljer, har gjordt, at en del numrer ej äro i en stor del läsares tycke. Men då et sådant arbete skal styras af flere, kan ej annat hända, än at utgifvarena äro lika skilde i smak som läsarena. Prof. Calonius har lämnat in Winstrups bref. Verserne äro af våre unge poeter. Armfeldts bref har Tengström inlämnat. Brevet i N:o 10, och öfversättningen i N:o 11 äro af ass. Juslén. Det öfrige i N:o 11 har jag inlämnat. För nästa Quartal skal jag besörja Tidningens utgifvande.

Bröstvärk och flussfebrar äro här allmänt gängse; den besynnerliga vintern, som omväxlat med sträng köld, starck blida och

svårt urwäder, har ifr. Torneå til Petersburg gjort denna sjuklighet allmän. Men dock hafva här ej många dött. Ibl. desse är dock gle tenngj. Stålföth, som dog på sitt 96. el. 97. ålders år. Hofrätten har ibl. af flussfebern och bröstvärcken varit reducerad til 5 ledamöter, och ganska knapt antal af betjente. Magistraten har af samma grund en tid varit inactiv. I går bestod vårt consist. acad. af 3 ledamöter som woro närvarande; dock hafva de fläste af oss härtills läsit, om ej på acad. dock hemma: men för studenternes hostande har man svårt at göra sig hörd. Vi hoppas dock, at det onda nu småningom skal gå öfver. Jag har, Gudi lof, sluppit med rätt lindriga känningar härintills. Juslén med sin fru har varit värre därän, och måst i någre dar hålla sängen. Presid. Cederhielm, och hans trogne rådgifware och hjertas wänn, öfverst lieut. Ehrenmalm, reste norra vägen til Sverige. Få nu se, hvartil Ehrenmalm vidare skal nyttjas: antingen at som hofrättsråd blifva ord. ledamot i hofrätten, sedan hans adjunctions-tid nu gått til ända, el. lagm. Paléns vicarius, (hket h:r lagmannen väl lærer söka efter möjligheten undslippa), el. präses i den öfverrätt öfr alla ägodelningsrätter i Finland, som han och presidenten föreslagit, på det Kungen ej må såsom härtills, besväräs med klagomåls afgörande i slike mål. Til hans ledamöter skola wara utsedde ass. Loffman, dir. Alfving och camer. Gadolin; hka samt. hulptit til at utarbete planen. Går den i värkställighet, så har landet at fågna sig öfver en förträfflig rättvis domstol. Resten af ledamöterne skola tilkallas af landets besutne adel; af hka exclusive, och utan at pröfning äger rum, huruvida de förstå sig på lagfarenheten, presidenten vill at ordföranden i ägodelningsrätter skola tagas; hvartil hofrättens pluralitet så vida styrkt, at de böra få dertil af soknarne väljas, utan at hofrätten skal äga at pröfva deras skicklighet, hket endast om andre ordföranden, när de väljas, skal äga rum. Detta är nu öfversändt til Kongl. Majst:s decision.

Prof. Lefrén har begärt och fått cons. acad. recommendation til cantzlern om hans exc. förord för honom at blifva kyrkoherde i Borås. Om han har alfvare, vet jag icke: men at han skal värkeligen få pastoratet, tror jag ingalunda, i fall ej någon tilämnad successor må drifwa saken igenom på vederbörligt sätt. Prof:r Nääf har lagt in om afsked, med full lön och annexa: hans ansökning har ej ännu i cons. acad. förewarit, emedan biskopen ock,

såsom andre, varit af bröstvärken attaquerad, så at wi en lång tid haft lugn och frid.

I Borgå skulle i slutet af sidstförl. månad Solitander, Lind och min broder, som alla sökt eloqu. lection, derföre speciminera; men den förste har funnit consistorii kallelse vara onödig, äfven som prof af honom, hvars skicklighet de förut bordt känna, och den medlerste har af bröstvärk blifvit hindrad. För den orsaken har termin til specimen blifvit uppskuten, och Sigfrid fått wänta där nästan en hel månad. När nu något må blifva af, vet jag icke. Förmodl. nämnes Lind til lector, ehuru i alla afseenden yngre tjensteman; och Solitander får transport til rectoratet efter Forsius, så at Sigfrid får välja, at antingen förblifva conrector i Helsingfors, eller söka rectoratet i Lovisa, som til lönen är like med hans nuvarande station. Han har ej gäfvor at söka.

— — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 15. Mart. 1782.

H. G. Porthan.

11. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Til följe af Herr Arkebiskopens och Procancellerens befallning, uti ynnestfull skrifvelse af d. 20. sidstl. Martii, som jag i förgår hade den äran at erhålla, öfversändes härhos, så väl afskriften af den appendix *de Publica pœnitentia*, som följer tätt efter b. Juustens synodaloration i det gla ms:tet, som ock Åbo Tidn. N:o 12, 13 och 14, samt den besynnerl. indelningen på frunt. svagheter. Något annat i det gla ms. finnes mera icke, utom K. Johan III:s tiondeplacater af d. 27. Sept. 1572, och d. 12. Dec. 1575; af hka det ena, om jag rätt mins, är tryckt uti Rabenii disp. de Legis publicatione.

Jag hade nog lust, at någon gång framdeles utgifva å nyo på trycket b. Juustens förtekning på Åbo biskopar, med noter; vårt ms. på bibliotheket lämnar mig dertil liten hjälp. Om jag i sommar, el. nästa år, så framt Gud unnar lif och hälsa, får tilfälle at komma öfver til Sverige, så skal jag höra efter, om där flere gle afskrifter af detta document äro at tillgå. Det hos Nettelblad tryckta är ej fritt från fel.

Herr Arkebiskopen vet, twifwelsutan, at den sig kallande Malachias Luræus är en candidat, Österbotninge, vid namn Enlund, någon torparens son ifr. Mustasaari. Han valde på mit tilstyrckande studium medicinæ; responderte för en del af ass. Haartmans Scia-graphia morborum (af hken detta är en ej rätt beskedlig imitation), och har ej oäfvvet hufvud: men begynte förmycket tycka om liqueurer, och har et underligt istadigt humeur. Nu har han öfvergedt medicinen, och rest til G. Carleby, hvarest han har en condition, fördelaktig nog, samt sade sig ärna slå sig på handeln eller sjöväsendet. Han war stipendiarius Wahlianus; men öfvergaf det, och reste ifr. academien. Få se, hvad hans öden blifwa.

Icke längesedan tilsände mig förre saltpetersjuderi inspectoren m. Herkepæus 2:ne böcker, som han berättar skola tilhöra Herr Arkebiskopen och Procancelleren, men varit bragte genom lån upp til Tawastland; den ena är Bonav. Corn. Bertramus de Rep. Ebræorum, — opera Const. l'Empereur, Lugd. Bat 1641, 12:o, och den andre Il Rumulo del Sig. Marchese Virgilio Malwezzi, tryckt i Genua hos Piet. Aubert, hvaruti finnes Herr Arkebiskopens och Procancelleregens egenhändigt skrefne namn. När öppet vatten blir, så skal jag hafva den äran at öfversända dem.

Probstens d:r Lencquists son har nu på trycket förre delen af en disputation under mit præsidio de Superstitione veterum fenno-rum, hvaruti våre gamle finnars mythologie är afhandlad, så godt som han, hans fader och jag förmått utreda en så förvirrad sak. Andre delen skal han ännu i termin utge såsom gradual-disp. om han får cand. examen och lyckl. prästerar det, som jag hoppas. I denna disp. har jag infört mycket, som annars war ämnadt för min Poësis fennica, som nu derigenom blir mindre vidlyftig. En del af hist. bibliothecæ låter ock en Johnsson trycka.

Fru Hassel war dock så wis, at hon beslöt blifva quar i Borgå, och bor nu hos dompr. Krogius, hvarest hon har allt fritt, för 100 riksd. årl. Sönerne vråkas här; ty de få ej komma dit. Så länge något är quar i vishuset, går det ann; huru hon sedan vil understödja dem, vet jag icke. Ännu har Fredric i behåll sit equipage; och har begärt pgr genom bref ifr. sin moder, men ännu ej fått något. Både stadsgården och Isbois skola säljas, och fru Hassel få ersättning i pgr. Ganska lyckligt för henne; hon kan nu af öfverskottet hjälpa sönerne utan at sjelf lida nöd.

Et ungerskt lexicon har jag excerpert och antecknat de ord, som förekommo mig lika i mit exemplar af Juslenii Finska lexicon. Men jag tycker at det språket har långt större likhet med lappskan, i flere delar: hwarom jag framdeles närmare skal undersöka. En ungersk grammatika har jag ock bestält mig.

I Åbo Tidn. ärnar jag införa någre små afhandlingar, rörande finska historien. Som desse Tidn. äro ämnade ibl. annat, at uplysa vårt lands geographie och tillstånd, så har jag gjort anstalt, at ifr. alla län få omständliga beskrifningar om deras beskaffenhet. Camer. Tulindberg har meddelt en öfwer Uhleå län, som är rätt vacker, och i nästa Tidn. skal göras bruk af. Hvad som kan tariffa rättelse, blir på detta sätt bäst hjälpt.

Ändtel. vann min broder denomination til eloqu. lection i Borgo, genom biskopens votum decisivum. Men både Solitander, som vägrade at enl. consistorii befallning infinna sig til speciminering, och Lind skola besvära sig; Lind reser sjelf öfver til Stockholm. Således står saken i vida fältet.

Herr Arkebiskopen och Procancellorens städse bevista ynnest emot mig och min broder gör mig dristig, at jag vågar ödmjukast anhålla, det Herr Arkebiskopen och Procancelloren, genom gällande förord hos någon af de mäktige i Stockholm täckes högunstigt understödja hans rätt. Han är äldre magister och äldre tjensteman än Lind, har varit docens vid academien, präsidert och orert; h:ket den andre ej gjort. Ehuru hans latinska styl värkel. ej är den yppersta, så har dock L. genom sit utgifne specimen bevist, at han deruti är långt svagare, och i rhetoricis ännu sämre än min broder.

Med oaflåtelig wördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 5. Apr. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

12. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Härhos har jag äran at öfversända de sidsta 4 nummerne af Åbo Tidningarne. Verserne i N:o 15 äro af philos. adjuncten Tengström, och de öfrige af min fabrik. Fabeln ur Spectatorn har not. i hofrätten Wallerian öfversatt. Meteorol. observationerne och

förtekn. öfver de födda och döda i staden af ass. Bergman; Scarins lefverne af prof. Bilmark.

Ass. Pomoell blef i dag begrafven; han har ej gjort någon disposition om sin egendom. I förl. Söndags höll d:r Gadolin sit afträde ifr. finska församlingen, och i Söndag håller prof. Cavander sin inträdespredikan. Ibl. särdeles händelser räknas det här, at fru Schauman vunnit nådår efter sin fader probsten Hortelius. Hofrätten håller på at dömma hela stadens magistrat til 2 års suspension för deras förfarande emot förra casseuren Nymalm; denna sak är nu et tale-ämne i staden.

Våren fortfar at vara ganska kall och ohyggelig; så at landtmannen är ganska förlägen med sin boskap.

Promotionen hos oss blifver icke talrik; det går ock sent til med specimina publica. Vår ungdom har fått i hufvudet den tanckan, at magisterskapet föga hjälper dem och at man bör se sig om andra medel til lycka, än academiske prof och meriter. Til präste-ordination skal åter en ansenlig hop hafva sig anmält.

Fredric Stenman gjorde nyl. en resa til Borgo, för at söka förläda sin moder til at flytta hit tillbaka, emedan han finner sig hafva mycket förlorat genom hennes frånvaro. Men ännu lyckades det icke för honom. Gud beware henne ifrån, at å nyo låta honom tubba sig til at begå en sådan obetänksamhet, och öfverlämna sig i hans våld. Ännu är ej afgjort, om prof. Gadd el. Bilmark skal blifva rector för nästa år; den förre vill undandraga sig, under förwändning af sine resor omkring landet, til h:ka han fått publikt understöd. Vår procantzler har botat professorerne ifrån den begärelse, hvarmed fordom fikades efter rectoratet; nu önskar litet hwar at kunna slippa denna ledsamma post. Prof. Bilmark skal parentera öf:r grefwe v. Liewen. I nästa consist. blir fråga om orator vid tillfälle af Hennes Majst:s tilföväntande lyckliga nederkomst.

Härtills har consist:m eccles. ej fått någon upp til Utsjoki. Men nu är en ung Fellman, sin fars adjunct i Limingo, hitkommen för att undergå pastoral-examen, och sedan i nästa winter resa dit upp.

Unge Lencquist lär väl med denne post öfversända förre delen af sin disputation. För trängseln på tryckeriet lär Johnsson ej ännu så hastigt få den delen af Hist. Bibliothecæ tryckt, för h:ken han skal blifva respondens: gradualerne hafwa förmons rätt at

blifva expedierade. Candidaterne frukta, at de som ej tre veckor innan promotionsdagen gjort sig färdige, ej slippa til promotion, i anseende til procancellarii berömliga noghet i små saker.

Vicelectoren Lind är nu öfverrest i vredesmod, för at stöta ut min broder ifrån eloqu. lection wid Borgo gymnasium. Har han viktiga skäl at anföra, så blifver han i synnerhet farlig. Gud vet huru min bror må kunna souteneras. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 3. Maji 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

P. S. Jag glömde berätta, at den rycktbare kyrkoh. Stenfeldt i Libelitz nyligen af häradsrätten blifwit arresterad, och försänd til kronohäcktet i Kuopio; så at han lär fyllt sit mått. Landchirurgus Geist där uppe har af swärmodighet dödat 2:ne sine barn och sig sjelf; samt i et bref til en bekant berättat, at i synnerhet en falsk attest til hwars utgifwande Stenfeldt honom förledt, oroad hans samvete: saken angick en karl, som dödt några dagar sedan han af Stenfeldt blifwit hårdt slagen, och hwilken chirurgen intygat ej hafwa dödt af samma slag.

13. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Herr Arkebiskopens och Procancellerens gunstiga skrifvelse af d. 8. hujus har jag haft den förmon at erhålla; och tackar aldra ödmjukast för det höggunstiga löftet at understödja min broder emot hans competitorers anfall. Jag hoppas och önskar hjerteligen, det Herr Arkebiskopens och Procancellerens hälsa måtte tillåtit at lyckeligen fullborda resan til Stockholm; vid h:ket tilfälle jag ej tviflar, det ju Herr Arkebiskopens och Procancellerens ynnestfulla recommendation mycket värckat, at hos de betydande gifva Sigfridi rätt sitt tilbörliga anseende. Saken lär ej ännu så hastigt afgöras; ty nu först äro besvären remitterade til biskopens och consistorii förklaring.

Härhos har jag den äran at öfversända sidsta stycket af Hist. Bibliothecæ Aboënsis; då jag i höst, om Gud spar lif och hälsa, ärnar ännu tillägga tvänne stycken, så blir min plan fullfölgd til slut. Beskrifningen öfver wisse mss., jämte en förteckning på de

sällsyntare värken, och en allmän öfversikt öfver vårt bibliotheks tilstånd skal sluta arbetet. Som jag i sommar ej lærer slippa ifr. Åbo, så skal jag hjelpe bibliothecariatet at formere en accurat och bequämlig realcatalog; så at vårt bibl:k ändtel. skal blifva i fullkomligt skick. Nu är det nyare rummet innan kortt fullt, hvad quarter och smärre formater angår; men på folianter är brist, emedan sådane stora värck som borde fylla de hyllorna och äro just bibliotheksböcker, hos oss altför mycket saknas; alla nya editioner af Patres ecclesiae, Collectiones conciliorum, Acta sanctorum, Corpora historicorum diversarum gentium, Thesauri antiquitt. hebraicar. græcar. et romanarum etc. etc.

Af Åbo Tidn. medfölja ock de sidste numrerne. Det införde brefvet har afseende på någre critiker, som dels i Stockh. Posten, dels i bref til en och annan af utgifvarena, dels i discourser blifvit fälde öfver desse blad; hvaraf auctoren tagit anledning til denna satire. Författaren är bibl. Clewberg, ehuru han ej wil wara känd. Öfversättningen ur Horatius på N:o 21 är af Tengström. Af Beskr. om Uhleåborg återstår ännu et litet stycke, och underrättelse om länets städer. Sedan följer en tabell, som visar landets förkofran på de sidsta åren. En artig Beskr. öfver Åbo län, af landscamer. Winter, ehuru ej så detaillerad, hafve vi ock fått om händer, den han upsatt til sin nye landshöfdinges underrättelse; och hoppas jag, at ock öfver de andre länen småningom erhålla sådane beskrifningar, som ej litet skola bidraga at göra vårt land känt med besked, och pålitligare än genom åtskillige resares etc. flyktiga upgifter.

Af alla de interessante upgifter om b. Juustens släkt, h:ka Herr Arkebiskopen och Procancelleren täckts mig meddela, samt hvad jag förut samlat, och dels Spegel, dels Stiernman i sin Matrikel (wid Starkhauptske slägten) anført, dels den begynte, men så mycket man kan se, ofullföljde action i hofrätten emot ryttmästaren Paul Juusten, ger anledning till, skal jag upsätta en kortt afhandling om denna sak för Åbo Tidn. Stiernman i sin Aboa lit. p. 81, säger at bisk. Thauvonii moder *Catharina Juusten* war dotter af ryttm. Juusten, son til biskopen. Männe i de derstädes citerade oration och programmet, som jag ej ännu kommit öfver, något finnes til denna genealogiens uplysning? Finnes ej öfver bisk. Thauvonius någon likpredikan?

Ang. Österbottningarnes slägtregister skrifwer jag til kyrk. Westzynthius; jag vet icke, hvad arbete han må dervid hafva använt el. icke. Men skada vore det, om et sådant document ej kommer i ljuset.

Et finskt glossarium vore visserl. et interessant värk. Men värst är, at subsidier dertil äro så få, och arbetet som fordras dertil, ofantelig. Det första steget vore, at väl lära sig ryska; ty på detta språk äro utkomne grammatikor och ordalängder öfver de dialecter af finskan, som talas af åtskillige i Ryssland boende finske nationer, men at förstå, hvad värckel. är finskt, borde man och känna tatariska, turkiska, moguliska etc. språken.

Vid jämförandet af det nya lappska lexicon med vårt språk har jag funnit, at lappskan värckel. ej är så nära slägt med finskan som jag trodt, ehuru ej aldels främmande. Då samma sak betecknas med flere lappska ord, ibl. h:ka någre äro lika finskan, men andre icke, så misstänker jag de förre at vara sedermera länte, likasom många svenske ord; och således bör jag fästa min upmärksamhet förnämligast vid sådane som äro ensamme, och dock finska, men innan alla lappske ord hunnit fullständigt samlas och dialecterne rådföras, blir denna pröfning svår.

En pastor Hupel nära Dorpt, som är känd för sine Nachrichten von Est- und Lifland, arbetar på estniska språkets uphjelpande; med honom har jag lust at inlåta mig i brefväxling, äfven som med Lithander, hvilken nu är flyttad ifr. Dagö til et pastorat på fasta landet.

Vår nye landshöfdinge rustar starkt med stadens handlande, som ej gjort anstalt at förse landet med tilräckeligt förråd salt; Bremer hålles för den störste syndaren, och påstås at fördelen af frakter derute vållat denna underlåtenhet.

Kyrk. Lilius i Messuby skal vara död; och hans son, som nu inkommit til pastoralexamen, säges hafva för sig en plan at succedera genom samma väg, som Idman kom til Pälkäne.

Nu har vår ac. cantzler decidert, at byggnaden vid ac. trädgården skal försäljas, at afskära all anl. til vidare tvister, och platsen användas til trädgårdens utvidgande. I den ställning saken råkat, var denna decision oss icke obehaglig; ty annors hade, efter de 6 årens förlopp, inom hka biskopen skulle innehafva och reperera gården, oundvikliga trätor förestått. Då skulle repa-

rationerne pröfvas, ny hyressumma och hyresman determineras etc.; allt ämnen, för hka vi alle bäfvade. Men imedlertid förstätter oss denna författning i största bekymmer. Vi hafve ej ännu fått summan fullt ut, som skal utgöra trädgårdsfonden; genom förskott ur andre cassor har denna fond imedlertid råkat i ansenlig gäld. Huru skal alt detta betalas, och fonden altså blifva varaktig? När nu trädgården skal utwidgas, platsen planeras, nytt plank omkring densamma sättas m.m., så vete wi ej huru pgrne skola räcka til. Då byggnaden säljes, köpes det mästa såsom brännved; i stället at den på stället ännu kunnat stå en mannsålder, och cassan ej allenast imedlertid hinna regleras, utan ock af hyran et årl. tilskott af 300 d:r kmt vinnas. Consistorii idée var, at cassan med aldeles ingen reparation skulle graveras; och säkert hade innehafvaren, at desto längre njuta förmon af byggnaden, reparert den til husbehof. Sedan hade byggnaden dock kunnat bortsäljas, som brännved. Nu måste väl ock demonstrators-byggnaden flyttas ut åt gatan; ty midt i trädgården blir olämpligt at lämna den; åter en ny kostnad. At äfven bortsälja den, och lämna trädgården så ensam, at ingen människja bor där inwid, och således lämna den utan all wakt, är ej heller rådligt. Hvad byggnadens försäljande nu kan inbringa, svarar väl icke emot kostnaden som förestår, och som blir större i samma mon trädgården vidgas. För all denna förlägenhet, hafwe wi at tacka vår procantzers *nit för trädgårdens bästa*, som han behagar kalla sit gräl, och derföre förebrätt consist:m at ej nog ömt hafva sedt på trädgårdens förmon och bestånd. Oaktadt cantzlerns förra bref innehöll, at allt skulle vara ogjordt tils hans ytterligare decision, så hyrde likväl biskopen, consistorium aldeles oåtsporadt, bortt gården åt häradsh. Lagerborg. Vi skötte ock ej om at blanda oss deri; men nu har denna sidsta decision förekommit honom obehaglig, häldst han var så viss om at allt skulle afgöras efter hans åstundan. Få nu se, hvad råd kan påfinnas.

Prof. Nääfs ansökning om ständig tjenstfrihet, med fulla lörens behållande, synes ej af alla vilja gynnas: soml. vilja borttaga en $\frac{1}{4}$, at lämnas åt hans efterträdare el. vicarius. Alle finna nogsam, at han sjelf ej kan göra tjenst. Jag vet intet exempel, at lönen på det sättet blifvit delt; nog är det sant, at hans flit och förtjenster ej äro lysande; men kanske exemplet torde vara farligt. Jag vil minnas, at t. ex. pr. Carl Asp i Upsala ock fick afsked

med full lön; ehuru hans tjenstgörning ej lär varat länge, ell. varit särdeles ifrig. Sedan disputeras, om i Nääfs ställe skal begäras en V:s theologus (hvarpå genom domprobstens sjuklighet snart torde följa på lika sätt en VI:s), eller theol. adjuncten förordnas at läsa för honom. Adjuncten åter tycker det blifva för sig tungt at för intet åläggas ständigt tjenstgörning. Så at brydsamma frågor just samlat sig öfver oss; och under allt detta är enigheten ej at räkna på: dissentierar ingen annan, så gör procantzlern det.

Hisinger och Haartman hafva tilbudit en årl. tilökning af 100 plåtar til demonstrators-lönen, om den förwandlas til en beständig professio hist. naturalis, hörande til philos. faculteten; med vilkor, at professorn skal vara med. doctor, läsa privatim i mat. medica och diæten, hafva præfecturam horti, och få avancera til indelt lön i sin tour. Detta sidsta vilkor hafva de fläste philos. facultetens ledamöter ej velat admittera; så at jag icke vet, hvad utgång saken kan taga. De tycka, at det blir för långt för yngsta prof:n at vänta på full lön, när 2:ne skola tjena för 400 plåtar i pgr, utom de som torde få tjena för intet. De mena at de g:la stam-professionerna, och de exspectantes som räkna på dem, härigenom skulle komma at lida; at i synnerhet acad. secreteraren aldrig mera skulle kunna söka en profession, emedan hans lön är större än 400 plåtar; at private-stiftningar ej böra träda i lika rätt til kronans löner, som de publike; at medicinska faculteten härigenom skulle på den filosofiske göra en inkräktning, m.m. Törs jag häröfver utbedja mig Herr Arkebiskopens och Procancellereus yttrande? Nog är ock det svårt at refusera et capital af 10.000 daler, som academien tilbjudes; och en hist. nat. professor vore visserl. nyttig; äfven som intet ondt deri synes vara, at vi hafve en medicus till wid academien. Men kanske det vore så godt, om han förblefve demonstrator.

Til primus wid instundande promotion i philos. faculteten utnämndes af de fläste rösterna cand. Meinander, Wiburg. Han är egentl. mathematicus; och har jämwäl varit i Upsala. Gratist blir cand. Ingman, Nylandus. Promowendi äro 21. I går examinrades de sidste. Frågan blir: An institutio academica ad eas tantum litteras docendas tota conferri debeat, quæ ad munera publica administranda, vel quæstuum liberalium genera adjuvanda, proxime prosint? Nu disputeras här starkt; och har jag, utom Lencquists

pars posterior, äfven 2:ne andre på trycket, som under mit insende skola försvaras. Prof:r Bilmark skal d. 13. Junii parentera öfver r.r. Liewen; och magisterpromotion sker den 20. Prof:r Gadd tager dock emot rectoratet för nästa år.

Ifr. Petersburg hafve wi den obehagl. underrättelsen, at Laxman hken rest til Nertschinsk såsom bergsråd vid de därvarande bergvärken, blifwit af gouverneuren öf:r samma wärk, general Böckelman, angifven i senaten för ämbetsfel, hvarpå senaten skilt honom vid syslan, och kallat honom til Petersburg at förklara sig. Academien derstädes har råkat i et swårt krig med sin director herr Domaschnew, som helt despotiskt vil handtera ledamöterna, hvar emot de vilja värja sig. Tvisten skal vara så swår, at den ej kan slutas, utan at directorn ell. de fläste academici skiljas ifr. sine stationer. Isynnerhet skal directorns vrede drabbat prof. Euler den yngre och Kotelnikof, hken han skildt ifr. upsikten öfver nat. cabinettet och bibliotheket, honom aldeles ohördan. Detta äro ej angenäma nyheter; och ej heller det, at collegierådet Pallas, som är en så snäll academicus (och nyl. jämte denna titel fått til sine förre 1.000 rubler årl. en tilökning af 1.200 rubler, för at hafva upsikt öfver skogarne i ryska riket) tagit partie för directorn emot samt. sine medbröder, (med h:ka han i början gjorde gemensam sak), för at få Kotelnikofs station tillika med sin egen. Men jag missbrukar Herr Arkebiskopens och Procantzlerns tolamod med mine länge bref; och bör derföre sluta.

Ännu vete vi ej, när prof. Kreander ärnar hemkomma, ell. under hvad titel han fått et ansenl. understöd af publike medel.

Af den parentation öf:r framl. h:r canc. r. Hassel, med hvars utgifvande drögt så länge, och hvartil jag nu icke kan upgifva orsaken, blef mig ålagdt, at innom förelagd dag lämna afskrift. Då jag omöjel. i de omständigheter, och när jag som bäst af mångfaldige göromål var öfverhopad, hade tillfälle at lägga hand vid dess öfwerseende, nödgades jag låta en student afskrifwa den ifr. det concept hvarutur den blef declamerad, och hvarwid här och där, särdeles i början voro ändringar gjorde: och sådan skickades den öfver til hans ecx. ac. cantzler. Jag vet icke hvad bruk deraf egentel. skal göras; men så snart både tryckeriet och jag få någon ledighet, skal jag här låta trycka den i sommar, sådan som den numera af mig blifwit öfversedd. Med anmärkningarne och

bilagorna är jag deremot ännu ej fullkoml. deciderad huru jag skal bära mig åt; hvarom jag beder i ödmjukhet at härnäst få mig hos Herr Arkebiskopen och Procantzlern förfråga. Med djup vördnad framhärdar — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 24. Maji 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

14. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Herr Arkebiskopen och Procancelleren tackes förlåta mig, at jag så länge drögt til at med skrifvelse uppvecklade Herr Arkebiskopen och Procancelleren, samt för all i sommars åtnjuten ynnest aflägga min ödmjukaste tacksägelse! Jag skal med så mycket större flit framdeles söka göra mig värdig tilgift; under ferierne har jag ej varit så stadigt inne, som jag nu får lof till, då wi ifrån nästa Måndag, vill Gud, skole börja med vårt vanlige arbete. Ännu sakne wi våre studenter af de närmaste nationerne; men af de aflägsnare äro de tämmeligen manstarckt inkomne; Österbotningarne gå redan närmare til 50.

De återstående numrer af Åbo Tidn. följa härhos; fortsättningen skal jag efter hand hafva den äran at öfversända.

Innan kårt afgår bref til vår cantzler, rörande Hisingers och Haartmans offert af 100:de plåtars årlig tilökning på demonstrators lönen, i fall syslan förwandlas til ord. historiae naturalis profession i philosophiska faculteten. Consistorii pluralitet har refuserat deras anbud såsom obilligt och skadeligt; som värckel. låter curieust nog. Biskopens votum decisivum vände pluraliteten åt den sidan.

För byggnaderne wid academiske trädgården fick academien närmare 2.000 d:r kmt, som ej räcker til at planera och stänga platsen, samt flytta demonstratorshuset ut åt gatan. Jag begriper sannernigen icke, huru vi skole hushålla, så at trädgården kan conserveras i längden, utan at exponera våre öfrige små cassor för banqueroute; för hwilken förlägenhet wi hafve at tacka vår h:r procantzlers patriotiska nit för academiéträdgårdens bästa. Det får väl nu gå såsom det kan.

Unge mag:r Lauræus har nyl. gift sig med framl. handelsman Simolins dotter; han är nu pastoris adjunkt vid finska domk.

församlingen, och tillika esquadr. predikant vid lifdragonerne, jämte en m. Hök, Wästgöthe; desse två dela emellan sig halfva reg. pastors lön, som öfwersten tvungit m. Carenius at afstå, så vida han ej gör tjenst, hindrad derifr. af sin hypochondre.

Hasselska parentationen är nu under arbete på trycket; hoppandes jag, at med sidsta fartygen få nödige exemplar öfversände til Sverige. Af Lencquists sednare del har jag äran at härhos skicka et exemplar; och twänne har jag öfversändt med fartyg, för at genom Swederus framskaffas til Upsala. Med secr. Nylander skal Falanders manuscript återfölja.

Som biskopen funnit collectorssyslan här wid cathedr. scholan vara onödig, så är den indragen, åtminstone tils vidare. Domprobstens hälsa är mycket kinkig; så at ovisst är, om han är i stånd at hålla sine föreläsningar.

Nu talas åter om, at öfv.lieut. Ehrenmalm skal få hofrättsråds fullmagt; då han wäl lærer fiska efter den lön, som v. Glan nu innehafver. Hans vapnedragare Cederwald gifter sig i dessa dagar med framl. prof. Rabenii dotter, med hwilken han så länge warit förlofvad.

Sedan handelsm. (förut skeppscapit.) Tjäder efter lector Sellén ärfde g:le Thorvöstiske huset, så har han nu så studsat upp det, at det är af de vackraste stenhus i hela staden. För öfrigt har man ej byggt stort här detta år. Den regniga väderleken, hwilken allt continuerar, har gjort bärgningen swår, och vårsädens mognad långsam och ojämn; så at kornet lærer i år blifva dyrt hos oss, äfven som hafre och ärter. Men rågväxten har blifwit tämmel. hjelpelig, ehuru säden är små och ofta nog söt; så at wi ej få så wackert bröd och så godt som i fjol. Ryckett om ymnig växt har redan gjort, at man här ej vill betala för råg öfver 7 à 7½ plåt tunnan; sädens swaga beskaffenhet lär wäl ock dertil bidraga. Halm få vi deremot nog, äfvensom hö, ehuru det sednare merendels skämt vid bärgningen. Med vördnad — — — allerödmjukaste tjenare

Åbo, d. 1. Oct. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

15. Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Herr Arkebiskopens och Procancellerens höggunstiga skrifwelse af d. 16. hujus har jag haft den förmon at erhålla. Posterne ifr. Stockholm hit, hafva denna tiden med särdeles skyndsamhet anländt; men wi tvifle om våre bref lika snällt sluppit öfver til Sverige. Den regniga väderleken har här flitigt fortfarit; men at dock folcket fått en skälig årsväxt, kan man sluta af spanmålspriset, som här är emellan 7 och 8 plåtar för rågtunnan.

Visserligen vore academien mera betjent med understöd för bot. trädgården, i dess nuvarande ställning, än med en ny professor. Men intet hopp är, at få donatorerne på den tankan. Först är tydeligt, at någon personel välvilja för Hellenius mycket värckat på donatorernes frikostighet; kanske ock hos ass. Haartman någon hog at hindra, det genom Hellenii transport til en annan sysla, (som för denne blir nödvändig at söka, då hans nuvarande station är så swag), trädgården ej må falla i Kreanders händer, då han fruktar, (och det, äfven efter min öfvertygelse, med skäl) at des öde ej blir bättre än i de sidsta åren af d:r Kalms tid. Härtill kommer, at donatorernes plan var formerad innan man kunde föreställa sig, at trädgården, genom herr biskopens nit, skulle råka i sådan förlägenhet. Hisingers disposition, hvilken han inryckt i sin och sin afl. frus testamentum reciprocum, är genom testamentets upläsande i hofrätten, efter frus död, redan allmänt kunnig, och en ambition hindrar at numera återtaga den, hvarföre ock academiens refus märckes högel. förtryta honom; i hwilken ställning minst kan väntas, at han på annat sätt skal låta oss erfara sin välvilja; så at jag fruktar, at alltsammans blir om intet, i fall ej cantzlern annorlunda anser deras anbud. Expedition til cantzlern har ej ännu blifvit öfversänd; jag vet icke hvarföre. Den obehagliga animositet, som af denna och flera anledningar upväxt emellan ass. Haartman och hans broder biskopen, beröfvar oss, fruktar jag, flera vedermälen af den förras nit för academiens bästa. Jag har märkt, at han nu önskar at få afsked med lönens bibehållande; här var i anl. deraf et förslag, at Bergman skulle tråda med honom i något accord, hvaraf hela profiten skulle tilfalla academien; men nu höres ej mera deraf. Gerna ville Haartman hafva Hellenius i sit ställe, af vänskap för honom; men denne önskar häldre få

quarblifva vid nat. historien, el:r söka vissa professioner i philos. faculteten, emedan medicinen ej roar honom. Önskeligt vore, at vi finge någon skicklig medicus at träda i Haartmans ställe; ty länge blir han väl ej mera vid syslan, såsom han tydel. förklarar för flere.

Hellenius håller nu på at formera en artig samling af foglar, härtils allesammans finska, hka upstoppade och innom lådor med glas före väl förvarade han skänker til academien, jämte en artig insectsamling. Men vi äro förlägne om rum för allt detta. Fattigdomen är oss på alla ställen i vägen. Sådant kan decouragera den mäst nitiska samlare; hälst när så många andre förtretligheter tilstöta.

Af Hasselska parentationen har jag nu fått 3 arck tryckta, utom programmet som gör 2 arck; åtminstone 5 arck återstå. Dock går det väl nu fort, sedan programmerne til våre solenniteter hunnit ur vägen.

I morgon och öfvermorgon parentera först Clewberg på svensk vers, och sedan Tengström på latinsk prosa, samt en ung Schoultz på svensk vers öf:r änkedrotningen. En Clewberg tilstött bröstsjuka har vållat längre uppskof än man önskat. Vår rector, prof. Gadd har utgedt programmet på svenska, så grannt, at jag högel. önskar det varit på latin, för at af färre tadlas. Vår andre solennitet lär ock oförtöfvadt firas.

Af Åbo Tidningarne har jag äran at sända N:o 40—43. I nästa nummer begynnes en mycket detaillerad beskrifning öfver Åbo stad, i sitt nuvarande tilstånd.

Ehrenmalm är dock blefven hofrättsråd, til hela landets grämelse. Om han ock skall få full lön, vete vi ej ännu. Men nog ser man, at Ignatius lär få lof at skaffa honom plats, hvad det lider. Landshöfdingen Armfeldt har synt ut plats til en ny stad på Åland; Ehrenmalmarnes motstånd oaktadt har han föreslagit Castelholm. Få se huru saken slår ut. Ändtel. skal i vinter blifva prästmöte i G. Carleby, d. 22. och följ. Februarii. Æimelæus i Storkyrö är præses, Laihiander vice-præses, Ervast i Muhos, och Stenbäck i Hermä respondentes (den tredje har jag förgätit); Wegelius etc. opponentes; Kickovius (regem. pastor) en orator etc. Disputationen tryckes i Wasa. Om Cavander el. Kreander skal resa med biskopen, är ej ännu afgjordt.

Ehuru prof. Nääf såsom vanför begärt afsked, skole vi dock i dag upp i consist. acad. majus at döma öfver et mål, som dir. Ross instämt emot honom och hans fru, hka skola med hugg och slag egenmäktigt kört honom bortt ifr. Nådendals prästegård som Ross af dem arrenderat. Förmodl. lär ej stort kunna bevisas, mer än at de egenmäktigt skildt honom ifr. arrendet, hket dock Ross skal bordt gå ifrån. Få se huru det må gå.

Fithies änka har såldt sit skeppshvarf, gård och repslageri, åt et interessentskap af handlande, för 96,000 dl. kmt. Skepscapit. Haselius skal blifwa deras byggmästare, och har lott uti värcket: äfven som hon behåller deraf en åttonde-del. Sin quarn bjuder hon åt bränneriet för 50,000 dl. kmt, och det tros at den accepteras.

Jag har denna tiden hållit på at samla gle programmer och lectionscataloger vid denna academie. Något har jag fått tillsammans; men ganska ofullständigt.

Mamsell Palén lever på förra viset. Hos ass. Juslén träffar jag henne flitigt. Om fru Hassels resolution höres intet finalt.

Som ass. Palén i Wasa, emot tjenstfrihet, afstått 100 rdr af sin lön årl., och Juslén åtagit sig at göra hans sysla, så har hofrätten tillagt lagm. Idman, hken med sin talrika famille ännu är nästan lönlös, dessa 100 rdr. Med oaflåtelig vörndnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 29. Oct. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

16. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Härhos har jag den äran at öfversända de sidsta numrorna af Åbo Tidningarne. Något nytt, at dem bifoga ifrån denna orten, vet jag nu icke; mer än at vår biskop, oaktadt alla demonstrationer, åter ändrat sin föresats om visitationsresan til Österbotten, som han säger för sin frus och sin egen sjuklighets skull. Men folcket tror, at hans aversion för prästmöte äfven något dertil bidragit. Österbotningarne, som imedlertid gjort sig färdige at emottaga honom, tycka ej särdeles om saken; disputationen lär förmodligen nu vara tryckt. Ehuru cursen om prästmötet etc. redan i 6 veckor varit underskrefven, har den dock quarhållits; som straxt var

malum omen: lika gerna hade då jämwäl det första circulairret kunnat blifva oexpedieradt. Någre nye präster blefvo i förra veckan ordinerade och ibl. dem en Forsman, pastors son i Laihela, extraord. vid Nylands dragoner, en Mathesius, Georgs son, och en Hedberg ifr. Wetili.

Vi äre här vid academien illa brydde för brist på rum. I synnerhet vete wi nu ej, hvar vi skole förvara våra naturalier, sedan vi utom stenar och snäckor bekommit örter af Haartman och Kalmske huset (neml. Rudbecks herbarium), samt insecter och upstoppade foglar (innom glas vackert förvarade) af Hellenius, hken ock begynt anstalta om fiskars och amphibiers förvarande i spiritu vini. foglarne äro nästan blott finske. Men insecterne ifr. flere orter, med et vackert medföljande skåp, samt glas öfver alla lådorna. Somlige projectera at continuera academiebyggnaden, allt öfver krubban; hvarigenom 4 rum torde vinnas, om trappan skulle ifr. nedre förstugan updragas; men andre tycka at det knapt lönar kostnaden, til hken vi dessutom ej vete utväg. Imedlertid hafve vi intet ställe at så placera våre samlingar, at vi täckas visa dem för resande el. andre curiosi. Efteråt tycker jag nu, at om trög. byggningen fått stå (hvilken jag ej utan harm kan se nedrifvas, i anseende til det goda timmer den består af, som nu visar sig, sedan brädfodringen är bortta), så hade demonstrators byggningen väl kunnat tils vidare användas til naturaliekammare. Men det är nu allt försent!

Lector Orræus i Borgå dödde mycket hastigt af slag. Han har här en son, hken orerte öf:r hertigens af Småland födelse. Den dagen då första oration hölls, gaf vår biskop en ståtlig dinée åt staterne; och vår rector prof. Gadd hade et kalas följande dagen. Ibl. annan högtidlighet, hvarmed den firades, hölls en concert på academien af våre virtuoser magistrarne Röring, Nordberg och Tulindberg, biträdde af någre flere. Det stycket, som på sidsta Åbo Tidn. satyriserar öf:r åhörarenas oväsande vid det tilfället, är förmodel. af bibl. Clewberg, fast han ej vil vara känd. Tengström är författare til Beskrifningen om Åbo stad.

Parentationen öfver sal. canc.r. Hassel är färdig tryckt; och har jag til hr Kgl. secr. Fredenheim öfversändt någre complete exemplar, til en början, samt 100:de exemplar af första och sidsta bladen at prydas med vignetter. De öfrige skola vid tilfälle följa efter.

Titelbladet är dock ej ännu afdraget; emedan jag väntar hans utlåtande öf:r det öfversände profexemplaret.

Et stycke af min *Bibl. Historia* är ock nu på trycket, däri början göres med beskrifningen öf:r dess märkvärdigaste böcker, och särledes nu först manuscripterne. Sedan återstår ej annat, än biographier öf:r dess vårdare, så mycket jag kan præstera.

Efter ass. Gjörwell vil befordra til tryck en biographie öf:r vår Mich. Wexionius, så har jag tyckt, at den härifrån borde insändas. Jag har derföre samlat til dess förfärdigande. Men ingen äger här likpredikan öf:r honom; ja ej en gång *secr. Gahm* har den. Jag anhåller fördenskull ödmjukast, at om Herr Arkebiskopen och Procancelleren äger den, få låta afskrifva personalierne genom någon studerande finne därstädes, hvarom jag då ville draga försorg. Jag har af acad. och hofrättens protocoller sökt lära känna Wexionius, och tror mig hafva hans arbeten täml. complete. Med vördnad
— — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 29. Nov. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

17. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Herr Arkebiskopens och Procancellereus gunstiga skrifvelse af d. 13. Novembris, med innelyckte 2 riksd. för Åbo Tidn. expedierande nästa år, har jag af herr prof. Bilmark undfått, och såsom jag i quäll ärnar anträda min vanliga julresa för at besöka mine sjuke föräldrar, så har jag anmodat ass. Juslén at under min frånvaro öfverstyra Tidningarne, hket han sig åtagit. Nu följa innelyckt de sidst utkomne numrer, jämte part. X af min *Historia Bibliothecæ Aboënsis*; den XI och som jag hoppas äfven XII skal nästa termin följa efter. Emot min förmodan blir detta arbete vidlyftigt; men jag har ej trodt mig om mss. kunna vara korttare. Jag har dock utlämnat judicia om innehållets värde, m.m. Dessa beskrifningar fordra nog arbete; men det tröstar mig, at de torde visa det vårt bibliothek värckel. äger en hop artiga saker, som förtjena at vara kände, och som älskare af sådane skrifter ej ogera lära se beskrefne.

Jag har ock denna tiden, til våre bibliothecariers hjelp, formerat plan til en rätt nyttig realcatalog öf:r bibl:t, såsom jag tycker at den bör inrättas; och skal jag upfylla denna plan hvad mine vetenskaper angår, hket ock åtskillige mine ämbetes bröder, såsom Calonius, Lindquist och Hellenius, lofvat göra hvar i sin vetenskap, så at vi til nästa höst hoppas hafva arbetet färdigt; då vårt bibl:k af hvar och en som vill, skall rätt beqväml. kunna nyttjas. Jag conserverar för detta värk en affection, som gör at jag gerna i hvad mål ske kan, önskar bidra til dess förmon. Af en hop sällsyntare g:le svenske och i synnerhet finske editioner har jag åter kunnat förse det med en liten skänk, stigande til något öfver 100 band, som ej kosta mig mycket, men på bibl:t ej böra saknas. Det växer småningom, genom en och annan present; stundom ock något ms.

Då vi voro åter brydde, i anseende til vår ac. trädgård, som ej ännu fått ut sin fond tilfyllest, och hvarest hela anstalten med fenstren snart måste förbättras och ändras, emedan de läka, så berättade prof. Hellenius, at han har utväg til at utan academiens kostnad göra hela denna betydliga reparation; han har ej ännu sagt, hken består den, men lyckligt är det, at private understöd hjelpa oss ur vår förlägenhet.

Af parentationen öf:r sal. h:r canc. r. Hassel lærer väl herr Kongl. secr. Fredenheim nu fått något exemplar så färdigt, at han kunnat det til Herr Arkebiskopen och Procancelleren aflämna. Af prof. Gadds programmer hoppas jag vid återkomsten få tilfälle at öfversända exemplar; kanske med honom sjelf. Denna termin har, utom min partic. X, blott en moralisk disp. under prof. Bilmark utkommit.

Våre professorer äro nu modige at gifta sig. Kreander höll i går bröllop; Lindquist ärnar til nästa termins början också hämta fru med sig. Hellenius säges vara förlofvad med apoth. v. Mells äldsta dotter, och får med henne fru Hassels förra gård, som nu är ståteligen uplagad, och hvarest sidst ass. v. Aken bodt, som i sommar ärnar flytta til Pippings nya gård på Stora Aningaisgatan.

Et besynnerligt ryckte går här i staden, at lagman Palén skal accordera bortt sin sysla til majoren Lode (fru Kalms måg), för 14 tusende plåtar, hvaraf regementet tilskjuter 10 tusen plåtar, och Lode sjelf de öfrige 4 tusende. Sedan det lyckades för Ehren-

malm at komma in i hofrätten, så hafva knektarne funnit at de rätt väl kunna duga til domare. Men för civilstaten är utsikten desto mindre hugnelig, och för landet och folket ej bättre! Och hos oss skola alla dessa nya moder börjas! Et märkligt exempel är ock det, at då adv. fiscalen efter vanligheten genomgått lagman Janssons dombok, och för en hop fel, dock ej af de större, begynte actionera honom, så ankom bref ifrån just. cantzlern, at actionen skulle läggas ned!

Om väderleken i sommars var regnig, så har uphållsvädet nu varit lika beständigt; vi hafve altså ganska litet snö. Rågen galler här $6\frac{1}{2}$ à 7 plåtar; men saltet 54 à 57 dl. tunnan. Österbotnische städerne hafva varit olycklige; ej allenast 2:ne smörfartyg (det ena ifr. Brahestad med 7.000 L $\mathfrak{R}$) hafva förgåtts, utan ock par saltskepp. Et har för vinterns skull måst stadna vid Öregrund; således äro de utan salt, som är en stor olycka för landet. Åbo har 17.000 tunnor i förråd; men nog är det allt innan Martii månads slut, då hela landet strömmar hit!

Den Högste förläne Herr Arkebiskopen och Procancelleren et lyckligt slut på detta år! Och all förnöjelse och sällhet i det nästkommande! Vid återkomsten ifr. min födelseort, där jag skild ifr. all communication med den öfriga verlden får lof at tilbringa tiden, hoppas jag förnimma at denna upriktiga önskan gått i fullbordan. Med oafslätelig vördnad — — — ödmjukaste t:re

Åbo, d. 20. Dec. 1782.

Henr. Gabr. Porthan.

18. Högvärdigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

När ändtel. posterne sluppo öfver hafvet, 15 på en gång (som ingen här minnes tilförene hafva händt), så hade jag ock den äran at erhålla Herr Arkebiskopens gunstiga bref af d. 18. sidstl. Februari. Herr Arkebiskopen täckes förlåta mig, at jag så länge hållit upp att öfversända våre tidningar; jag har hvar postdag väntat få höra, at hafvet skulle öppna sig eller lägga sig, och derigenom blifvit förledd at ej nyttja norre vägen. Vi hafve ständigt inbillat oss, at nästa hafspost skulle förr hinna fram. Nu har jag äran at öfversända de numrer som imedlertid samlats hos mig.

Under Påskferien renskrifver jag til trycket en del af min Bibliotheks-Historia. Likpredikan öf:r Mich. Gyldenstälpe är här visserl. ej lätt at öfverkomma; alla swara mig at de ej sedt den, utom prof. Bilmack, hken säger sig haft den, men gifvit bårt den.

v. Celses och Warmholtz interessante arbeten skal jag efter möjligheten söka befordra til afsättning; men bokköpare blifva hos oss alt färre.

Rummet öf:r consist. ecclesiasticum har jag hört biskopen ärna, så snart domkyrkans råd medgifver, låta tilreda til domcapitlets sessionsrum, för at vinna tillfälle at få et förmak, och emedan archivet behöfver nuvarande sessionsrummet til, m.m. Jag känner ej ännu den saken i grund; men skal höra derefter. Och äre wi imedlertid Herr Arkebiskopen högeligen förbundne för benägen anvisning på et rum för vår nat. kammare som värckel. vore ståtligt, om vi kunde få nyttja det. Men vi hafva ej at vänta mycken faveur af vår procantzler; och fordras fördenskull mycken försiktighet, om vår begäran skal vinna bifall. Insectskåpet är nu färdigt och rätt snyggt; samlingen ock artig at börja med. Fogelsamlingen växer likaledes.

Jag gratulerar Herr Arkebiskopen til den sköna acquisition af Monum. Herculanensia. Det är värckeligen sällsamt, at en påvisk och italiensk biskop utwärvat en så prägtig skänk för en luthersk arkebiskop; eller gifvit den; jag vet ej visst hvilketdera. Men så synes den ej blifvit förvärfvad för intet, då en så vacker genskänk beredes. Få se, om vårt ac. bibliotek kan erhålla de sidsta tomerne för så godt pris af Harculanska Monumenterne som de förre.

Af våre Tidn. finner Herr Arkebiskopen at vår theol. facultet lidit en dubbel förlust. Hvilka i stället skola befordras, vet jag icke. Nog lär Lefrén söka transport; kanske ock Kreander. Til theol. adjuncturen sägas våra philos. adjuncter ibl. andre anmäla sig; så at här lär blifva et starckt disputerande i theologicis.

Vår apothecare von Mell var på vägen at dö; men öfvervann likväl sin farliga feber. Utom dem som på tidn. omtalas, har ock hospit. prästen Julen dödt.

Vår procantzler fortfar at vara nitisk; nu har han i synnerhet klagat på oss för våre lectionsförteckningars ofullständighet; och var ej dermed nögd, at vi härefter lofvat så inrätta dem som den

strängaste rättfärdighet kräfver, utan anmälte deras brister för den förflutne tiden. Det halp icke, at de just sådane förut passerat; at hans egne alla samteligen, utan undantag, haft samma fel. De fläste af oss hafva näml. ej specificerat lectionsämnet för hvar dag, som sannerl. är en stor fåfänga. Hvad tro cancelleren blir deraf upbygd, at han får se (om det vore möjel. at tro det han har tid och nöje af våre lectionsförtekningsars reviderande) huru många verser af Horatius etc. jag hvar dag explicerat? och skal jag äfven specificera versernes innehåll, så bör jag afskrifva mine lectioner in extenso. Med en sådan slags controlling, då vederbörande ej sjelfve äro tilstädes, uträttas ingenting, mer än at man ständigt oroas, och til slut måste ledsna. Hvem hindrar mig, om jag ej för samvetets skull årligen vil göra min sysla, at skryta på förtekningsarne med det jag aldrig läst? Exempel fattas ej heller derpå. Jag vet ej, om vi hafve at tacka vår procantzlers rapporter el:r hvad annan orsak för et bref som vi fingo ifr. vår cantzler, af d. 28. Dec., men som nu först anlände med de många posterne. Det innehåller en censur öfver hela vår tjenstgörning, uti en förevitande och sträng ton, capabel at betaga en redlig academicus all hog och lust til at annorlunda arbeta än en oxe för piskan; det heter at vi hafve för stora löner, äro försumlige i vår sysla m.m. Vi borde veckan för Påsk och Pingst läsa til och med Fredagen, och tredje dagen åter begynna med lectionerne. Äro herrarne i Upsala så flitige? Hofrätten här sluter arbetet Tisdagen för helgen, och börjar lika med oss Måndagen efter helgen; och vi hafva constitutionernes klara bokstaf för oss. Men jag vill ej ytterligare besvära Herr Arkebiskopen med mine klagomål. Jag har alla terminer arbetat som en träl; och utom mine publike timmar haft 3 och 4 private lectioner. Til belöning och upmuntran få vi nu höra at vi äro så late, at vi ej förtjena vår lön. Jag har nu först twänne år upburit denna stora lön, som värckel. gått til 500 riksd.; sedan jag hunnit 45 års ålder och mot 20 år arbetat för ingen eller ringa lön vid academien, har jag ej trodt at detta vore en afundswärd lycka; och när man skal köpa böcker, såsom jag trodt mig böra göra, til eget behof och andras tjenst, erfar jag at den ej tillåter stor besparing, också vid den tarfligaste lefnad. Men jag bör sluta. — — — ödmiukaste t:re

Åbo, d. 17. Apr. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

19. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskopen och Procancellor.

Sidsta nummern af Åbo Tidningen har jag den äran at inne-lyckt Herr Arkebiskopen tilsända. Bibliothecarien Clewbergs tal öf:r Änkedrottningen lærer väl han sjelf, eller vår nuv. rector, prof. Gadd, (hka bägge rest öfver til Sverige), utdela; de togo til den ändan exemplar med sig, och lofvade Clewberg at ej glömma sin skyldighet. Vår biskop tyckte ej om, at talet skulle tryckas på acad:s kostnad, *efter man afslagit honom* hans begäran at på lika sätt få sit tal öf:r hertig Carls förmälning tryckt, hvarföre han måst göra det på egen bekostnad. Men vi hjälpte oss ifrån et så ledsamt inkast med den ursäkten at Clewbergs tal, (om hvars tryckande han ej anhöll, utan som consistorium straxt det blifvit hållit tyckte förtjena det), var på svenska, och således mera för allmänheten.

Jag glömde sidst berätta, at jag nu har Österbotningarnes genealogie om händer, och låter afskrifva den; få se hvad bruk sedan deraf kan göras. Det arbetet tål ännu mycken förbättring; men är dock ganska curieust. Afskriften som tages, skal förvaras i nationsbibliotheket, dit vi samle allt hvad fås kan om Österbotten. Hvarest skal man kunna öfverkomma Zadeleri manuscript om Österbotten, hvarom jämväl Warmholtz i sin Bibliotheca talar? Det önskade vi gerna få afskrifva. En *Wargs* tryckta oration om Österbotten fattas oss ock, Widmans samlingar hafve vi. Falanders berättelse skickade jag med Clewberg til herr Kongl. exp. secreteraren Fredenheim, med anhållan om dess öfverstyrande til Herr Arkebiskopen, och hoppas at det redan anländt. För den grace Herr Arkebiskopen bevisade oss med dess lånande, aflägger jag ödmjukaste tacksägelse; det gifver oss ämne til någre artiklar i våre Tidningar, och är i flere afseenden curieust.

Wexionii personalier kan jag här ingenstädes öfverkomma. Om hans hemseder och caractère kan jag ej erhålla den aldraminsta underrättelse. Jag skal ännu adressera mig til secr. Gahm, at försöka om han ur sine Smolandicis kan gifva mig någon hjelp, i en el. annan måtto.

Nu hafve vi här haft rätt varma dagar en vecka; men nattfroster och brist på regn göra dock våren långsam; kälan är djup, och ännu quar i jorden. Slottsfjärden är uppe, allt til Bockholmen, men vikarne fulla med is. Prof. Hellenii bien hafva dock redan i några dagar dragit, och Pikis-bönderne begynt så ärter.

Consistorium ac. kan ej underlåta at gå til hans exc. cantzlern med en förklaring, i anseende til hans bref om vår försummehet, hken, de fläste åtminstone, ej tro sig böra vidkännas. Här som annorstädes, nu som förr, skolka somlige hvad de kunna; men så arbeta andre desto flitigare. Likväl skäras alla öfver en kam; och det kostar på, när man med all nit söker göra sin sysla, at til belöning erhålla skrupenser. Jag läser, utom mine publice timmar, 12 timmar i veckan; repeterar publice lectionerne dessutom i 2 timmar; har nationsmöten hvarje Onsdag och Lördag i 3 timmar, samt mottager och rättar studenternes scripta samma dagar ifrån kl. 7 om morgonen til kl. 12. Mera tyckes ej heller en tysk professor kunna medhinna. Tid behöfve vi ock at bereda oss, at sjelfve läsa (på det vi ej efter 10 år skola vara aldeles ur modet med vår lärdom), och sysla med en hop andre literaire göromål. Åtskillige af mine colleger äro visserligen ej heller ledige. Och likafullt förhålles oss samteligen vår försumlighet. Bästa partiet som vi kunne taga, lär förmodel. blifva, at hädanefter vara sådane som man afmålar oss, och endast tillika vänja oss vid et åsnetolamod, eller obekymmersamhet om hvad man säger åt och om oss. Icke må professores i Upsala för Påsk och Pingst läsa til och med Fredagen, samt åter begynna om Tisdagen, såsom oss nu är befallt? — Vi ärne värckel. icke lyda, innan det oss ytterligare ålägges; ty vi hafve klar lag för oss uti kungabrefvet af den 29. Aug. 1749: och hofrätten härstädes arbetar aldrig längre än til och med Onsdagen, samt begynnes sedan ej förrän om Måndagen efter helgen. Uti consistorii ac. betänkande af den 19. April 1774, om lofdagarnes förminskning, hvaruti Herr Arkebiskopen deltog, föreslogs at publica lectionerne skulle ej slutas förrän med Tisdagen för, och begynnas med Torsdagen efter helgen; men derpå har aldrig något svar el. förordnande följt; större inskränkning tyckas väl desse ferier ej kunna tola. Aldraminst kan det läggas oss til last, såsom försummelse, at vi härtills följt den lag vi härtills ägt.

Ifrån Ryssland hafve vi här omständel. kunskap om vet. acad:s befrielse ifr. sin Domaschnefs tyranni. Han har ådragit sig sit hastiga fall sjelf, genom et bref til Käjsarinnan, deri han vågade anklaga gener. procureuren furst Wäsemskoj (en lika fullmyndig herre i allt hvad till inrikes styrseln hör, som Potemkin i krigs-saker etc.) såsom sin fiende och högst partisk; denne herre hade, jämte

någre andre, blifvit af Käjsarinnan anbefalld at undersöka acad:s tvistigheter med sin chef. Utom detta oförsiktiga steg hade väl kunnat hända at Domaschnef segrat; ty i Ryssland kan man ej gerna hafva rätt emot sine förmän; då större delen af de utländske professorerne säkert hade tagit el. fått afsked. Sedan furstinnan Daschkof fick styrseln (et fruntimmer af ovanliga insikter och tiltagsenhet), hafva många ändringar skedt vid academien; hvarmed dock academici härtills ej haft anledning at vara missnöjde. *Georgi* och *Fuss* hafva blifvit ordin. academici; den förre i chemien, och den sednare i mathematiken, såsom denne har en vacker figure, så kan sådant ej lända honom til skada, då en dame är chef. En d:r *Socolof* har blifvit adjunct i chemien, (hken ej kunde under Domaschnefs tid vinna den förmonen), *Golowin* academicus extraord. och *Inochodsof* acad. ordinarius i astronomien. *Ferber* ifr. Mitau, är kallad såsom academicus i chemien til Petersburg med 1.400 rublers årlig lön och fria husrum. Förut har ingen så stor lön, utom gle Euler som har 3.000, och Pallas, som har 1.600 rubler. Denne sidste, hvars caractère ej är så berömlig som hans insikter, (varandes konstig, hal och invecklad), har på furstinnans befallning måst correspondera med *Ferber*; och håller god mine, fast han heml. gerna sedt at slippa en sådan rival vid sidan. Som furstinnan förmant alla til flit, så måste nu jämväl de academici bereda sig til at författa afhandlingar, hka härtills intet gjort, såsom *Kotelnikof*, *Protassof* etc. Många omdömen, har et fruntimmers förordnande til acad:s chef jämväl i Ryssland förorsakat. Men när *Catharina* kan styra hela Ryssland, hvarföre ej fru Daschkof academien? I sit tilträdestal har hon lofvat protegera dem hos Käjsarinnan, och mera kunna academici sannerl. ej begära. *Laxmans* öde är obehagligt; han vistas ännu, såsom afdankad, i en liten stad i Sibirien, emellan *Jakutsk* och *Ochotsk*. Nyl. har han sänt sine söner til Petersburg med växter för *Storfursten*, hka blifvit väl uptagne; får se om något til hans hjälp och räddning kan åstadkommas?

Lidénska bibliothecarien lämnade tidigt verlden. Artigt blir at höra hken som blifver hans efterträdare. Vi vete ännu ej en gång at gissa, hken här skal blifva theol. adjunct. *Arelin*, som förr haft förslag (men sannerligen ej stort duget), och lector *Törnquist* (som är en stor pedant), blifva väl visse sökande; sedan omtalas conr. *Ström* ifr. *Biörneborg* och kyrkoh. *Hirn* ifr. *Siundå*, jag

vet ej med hvad visshet. Men våre philos. adjuncter rusta sig at disputera i theologien. Jag undrar i den delen mer på Tidgren, som ej kan et ord finska, har et oredigt målföre etc., men han tror at Heinricius ännu länge lefver, hken är i sin förra belägenhet. D:r Pryss synes nog hafva affallit. Haartman är snarare friskare än förut; och låter trycka en disp. på svenska, at ventileras af stipendiarierne, hvars inspector han åter är; han trötts ej heller i sin nit för academien, til hvars förmån all hans lönbesparing af honom ärnas. Cavander, som fortfar at vara flitig, är olycklig med sin fru, hvars oredighet allt mera tiltager, så at hon måste numera hållas inom bevakning; det är et svårt kors. — — —
ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 25. Apr. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

P. S. Om den projecterade hist. nat. profession hafve vi intet svar fått. Här pratas, at vår cantzler skal ärna nedlägga sine ämbeten, och at gr. Creutz ifrån Paris skal intaga hans ställe. Hvad grund det må hafva, vete vi icke. Men skulle det ske, torde vi komma i vacker bocardo hvem vi böre önska oss i stället till Mæcenas.

Vi äre här brydde, huruvida öfver framl. hertigen af Småland skal i academien parenteras. I allt fall är Kreander tillsagd at hafva en oration färdig vid terminens slut. Törs jag utbedja mig underrättelse om hvad Upsalienses göra? Vi tänke, at superflua non nocent; och öfver högsts. K. Carl XI:s prinsar parenterades här.

P. S. Rätt som jag var färdig at afsända mit bref, anlände svenska posten, med hwilken jag hade den äran at undfå Herr Arkebiskopens gunstiga skrifvelse af d. 30. sidstl. April.

Jag vet icke medelst hwilken blandning N:o 3 af Tidn. blifvit bårta. Nu följer den; förmodel. lär Juslén hafva behållit den.

Så snart min tilämnade respondens, en Sinius, son til pastor Ijoënsis, hinner skrifva sit prof på philos. faculteten, så skal nästa partic. af Bibl. Historien utges, hvaraf första arket är tryckt.

Jag skal göra mig underrättad hvarest mams. Friderica Röring här i staden må vistas, och med det snaraste tilställa henne de sände pgrne. Jag har ej trodt, at hon skulle vistas här; häldst hennes

systrar, både fru Lencquist och fru Arckenholtz tyckas kunnat hafva henne hos sig.

Anmärkningarne öfver Dalins Historia äro af philos. adjuncten Tidgren. Auctor til det så kallade ang. sjelfsväldet skal vara Lizelius, extr. bataill. präst vid Åbo läns regemente; hwilken nyl. presentert i cons. eccles. en kallelsekrift el. anhållan af Wirmo församl. at blifva föreslagen til deras kapellan, sedan en dylik konst, ehuru plumpt den var tilstäld, lyckades för probst. Polvianders son i Mouhijärvi. Ofvanbemälde veckoskrift duger ej stort; och minst det som utgifvaren sjelf skrifvit; men den behagar sämre classen af stadsboerne.

Nu hafve vi befallning af vår Mæcenat at inkomma med förslag til en quartus theol. professor; hka den syslan må söka, vet jag ännu icke. Förmodel. blir Lefrén en; kanske ock Kreander. Vore lön at tilträda, så blefve ej brist på sökande ifrån alla håll.

20. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Tvänne eller trenne bref, med hka jag haft den äran at upvackta Herr Arkebiskopen, hoppas jag nu vara lyckeligen framkomne. Jag kan ej annat erindra mig, än at jag äfven berättat om de pgrs erhållande hka Herr Arkebiskopen för Åbo Tidningarne öfversändt. De sednast anlände skal jag efter befallning småningom tilställa mamsell Palén, som jag hos Juslén som oftast träffar.

Af Åbo Tidn. följa de 2:ne sidst utkomne numrer. Icke allenast de sökande til theol. adjuncturen, utan ock andre bereda sig hos oss at disputera i theologien. Sokneadj. i S:t Maria magister Levin har redan tryckt sin disp. under prof. Cavanders præsidio *de Salute gentilium æterna*; hvaruti ingalunda finnes något kätteri. Collega vid domscholan magister Gust. Dan. Montin utger under domprobstens præsidio en disp. *de Precibus*. Nu är andra el. tredje editionen af titelbladet til Österbotningarnes prästmötsdisp. utkommen. De blefvo i vintras lustigt narrade; circulairret om prästmötet var i cons:o upsatt och justeradt, samt dagar och officianter determinerade; de sidstnämde jämväl tilsagde. Allt detta förmådde ej allenast prästerne at rusta sig färdige til at mot-

taga sin biskop, utan somlige voro ock så bråda, (näml. de aflägsnare, ifr. Cajanaborgs län etc.), at de redan begåfvu sig på resan til G. Carleby, utan at hafva erhållit consistorii bref. Men officianterne, som fått återbud och averterade derom sine vänner, hindrade dem genom sine underrättelser at resa längre. Gubbarne togo saken, hvarom de härifr. fått så säker kunskap, för så afgjord, at de på sådant sätt gjorde sig sjelfve olägenhet; somlige af de norre prästerne hunno allt til Pyhäjoki, hvarifrån de helt misslynte måste vända om.

Vår gle Arenius ärnar åter söka Malax; stackars gubbe, det lär såsom förut blifva förgäfves. Holmudd och Carling ifr. Pedersöre, Hedberg ifr. Wetili m.fl. competera ock derom. Unge magister Laureus, såsom interessent i Careni köpeskillning för Loimijoki, väntar dagl. fullmagt på regem. pastorssyslan vid lifdragonerne.

Prof. Nääfs änka skal hafva såldt sin stadsgård til sin svåger, den vittre capit. Gyllenstålpe, som på återresan ifr. Ryssland besökt Åbo, och här ärnar quarstadna. Prof:r Cavander har köpt domprobstan Prysses stadsgård för 14.500 dl. kmt; och prof. Schalberg skal stå i dylik handel med professorskan Wallenia, för 10.000 dl.; det kommer endast derpå an, at han kan upnegociera de 4.000 dl. som straxt böra erläggas. Det är i brist af viktigare saker, som jag fyller brefvet med sådane små berättelser.

Dock, litet viktigare är at cantzlern, äfven som consistorii pluralitet, afslagit Hisingers och Haartmans anbud, rörande hist. naturalis professionen. Derigenom har academien ej allenast förlorat de af dem erbjudne 10.000 dl. kmt, utan ock ass. Haartman tillika blifvit så missnögd, (Herr Arkebiskopen känner hans humeur), at hans frikostighet emot academien tagit en ända. Han hade ej allenast et capital i beredskap at gifva demonstrator, hvars sysla skulle på förra foten blifva bestående, sin riktiga lön, utan ock, om han för sin sysla kunde erhålla accord eller skulle ännu lefva någre år, och hinna öka sine besparingar, använda allt til academiens bästa, dels til förökning af hist. nat. professors lön, dels til medicinska stipendier; derom har han genom arch. Bäck låtit hans excellence underrättas. Men alle se ej en sak på samma sida. Jag kan just undra, huru han så mycket kunnat bespara; ty han lefver hederl. i sit hus, och köper jämväl årl. något böcker; likväl var han i stånd til at nu offerera academien 2.000 riksd. Men såsom

vi förut äro förmögne nog, så hafve vi ej skött om at emottaga en så lumpen summa. Hvart han nu må erna gifva sine pengar, vet jag ännu icke.

Vår rector fortfar at vistas i Stockholm; men det säges, at hans bemödande för landets uphjelpande, medelst flere vackre förslager, ej skal nog värderas. Någre säga här, at Clewberg, som ock öfverrest, skal försöka at förskaffa sin sysla tour til lön i philos. faculteten efter fullmagtsdatum; vore det möjligt, så ville jag gerna byta sysla med honom, och gifva et helt års lön i mellangift, endast at slippa det ledsamma consistorium academicum.

Sedan Weman i Kimito gjorde så wacker början (han har accordert med sine creditorer, cederar dem pastoralierne och behåller prästgården, sportlarne och någotdera capellet), så har kyrk. Helsingberg i Lätala följt hans exempel, och jämväl begärt sine creditorers sammankallande; gälden skal vara 4 à 5 tusen riksdaler, och egendomen, med ovissa fordringar inberäknade, 130. Ty det mästa som fins i huset, är svärfadrens, probst. Idmans. Vackra fölgder af vår befordrings systeme! Han har dock jämväl et annat förslag, at litet hjälpa sig; som Lätala är litet pastorat, så har han hos Kungen begärt Pyhämaa til annexa; detta har hindrat det sednare pastoratets återbesättande.

En lustig historie berättas ifr. Petersburg. Sedan Domschnef föll, har han blifvit, såsom ske plägar, persequerad på flere vis. Ibl. annat hade han i academiens namn och såsom dels för dess bibliothek, dels för det under acad. stående gymnasii behof, låtit inkomma någre suiter af dels latinske dels franske auctores classici, snygge editioner, til egen och sine vänners tjenst; förmodl. gick detta ut på någon besparing i tull el. andre afgifter. Ibl. dessa befunnos, til all olycka, La Pucelle d'Orleans, Le cousin de Mahomet, Les bijoux indiscrets, och par andre sådane upbyggelige värk. Det fick fru Daschkow uti; remonstrerte det för Käjsarinnan. At för gymnasii ungdomens tjenst införskrifva sådane böcker var ju horribelt! Altså blef befalt, at *altsammans* skulle upbrännas, som ock til pricka värkställes. För sit elaka sällskaps skull måste altså Sallustius, Virgilius, Boileau, Racine etc. blifva et rof för lågan! Såsom ofta i verlden plägar tilgå! — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 8. Maji 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

21. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

De sidst utkomne numrer af Åbo Tidningarne, har jag äran at härhos öfversända. Den physiska beskrifningen öfver vår stad af ass. Bergman är väl nog vidlyftig och torde ej förekomma andre så interessant som oss stadsboer; men innehåller dock så mycket goda saker, at jag tyckt det vara skada, om den skulle blifvit förkårtad. Ännu räcker den på par numrer; och så vidtager historiska beskrifningen som åter är af Tengström. Få städer i riket lära således vara beskrefne så fullständigt. Vi hafve ock beskrifningar, ehuru kårttare, öfver någre städer i Österbotten; och en af landscamer. Winter öf:r Åbo höfdingedöme; så at materialier til Tidningarne ej fela. Den geographiska artickeln är i synnerhet altid at lita på för oss utgifvare; historiska saker äro deremot rarare. Någre stycken, som camer. Tulindberg lofvat förbättra i Beskr. öf:r Österbotten, hafve vi väntat på; hvarföre den artickeln nog länge varit afbruten. Jag har dock nu påminnt om deras insändande, och gjort anstalt om dylika articlars erhållande ifr. Wasa och Tavastehus.

Nu är finska armeen (så när som på Österb. och Savolax regementen) samlad vid Tavastehus, på Parola malm. Hit väntas Prinsen af Hessen Darmstadt och r.r. Carl Sparre med visshet, at bese samma läger (den sednare håller den 10. hujus en ridd. syn i Lätala); men om Kungens ankomst talas helt olika. Caplansbostället med en el:r flere andre gårdar skal afbrunnit vid Hvittis kyrka, hvarigenom ock kyrkans tak och torn med en klocka blifvit förtärde, samt en trossbod, så at det compagniet ej kunnat marchera til Parola; omständigheterna känner jag ej ännu rätt.

Jag mins icke, om jag förut redan berättat, at advoc. Montan, til justicens stora förlust, blifvit död; at vicecorporalen vid drabanterne bar. Reuterholm är förordnad til ledamot i hofrätten, med säte öfver assessorerna; at Bilmark blir vår rector i nästa år, med dylikt smått. Både prof. Nääfs och theol. adj. Deutschs änkor hafva lagt in den förra hos Kungen, den sednare hos cantzlern, om dubbla nådår: det begynner anses för en vanlig rättighet. Ass:r Lode ifr. Wasa väntas snart hit, at med råd och dåd assistera sin bror vid första lagmans-tinget; sedan går det väl! Ingalunda hade sal. dr Kalm kunnat tro den metamorphosen! Vår rector har sedan

sin återkomst föga någon dag varit stilla, utan flackat omkring, nu hit, nu dit; så at Calonius, som prorektor, fått kännas vid rectors omsorgerne; hvarpå vi just icke tappat. Hvad prof. Gadd i Stockholm uträttat, vet jag icke; förutan det, at mag. Röring är förordnad til extraord. chemiæ adjunct, så at vi nu hafve 2:ne extr. chemiæ adjuncter, ehuru blott Holmberg har lön el. pension. Med Pargas prästerne står ej väl till; Borgström besväräs af en fistel, som tör föra honom i grafven, om han ej reser til Stockholm at låta operera sig. Timenius är af häradsrätten dömd ifr. sysla och ämbete. Ibl. annat har han, då han skulle döpa et barn och varit full, vid exorcismens upläsande sagt *vik härifrån tu helige ande*, och ehuru af Gylling påminnt, ej låtit rätta sig; den sednare är dock jämväl förklarad brottslig, emedan han låtit sin ämbetsbroder, då han väl såg huru öfverlastad han war, förrätta döpelsen, och åstadkomma en sådan förargelse! Få se huru hofrätten anser saken.

På vårt skrap-bref har consistorium beslutit at skriva hans exc. svar, och förklara sakens rätta beskaffenhet; men som procantzlern ej var nögd med projectet til svaret, så tog han det til påseende, och emedan cons:m enhälligt gillade det, har han nu haft det en månad hos sig, samt, såsom det säges, utarbetat i sit votum en vidlyftig refutation deraf, som efter 14 dar tros blifva färdig; åter et härligt ämne til debatter i cons. academico! Sådant kan ju ej annat än öka lectionernes antal och gagna undervisningen! Detta styrker oss i den misstanken, at hela ideen är hemma ifr. hr procantzlern, som genom sin vanlige commissionair cantzlers secr. Brandel surprenerat cantzlern, af hken ej heller var at förmoda det han skulle räkna lectionsdagarne för hvar professor, och vara mon om at se hvad capitel och ämne hvarje timme blifvit afhandladt. At allt skal vara komplett, hafve vi en cantzlers secretaire, hken är så snål, at han för 10 plåtar kan förmås til hvarjehanda steg: ehuru han har fribrefs-bok, och nyttjar den til jämväl egen correspondence hitåt, så pretenderar han ersättning för utlagd recommendations-lösen, när hans lön til honom öfversändes m.m., hket är rätt lustigt.

Sedan vi afgifvit vårt betänkande år 1774, i anl. af biskop Lambergers project om feriernes förkårtande, hvaröfver jag menar at ock Herr Arkebiskopen öfvervar deliberationen, så har derpå intet svar hit affölgt. Men någre säga, at til Ups. academie svar skal

anländt; och at deruti de förre författningarne om ferierne blifvit ändrade, och desse inskränkte. Sådant vore besynnerligt.

En särdeles dödlighet har drabbat bibliothecarierne i Upsala! Jag är nyfiken at få höra, hka erhållit de platserne.

Sommaren är hos oss härlig. Hårdvallsångarne lofva god växt. De åkrar, som ej förut voro för glese, stå vackra, särdeles de som i höstas tidigt besåddes med gammal säd. Allting skyndar til växt och mognad. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 6. Junii 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

P. S. Just nu hör jag at r.r. Sparre anländt til staden. Man försäkrar ock at Kungen oförtöfvadt kommer och i dag skal stiga om bord; i dag hafva redan 5 hästar ifr. Kongl. stallet med en Nådendals skuta anländt.

Sökande til theol. adjuncturen härstädes äro mag. Arelin, lector Törnquist, ph. adj. Tengström, och conr. Ström. Til theol. professionen hafva sig anmält Lefren och probst. dr Avellan: få se hka flere tänka derpå.

Lefren har begärt Nådendals annexa, som nu tilfallit philos. faculteten; de yngste philos. professorer, som derigenom få och hoppas få sin fulla lön, äro angelagne om at han deruti skall villfaras. Men biskopen invänder, at han ej kan finska; likasom hans företrädare, och flere andra annexe-pastorer kunnat samma språk: någon annan professor vil ej blifva präst och emottaga denna annexa. Lefren säger, at han dock kan tala med stadsboerne och ibland predika för dem, åtminståne så ofta som biskopen gjordt det i Pargas, där han redan twänne gånger predikat, sedan han emottog syslan, (och det innantil, bönderne til mycken förargelse). I alla fall ankommer således hufvudarbetet på adjuncten el. vicepastoren. Också på denna sak har nu biskopen funderat några veckor. utan at det kommit til något slut.

22. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Innellyckt följa de sidsta numrerne af Åbo Tidningar. Såsom jag nu står på resande fot til Wiitasaari, där jag sedan min späda barndom aldrig någon sommar varit, (emedan en del af vägen, som

dock nu blifvit förkårtad, måste ske til fots); så har vår nuvarande rector prof:r Bilmark imedlertid åtagit sig at öfversända de följande numrer, intil slutet af Augusto, då jag, med Guds hjälp, hoppas wara här tillbaka.

At wi fått b. Carl Sparre til cantzler, sedan gr. Creutz gaf oss korgen, lärer redan vara bekant. Få nu se, om han ärnar styra oss efter krigsarticlarne. Oförmodl. war detta wal; men wi, som ingen egen plan hade, fölgde den som oss gafs. Hvarföre gr. Creutz egentl. gaf oss afslag, vete wi icke.

Med bokh. Swederus sände jag exemplar af den sidst utkomne delen utaf Hist. Bibliothecæ. Nu låter jag trycka färdige 2:ne til hösten, kanske ock den tredje, för at hinna någorl. til slutet. Sedan jag i våras tryckte denne delen, fick jag läsa, at den Tidem. Gisius, hvars ms. de Regno Christi wi äge, war biskop i Culm, Copernici stora gynnare, namnkunnig lagfaren m.m., en ganska kunnig och berömlig man. Männe denna hans bok är någonsin tryckt?

Isbois har landscamer. Winter köpt, för 33 tusende dl. kmt, om jag mins rätt; och nu står v. häradshöfd. Wibelius i handel om Hasselska stadsgården för 10 tusende daler. Fredric Stenman hushållar på förra wiset; men Jubilæus börjar öfva industrie, som snart lärer fullkomna hans olycka. Så snart han något får, nyttjas det på krogen; men knapt har han kläder på kroppen, ofta ej mat. Det är ohyggligt at tänka på. Inga råd el. anstalter hjelpa, om han ej kunde lösas in någorstädes på fribröd.

Af gr. Scheffer fingo wi til slut 7:de tomen af Hercul. Antiquiteterne til skänks: få nu se, huru det framdeles går med fortsättningen.

Nu hafva utom prof. Lefrén, probstarne Pihlman och Avellan sökt den lönlösa theol. professionen. Det blir en fråga, om ej vederbörande som icke speciminert, böra göra det.

Här säges, at herrarne i Upsala skola valdt sig 2:ne cancellerer, näml. Kronprinsen och hans gouverneur. Vid min återkomst hoppas jag om detta och mera få höra vissare berättelser. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 9. Jul. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

23. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Ibland mine förste skyldigheter efter återkomsten ifr. resan til min hemort räknar jag billigt at med min skrifvelse upvakta Herr Arkebiskopen. Tillika har jag den äran at öfversända de 2:ne sidst utkomne numrerne af våre Tidningar. Jag hoppas at Beskrifningen öfwer Jacobstad, som är upsatt af en ung ganska snäll handlande derstädes, vid namn Böckelman, winner Herr Arkebiskopens approbation; auctoren studerade här någon tid, och lärde sig ibl. annat tyska och fransyska, hvarmedelst han blef i stånd at bistå sine medborgare på flere sätt, och är nu hufvudredare i nästan alla stadens skepp. Historiska delen af Beskr. öfver Åbo skal nu fortsättas til slut; då wi förmode at skäligen fullständigt hafwa beskrifwit vår stad.

Under min resa genom en vacker del af Tavastland hade jag tilfälle at tämmel. lära känna denne provinsen; i hken afsikt jag ock lät ro mig hela 7 mil långs åt Päjäne, som på sit bredaste ställe har respectable fjärdar, men för öfrigt en artig skärgård: flere hemman, jämväl vackra rusthåll, äro belägne på öar. Långs åt *Keitelä* sjö lät jag ro mig 8½ mil, som är dess längd; denne är utan twifwel den fiskrikaste insjö i Finland. Ägarena af et hemman i Wiitasaari (som är delt i tu) liggande på en holme i denna sjö, sålde år 1781 trettio L^{ff} muik-råmm; hvaraf kan dömmas huru wigtigt deras fiske är; maken gös har jag aldrig sedt, och där fångas en braxen, som ej efterger Paimala braxen. Jag hade ock där tilfälle at se dem fånga lax på krok; han är en snål sluk-fisk (häldst då nors eller sik-ungar brukas til bete); men fordrar en van fiskare, om han lyckel. skal fås upp. Vårsädet, äfven lin och hampa, har lyckats väl öf:r större delen af landet; men rågen är ansenligt mindre ymnig än i fjol, ehuru god den är som i år erhålles. Öfre landet, som i fjol ej fick bränna sina svedjor, och är reducert til blotta åkersäden, har derföre knapt om nödig bärgning. Men Österbotten har fått merendels härlig årswäxt.

Under min vistelse i Wiitasaari anlände dit en landtmätare at refva deras ägor; han emottogs af allmogen med samma förskräckelse och ängslan, som om en tropp kosacker skulle fallit in i soknen. Det var just ömkeligt, at höra deras klagan. I soknen äro få byar, och merendels enstakade hemman; de veta af intet tegskifte; hvar gård har sina ägor merendels med riktiga råer afskilde; desse

äro med härads-, lagmans- och hofrättsdomar stadfästade; och nu skal allenast en del af dessa deras ägor, (som en del nog dyrt köpt) efter et arbitrairt upgifvit mått dem lämnas, men det öfriga, under namn af öfverloppsjord, dem ifråntagas. Til hela denna dem smärtande operation skola de sjelfve bestå kostnaden; och betala landtmätaren kost och arfvode äfven för den jord som dem afhändes: hvilken kostnad blir så dryg, at ej hälften af allmogen dermed uthärdar, på en ort där penningen är så swår at erhålla, då städerne äro så långt aflägsse. Ehuru bonden möjeligt vis ej kan göra sig den minsta inkomst af annan mark, än åker, äng och betes-mark (sedan svedjandet honom förbjudes), så räknas på hans faststälde tunnental all mark *där träd växer*; hvarigenom hans betesmark blir ganska snäf. Tallskogen, som utgör mästa vidden, är honom lika onyttig som hälleberg, hans ringa behof af hus-timmer undantaget; och den måste han nu skatta före. Soknens mästa mark är högst oländig och stenholster; deraf får bonden sine visse tunneland och skal skatta för hvart enda. Hemmanens mantal är ganska litet; således quarlämnas dem ej stor del af deras ärfda el. köpta och af ålder publica fide förunnade jord. Under den kårta sommartiden, då bonden behöfver så väl sine dagswärken och måste arbeta som en träl, för at skaffa sig vinter-födan, tager landtmätaren bårt allt hans manskap ifr. åker och äng. Hemman som hafva 3 à 5 karlar, och ägor som sysselsätta — landtmätaren ifr. våren til hösten, skola skaffa honom 10 à 12 arbetskarlar om dagen hela sommaren öfver; och således måste deras åker och äng blifva öde och obrukad. Ingen antager sig det stackars folkets beskydd: prospecten för dem är altså bedröfvelig; och man får se, huru många bönder efter 5 el. 6 år ännu i soknen äro oförstörde. Den hastiga tilväxt, som folkökningen och landsculturen i de föregående tjugu åren haft, får ofelbart en dödlig stöt; och utflyttning blir enda medlet för en stor del af invånarena at berga lifvet.

Men jag vänder mig ifrån dessa mörka aspecterne til andra ämnen. Ibl. novitii som ifrån Österbotten hit til academien anländt, är ock en probsten Aspegrens son; gubben är ännu, för sine år, vid tämmelig vigueur. Sedan nu jämväl stadsgården är bortsåld, lär fru Hassel ej gerna kunna flytta tillbaka til Åbo; hon mår i Borgå rätt wäl, och bemötes i Krogii hus med all aktning och tjenstwillighet. Hennes Jubilæus har nu hunnit så långt, at han sitter

arresterad, under det kämnersrätten ransakar angående några falska attester, hka han i mag. Widenii namn (som är nådårs-präst i Kisko), skal förfärdigat, för at tjena några landsstrykare af sine vänner, som på dem begärt pass i landscantzliet; men som både Widenii och Stenmans styl där war känd, förorsakade sådant någon tviflan, samt Widenii inkallande, som aldeles ej visste af desse attester: et vitne skal sedt Stenman skrifwa dem på en krog, så at slutet ser bedröfligt ut. Häraf visste man icke, innan han redan war arresterad; och slipper han denna sak, så dröjer det wäl ej länge, innan han wicklar sig in uti en annan. Fredric lefver på sit vanliga vis, och får förmodel. något understöd af sin moder, det ock Jubilæus til någon del fått; men hennes tilgångar hafva aftagit, och deras behof tiltagit. Det ser ömkeligt ut med dem.

Prof. Hellenius har gift sig; och talas nu med mera alfvare om at vicepres. Ignatius skall gifta sig med fru Pomoell. Bergsr. Hisinger gifter sig innan kårt med mamsell Krook, en af framl. landscamererarens döttrar, hken länge wistats på Fagervik, såsom hans dotters dels gouvernante dels sällskap. Man kan tänka, at detta partie tadlas af många; särdeles för flere skäl af barnen. Man vet likwäl ej annat, än at hon är en beskedlig menniskja; icke mera rätt ung.

I Borgå kriga nu 4 competitorer, som i dessa dagar specimenera, om linguarum lectoratet; såsom endast en kan få syslan, så lära wäl tre blifva klagande. Rectoren vid Randalalmi schola Winter, mag:r doc. l. l. sacrarum härstädes Bonsdorff, mag:r doc. Pol. Agander ifr. Upsala, och mag:r Poppius täfla om denna sysla. Ifr. Borgå berättas at öfw. lieut. Hierta vid jägarena, (arkeb. Troilii måg), för några dagar sedan rymt derifr., man vet ej hwart, sedan han på fartyg practiserat bårt sin egendom, under prætext at det vore Kronans rustnings-persedlar; fru och barn hafva tagit sin tilflykt til anhörige i landet; domestikerne hafva blifvit quarlämnade utan lön el. mat. Brodrens, cap. Hiertas ankomst ifr. Stockholm, med hastig notice om en snart öfverhängande swår storm, har vållat hans förswinnande. Man säger at visse politiske brott, och ej blott hans besynnerlige financeoperationer, vållat hans olycka. Frun lär wäl resa öfver til Sverige. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 12. Sept. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

P. S. Vår biskop är nu stadd på en resa til Tavastland, at installera några kyrkoherdar (Carenius i Loimijoki, Polviander i Hat-tula), etc., och lär snart vara här tillbaka. Af våre theologscandidater säges Pihlman ej vilja disputeras; som åter blir en ledsam casus. Tidgren sköter ej heller om at speciminera för theol. adjuncturen; får altså förmodl. ej förslag. Tengström disputerar under Gadolins præsidio: man säger, at ock conr. Ström lärer göra det samma.

Tvifvelsutän var redan determinerad, at gr. Creutz skulle få Ups. cancellariat, när han gaf oss refus; det tycktes ock på b. Sparres utlåtelse; och visste vi nog här, at vi vid hans wal träffat hvad tacknämligt var; men nu säges, at han vid Kungens italienska resa skal följa med; som spår våre affairer mycket uppehåll etc. Jag hoppas det ej har grund, hvad här pratas om någon kostnad, som Ups. acad. cassa kommer at framdeles vidkännas för sin cantzlers hägn och vård.

Vi hålla nu på at låta trycka vår lections-catalogus. Straxt i terminens början utger jag en del af min Bibl. Historia, och sedan längre fram i terminen den andra. Jag fick af secr. Gahm. med Tengström, afskrift af Mich. Wexionii personalier.

24. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskopen och Procanceller.

Härjämte har jag äran at öfwersända de sidst utkomne numrer af Åbo Tidningar; jag hoppas at Herr Arkebiskopen riktigt erhållit de förutgående, som jag midt i sidstförl. månad afskickade. Några märkeliga förändringar hafwa här sedermera icke förefallit. Både Nääfs och Deutschs änkor hafwa fått dubbla nådår på sine mäns annexor; således får Cavander likwäl professors-lönen. Tengström och conr. Ström hafwa sine theol. specimina för adjuncts-förslaget på trycket; den förre under Gadolins, den sednare under Cavanders præsidio. Til 4:de theol. professionen ville vi uti förra veckan uprätta förslag; dertil hafva anmält sig Lefrén och d:r Avellan samt d:r Pihlman. Den förste har förut til samma sysla varit föreslagen, den andre redan disputerat i theologien; men den tredje sköter ej derom; han har ej allenast ej nämt derom i sin inlaga,

at han ville disputera, och icke gjort minsta anstalt dertil, utan jämwäl för de fläste professores privatim förklarar, det han ej trodde sådant löna mödan och kostnaden, samt altså ej ärnade göra det. Icke desto mindre påstod biskopen (jämte sin adjutant Kreander), at med förslaget ännu åtminstone en månad borde uppskjutas, på det Pihlman skulle få rådruum at legitimera sig, hket han under ferierne ej kunnat. Consistorium acad. anmärkte, at han i saken vore jäfvig, efter Pihlman är gift med hans systerdoter; men han påstod sig, ehuru jäfvig i hufvudmålet, dock vara ojäfvig at deliberera om præliminarfrågor, (fast denna fråga just deciderade hufvudsaken), och twang oss at votera öfver en så löjelig fråga samt afslå hans påstående. Då sade han, at som han märkte, det vi åsidosatte författningarne, som åläggä hvar och en sökande at disputera (också om han det sjelf ej vill?), hvaraf följer at rådruum dertil bör dem lämnas; så inhiberade han con:m på ämbetes vägnar, såsom pro-canceller, all vidare åtgärd i denna sak, intil dess han hunnit remonstrera saken för cancelleren, och inhämta hans decision i denna fråga. Men consistorium tyckte, at han någon sådan rätt, at sätta cons:m ur activitet, så ofta en sak ej syntes vilja gå efter hans önskan, ej ägde; at hvar ledamot, som hade lag för sig, var för sine göromål sjelf ansvarig, och at han minst nu, då han var jäfvig, kunde hindra consistorii ämbetes-förrättning, at i laga ordning hafva sin fortgång. Häröfver har han nu klagat. Det är bedröfligt, at vi aldrig få vara i ro och lugn. At saken imedlertid dock skulle afstadna, tog Kreander skrifterna hem til påseende, innan han fann sig i stånd at utlåta sig om förslaget; dermed lærer han draga ut i det längsta; och så lærer wäl biskopen göra likaledes, på det den fåfänga utdräkten, åtminstone til månadens slut, ändock må vinnas. Det må de göra; sådane intriguer hedra dem icke. Imedlertid tages åter mycken tid bårt genom onödiga consistorier, och vi blifve allt mera ledsne; men vi kunne dock ej, genom condescendence til alla intriguer exponera oss för allt folks åtlöje. Det roligaste är, at allt detta skal vara utsedt til Pihlmans stängande ifrån förslaget, efter de frukta at han torde få syslan, hvarigenom Kreander skulle förlora det genom Lefréns flyttning förväntade närmare steget til lön. Likasom Pihlman, om han forcerar saken, ej lika väl kunde bli nämnd utom förslag, i den suppositionen at cantzlern favoriserar honom, såsom de frukta. Derföre skulle han,

genom en prelim. resolution, förklaras för incompetent! De öfrige yngre professorerne, Schalberg, Lindquist och Hellenius, önska likaledes Lefréns transport; men de skämmas at ingå i så låga intriguer.

En lustig flyttning har Clewberg fått ifrån oss til direction öfwer operan i Stockholm; dock allenast til et år, at börja med; han behåller imedlertid sin lilla bibliothecarielön, och får dessutom 300 riksdl. Prof. Gadd skal ock erhållit tjenstledighet på et år, för at så mycket friare kunna fortsätta sina wigtiga oeconomiska resor omkring landet; Röring skal läsa i hans ställe, på hket ombyte ungdomen ingalunda tappar.

Härnäst skal jag hafva den äran at tillsända Herr Arkebiskopen pars XII af min Historia Bibliothecæ; hwilken jag innom nästa termins slut, om Gud låter mig hafwa hälsan, ärnar fullkomna; jag utger ännu p. XIII i denna höst. Sedan skal jag med alfwar taga ihop med Juustens Chronicon, som jag skal tilse at på en gång, i 3 eller 4 disputationer kunna utgifva, med noter och nödiga documenter; mycket kommer derpå an, huru fort jag hinner få *Swartboken* i fullkomlig afskrift om händer, hvarom jag i fjol gjorde anstalt i Stockholm.

Här berättas för visst, at Henric Montin, som sidst var adjunctus pastoris i Pikis, skall fått Libelitz pastorat efter Stenfeldt; altså kan församlingen ej mycket klaga. Montin har ej stått pastoral-examen; men i stället skal han förmådt præstera 2.000 riksdaler contant; man vet icke säga, at han är liderlig, såsom Stenfeldt, men altför oduglig är han. Stenfeldt skal rymt til Ryssland, at undgå fästningsarbete och kyrkoplikten. Kyrkoherden Ring i Karis har i dessa dar gift sig med en mamsell Winter härstädes, som efter sin bror, en ung köpman, ärft någon egendom, men är ganska sjuklig, och haft til och med epileptiske anstöter.

Med oafflätelig vördnad framhärdar — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 10. Oct. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

25. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Herr Arkebiskopens och Procancellerens gunstiga skrifvelse af d. 15. sidstl. Octobris har jag haft den fägnaden och äran at erhålla. Det gläder oss mycket, at Herr Arkebiskopen har vigueur nog at så flitigt orcka hålla prästemöten. Vår biskop hotar ock, nu åter, at i vinter resa til Österbotten, och där hålla prästmöte; det säges at han tilbudit Cavander at blifva sig följaktig; ehuru troligast är, at han dock dertil häldst väljer sin nitiske vapendragare Kreander, som rätt wäl förstår konsten at ställa sig in hos honom, medelst det nedrigaste krypande och lismande; hvarigenom, och sine gode råd, han gör honom ännu hälften wärre än han är förut. Denne mannens character visar sig i allt tydligare dag; sedan han fått ut pgrne för Kalmens resas fullbordande, tänker han ej mera derpå. Det är likväl skada, at manuscriptet föll i hans händer. På Kalmens sätt läser han om åkerbrukets, ängskötselns etc. nytta, hela terminen; och går så til en annan del, utan ordning och besked. Är ock blefven så lat, at han hwarken ids bereda sig til sine lectioner, eller hålla dem oafbrutet; utan skickar som oftast sine åhörare återbud. Om sine störste gynnare hör man honom tala, til betalning, i den obeskedligaste ton. Men han är dock full af store förslager.

Våre seniores d. d. Pryss och Ross, äro i samma tilstånd som förut. Ännu roar sig d:r Pryss ibland med läsning; men han klagar dock, at det börjar kosta på honom, och at han ej stort avancerar. Gadolin är nu friskare. Våre theol. adjuncts candidater hafva nu bägge disputert, Ström under Cavander (*Crisis modesta in loca quædam scriptorum theologorum*), och Tengström under Gadolin (*De expiatione Jesu Christi vicaria, pars prior*). Det förra arbetet är et hastværk; det sednare rätt flytande, redigt och nätt skrifvet.

Här berättas, at prof. Linné skal varit ansatt af en svår och farlig sjukdom. Hos oss hafva svenska capellanen Brunnerus och unge guldsmeden Enberg nyl. dödt; bägge af lungсот; denne Enberg, son til den gamle, var lika som fadren en ganska snäll arbetare. Kyrkoherden Aurelius i Ackas säges ock hafva dödt. Hofrätten har nu åter blifvit förstärkt med en militarisk ledamot, vecicorp. vid drabanterne b. Reuterholm, en högsint seigneur. Och har

assessorerne skedt den ynnest, at i hans fullmagt expresse står, det han skal hafva säte framför dem. Prof. Gadd har fått et års permission ifr. sin tjenstgörning vid academien, för at med så mycket större ledighet kunna förrätta sina til finska hushållningens förbättrande så wigtiga och gagneliga resor. Extr. chemiæ adjuncten Röring är förordnad at i hans ställe läsa. Han skal ock nu upfunnit en järngrufwa i Kisko, ej långt ifrån Orijärvi koppargrufwa; den han tillika med öfversten b. Hastfehr skal uptaga. B. Hastfehr har ock på et annat sätt gjort sig förtjent om finska hushållningens uphjelpande; näml. i det han skaffat sig privilegium at uptaga och sedan med frälserätt besitta åtskillige stora kärr, på hvars ägor de för öfrigt må ligga; det är en utväg, at få sälja dem styckevis åt sine förre ägare tillbaka. Auditeuren Mesterton, professors son, håller nu på at köpa halfwa domsagan af häradsh. Leopold, för en ansenlig summa pengar; och en Smalén, ord. betjent i hofrätten, vil köpa af Lars von Törne hans jurisdiction för 9 tusende plåtar, oberäknadt hvad handelns genomdrifvande kostar på vederbörlig ort; så at priset på syslor hos oss ansenl. stiger. Vi hafve af vår interims-canceller fått bref om Clewbergs tjenstfrihet ifr. academien på et år, i anseende til den angelägnare förrättning han i Stockholm fått at sköta. Det är lustigt nog, at ifrån cura librorum blifva flyttad til cura histrionum. Men det är förmodel. en genare väg til fortune.

Ehuru någon rest förmodel. blifver innestående af våre löner, i Karku, Mouhijärvi och Kyro, så hoppas vi dock at få ut det mästa. Vår trädgårdsfond kunne vi icke utbekomma; som imedlertid mycket bryr oss. Sedan genom biskopens ömhet för academien byggnaden blef bortsåld, räcker ej den derföre influtne summan til at hägna och planera tomten. Under det tvisten om gårdens hyrande var hos cantzlern anhängig, hyrde han, oaktadt cantzlerns bref, at ingenting skulle imedlertid tilgöras, b:te gård ut åt häradshöfd. Lagerborg, reparerte den litet, och lät släpa något virke dit, til vidare reparations anställande; så säker war han om sin seger. När sedan blef befallt, at gården skulle säljas, släpade han åter bårt sit virke; och oaktadt academien af hans anstalt ingen nytta hade, har han dock ädelmodigt förklarad, at han, til ersättning för sin kostnad, jämväl behåller hela hyran, som för halfva året steg til 450 dl. kmt.

Om Biörklund hafve vi på lång tid ej hört det aldraminsta.

Hvad mån sluteligen blir Wallenbergs öde? Hans resa och återkomst var lika sällsam.

Sedan våre studenter öfverallt begynt spisa för pengar och ej behöfva släpa hit mat med sig, så faller det dem vigare at resa til academien landvägen än genom Stockholm. Detta gör, at få Österbotningar numera resa til Upsala; om de icke för särdeles orsaker finna sig böra besöka den academien. Fordom, då de nödvändigt skulle til Stockholm, särdeles norrbyggarena, hade de til Upsala vigare resa än til Åbo.

Innelyckt har jag äran at öfversända pars XII af Historia Bibliothecæ. Med nästa del tänker jag sluta manuscripterne, då jag i 14:de delen tänker upräkna någre libri rari, m.m., och dermed sluta arbetet. Blir jag framdeles i stånd, at utgifva biographier öfver dem som tjent vid värdet så bifogar jag dem, såsom en appendix: til p. XIII har jag redan respondens. Det träd-sticket hket jag för ro skull bifogat denna del, öfverkommo vi hos en bokbindare, som fått det af en liderlig smed; hvarifrån denne fått det, vet han icke sjelf. Det föreställer förmodl. broder Budde sjelf. Roligt vore at veta både kalckens och afbildens historia.

Åbo Tidningarne följa äfven; af hka förändringarne i prästesysslorne för sidsta tiden kunna ses.

Österbotniska slägtregistret skal jag, så mycket sig göra låter, söka at til tryck befordra. Jag har nu collationerat afskriften med hufvudskriften, som varit et rätt ledsamt göromål. Genom denna afskrift är redan någon mera säkerhet vunnen emot hela arbetets förgänglighet. Ville vederbörande sjelfve gripa sig an, och låta särskildt trycka det på en gång, så vore det väl tjenligare, än at i dispp. utgifva det; men de vilja allt öka och jämka det, hvarpå ingen ända blifver. Om jag lefver til nästa sommar och har hälsan, så har jag nog lust at göra en resa upp åt Österbotten, och då öfvertala gubbarne, at utan vidare utdrägt låta trycka sit document; då de sedan genom appendices få tilfälle at framdeles öka och jämka det efter behof.

D · documenter, hka Herr Arkebiskopen täckts lofva til at föröka Österbotniska nationsarchivet med, supplicerar jag måtte med någon resande finne vid tilfälle oss höggunstigt tilsändas. Jag försöker på, at hos gossarne väcka lust til at vidare, om och när de kunna, bidraga til dess riktande; kanske de hitta på något, som

på sådant sätt kan förvaras ifrån förstörelse, och tjena framtiden til något ljus, eller nöje.

Ännu har ej Jubilæi sak hunnit til slut; han sitter allt på slottet. Hans moder höres må wäl i Borgå. Ekenbergs tilgångar blifva allt knappare; så at han redan börjar söka lån. Man har sagt mig, at han sändt sin son til Stockholm; döttrarne hållas hemma efter vanligheten, såsom i arrest.

Prof. Hellenius har nu flyttat til sin egen gård, förra Stenmanska, som är mycket uppsnyggad. Schalberg bor ock i sin gård, den han köpte af fru Wallenia.

Sedan vederbörande fått i hufvudet på sig den tankan, at d:r Pihlman skal vara en farlig competitor til den lediga theol. professionen, (hket jag tror aldeles vara en terror panicus), så hafva både biskopen och Lefrén förenat sig at utesluta honom. Fördenskul har Lefrén begärt och fått af Kungen lof, at genom en theol. disputation sub proprio præsidio legitimera sig til förslag; sedan han redan en gång på samma förslag varit uppförd, dervid utan anmärkning bibehållen, och jämväl nu af cons:o dertil anses såsom sjelfskrefven. Til följe deraf har cantzlern, på biskopens skrifteliga begäran, gedt honom en månads tid at fullgöra denna plikt. Således vann biskopen sin önskan om en månads-utdrägt på tiden; derigenom skal nu Pihlman, som säkert ej disputerar, blifva utan all ursäkt, och således med ens slagen ur brädet. En djupsinnig politik! Förmodligen får dock Pihlman förslag af den grund, at ej andre sökande anmält sig, utom Lefrén och Avellan. Utan så mycken slughet tror jag at Lefrén lika wäl kunnat vara säker om syslan. Hans disp:n skal vara en förklaring öfver Frälsarens ord til Petrus: Älskar tu mig?—Föd min[a] får? Imedlertid har nu biskopen klagat på cons:m acad. i en skrift til cantzlern, som är oss til förklaring meddelad. Således har biskopen åter varit så lyckelig, at han funnit på et nytt tvisteämne. Nu påstår han, at vi sökt betaga de sökande sin rätt at legitimera sig, med hvad mera han radoterar; då Lefren ej hos oss dertil anmält sig, el. behöft göra det, och Pihlman ej vil disputerar, så at wi wäl ej lära kunnat låta genom landshöfdingen inställa honom dertil mot sin vilja. Men vi kunne omöjligt få lefva i frid! Med outhärlig vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 4. Nov. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

26. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Härjämte har jag äran at öfversända de 4 sednast ulkomne nummerne af Åbo Tidningar. Jag hoppas at Herr Arkebiskopen och Procancelleren icke lärer ogilla den kårta vederläggning jag uti dem infört emot den oförtjent af många gillade satsen at finnarne härstamma af israeliterne. Som afsättningen härtils, ehuru ej mycket stark, dock varit tillräckelig at ersätta boktryckarens kostnad, som erhåller manuscriptet för intet; så är han hugad at ännu fortfara med förlaget. Och ehuru de värckeliga arbetarena äro nog få, så at det ej aflöper utan hinder och besvär för oss som måste besörja om Tidningarnes författande, så skole wi dock ännu åtminstone i nästa år, fortfara dermed, om Gud förlänar oss lif och hälsa. Nästan allt biträde ifrån landsorterne har uphördt, jag vet icke af hvad orsak; det wi derifrån behöfve, måste vi sjelfve, genom correspondence, kostnad och besvär, förskaffa oss. Det fordras altså wärkeligen en liten del patriotisme til at continuera med dessa blads utgifvande. Och vår ställning blir mer och mer så beskaffad, at upmuntran til patriotisme aldeles släcknar. De gynnare, som utgifva Stockholms Posten, behaga så skamlöst plundra våre blad, (utan at en gång, gemenligen, säga til derom), at detta wärkeligen minskar Tidningarnes afsättning; men som det ej är vår, utan förläggarens sak, efter vi utan allsköns fördel arbete, så hafwe vi ej härtils skött derom; det visar åtminstone, at något godt i dem finnes.

Af min dyra afskrift utaf Svartboken har jag härtils erhållit vid pass en tredjedel. Det är utan twifvel en vigtig samling, och jag undrar just, at ej vår academie längesedan skaffat sig copia deraf. Ibland annat finner jag där åtskilliga påfvelige bullæ, som ej herr von Celse omnämner i sit Bullarium, el. Apparatus; och undrar jag, at Örnhielm ej til sin samling nyttjat vår Svartbok, af hvilken likväl Peringsköld med flere gjort bruk. Om h:r canc. rådet v. Celse vore betjent dermed, så skulle jag sända honom en recensjon el. ock afskrift af de påfvebref, som ej uti hans Apparatus omtalas, och dock här finnas. Til min edition af Juustens Chronicon har jag af dem vacker hjälp; och ärnar bifoga de förnämste in extenso.

Prof. Lefrén har väl intimerat sin theol. disputation (om Petri pastoralexamen; hket han, efter sit maner, ganska ordentligt låter

ske, så väl theoreticum som practicum, med vederbörliga personer, protocoll etc.), näml. pars prior; men det ser ej likt ut, at den kan ventileras i anseende til hans sjuklighet; han hade attaque af pleuresie, och medici kunna ej tillåta honom at så snart våga sig i den kalla academien. Imedlertid är hans skickelighet nu twifvelsutän satt uti långt klarare dag än förut. Få nu se, om förslaget skal uprättas, eller hvilat ytterligare, tils han kan gå upp i cathedern. I anledning af detta förslag äro vi nu råkade i nytt krig med vår biskop, som ordentligen klagat på oss hos cantzlers-ämbetet; efter vanligheten har saken där med den opartiskhet blifvit ansedd, at vi väl äro befallde at förklara oss; men dock i sjelfva befallningen, redan i förväg, förklaras för brotslige. Bifalles nu biskopens påstående, at i cons:o ac. äga votum negativum, at ej en gång då han är jäfvig, kunna skiljas ifrån denna magt, och at handtera consistorii ledamöter såsom scholpoikar, som böra ledas ur näsan vid hvart steg, och med alla möjliga små chicaner kunna fritt plågas utan uppehör, så är ingen twifvel, at ju academien kommer i sådant flor som man synes önska. Slafviska och krypande kreatur, som ingen känsla af eget värde och af ädel frihet äga, äro twifvelsutän de hufvuden som skola sätta vetenskaperne i et lysande skick; och jag ser nog förut, at denna lyckliga tidpunkt snart nog skal hos oss inträffa, och vi blifva tvingade at bårtkasta alla våra romanesque idéer om academiens uphjelpande til någon glans, och at vidtaga den härliga indolence som är för republiken så nyttig, och retirera oss i ett makligt mörker.

Nu talar åter biskopen om, at resa til Österbotten och hålla prästmöte; väl vore det, vi skulle då häldst så länge slippa hans gräl. Men prästerne äro ej utan fruktan för nytt återbod: vestigia terrent.

Nyl. fick Borgå cons:m den hugneliga befallning ifrån regeringen uti Kongl. resolution af d. 7. sidstl. Octobris, at indragningen af scholæ- och gymnasiistatens löner öf:r hela Finland skal så fortsättas, som redan til början skedt med Åbo-schola. Således får en lector 1,500 dl. kmt; och scholelärarena i proportion. Detta länder twifvelsutän til stor upmuntran för studierna; och den kostnad en yngling gör på sine schole-, gymnasii- och academiska års användande til flit och förkofring i kunskaper, är genom en så hugnelig prospect visserligen rikliga belönt. Märkeligt blir at se, om i Borgå

stift, där brist är på ämnen til ecclesiastike-syslor, och där nästan alla pastorater äro regale, någon menniskja, som har sundt förstånd, vil emottaga scholesyslor, sedan han något lärdt. Ty genom private conditioner har han långt större lön; och kan han få titel af extr. bat. präst, samt har sin summa tilreds, casu existente; så tager han pastorater likafullt. Nu säges Montins dyrtköpte försäkran om Libelitz pastorat begynna se tvivelaktig ut, sedan befalln. Wallenius, den bekante karelska Kungen, som reste til Stockholm, bjuder tusende plåtar mera för b:te pastorat, för endera af sine mågars räkning, så skal man begynt erinra sig, at Montin icke stått pastoralexamen. Min broder i Borgå funderar nu på at öfvergifva gymnasium, där han vid Kraftmans afgang ej har hopp om större lön än 1,500 dl. kmt, och i tid gå tillbaka til sin conrectorssysla i H:fors, med fullt upsåt at i sina dagar hvarken söka el. hoppas något bättre: hans indelta lön där är betydliggen bättre än en lectors penningelön. Han har visst råkat ut för en fatal lycka! Underligt är, at alla de nya reformer som vidtagas, alltid skola börjas på oss här i Finland! Våre scholemän skola tjena med åtminstone två tredjedelar mindre lön än deras medbröder i Sverige; vår jord skal oss frångas, såsom öfverlofsjord, då hvar och en i Sverige behåller hvad han ärft eller förvärft, etc. Vi synas vara blott stjufbarn.

Just som jag detta skrifvit, och skulle sluta, ankom ändtel. svenska posten, med hwilken fölgde Herr Arkebiskopens gunstiga bref af den 12. hujus. Men vid det jag tog det i handen, efter cursors bortgång hwilken hämtade det jämte flere bref, blef jag flat at se en sida af förseglingen wara uplyft, och då jag genomläst brevet, fann jag at deri legat pengar, hka voro bårttagne. Detta bör jag straxt berätta; men hinner nu ej, emedan svenska posten rättnu skal afgå, ej på posthuset göra mig om hithörande omständigheter underrättad. För cursor Strömdals ärlighet går jag i full borgen. Med nästa post skal jag om allt detta mera skrifva; nu måste jag straxt sluta. Med vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 28. Nov. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

27. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Uti mit sidsta bref hade jag redan äran at berätta, det Herr Arkebiskopens och Procancellerens höggunstige skrifvelse af d. 12. Nov. vid ankomsten i min hand befanns wara upbrutet, och den inne- lagde 2 riksd. sedeln bårttagen. Sedan har jag examinerat både cursor Strömdal och postinspectoren; då jag förnummit, at cursor nästan samma stund då posten anländt, emottagit wåre bref, och at vid väskans upbrytning samt brefvens utdelande inspectoren sjelf jämte sin skrifware Jung varit tilstådes. Alla dessa personer äro utan all misstanka, och ingen har observert at bte bref war öpnadt, som ibl. en sådan myckenhet lätteligen händer. Såleds har brefvets visitation skedt i Upsala; och har jag om det post- huset ej de bästa tankar, häldst man märkt åtskillige knep der be- gås, såsom at flere bref, hka afsändarena särskildt betalt, slås ihop under et couvert, til härvarande studenter, postinspectoren etc. Om Herr Arkebiskopen ingen anledning äger at misstänka betjenten, som burit brefvet på posten, så är altså säkert, at på Upsala post- hus detta strek skedt; Tengströms innelyckte bref war ej vidrördt, och jag undrar ock, at brefvet, som bestod af 1 1/2 arck (med pgrne) utom couvertet, kunnat gå för et lod. För ro skull sänder jag couvertet innelyckt, at det må kunna ses, huru det var uptagit. Jag har igenlackat den sidan som jag upref, innan jag märkte skålm- stycket, som just vid upbrytningen först rögde sig.

Sidsta nummern af Åbo Tidn. har jag äran at bilägga. Jag måste gripa til det där införde stycket af den löjeliga anledningen, at sättaregossen, som lär warit sömnig, brände upp vid sit ljus det manuscript, som jag annors til denna nummer förfärdigat, och som jag sedan i den hastigheten ej hann å nyo göra färdigt, emedan jag ej behållit conceptet.

I går höll prof. Schalberg en usel oration öfver vårt cancellers- ombyte; wår biskop tyckte likväl så om densamma, at han ville det cons:m skulle öfversända exemplar deraf til gref. Scheffer; hket vi dock så vida fingo tillbaka hållet, at auctor sjelf (som ock naturligtvis tyckte om sit opus) får öfverskicka det: hvem kunde hindra det, ehuru ogera vi se, at sådane uselheter, som dock på consistorii vägnar författas, komma i fleres händer, at undergå be- gabbelse. Lefrén skal morgon försvara sin pastoralexamen, hvar-

öfver opp. Mathæus och Johannes fört protocollet, (som var litet oordentligt, efter de sjelfve voro ibland examinandi, så at kyrkolagen ej aldeles iakttogs); arbetet är dediceradt til bægge r.r. Sparre; han kallar sig däri *pars pudibunda* clientelæ vestræ, som är en altför underlig phrasis. I tisdag läre vi skola ändtel. uprätta det märklige theol. professors förslaget. Ännu har ej v. pres. Ignatius låtit lysa för sig och fru Pomoell; men det lär snart ske, emedan anstalterne skola vara i full ordning.

Af träd-sticket vid min disp:n har jag äran at bilägga 2 exemplar. Sjelfva trädplåten, som är af buxbom, visar tydeligen, at den är förfärdigad enkom til at aftryckas. Jag menar at kalken lär varit af silfver, och kanske under foten förestält denne figur. Trädplåten är en klump, vårdslöst tälgd och ej en gång slättad på kanterne, eller på baksidan.

Af Liljenstedts portrait har jag nu ej något aftryck i behåll. Swederus, som emot betalning fick låta taga en hop aftryck, håller dem wäl dyre; här hafve wi nu ej någon om icke kanske Lindell, som med besked kan afdraga exemplar; ej heller dugligt papper. Vår plåt och präss äro således oss nu föga nyttige, tils vidare. Jag lär förut berättadt, at jag genom en liten pia fraus förskaffade plåten til vårt bibliothek ifrån Lagerflychtska sterbhuset. Arckenholtzes plåt äge wi ock; jämväl deraf menar jag bibl:t skal kunna draga någon profit. Calonius lofvar sända förteckning på sin portrait-samling.

Märkeligt blir at se, om Upsala acad. kan bli ägare af Linnéiska museum. Skada wore om det ej kunde behållas. Här gisse vi, at Thunberg skal bli efterträdare i professionen; hvarvid syslan ej torde förlora. Framhärda med vörndad — — — Arkebiskopens — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 5. Dec. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

28. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Tvungen af domestike omständigheter, at åter göra en resa upp til mine föräldrar, bör jag förut upwakta Herr Arkebiskopen med någre rader.

Det nära förestående årsskiftet påminner mig först, at af upriktigaste hjerta önska Herr Arkebiskopen et lyckeligt och förnögd nytt år, med all den sällhet som min oföränderliga vördnad och erkänsla sig kan föreställa, och som länder at göra Herr Arkebiskopens ålder lätt och glad.

De sidst utkomne numrer af Åbo Tidn. följa härhos. Til min återkomst besörjer ass. Juslén om continuationens öfversändande.

I anseende til trängseln på trycket, för de många profgörande til acad. och schole-syslor, fick jag ej min p. XIII af Hist. ac. bibl. tryckt; men den skal i nästa termins början utgifwas. Af Tidn. ses hka dispp. här nu utkommit. Ännu höres ingenting om theol. adjuncts syslan. Roligt blir at se, huru det går med vårt theol. prof:s förslag. Genom biskopens och Lefréns visa intriguer drogs dermed ut så länge, at dr Ross dödde innan det hann expedieras. Som derigenom 4:de th. prof:n uphör, så lærer cantzlern skicka förslaget tillbaka, och befalla et nytts uprättande, sedan sökanderne fått njuta sin tid til goda ifr. Rossens dödsfall. Jag vet ej, om det kunde blifva nyttigt för academien; då syslan nu har full lön i följe, torde flere extranei söka och bårttaga den til deras förlust, som äro lönlöse; men för intrigueurerne vore det välförtjent, och såsom en frukt af egne anstalter skulle derpå inträffa Columbi vers:

Hwar odygd åker fram, har hon sit straff på medan.

Cantzlerns swar i vår tvist med biskopen skal hafva anländt, och vi däri hafva en skrapa. Sådant war at vänta, ty wi wågade hafva bon sens, och Brandell fortfar at wara vår cantzlern; biskopen har tagit det kraftiga steget, at ordentligen löna denna venala och gemena människjan. Men at efter swaga själars sed, aldrig decidera fermt, har ock biskopen fått en admonition för sit steg at inhibera cons:ii activitet i målet; för öfrigt skal det ej varit orätt, at han ehuru jäfvig, trängt sig til målets handterande. Vi äre rätt väl i våre affairer; det kan ej annat, än encouragera oss vid våre göromåls nitiska skötande.

Sedan det lyckades med pgrnes bårttagande ur Herr Arkebiskopens bref, så befanns kårtt efter hela Upsala väska upbruten vid hitkomsten; men som däri inga andra pgr funnos, än en stor sedel, som var transporterad ifr. professor Georgii til hans son (hken är här at bevaka en arfsprocess), så har visitorator funnit för godt, at

lämna den qvar. Imedlertid har insp. Alleen rapporterat härom, och undersökning blir tvifvelsutän anställd.

Tjufnader hafva här mycket tagit öfverhand. Ibland annat smög sig en tjuf in om qvällen til den beskedlige not. Chytræus; och då Chytræus, som satt tyst inne, och ej ännu tändt upp ljus, steg upp at examinera mannen, fick han af en kantig påk twänne slag för hufvudet, så at han swimnade. Med lifvet är väl icke fara; men han är illa blesserad och nödgades hålla sängen.

Ännu talas biskopens resa til Österbotten.

Med vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 26. Dec. 1783.

Henr. Gabr. Porthan.

29. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

Jämte Åbo Tidningarne har jag äran at härhos öfwersända et exemplar af 13:de delen utaf *Historia Bibliothecæ Aboënsis*. Med den följande particula XIV, som jag oförtöfvadt skal sända på boktryckeriet, ärnar jag för denna gången sluta detta arbete, emedan jag ej warit i stånd at ihopbringa nog dugliga materialier för at förfärdiga biographier öfver dem, som tjent vid vårt bibliothek, hvarmed sidsta delen, efter min plan, skulle fyllas; kanske jag framdeles, under en särskild titel, blir i stånd at fullfölja denna delen af min föresats.

Om vår tertius theologus hafwe wi ännu ingen underrättelse; at Tengström är theologiæ adjunct, har oss blifvit kungjordt, ehuru hans fullmagt ej ännu anländt. Af Österbotningarnes synodaldisp:n lära de väl öfversändt til Herr Arkebiskopen exemplar, efter sit löfte. Biskopen har denna gången skickat sig prästerskapet derstädes til mera nöje än förra gången, och utöfwer hvad de wäntat; både vid prästmötet och eljest. Professor Cawander fölgde honom; bägge hemkommo med hälsan. Sedan ass. Haartmans förra tilbud, at i sällskap med Hisinger öka lönen för Hellenius, med vilkor at hist. naturalis professionen skulle blifva beständig, blef förkastadt, så har han fallit på en annan idé, hken consist:m acad:m ännu allmännare satt sig emot, men som af vår Interims-cantzler mycket gynnas: näml. at uprätta en anatomie et chirurgie pro-

fession, til hwars lön han offererar 10,000 plåtar, hwaraf interesset à 6 procent således uptages til 600 plåtar, el. 200 riksd. årligen. Detta interesse är utan twifvel för högt beräknadt, om capitalet skal fås in på något säkert publikt ställe; men cons:m skulle dock altför gerna för sin del accepterat tilbudet, om ej de därvid häftade wilkor rögt, det flere til denna summa, i privat speculation, gjort sammanskott; hwaraf både præjudicat och flere fölgender befarades. Han begär näml. 1:o at unge dr Haartman blir nämnd til den förste anat. et chir. professor; hwarvid ingenting blef påmint. 2:o at han vid ass. Haartmans afgang likaledes blir sjelfskrefven til medicinæ practicæ professionen, 3:o at licent. Pipping straxt blir prosector och med. adjunct i hans ställe, och 4:o anat. et chir. professor, så snart Haartman transporteras til med. pract. professionen; samt 5:e bägge professorerne i med. faculteten sedan framdeles succedera lika til den indelte lönen, efter sin ålder i syslan, hwaremot den yngre bör nöja sig med den nya penningelönen. Det synes, at bägge de unge candidaterne tilskutit drygare delen af den erbudne fonden; och at all utsikt för andre til befordran i faculteten för vacker tid är afskuren. Dessa wilkor ville altså cons:m mer och mindre afpruta; men det tilåter ej donator: få nu se huru saken på högvederbörlig ort decideras. De unge candidaterne sägas hvardera i förmöget gifte förskaffat sig ressource til sine utgifter. Efter Tengström har magister Gadolin blifvit amanuensis vid bibliotheket, til hken sysla han ingen competitor hade. Magister Tulindberg, som var antagen til extraordinarius vid bibliotheket, har lämnat academien, och blifvit länebokhållare i Uhleå: en nog ovanlig befordran; men han har apparence at blifva sin faders efterträdare i syslan. Fru Ross söker dubbelt nådår; roligt blir at se, om det lyckas. Det huset är för öfrigt i god situation; hon har hushållat rätt beskedligt och driftigt: utom Monois sät. rusthåll, äger hon 2 til 3 frälsehemman. Vår vaktmästare Gåhlros, som är mycket sjuklig, begär at få afträda syslan til sin son, hwilken tjent på Bremers handelsbod; det lär honom ej afslås. Tvänne professors bibliotheker, Rosses och Nääfs, hafva här denna termin blifwit sålde; ingendera af wärde, särdeles det förre. Rättnu blir vår academie utan magistri docentes; Bonsdorff är lector i Borgå efter Orræus, (men får han ej mer än 1,500 dl. kmts lön, efter nya staten, så är hans lycka ej stor); och Nordberg är nämnd til lector vid

scholan härstädes: han lär väl dock tillika stå quar som docens vid academien, och berättas at han skal gifta sig med mamsell Ignatia, hwilket gifte lærer understödt hans befordran; men hans lön är i samma predicament som Bonsdorffs, och synes ej särdeles förslå til at underhålla et brillant hus. Våre unge magistrar söla med sina specimina; så at jag ej vet om flere än Meinander, hken ärnar söka docenture i astronomien, denna termin blifwa färdige. Blott 2:ne par ärna stå examen philosophicum i denna termin; ehuru de studerandes antal ej aftager, så gifva de fläste sig ej tid at länge stadna vid academien, och förvärfva sig mognare kunskaper: yppigheten och lättjan, som gjort ibland dem bedröfliga framsteg, vålla dock, at de nu kosta sine föräldrar mångdubbelt mera än i förra tider. Hvad fölgderne skola blifwa, är lätt at inse.

Efter Brunnerus erhöill en Ignatius, sokneadjunct i Sahalax, fläste rösterna til caplanssyslan vid svenska församlingen härstädes (hvartil landshöfdingens synnerliga protection och kraftiga bearbetande hjelppte honom). I Pargas är nu ingen ordinarie präst: och til och med klockaren saknas i soknen: emedan den förre behagat företaga sig at stjåla kyrkan, så at han fått sit residence på Åbo slott. Sokneboerne där, så väl som i S:t Maria, vilja undandraga sig at vidare löna någon sokneadjunct.

En capellan i Frantzila i Siikajoki, m. Ganander, arbetar starkt på en ny mycket förökt uplaga af Juslenii Lexicon; jag har uplåtit honom alla mina dithörande samlingar. Likaledes vil han utgifva Proverbiale fennicum å nyo, hvartil jag äfven sändt honom subsidier. Nyligen lät han trycka i Wasa en samling af finska gåtor, på 2 ½ arck, 8:o. Han är mycket flitig och stark finne; men behöfwer hjelp af mera sträng granskning. I synnerhet skal jag söka at biträda honom dermed, hvad Lexicon angår.

Här säges, at vicecorp. baron Reuterholm skal fått lof at accordera af Jansson dess lagsaga; derföre är han nu så ifrig at fullkomna sig uti juridiken, at han ej allenast i hofrätten öfvar sig i praxi, utan ock har collegium uti theorien hos Calonius. Äfven säges, at Sederholm, som cederade bonis såsom köpman i Helsingfors, och sedan skaffat sig namn af fältsecreterare hos gen. gref. Posse, skal få accordera assessorssyslan i hofrätten af hofrättsrådet Eek, så at hofrätten ömsom ifr. corps de gardet och köpmansboden förses med ledamöter, i hvilkas wård wår säkerhet til lif och egendom tryggt hwilar.

Til stadsnyheter hörer, at borgmästaren Ulnar skal gifta sig med commissarien Fithies änka, och notarien i hofrätten Smalén (som skal få accordera til sig härads höfdingesyslan efter Lars von Törne) med professor Avellans änka.

Underligt är, at ej anstalt göres til at undersöka hwilken som visiterar brefven som ifrån Upsala hitsändas. Capitaine Meldercreutz hade nyl. skrivvit et bref til vår rector; och som det innehöll documenter, rörande hans egendom Wiurila, på hken han vill göra et lån af Ekestubbiska stipendiemedlen, så hade han recommenderat detsamma. Vid ankomsten hit var det upbrutet; ehuru visiteraren bedrog sig i sin förmodan at där finna pengar.

De penningar som Herr Arkebiskopen i bägge sednaste brefven mig täckts tilsända, dels för Åbo Tidningarne, dels til mams. Palén, hafva ej fallit i denne granskares händer.

Nu hafve vi haft i någre dar rätt varmt; gatorna äro til en del bare, landswägarne obrukbare, och ån, innom staden, ej mera at lita på för körande eller gående. Spannemålspriset har stigit, så at i staden betalas 11 plåtar för den lifländska rågen, och 12 til fjorton på landet för finsk råg, hwaraf föga något i staden är quar. Men på korn är ännu tilgång. Uppe i landet måste folket tilgripa bark och missne: men vi äre ej hos oss vane at så öfverljudt klaga, som det sker på svenska sidan, ehuru bristen, på vissa orter, ej är mindre.

Hvad är det för en Cederhielm, som så andäktigt och nitiskt upmuntrar allmänheten at äta hästkött? Hos oss är det bröd, och ej kött, som saknas; och wi tro oss behöfva våre hästar, när åkerbruket i vår skal åter angripas.

Den kyrkoläraren Montin, som fått Libelitz pastorat, har här ej stått pastoralexamen, och lærer ej heller gjort det i Stockholm; han är Määnpää gubbens andre son, och var förut adjunctus sacellani; et frälsehemman, som han fick efter capell. Salinii änka i Pöytis, och som han låter gå i loppet, har satt hans både skickelighet och förtjenst i full dager. Probsten Paldanius i Jorois, som nu var 3:dje gången på förslag til Libelitz, och alla gångerne erhållit enhällig kallelse, på et bråk när, kunde ej uppte lika viktiga skäl.

Rouvaniemi capellboerne, vid pass 15 mantal, vilja skiljas ifr. Kemi, och utgöra särskildt pastorat; dock at deras pastor skal få del i laxtionden til hälften. Om det må lyckas, får man se; deras landshöfdinge sägs understödja dem: tvifvelsutän är det utsedt at

gratificera någon viss person. Vicepresid. Silfwersparre i Wasa dras med en swår hectik; det ser farligt ut för honom.

Vi längte snart at få höra, hwem som blifvit professor efter Linné: et ryckte har här förspordts, at ock där vid academien speculeras på nya professioners inrättande, i faveur för visse personer.

Med oafflätelig vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 16. Apr. 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

30. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellarie.

Hoppet at tillika kunna meddela afskrifter af de påfveliga bref, som i Svartboken förekomma, och af herr cantzlrådet v. Celse ej upräknas, förledde mig i början at för länge dröja med beswarandet af Herr Arkebiskopens gunstiga skrivelser. Jag väntade ständigt på det återstående af min copia ifr. Stockholm, men det arbetet går där bårta mägta långsamt, och ännu fattas mig en vacker del. Imedlertid låter jag afskrifva de bref som höra til afsikten; och skal sedan skicka dessa afskrifter til Stockholm, at låta dem af h:r Stechau vidimeras, på det de måga äga så mycket större vitsord. Men huru snart detta kan ske, är jag ännu icke i stånd at säga.

Ifrån Lexell hade jag bref, at deras fru Daschkow vil lika despotiskt styra academien som Domaschnew; hvarföre de åter råkat i krig med sin director, som nu lika myndigt försökt afsätta (utan ransakning och dom) en adjunct Sujef, som den förre ville afskeda Kotelnikow ifrån inseendet öfver nat. cabinetet. I synnerhet söker hon komma åt Pallas, som stod synnerl. wäl hos Domaschnew, och nu kämpar emot samma magt hos directorn, som han då understödde; Sujef är hans adjunct och eleve. Academien har dock åter segrat genom Käjsarinnans slag i saken. Jag undrar på Lexell, som vågar vara så dristig, som han åter nu varit; men utgången blef den, at han är flyttad til math. classen, efter gla Euler, med 300 rublers tilökning i sin lön, så at han nu har 1.300 rubler, utom quarter, värma och ljus. Han är ej mycket nögd med en stor del af sine medbröders character; men fägnar sig, at i Ferber hafva fått en honnet landsman til bistånd.

Vår å är öppen under bron, och et stycke öfver och nedan om densamma; men ännu har ej Hallis-isen nedkommit. Landsvägarne kring staden äro bara, och smärre åar, i Wemo och Wirmo, hafva skutit. Brådden synes ej hafva i gemen tagit skada. Spanmålspriset stiger; och jag har hört sägas, at biskopen, samt brukspatron Munktell, taga 15 plåtar för rågtunnan. Det fattiga folket längtar så mycket mer efter öppet vatten, då man hoppas tilförsel.

Det funderas nu starkt på at inrätta en åskledare på domkyrkan; den blir nog dyr; domprobsten har bestyret derom. Icke många ärna i år härstädes göra betydliga byggnader. Apothekaren Lydeman, som efter sin banqueroute blifvit en förmögen man och stark hushållare, ärnar af den ansenliga förtjenst hans bränvins-säljning gifvit honom, fortsätta sit stenhus allt til Stora Kyrkogatan, hvarmed han ifrigt håller på. Det blir en prydnad för staden, liksom den ståtliga reparation hvarmed handelsm. Tjäder i fjol upstud-sade det gla Thorwöstiska huset, invid kyrkan.

Igenom et bref som presid. Cederhielm fått, har det ryckte här utkommit, at bisk. b. Taube skulle dödt i Hamburg; men det ser ej sannolikt ut, efter ingen annan derom fått underrättelse.

Ingen har här tänkt på någon parentation öfver Rudenschöld; men jag skal nämna derom för mine camerader. Til at orera öfver Kungens hemkost, när den en gång sker, är prof. Hellenius förordnad.

Med vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 23. Apr. 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

31. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Jämte de sednast utkomne numrer af Åbo Tidn. har jag äran at öfversända titelbladet och registret för i fjol; jag kunde ej annat påminna mig, än at Juslén skulle redan i detta års början bårtskickadt dem. Likaledes sänder jag en förteckning på de bullæ, som finnas i den del af Svartboken, hwilken jag härtils fått hit öfver i afskrift, och som utgör vid pass tredjedelen af hela boken. Jag har endast uptagit dem, som ej finnas af herr canc. rådet von Celse omnämnde. Af denna förteckning synes, at b:te Svartbok lofvar

i den delen en nog artig efterhämtning; och undrar jag at Peringsköld som sedt och handterat den, ej med större omsorg rådfört densamma, hvartil redan registret, som finnes frammanför boken, med gammal hand upsatt, bordt föranlåta honom. Til mine anmärkningar och uplysningar öfver Juustens Chronicon Episc. Finlandensium får jag där sköna hjelpredor. Jag börjar fatta starka tvifvelsmål, om här varit någon biskop förrän Thomas; och at Folco ej hört til oss, utan til estländarena, synas just de bref tilkännagifwa, som man anført at bevisa hans förordnande til Åbo.

Nu berättas at Lefrén blifvit theologus; men ännu har han ingen fullmagt fått. Intet likligt ämne til lingvist efter honom hafve vi här; utan lära wäl skola förskrifwa oss professor annorstädes ifrån. Men hwem vil mottaga en sysla, där så ondt blir efter lön? Yngste professorn har blott 400 plåtar; dessutom hafva Hellenius och Clewberg fått rättighet at tilträda lön i philos. faculteten; om altså den sidstnämde blir quar vid academien, så skal den blifvande linguisten vänta på en vacance i faculteten, innan han får pgelönen, och på 2:ne, innan han får indelt lön. Det är fölgden af de nyheter som i dessa år hos oss blifvit införde. Om nu prof. Gadd begär beständig tjenstfrihet med hela lörens bibehållande, såsom han hotar, och densamma erhåller, såsom ingen twifvel är, så bör den blifvande chemisten bereda sig på godt tola-mod. Ännu vet jag icke hvem som skal emottaga Lundo-annexa, när nådåret går til ända; den tilfaller nu philos. faculteten. Få se om icke Schalberg dock resolverar sig at blifva präst; i annat fall kunde det blifva en god ressource för den blifvande linguisten. Finnas nu i Upsala någre sådane linguister, som jämte det de äro duglige och hederlige män, äro nog unge för at vilja i närvarande ställning söka sig hit? Jag har hört en magister Thorberg berömmas.

Prof. Kreander, som fortfar at med största vårdslöshet och försumlighet sköta sin profession i dess theoretiska delar, lär anse praxis för det egentliga han bör fästa sin hog vid; hvarföre han ock nu skal arrenderat Korois af biskopen, och vil jämväl arrendera Reima præbendehemman af acad. camereraren. Han lär således ej tänka på transport til Lundo.

Sedan vederbörande, som så högel. önskade at få Ignatius til stadschapellan, vunno sin önskan, så låta de en subscriptionslista

gå omkring för at samla understöd åt Brunneri änka, (som måst cedera bonis), med det vilkor at hon ej söker dubbelt nådår; hon är mycket sjuklig, och lär föga blifva frisk; et barn har hon efter sin man.

Nästan emot min förmodan öfverenskommo uti en hållen kyrkostämman bägge församlingarnes ledamöter at uphöra med all begrafning i domkyrkan; ingen annan än prof. Gadd, som var rätt artigt, protesterade deremot, de andre samtyckte at deras grafvar skulle straxt tilslutas. Ja hvad mera är, deputerade utnämndes, som skola jämte kyrkoherdarne utse en tjenlig begrafningsplats utom staden, förmodel. därvidlag, hvarest lifdragonerne fordon plägade hålla sine regementsmöten; til hvars omstängande stadsboerne lofvade bestå dagsvärken. Och så snart denna nya plats är i ordning, skal all begrafning uphöra jämväl på kyrkogården, som derefter skal planeras och snyggas. Dock skal ceremonien förrättas i kyrkan el. på kyrkogården, på utsedde tjenlige rum, hvarifrån liket straxt samme afton skal medelst en likvagn, utan allt medfölje i stillhet transporteras til begrafningsplatsen; hvarvid den närmaste anhörige kan vara tilstädes för tilsyns skull. Kyrkan behåller altså sine begrafningspgr likasom tilföre.

Wiborgs gouvernement är nu stäldt på den nya ryska foten; vid hkets inrättning jämväl metropoliten Gabriel ifr. Petersburg jämte archimandriten Benjamin ifr. Novogrod voro tilstädes at inviga densamma. Såsom scholan, oaktadt goda löften och förslager om dess förvandlande til et gymnasium med tilökte både lärare och löner, ännu blef in statu quo, (förmodel. af pgebrist), så togo större delen af dess lärare vid det tilfället afsked, af brist på utsikt til härgning) et öde som väl ock lærer snart drabba våra scholor i Finland); en del engagerade sig vid det nya gouvernementscancelliet; och en valde häldre at hafva privatcondition, som är långt förmånligare. Somlige ärna dock söka pastorat framdeles, om de imedlertid hunnit samla så mycket pgr, som fordras at kunna skaffa sig en sådan sysla. En af dem skrifver mig til: klingande meriter äro vid befordringar *hos oss* långt vigtigare än scholmeriter! Metropoliten Gabriel besökte vid sin därvarelse scholan, och skänkte vid det tilfället af egne medel åt de 4 quarblefne lärarena 200 rubler til delnings, samt til scholebibliotheket 50 rubler, hket var så mycket ädelmodigare mot en schola af främmande

religion! Ifr. Ryssland berättas, at de lutherska prästerne därstädes ock nu skola mista sina förra rättigheter och få pgelön, alla pastores lika; blir likväl denna lönen, såsom derjämte berättas, vid pass 1,000:de plåtar i svenska pgr, så tror jag at större delen i sjelfva wärket ej mycket förlora, allenast myntwärdet wore påliteligt.

Vi hafve här nu en vecka haft rätt kallt och obehagligt väder; i dag tyckes det likväl åter vilja blifva varmare. Prof:r Gadd, som har tjenstfrihet på et år, skal åter resa upp åt Tavastland at hjälpa landets hushållning i skick. Öfverstelieut. b. Carpelan, som succederat gen. Ramsay uti den beswärliga posten at vara landets ypperste processmakare, har öfvertalt Merimasku-boerne at söka skilnad ifrån Nådendals pastorat, för at läggas under Rimito; och har åtagit sig, at utan deras kostnad genomdrifva saken. Således har cons:m acad. med honom råkat i process. Han har hemman i Rimito; och som där förestår en kyrko-byggnad, så vil han hafwa flere deltagare däri, för at sjelf slippa med mindre kostnad: oberäknadt det nöjet at få processa. Framhärddar med vörddnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 14. Maji 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

32. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Herr Doctoren, Arkebiskopen och Procancelleren täckes förlåta, at jag så länge hållit uppe med hosgående Tidningars och disputations öfversändande. Nu står jag på resande fot til Österbotten, hvarifr. jag skal hafva äran at med et fullständigare bref upwakta. Assessor Juslén påstår, at han i bref til Herr Arkebiskopen wärkel. öfwersändt de första numrer af Tidn. för i år; men i fall de förkommit täckes Herr Arkebiskopen behålla de nu följande, hka annors kunna lämnas til Österb. nation derstädes, åt hken jag af Tidningarne vil skaffa et komplett exemplar. Med oafslätelig vörddnad framhärddar — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 24. Julii 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

33. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller.

Återkommen ifrån min Österbotniska resa skyndar jag at upvakta Herr Arkebiskopen, och afsänder tillika de återstående nummerne af Åbo Tidningar. Ehuru regnig wäderleken war, reste jag dock med nöje genom en ort, där jag har så många bekante och wänner. Jag behöfwer ej berätta Herr Arkebiskopen, huru älskad och vördad Herr Arkebiskopen i hela orten fortfar at wara. Rätt många pastorsledigheter äro där nu på en gång, i den norra delen; i *Pedersöre* (hwarest staden wil skilja sig ifr. soknen, och få öarne til annexa, et orimligt förslag, som nu ligger hos Kongl. Majs:t), *Kelviä*, *Siikajoki*, *Kemi* och *Kuusamo*, hvartil nu kommer *Paldamo*, genom kyrkoh. *Appelgrens* d. 3. hujus timade död. M. Gabriel *Aspegrén* hade af sin survivance ej båtnad; jag besökte honom vid min resa norr åt, då han var klädd, men såg ganska förfallen ut, och wid min återkomst var han begrafven. *Westzynthius* i *Pyhäjoki* är mycket sjuklig och har 10 lefvande barn, hvaribland 7 döttrar; den äldsta säges snart skola blifva gift med m. *Arenius*, som är ägodelningsdomare i *Kuopio*. Jag gjorde anstalt, at sidsta handen med det första lägges vid *Genealogia Sursilliana*, så at den i nästa år skal säkert komma på trycket: gubbarne äro ganska vilige at dertil bidraga, allenast arbetet göres färdigt. *Westzynthius* hade företagit sig at reglera ordningen i visse delar, så at hela arbetet nu måste omskrifvas. Det blir kink med tryckningen, i anseende til allegationerne på det frammanföre följande; som gör det nödigt, at sidotalet i ms. och det trykta exemplaret måste orubbadt följas åt. Som förtekningen på alla församlingarnes präster, som utgör sednare delen af arbetet, ännu är ganska ofullständig, så rådde jag at utgifva den särskildt, och imedlertid skynda med *Genealogiens* tryckande, som ock approberades. Jag skal wäl nu drifva på saken. Värst är, at *Westzynthius* åter misste sin adjunct, så at han i sin vidlyftiga församling och med sin klena hälsa är nog hindrad at därmed syslosätta sig; dock skal man se til, at ock undanrödja detta hinder. Genom den sidsta fördelaktiga handelsconjunctionen blefvo städerne i Österbotten satte i tilstånd at ansenligen tiltaga i byggnad, utom *Christina* och *Nycarleby*. *Wasa* är sig icke likt, i anseende til flere tilstötande orsaker. Men allmogen har i sjelfwa realiteten föga gagn haft af sin lätta penningefångst:

ypplighet, et förskräckeligt bränvinnsupande, och et orimligt köpslagande med hemman har ej lämnat mycket quar af den starka förtjensten; skogarne äro grufvel. medtagne, och åkern icke synnerligen förökad, åtminstone ej i proportion. Den underlige m. Altan, som i 10 år aldrig talat, har nu åter begynt tala, sedan hans löfte och föresats gått til ända; han vistas hos sin svåger kyrk. Holmudd i Malax. Af en svensk skraddare ifr. London, benämnd Nordling, som fått det underliga infallet at besöka Lappmarken, och hwilken jag råkade i Brahestad, fick jag bedröfliga tidningar om kyrk. Mathesii tilstånd; han mente honom nu wara i Sverige hos d:r Noring, til hken han rest genom Götheborg, sedan han på et helt år ingen tjenst kunnat göra; huru tro det nu står till med honom? Hans broder m. Georg Mathesius i Solf är ock plågad af swår hypochondrie; dock war han nu bättre då jag besökte honom.

Den tidningen at en gr. Oxenstierna, capit. vid gardet, skal blifva hofrättsråd och taga lönen framför Krabbe som länge haft fullmagt på syslan, förekom vederbörande i Wasa swår; tvifvelsutän blir denne herre snart vicepresident. Men hwarföre skal blott Åbo hofrätt wara öppen för militairen? Lagm. Jansson fick af Reuterholm 72,000 d. kmt. för sin sysla, och behåller 2 eller 3 soknars lagmanskappar. En ung Smalén, extrafisc. vid hofrätten, som köpt häradshöfd. syslan af Lars v. Törne, och depensert på den circa 10,000 plåtar, skal gifta sig med professor Avellans änka, en Lagerborg. Magister Rydman, som warit hofpred. hos Hertig Carl, och tilhandlat sig Torneå pastorat för vid pass lika summa, blir måg åt öfverinspectoren Callmejer härstädes.

Til ll. profession härstädes äro sökande 1:o *Tidgren* (som har på trycket sit specimen, *Gemina versio*, på prosa och wers, *Ecclesiastici*, med noter *pars prima*), 2:o mag. *Poppius*, som nu erhållit venia docendi i ll. orientalibus, och är ganska omogen, 3:o *Hylander*, ll. adjunctus ord. i Lund, hken vi icke känne, 4:o mag. *Thorberg* ifr. Upsala, 5:o extr. theol. adj. *Clewberg* äfven derifr., men som lärer post fatalia (om de skola räknas) med sin ansökning inkommit. Jag vet ej hken af dem må hafwa bråttom, efter vi nyligen af cantzlern fingo befallning at skynda med förslaget; hvarpå svarades, at vi måste vänta på Tidgrens specimen, etc.

Här sägs, at utom chem. adj. Röring och mag. Gadolin, jämväl vår adjunct Holmberg sökt chemiæ profession i Upsala; det wore

väl skamlöst af en förlupen apothekaregesäll, och en så complet ignorant! Haartmans project skal af Kungen vara bifallit, och unge Haartman således bli professor, samt Pipping efter honom hafwa survivance; apothekaren v. Mell får således ro ut med pengar. Det förljudes, at domproben Gadolin, i ans. til sin förswagade hälsa, skal begära tjenstfrihet; få se, om i fall den beviljas, åter en supranumerarius theologus skal tillsättas. Profr Schalberg begär nu Lundo annexa, ehuru han ej kan et ord finska.

Härhos sänder jag för ro skull exemplar af de Finska Fabler som commiss. Achrenius i Kalajoki utgifvit, samt af Calamniū Suru Runot, som tilförene lära warit tryckte. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 24. Sept. 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

34. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor.

De sidstutkomne numrer af Åbo Tidn. har jag äran at härhos öfversända. Penningarne til mams. Palén, hka Herr Arkebiskopen mig tilskickade, låter jag ass. Juslén, efter vanligheten, tilstålla henne.

Proben Lithovius i Lappo var ännu rätt kryg i sommars, då jag war i Österbotten, äfven så probst. Frosterus i Lohteå, hwilken jag äfven menar wara af Herr Arkebiskopens ungdoms bekante; han är nu gift med den 5:te frun.

Jag mins ej om jag sidst berättade, at i en grafskrift öf:r probstinnan Fjellström, som dödde i Calajoki hos sin måg fiscalen Calamnius, redan är anmärkt, at Österbotniska prästerskapets stamätt bör heta den *Sorselska* och icke *Sursillska*; denna grafskrift gaf jag åt Westzynthius at regardera.

Hwarken under sin stumhetstid el. sedan har m:r Altan i andre afseenden synts hafwa haft fel på förståndet: han föreger sig hafwa gjort et löfte, som han trodt sig skyldig at hålla. Men at han drogs med hypochondriske nycker redan då han sidst war i Åbo, mins jag nog; han kunde t. ex. ej öfvertalas det han ej hade et fiskben i halsen, hket ingen annan menniskja fann där kunna sitta, utan plågade sig altid med dess bårtskaffande.

Jag beklagar hjertel. Aaron Mathesii tilstånd; jag kände honom för en ömsint och reel karl; men just hans sensibilitet lærer hafva bidragit til hans olycka. Hans bror Georg war i yngre åren mycket munter och obekymrad; men har ock nu blifvit ganska sensible. Hans mycket beskedliga och naturligen muntra hustru har ej kunnat hindra hans mjältsjuka oro; sonen, som är hans adjunct, är en rätt beskedlig yngling; bägge behöfva all försiktighet at hålla honom vid godt lynne. Den olyckliga brodern Mats war ingenting mindre än sensible; och aldrig märkte jag hos deras moder, som dödde i Georgs hus, någon sådan disposition. Ehuru Georgs hustru och son redan vid min ditkomst woro underrättade, genom ryckte, at Aaron skulle väntas til Sverige, tordes de icke nämna något derom för sin man och fader.

Här går et ryckte, at förslaget til chemiæ professionen i Upsala redan blifvit uprättadt, och at Röring och Gadolin jämvät fått rum derpå; den sednare disputerte i Lördags, och gjorde sine partes väl. Vi skole i morgon justera förslaget til linguar. s. professionen härstädes: pluraliteten har nämndt de 3:ne som inkommo med sine ansökningar innom fatalietiden, räknad ifr. det Lefréns transport på aviserne vardt kungjord; til följe deraf äro Tidgren samt magistrarne Thorberg och Poppius föreslagne, ehuru unge de 2:ne sednare äro. Den förstnämde kan väl intet annat österländskt språk än hebraiskan, och den förmodeligen icke altför flinkt: men han känner dock grunderne, och är mycket arbetsam, och kunde såsom äldst af de sökande och lönlös betjent vid academien ej förbigås. Få nu se hvilken som får den lönlösa syslan.

Domproben Gadolin har begärt beständig tjenstfrihet ifr. alla föreläsningar, i anseende til sine genom en anhållande nervsjukdom förswagade både kropps- och sinneskrafter, som i synnerhet göra honom oskicklig at länge meditera; han vil dock vara med i consistorio, när han förmår. Hans ansökning går med consistorii tilstyrkan öfver til acad. canceller. Han som förr ej tycktes vara mycket sensible, är det nu i hög grad; så kan mskn förändras!

Kyrkostämmans beslut ang. en begravningsplats utom staden, hvar öfwer någre klagade, är af Kongl. Maj:st fastställdt; således skal i Tisdag en ny kyrkostämma hållas, för at utse och fastställa platsen.

Den flitige mag. Ganander har mycket tilökt *Proverbiale Fennicum*, som jag nu har hos mig at granska; ty granskas behöfwa

hans arbeten, såsom nog synes af hans *Aenigmata Fennica* 2½ ark 8:o, Wasa 1783, och *Udempia uloswalituita satuja* (öfversättningar, merendels i obunden styl), ib. 1784, 9 ¼ ark 8:o, m. fl., hvilka han låtit trycka. Hans Lexicon skal jag ock, i samråd med någre wänner, öfverse innan det lämnas til trycket. Jag ser af *Hupels* Estnische Sprach-Lehre, at man numera icke i Estland känner *Stahlis* Grammatica Esthonica, hken jag i min ungdom mins mig hafwa sett. Äger Herr Arkebiskopen densamma? Jag ville gerna få se den; ty jag erinrar mig at *Petræi* Finska Grammatica nästan hel och hållen är derutur plagierad, likasom *Martinii* ur *Petræi*, utan at wara nämde. Med ouphörlig vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 29. Oct. 1784.

Henr. Gabr. Porthan.

35. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop, Procanceller och
Riddare af Kongl. Majs:ts Nordstjerne-Orden.

Härhos har jag den äran at til Herr Arkebiskopen öfversända slutet af förl. års Åbo Tidningar, och hvad för detta år härtils utkommit.

Prof. Lexells död var ej allenast för vetenskapen en förlust, utan ock för mig enskildt ganska kännbar. Han var hypochondriacus, men en ganska redelig man och af finskt tänkesätt. En wäxt, som han måste låta bårtskåra, förswagade först hans krafter, och sedan stötte en feber dertil. Prof. Ferber, såsom hans wänn, har hit berättat omständligheterne af hans sjukdom och död; i sit sidsta bref, som war nästan et formeligt afsked, adresserade han sine anhörige at om hans angelägenheter correspondera med Ferber.

I dag lär Tidgren presentera sin fullmagt på linguar. professionen i consist. academico. D:r Gadolin har erhållit tjenstfrihet, såsom han begärt; och mag. Arelin, som tillika blifvit nämnd til extr. theologieadjunct, är af cantzlern förordnad at läsa för honom. Consist:m acad. anmälde dertil ord. theol. adjuncten.

Vi vänte nu at få höra om ass. Haartmans andre profession af Kongl. maj:st blifwer antagen, den han til mag. Bonsdorffs, sin systersons förmån vil inrätta; gubben drifves starkt af nepotismen. Som bergsr. Hisinger ensam åtar sig at löna botan. demonstrator

med 100 riksd. årligen, så vil Haartman återtaga sit Ylikylä, hket han til academien donerat, och gifva det til fond at tjena den nye professio historiae naturalis til lön; och beräknar nu gårdens rena afkastning til 400 plåtar, i stället at den förut upgafs för demonstrators räkning blott til 150 plåtar. Cons:m acad. har åter afstyrkt denna inrättning, så föreslagen. Om möjel. wore, at räkna på 400 plåtars behållning af Ylikylä rusthåll, så blir dock swårt för våre blifvande philosophi at vänta på 2:ne vacancer innan de komma til indeldt lön; at 400 plåtar ej långt förslår, kan lätt finnas; och hwarken acad. secreteraren eller theol. adjuncten kan hädanefter söka en philos. profession, då han måste lämna en bättre lön, och har så långt at vänta på en bättre, m. m. Men nog lär dock saken reussera.

Cantzlern har gjort hinder i Schalbergs utnämmande til Lundo pastorat, emedan han ej kan finska; ganska skäligt i sig sjelf, om det supponeras at vederbörande wärkel. sjelf skola sköta sina annexe-pastorater. Men nu gör det oss mycket bryderi; ty ingen af dem som finnar äro vil blifva präst, och således komma ej lönerne i philos. faculteten i ordning. Professor Lindquist lider derigenom en brist i sin lön af 100 d:r smt i räntor och et präbendehemman. Få se, huru den saken kan hjelpas. Fru Ross har repetert sin ansökning om dubbelt nådår på Lundo pastorat; få se om det lyckas bättre än förra gången.

De til mams. Palén af Herr Arkebiskopen sände pengar lämnas henne efter vanligheten småningom af ass. Juslen, utan at hon vet det de henne blifvit tilsände, innan summan är all; hon måste stackars gumma bemötas som et barn, ty hon förstår ej at hushålla i sin fattigdom. Nu har hon ock varit sjuk ibland. — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 25. Febr. 1785.

Henr. Gabr. Porthan.

36. Högvördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor, samt ledamot af Kongl. Nordstjerne-Orden.

Härhos har jag äran at öfversända suiten af Åbo Tidningarne. I anseende til menföre på hafwet twiflar jag nog om mycket af de

förre numrerne ännu hunnit fram; men så hoppas wi, at denna beswärliga och långsamma vintern, som af nästan beständig omväxling af köld och urväder varit märkelig, dock snart skal taga sit afsked, och lämna posterne fri öfwerfart.

Vi längte at höra, hwilken blifvit chemiæ adjunct i Upsala, efter Röring och Gadolin som därtil anmält sig, äfven äro sökande til vår philos. adjunctur, och wi derföre ej ville brådska med förslaget, innan där bårtta saken hunnit decideras.

Om ass. Haartmans nya profession hafve wi ingenting förnummit; men consistorii acad. recommendation för Schalberg til at få Lundå annexa, har cantzlern återsändt, at om hans insikt i finskan blifva närmare underrättad. Detta härrör af herr biskopens nit, som sjelf ej mycket finska förstår. Anginge saken någon annan än Schalberg, så skulle han beflita sig om at lära finska, och åtaga sig at deri snart vidare framsteg göra; men denne mannen har sit eget hufvud; han påckar och tar icke råd; anför i sin förklaring en hop anstötligheter mot biskopen, såsom at denne sjelf ej bättre skött sin annexa än om han aldeles ej förstått språket, samt på 9 år ej predikat öfver 2 eller 3 gånger, med mera. Så at vi ej vete hwad utgång saken tager. Ingen lider dervid kännbarare än prof. Lindquist, som måste åtnöjas med 400 dalers lön, i stället för 500, om ej Schalberg får annexan.

Hvad vi fruktat, at administrationen af fonden til den nya anatomie professionen skulle göra oss mycket bryderi, det erfare vi redan. Förvaltningen af pengarne, med ansvar för dem, blef oss, ty värr, ålagd genom Kongl. Majs:ts utslag; men därjämte skaffade sig ass. Haartman cantzlerns tilstånd at få i sin lifstid behålla bestyret om pengarnes förräntande, mot det han årligen til consistorium academicum upgifver sin säkerhet. Frågan blef då straxt, om ej consis:m, som skal stå icke desto mindre, enligt samma konstiga bref, i ansvar för pengarne, bör hafva rätt at *pröfva*, och då så nödigt synes, förkasta hans upgifne säkerhet. Han anmälde det han ville utlåna pgrne åt rådman Trapp, mot Joseph Bremers borgen. Cons:m, som erinrade sig, huru underlig sak en köpmans *kända förmögenhet* är, ville häldre utlåna pengarne mot in-teckning i Sundholms säteri, åt fru Blåfield; men imedlertid tog Haartman ut pgrne, som hos handelsm. Dahl woro deponerade, och lånte bårt dem åt Trapp. Hvad skole vi nu göra? Går det annors än

wäl, så få wi ändock stå i answar; och somlige börja redan frukta, at ej en gång pgrne, åtminstone til en god del, någonsin varit värdeligen nedsatte hos Dahl, utan först skola genom besparing samlas. Imedertid äre wi rätt brydde för dem, och lærer detta ej blifwa den sidste gången.

Prof. Kreander är, för sin lungsot, recommenderad til tjenstfrihet ifrån denna månads början, och magister Gadolin skal läsa för honom. Prof. Haartman, junior, har ock så swagt bröst, at icke olikt är, det assessoren öfverlefver honom, och at han spelar samma role som prof. Avellan.

Assessor Juslén har varit illa sjuk i en magsjuka, blandad med gallanstöter, och är ännu ej rätt återställd til hälsan. Hans fru sjuknade först i denna sjukdom, och derpå han; samt efter nog långsam tilfriskning fick han et recidiv, som var swårare än första anfallet. Frun är ej heller ännu rätt frisk.

Nu börja här jämwäl consistorielle gäld at försäljas. Då förfrågningen skulle ske i Sysmä, så anmälde större delen af församlingen, at de ej ville välja, utan väntade sig magister Bökman til pastor (som genom sin broder här deponerat derföre 20,000 daler kmt hos Bremer) genom Kongl. Majs:ts utnämmande: därvid afstodnade allt, tils posten ifr. Sverige hinner medbringa hans fullmagt.

Det går så långsamt med de studerandes præparationer til magisterpromotionen, at det ej lærer vara at tänka derpå ännu i nästa sommar. Kongl. brefvet, som förbjuder at prästwiga någon som icke fyllt 25 år, har dock förmärkts göra den värkan, at redan någre som tänkte straxt blifwa präster, nu beslutit magistrera, under det de måste vänta. Önskeligt wore allenast, at icke många dispensationer (hvarom någre härifrån redan gjort ansökning), göra värkan obetydelig!

I fall Herr Arkebiskopen anmärkt, om ibland de påfvebref, som herr Kongl. secreteraren Fredenheim erhållit ifrån Rom, finnas någre, som röra finska saker, så beder jag ödmjukast at derom blifwa underrättad, på det jag om gunstig del af desamme må veta anhålla, för at nyttjas til illustration af Juustens Chronicon, hvaraf jag med nästa post skal hafva den äran at åter öfversända et stycke.

Vi hafve härtills ej erhållit något af de Lärde Tidningar, som i Upsala skole utgifvas, ehuru vi subscribert på någre exemplar.

Vi äre ock nyfikne at få veta hwilka dem fortsätta, samt hvad hopp man om deras fortfarande kan göra sig.

Kyrkoh. Rydman ifrån Torneå är här, för at gifta sig med en af öfverinspectoren Callmejers döttrar: hans blifvande svärfader har genom sin credit satt honom i stånd at kunna tilhandla sig detta betydliga pastorat. Jag lär redan förut haft äran at berätta, det vår domprobst erhöill beständig tjenstfrihet, och at magister Arelin af cantzlern blifvit förordnad at läsa i hans ställe, med character af extr. theologiæ adjunct. Domprobsten har åter varit sjuklig; dock öfvervinner han denna anstöt småningom. Med oafflätelig vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 1 April 1785.

Henr. Gabr. Porthan.

37. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procancellor samt ledamot af Kongl. Majs:ts Nordstjerne-Orden.

Sedan ändtel. efter långt drögsål posterne ankommo öfwer hafwet, hade ock jag den äran at erhålla Herr Arkebiskopens gunstiga skrifvelse af d. 22. Febr. och hoppas at mina bref wid samma tid lära til Upsala anländt med suiten af Åbo Tidn. för innewarande år, samt de bristande för sidstledet år. Nu bilägger jag de numrer som sedermera blifvit tryckte, jämte tredje stycket af Juustens Chronicon. Af Historia Bibliothecæ Aboënsis skal jag innan kårt hafwa den äran at öfwersända slutet.

Våre hjeltar rusta sig nu starkt at tåga til Parola malm, där de skola wara samlade d. 6. Junii; således hafwe vi utan twifvel at ock wänta Kongl. Ms:t hit. Vår cantzler wäntas ock samma tid hit öfver; han är förordnad at förrätta en riddaresyn i Lappo, nu likasom förra gången, då finska armeen war samlad i Parola.

Ass. Haartman har nu något ändrat sin nya professionsanstalt i philos. faculteten: han förbehåller ej allenast at hans hist. nat. professor nödwändigt skal wara både medicus och philos. magister, utan ock at Bonsdorff skal få survivance så på denna profession, som på den oconomiska efter Kreander, och nu straxt blifva demonstrator. Gubben regeras starkt af nepotismen. Deremot offererar han til academien hela sin egendom, stadsgården och lösa

egendomen m.m. som han skattar til 2 tusende riksdaler; deraf skal fyllnad tagas i anat. professorens lön, i fall räntan faller til 5 procent, och resten blifva fond til stipendier. Bifalles hans förslag, som förmodl. sker, så få wi i philos. facultet. 2 professorer med 400 plåtars årlig lön; taga nu någre dessutom afsked med full lön, så hafva de som succedera dem föga hopp at i sin listid komma til indeldt lön. I stället skulle wi behöfva adjuncter; men den syslan är mindre brillant at inrätta. Nu hafve wi fått höra, at af de 10 tusen plåtar som äro fond til anat. professors lön, v. Mell tilskutit 40,000 dl. för sin blifvande måg unge Haartman, Pipping 12,000 dl. för sin prosectorsysla och survivancen til anat. professionen och ass. Haartman 8,000 dl., dock med conditio reversionis til hans andra stiftning, så snart unga Haartman tilträder indelta lönen, då han skal lägga ut dessa pgr til sit förra tilskott.

Ass. Juslén som ifr. Febr. månad varit sjuk, är ej ännu fullkom-meligen restituerad. Vår å har wäl nu skutit; men ännu hafwe wi ej vårväder. Med vördnad — — — ödmjukaste tjenare

Åbo, d. 29. Apr. 1785.

Henr. Gabr. Porthan.

38. Högwördigste Herr Doctor, Arkebiskop och Procanceller,
samt ledamot af Kongl. Nordstjerne-Orden.

Herr Arkebiskopens gunstiga skrifwelse af d. 27. April hade jag den äran at erhålla, jämte de innelyckte 3 rd. specie, af hlka jag tilstälde mams. Paleen 2 riksd., och behöll 1 rd. för Åbo Tidningarne. Af dessa Tidningar följa nu de sidst utkomne nummerne. I anseende til det Kongl. påbudet, at alla weckoskrifter borde genast uphöra, som ej med särskildt privilegium blifwit auctoriserade, hafve wi ej vidare tordots fortsätta dessa blad. Men Frenckel har hos kongl. cantzlicollegium begärt lof, at til årets slut de måtte få continueras, på det prænumeranterne ej måga klaga; derpå wänte vi således swar. Bifalles hans begäran, så utgifwes årgången fullständig, och flere nummer i sänder, så at wi komma med dem i ordning: afslås den, så äre wi och han ursäktade, och han får liquidera med prænumeranterne. I alla fall kunne wi ej längre än detta år utgifwa någre weckoblad, ty såsom den rättigheten är endast boktryckarena

exclusive tillagd, och wi ingalunda vilja hafva anseende af at stå i Frenckels sold, så måste denne Tidning aldeles uphöra. Nog hade wi lust at utgifva en hop samlingar i form af handlingar, quartalsvis, el. årligen; men hafve intet hopp om afsättning: nyheterne ifr. domcapitlen, och någre dels moraliske dels satyriske stycken hafva härtills skaffat oss de fleste pränumeranterne. Frenckel har warit förläggare, fått manuscriptet för intet, vi hafve ock besörjt correcturen, och likwäl har hans vinst warit ganska liten. Således lär nu blifva swårt, at få något tryckt til uplysning af finska sakerne, förutan i disputationer; och såsom det säges, at jämwäl desse, utom specimina som auctorerne ensamme skola förswara, torde snart blifva afskaffade, så slippe wi det beswäret at framdeles gräla med någon skrifning för publicum.

Mig vitterligen har prof. Kreander ej det ringaste bekymrat sig om Kalmens resebeskrifning, han har ej en gång hunnit med någon enda disputationens utgifvande, sedan han blef professor. Twänne gånger har han börjat dermed; ena gången blef redan et ark tryckt, men dermed har det stadnat. Han måste hafva andre slags göromål, som hindra honom.

Ass. Juslén är wäl nu så wida restituerad, at han går ute och skal dricka vatten, men hans kropp är så medtagen, at jag mycket fruktar för hans fullkomliga vederfående, hket rätt mycket oroar mig. Hans fru är frisk.

Nu fundera prästerne starkt på bancorevisors utväljande; jag gissar at Gadolin får de flestes kallelse, ehuru ock både biskopen och Kreander arbeta för sig. Jag undrar på dem alla tre, at de wilja resa! Ifrån Borgo skickas förmodel. domsprobsten.

Min respondens orkade ej, för sin fattigdom, låta trycka mer än 2 arck af Bibl:s Historien, hvars sidst utkomne stycke härhos i ödmjukhet öfversändes. Men jag har en annan, som i nästa termins början utger det öfriga.

Helt oförmodel. hedrade oss herr Kongl. exp. secreteraren Frenckenheim med sit besök. Det är endast skada, at han dröjer här så kårt tid. Såsom Kungen, hken nu är på Parola, i nästa weckas början lär resa tillbaka åt Stockholm, så vil hr Kongl. exp. secreteraren ej heller längre quarblifva. Med oafslätelig vördnad — — — ödmjukaste tjenare.

Åbo, d. 17. Junii 1785.

Henr. Gabr. Porthan.

Adam Johan Raabila.¹ — Från Adam Johan Raab.¹

1. Min Högtärade H. Broder.

Valittaa suruaan lankomiehensä, Mennanderin isän kuoleman johdosta ja lausuu lohdutuksen sanoja. Vainaja lienee, ennenkuin meni jälkimm. avioon, erotanut pesästä Mennanderin osuuden. Kääntyköön tämä näissä asioissa jonkun luotettavan ystävän puoleen. Lupaa itsekin auttaa. — Beklagar sorgen med anledning av sin svägers, Mennanders fars, död och uttalar tröstens ord. Den avlidne lär, innan han ingick sitt andra gifte, ha skilt Mennanders del från boet. Denne må i dessa angelägenheter vända sig till någon pålitlig vän. Lovar sin hjälp.

Min kiärate Broders trogne tienare

Carlsrona, d. 28. April 1734.

A. J. Raab.

2. Höglärde Herr Magister, min högtärade Herr Broder.

Sedan iag hade den fägnaden att undfå min k. Broders högt:e skrifvelse af d. 5. Febr. nestl. har iag genom bref å nyjo påmint hos secreteraren Östberg om det förra, som lemnat mig till swar, att han tänkt finna dertill lägenhet hos hans exell:ce gref Taube, men på hans excellence gref Horns recommendation har en annan blif. antagen, och således twiflar han nu att kunna träffa något åstundat tillfälle för de mångfaldiga närwarandes skull, som täfla med hwarandra om öppningarne, och af hwilecka ändå många länge måste gå ohulpne; att iag nu således intet för min h. Bror kunnat uträtta, gör mig hiertel. ondt. Finner intet min h. Bror sin räkning på den orten han wistas, och skulle kunna komma ut med, att någon tid kunna underhålla sig sielf i Upsala eller Stockholm, så torde det wara den lättaste vägen till åsyfftet. Det som annars warit mig angenämt, är mig lickwäl för min h. Brors skull okiärt, neml.

¹ Alkuperäisessä sidotussa kirjekokoelmassa on kunink. sihteerin Adolph Modeerin kirjoittama A. J. Raabin elämäkerta, joka sisältää pääasiassa samaa kuin Biogr. Lexic. öfver namnkunnige svenska män, XII bandet (Uppsala 1846). — I den inbundna originala brevsamlingen ingår kungl. sekr. Adolph Modeers biografi öfver A. J. Raab, som i huvudsak innehåller det samma som Biogr. Lexic. öfver namnkunnige svenska män, XII bandet (Uppsala 1846).

att min swåger v. Bergenhielm avancerat till iustitiarius här wed Kongl. amm:tet och är således hitflytt, som annars kunnat wara min k. Bror till någon tjenst i Stockholm, men så blifwer wäl någon annan råd, om min k. Bror kommer dit.

En lägenhet wore wäl för, men det seer täml. widlöfftigt ut, att kunna komma dertill. Här wed Kongl. amm:tets försambl. äro 4 jemngode amm:ts predikanter, som hwar sin wecka äro pastorer. En af dem har altid tagits af finska nationen för de härwarande finnars skull. Den sidsta, mag:r Salméen är nyl. med döden afgången, och ventileras nu i Kongl. amm:tets collegio, huruvida någon behöfs mer, som förstår finska språket, effter alla här äro mäktige swenskan.

Skulle nu min h. Bror beslutit hos sig att wällia det prästerl. ståndet så förmodar iag, att min h. Bror först noga pröfwat sin kallelse innom sig, neml. om det skier endast af nijt för Gudz ära och dess dyrkiöpte försambl:s bästa, och att förmånerna intet hafwa dehl uti sielfwa afsikten, som de och för en rät prästman äro ringa nog, dernäst om min h. Bror finner sig utrustad med sådane gåfwor, som erfordras till embetets upbyggel. utförande. Iag skrifwer detta innan iag kommer närmare till saken med flit, ty utom det förra beware Gud h. Bror att någonsin giöra ett sådant wahl, och wid den senare omständigheten måste iag berätta, att de i lifwet warande amm:tets predikanter äro män, som med serdeles goda gåfwor äro *begåfwade*,¹ så at ett sämre ämne här intet skulle komma wäl an, hälst ibland försambl:s förnämsta ledamöter äro lärde laggranna män.

Nu will iag komma tillbakars till saken. Som en prästman, så wäl som andra i anseende till den utwärtens kallelsen med godt samwete kunna giöra de steg, som gifwa anledning till deras lagl. kallelse, så äro mina tanckar dessa. Befintes här, att man intet behöfwer någon, som förstår finskan, så är för h. Bror som från-warande wid detta tillfället intet hopp, emedan det då ankommer på församblingens fria wahl, som utan twifwel lærer falla på någon af de härwarande wälförtiente och wackra prestmän, som sig dertill anmält; men emedan på annor händelse det intet lærer kunna begiäras, att någon skall komma hit ifrån Finland att afläggia

¹ *Tämän sanan yläpuolella: — Ovanom detta ord: försedda.*

prof, så torde krigscollegium correspondera derom med ven. consistorio där i orten. Har min Bror då consistorii h:r ledamöter till gynnare, så kunna de wända detta tillfället till min h. Brors befordran. Kan min h. Bror winna mycket hoss dem, så kunna de i så måtto bidra mera, att de för min h. Bror kunna låta afgå föreskrifft hit till Kongl. colleg., hwilken då bör wara stält i sådane termer, som wid de förut anförde omständigheter kunna göra tillfyllest, men min gifne anledning bör förtigas. Ernår min h. Bror detta biträde och det skier något snart, så torde det förekomma det slut, som skulle ställa alt till et frit wahl. Min h. Bror har härwid den förmån, at han är född i Stockholm och ändå förstår finskan. — — —. Tag nu alt det iag anfördt i ett noga och mogit bepröfwande; befalla[nde] Gud för allting hela saken, och under dess fullkoml. stilla öfwerlemnande till hans försyn, fatta de slut, som min h. Bror i Herrans namn pröfwar wara rådeligast. — — —.

Finner min h. Bror det intet nyttigt att falla på detta förslaget, som Gud nu gifwer min h. Bror det bästa rådet, som må wara wida afskilgt från alla kiötzlige skäl och afsichter, så behöfwer min h. Bror intet swara mig härpå innan min h. Bror wid något annat tillfälle framdeles behagar göra mig den äran, men annars kan föreskrifften mig tillsändas, då iag den skall insinuera. — — —
Min kiäraste h. Broders trognaste tienare

Carlsrona, d. 12. Junii 1736, i största hast.

A. J. Raab.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Fredrich Mennander, maitre en Philosophie a Åbo.

3. Höglärde Herr Magister, min högt:e h. Broder.

Jag har med nöije haft den äran att undfå min kiäraste h. Broders så förra som sidsta af d. 16. hujus högt:de skrifwelser.

Att iag så länge drögt med beswarandet af det äldre har wäl mycket kommit af mina trängna syslor, men och till en dehl deraf, att en dehl af Kongl. collegii h:r ledamöter, med hwilcka iag talt i min h. Brors faveur, tycht att iag kunde uppskiuta med swaret

till des afgjordt blefwo, om till den lediga amm:ts predikantsbeställningen bör antagas en som förstår finskan, eller ej.

Den saken har likwäl än ej kunnat finna sitt ständiga slut, aldenstund enckan lærer förunnas nådåhr till d. 1. Maji 1738, hwilcket äfwen warit stridigt. Emedlertid förestås syslorne effter den döda af magister Walenius, h. superintendenten Walenii son, som warit huspräst hos h:r kyrckioherden Nordberg wid S:t Clara i Stockholm, och lemnat samma post för det han wille wara sin fader här på orten till någon hielp och hugnad. Så mycket har iag likwäl förmärckt att embetet lærer komma att besättias med en som förstår finskan, och om det kommer dertil, så lærer Kongl. collegium correspondera derom med consistorio där å orten. Skulle det då komma dertil, att det tillfaller min h. Bror, så skulle det hiertel. fägna mig. Det är wist, att syslan är trägen, men doch så, att uti 3:ne weckor skall det föga blifwa mer än en predikan i weckan, undantagandes, att den som högmässan träffar, måste och sedan predika i baraqverne, men hwar 4:de wecka är den swåraste. för de många sockenbud och flera upwaktningar, som då förefalla. Jag skulle likwäl täncka att min h. Bror skulle derwid såwäl kunna uthärda som de andra, hwilcka till en dehl äro siuklige män, målföret will iag och tro lærer för amm:ts kyrckian, som är tämlig stoor, wara starkt nog, om det i Åbo domkyrckia, som lærer wara fast större, intet är för lågt. Jag wille i mitt sidsta med flit intet nämna, att utkomster är täml. rund, aldenstund en amm:ts predikant lærer åtminstone kunna räkna sin årl. inkomst till 7 à 800 d.s.. fast staten allenast består 200 d.s.; men sedan iag af min h. Brors förra bref blifwit styrekt i den goda tanckan, att min h. Bror fast mera öfwerlemnar sig Gudz försyn att föllia dess nådiga kallelse, än med ett präste-embete söka sin egen båtnad, såsom något hufwudändamål, så har iag nu lagt fören:d omständighet dertill. Gud wet huru kiärt det wore mig, att se h. Bror här på orten, hälst wed ett så hederl. embete; — — —.

Hwad min Brors proposition i sitt senare angår, så tackar iag k. Bror för sitt goda förtroende. Min mening derwid är, att som k. Bror när han kortare eller längre tid warit wid en sådan condition, som honom biudes, derifrån ändå måste söka ett publiqve embete, så är wäl fast rådligare att taga derwid den genare wäg, som lærer kunna förmodas om k. Bror blir qwar wed accademien, om elliest

Brors lägenhet. tillstädjer, att han kan uppehålla sig där så länge, som dertill behöfwes, än att taga en widlöfftigare tour, under hwilcken k. Brors gynnares åtancke för honom småningom kan aftaga. — — — hörsammeste trogne tienare

Carlsrona, d. 26. Sept. 1736, i största hast.

A. I. Raab.

4. Höglärde Herr Magister, min högtärade Broder.

Kiittää kahdesta Mennanderin kirjeestä, jälkimm. p:tty 13. I. Ei ole ratkaistu, vaaditaanko avoinna olevan amiraliteetin saarnaajanviran haltijalta suomen kielen ymmärtäminen. Ehkäpä Mennander saakin Turun akatemiassa toimen. — Tackar för Mennanders två brev, det senare dat. 13. I. Det är icke avgjort, om man fordrar, att innehavaren av den lediganslagna tjänsten som amiralitetspredikant skall förstå finska. Måne icke Mennander finner någon syssla vid Abo akademi.

Hörsamste trogna tienare

Carlsrona, d. 18. Martii 1737.

A. J. Raab.

5. S. T. Min Högtärade H. Broder.

Om den saken, som min h. Brors högtärade af d. 17. passato förmaäler, skrifwer iag till en min förtrogne wän i Stockholm, h. capitainen Krusenstierna, som är uti een mycket giällande skyldskap, det han, om honom möijel. är, söker att giöra min k. Bror recommenderad hos hans excellence grefwe Creutz, hwilcken min k. Bror jemwäl sielf med bref lærer upwachta, och för öfrigt ankommer saken på den Högstas nådiga utslag. Det fågnar mig emedlertid att förnimma så god liknelse till min k. Brors framsteg, som iag af hiertat önskar. Här är än alt tyst uti det som angår den lediga amm:ts predikants-tiensten, — — — Min Högtärade H. Broders hörsamtrognaste tienare

Carlsrona, d. 1. Sept. 1737, i största hast.

A. I. Raab.

6. Edle och Höglärde H:r Magister och Philosophiæ
Adjunctus, min högt:de k. H:r Broder.

Saanut Mennanderin 16. XI. p:tyn kirjeen. Valittaa suruaan sekä sodan Mennanderille tuottamien vaikeuksien että tämän edell. vaimon kuoleman johdosta. Itsekin toukokuussa 1740 menettänyt vaimonsa ja kuuden lapsen äidin. Kehottaa Mennanderia lähettämään kuningattaren kuoleman johdosta pidetyn puheen kirjeenkirjoittajan langolle, kapt.luutn. Silfversparrelle Tukholmaan. — Fått Mennanders brev, dat. den 16. XI. Uttrycker sitt beklagande med anledning av Mennanders svårigheter till följd av kriget och sorgen över hustruns bortgång. Har även själv i maj 1740 förlorat sin hustru, moder till sex barn. Ber Mennander sända det tal denne höll vid drottningens frånfälle till sin svåger, kaptenljötnant Silfversparre i Stockholm.

Min Högt:e kiäraste H. Broders hörsamste trognaste tienare

Carlsrona, d. 25. Nov. 1742.

A. I. Raab.

7. Edle och Höglärde Herr Magister och Philosophiæ
Adjunct, min högtärade K. Broder.

Ilmoittaa toisen vaimonsa Katarina Maria Grubben kuolemasta 24. III. — Meddelar om sin andra hustrus, Katarina Maria Grubbes frånfälle den 24. III.

Min högtärade k. Broders hörsamtrognaste tienare

Carlsrona, d. 26. Martii 1743.

A. J. Raab.

K. min H. Bror skrif några verser till den mig alt för kiära siälens wälsignade ihogkommelse. Jag will här låta trycka dem. Tack för det sidsta mer än k., som iag eij handt beswara.¹

H. Magister Mennander.

A tergo: a Monsieur Monsieur Charles Friedrich Mennander, maitre
E Adjuncten Theologie a Upsala.

¹ Nämä kaksi lausetta on kirjeenkirjoittaja omakätisesti liittänyt kirjeeseen, jonka joku toinen henkilö on puhtaaksikirjoittanut. Sitäpaitsi seuraa kirjettä amiraliteetin kamarineuvoksen von Langin kirjoittamat, jumalanpalveluksessa 25. III. luetut sanat vainajan pitkällisestä sairaudesta, sen aikana tuntemista sielunahdistuksista ja hänen pelastumisensa toivosta. — Dessa två satser har brevskrivaren egenhändigt fogat till brevet, som en annan person renskrivit. Dessutom följa med brevet de av kammarrådet vid amiralitetet von Lang författade, vid gudstjänsten den 25. III. upplästa orden om den avlidnas långvariga sjukdom, den själsvända hon därunder kände och hennes hopp om frälsning.

8. Edle och Höglärde H:r Magister och Philosophie Adjunct,
min högt:de kiäraste H. Bror.

Kiittää sydämellisesti siitä, mitä Mennander on hänen usken kuolleen vaimonsa muistolle kirjoittanut, ja lähettää siitä kolme painettua kappaletta. — Tackar hjärtligt för det som Mennander skrivit till hans avlidna hustrus minne och sänder tre tryckta exemplar av skriften.

Min högt:de kiäraste H. Broders hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 24. April 1743.

A. J. Raab.

9. Edle och Höglärde H:r Magister och Philosophie Adjunct,
min Högt:de K. H. Broder.

Kiittää Mennanderia 28. VI. p:tystä kirjeestä ja hänen lähettämistä teoksistaan. — Tackar för Mennanders brev av den 28. VI. och för de av sina arbeten han skickat.

De stora och dråpel. ting, som Gud denna tiden af oändel. barmhertighet giordt med vårt arma rike, behöfwa både tid och efwigket att rättel. erkiännas och beprisas. Ibland annat gläder det mig hiertel. att wägen för min h. Bror till sin förra ort åter blif. öpnad; men obeskrifwel. mera skulle det hugna mig, om liknelsen för min h. Bror att på så fördelachtigt sät få stanna i Upsala wille lyckas, hwartill Gud nådel. förläne wälsignelse. Jag reser nu på en 14 dagar eller litet mera till Runneby qurbrun för min hälsas skull. Afgår förslaget emedlertid effter önskan, och min h. Bror då sielf reser till Stockholm och adresserar sig ibland annat hos h:r assessoren Löfgreen samt min k. swåger h:r capitainen Silfversparre, om den senare då är qwar, jemte förmälände af min hörsammaste hälsning, så gifwer deras wanl. godhet för mig wiss försäkran, att de med råd och dåd, så mycket hos dem står, min h:r Bror giärna bispringa, derom iag dem äfwen härmedelst har i samma händelse lika hörsammast skolat anmoda och mig till oändel. erkiänslo deremot förbinda. Det samma förstår iag och om herr assessoren Ruuth. Mera hinner iag nu intet, utan slutar med betygande, att iag af alt hierta lefwer och dör min högt:de kiäraste h. Broders hörsammaste och trognaste tienare

.....¹ d. 7 Julii 1743.

A. J. Raab.

¹ Paikannimestä (lyhennetty) ei saa selvää; ehkä Cc. (= Carlsrona). — Ortnamnet (förkortat) oläsligt. Möjligen Cc. (= Carlsrona).

10. S. T. Min Högt:de Kiäraste H. Bror.

För de ej mindre behagel. än lärda skriffter iag ifrån min h. Bror fick hit med min k. syster tackar iag hörsammast, såsom och för det benägna och k. brefwet af d. 4. hujus. Jag gratulerar hiertel. till återkomsten och att swårigheterne börja sackta sig. Låfwad ware wår och Israëls tröst. Bilagorne wisa huru den k. Guden jemwål för mig effter owäder nådel. låtit solen åter börja skina, hwarunder iag ock må räkna den hielp iag nu har af en k. syster, som just är en stor mästarinna uti hushåld och barns upfostran, som kommer öfwermåttan wål till pass för mitt stora hushåld, som iag aldrig det ringaste hinner see effter. Om iag sielf skall nämnat, så gifwer ömheten för embetet mig aldrig ro. För ett sådant sinne kan intet arbete tryta, och mitt nu giorda framsteg gifwer dertill ej mindre många och widlöfftiga ämnen, än de som äro af stor wigt. Herren stå mig nådel. bij och gifwe äfwen wälsignelse till min h. Brors förrätningar, som och wisserl. äro angelägne. Med Gudz hielp torde min h. B:s ogemena flit snart hugnas med någon önskel. belöning och dess stora förlust finna någon behagel. ersättning; bägge önskas af all min siäl. Ang:de poëseos professionen lemnade min k. swärfader h. presidenten Grubbe med förra posten sin föreskrift till hans ecs. h. riksrådet Anthon J. Wrangell, och nu anmodar iag h. secreteraren Lagerberg, som har både stor alliance och starck credit, att för min h. Bror giöra sitt bästa och gifwa h. Rozir deraf dehl. Han, h. Lagerberg, skall hafwa en annan dotterdotter, tant Lillieshun af h. baron och vice-president Thegner, som hade till fru min sal. k. moders cousine, så att min tillkommande Maria Lisa Rydingswårds fru moder är min syslinge. Det är märkel. att så länge iag för öfwercommissarie-embetets skull ej wille resa till Stockholm, så förgats det ej, fast dermer mycket presserade; men när iag på mångas inrådande d. 28. Sept. nestl. åhr äntel. reste up, just den dagen blef fullmachten utfärdad, ty den himmelska Försynen hade dermed ett annat ändamål af en älskwärdig maka. Jag hinner intet nämna de flere märkel. omständigheter, som häruti ådagalägga manifestum numen. J Maji eller Junii månad, will Gud, reser iag åter up att i Herrans namn stå brudgumen. H. probsten Kepplerus och hwem som elliest känner mig hälsas af min kiäraste h. Bror hörsamste trogna tienare

Carlsrona, d. 24. Nov. 1743.

A. J. Raab.

11. Edle och Höglärde H:r Philosophie Adjunct min Högt:de
H. Broder.

Jag tackar hörsammast för min h:r Broders högt:de skrifwelse af d. 29. nestl. och benägnaste lyckönskan till den mig i nåder wederfarne befordran och till förlåfningen.

Samma slags hugnad och uprättelse önskar iag min h. Bror af hiertat, och då iag med mycken fågnad såg mig af min k. Bror ihogkommen, hoppades iag något så angenämt tillika få förnimma; men iag nödgades i stället see, att kalcken än intet är utdrucken; doch låfwad ware den ewiga kärleken, som med sin faderl. aga bewisar sitt öma hiertelag, och till ingen annan ände lägger oss en börda uppå, än att sielf hielpa dragan. Hans nådiga hielpetimma för min k. Bror lærer då wara aldra närmast, enär liknelserne till dess annalekande och tålmodet den att afwänta som mäst synes förswinna, dermed att öfwerlyga oss det han allena giör all hielp, som på jordene skier.

Jag hade elliest ibland de flere anmodat h:r amm:ts cammarrådet von Lang, som nu wistas i Stockholm och biwistar Kongl. stats commissionen, att arbete på min h. Broders lycka, det iag och wet, både att han giordt, som och att det intet hade warit fruchtlöst, om det för denne gången annorlunda warit beskiärtdt.

Min upresa till Stockholm beror elliest på hans hemkomst, som förmodas skie så tidigt i Maji månad, att iag om Gud så behagar, kan wid slutet deraf wara i Stockholm och i nästa månaden i Herrans namn winna den närmare föreningen. Men huru skulle min glädje fördubblas, om iag då deruppe finge se och omfamna min k. Bror, ty intet förekommer det mig likt, att ungdomens underwisning får under Finlandz frihets åhr mindre wårdas, än elliest, och således icke heller att de lediga professionernes besätjande och förslagerne dertill få uppskiutas, hwaraf iag altså, om Gud will, lærer kunna wänta detta stora nöijet, till äfwentyrs och det, att min h. Brors lyckel. gåfwa att skrifwa vers wågar en liten stund på ersätningen af den swåra förlusten, som min h. Bror förl. åhr uti ett så ganska uplyst och låfwärdt måt yttrade sig öfwer.

Att min kärlek och erkiänsla allenast yttrat sig i orden, rår iag intet före. Jag seer och intet än någon större rymbd, än i hiertelagets uprichtighet. Min k. sisters härwarelse är för mig

så nyttig och hugnel., som tyngden af mitt stora hushåld för henne kiänbad (*sic!*). Det senare är och endast orsaken, att min k:e Bror saknar de många kiärlekes betygelser af hennes egen hand, som hon med tusende hälsningar bedt mig, men iag ej hinner anföra. — — — hörsamtrognaste tienare

Carlsrona, d. 21. April 1744.

A. J. Raab.

12. Edle och Höglärde H. Philosophiæ Adjunct, min kiäraste
H. Broder.

Fastän den till min h. B:r lemnade hörsamma notificationen om mitt bröllop, som i Jesu namn gick för sig d. 16. Junii nestl., gaf mig anledning att tro, det min h. B:r lärer funnit, att bröllopskrifften, som under d. 14. dito benägnast låfwades, skulle komma för seent, har iag dock ej warit derom så säker, at iag icke med detta upskiutit till min och min k. hustrus afresa härifrån, som om Gud will, skier d. 16. hujus. Icke desto mindre har det warit långt ifrån mig, att iag icke bewakat min h. Brors rätmätiga lycka effter all min lilla förmågo. Jag har fördenskuld tagit mig den friheten att på bästa sättet recommendera min h. Bror hos deras excell:cer, som nu äro hemma, serdeles h. gref Carl Gyllenborg, h. gref Johan Gyllenborg, h. baron Cederholm, som straxt swarade mig, att min h. Bror war den, som man till ett professorat i Åbo mäst hade att reflectera på, h. baron Åkerhielm, h. Anton Wrangell. Denne herren effter han intet kiände richtit, så lemande iag honom, ehuru ogiärna det siedde, min h. B. dråpel. predikan och den trychta parentat. öf. högst sal. drottning etc.

De låfwade alla ganska godt, äfwen så h. cancell.rådet, baron von Otter, och att h. professor Brovallius intet är emot min h. B:r, kan såwäl slutas af det föreg:de, såsom och deraf att han skickat h. assess. Löfvenskiöld min h. B:s verser öfr. H:s Kl. Höghets födelsedag. Bem:te h. assessor låfwar bli nu h. B:s commissionaire, om så behagas, och därmed förslaget dröijer, så att h:r secreteraren Lagerberg, som kommer hemb i Sept., hinner wara tillstädes, så gör han äfwen sin flit, om min h. B:r skrif. honom till, fastän

han har mycket att giöra. H. secret. von Döbelln är på landet. Wälsignelse står allena hos Gud. Mitt hierta är så som min B:s. Min k. hustru hälsar på det uprichtigste. Jag lef. och dör min kiäraste h. Broders hörsamma

Stockh., d. 13. Julii 1744, i största hast.

A. J. Raab.

13. Edle och Höglärde H:r Mag. och Philosophiæ Adjunct.
min högt:de H. Broder.

Min herr Broders kiärkomne bref på Stockholm fägnade mig mycket. Jag talte wid åtskill. i anseende till min h:r Bror, men då kunde intet mera tillgiöras. Nu sedan h:s exc. gref Thessin blif. Åbo academies cantseller, så upwaktar iag h:s excell. med denna posten för min h. Bror. Det torde wäl gå åt en månad eller 2 innan Hans Maij:t kommer tillbakars till Stockholm. H. öfwerstelieutenanten Pehr Kalling föllier nu Hans Maij:t och är en af de förnämsta favoriterne. Hans bror har en dotter af framl. h. biskoppen Langes dotter fru Anna Lagercreutz, afl. h. commendeuren Grubbes enckefru, som warit en besynnerl. god wän af min h. Brors sal. k. mor det hon äfwen ännu är af mig. Enär nu förslag för min h. Bror är insändt, så skulle iag råda min h. Bror att skrifwa bem:te h. öfwerstelieuten. till, och att lägga det under couvert till fru Lagercreutz; henne min h. Bror lærer behaga erhindra om ber:de wänskap och anmoda om ett godt ord hos öfwerstelieut., som kan mycket uträtta och är willig när han finner en god sak att understödja. De förnämsta skiälen å min h. Brors sida lærer min h. Bror intet glömma att nämna, icke heller uti bref till förbem:te hans excell. och flere. Min h. Brors almänt berömde qualiteter tala i det öfrige för sig sielf och Guds hielpetimme dröijer aldrig för länge, fastän det eij sällan seer så ut. Tillåtel. medel böra emedlertid eij försummas. Kommer min h. Bror till Stockholm, så bor bem:te fru wid Brunkeberg i Kallingska huset.

Hwad h. cap.lieut. Jägerschiöld sagt mig om min k. Bror har hiertel. gladt mig. Tänck den k. Guden har så fogat, att äfwen min syster skall tredie gången gifta sig. Den 24. hujus skall iag

i Herrans namn göra henne bröllop med expedt. secreteraren och Kongl. amm:ts collegii notarien h:r Gustav Adolph Mitler. Gud för Christi skull gifwe dem lycka.

Ehwad det lider, så hoppas iag wist den glädjen, att mer än på ett sätt få gratulera min h. Bror. Min k:a hustru och k:a syster samt alla anhöriga å denna orten hälsa min h. Bror hiärtel. Äfwenså med mig alla k. anförwanter och bekanta i Finland. — — — kiäraste Broders hörsamtrognaste tienare

Carlsrona, d. 20. Junii 1745.

A. J. Raab.

14. T. S. Min Högtärade K. H. Broder.

Jag har haftt den äran att undfå min h. Broders högt:de af d. 22. Maji och 19. Junii. Sorgen, som i det förra omröres, beklagar iag, men fagnar mig deremot, att liknelserne till min h. Broders så länge sedan wäl förtiente befordran omsider blifwa önskel., ehuru än med fruchtan bemängde, som alltid wid sådane tillfällen är medtäflare. Utgången kommer allena ifrån Guds hand. Gud wet om mitt lilla biträde kan räknas ibland medlen. Det bästa lærer wara min h. Broders förtienst och att han fattat den goda resol., att sielf resa till Stockholm.

J 14 dagar will iag ännu wänta, om iag icke dessförinnan har den äran af min h. Bror wissare att få weta, på hwilcket förslag han kommit, att dereffter kunna lämpa mine bref, som iag i annat fall lika fult då låter afgå under h. amm:ts capitainen Kallings couvert. Han bor wid Norremalmtorg på Brunkebergs sidan, är wän till sal. biskop Langs dotter, fru commendeurskan Grubbe, som war besynnerl. wän till min h. Broders sal. k. moder, och lika som hon har samma hiertelag för mig, så lærer hon det ock snart fatta för min h. Bror. Bem:te capitaine är broder till h. öfwerstelieutn. Kalling, som har den nåden att wara Hans Kgl. Majj:t favorit. Min k. Bror finner sielf uträkningen, och lærer altså wid ankomsten till Stockholm på berörde ställe, där frun, mågen och hans bror bo tillhopa, göra besök, där skall Bror finna för sig, om Gud will, mitt bref så till k. Bror, som till deras excellencer Anton Wrangell, gref Johan Gyllenborg och gref Thessin,

h. assessor Löfvenskiöld och h. secret. Lagerberg, som dem då kunna tillställas. Det torde intet skada, om min h. Broder äfwen upwaktade h:r håfmarskalken Broman, och sökte hans förord, min bekantskap hos den herren går intet så långt, att iag derom kan skrif.

H. statssecret. Boneauschiöld, och de herrarne af rådet, som hafwa touren att komma i cabinetet, det min h. Bror i Stockholm får höra, lärer min h. Bror äfwen partiel söka, men annars samtel. deras excellencer. Underdåniga upwachtningar hos Hans Kongl. och deras H. Högheter kan äfwen giöra godt. J Kallingska huset lära inga goda anledningar saknas. Några verser giöra ibland mer, än man tror, när man råkar lyckel. på. Doch det som kommer ifrån lärdt folck af det slaget, som det intet är så sälsynt, så wet iag intet om det just wore rådel. — — — hörsamtrogne tienare

D. 29. Junii 1746, i största hast.

A. J. Raab.

In margine: Har min k. Bror något exemplar igen af den predikan iag fick och sedan nödgades bortgif., så war så god och tag den med till Stockholm, då iag wid tillfälle genom min h. Brors benägenhet kan wänta den hit.

15. Edle och Höglärde H:r Professor, min kiäraste H. Bror.

Toivottaa onnea sen johdosta, että Mennander on nimitetty professoriksi, josta juuri saanut Tessiniltä tiedon. — Lyckönskar med anledning av Mennanders utnämning till professor, varom han just fått vetskap av Tessin.

— — — hörsamste och trognaste tien.

C., d. 12. Oct. 1746, i största hast.

A. J. Raab.

16. Högårewördige och Höglärde H:r Professor, min högt. kiäraste H. Broder.

Toivottaa edelleen onnea. — Önskar återigen lycka.

Jag har wäl fåt första rummet på Kl. amm:ts coll. förslag till amm:ts cammarrådsembetet effter h. landshöfding Dalman, men

som den 3:die på samma förslag h. secret. Lindenstedt hafft tillfälle, att skaffa sig dubbla föreskrifter af riks:s höglofl. ständer, så har iag föga hopp, att det denna gången lærer för mig lyckas. — — —
Käaraste H. Broders hörsamstetrogna tienare

C., d. 14. Maji 1747.

A. J. Raab.

Fru Syster förmäles eij. Om min h. Bror har tid att underrätta sig när råg, smör och andra sådana waror till besynnerl. qvantiteter för skiäligt pris wancka där å orten, och min h. Bror då täckes mig derom förståndiga, så kunde det inträffa att Kl. amm:ts coll. genom min h. Bror eller någon annan, som min h. Bror skulle behaga föreslå, torde skrida till dylik uphandl. och egne fartyg till afhämtning affärda; man plägar elliest om sådant correspondera med h. landshöfd. i orten, och ibland med någon commissionaire.

17. Högärewördige och Höglärde Herr Professor,
min högt. K. Broder.

Valittaa suruaan Mennanderin vaimon kuoleman johdosta, josta saanut tiedon 6. IV. p:tystä kirjeestä. M:n lanko siht. Paléen, käynyt hänen luonaan. Pyytää vieläkin edell. kirjeissä mainittua M:n saarnaa. — Kondolerar med anledning av Mennanders hustrus död, varom han blivut underrättad i brev av den 6. IV. Mennanders sväger, sekr. Paléen har besökt honom. Begär ännu Mennanders predikan, omnämnd i tidigare brev.

Kunde iag tiena igen, så gjorde iag det med nöije. Jag sände nu nyl. den 3:die i ordningen af mina söner, Axel Engelbreckt, till academien i Lund. Han är wäl eij mer än 11 åhr gammal, men har en besynnerl. lust att läsa. Jag wille önska, att iag wore så när Åbo. Min älsta son om 18 åhr är constapel här wid K. amm:tet, och den andra lär styrman. 2:ne söner af sidsta gifftet äro om 4 och 2 åhr, dessutan 3:ne döttrar af första giftet. Lefwer wår gl. redliga h. Keplerus ännu, så beder iag wid tillfälle oändel. hälsa honom, äfwenså andre k. wänner och anhöriga ifrån min högt. käraste h. Broders hörsamst och trognaste tienare

Carlscrona, d. 3. Maji 1749.

A. J. Raab.

18. Högärewördige och Höglärde Herr Professor,
min högt. kiäraste H. Broder.

Kiittää 4. I. 1750 p:tystä kirjeestä sekä M:n lupaamista painotuotteista. — Tackar för brevet av den 4. I. 1750 samt för de av Mennander utlovade tryckalstren.

Kiäraste h:r Broders hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 25. Jan. 1750.

A. J. Raab.

19. Högwyrdige och Höglärde Herr Doctor och Professor,
min högt:de K. Broder.

Med den hörsammaste tacksägelse iag nu har den äran att aflägga för min h:r Broders upbyggel., lärde och witra arbeten min h. Bror benägnast behagat sända mig med herr capitainel:t Stålhansk, har iag drögt till något lägl. tillfälle, men minst förmodat att det skulle blifwa så sorgel, som min k. dotters medfölljande wid handen gifwer. Effter detta nu rörer mitt hus, fastän på ett sorgel. sätt, så måste iag vidare berätta, att iag har en död son, och utom den nyl. blefne enckan, som lichwäl, Gudi lof, är lemnad i wäl-mågo, 2:ne ogiffra döttrar samt 7 st. söner, neml. en am:ts lieutenant, en am:ts constapel och 4 små jemte en om 15 åhr, student i Lund, som iag i wår, om Gud will, torde skicka till Greifswald. Jag har offta tänkt på huru lyckel. han woro om han kommo under min h. Brors uplyste handledande — — — Jag har af de tryckte tidningarne sedt, att min h. Bror för en tid sedan blifwit förflyttad till den theologiska faculteten. Saknaden är stor på det förra stället, men det närwarande ämnet så mycket dyrare. Af Herranom är det skiedt, af hiertat har iag önskat och önskar lycka, — — — S. T. min högt:de älskel. h:r Broders hörsammaste och trognaste tienare

A. J. Raab.

Carlsrona, 22. Aug. 1753, under distraction af begrafnings anstalten.

20. Högärewördige och Höglärde H:r Doctor och Professor,
min högt. kiärate H. Broder.

Kiittää Mennanderin 14. IX. 1753 p:tystä kirjeestä, valittaa surua tämän äiti-puolen kuoleman johdosta. Kirjeenkirjoittajan perheessäkin ollut sairautta. Kiittää M:a suopeudesta poikaansa Axel Engelbrektiä kohtaan kertoen tämän suunnitelmista. — Tackar för Mennanders brev av den 14. IX. 1753, beklagar sorgen med anledning av dennes styvmors död. Även i brevskrivarens familj ha inträffat sjukdomsfall. Tackar Mennander för hans bevägenhet mot sin son Axel Engelbrekt och berättar om dennes planer.

Min aldrakiärate H. Broders hörsammaste och trognaste tienare
Cc., d. 6. Oct. 1753. A. J. Raab.

21. Högwördige och Höglärde H. Doctor och Professor,
min högt. k:ste H. Broder.

Kiittää 14. XI. 1754 p:tystä kirjeestä, kertoo poikansa Axel Engelbrektin suunnitelmista. — Tackar för brevet, dat. den 14. XI. 1754, berättar om sin son Axel Engelbrekts planer.

Axels resa till Åbo lärer då kunna uppskiutas till 1756 om sommaren och ett muntel. samtal, som för mig blefwe alt för kiärt, lärer då wid riksdagen det öfriga kunna afpassa, doch alt, som Gud behagar. Mine bägge älsta söner äro nu am:ts lieutenanten. — — Min högt. aldrakiärate H. Broders hörsammaste och trognaste tienare

Carlscrona, d. 24. Nov. 1754. A. J. Raab.

22. Högwördige och widdberömde Herr Doctor och Professor,
min högtärade k. Herr Broder.

Ilmoittaa nuoren tyttärensä Christina Barbaran (varusmestari von Schantzin lesken) kuolemasta. — Meddelar om sin unga dotter Christina Barbaras död (änka efter tygmästaren von Schantz).

Min högtärade k. Herr Broders hörsammaste och trognaste tienare

Carlscr., d. 17. Maji 1755.

A. J. Raab.

Apost. Jag har väntat på någon lägl. tid att hörsammast tacka för min kiäraste Herr Broders benägnaste af d. 4. Jan. nestl., och nu lyckas det intet bättre.

Axel, som skrif. det föregående och förmäler sin ödmiuke wördnad, kom nyl. hem ifrån Lund. Med första siölägenhet, will Gud, går han åt tyska sidan och till Gripswald, men ämnar sig emot hösten tillbakars. Jag lærer haf. mer än swårt att på några weckor blif. lös ifrån kl. coll., men af många andra skiäl seer iag intet, att det, som hälsan och lifstiden förlänes, kan nekas mig, och under dessa wilckor, som stå i den k. Gudens hand, blir min resa till riksdagen wiss, åtminstone för ett par månader. Så wida föllier och Axel då med, och kanskie får besöka Upsala till dess den lyckan, som i anseende till min H. Broders stora ädelmod långt säkrare wäntas i Åbo, kan närmare påtänckas. Hwad wore det wäl eij ochså på min sida för en stor glädje, att få see och omfamna min Herr Broder; men min kiäraste Herr Broder har så gunstigt och på så rörande sätt behagat röra derom, som iag icke med ord utan allenast till hiertelaget förmår beswara. Den k. lilla Brodren hälsas oändel. äf. som alla mina förmäla deras wördnad.

23. Högwördige och Widtberömde Herr Doctor och Professor,
min högtärade k. Herr Broder.

Ilmoittaa, että hänen tyttärensä Eva Dorothea ja veistämönkomissaari Niklas Lundberg vihittään avioliittoon 28. IX. 1755. Kirjeenkirjoittajalle syntynyt 8. IX. tytär, joka saanut nimen Christina Barbara, ja jonka kummiksi Mennander on ilmoitettu. — Meddelar, att hans dotter Eva Dorothea och varvskommissariens Niklas Lundberg sammanvigas den 28. IX. 1755. Åt brevskrivaren har fötts en dotter, som fått namnet Christina Barbara och till vars fadder Mennander blivit utnämnd.

Hörsamste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 11. Sept. 1755.

A. J. Raab.

Apost. Först i Octob. månad ärnar iag, om Gud will, mig up till riksdagen, och wäntar där ingenting, som kan likna den förmodade glädjen, att få omfamna min Herr Bror. Deraf föllier hwad det

will säga, om min H. Bror effter all liknelse och min hiertel. önskan, snart blir biskop, hälst iag har alla anledningar att wara säker, det min H. Bror genom Guds nåd blir en biskop effter Christi sinne. Axel tager iag med mig, att framdeles blifwa delachtig af min Herr Broders ömhet, att ochså giöra efftervärlden lyckelig.

24. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellaire,
min högt. käaraste H. Broder.

Kiütüü Mennanderin 26. IX. 1758 p:tystä kirjeestä. — Tackar för Mennanders brev av den 26. IX. 1758.

D. 15 i denna månad kom en min k. dotter till Stockholm, som är gifft med am:ts warfscommissarien Nils Lundberg. J anseende till den tienstens trägenhet sökte och want han transport till am:ts krigsmans cassæräntmäst. tiensten i Stockholm effter assessoren Walgréen. De hafwa en liten son och blifwa häreffter där boendes. Min älsta son am:ts capit.-lieut. Sal. Fred. R. fölgde bem:te sin syster dit, men komer snart hit igen. Min yngre dotter jungfru Johanna Beata R. blef för någon tid sedan i Herrans namn förlåfwad med am:ts commiss. Samuel Löfvenskiöld, som har wacker fastegendom i Skåne. Jnnom årets slut täncker iag, om Gud will, giöra bröllop åt dem. — — — Hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 26. Oct. 1758.

A. J. Raab.

25. Högwyrldige Herr Doctor, Biskop och Procancellair,
min högtärade H. Broder.

Kymmenennen, Karl-nimisen poikansa kummiksi ilmoittanut Mennanderin. — Mennander utnämnd till fadder för hans tionde son, som fått namnet Karl.

Hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 14. Dec. 1759.

A. J. Raab.

26. Högwyrdige Herr Doctor, Biskop och Procancellair,
min högtärade k:ste H:r Bror.

Lupaa Mennanderin 17. II. p:tyn kirjeen johdosta koettaa tukea Lauri Pryssin kommissarien Lundberg. På M:s begäran lovar han stå doktorinnan Bergius till tjänst. Verkat för Lars Pryss' bästa.

Min gunstige herr Bror, haf den gunst för min k. måg warfscmissarien och räntmäst. Lundberg och skydda för honom de ohemula beswär, som den andra bilagan utwisar och wederlägger. Några ord af min h. Bror med wanl:t efftertryck till de herrarne i högl. secreta deput:n, som äro af högwyrdige prästeståndet, och flera wänner lära deruti göra tilfyllest, jemte det vidare krafftiga understöd, som kan finnas nådigt.

Detta recommenderar jag på det aldra högsta och aldrahörsamast jemte det jag med all uptänkelig erkänsla, högsta förbindelse och den fullkomeligaste högaktning oaflåtel. har den äran att wara — — — ödmiuke och trognaste tienare

Carlscrona, d. 26. Febr. 1761.

A. J. Raab.

Apost. Sorgen beklagar iag mycket, men fägnar mig derhos hiertel. öfwer den unga k. Brodrens wälmågo. Wid tillfälle torde iag genom h. Lundberg få weta, huru gl. han nu är. Om min h. Bror effter sin uplyste insicht täckes å ena sidan anse, huru de många siöustrustningarne, som sedan sidsta riksdag härifrån äro giorde, blifwit förrättade med en färdighet och drifft, hwarpå de framfarne tider knapt kunna framte exempel, deröf. Kl. M:t genom åtskillige bref på ett lika oförliknel. nådigt sät berömt Kl. am. coll. nijt, och åter å den andra gif. acht på den upmuntran och erkiänsla dess ledamöter af många nu erfara, så lærer min h. Bror bättre kiänna igen tiderne. Min h. Bror torde doch för samwetets och rikets skull täckas af h. vice amiralen Lagerbielke eller h. schoutbyn. Psilandersköld eller h. cammarrådet Bergenhielm, såsom owäldiga, erfarne och pålitel., wid tillfälle enskijlt och förtrol. täckas fråga effter de osynlige el:r dälde anledningarne, på det min h. Bror så mycket tryggare kan wällia de för Guds ära och riket gagneligaste riksdags mått och dem äfwen genom sina wänner befordra; detta skrifwer iag doch endast i ett wördsamt förtroende och såsom nu frånwarande deruppe, tillika innesluter mig sielf i min h. Brors wenl. kiärlek, ömhet och gunst wid alla förefallande tillfällen.

27. Högtyrdige Herr Doctor, Biskop och Procancellair,
min högtärade k:ste H:r Broder.

On kütöllinen Mennanderin tehokkaasta avusta veistämönkomissaari Lundbergille. M:n pyynnöstä lupaa olla avullinen tohtorinna Bergiukselle. Toiminnut Lauri Pryssin hyväksi. — Är tacksam för Mennanders kraftiga stöd åt varuskommissarien Lundberg. På M:s begäran lovar han stå doktorinnan Bergius till tjänst. Verkat för Lars Pryss' bästa.

Om nu bem:te fru doctorinna täckes nyttja denna utvägen, så framt inga lättare wid denna riksdagen blifwer föreskrifwen, så skall jag gerna bidraga till hennes nöje i detta mål alt hwad jag någonsin förmår. Min h. Bror gör alt för wäl som låter den unga Brodren, sin k. son nu till en början litet få se Stockholm och Upsala. Jag hoppas at touren en annan gång, [will] Gud, äfwen kommer till Carlscrona, som för Kongl. örlogsflåttans skull är märkwärdig, då han, om vår Herre beskär mig lifstiden, med hiertelig kärlek skall blifwa omfamnad af min högtärade k:ste h. Broders ödmiuke och trogne tienare

Carlscrona, d. 9. Jun. 1761.

A. J. Raab.

28. Högtyrdige Herr Doctor, Biskop och Procancellarius,
min högt. k:te H. Broder.

Då min k:ste h. Bror genom dess högt. af d. 24. nestl. behagat förekomma mig och äntå anse det samma såsom för litet, så får iag hörsammast tacka för en dubbel godhet.

Den Högsta giöre äfwen detta året och hela framtiden för min h. Bror och den unga k. Brodren på ömningaste sät wälsignade.

Att den unga k. Brodren är så snäll och hurtig gläder mig obeskrifwel. Han lærer wäl nu snart wara så gammal, att han för det första beser sitt fädernesland, och då lærer denna orten räknas ibland dem, som intet förgätes. Hwad glädje blefwe det icke för mig, att wid samma tillfälle få omfamna honom.

Somt af förl. års händelser innom mitt hus, som bilagan utwisar, lærer iag haft den äran före att berätta. Till det öfriga har iag ej haft tid. — — — Hörsammaste och trognaste tienare

Carlscrona, d. 7. Jan. 1763.

A. J. Raab.

P. M. Förlt. år 1762 d. 15. Februarii föddes mine 2:ne söner Axel Engelbrecht och Adolph Fredrich.

D. 30. Julii hädankallade den Högste min k. son capitainelieutenanten h. Salomon Fredrich Raab.

D. 15. October förlåfwades och d. 30. d:o sammanparades min k. hustrus systerdotter och min fosterdotter Fredrica Ulrica Gerdes med h. directuren Önort Joh. Gran.

D. 20. November afled min lilla son Carl Raab.

D. 20. Dec. 1761 erhöit h. cammarrådet Mittler på derom giord ansökning afsked ifrån sin secreterarebeställning i Kongl. collegio med fören:de caractere utan ansökning, samt får derhos behålla fulla lönen effter den nya staten.

29. Högwyrdige Herr Doctor, Biskop och Procancellaire,
min högt. k:ste H:r Broder.

Till Hans Kl. M:t låter dess am.coll. för mig afgå en sådan underd. föreskrift, som den ena bilagan utmärcker.

Hos riksens höglofl. ständer täncker iag, will Gud, genom beswär öfwer prejudice äfwen söka befrämja, hward derigenom påsyfftas, neml. befordran ifrån det swåra am:ts wäcket, hwarwid iag, som offta i Kl. coll. bestridt 3:ne ledamöters dryga göromål tillika, intet förmår längre uthärda, hälst iag redan är tämmel. nära 62 års ålder.

För am:ts instructionernes förbättrande föreslog coll. mig i sidsta riksdags berätt. till någon hederl. belöning.

Det skier nu å nyo, effter derpå då icke ens fölgde swar, fastän ämnet är så wigtigt, att det tillförne syslosat de största och kostsammaste Kl. commissioner. Ett så mycket mera granlaga ämne, som det utan långl. förfarenhet och diup insicht uti ett så botnlöst haf intet rättel. kan pröfwas, mistag deri äro snart giorde, men botas swårl. Behöfs min ringa tienst därwid mera, så kan det för någon tid så mycket bättre skie, om iag förut blir hugnad med ett godt höfdingedöme eller nådig försäkran derom wid första öpning jemte werdergällning för det framfarne till min åsamkade skulds afbördande såsom ock nådigt tillstånd att framdeles till någon wärdig man under wanl. accords wilkor afstå embetet, när iag ej längre förmår tiena, då iag kan wänta ersättning för det anseenliga iag af egendom, som mig genom gifften och arf effter

en förmögen dotter tillfallit, har tillsat, jemte någon belöning för en lång tid, som då den mätes effter använde arbetsstunder till rikets sanskyldiga nytta, med fulla skiäl borde uträknas till dubbla tiensteår.

Min herr Brors ädle och rätsinte hiertelag är almänt bekant. Då iag nu lagt dertill min herr Brors gamla godhet och ömhet för mig, så har iag här vågat förtro min herr Bror mer än iag skrif:t eller täncker yttra mig till någon annan.

Om min herr Brors gunst är iag förut försäkrad, men till öfwerflöd beder iag derom aldrahörsammast, och att min h. Bror på alla nödiga ställen täcktes på det sättet lemna mig sitt krafftiga förord, som det afses bäst kunna lyckas om vår Herre så behagar, jemwäl att min h. Bror tächtes instruera min k. måg h. warfscommissarien Lundberg när min h. Bror afseer, att något äfwen genom honom kunde uträttas. De bewis som angå min långl. tienstetid, utgiöra en stor samling. En hop skall iag bilägga de beswär, som iag i wördsamt hopp om min h. B:s krafftiga understöd täncker, will Gud, att i urskilningen låta ingif:a. Af ett par papper har iag doubletter, som här biläggas till gunstigt nyttjande.

Detta alt skall iag wörda och med all uptänckel. tacksamhet i döden erkiänna med trogna förböner för min h. Bror och den k. unga brodren som hiertel. hälsas. Gud förläne min h. Bror och honom på detta nya året och beständigt ömnicasté måt af all sanskyldig lycksalighet, — — — Hörsammaste och trognaste tienare

Carlscrona, d. 3. Jan. 1765.

A. J. Raab.

30. Högwärdige Herr Doctor, Biskopp och Procancellarie, min högtärade och k:ste Herr Broder.

Om Kongl. örlogsflottan utgiör rikets trygaste förmur, wärn och försvar, så lærer ock am:ts jnstructionswärket, hwarefter altsammans skal styras, kunna räknas ibland rikets största angelägenheter.

Kongl. Maij:t har altså i de äldre åren tid effter annan giort ansenlig bekostnad på stora Kongl. commissionen, som arbetat detta

wigtiga ämnet; men då det i utöfningen wist sig, att ändemålet intet till fullo kunnat winnas utom långlig förfarenhet innom et så granlaga och widsträckt wärk, så har Hans Kongl. Maj:t mig owetandes, under d. 11. Jan. 1757 i nåder updragit mig am:ts jnstructionernes öfwerseende och förbättrande under Kongl. am:ts collegi profning.

Ehuru iag utom dess med fast omåtteliga syslor warit öfwerhopad, så har iag dok äfwen detta til en ganska anseenlig dehl redan i underdånighet fullgiort, hwarom Kongl. am:ts collegium i dess senare underdånige riksdagsrelationen äfwen giort omständelige underdånige berättelser af mig som i rikets tjenst under de aldra trälsammaste öfwerhopiga syslor redan för större delen tilsat hälsa, kraffter och egendom, underdånigst anmält til sådant nådigt understöd, som kunde sättia mig i stånd at genom den Högstas nådiga bistånd bringa det samma til fullbordan; men derpå har sedan intet nådigt swar följt.

Om bekymmer öfwer otilräckelig utkomst kunde förenas med et så granlaga wärks utförande, så wille iag ej nämna et ord derom; icke heller om någon mer än iag wore i liwet, som i långlig tid hanterat hela detta stora wärkets fast oräckneliga grenar, eller och om berörde ändemål kunde upfyllas utom en så grundelig och widsträckt förfarenhet.

Då nu saken intet angår mig utan riket, så tror iag wara min skyldighet at erindra, det Kongl. collegium äfwen i sin sidsta riksdagsrelation nämnt härom.

Jag ber derföre ödmiukeligen, at min herr Bror såwäl sielf, som genom sina wänner i höglofl. secrete utskottet gunstigast täcktes undersstödja at denna sak med ömhet nu öfwerwägas och så genast fult beswaras, at det tillika må kunna uplifwa mina af långlig och ouphörlig träldom i rikets tjenst helt utmattade krafter, hwarigenom min öfriga ringa förmågo bättre än eljest blir möjelig, må kunna swara emot den underdåniga nit och trohet för rikets bästa, som skal följa mig til grafwen. — — — Min gunstiga och k:ste herr Broders ödmiuke och trognaste tienare

Carlsrona, d. 20. Julii 1765.

A. J. Raab.

31. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtärade kiäraste H:r Broder.

Kiittää Mennanderia tämän toimenpiteistä hänen hyväkseen, josta kuullut m.m. amiraali Psilandersköldiltä. — Tackar Mennander för dennes åtgärder till hans bästa, varom han fått veta bl. a. genom amiral Psilandersköld.

Min gunstige och kiäraste h. Broders ödmiuke och trogne tienare
Carlserona, d. 2. Jan. 1766. A. J. Raab.

32. Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procanceller,
min högtärade kiäraste Herr Broder.

Kiittää Mennanderia samasta aiheesta kuin edell. kirjeessäänkin. Amiraali Psilandersköldiltä kuullut, että hän mahdoll. saa vielä jonkin edun. — Tackar Mennander för samma sak som i sitt föregående brev. Har hört av amiral Psilandersköld, att han möjligen ännu kan vänta sig någon förmån.

Öfwer den unga brodrens ankomst till Stockholm och at han will hålla tilgodo hos mina derwarande k. barn fägnar jag mig högeligen. Jag beder hiertel. hälsa honom med förmälan af min trogna lyckönskan til alla hans goda desseiner.

Mäst alla herrar biskopparne hafwa låtit nobilitera sine k. barn. Min herr Bror lærer då intet täckas obenägit anse, at jag högel. recommenderar min herr Brors så wälartade enda och k. son, tå samma förmån, hälst jag af mine k. barn förnummit, at han gifwer stort hopp om sig i längden. Det kåstar intet min herr Bror mer än tu eller trij ord til en nådig Konung. Några 100:de daler silf:r m:t måste wäl läggas dertil, men saken kan intet effteråt med flera 1.000:de d. s:rmt lika lätt, åtminstone intet lika snart hielpas. Gud låte wåre jämmerfulla tider sent sakna et så stort lius i församlingen, som wi af min herr Bror äga, hwarföre jag ock ej utan hjertel. fägnad förnam, at min herr Bror war nog när ärkebiskoppswärdigheten. Gud ske lof at wår tid står i Herrans hand, men det är också den Högstas nådiga wilja, at wi i tid skola beställa om wårt hus.

Min kära hustru och hemmawarande barn förmåla hjertel. hälsning och deras ödmiuka recommendation. — — — Min högtärade käraste Herr Broder[s] ödmiuke och trognaste tienare

Carlserona, d. 5. Junii 1766.

A. J. Raab.

**33. Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procanceller,
min högtährade k:ste Herr Bror.**

Iloitsee Mennanderin kotiutumisesta. — Gläder sig med anledning av Mennanders hemkomst.

J afseende på amiralitetets inqvarteringscassans förmån wille jag gierna tillskrifwa någon säker man af herrar handlande derå orten, enligt hosfölljande utkast, men som jag intet kienner någon af dem, så wet jag intet, om jag intet missbrukar min herr Brors godhet i fall jag hörsammast beder min herr Bror wid lägligit tillfälle benäget öfwerlemna samma utkast till någon pålitelig man, såsom wore det till honom skrifwit. Men afseer min herr Bror, at denne speculationen, som syfftar på publicie tjenst, intet passar sig för den orten, så lærer min herr Bror benägit tackas dermed innehålla. — — — Min högtährade k:ste herr Brors hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 23. Augusti 1766.

A. J. Raab.

**34. Högwyrdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtährade kiäraste H:r Broder.**

Kiittä Mennanderin 25. IX. 1767 p:tystä kirjeestä. — Tackar för Mennanders brev av den 25. IX. 1767.

Min gunstige herr Broders ädelmod går til en sälsynt högd, som på et så ynnestfult sätt förekommer mig uti min skyldighet.

Iag har af min k. dotter och måg i Stockholm flere resor med glädje inhämtat huru berömmeligen min h:r Brors enda ock kära son träder uti sin h:r Faders wärdiga forspår. Herren hielpe nådeligen honom ock oss alla genom denna farliga werlden. — — — Min högtährade kiäraste H:r Broders hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 17. October 1767.

A. J. Raab.

35. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtärade kiäraste H:r Broder.

Til följe af min herr Brors mer än kärkomne och wärdaste skrifwelse af d. 28. nästl:ne, har jag den äran at härhos öfwersända en fullmagt för h:r Carl Juslen, som här wid Kongl. örlogsflottan wärckeligen är den första i denna arten. Då saken följakteligen borde förut beredas, så öfwerlade jag derom med bror Jägerschiöld. Han hade wäl än intet fåt det öförmälte brefwet, men gick icke dess mindre hem til herrarne, och hade all möda ospard. Mäst wärkade likwäl Kongl. collegii ledamöters afseende på min käraste herr Broders betydande förord uti en billig sak.

Bemälte yngling lærer under sina sjöresor intet underlåta, at insända rapporter derom till Kongl. amiralitetscollegium, åtminstone et par gånger om året. När han kommer till någon utrikes ort, der swensk minister eller consul finnes, så aflemnar han till honom brefwet, då det utan kostnad kommer fort. Wid sådana tillfällen lærer han intet förgäta at anhålla om lön wid första öfning, och sedan frambättre om vidare ihogkommelse. När han förutser på hwad ort swar lærer kunna träffa honom, så bör han det tillika anmäla, hwilket dock intet behöfwes, innan han någon tid med den upmärksamhet farit til siöss, at han kan wänta vidare ihogkommelse, hwartil det äfwen lærer bidra, när det så passas sig, at han kan insända hederliga bewis af en eller flere, med hwilcka han farit.

Om han intet redan lärt navigationen och sjöartilleriet, så lærer han ej försumma det om han någon winter måste wistas i land på sådan ort, der det skie kan.

Civile ledamöter i Kongl. am:ts collegio hafwa wäl intet at giöra med militairetiensterns besättjande med mera dylikt, men om lifstiden förlänes, lærer jag ej underlåta at vidare så mycket jag förmår söka befrämja hans bästa. — — — Min högtärade käraste herr Brors hörsammaste och trognaste tienare

Carlsrona, d. 17. November 1768.

A. J. Raab.

**36. Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procanceller,
min högtärade käraste Herr Broder.**

Saanut M:n 13. I. 1769 p:tyn kirjeen. Hyvää uutta vuotta! — Fått Mennanders brev av den 13. I. 1769. Ett gott nytt år!

Min högtärade käraste herr Broders ödmiuke och trognaste tienare
Carlsrona, d. 26. Jan. 1769. A. J. Raab.

**37. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högt. kiäraste H:r Broder.**

Jag hoppas min herr Broder nu lyckel. anlönt till Stockholm och önskar af alt hierta Guds nådiga och krafftiga hielp till det förestående högstwigtige riksdagsarbetet.

Om iag intet misbrukar min kiäraste herr Broders godhet, så wägar iag på Kongl. am:ts coll. wägnar utbedja mig min h. Brors gunstige förord hos hans excell. h. riksrådet Reuterholm eller någon annan af deras excell:cer, som sittia i k. just. rev., att snart få ett godt utslag ang:de sökt utmätning hos 3:ne handlande, som caverat för förskätter, som direct. Gran af Kl. am. upburit. Sielfwa saken är detallerad i ett underd. bref till K. M:t af d. 7. Junii, hwaraf en afskrift föllier.

En annan bilagd afskr. af ett h. Kl. secr. Dahlins bref till mig wisar huru rätwis saken är, men då löfftesmännen, som caverat som för proprie skuld, willia slingra sig derifrån, så äro de så grofwa, att de willia skiuta skulden på Kl. coll., och om saken intet snart blir afgjord, så lära de genom denne stadsens riksdags fullmächtige söka än längre förhala tiden, då cronan emedlertid saknar penn:r.

När min h. Bror täckes litet se på desse papper, så kan det intet undfalla min h:r Brors uplyste insicht att finna det lagen är på Kl. coll. sida.

Bem:te Gran war ansedd för märkel. rik och min k. hustrus systerdotter blef för någre år sedan gifft med honom, då det ansågs för ett lyckel. partie, men utgången har sedan beklagel. wist wederspelet; de almänna olyckel. hwälfningarne äga deruti mycken del, men Kl. coll. har intet låtit honom få det minsta förskåt utan ful-

giltig borgen. Saken angår intet mig mer än hela Kl. coll.; dock kan iag enskijlt förtro min h:r Bror, att af ömhet för cronans rätt brukade iag äfwen för min enskijlte del all möijel. försichtighet; men som iag använder all min tid i cronans tjenst ock kommer sällan i sällskap, så försporde iag ingen fara wara på färde, hälst cautionisterne sielfwa tego stilla, och således kan wäl ingenting wara rätwisare, än att de nu sielfwa upfylla bristen.

Samasta asiasta edelleen, mutta ei olennaisesti uutta. — Åter om samma sak, men ej något väsentligt nytt.

Min aldrakiäraste h. Broders ödmiuke och trognaste tienare

Carlsrona, d. 23. Mars 1769.

A. J. Raab.

Till Herr Landshöfdingen Raab.

Jemte wördsamste tacksäjelse för den gunstiga skrifwelsen af d. 12. hujus, får jag ödmiukast avertera, at i conferencen med Kl. statssecreteraren Rozier gick alt till nöje. *Han insåg at cautionerne quæstionis icke kunde inskränckas till någon wiss del af lefwerantsen, och följagtel. ej till någon wiss del af summan, utan till contractets fullgiörande i sin widd, för så stor del, som löfteskrifterne lyda.*

Som lagkarl saknade han den formaliteten af hofrättens protocollers insändande, hwilcket han dagen derpå anmälte i rådet och med samma post dem infortrade. Han blir en wärckel. pålitel. referent. Hans exc. ger ock efter hand det biträde och förord, som saken kräfwer, och af bägge delarne bör man lofwa sig det bästa.

Päivämätön. — Utan datum.

D. Dahlin.

38. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procancellor,
min gunstige och kiäraste H:r Broder.

H:r viceamiralen von Rajalin, som nu hemkommit, fägnade mig med min kiäraste herr Broders wälmågo, som den Högsta nådel. tächtes låta bli beständig och i ömnigaste mått tilwäxande.

Han mente wäl elliest, att sedan iag i Oct. m. 1767 stod på presidents förslaget i Kl. camarrevision, i nestl. Jan. m. på landshöfd. försl. i Westmanland, och i Mars m. innehade första rummet till en lika ledighet i Wästerbotn, hwarigenom iag effter lagarne är sielfskrefwen till det i Södermanland nu ledig blifne länet, som

iag ärnar, will Gud, i underd. söka, så borde iag sielf resa up, men iag tycker, att iag dermedelst endast skulle gifwa mina medsökande anledning till upmärksamhet och biwägar, hälst denne ledigheten intet blir lagständen förän med Junii månads utgång, så att iag icke ens förrän Junii lærer behöfwa sända in suppliqven.

Kl. M:t skall wäl blifwit förebracht, som woro iag årcklös, men då alla, som härifrån orten biwista riksdagen, kunna intyga wederspelet, så förfaller detta af sig sielf, och sielfwa lagarne utgiöra hufwudsaken. Herrarne här wid wärcket lära wäl ogiärna willia släppa mig, men iag har tient öfwer 50 år och deraf på det aldraträlsammaste sätt tilbracht 26 år, såsom ord. ledamot i Kl. am. col., under hwilcken tid alla andra dess ledamöter flere g. blifwit ömsade. Jag skulle altså då först blifwa årcklös, om den rättigheten till förlossningen härifrån, som Gud och lagarne nu mig förlänt, emot all förmodan blefwo mig afskuren, då det snart kunde hända, att iag omsider stupade under ett ok, som är mycket närmare än ett landsh.embete.

Jag befarar derföre intet, att någon lærer öfwerdraga sig en så swår synd; doch som ingen ändå finnes wid riksdagen, hwilcken med lika uprichtig ömhet lærer antaga sig min rätt, som iag wist wet, att det skier af min h. Bror, så beder iag aldrähörsammast om min herr Brors krafftiga förord hos Hans Kongl. Maj:t wid lägl. tillfälle, gunstiga bistånd på flere nödige sätt och mogna råd, om desse mina tanckar intet till alla delar passa sig med ställningen.

En sådan förändring, som iag söker, serdeles med sielfwa flytningen, blir utom dess kostsam. Således afstyrcka mina wilckor att öka utgiffterne med någon onödig resa, och om den skiedde, torde min afsaknad på den korta tiden bli här i Kl. coll. så kiänbar, det flere heml. försök giöras att hålla mig qwar.

H:r amiralen Psilandersköld, som min h. Bror dagel. träffar i höglofl. secrete utskåttet, är min uprichtige wän och gynnare. Ehuru ogiärna han släpper mig, har han doch försäkrat att förswara och bewaka min förbem. rätt, hwarom min h. Bror fördenskull gunstigt lærer, när det finnes nödigt, med honom täckas öfwerlägga. Denne bewakningen lära äfwen detta Kl. am:tets riksdags fulmächtige h. com. cap. von Gertten och h. capit. Grubbe, hwaraf den förra är min första sal. hustrus cousin, och den senare broder

till min andra sal. hustru samt drifwande,¹ sielfmante sig antaga, men iag håller betänckel. att dem derom tilskrifwa, ty att de intet kommit i secrete utsk. gör mig deruti twehogse; men som min swåger capitainen wid guardet h. I. E. Rydingswård står wäl wid Kl. hofwet och hos dess wänner, så har iag redan för detta honom härom tillskrifwit.

Jag gifwer min h. Bror det ena med det andra wid handen i det hoppet att min h. Bror benäget nyttiar de tienligaste medel.

Då iag redan under d. 23. nestl. Martii incommoderat min h. Bror med en sak, som nu mera intet så brot kan påtänckas, beder iag desto mera ödmiukel. om tilgifft i detta mål, men iag litar på min h:r Brors ogemena ädelmod, bepröfwade gunst och gamla godhet för — — — kiärate h. Broders ödmiuke och trognaste tienare

Carlscrona, d. 20. Maji 1769.

A. J. Raab.

39. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procancellor,
min högtärade käraste Herr Broder.

Kiittää Mennanderin 24. V. 1769 p:tystä kirjeestä. Kertoo hänelle tehdyistä tarjouksista ja siirtomahdollisuuksista toiseen virkaan. Iloitsee nuoren Mennanderin aateloimisesta. — Tackar för Mennanders brev av den 24. V. 1769. Berättar om honom erbjudna förmåner och om förflyttningsmöjligheter till en annan post. Gläder sig över den unge Mennanders nobilisering.

Min högtärade käraste herr Broders ödmiuke och trognaste tienare

Carlscrona, d. 3. Junii 1769.

A. J. Raab.

40. Högwärdige H:r Doctor, Biskop och Procancellor,
min gunstige och kiärate H. Broder.

Kiittää Mennanderia 6. VI. p:tystä kirjeestä ja "suosiollisesta lupauksesta", jota ei tarkemmin selosteta. Kirjeenkirjoittaja saapuu pian Tukholmaan. — Tackar för Mennanders brev av den 6. VI. och för "det gunstiga löfftet", varom ej närmare meddelas. Brevskrivaren anländer snart till Stockholm.

Ödmiuke och trognaste tienare

C.cr., d. 15. Junii 1769.

A. J. Raab.

¹ Tämä sana epäselvä. — Detta ord otydligt.

41. Högwyrdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtärade kïäraste H. Broder.

Kiittää 2. I. 1770 p:tystä kirjeestä. Hyvää uutta vuotta Mennandereille, isälle ja pojalle! — Tackar för brevet av den 2. I. 1770. Önskar Mennander, såväl far som son, ett gott nytt år.

Ödmiuke och trognaste tienare

Cronoberg, d. 8. Jan. 1770.

A. J. Raab.

42. Högwördigste Herr Doctor, Arcekebiskopp och Procancellarius,
min högt. käraste Broder.

Sairastanut, vaikeata kirjoittaa, mutta ei voi olla sydämellisesti onnittelematta Mennanderin saaman enemmistön johdosta arkkipiispanvaalissa. — Har insjuknat och har svårt att skriva, men kan ej låta bli att hjärtligt gratulera till Mennander fått majoriteten vid ärkebiskopsvalet.

Ödmiuke och trognaste tienare

Cronoberg, d. 11. Sept. 1775.

A. J. Raab.

Axel E. Raabilta. — Från Axel E. Raab.

1. Maxime Reverende atque Amplissime Domine Doctor et
Professor.

Quæ Tibi est cura indefessa de educanda inventute patriæ in scientiis et litteris, quibus ad promovendam felicitatem publicam idonea reddatur, nec non quem mihi declarare Tibi placuit favor plane singularis, eo audaciæ procedere me jubent, ut rudibus hisce litteris certiozem Te faciam de ea quam inivi, studiorum ratione.

Ad celebrem, qua heic Upsaliæ floret, academiam, sub auspiciis domini professoris Ihre, iis invigilo studiis, philosophiæ nimirum morali, historiæ et eloquentiæ, quæ mihi in eo, quo reipublicæ inservire cupio, vitæ genere, utilia futura arbitror. Id quod Tuo imprimis, Maxime Reverende Domine Doctor et Professor, subac-tissimo judicio subjicere volui, spem fovens certissimam fore, ut

solito Tuo favore me meamque salutem amplectaris, si videris me non prorsus inutili modo tempus meum disperdere. Et hoc ut Te submisse peto, ita meum vicissim erit pro perenni Tuo flore suspiria fundere sincera, calidissima, ad urnam usque permansurus Maxime Reverendi et Amplissimi nominis Tui cultor humillimus

Upsaliæ, d. 14. Aprilis 1756.

A. E. Raab.

2. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

Sedan iag i October månad 1757 lämnade Upsala academie, har iag så wäl haft trägen tienstgöring i Kongl. am:ts collegii cancellie, som ock föreståt fiscalssysslan på den escadren, som förledit år kreutsade i Östersjön.

Under det iag således blifwit nyttiad wid publique giöromål, har iag mera än tilföre funnit, hwilcka lärdomsstycken äro nödwändigast til snar beforders winnande wid detta wärcket. Detta jemte en brinnande lust at förkofra mig i bokwett och de större framsteg, som et med åren mera mognat förstånd låfwar, hafwa hos mig upwäckt åstundan at ännu få använda någon tid wid academien. Ehuru fördelachtigt detta för mig wore, så ser iag dertil ingen möijelighet förmedelst trånga wilkor, som ingalunda tåla den dryga utgifft academiska lefnaden fordrar. Härom har iag med min k. Far öfwerlagt, som betagit mig alt hopp at vidare wistas wid någon academie, såframt iag ej kunde få något så tilräckel:t stipendium, at iag deraf jemte hälften af min lön, som är 100 d. s:mt, kunde subsistera. Men som det ej ståt at ernå, så har min Far erhindrat sig at Herr Doctoren och Biskoppen under sidsta riksdag til hälften gifwit honom det gunstiga löffte, at understödja mig med spisning och kammare i fall iag wore hugad at besöka Åbo. Han befalte mig fördenskull at tilskrifwa Högwördige Herr Biskopen och ödmuikeligen fråga huruwida et så ädelmodigt tilbud ännu stode mig öppet. Täcktes Herr Doctoren och Biskoppen härutinnan wara gunstig, så försäkrar iag at Herr Biskoppens godhet ej skulle på et owärdigt ämne användas. Detta wore för mig så mycket önskeligare, som iag då tillika hade tillfälle at i Kongl. hofrätten auscultera. I förra fallet hoppas iag ock at til lectioner och andra små behof kunna

komma ut med 100 d. s:mt på $\frac{3}{4}$ dels år. I händelse af höggunstigt bifall ärnar iag utwärcka mig Kl. collegii permission och i sommar anträda resan. Innan iag likwäl går i vidare anstalt härom, utbeder iag mig ödmiukaste med det första Herr Doctoren och Biskoppens gunstigaste swar på det ena och andra. Med diup wördnad har iag den äran at wara Högwördige Herr Doctorens, Biskoppens och Procancellairens ödmiukaste tienare

Carlsrona, d. 22. Martii 1759.

Axel E. Raab.

Eva D. Raabilta. — Från Eva D. Raab.

Högwördigste Herr Byskop, min nådiga Cousine.

Det war os rätt oförmodelig få den fägnaden så hastigt få höra härrare emot¹ alt hopp och utsende komma så fort, wilket gläder mig oändelig, samt tackar ödmiukkeligen för min nådiga Cousins gratieusa bref, som war ganska oförtient. Iag önskar nu ingenting högree, än att alt ännu aflopp så lyckelig som resan gick hurtigt. Jungen lærer man ej tå täncka på, emedan den är till spillo gifwen. Iag innesluter mig i min nådiga Cousins wärda ynest, samt med wördnad framhärdar Högwördigste Herr Byskop min nådiga Cousinses ödmiuka tienarinna

Stockholm, d. 13. Aprill 1769.

Eva D. Raab.

Antti Henrik Ramsaylta. — Från Anders Henrik Ramsay.

Högwördige Herr Doctor, Procancellair och Biskop.

Suosittelee pappismies Joh. Melanusta johonkin kappalaisen- tai kouluvirkaan. — Rekommenderar prästmannen Johan Melanus till någon kapellans- eller skolbefattning.

Hörsammaste tienare

Hellsingfors, d. 10. Junii 1764.

A. H. Ramsay.

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

Kristoffer Juhana Rappelta. — Från Kristoffer Johan Rappe.

Stockholm, d. 4. Oct. 1763.

Min egen Biskop.

Min resecamerat och jag ha nästan slitit ut en hyrwagn för at förekomma wärkeligheten af den tidning wij berättade wid wår bortresa. Aldrig ha wij arbetat med mera ifwer och mindre hopp. Ännu hwihlar saken men fruchtan wärdt, at det intet skier länge. Jag har bordt nemna detta emedlertid. Bättre fram skall iag gifwa wissare beskiel. Gud gifwe det måtte blifwa behagligt.

Rappe.

A tergo: Herr Doctoren och Biskoppen Mennander uti Åbo.

Kaarle Reiniltä. — Från Karl Rein.

1. Högwördige Herr Professor. Höggunstige Herre.

Den continuation af en Synopsis chronologiæ finnonicæ, som för Högwördige H:r Professoren jag flera resor hafft äran at nämna om, har wäl tu åhr sedan tänckt Högwördige Herr Professoren at tilsända, men dock intet giärna wågat Högwördige Herr Professoren med det enfaldiga at beswära. Likwäl som wår senior, H:r Henric Hideen, mig i sommars dertill å nyo persuaderade, så åtar mig dristighet samma continuation, som den nu i hastighet afskrifwas kunnat, för Högwördige Herr Professoren at ödmuikast framtee, först såsom till et prof, at utbedia Högwördige Herr Professorens höggunstiga omdöme, om detta är wärdt at blifwa almänt eller icke, warande jag lika nögd, hwad censur deröfwer giörs. Sedan ock till at blifwa höggunstigt underrättad, om biskoparne, i synnerhet wiburgenses, stå i rätt ordning, eller om någon är utelämnad, emedan ingen underrättelse kunnat ernås, om någon biskop warit emellan dem hos auctoren sidst nämnde *VIII Pietar Bromius*, och den här i fortsätningen först uptagne *Petr. Bång*. Dessutom beder i ödmuikhet Högwördige Herr Professoren täcktes höggunstigt anse det, som i de till hälften utsatte åhratahl saknas, el:r ock något annat wore felat uti. Om det Högwördige Herr Professoren skulle synas wärdt wara, at detta (*quod aliquid nihil est*) må widare utkomma, så wille och borde något lägga till, så om nu warande

biskop i Borgo som ock om annat. Det tryckta exemplaret af Synopsi hade nu medsändt, men råkade wara lefwererat till sin ägare h:r Hideen, men mins mig hafwa sedt et exemplar här af skrifwit hos h. h:r pastoren, mag. Hallenius, samt förwisso et jämwäl skrifwit, hos capellan uti Wirmo h:r Iacob Leistenius. Auctoren af Synopsi har mäst beflitat sig om rimmen i slutet, men som det säkert finnes ei wara finska runors rätta art, så är i fortsättningen utom wanliga initialbokstäfwernas (ja, ock stafwelsernas, der det skie kan) likhet ingen rythmus finalis observerad. Anhåller ödmiukast, at Högwördige Herr Professoren ei wille ogunstigt uptaga, det jag honom härmed så dierfft molesterar.

Härhos har äran följande i ödmiukhet at berätta: 1:o En ottondedels mihl neder om Seinäjoki by hafwa bönderne kytoland i sina ängesskatar, men marcken är så lågländ, at währfloden åftta går öfwer alt; der hände 1745 at wårwatnet lyfftrade upp 2 Uppala hemman tilhöriga, och hösten tilförene med råg sådda åkerstycken, jämt med botnen af dijet, tå de flöto bort; det ena stycket drefs af wädret på andra sidan om åhn, och blef stående wid en buske, lade sig wackrare på ängen, tå watnet utlop, och wäxte riktigt sin råg, som uppskars om hösten. Men det andra, som war et långt och smalt stycke, flöt $\frac{1}{4}$ mihl utföre åhn till des ändarna fastnade wid de på ömse sidor om åån wäxande buskar der det twärt öfwer åhn stadnat, och understa dehlen siunckit i botn, men ändarne kunna ännu synas på bägge ååbräddar.

2:o Har observerat, at jorden om winteren spricker, hwaraf jag på ååbackan emellan Corpi och Ilmola kyrckan i 2 åhr, straxt backarne blifwit bare, sedt säkra prof på 10, ja flera sprijngor, som börjat i backbrincken, och gådt gerad upföre. 3:o har 1746 här i Curicka rägnat met-matkar i slutet af Ianuario. Om Högwördige H:r Professoren behagar widare berättelse härom, skall med första skie; nu hinner ogjöriligen, ty resande bonden wäntar. Förblifwer Högwördige H:r Professorens aldraödmiukaste tienare

Ilmola, d. 5. Novembris 1747.

Carl Rein.

2. Högwördige Herr Professor. Höggunstige Herre.

För Högwördige Herr Professorens ynnestfulla af d. 14. Ianuarii aflägger min aldraödmiukaste tacksäjelse. Det Högwördige H:r

Professoren behagat erindra, at sielfwa auctorns arbete tillika ånyo upläggas må, det har ock warit min tancka, emedan detta allena skulle likna et fragment allenast. Fördenskull låter nu med min swåger Steenbæck följa det tryckta exemplaret at framtees i fall så behöfdes. Härhos skulle än ödmiukast förbehålla mig, at sedan continuation wore öfwersedd, jag den kunde få tillbakas, til at än en gång renskrifwa, med några små ändringar, som sedan infallit. Widare har jag efterfrågat om matskarna, och fått den efterrättelse, at de blifwit sedde 1746 om nyåhrs tiden, wid den hart till Curicka capel liggande Kylmäjyrä giestgifware gård, tå twenne beskedliga drengar, som detta för mig berättat, hela dagen körde hem höö utur en lada bak i åkerhägnaden. Marcken har tå warit öfr. alt betäckt med haal ijs, och mycket tiock dimba i luften, samt wädret nog kalt. Tå hafwa de märcktt, at en otalig myckenhet metmaskar hel tätt krält på haala ijsen öfwer hela fältet; och när de sett efter, hafwa de ock funnit dem wid riorne, som ligga närmare till gården; jämwäl på fägården, dock allenast några här och der. En hop med skator hafwa der flugit och plockat dem. Förmiddagen hafwa dessa maskar warit nog qwicka, men mot aftonen förkylte och ståla. Om morgonen derpå hafwa de sökt på samma marck men inga funnit. Den samma winter, tå jag om Pålsmässa dagen allena gick ifrån kyrkan här i Ilmola, såg jag ut wid wägen en mask kröka sig på snön; jag tog den up på handen, och fann honom wara till skapnaden i alla delar lik de maskar, som om sommaren förderfwa kåhlbladen; dock war denna till färgen icke så grön, utan mörkgrå. Men det kan wara giörligit, at denna fölgd ifrån huuset i kläderna på kyrckfolcket ännu under gåendet kommit at falla på snön.

Nog betänckande har jag haft, om jag kunde ödmiukast gifwa wid handen en här af gemene man almänt practicerad underl., antingen superstitieus elr. sympathetisk cuur på små barns munsuuka, som kallas trosken, tå gommen blir hudlös och de intet få dij. Man hafwer i förwahr något af en biörn, hälst dess andstrupa, som man slår miölcken igenom, den barnet skall matas med. De tycka sig ej heller behöfwa så mycket dertill, utan man har i bylaget namn på någon karl, som handterat biörns inålfwar, honom låter man hålla miölcken af och an på sina händer; tå barnet får af samma miölck, blir det snart bättre och på otaliga är försökt. Iag wet, at pigor här i skogsbygden trachta efter at de, tå en fångad biörn

upskiäres, må wara tilstädes, och få med händerna röra i dess inälfwor, på det, om deras giftos hopp en gång skulle mogna, de må sielf curera sina barn, som ock har lyckats. Här är en gammal dreng, som under det han om sommaren skulle bärga höö, och af omtalte munsuika så ondt hade, at han ej kunde äta, blef af en gammal bonde curerad allenast med bara watn, som han tog uhr bäcken med en träkopp, och på bemälte sätt genom händerna præparerade. 1744 om sommaren hade min far en biörnunge; tå hände sig, at min brors späda barn fick förromrörde munsuikdomen, och det ej mera kunde dij, utan war rätt ynkeligit. Min moor påminte sig så den bekanta cuuren, tog miölck i et faat, bar för biörnungen, och tå han läppiat så när alt sammans, och allenast par skiedblad war öfwer, ryckte min moor fatet oförmärckt undan, och af denna miölck gaf med en skied barnet i munnen, tå det straxt begynte blifwa bettere.

Fingret bolnar ibland med en osäjelig wärck, hwaraf ofta hela leden bortfaller, som man här har exempel på en gammal bonde; här wara dett, som kallas fingermatken, på finska säjes: Coi syö. Denna swårighet är här ofta botad således: man söker upp någon, som tilförene haft samma plåga, och låter en sådan menniskia krama och handtera det siuka stället med det fingret, som förr warit ansatt af samma slags wärck. För öfrigit anbefaller mig uti Högwördige Herr professorens höga ynnest, framhårdande Högwördige Herr Professorens aldraödmiukaste tienare

Ilmola, d. 9. Febr. 1748.

Carl Rein.

In margine: P. S. min k. fader haf:r hela winteren warit sängliggande, af slag på högra sidan. Kan dock sätta sig op i sängen, och har reent måhl.

3. Högwördige Herr Professor, höggunstige Herre och Befordrare.

Till högwördige Herr Professorens skiärskådande har äran at öfwersända medföljande alun- eller saltart, som i Laihela och Stor-kyrö växer på fälten, som af ålder genom swedjande af säncka måsar äro uptorkade, och nu ligga under fäfat. Detta alunslaget skall der, dock på wissa ställen, mycket ymnigt finnas, och ligga

öfwer hela marcken, när om sommaren torr tid varit uti par weckor, men synes intet i rägnwäder, utan thet som i torckan upkommit, det smältes bort i rägn. Den marcken skall intet wäxa gräs på, dock finnes denna materia äfwen på the här och ther stående grästufwor. Boskapen sluka thetta mycket begiärligen. Thetta alun, som bönderna thet kalla, skall wara hel hwitt, när thet uptages, men på längden blir grått, som detta medföljande. Thet tages upp i breda stycken, som snart moras sönder. Något mull följer och med under stycken wid plockandet. Smaken som är lik alun, har gifwit bondeqwinnorna tilfälle, at bruka thetta wid färgande af garn och wäfwar, och skall giöra samma nytta som ordinair alun. Ehuru thetta slaget torde wara förr almänt, så kan dock intet underlåta, at med thetta tilfälle med h:r Hideen sända prof häraf.

Med min swåger Ioh. Steenbäck lämnade för et åhr sedan till högwördige Herr Professoren uppå thes höggunstiga af d. 14. Ianuarii 1748 mit ödmiuka swar, at nemligen det äfwen är min önskan at auctorens arbete om biskoparne må tillika med den författade continuation å nyo tryckas, therpå har wäntat at blifwa höggunstigt underrättad om thet, som bör ändras, tilläggas och förbättras, hwilcket högwördige Herr Professoren uti högbemälte skrifwelse mig ynnestfullt försäkrade om. Wid samma tilfälle afgick ock et gammalt tryckt exemplar af Chronologien, h:r Hideen tilhörigt. Widare continuation till thetta året har ock tänckt på, som lär böra hwila, tils wij, förmodel:n snart, få biskop igen. Herren hugne högwördige Herr Professoren med all sällhet uti thetta ingångna och många följande åhr. Framhårdar i ödmiuk wördnad högwördige H:r Professorens aldraödmiukaste tienare

Ilmola, d. 29. Ianuarii 1749.

Carl Rein.

Liite 1. — Bilaga 1.

Ereborn och Ehrachtadt h:r Ländzman.¹

Hwad H:r Ländzmans giorda förfrå[ga]n är om pannfoten, så swarar Høijer att den är ännu ej guten, låfwar med första som masungen kommer till gångz ho-

¹ *Yläreunaan eri käsialalla myöhemmin lisätty: — I övre kanten senare tillagt med annan stil: Skrifwit af Daniel Carlson, giestgifware i Oravais i Wörå sochn till länsn. Oxe i Wörå 1740 in Martio.*

nom förfärd[ig]a. — Hagelformen som Höijer har, äger Erich Mårtensson här i byen, den skall iag wäll af honom lånna, och dit skicka.

Hwad bärgwärcet angår, då förstär wij oss litet uppå dess matheria. De män, som 1725 ifrån Fahlun här på arbete, mehntte ded skulle wara copper, men lämnade el:r wijste intet prof af sitt arbete. Deras herre Clas Berg blef utan pening. På slutet förleden höst S. Andre tid skickade wj lite profstenar til bärgcommissarien i Wasa, därpå gaf commissarien skrift åt den, som förde stenarna tillbaka, och skrif:r att han har gjort prof af G. Carleby och Orawais grufwor, och fått 3 lod centen sölfwer däraf. På grufbrädan ligger nu wäl 100:de skieppund malm uparbetat. För penninglössan måste arbetare därpå taga afträde, Tors Erick förde sielf för Iuhl til Wasa prof af sin lilla grufwa belägit straxt bredwid den andra, som härrörer —¹

Berättelse om foglar:

1. Swanor, behöfwer iag nämna dess färga och storlek, de äro hwita, ded wet alla, wijstas här litet höst och währ, men ej ander tider, deras föda är mäst sand af siöbotnen, de wärpa här intet.

2. Bläsänder, lika stor som en hierp, hanen alt röd, liten liusrödfärgat, röd tofs på hufwudet. Hönan alt grå, deras föda gräs och gytia, deras ägg hwita, lika stor som minsta hönsägg.

3. Gräsänder litet minder än de förra slagit, färgen, födan och wärpande lik med de förra.

4. Jsänderen störr än de 2:ne förra slagen, haanen är litet gåhl-blå färgat fram i kräfwon, hon är alt grå som haan, niuter samma föda.

5. Knipor i storlek som en stor hierp, hwislar i wädret när de flyga, i färgen är han swart-grå-hwit bak på begge wingarna, hon är lik som han, utan någott whit på sig, deras föda är sand, wistas med i strömmar, deras ägg så stora som hönsägg, hwita, wärper mäst i stubbar och håliga träder, ty hänger man ock sådana ihåliga stackar i trän, till at så få deras ägg.

6. Wifior elr. wiggjar, wistas här sällan, swart, stor som knipor, tager sig födo af siöbotnen ibland röör.

7. Swärttor, så stor som en stor höna, swart några hwitfiädror på sig, hanen har rött näf, tager sig föda af botnen och fisk, har litet större ägg än höns, whit, wärper under buskar.

8. Hwit skrakar så stor som en tåpp, whit om kroppen, swart om hufwud och wingar, lefwer med fisk, hans ägg äro som hönsägg whit, wärper i stubbar och hålster.

9. Grå skrakar, är grå, lik i färgen som hönan ätt whit skrakkan, men litet större, i föda i ägg och wärppande lik med whit skrakkan, i storlek —¹

10. Ådor wistas här intet.

11. Grislor, minder än en hierp, är swart, någre hwita fiädror på wingarna, wistas uti holmar uti hafsgrunn och bådar, äggen är oss obekantt.

12. Tiusor, liten om kroppen, långa wingar yfwes så stora nästan som en liten höna, i färgen hwitblå, liusblå på wingen, hwitt hufwud och om halsen,

¹ *Vüwa alkuperäisessä. — Strecket i originalet.*

lefwer mest med strömming, som alla fiskare weta samt hampfrö, wärper på stenar, gråspråkloga ägg.

13. Trutar, måne litet störr än tiussor, eliest swart ofwan på wingarna, i färget lik med de förra —¹

14. Labben, fiende öfwer de förra slagen, lika stor, i färgen swart, äggen kiänder wj ej.

15. Tärnor, whit och swart om hufwud, lång wingar, liten om kroppen och lefwer med fisk, små språkloga ägg, wärper på stenhaarur.

16. Kackur elr. lomen, stor som en whit skraka, har fötren bak uti under stjärtten, är grå, litet whit under sig, lefwer med fisk, wistas mäst wid sträsk (*sic!*) med sit boo, har 2:ne stora grå spräcklot ägg.

17. Giäss behöfr iag ej afmähla, den wistas här sällan, utan höst och währ.

Liite 2.² — Bilaga 2.²

Thesse foglar fångas i Lindulampi:

1:o *Punajalka* eller kössö, gräsand.

2:o *Harmi*, gråand.

3:o *Haapana*, med whit buk.

4:o *Tawi*, ortta.

5:o *Swartti*, swärtta, som har en kortt och tiock hals.

6:o *Lastana*, thenne fogel är spräcklot el:r rödbrun med små swartta fläckar. Hanen har om wahren åtskilliga skiftande färgor, rödt, gult, blått etc., men blir om sommaren lika med honan, och mister sin fägring. Har en bredd näbb, men ett fult skrälande läte. Obs. alla dessa 6 species förmenas wara *änder* (*suorsia*) och lefwa af gräs.

7:o *Telckä*, eller persejalka, är den sämsta och den endaste som har tranig smak. Thenna fogel har fötter likasom *loomen* (*kaackuri*), dock med den skilnad, att dennas fötter ner til hafwa en klöfwer figur.

Seuraavista liitteistä, joista ainakin kaksi (N:ot 3 ja 4), mahdollisesti kolme (N:o 7) on Kaarle Reinin kirjoittamiakin, ovat alkuperäisessä kirjekokoelmassa useimmat sidotut hänen Mennanderille lähettämien kirjeittensä yhteyteen ja käsittelevät viimeksimainitun harrastuspiirejä (vrt. alaviittaa edellä siv. 362—363). — Av de följande bilagorna, av vilka åtminstone två (N:ris 3 och 4) möjligen tre (N:o 7) även äro skrivna av Karl Rein, äro de flesta i den originale brevsamlingen bundna med hans brev till Mennander och behandla den sistnämndes intressesfär (jfr noten på sid. 362—363).

¹ *Viiva alkuperäisessä. — Strecket i originalet.*

² *Seuraavan on kirjoittanut joku toinen henkilö kuin edellisen. — Det följande är skrivet av någon annan person än den som skrivit det föregående.*

Litte 3 (kirjoitettu joko Mennanderille tai mahdollisesti Gabr. Aspegrenille, kts. II, 609). — Bilaga 2 (skriven antingen till Mennander eller möjligen till Gabr. Aspegren, se II, 609).

Kort berättelse, om den uti Ilmola och deromkring belägna socknar i denna sommar 1745 grasserande boskapssiukdom, med de derwid erindrade omständigheter.

Efter det, jag uti min dagbok finner upsatt, war wäderleken in *Aprili* kulen och torr, samt mäst klar. J sidsta dagarna af denna månad och de första af *Majo* war warmare, med påstående torcka. Med *fulmånen*, som gick ut d. 4. *Maii*, blef kalt, mäst¹ med nord- och wästanwind; men *sidsta* *quarteret* war alt warmt med något regn. Hwarpå i *nymånen*, som tändes om d. 20, wärmen öcktes till en ganska starck och mackalös heta, dock hade man några regnskur ibland. J dessa dagar hördes ifrån Storkyrö den tidning, at fää småningom stört. Hetan continuerade om de följande *twenne* *quarteren* tå äf:n i början af *Iunio* plågan här Ilmola började wijsa sig, och² alt sedan mer och mer tiltog, först på fää, sedan jämwäl på folck. J *sidsta* *quarteret* påstod hetan än, men swalckades något af starkt blåswäder. Icke desto mindre tycktes siukdomen starckare anfächta. J *nyet* elr. wekan för midsommaren war åter ganska warmt, med en stinckande tiock dimba ibland om nätterna tå ock så menniskior, som boskap mycket tätt träffades af skott, (som man här begynt kallat). Nu blefwo redan 20 och några hemman aldeles utan hästar. Sedan wädret i början af *Iulio* blef mycket regnachtigt och kulit, märcktes ock siukdomen sachta sig. dock störde småningom här och der. *Jacobsmessotiden* hördes intet mera af siukdomen, så at folket dristade sig redan at resa på Olofsmess-marcknad i Tawasthus till at kiöpa sig hästar. Men tå wädret åter i slutet af *Iulio* och början af *Augusto* blef rätt warmt i någon weka, hade man straxt mera känning af siukdomen, så at kring Curicka capell, der det härtills gått lindrigt till, äfwen folck träffades, och här wed moderkyrkion af de nu från Finland alt för dyrt köpte hästar redan 2:ne störde. Efter Lars-messan blef åter kulit i wädret, tå det ock gick lindrigare till med siukdomen, dock mäst ännu märckas tekn deraf. En bonde ligger ännu siuk, som i förledne weka fått skott i bröstet. *Herre säg, thet är nog etc.* 2. Sam. 24: 16. Denna siukdomen begynte här, som nämndes, i början af *Iunio*, uti Peldoniemi by, och det först på hästar, som den tiden mäst höllo till hemma på trädesåkrarna. Situationen och jordmånen af denna byn hoppas wara nog bekant, at den neml. framför andra byalag här wed landswägen har på bägge sidor om älfwen alt för wijda och säncka kiärr straxt backom åkrarna, som torde bijdragit något härtill, men denna byn kunde ock fått smittan ifrån Storkyro, hwarmed desse åboer genom skiutsande och andra commercier hafwa nog tät communication.

Man tycker sig af alla omständigheter finna, at denna siukdomen intet är altid lika starck, emedan intet alla creatur af samma styrcka och på lika

¹ *In margine:* Maius.

² *In margine:* Iunius.

ställen skutna haft sig lika illa deraf, och den ej heller lika länge alla anhållit, utan andre stört snarare, andre åter härdat längre ut, fast skadan varit på et och samma ställe på kroppen; hafwa ock många illa siuknat, som på fahrliga ställen träffade blifwit, men ändock blifwit wed lif. Wär h:r kyrkioherdes tiur wände, der han stod hel frisk och munter, i en moment fötterna upp; warande intet teckn på dess kropp, annat än at blod Brustit ut både fram och baak. Äfwen en tiur här på Corpi blef inom 3¹ ottondels timma död, utan at låta märcka at han tillförene war något siuk. En dehl dödt på första dagen, sedan de siuknat; några effter några timmar, somliga åter härdat ut i 2 el:r 3 dagar. Ibland de förnämsta omständigheter wed sielfwa siukdomen har man observerat, at creaturen starckt skälfwat, och på kroppen slagit sig en stor bula eller swulst antingen under halsen, eller under kiäfften, i axlarne, under bogen, i sidan, under buken, el:r ock mellan lären, några outskurna hafwa pungarna swullit före. Dock har man märckt wäl hälften, som man ingen swulst funnit på. Bemälte swulnad har jag kiänt på, och ibland funnit den bestå af en mellan hud och kiöt rörlig klimp, och tå det stället blifwit öpnat, har der funnits en cawitet ibland tom, ibland eller hos andra med swartachtig materia uti. Men tå skadan varit på fahrliga och weka ställen, har man ej underståt sig at skiära den upp. På de af smittan döda creaturen har man intet inwertes funnit några synnerliga teckn, annat än at det stället kring swulsten varit swart och sedt illa ut. Här har man intet många öpnat, men ifrån Lappo hörde jag i dessa dagar, at tå de blif:t öppnade, har man ifrån det utanpå skadda stället funnit lika som et hähl, el:r et rutit streck gå in till inälfworna.

På mångahanda sätt har man handterat den siuka boskapen. Man har skurit ut hela swulsten, men har äffta händt, at de fådt skott på et annat ställe. J synnerhet tilldrog sig således äffta i Lappo för et åhr sedan. Man har ock annars skurit² skadan upp, och lagt kalck deri eller och tiera. Några ha ock cauteriserat såret, men man kan intet säga, hwad i synnerhet hulpit, emedan somliga blifwit beter, andra åter på lika sätt medfarna, dödt bort. Gemenligen har man häfwit i dem strömming i tiera doppat, tierulag, bränwin, krut, angelica hwitlöck libersticka både örten och roten, enbär, ibland alla dessa species tillsammans, i synnerhet hos ståndspersoner. Några af de så ansade creatur ha fuller blifwit bettere, men kan ock ej neka, at en dehl äf:n af dem dödt. Eenträds tiera har man ock brukat men intet altid funnit wärckan deraf. Näf:rolja sägs ryssarna mycket bruka för fää, ty har man ock derpå proberat, men har ej wijst synnerlig wärckan. Dock synes alt sådant kunna med någon större nytta brukas förut till præservativ. Sedan de siuknat, synes intet wilja hielpa. Wär giestgifware Birling köpte af fältkiär Hast dyfwelsträck och et slags pulver, som hettes wara giort i synnerhet för hästar, men han miste ändå alla sina 6 hästar. Jag har till præservativ brukat angelica, libsticka valeriana, ängsyrerot, millefolium, hackat det småt, blandat deri krut, hwitlack, bränwin, näfwerolja, hwileket alt de giärna ätit med salt. Tör intet varit utan wärkan. För mig siuknade 3 st. swin, som swullo under halsen, och war med dem intet

¹ *Epäselvästi, pyyhitty yli ja kirjoitettu päälle jokin sana, ehkä: en. — Otydligt, utstruket, ovanom skrivits något ord, möjligen: en.*

² *In margine: 34½.*

hopp. Dem gafs samma blandning jämte kalck, men halv ej förän man gaf dem kattegull in. I från Lappo hördes i fiohl, at de med nytta gifwit swinen sötmölk in. J år hafwa bönderna derstädes intet stort brukat, emedan de tycka sig af erfarenheten lärdt, at häremot intet bot hielper. Jag glömde at på sitt ställe berätta, det lieutenant Peldan gifwit häggbarcks lag både åt hästar och boskap, samt badat dem öf:r alt med en qwast, doppat i tieruwatn; ändå dödde de mästa hans hästar, något jämwäl af boskapen.

På stunden hade bref ifrån Lappo med berättelse, at samma fahrsot sig derstädes ännu wijsar, och at jämwäl några ifrån Finland dyrt tillkiöpte hästar der gådt till kost. J natt har och här i granskapet nog hastigt stört en häst och en koo, fast wädret är nog genomträngande kalt.

Hwad på den sidsta puncten, om orsakerna till denna smittan, swaras skall, kan man sig här intet finna uti. Något torde kunna uträknas af denna berättelsen, dock bäter lägga detta sielf till, at de mästa fallit på de tanckar, som skulle smittan wara i wädret. Menniskior, som fådt skott, säga, at de på det stället kiänna styng med starkt klijande och kittlande, hwarpå om det en stund får wara orördt, stiger up en liten blåsa och när den stickes upp, har såret derunder warit swart och fuhlt; börjar straxt at breda ut sin swulnad i hela den dehlen, der skadan är, hos några meer, hos en dehl mindre. Såret widgar sig ut, hafwande en swart skorpa på; säncker sig ock mäst in, och bräddarne äro upphögda. Straxt man blir träffat, infinner sig hufwudwärc med swår wämjelse. Sådant hufwudwärc med wämjelse plär mången komma litet förän man märckt skadan utwärtens på någon kroppens dehl. Bättre har mäst warit, när skadan straxt blifwit utskuren el:r åtminstone så mycket opprispat med knif, at man kunnat trycka blod deruhr. Fältskärerne Hast och Humle i Wasa hafwa ock mäst effter landsfolckets exempel begynna med detta utskiärande, fast de eij i förstone welat förstå sig derpå. Detta glömdes: sedan såret af det giftigaste slaget warit en half dag, blir kiöttet deromkring så insensibelt, at det wäl tåål knifwen. Märckeligit är det man öfwer alt talar om, at man wid skiärandet fått uhr skadan en liten pijl et tagel elr. hörst, som funnits wara twägrenig i ena ändan. Bönderna säga sig wäl känna och höra dess ristande i knifsudden, tå de såret uppskurit. En sådan hafwa de trampat ned i marcken. Min swåger Gust. Lithovius i Lappo sade sig i fiohl dragit en sådan uhr pannan på en hustru, medan den ännu war till hälften utom kroppen, den förwarade han, och effter befallning sände med länsman till h:r gref:n och landshöfdingen. Man har nog sökt at draga sådant i twifwelsmål, och på alt sätt utsöka wissheten deraf, men bönderna beropa sig hårdt på det de med ögonen sedt, så at man redan måste börja hålla med dem. Jag har ock hört 2:ne exempel derom, at sedan en sådan pihl blifwit utdragen och lagt på fönstret afsides tillwidare, har den, innan man wetat ord utaf, warit sin koos. Härwid obs. ock, at om skadan någon dag el:r mindre warit uppskuren, har man ingen så kallad pijhl mera funnit. Hos en dehl har kiöttet rutnat och fallit bort, at bena synts. Häremot har man här brukat följande: somliga krafstat sönder blomman af millefolium och lagt på det uprefna såret. Har hulpit. Man har ock med wärckan gifwit dem in Bielkens elixir och jämwäl smort såret dermed. Bönderna hafwa sielfa funnit för god den råtiga jorden

el:r gyttian, som tags uhr watn och kiälsådriga dälder, och deras qwinfolek plägar jämte påkokat ahlbarecks lag, swärta walmar med, och äf:n hos oss brukas till skomakare-swärta. De ha och brukat tobaksolja samt dess aska, men alt sådant måste straxt på färska såret appliceras.

Mantahlscommissarien Schiöring i Laihela har i sommar hielpt mången med pålagt grönt salviæ blad. Borgmest. Klufwensik i Brahestad hörde jag berätta, at man der norr uppå brukar ysta en liten ost och lägga den warm på, samt ofta en annan ny och warm ombyta, item at man plägat skiära up en groda och lägga på. Följande omständighet berättas ock ifrån Storkyro af många åhrs erfarenhet, at badandet warit högst skadel:t för dessa siuka, emedan gifftet af wärman slagit sig in hela kroppen, tå det mäst warit dödeligit. Folck, som död't uti denna plågan, hafwa lefwat alrahögst till 5:te dagen.

Antalet på det, som i denna siukdomen död't, har jag än intet kunnat få wisschet om, fast jag derom skrifwit, så till Wörå, som Kyro. Utfäster mig, at härnäst communicerat. Jmedlertid följer här antahl på afgångne både i Ilmola och Lappo.

	Hästar	Föhl	Oxar och stutar	Koor	Ung-nööt	Kalfr	Fåhr	Swin	Summa
Uti Lappo sockn sedan sidstledne Ianuarii månads början intill den 16. Aug. stört.	306	22	32	430	83	38	338	14	1284 ¹⁾

	Folck		Hästar	Storbo-skap	Ung-nöt	Kalfr	Fåhr	Swin
	Skutne	Döde						
Uti Ilmola moderkyrckiolähn, bestående af 80 rökar								
in Iunio	49	5	145	113	14	12	50	7
in Iulio	5	6	7	23	1	23	12	2
Summa i Ilmola	54	11	152	136	15	35	62	9

	Hästar	Föhl	Oxar	Koor	Ung-nööt	Kalfr	Fåhr	Swin
Sedan alt detta war skrifwit, ankom kunskap ifrån Storkyro sockn på den der timade skadan, som ock nu upføres	260	37	42	101	37	85	316	19

Ilmola, d. 9. Sept. 1745.

Carl Rein.

NB! wed Curicka capel är wäl 30 creatur stöerte, som intet äro i föregående upsatts indragne; jämwäl ansen:n här wed moderkyrkian sedan Iulii månads slut.²

¹ Siis väärin yhteenlaskettu. — Alltså orätt summerat.

² Otettakoon tähän vielä seuraava alkuperäisessä kokoelmassa oleva Isak Ervastian Limingan kappalaiselle Esaias Ravanderille kirjoittama kirje: — Här må intagas även följande brev i originalsamlingen från Isak Ervast till kapellänen Esaias Ravander i Limingo:

Liite 4 (kirjoitettu luultavasti Erik Juveliukselle, kts. ed. s. 237). — Bilaga 4 (skriven antagligen till Erik Juvelius, se det föreg. sid. 237).

Höglärde Herr Candidat.

Alt sedan Herr Candidatens högtärade af d. 30. Octobr. mig d. 26. Nov. inhändigades, har nog bekymmersamt sökt till at komma i stånd, at någorlunda kunna förnöja Herr Candidaten med swar i de eskade 6 omständigheter tiärbuket angående. Men jämna sysslor och infallande täta helgdar hafwa hindrat, at så snart jag önskat afgifwa min berättelse; ehuruwäl ock nu har orsak at beklaga, at jag härutinnan ganska liten underrättelse lämna kan. Det gör mig ondt, at de flesta frågorna måste lämna obeswarade, emedan intet, hwaraf någon gissning en gång göras kunde, har kunnat upspanas. Auctoren, detta bruks

Ärewördige och Högwällärde H:r Comminister!

Eder Ärewördighet wille intet bli otålig, at iag så länge förhållit Edert document. Orsaken är, at iag hade det förlagt, och kom först igår bland andra papper ex improviso theröfwer. Hiertans Gubbe, uhrsächta mig härutinnan. Hwad boskapssiukan hos oss widkommer, så finner man den wara då egenteligen gängse, enär sommaren hälst i början och innan gräset hinne till någon mogenhet är för heet och torckan länge påstår; man finner då hälst om mornar huru gräset är fult med otahliga spinlar och grufweligit spinnelwäf. När arma creaturen slekia det i sig dag ut dag in, så tyckes mig, at det ej annat förorsakar än siukdom och död. Detta håller iag för förnämsta causa mali. Mot sådant torde åtskilligt bot finnas, doch säkrast, då den friska med rundeligit regn sköljer marcken och gräset, samt kyler lufften, jämwäl uppfyller källsådrar, sumpiga ställen etc. med friskt watn, aldenstund mycken hetan stinckande och maskfulla watngropar här och ther uti morass contribuera mycket till denna siukan. Anna Iumala castetta ajallans ja lämminä ajallans, nijn ei taida olla hätäkän eläimillä. Swarta malen, som i heta och torra somrar upstiger uhr källsådrar, skadar ock mycket både boskap och folck, wid hwilcket tillfälle sectioner . . . * försichtig förrättade, hielpa mycket. Med hörsam hälsning förblif:r Eder Ärewördighets hörsamste tienare

Kemi, d. 28. Octobr. 1745.

Isaac Erwest.

In margine: Tiden tillåter intet at swara uppå quæstioner, ty påst kom nu på stunden in.

A tergo: Herren Comministern, Ärewördige och Högwällärde H:r Esaias Rawander i Limingo.

* *Alkupeäisestä on tältä kohdalta repeytynyt palanen. — Ett litet stycke bortrivet i originalet.*

ålder och origines, des första upfinnelse ort, måste tå ogiärna hel tyst förbijgå. Det ringa som följer, har nu allenast at uptee om dess gamla sätt: En dehl af de gl. tiärdalarna, som mycket tätt hos oss finnas i skogsbackar, ut wid åar och bäckar, äro antingen med tiocka trän öf:rwäxte, el:r ock eljest redan mycket jämnwuxne, som torde gifwa något at gissa om deras ålder. Hade det warit sommar, så hade på de förmodel:n älsta, utmät tiockleken af den öfwerwuxna gräswallen, påminnande mig d. Rudbecks exempel, som af swartmullans högd på ättebackarna i Sverige tagit sig stora skiäl till deras ålders uträkning. Desse forna tiärdalar finnas mäst hafwa samma figur som de nyliga. Men tycker på somliga finna teckn, hwaraf man slutar, at de gl:a brukat ränna el:r trumma som nu på den sidan, som wetter utföre backen, men i dessa dagar hade effterrättelse ifrån Lappå, at man fordom gräfwit neder et kaar inunder dalen, dijt tiäran runnit, och man således intet wetat, huru mycket tiära man fådt, förän alt war utrunnit och släckt; äfwen som wij nu bruka med tillwärcnkningen af een- och näfwerolja el:r tiära. Detta tör tå wara äldre än rännans bruk, som alla konst i början nog simple äro. Mera brannata än wåra nu brukel., tyckes de g:la dahlen wara, och i anseende till wåra heel små, så at soml. ej hålla mera än wid pass 2 famnar twärt öfwer, hwilcket jämwäl gier skähl at sluta, at tilwärcnkningen tå intet warit ymnig.

Alla, ja wäl de yngre weta per traditionem änn hos oss tala, at sielfwa tilwärcnkningen i gl:a tider skiedt på annat sätt, som nu. Men den pålitligaste berättelsen derom har af senior här på Seppälä bondehemman, h:r mag. Hannelii farfar, en man om 86 åhr, at man än i hans barndom wid pass 74 åhr sedan gräfwit opp stubbar, och jämwäl tagit kulblåste trän med rot och stamm, men förut med yxan pröfwat om de wore feta el:r tiäruga. Bland den bästa tiärweden har warit torra tallsckatar, som wij kalla *kara*, det är det torckade i toppen på saavtallar, som itänd för des fetma briner som en fackla, och säges på slutet torcka ut hela trädet. Iämwäl ock än färska tallar som i sidan haft någon skåra el:r annat skada, tå i såret ymnig kåda och fetma finnes; sådana förachtas ock icke nu, utan hålles nästan jämgoda med de barkade. Man har ock med rötter fält ned torra feta furuträän, brukat dertill 20 famnars långt widjereep, som ombundet skiöts up med en stång, tå andra runkat på och andra huggit roten löös; alt sådant har man sökt omkring skogarne ock kärren, kiört i hop longwäga, ja par mihl; rötterna haf:a måst huggas i spilror, och sielfwa de omtalte torra träästammar, alt som de låtit klyfwa sig. Detta allena för sig brukat måste nu wara det alra älsta sättet, i synnerhet hwad angår stubbar och torra toppar. Härtill har man med tiden börjat spåda barckat wed, hwaraf man i bem:te g-mans ungdom redan nästan till hälften brukat. Dock är icke heller den barkade weden lagt i dalen long som nu, utan är förut huggen en aln long, som ock intet annars kunnat skie jämte wed af stubbar och rötter, de der nödwändigt måste gie kort wed tå de klyfwes, tå det som war af long wed, måste ock huggas af, om det skulle sämjas i en dahl; eller ock, sedan de med stubbars och rötters bruk waant sig wid korta wedspilror, så hafwa de också, sedan de småningom börjat at klyfwa den barkade weden long, förmodel:n hälst blifwit wid sin förra wahne hwad

rustandet i dahlen angåt. De haf:a procederat på följande sätt: Tå den barkade och afhugne weden i klabbar war kiörd till dahlen, hafwa de splitat den, som wij rijtat i kast, som nu mot wåren, alt som en och hwar hunnit haf:a, de på stabba huggit den klufna weden af i 3 el:r 4 delar, kastat den i högar i korss, at än mera torckas. När dahlen om sommaren skulle läggas, har man haft till stor myckenhet färdiga swegor, el:r widjeband, tå andra bundit weden i bördor, de andra burit dem i dalen, de hafwa intet lagt, som wij nu begynnande öf:r hela dalen, utan med sin alns longa wed börjat nederst i centro öfwer mynningen af rännan, den wij på finska kalla silmä. Der har man först lagt par alnar rundt omkring rännan, (eller så widt, som man räknat ut efter proportion af weden skulle fordras, cfr infra Num. 3) till 2 alnars högd el:r mera och det slöts åfwanpå rundt, som en höökupa, så at redan det första laget hade skäpnaden af en fullsatter dahl. Der omkring lades åter et hwarf, eller en wed-längd, som igen rundades färdigt åfwanpå, öfwer kullen af detta förra laget; och efter hwaran det 3:die och 4:de laget, alt som weden räckte till. Emellan hwart hwarf bultades ändarne af weden wäl in med klubbor, at gjörat bra tätt, hwilcken täthet ock nu will med alware befordras, ty den förhindrar at elden intet så lättel. gräfwer sig in. Sist slöts dalen åfwanpå rundachtig. Derpå täcktes weden med torf ordininert (*sic!*), men med halmbåas elr. måsa och påkastad mull, tå intet tillgång warit på bara torf; dock hafwa de gamle eij täkt så tiocht som nu. Sedan man aldeles lämnat röterne och andra torra trädens nyttjande till tiärbruket, har man ändå någon tid warit wahn, at på sätt, som förbemält är, afhugga sin wed, sedan den war klufwen i 3 eller fyra delar, och följachtel. på det g:la sättet rijta i dalen. Men till ändringar, at neml. lägga weden i dalen, så long som nu brukas, skall följande händelse gifwit anledning. I Töysäbyy i Lappå sochn skall en fattig bonde warit, som intet mächtat el:r hunnit med at efter tå wahnligt sätt hugga af sin wed, utan lagt den i dahlen så long, som den war, och för densamma dock lyckats som förr andra. Af detta tilfälle skall man småningom begynt at menagera sit arbete och lämna det onödiga afhuggande. Senare har detta maneret kommit till Ilmola, ty berörde wår sochns senior Seppälä berättar, at i hans ungdom har en karl ifrån Alawo capelgiäld som gränsar till Lappå Töysä, gift sig här wed Ilmola moderkyrckian, och haft med sig den konsten at lägga weden i dalen så long som nu, den andra sedan börjat at efterapa. Om nu just Lappå sochn intet skulle lämnas den lilla ähran, at ändringen der skiedt, så tror dock, at det säkert skiedt i denna södra delen af Österbotn. Det slutar jag af den berättelse jag har af en 53 åhrs man, som här hos mig är, at i hans födelseort uti Jjo sockn, det äldre sättet af den klufna wedens afhuggande och rijtande i dahlen, som bemält är, ännu i början af detta seculo el:r näst för fiendens infall i landet under förra feigdetiden har warit i bruk, säjande sig och derwid arbetat. Dock nämner han, at de likwäl redan brukat weden så lång den är i det yttersta hwarfwet, eller i brädden omkring hela dahlen. Kanskie wårt sätt tå än ej hunnit dijt till dem och det så måste wara äldre hos oss. Mera kan intet nämna i detta bruks antiquitet, än detta mycket ringa. Beder at det ej min försummelse, utan okunnighet tilräcknas må.

Kan intet underlåta, at utom detta efter anmodan andraga de essentialaste omständigheter af denna tidsens tierubruk, i synnerhet, som här i Ilmola sockn practiceres, fast jag tror det förut nog bekant är:

1. *Barckande*: Om wåhren i föhrfallet plär gemenligen barckas, ty tå är lägligast tid; men höstbarckningen skall wara bettere, fast kådan i de om hösten katade trån intet så ymnigt slår ut, men trädet blir dock fetare. 2. Är också observerat det wara bättre at man ej drar barcken förnär af, utan mäst lämnar den hwita inra barcken qwar. 3. På norra sidan lämnas en ådra obarckad, at träät ej må torckas, twärt mot det, som d. Linnæus anmärckt i 1743 åhrs Almanach. 4. Barckar man i rägn och slask el:r i nordanweder, skola trään giärna borttorckas.

II. *Huggandet etc.*: J Michaelij tid fällas tierweden, och huggas träät af så när man kan wid jorden. Sedan skiäres det barckade bort, dock så, at till den klabban tages jämwäl en aln af det obarckade at den så blir ungefär 4 alnar long. Är det något långwäxt skog, så tages ännu klabb af det obarckade till. En dehl, dock alt för få, pläga wid detta tilfälle skala af flarnet af klabbarna, deras ådror och ändor, hwilcket skulle hafwa sin goda nytta, ty under brånandet hindrar detta flarnet tierans rinnande åt rännan. En karl hinner ej mera at fälla och hugga af om wekan än till 3 famnar, hwartill behöfts 12 lass, men af små wed wäl 15 lass. Så snart det fryser och snö fallit, kiörs weden till dahlen.

III. *Klyfwande*: Straxt efter Iuhl plär man klyfwa weden. Ju förr, des mera hinner den torckas. Ju starkare kiöld tå är, desto lättare låter weden klyf:as sig. En god dreng splitar om wekan 3 famnar.

IV. *Rijtande i dahlen*: Om wåhren, straxt tiäln gåt bort, måkas och ränsas dahlen, fast det ock plär lika åfta skie om hösten förut. För höbergningstiden rijtas weden i dahlen, tå *först* granbarck, el:r ock näfwer, lika som på taken utbredas på botnen; dock intet öfwer alt, utan högst under halfannan wedlängd. 2. wedens rijtande börjas öfwer hela dahlen tillika. Tå 3. noga observeres quantum af weden, på det man må weta, huru widt man börja skall. E. gr. har man 30 famnar och 4 alnars högd, bör ritandet börjas med 3 wedlängder till det högsta el:r så passas at omkretsen i yttersta ändar af weden håller 24 famnar. Denna observation är så mycket angelägnare, som det är högst nödwändigt, at öfwersta kullen blefwe wäl rund, el:r åtminstone intet lämnade ingröpt, ty lämnar den så mycket flat och ingröpt, så har man at fruchta för ansenlig afsaknad, af orsak, at en stor dehl af weden der oppe tå brinner till intet, neml:n alt det, som är öfr om botnen eller centrum af den änn qwarblefna gropen oppe på kullen. Ty under hela tiden af ritande synes öfwerst lika som figur af en tom dahl, som efter hand blir mindre deraf, at redan småningom lägges in åt, at hopen utan på ju högre des mera blir slut inåt; derföre måste så uträcknas, at weden i förtid ej må bli all, utan räcka till at sluta dahlen mera kulrig. 3. En af älsta karlar går alt jämt omkring med en klubba, så wäl till at stöta wedändarna jämna, som ock at efter nödotften

skiuta weden innåt. 4. Den sämsta weden och de magraste ändarna läggas ytterst på brädden, emedan de yttre af weden ändå nyttias till itändning och således ingen tiära gifwa kunna, så må så giärna der brukas det sämsta. Dock observeres detta ej af alla. 5. En el:r 2:ne af de kunnigaste måste ständigt wara oppe, at tilse det weden ej må lämna i korswis, och inga caviteter bli; ty ju tätare, dess betre. 6. Weden bör läggas nog brant, fördenskull tå dahlen intet är tilräckel. brandt giord, ja ock mäst altid, sluttar man weden straxt i början, och så småningom hela wägen under rijtandet, hwilcket skier, tå den weden, som under klyfningen flugit i spilor, ritas ytterst i brädden, hwaraf den höjes upp, och den longa weden tå kommer at mera luta inåt. Men som detta wid brännandet har sin stora olägenhet, så är bäst at sparsamt och försiktigt bruka korta . . . härtill, häle må sielfwa dahlen wara mera brant giord. Dock är ej rådligit, at bruka mycket brant, ty tå mulden blir torr, rinner den i det fallet mera neråt och hindrar tierans rinnande.

V. *Täckandet* skier med torf. Sandjordmån är intet god, ty den rinner. Öfwerst på kullen skall först läggas måsa under torfwen, på det mulden¹ ei må rinna ned i rännan och tappa den till. I detta afseende plår man ock under ritandet par gånger låta en tapp måsa i centro och derpå åter lägga wed. Der oppe måste man under brännandet continuerligen gå och trampa, hwaraf askan lättel. torde rinna ner, om det intet så förebygdes. Man börjar täckandet nere wid jorden hwarfals, och så op före. På kullen bäras utom torfwen, några högar mull i reserv. Tillförene har man täckt mycket tunnare än nu; dock kullen är altid lika wäl bewarad. Ju tunnare täckt, ju snarare går elden öfwer, hwilcket wäl är godt, men i det fallet kan åter eldens lågande intet förhindras, fast en dehl intet skiöta derom; cfr Num. VI. 2.

VI. *Antändande och brännande* 1. Tappen för rännan slås wäl till och stoppas med blår, at wädret ej må dra elden neder, derpå tags ut en törfrad alt omkring ordentel. ner wid jorden, (men är högen mycket brant i brincken, som åfta skier tå man har myken wed, så faller öfre törfwen neder, som först skulle brinna nederifrån, derföre måste tå tändas an par alnar högt) dijt samlas feta spilor och twestar och börjas itändningen på långa sidan, och så på bäge sidor tillika, tils man kommer i hop på wäder sidan. Seen lägges torfwen igen på. Der det tå wille slockna, lyfter man litet på några torf der åfwanföre at gie elden luft. Ju tunnare nu elden första gången går öfwer des bättre är det, ty all den wed som går åht till itändning, kommer ingen tiära af, cfr Num. IV. 4. Och sees straxt här af, huru det skall lyckas med bruket, hwarföre man ock plår med hwass stör försöka, huru diupt elden sig gifwit inåt. Wil ock elden på soml. ställen mera gräfwä sig in, så ökas dijt mull, och trampas wäl till at qwäfwä dess kraft. 2. at man under brännandet i de första dagarna längre höter och wärmer weden utan synlig eld, är fuller det säkraste, men de som än ej äro wahna wid det nyss antagna sättet, hafwa otäckt tändt och bränna

¹ *Tämän sanan yläpuolella:* — *Ovanom detta ord:* askan

straxt dristigare, cfr N. V., detta lyckas jämwäl dem som wäl lärdt sin konst, och äro derwid waksamma och oförtrutna.

Andra åter hålla elden under tiockt täcke, så inne, at der i 3 dygn intet annat kommer up än bara ånga; der röken ymnigare skulle synas, trampas straxt till. Et sådant sätt af brännande fordrar halfparten längre tid. Hwaraf ock följer, at de som intet höta, öppna och tappen snarare, än de senare. Dock lämnas aldrig hela tappen opp för befahrat drag åt rännan, utan stängas allenast en treddie dehl deraf bort, att hålet altid må af den rinnande tieran wara fult, ty intet rinner den alt jämt lika ymnigt. Kullen måste, som nämndt är, hela tiden trängas och mull dijt ökas, men på sidorna skall mot slutet flitigt gräftas med träkrakar, alt tils bara weden syns, ty askan af torfwen flyter in och degar tierän, at den stannar och brinner op; kan ock förhålla andan, at tieran ej får rinna ut, som åfta hos oss är händt. Mycket och mångt kunde än föras ann, men hinner intet, är ock utan twifwel alt förut bekant, så wäl som detta andragna, hwilcket ej kunnat lämna oförmält. Beder det må hållas till godo. Det intet dager el:r anstår, kan ju kastas bort. J öfrigit förblifwer Hög-lärde H:r Candidatens hörsammaste tienare

Ilmola, d. 16. Januarii 1747.

Carl Rein.

In margine: At detta swåra bruk är mycken hazard underkastat, så at halfwa åhrets arbete ibland går till intet, är ock wärt at observera. Det kastar ibland all torf och mull ifrån sig med faslig dån: Elden får öfwerhand och brinner i stor låga, den der swårliga dämpas. Tå kan alt i en timma förderfwas.

Modell el:r afritning till en nyss upfunnen tiäru-ugn har nyligen till lands-cancelliet ankommit, hwaraf wij hafft publication. Wår bonde, som är träl af sitt gamla maner, gör spee deraf, tör ej heller wara stort wärdt.

Litte 5. — Bilaga 5.

Mina tanckar om then i Österbotn grasserande boskapzpesten.

1:o Om dess ursprung.

Om the i Pelckene sochn i Tawastehus lähn, hwarest A:o 1713 första slaget geck för sig emellan finnar och ryssar, hafft någon kiänning af the i berättelsen omrörda actions-platzer Limingo löten och Storkyro åkern, såsom förgiftade ställen af slagne liken. Jag råkade en gång i discours derom med min kyrckioherde, som war en gammal physices magister, sahl:e mag:r Michael Lithovius, hwilcken war aldeles i den meningen; hwaremot tå jag giorde jnkast, att wåre kyrckiogårdar, uti hwilcka många hundrade lik äro begrafne, intet äro besmittade, så erhöelte jag till swars, att the eij heller äro alla tijder rätt säkre och att det wore stor åtskilnad emellan the döda, som döo på theras sotesängar, läggas och begrafwas

uti wahl tiltäpta likkistor, och sådana lik som falla på actionsplatzer, och blif:a i krig uti wrede och deras furie slagne, lämnas ligga i sohlen obegräfne, el:r blif:a hopetahl kastade i någon grop och med litet mull öfwer hölgde, utaf hwilcka i så måtto uti deras hitzigaste argheet och furie ... kroppar af naturen skulle komma sådane accidentier, hwilcket han the lärdas högmogna betänckande underställer och tycker att man måste söka uphofwet till sådane landzplågor mehra in causis theologicis quam physicis et oeconomicis. Jbland causas theologicas räcknar jag christendomens förfall, malum culpæ som gemenl:n har med sig i följe malum pœnæ. Causæ physicæ kunna wara åtskillige, såsom upstigande förgifftige dunster af jorden och watnet, kiärren och moras, hwilcka giöra pestskoten häftig och äro lijka som deras pådrifware. Till thenna siukans skadeliga effect bijdraga och causæ oeconomicæ mycket, att landzfolcket¹ äro ganska vårdlöse om deras hästar och creatur, i thy att the släppa them i beth på besmittade ställen. E.g.: Twå stycken bönder kiöpte sig för par wekor sedan hästar ifr. Tawastland och släpte sedan i beth i then hagen, hwarest en ga[n]ska stor myckenheet af döda creaturen sampt hästar woro nedgräfne, och miste straxt them the kiöpt hade.

Om thenne siukans art och beskaffenhet man kan fuller intet för wist utgif:a att en pestpil är till, doch måste någodt förgifftigt drif:a wissa tijder omkring i lufften, som tränger sig lijka som en pil igenom swetholen uti kroppen; ty the som fåå en sådan accident utwärtens betyga att the altid kiänna

1:o En styng af någodt hwast såsom nåhludd som begynner att klija, sedan swida och äntel:n wärcka och bolna.

2:o När på sådana ställen blijr gräfwen med knifsudden till des then förgifftige materien kommer ut, och någodt blod begynner synas och utflyta, så wederfås straxt then siuka som blif:t anstucken.

Någre sådana pilar (om jag får them så kalla) lära wara mehra förgifftige än the andra, emedan then som får skot af det wärsta slaget, måste följa med, ehwad åhrtijd thet wara kan, och inga remedier hielpa, sedan gräfwande en gång försummas aldrig så litet; the mindre förgifftade skot lämna effter sig en öppen fuhl sår som helnar swärligen, och ganska långsamt läkes. The som blifwa inwärtens inficerade af thenna smittan så att man ej ser utwärtens tekn thertill, lära som jag håller för fåå deras accident genom andedrächten.

Om remedier emot thenna fahrsoten.

The af högl. Kongl. oeconomicæ collegio anslagne remedier äro dels ampli, dels så fins sådane ingredientier intet hoos oss. Eenträs qwistar hötade i watn för creaturen, och bär för menniskior äro goda præservativer. Salt till slicka för creaturen är ock effter mitt tycke gådt. Man har ei hört att skärebyggare, hwilckas creatur dagel:n fåå dricka saltwatn af saltsiön, ännu haft serdeles stor skada af denna smittan på deras hästar och boskap. Tantum denna gänga.

Allekirjoitus ja päiväys puuttuvat. — Underskrift och datum saknas.

¹ Tämän sanan päälle kirjoitettu jokin sana, josta on vaikeata saada selvää. —
Ovanom detta ord har skrivits något oläsligt.

Liite 6. Allekirjoittamaton ja päiväämätön. Sidottu väliittömästi Kaarle Reinin 29. 1. 1749 p:tyyn kirjeen jälkeen. — Bilaga 6. Utan underskrift och datum. Inbunden omedelbart efter Karl Reins brev av den 29. 1. 1749.

Förteckning uppå den omkostnad och beswär, som på en tunna tiera användes, innan hon kommer at försäljas i nästa kiöpstad. Kmt	
1:0	En karl kan barecka och qwista på 1 och $\frac{1}{2}$ dag så mycket, som till en famn tieruwed behöfwes. 1 och $\frac{1}{2}$ dagswärck å 24 ./. . . . . 1. 4. NB. Såsom man i anledningen af de stränga förbod intet får till tierubruk kata andra än gårtallar och annat som wanwäxt och mycket qwistogt är, så fordrar det wäl detta arbetet, som uppfördt är; men eljest, om skogen wore qwistlös och synnerligen tätt wuxen, kunde det ske med något mindre arbete.
2:0	2:ne karlar kunna ej mera tieruwed på en dag fälla och afhugga, än till en famn . . . . . 1. 16. Likwäl, om skogen består af mycket blöt träart, el:r är wäl grof och tätt wuxen, kan man något mera hinna.
3:0	En karl gör med en häst 6 dagswärck när han kiör weden till tierudahlen, som kanskie på 3 dagar, och gör 3 öke- och 3 hionedagswärck . . . . . 4. 16. Obs. at detta är det närmaste medium warande uppfördt efter det man kan kiöra 4 resor om dagen, ty en alt för stor, ja den mästa dehlen har sin wed så långt ifrån dahlen, at man ej hinner mer än 3 ja 2 gånger om dagen, mången i Kyro, och Laihela intet mer än en gång, fast åter hos oss rätt få kunna kiöra 5 el:r 6 resor om dagen.
4:0	2:ne karlar splijta om dagen en famn tieruwed, hwaraf, då wäll går, man kan få en tunna tiera till staden . . . . . 1. 16. NB. Distinction emellan det man får ut ifrån <i>dahlen</i> , och det man till staden för, är bekant, emedan tunnorne flera resor skola wräkas, och watnet, som sig så öfwer som under i tunnan skiljer, noga aftappas innan förslen till staden sker, hwaraf tunnetahlet anseenligen, till 4:de dehlen, ja än mera förminskas, alt som wären warit wät till eller tierudahlen på en wät grund bygd.
5:0	Till at bära och lägga i dahlen, behöfwes till en famn i proportion et dagswärcke . . . . . 24.
6:0	At giöra en tunna med kimbars och botnwärcks samt bands anskaffande och deras tillredande, fordras rundeligen 2 dagar . . . . . 1. 16.
7:0	När man ifrån Ilmola moderkyrkian 7 mihl wäg kiör tieran till Wasa staden, går till det aldra ringaste 3 dagar till 3 häste och 3 hionedagswärck, gör 6 . . . . . 4. 16. Här måste man med medynekan påminna sig de längst boende i Alawo och Ialaszärwi, som en dehl haf:a hälften längre wäg.
8:0	Tull- och wräkarepengar för en tunna tiera . . . . . 7.

9:o	Brännarens löön i proportion	8.
10:o	Till at åhrligen ränsa tierudahlen, med näfwers, eller granbarcks, tårfs, samt måsans tillskaffande, går i proportion, en dag till ..	24.
	Förutom många andra beswär och tidspillor, som derwid tillgå och ej så noga uppföras kunna	

Summa 15. 23.

Pro memoria.

1. Än har härtill kommit krönarens lön efter förordningen om mått och wicht.

2. Hwad fordras ock icke för arbete och kostnad med en tierudahls ånyo uppbyggande, samt des fullkomliga i stånd sättande, med pörte och tierulada, och deras uppehållande, etc.

Lüite 7. — Bilaga 7.

Tämä päiväämätön ja allekirjoittamaton katkelma on sidottu Kaarle Reinin 29/I 1749 ja Israel Reiniuksen 7/VIII 1749 p:ttyjen kirjeitten väliin. — Detta odaterade och oundertecknade fragment är inbundet mellan Karl Reins brev av den 29/I 1749 och Israel Reinius' brev av den 7/VIII 1749.

Longitudo, juniorum. Caput, quasi glabrum pilis inhaer:s, et quasi agglutinatis, justo minus ad molem colli et thoracis. Narium confractu et despressione canina facies. NB. inde canis mannus. Vituli tumida labra et foramina narium. Felis barba. Oculis palpebræ, o vero cilia. Ad interstitium oculorum, in fronte et ab utroque latere tubercula quasi efformantia. Aurium loco recisum foramen. Collum crassum, breve. Pedes antici et digitati, cuticula intertexta, pollex longissimus. Posteriores cauda magis pedes. Pellis sub ventre rarioribus pilis, neque ita saturo colore, in dorso pilosior. Mollissimi in cauda, durioris et longissimi in papillis frontis. Horum lingissimi in barba.

Israel Reiniukselta. — Från Israel Reinius.

Högerwördige Herr Professor, höggunstige Herre och Förman.

Hyvä heinäntekoilma estänyt vastaamasta 29. VI. p:ttyn kirjeseen. — Det goda höbärgningsvädret har hindrat honom att besvara brevet av den 29. VI.

Nu borde jag wäl afgifwa berättelsen om saltet och källan, men beklagar at jag ei är i stånd at förnöja Herr Professoren derutinnan, hälst mig felas jordbår at försöka strata terra, och äfwen jag ei är

i stånd at pröfwa den nämnda saltkällans halt, utan jag berättar så mycket jag wet emedlertid.

Marcken där det finnes är ei någon swedia, utan wåro af måssan afbrände kyttoland. Ock dessa kyttolands måssar sträcka sig längs med sochnen bakom åkrarne, hwilcka kyttoland allastädes utwitra sådant salt när tårckan påstår någon weka. Den marcken omkring saltkällan är af samma slag och boskapen äter up gräset alt till mullen deromkring, slukar äfwen sielfwa mullen i sig. Min Israel skall weta berätta om Ruto träsk och dess diuplek tillförene 1743. Det samma är medelst et utfalsdijke, 1745 gräfwit, nu uptårckat så at jag i dessa dagar red med häst längs effter dess förra botn, som war aldeles tårt. Dess botn har ännu ei gräss; men botnen war öfwer alt hwit af ett syrligit salt.

Så at jag ser mig ei i stånd at kunna sluta något om ordsaken till denna utwittring. Och likwäl ser jag at det finnes allestädes i våra måssar. Det är mera alunhaltigt än saltachtigt, ty våra bonde qwinfolck bruka det för alun, när de färga något. Mine söner hade deraf med sig till Åbo, när de woro där innan de utreste, något lærer wara i behåll i deras mineralier. Di kallade det alumen plumosum om jag rät mins. Så mycket jag af dikandet blifwit warse, ser jag ingen annan grund än lera och tror knapt någon skif:r så snart igenom gräfwande kunna igenfås, så wida dessa mårass mera likna en gammal hafsbotn än någon däld af de aflägsne stenbackar. Detta är nu altsammans hwad jag för denna gång kan berätta. Får Herr Professoren härutaf någon anledning at vidare instruera mig till någon vidare utletning, räknar jag det så för mit nöje som ännu mera för min skyldighet at kunna betiena H. Professoren. At H. Professoren behagar betyga sitt nöje öfwer mina papper och enfaldiga tanckar om vår hushålning uptager jag med hugnad och wördnad och gör mig försäkrad, at enär Herr Professoren hinner, under Guds welsignelse, inpräglä uti vår ungdom nyttan af naturkunnigheten, skola de gå vidare och vårt land en gång komma uti bättre inwånares händer än det härtils warit. Jag har i min enfaldighet åtminstone ment wäl, och säger mig dixi et salvavi animam meam.

Fast fråsten och tårckan skadat somligstäds både seden och höwäxten, så fägna wi oss, Gudi lof, allesamman af en härlig årswäxt. Rågen är nu afskuren, åkern besås och kornet begynner skäras öf:ralt. Jag hade så när glömt kälwatnet. Det har en sådan smak som

wårt Österbotniska saltsjö watn, men när 2 kannor kokas till ett halfft stop blir det brunt, något sediment sätter sig på botnen, och då är det nog salttare, men ei som smörlaka; ingen lucht har det. Jordan omkring källan har lijka smak med watnet; när källan 1727 har blifwit, har der ei funnits något annat än lerjord hela vägen. Jag har tagit af den mullen och will förwarat till wintern. Om Herr Professoren behagar, will jag göra det med watnet också.

Emedlertid recommenderar mig och min Israel och med ödmiuk wördnad framlef:r — — — ödmiukaste tienare

Laihela, d. 7. Aug. 1749.

Israel Reinius.

Christ. Reuterholmilta. — Från Christ. Reuterholm.

Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Valittaa, ettei tavannut piispaa Turussa ollessaan yhtä vähän kuin piispan käydessä Siuntiossa. — Beklagar att han ej träffat biskopen vare sig under sitt besök i Åbo eller då biskopen vistades i Sjundeå.

Men hwad några jordlappar widkommer, dem denna församlings pastor h. Jsrael Hartman äfwen förnimmes intentionerad att till Siundo kyrkia kunna vindiceras, och förmenas af mig, som Swedia gårds possessor innehafwas, så wore det mig altför okiärt, om jag skulle ohemult blifwa oroad med det, som jag har så mycken afsky förr och redan mina förra förflutne åhr måst försöka, hwilcket jag altför ogiärna såge, högeligen önskar och supplicerar att undslippa. Både sahl. feltmarschalcken h. baron Wrangels mig lämnade urkunder, jämte än lefwande folck af hans bekanta intyga, att hela den qvestionen har sin härkomst ifrån en den tiden lefwande illa sinnad och honom otacksam Siundo församlings pastor. Gamla owissa och orediga gissningar hafwa giordts til cardinaldocumenter och dermed har en uråldrig laglig besittning welat giöras twiksam. Wår nuwarande pastor handlade wisserligen upbyggeligare och äfwen för sig nyttigare, om han uti en så ogrundad saks yrkande såge sig något före. Men framför alt annat tilförseer jag mig speciellement till H. Doctorens och Biskoppens prista och allmänt läfwärda sam-

wetsgranna sinnelag jämte det nuwarande högwördige domcapitlet
i Åbo, — — — ödmiuke tienare

Swidia, d. 14. Septr. 1758.

Christ. Reuterholm.

Charlotta Ribbingiltä. — Från Charlotta Ribbing.

Högwördigste Herr Erckiebiskopp.

Suosittelee Nils Sparrmania saamaan vaalisijan Skånelan kirkkoherranvirkaan. — Rekommenderar Nils Sparrman att bli ställd på förslag till Skånela kyrkoherdeämbete.

Ödmiuka tiennerina

Charlotte Ribbing.

Stockholm, d. 22. Martii 1779.

Änckia af Carl De Geer.

Fredrik Ribbingiltä. — Från Fredrik Ribbing.

Högwördige och Höglärde Herr Doctor, Arckiebiskopp
och Procancellaire.

Suosittelee maist. Petter Törneriä saamaan vaalisijan Rimbon ja Rön kirkkoherranvirkaan. — Rekommenderar mag. Petter Törner att bli ställd på förslag till kyrkoherdeämbetet i Rimbo och Röö.

Hörsamme tjänare

Stockholm, d. 28. April 1778.

Fridrich Ribbing.

Joh. Rogbergilta. — Från Joh. Rogberg.

Högwördigste Herr Doctor, Archebiskop och Upsala
academie Procanceller.

Toivottaa onneu arkkipiispanvirkaan. — Lyckönskar till ärkebiskopsvärdigheten.

Jag tycker mig se, huru eder sluga politicus skal längta effter Petri nycklar, men torde hända, at han mistog sig om rätta vägen.

Wår biskop har warit rörd af et lindrigare slag, som nog förswagat thes kraffter. Men i nästa wecka hålles här prestemöte, tå jag skal, wil Gud, præsidera de Homine integro, ad imaginem divinam condito.

Innesluter mig uti Eder Högwördighets wanliga höga gunst, under thet jag utbeder mig then äran, at med diup wördnad altid få wara — — — ödmiukaste tienare

Wexiö, d. 11. Sept. 1775.

Ioh. Rogberg.

Sam. Rogbergilta. — Från Sam. Rogberg.

Högwördige H:r Doctor och Biskop, Höggunstige Herre.

Onnea piispanimityksen johdosta! — Lyckönskar med anledning av utnämningen till biskop.

Ödmiuke tienare

I Fridenst. wid Wexiö stad, d. 15. Martii 1757.

Sam. Rogberg.

Johannes Roosilta.¹ — Från Johannes Roos.¹

1. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Nåde och frid genom Christum.

Här wisar sig entelig en gammal studentwän, som hittils ei förgätit sit nöje, han hade på Rysbackan i Åbo för 26 och 27 år med H:r Doctorn. Sedermera några resor genom skrifwelse, sidsta swaret hade iag af H:r Doctorn 1733. Nu har iag wäl tid efter an. tagit mig före, at upwakta H. H. Biskopen med min ringa skrifwelse och förnyat gamla, men altid tillbaka blifwit, tänkt och honores mutant —² raro in meliores, men som mig och beste tankar nu betagne, så kan iag ei längre ibland ingratos cuculos stå. Min fägnan haf:r ei liten warit, sedan iag höra fått, biskopsembetet genom wår öfwer-

¹ Näissä kirjeissä on paljon kielivirheitä. — I dessa brev förekomma många språkfel.

² Viivat alkuperäisessä. — Strecken i originalet.

herdes Jesu direction Högwördige H:r Doctorn betrot blifwit, mit fädernesland gratulerar iag af hiertat och H:r Biskopen. Sanningenes ande ware i och med Eder, som Cristum förklarar hans kors hemlighet at weta och utsprida, i at bedia i Csti stad, låter försona Eder med Gud, wår aldra dyraste återlösares sidsta wilia och befallning blifwe min H. H:r Biskop til en Guds krafft, at hans arbets och marter lön må honom mera än fordom tilfört warda.

H:r vicepast. Avenius, af hwilken iag med nöje myckit godt höra fått om Högwörd. H:r Biskop, kunde nu ei delaktig bli af några biståckar; om möjligt är, wil iag gärna se til mot hösten at skaffa några, förledne winter äro te til en myckenhet utdödde, sälies ei el. gärna, dock hoppas iag, efftersom iag några goda wänner haf. kunna några skaffa, äro och redan tertil anstalter gjorde. Skulle iag här på orten Högwördige H:r Biskopen i något tiena kunna gjorde iag mig et nöje teraf, ter tet befallas. Iag förblifwer med wördnad — — ödmiukaste tienare och gamla

Reval, d. $\frac{1}{12}$ Julii A:o 1758.

Johannes Roos.

2. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Nåde och frid genom Jesum tilönskat.

At H:r Doctorn sin gamla bekanta ei glömma kunnat, öfwertygar mig än tet redliga trogna och uprichtiga förra omgänge, och ten fågnan af H:r Doctorns mig wäl kära bref, som war mig outsäjeligen kärt. Frelsarens faderliga wägar med H:r Doctorn hittils wördar och prisar iag som sit bistånd af nåde, så troligen Eder bewist, som ware och blifwe H:r Doctorns stöd och wishet och hädanefter uti alt.

Mit tilstånd, som H:r Doctorn än behagar at få weta i tetta lifwet, är at iag med hiertans böjelse bekänna måst mig för ringa wara til al ten trohet och barmhertig., som Herren mig bevist och giort. 1734 blef iag gifft, i hwilket stånd iag hittils förnögd lefwat haf., 7 barn haf. ten Högsta wälsignat mig med, som och lefwa, 2 söner, ena af 16 andra 10 år, 5 flickor af hwilka ten älsta gifft med min coll. Sverdsjö. Min krops styrka är ei mera ten förra, sinnen och swagare. Syslorna haf. iag dock hittils än bestrida kunnat, som en onyttig. Lekamlig utkomst haf. min Gud mig til nödtorfft gifwit något

om tet inra, wil iag och hoppas alt wäl bli uptagit. 1739 hielpte Herren mig at känna sig, hans evangelium blef mig liufig och dyr. iag fick nåde at tro. Tenna tid skedde här en almän upwäckelse, arbete gafs nat och dag med betungade och bekymrade hiertan om teras salighet, fienden som märkte afbrott, upwäkte en tämmelig förföljelse, agnarna föllo af, te sina grundade Frälsaren mera på sin blodiga förtienst och marterdöd. H:r Doctorn lär wäl härom förut hört, hwarföre iag stadnar, och tetta än bifogar: är Herren än härstädes många år, mörkret hielper och förökar sin klena hiord, ten särdeles skötsel åtniuter och åtniuta måst.

Mit löfte angående bijstäcker haf. iag ei än hunnit fulborda. Effter tesse kräk förledne sommar mäst utdödde, så är många aldeles utan blifwit. Iag hade wäl kunnat unga få, men effter några wekors gamla ei något förande lida kunna, måste man på års gamla wänta, som mig läffte äro, ter sommarn nu bättre för tem blif., om Gud wil, kunna te nästa höst öfwerstyrde warda, som iag håppas.

Om teras skötsel kan iag tämmelig underrättelse trykt och lämna. bättre wore tet wäl, om man någon hade, som för wid tem wan wore. Härifrån en få har swårigheter med sig, först måste man en sådan köpa, och tet nog dyrt, ty sådana äro slafwar, sedan är tetta slaget ei af stort at förlita på, ter te ei et noga opseende hafwa, iag tänker at sådana stodo til at hafwa i Nyland, som herom kunskap hafwa, iag will och wäl utwisa en sådan, så snart man först af stäckarna hafwa kan på hwilkas fortkomst wid Åbo iag ei twifla kan, ter flytande watn och mera blomster finnas än på tenna ort.

Wälförsedde boklådor haf. Reval aldrig hafft, alt warder, hwad man behöfwer, utifrån förskrifwit, annors hade iag hiertelig gärna deras catalogver welat öfwersända, men skulle något åstundas, och tet mig som en gammal wän updragit blif. ifrån tyska orter, så skal tet med al trohet och nöje wärkstält warda.

Några haf. iag träffat, som sig än H:r Doctorens saliga h:r fader påminna kunna som rector wid domska scholan och at han 707 befordrat til Fickelö pastorat blifwit. Min saliga swärfader och antesessor Simolin talte åffta med nöje om saliga h:r probsten, i synnerhet te första åren, tå iag hit kom, och iag som studiosus några bref fick af H:r Doctorn på ten tiden gofwo anledning, at iag fick höra tet saliga probsten, rector på domen sedan pastor på Fickel warit. Wår 80 åriga præses consist. frågade nyligen, tå han

H:r Doctorens namn såg i et bref til vårt consistor. från Åboska, om H:r Doctorn wore en son af pastor Mennander, som här warit, hwaröf. han sig glade, tå iag tet beiakade.

Effter finska Biblar är här ingen fråga, ty våra finnar äro förminskade, dock såg iag gärna et exemplar för betalning för mig, om lägligit wore.

Iag har hört at en upwäckelse i församlingarna omkring Åbo wore, hurudan och huruwida ten är och går, om ten annors san är, hwaröf. iag mig frögdat, som förut, önskade iag gärna weta. Herren wille sielf troгна arbetare utstöta i sin säd.

Än beder iag mig ut, huru går tet wid universiten i Åbo.¹ Kan en yngling bättre lägenhet få, at fortsätta studierna, än i vår tid. Iag torde wäl lust finna at sända åt året min älsta son til Åbo academie och önskade mig at weta, hwad kammare, wärme, kåst och collegierna årligen komma at stå, med särdeles information af någon skickelig man. At iag nu så mycket beswärar H:r Doctor gör tet synnerliga förtroende, som iag städs til H:r Doctorn burit.
— — — Ödmiukaste tjänare

Reval, d. 10. Maj 1759.

Johannes Roos.

In margine: Om archiater Fischers Liefländisches Landtwirtschafts Buch kallad, teruti bjarnas skötsel och handlat warder, ei i H:r Doctorns händer är, so kunde iag ten härifrån afstå och öfwersända, tillika med bierna, som iag håppas, el. förut, hwarom ubeder mig H:r Doctorns wilia.

3. Högwördige H:r Doctor och Biskop, min gamla gunstiga Wän och Gynnare.

Kiittää 17. VII. ja 30. VIII. p:tyistä kirjeistä sekä suomenkielisestä Raamatasta, joka on parempi kuin vironkielinen. — Tackar för breven av den 17. VII. och 30. VIII. samt för Bibeln på finska, som är bättre än den estniska.

Angående bijstäckarna, så haf. iag med al möda intet mera än 3 st. få kunnat, brist på tem är än här stor och terföre owanligen dyre, kunde nu i höst effter Michaelis tese 2 til H:r Biskopen och 1 til landshöfdingen i Helsingfors afhämtas til prof, så kunde man

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

med tiden flera anskaffa. Af våra h:r landråd haf. en mig låfwat för 1½ rubl. från Dorpat med sledaföret, några wela skaffa, om iag skulle åstunda; tese färdiga 3 stå här på landet 2 mil ifrån staden, årsgamla och wälbehålna. Kommer vicepast. Av. at afhämta tese kräk, så önskade jag honom försiktighet och hurtighet och i synnerhet, sedan han tese ombord tagit, at skynda, emedan tiär- och siölukten tem intet länge drägelig är, med sledan om wintern, tå föret godt är och kölden ei häfftig, äro te bäst at föras vidare.

Härhos fölier och h:r Fischers bok, hwarom tilförene, och Eine Nachricht der Kirchenverfassung, soo kallad Unitas fratrum.

Wil Gud tilkommande Påsk, hafwa wi, i stället för 3 dagar Påsk 7 dagar, effter ordre warda alman. och nu insätte, Herren styrer alt, så går tet dock wäl, hans wilia ske. För swaret, hwad årligen nu yngling wid aca. i Åbo på min frågan kåstade, tackar iag hör-samst, hälst hade iag wäl welat sända til Åbo min ena son först i wist hopp, at han tet terstädes kunde profitera, som wid tyska acad.; men omkåstnaden ser iag i Åbo nu för tiden är ei som fordom, går och öfwer tet hwad man i Königsberg och Halle gif. Mit förråd tillåter mig min önskan ei, emedan intet stipendium härifrån gifwes, än til Königsberg och Halle, för studerande.

Kunde iag komma ut, så lämnade iag stipendium, och sände ef.¹ til Åbo, ty mit förtroende til H:r Doctorn wet iag wist skulle mig ei på skam komma låta öf. mina söner, som Gud ske lof, i synnerhet ten älste, numera rät flitig är, ten yngre med bättre ingenium, men sielf ei drifsam. än; ten Herren som hittils styrkt, gör tet och än, sorgen hörer honom til för os, som äro Hans egendom. När haf. iag nu ten lyckan at se något af H:r Doctorens kära hand, på annat sät lär iag ei ten fägnan i tetta lifwet hafwa, at se och tala med H:r Doctorn, ty hade iag gärna dock tetta, iag lefwer här, och mins Herres och Frelsaes nåde och äger intet annat än berömma mig utaf, wil och er, ty intet kan hiertat trösta, ro och frid skaffa, än Hans blodiga marter och död, i tenna wärld, in i ewighet. — — — Ödmiukaste tjänare

Reval, d. 12. Septemb. 1759.

Johannes Roos.

Ten under Rysbackan fordom bekante Seelman är nu med döden afgådt, som student war han et brukbart subject, effter ordination och olykliga giffte blef han en skamfläck, och hel onyttig, in til döden.

4. Högwördige H:r Doctor.

Lähetää Johannes-poikansa Turun akatemiaan teologiaa lukemaan. — Sänder sin son Johannes att studera teologi vid Åbo adakemi.

Hwad hans kost, kammare, twät etc. angår, utbeder han sig och Högwördige H:r Doctorens råd, huru han lindrigast sig genomhielpa kan, hans bestämde årligen är 1.000 d., tilräckeliga kläder til 3 år haf. han med sig, hans informatorer professorerna wid tetta käiserl. hafwa altid wäl tilfrids med honom warit, at han tet bästa låford ständigt ägt, håppas iag förtenskul säkert, at han H:r Doctorens mogna råd så effterlefwer, at han effter te 3 bestända år, som här bruklige, med sådana framsteg sig altid wisa kan, som te ifrån tyska universiteter kommande; för swänskan lærer han hafwa något swårt i begynnelsen, effter han ten ei mäktig är. 700 d. bancosedlar, som han med sig haf., äger han befallning Högwördige H. Doctorns råd at fölia effter han sielf ei waner är med penningar at omgås. Skulle för honom nödig wara, at begifwa sig uti en nation, så wore effter mit tycke Österbotns tensamma. Är nu Högwördige H:r Doctorn med mig uti alt tetta ei tilfrids, så måste tet gamla wänskapet och förtroendet, som hos mig än lefwer, hela skulden på mig taga, och syndabäcken wara. — — — Älskande

Reval, d. 20. Aug. 1762.

Johannes Roos.

5. Högwördige och Höglärde H:r Biskop och Doctor.

Kiitollinen siitä, että piispa on suosiollisesti suhtautunut hänen poikaansa. — Tacksam över att biskopen välvilligt åtagit sig hans son.

Han berättar i sin skrifwelse: Mit mehrere Liebe und Zahrtlichkeit bin ich begegnet von dem H:n Bischoff, als ich mir die vorgestellet und Sie, mein wertester Papa, vorher mir gesagt; der H:r Bischoff

hat mir sein Tisch offerirt. Die Höflichkeit läst es aber nicht zu, das ich es acceptiren solte, Erlaubnis habe auch mit seinem Sohn umzugehen der mich schon auch einige mahl besucht, ein geschichter und feiner Mensch, Curator vor die Ostrobotnische Nation. Min H:r Biskop! hwad skal iag nu? ord felas mig, iag oförmögna, kan nu som för ei mera än et wördsamt hierta hysa för tet oförskyld bewista.

Loppuosa kirjeestä käsittelee pojan taloutta ja lukusuunnitelmia, joita piispaa edelleen pyydetään valvomaan. Valittaa ettei voi lähettää piispalle tämän haluamia kirjoja. — Slutet av brevet angår sonens ekonomi och studieplaner, som han åter ber biskopen övervaka. Beklagar att han ej kan sända de böcker biskopen önskar få.

Högwördige och Höglärde H:r Biskopens hörsamste tjänare

Reval, d. 19. Octob. 1762.

Johannes Roos.

6. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Nåde och frid genom Jesum tilönskad.

Valittaa piispan horjuvaa terveyttä. Kiittää uudenvuoden onnentoivotuksista. Lähettää tammikuussa pidetyn synodaalikokouksen julkaisuja. Kiittää poikansa holhoamisesta. — Beklagar med anledning av biskopens vacklande hälsa. Tackar för nyårshälsningarna. Sänder publikationer från synodalmötet i januari. Tackar för omvårdnaden av hans son.

Högwördigste H:r Doctorens och Biskopens hörsamste tjänare

Reval, d. 15. St. v. 1763.¹

Johannes Roos.

7. Högwördige H:r Doctor och Biskop. Nåde och frid genom Jesum tilönskat!

At skrifwa Högwördigste H:r Biskopen nu til, föranlåter mig et oförmodeligt bref, som iag nyligen af min son bekommit, och efter iag honom ei mera hwarken swara kan el. wil, efter han sina föräldrar med sidwördnad behandlar; utan teras wett trolofwad

¹ *Kuukausi on unohtunut merkitsemättä. — Månaden bortglömd.*

sig, men nu tilstånd af tem til wigslen begärer, som hans medföliande bref¹ med mera utwiser. Sedan iag förleden wåras af trowärda resande fick höra om hans dyrbara upförande och studiernas efterlämnande, skref iag honom alfvarsamt til, med slut, at barn, som ei fölia föräldrars råd, behöfwa ei el. tem, och så framt tu dig ei bättrar, drager iag härmed tillbaka min hand ifrån tig. Han swarte mig härpå, ei på saken, men obrutet och stort med lögn utan ort och datum. Efter iag nu ser, at min kärlek och omsorg för honom så slätt misshandlat blifwit utaf honom, så tager iag mig ingen del hwarken i hans närwarande el. tilkommande, han må fortfara och fortsätta sit påbegynta som han will. — — — Uti Juni månad war en präst här från Åbo stift, han gaf sig åtminstone terföre ut, hans upförande war teml. slätt, bland annat afftonen för hans afresa wigde han et par folck, som hans medföliande atest utwisar, hwilka ei kunde el. borde wigde warda. Han hade wist, tenna Simon Åström, blifwit i förwar här tagen för sin barmhärtighet, om han ei föliande dag 4 om morgonen med god wind härifrån hade afseglat til Finland, war så wida hans lycka. Detta haf. iag Högwördigste H:r Biskopen tilkänna gifwa welat, effter detta putidissimum membrum sui ordinis hörer under Åbo stift, som han skrifwer, dit han och åter igen resa wille, som han föregaf. — — — Ödmiukaste tienare

Reval, d. 29. Aug. St. v. 1763.

Johannes Roos.

8. Högwördigste H:r Doctor och Archibiskop.

Toivottaa onnea arkipiispanvirkaan. Suosittelee Johannes Sverdsjöti ("han är mit barn"), joka aikoo Upsalan akatemiaan jatkamaan lukujaan. — Lyckönskar till ärkebiskopsvärdigheten. Rekommenderar Johannes Sverdsjö ("han är mit barn"), som ämnar fortsätta sina studier vid Uppsala akademi.

Högwördigste H:r Doctorns och Archibiskopens ödmiukaste tiänare

Reval, d. 1. August 1776.

Johannes Roos.

¹ Tämä 7. VIII. 1763 p:tty saksankiel. kirje on kyllä säilynyt, mutta jätetään tässä julkaisematta. Morsian oli joku Stiernstedt-sukuun kuuluva neitonen. — Detta brev på tyska, dat. den 7. VIII. 1763, har bevarats, men publiceras icke här. Fästnön hörde till ätten Stiernstedt.

And. Roseliukselta. — Från And. Roselius.

Högwördige och Höglärde Herr Professor, min Högtärade
Herr Broder.

Valittaa suruaan M:n jälkimm. puolison, Johanna Magdalena Hasselin kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen med anledning av Mennanders andra makas, Johanna Magdalena Hassels fränfälle.

Min Högtärade Herr Broders hörsamme tienare

Stockholm, d. 28. April 1749.

And. Roselius.

Samuel L. Roseliukselta. — Från Samuel L. Roselius.

Högährewyrdige och Höglärde Herr Professor och Kyrkioherde,
min gunstige Herr Broder.

Valittaa suruaan M:n jälkimm. puolison, Johanna Magdalena Hasselin kuoleman johdosta. — Beklagar sorgen med anledning av Mennanders andra makas, Johanna Magdalena Hassels fränfälle.

Min gunstige Herr Broders ödmiukhörsamste tiänare

Stockholm, d. 5. Maii A:o 1749.

Samuel L. Roselius.

G. F. von Rosenilta. — Från G. F. von Rosen.

Högwyrdige Herr Doctor, Biskopp och Procanceller.

Suosittelee eskadronansaarnaaja Simon Gustav Möllnbergii. — Rekomenderar eskadronspredikanten Simon Gustav Möllnberg.

Högwyrdige Herr Doctors, Biskopens och Procancellerens hörsamste tiänare

Stockholm, d. 20. Maji 1760.

G. F. v. Rosen.

Joh. Rozirilta. — Från Joh. Rozir.

1. Ädle och Höglärde H:r Magister.

Sidsta aftalet förbinder mig at i alla måtto bewaka H. Magisters angelägenhet, men icke mera har hörtz som¹ af än innelykte bref² innehåller: H. Magister kan deraf sielf jugera hwad som är tillgiörandes; ty jag wet icke ifrån hwem det är; skulle H. Magistern finna á propos at dröija til des förslaget komer, skall jag intet underlota, at gifwa en riktig berättelse huru det är; men jag lämnar alt de[t] här; ty mer än brefwet säger, kan intet nu wara mig bekant. Är emedlertid at jag intet skall mig försumma i det som en god wäns welfärd så nära rörer, hwars benägenhet och wänskap jag städse skall söka at bibehålla.

J dag hade hans Kongl. Höghet sit intåg ifrån Carlberg; och det med allas nöije, canoner, illuminationer, parader af borgerskapet samt andra fröijdeteckn sparas intet. General Keit ankom i går hit till staden med 3 andra generalspersoner. Ryska galere-escadern är i skiärn; dansken tycks wilja gifwa kiöp och börjar negotiera. War så god och hälsa h. Paléen ifrån mig. — — — Hörsamste tie.

Stockholm, d. 14. Oct. 1743.

Joh. Rozir.

På hela dagen är ej nödeligit at man raspar som man kan.³

A tergo: a Monsieur Monsieur H. Adjoin et Maitre de la Philosophie de Menander a Åbo.

2. Ädle och Höglärde H:r Magister.

För någon tid sedan månde jag wel öfwersända et mig ifrån Upsala tillstålt bref, ang:de hwad kunde wara at förmoda om förslagetz uprättande till poeseos professionen; men nu kan jag säkrare berätta, at förslaget i slutet af nästl. wecka inkom och at derpå äro uppförde h:r Hydren, h:r Julin och h:r Magistern. Jag har redan talt wid en och annan härom; och är mig wid handen gifwit at bibliothekarien Burman lærer säkert beswära sig deröfwer at han är förbigången, i hwilcket fall det torde gå något på tiden, innan

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

² Cfr s. 316.

³ Epäselväi. — Otydligt.

tiensten förgifwes, men elliest har jag ock märkt, at så wel academien som någre höga wederbörande äro posterade för Hydren, som skall wara en gammal och meriterad man. H. st:s sec:n lät mig ock märka det samma.

Skulle nu H. Magistern wara sinnad at poussera denna saken här, skulle jag tycka bäst wara, at H:r Magistern reser sielf hit öfwer; men skulle det ändå intet lyckas, så wore thet harm at giöra sig den kostnaden och mödan. H:s excellence h:r r.r. och academie-cantzleren har warit någon tid opasslig, så at man ej kunna[t] opwakta honom härutinnan. Emedlertid lämnas till H:r Magisterns eget öfwerwägande hwad häruti tillgiörandes. — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 4. Nov. 1743.

Johan Rozir.

A tergo: a Monsieur Monsieur de Menander Adjoint et Maitre de Philosophie a Åbo.

3. Ädle och Höglärde H:r Magister.

Nu i these dagar, men icke förrän förslaget på det sättet [blifvit] ändradt, at magister Burman skall sättias deruppå, och som det således kommer at skickas tillbaka till academien; så beror nu saken till vidare derpå, hwilken af de trenne förut upförde skall gå ut. Det dependerar altså nu deraf, huru fasta wänner H:r Magistern har i Upsala. Skulle H:r Magistern bilfwa qwar stående, så tycker jag wel man sedan kunde giöra någon effort; fast jag ändock tror, som jag förr sagt, at Hydren el. Burman drager af med stolen. Jag har emedlertid icke bordt underlåta at gifwa H:r Magistern detta wid handen förblifwande i öfrigt med all högaktning — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 10. Febr. 1744.

Johan Rozir.

A tergo: Monsieur Monsieur de Mennander Maitre et Adjoint de Philosophie a Åbo.

4. Högwördige H:r Doctor och Biskop samt Procantzler,
min högt:de H. Broder.

Kiittää kirjeestä. — Tackar för brevet.

Uti den omförmälte befordringen lærer jag wel icke kunna stort uträtta, mer än tala derom för h. Bilmark och behörigen ställa till det bästa; enär jag ordade för honom hos hans ex:ce h:r cantzleren, förklarades mycken benägenhet at hiälpa Bilmarck. Jag gaf honom när han war hos mig det råd, som jag i alt fall trodde wara det säkraste.

Nouvelles häröfwer äro icke så särdeles angenäma i anseende till den tilltagande dyrheten och styrande coursen; men jag hoppas det hielper sig, om icke all spannemål förwandlas i bränwin så at brist på brödföda blifwa. — — — hörsamste och tillgifne tienare

Stockh., d. 29. Oct. 1762.

J. Rosir.

5. Högwördige H:r Doctor och Biskop samt Procantzler,
min högt:de H:r Broder.

Kiittää 19. VIII. p:tystä kirjeestä ja lausuu ilonsa piispan onnellisesta kotiutumisesta. Kiittää lupauksesta hankkia kotiopettaja, jonka toivoo pian saavansa. — Tackar för brevet av den 19. VIII. och uttalar sin glädje över biskopens lyckliga hemkomst. Tackar för löftet om informatorn, som han hoppas att han snart skall få.

Jag är ock mycket förbunden för den skaffade underrättelsen ifrån h:r landshöfdingen Wallen, hwareffter jag får mig rätta, men jag skulle gierna weta, om någon skrif[ft] af mig el. torparen blifwer nödig at ingifwas härom till h:r landshöfdingen. — — — hörsamste tienare

Stockh., d. 26. Sept. 1766.

Johan Rosir.

In margine: Min Bror behöfwer icke twifla om h. Menanders flit och goda conduit, så mycket härtills förspordts.

6. Högwördige H:r Doctor och Biskop samt Procantzler,
min Högt:de H:r Broder.

Saanut jo muualta kotiopettajan. — Har redan fått en informator från annat håll.

Jag har skrifwit några rader till Mollerus om torparen, at han skulle lägga in en kort skrift och få derpå resolution om öfwerflöttingen.

Unga secret:n Mennander continuerar så mycket någon wet i sin stadiga conduite och flitighet.

Här haf:r nu en tid varit festiviteter öf:r giftermålet, men nu är lugn. — — — trogne tienare

Stockh., d. 25. Nov. 1766.

Joh. Rosir.

7. Högyrdige H:r Doctor och Biskop, min Högt:de H:r Broder.

Lupaa tehdä kaiken voitavansa nuoren Mennanderin virkaylennyksen hyväksi. — Lovar göra allt vad i hans makt står för den unge Mennanders befordran.

Ödmiuke tienare

Stockh., d. 1. Dec. 1767.

Joh. Rosir.

8. Högwördige H:r Doctor och Biskop samt Procancellor,
min högtärade H. Broder.

Af närlagde kiöpebref tåktes min Broder benäget finna, huru om några heman i Pargas en handel är sluten emellan h. capitain De la Myle och fru grefwinnan Brahe jämte mig; men som han icke kan skaffa kiöpesumman hit, och jag icke wet hwem jag kan med säkerhet anmoda at densama mottaga, så har jag fallit på den tankan at bedia min H. Broder åtaga sig detta beswär. Det är allenast at lämna honom salubrefwet och närlagde Kl. hofrättens utslag, tils han sig anmäler och betalar i bancosädlar och gångbart mynt hela summan; undantagande det som belöper för stämplat

papper och stadgad . . .¹ afgift till krigsmanshuset, hwilcket han får innehålla, och jag icke så noga wet at nu uträkna, effter jag skrifwer detta ifrån min gård på landet. Min H:r Broder täktes lämna honom några rader till bewis, at han hos min Broder nedsatt berörde summa, och äfwen till mig öfwersända et dylikt bewis, neml. at h:r capitain De la Myle har hos min Broder för stats. h:r Rosirs räkning at comenderas nedsatt . . .¹ d. kpp:mt. Jag skall sedan höra effter, om ei någon här på orten behöfwer at öfwersända pengar till Åbo, hwilcka han kunde betala här och sen dem hos min Bror lyfta. Wore och någon i Åbo, som skulle hafwa at undfå penningar här, kunde ock et sådant tillfälle nyttias; allenast de icke utgifwas, förän de här blifwit betalte. Jag beder högel. om uhrsäkt, at jag faller min Bror beswärlig med denna commission, men jag litar på min Brors wanliga godhet och känner ingen säkrare at tillgå. Jag har wel corresponderat med h:r assessor v. Törne om denna handel; men jag är wiss på at han nu är på landet.

Wi hade icke gierna mist h:r Mennander ifrån vårt wärk; men effter han på detta sätt kan få tour och tillfälle torde gifwas, at flytta honom framdeles tillbaka, så har jag icke kunnat råda honom ifrån denna entreprise. Med synnerl. högaktning — — — hörsamste och tillgifne tienare

Stockh., d. 13. Aug. 1768.

Johan Rosir.

P. S. Min h. Broder täktes ei utlämna documenterne förrän hela summan är riktigt betald.

9—12.

S. T. Min gunstiga Herr Broder.

Edellisessä kirjeessä mainitusta kaupasta. Samasta asiasta kolmessa seuraavassa, 17. IX., 1. X. ja 18. X. p:tyissä kirjeissä. Kaupasta ei tullut mitään, kun kapt. De la Myle ei kyennyt täyttämään sitoumustaan. — Om det i det föreg. brevet nämnda köpet. Om samma angelägenhet i de tre följande breven av den 17. IX., 1. X. och 18. X. Köpet gått om intet, då kapt. De la Myle ej kunnat uppfylla sina förbindelser.

Min gunstige h:r Broders hörsamste och förbundne tienare

Sundby wid Stockh., d. 24. Aug. 1768.

Johan Rosir.

¹ Epäselvää. — Otydligt.

13.

S. T. Min gunstige H:r Broder.

Kiittää M:ia edellämämainituissa kirjeissä aiheutuneesta vaivasta pyytäen saada suorittaa postikulut. — Tackar för det i de föregående breven omnämnda besväret han förorsakat Mennander och ber att få ersätta postportot.

J går sade mig unge h:r Mennander, at min Bror torde sielf haf:a speculation på dessa heman, men om så warit, beklagar jag alt för mycket, at jag i tid ej blifwit derom adwerterad: ty de äro nu redan sålde till h:r canslierådet Lagerflycht för 40/m d:r, doch utan innerwarande åhrs ränta; och fast det gör mycket öfwer 2.000 d:s skilnad emot h. cap. De la Myles anbud, så måste jag doch låta dem gå i anseende till en hop med gäld, som måste betalas till at conservera de öfriga fastigheter här; jag tror at böndren blifwa wel belätne med denna kiöparens foglighet. — — — Ödmiuke och trogne tienare

Stockh., d. 5. Dec. 1768.

Joh. Rosir.

14. Högwördige H:r Doctor och Biskop samt Procanceller,
min gunstige H:r Broder.

Det recommenderade ährendet at tala med h:s excell:ce h. Stockenström om cancellariatet har jag redel. uträttat; men har icke kunnat förmå honom till des antagande; han har ock undanbedt sig presidentskapet i lagcommissionen; till äfwentyrs effter han torde tänka på at fram bättre retirere sig; nu är wel elliest ämnen at wälja af.

Det förtryter mig at jag ej fick tillfälle at af min h:r Broder taga afsked: men min önskan för min h:r Broders welgång är lika uprigtig och med fullkomligt nöje och högaktning är jag ouphörligen — — — ödmiuke tienare

Stockh., d. 15. Sept. 1772.

Johan Rosir.

Carl Rudenschöldiltä. — Från Carl Rudenschöld.

1. Högwyrldige Herr Doktor och Biskop.

Den skrifwelse hwarmed Herr Biskopen för någon tid sedan behagade hedra mig i faveur af cancellisten i Kongl. Maj:ts cancellie Enander, har jag trodt mig böra lemna obeswaradt i afwaktan på utgången, den ock nu mera lærer wara Herr Biskopen bekant. Jag wet att hans befordran hade äfwen ländt Herr Biskopens son till förmon, och derföre är mig så mycket mer okärt att härutinnan ej hafwa kunnat wara H:r Biskopen till wiljes. Det har wäl egenteligen ankommit på Hans Kongl. Maj:ts wal; men så lærer H:r Biskopen ock hafwa den godheten att besinna det mig ej anstå wille att lägga hinder i wägen för ett skickeligt ämne, som stod under min wård, och som både af de sökande war för academien nyttigast, och hade en art af rättighet till denna syssla, och det som mera war, hwilkens habilité och förtjenst war Hans Kongl. Maj:t sielf bekant. Iag önskar mig ett tillfälle, där jag må kunna wara till H:r Biskopens tjenst nyttigare, och således ådagalägga den sanskyldiga högaktning, hwarmed jag har den äran att wara högwyrldige Herr Doctorens och Biskopens hörsamste tjenare

Fogelstad, d. 29. Juli 1773.

C. Rudenschöld.

2. Högwördige Herr Ärkebiskop och Academie Procanceller.

*Lausuu Mennanderin tervetulleeksi Upsalan yliopiston varakanslerin virkaan.
— Hälsar Mennander välkommen som vicekansler vid Uppsala universitet.*

Högwördige Herr Ärkebiskopens och Procancellariens hörsamste tjenare

Rydboholm, d. 15. Oct. 1775.

C. Rudenschöld.

3. Högwyrldigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Academie Procanceller.

*Kiittää arkkipiüspan 12. XII. 1775 p:tystä kirjeestä ja uudenwuoden onnen-
toivotuksista sekä Mennanderin lähettämistä kirjeenkirjoittajan isän teoksista. —*

Tackar för ärkebiskopens brev av den 12. XII. 1775 och nyårshälsningen samt att Mennander skickat honom sin (brevskrivarens) fars arbeten.

Högwärdigste Herr Ärkebiskopens hörsamste och trogna tjenare

Stockh., d. 8. Jan. 1776.

C. Rudenschöld.

4. Högwärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academiae Procanceller.

Sairaus estänyt vastaamasta arkkipiispan kirjeeseen ja lausumasta häntä tervetulleeksi uuteen asemaansa. — Sjukdom hindrat honom att besvara ärkebiskopens brev och hälsa honom välkommen till hans nya ämbete.

Det har ej bordt falla Herr Ärkebiskopen sällsamt, att blifwa wid sin ankomst med tillbörlig aktning af herrar professorerne bemött. De kända värdet af den förmon academien blifwit tillskyndad, och det är et tänkesätt, som de hafwa med sin canceller gemensamt.

Som jag förmodar det Herr Ärkebiskopens åstundan lär wara, att upwagta Hans Majestät wid dess återkomst till staden, så får jag ock då fägna mig af Herr Ärkebiskopens sällskap.

J öfrigt hoppas jag, att under vår gemensamma förvaltning hafwa mera än et tillfälle att bewisa det värde jag sätter på Herr Ärkebiskopens förtroende och den oändeliga högaktning hwarmed jag har äran att wara högwärdigste Herr Doctorn och Ärkebiskopens samt Academiae Procancellerens hörsamste och trogna t:re

Stockholm, d. 7. October 1776.

C. Rudenschöld.

5. Högwärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academie Procanceller.

Sedan Herr Ärkebiskopen behagat förklara sin vänskap och ömhet för herr adjuncten Hagman, har det warit ett skäl mer för mig att wårda en så wärdig mans wälfärd och lycka. Iag tror mig ock nu mera kunna med säkerhet wåga herr professoren Ekermans afskeds memorial, beledsagadt med mitt underdåniga förord.

Iag har ock, i anledning af Kongl. Maj:ts för detta förklarade nådiga behag, i underdånighet insinuerat de uplysningar, som den lediga professionen kunnat föranlåta; och blifwer åtminstone ej min försummelse, om ej detta utrymme för lärdom och kundskaper jämwäl bibehållas.

Denna stund har jag ännu ej ärhållit Kongl. Mai:ts notification och befallning angående den förestående doctoratspromotion. Det torde redan wara Herr Ärkebiskopen bekant, att Hans Kongl. M:t behagat dertill utsätta den 6. Iunii, som är dess namnsdag, och således till denna solennitet ganska tjenlig, men såsom infallande på en söndag, kan hända i sådan afsikt mindre lämplig; men som Hans Maj:tt behagat emot mig förklara det Hans Maj:tt ej funne det en sådan omständighet borde kunna wärka någon betänklighet, så kan derutinnan ingen ändring hafwa rum. Sant är ock att acten blifwer beledsagad med en ordentelig gudstjenst, och skulle kan hända all sällsamhet kunna, om så behöfwes, således afhjelpas att acten börjades med prädikan, i stället att den wanligen plägar hållas sidst; hwilcket jag underställer Herr Ärkebiskopens mognare ompröfwande, — — — Herr Ärkebiskopens hörsamste tjenare

Stockholm, d. 4. Marti 1779.

C. Rudenschöld.

6. Högwyrdigste Herr Ärkebiskop och Procancellor.

Det bref hwarmed Herr Ärkebiskopen behagat hedra mig med senaste post, har satt mig i owisshet om icke till äfwentyrs jag otydligt yttrat mig i det ena af mina sidsta, i anseende till notificationerne om promowendi, och Herr Ärkebiskopen i anledning deraf torde gifwa sig den mödan att låta sådana afgå consistorierne i riket. Iag har i det målet trodt mig böra följa bokstafwen af Hans Kongl. Maj:ts befallning, och således dels låtit redan afgå dels i dag och med nästa södra post afsänder sådana notificationer, emedan min maning ej war annan än att beswära Herr Ärkebiskopen med dem allena som af Kl. Maj:tt wore utnämde, och boende innom dess stift.

Ehuru mitt upsåt warit att skona Herr Ärkebiskopen med min gästning, så finner jag dess gracieusa tillbud derutinnan så precist,

att det blir mig en lag, men ock tillika förtjänar all min ärkänsla.
— — — Herr Ärkebiskopens hörsamste tjenare

Stockh., d. 11. Marti 1779.

C. Rudenschöld.

7. Högwyrdigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academiae Procanceller.

Jag är Herr Ärkebiskopen mycket förbunden för den undfågna
efterrättelsen. Af de utdelte parter wid promotion skulle jag kan
hända hälst wälja respondentens.

Hwad opponentens ringa grad angår, så skulle den, för större
anseende och actens wärdighet, kunna på det sätt hjälpas, att han
emot den tiden blefwe försedd med extraordinarie adjuncts full-
magt, om eljest hans arbete, som förmodeligen blifwer förut lem-
nadt till öfwerseende, finnes det förtjena; ehuru en annan swårighet
sig derwid företer, neml. att en annan, som är långt äldre docens
och nu utrikes stadd, benämnd Norberg, länge sedan derom förgäfves
anhållit. Dock kan det äfwen ankomma på utslaget af hans beswär
öfwer nekadt förslag, som jag menar, till något lectorat. Sant är ock
att han ej är theologiae docens.

Som professoren Ekermans afsked är ett cabinets mål, och Hans
Maj:tt merendels plägar lemna sådana tills de ökas till någon
myckenhet, att då afgöras på en gång, så har jag derå ännu ingen
resolution ärhålla kunnat. Likaledes är jag ännu i okunnighet om
något förslag till theologiska profession får uprättas. Jag är med
upriktigaste högaktning Herr Ärkebiskopens hörsamste tjenare

Stockh., d. 22. Marti 1779.

C. Rudenschöld.

8. Högwyrdige Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academie Procanceller.

Teol.leht. Antonsson Karlstadista ja rovasti Henschen Lundin hiippakunnasta ilmoittavat kanslerille olevansa estettyjä saapumasta promotsioniin. Kuningas aikoo kunnioittaa sitä läsnäolollaan. — Teologielektorn Antonsson från Karlstad

och prosten Henschen från Lunds stift ha till kansler anmält sig vara förhindrade att komma till promotionen. Konungen ämnar hedra promotionen med sin närvaro.

Högwyrdigste Herr Ärkebiskopens hörsamste tjenare

Stockh., d. 26. Apr. 1779.

C. Rudenschöld.

9. Högwyrdigste Herr Doctor och Ärkebiskop, samt
Academiae Procanceller.

I anledning af det bref hwarmed Herr Ärkebiskopen behagat hedra mig med sidstankomne post, har jag den äran att gifwa wid handen, det oakadt allmänna talet, jag ännu ingen ordsak [har] att tro det Hans Kongl. Maj:tt skulle hafwa ändrat sitt upsåt, i anseende till promotionen; men skulle, emot all förmodan, Hans Maj:tt dock resolvera att wara deraf en hög åskådare, blefwe det en surprise, och herrar wederbörande således ursäktade att talen hålles på latin, och skulle i sådan händelse en art af underdånig compliment på svenska tyckas göra tillfyllest.

Iag är ganska willig att förse mag:r Winbom med extraord:ie adjuncts fullmakt, och frågan blir allenast om sättet att komma der-till. Iag hade för theologiska faculteten den aktning att remittera till dess yttrande mag:r Nordbergs ansökning om samma förmon, och wille ej heller nu gå faculteten förbi, men omständigheterne äro nu olika, och anledningen af annan natur. Ett infor dradt ut-låtande blefwe jämwäl en omgång, mer kunde såmedelst förkortas, att faculteten omedelbarligen hemställte mig målet, i afsikt på tillfället och dess wärdighet samt personens skickelighet.

Iag har intet lyckats att se theologiska professionen bibehållen, emedan jag andra impressioner förut fått inrymma, ehuru uphofs-männen torde fela i sin uträkning. Deremot har jag Hans Kongl. Maj:ts tillstånd att låta uprätta förslag effter professoren Ekerman, hwarom jag skall underrätta consistorium academicum så snart jag förnummit afskedsresolutionen wara expedierad, och jag har intet twifwelsmål att utgången blir effter bägges wår önskan. — — —
Hörsamste tjenare

Stockholm, d. 29. Apr. 1779.

C. Rudenschöld.

10. Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop samt
Academiae Procancellor.

Sedan de twenne promovendi, som jag tillförene hafft den äran att gifwa Herr Ärkebiskopen tillkänna, hafwa trenne andra likaledes anmält deras förfall., neml. af Lunds stiftt probsten i Börninge Ebbe Bring, ifrån Calmars stiftt probsten i Ljungby Anders Beckerström och ifrån Hernösand probsten i Arnäs Carl Genberg, — — — hörsamste tjenare

Stockholm, d. 3. Maji 1779.

C. Rudenschöld.

11. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academiae Procancellor.

Det wore mig wisserligen en fägnad att, enligt hwad Herr Ärkebiskopen i dess sidsta skrifwelse yppat, h:r professoren Floderus kunde förses med det ledigt blefne pastoratet genom professionens indragning; men jag är ännu under wäntan af Kongl. Maj:tts bref ej i stånd att yttra mig derom, emedan till äfwentyrs deri jämwäl blifwer förordnad huru med pastorat skall förhållas. Det är imedlertid utom all twifwel att mig ej omedelbarligen tillkommer att derom disponerna, utan måste det, såsom en följd af en ny författning, underställas Hans Kongl. Maj:tts ompröfwande och decision, såwäl som professionen, hwilken församlingen skulle tilldelas, i händelse den behåller sin förra natur. Då altså wi blifwit af Kongl. Maj:tts bref närmare underrättade, och i fall denna fråga där ej finnes afgjord, synas både consistorium ecclesiasticum och theologiska faculteten wara berättigade att anföra de considerationer som derwid kunna förefalla.

Åter hafwa twenne promovendi ursäktat sig för mig, neml. ifrån Lunds stiftt probsten i Quidinga Alexander Zeibeth, och ifrån Gottland probsten i Rohne Israel Åkerman. — — — hörsamste och trogna tjenare

Stockholm, d. 6. Maji 1779.

C. Rudenschöld.

12. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Antalet af dem som undanbedja sig närwarelsen wid promotionen har ännu blifwit ökt med theologiæ professoren i Lund, Weidman, hwilckens förfall jämwäl domcapitlet bestyrkt, samt ifrån Linköpings stiftt probsterna Lindblom och Köhler jämte lectoren Busser, likaledes af consistorio anmälte och understödde.

Som jag förnimmer att protocollet angående theologiska professionen ännu intet blifwit justerat, så nyttjar jag en sådan omständighet, och har ännu intet förlorat hoppet att se den bibehållen. I den händelsen skulle intet twifwelsmål synas kunna existera om h:r prof:n Floderi befordran.

H:r Ärkebiskopen torde af theol. faculteten blifwa underrättad att mag:r Winbom har extr. adjuncts fullmagt att undfå, när han sig derom hos herr secret:en Noreén anmäler. — — — hörsamste tjenare

Stockh., d. 13. Maji 1779.

C. Rudenschöld.

13. Högwördigste Herr Ärkebiskop och Academiæ Procanceller.

Antalet af dem som denna gången infinna sig till promotionen, blifwer, om jag ej bedrager mig, mindre än den förra, ehuru års-tiden nu är långt beqvämare; dock synas de kunna ursäktas, som biwistat riksdagen, och således förmodas behöfwa ärsätta hwad i församlingarnes skötsel och egen hushållning kan wara efftersatt.

Iag ärnar, om Gud will, d. 4. nästkommande resa, och har ej annat tänkt än att enligt Herr Ärkebiskopens gunstiga intention wara dess gäst, ehuru jag föreställer mig det intet kunna ske utan någon dess oro.

Förutan den wid samma tillfälle tillämnade magisterpromotionen, derwid man har rättighet att jämwäl förwänta min närwaro, är jag ock academien och cantzlersämbetet några dagar skyldig; hwartill kommer att jämwäl herr öfwerintendenten Adlercrantz lär under samma tid, i anseende till bibliothequets byggnad, göra oss ett besök; men, som allt detta ej fordrar mycken tid, och dessutom consistorium och faculteterne wid terminens slut hafwa många göro-

mål, så har jag föresatt mig att Lördagen återresa. — — — hör-
samste och trogna tjenare

Stockholm, d. 20. Maji 1779.

C. Rudenschöld.

14. Högwördigste Herr Ärkebiskop och Academie Procanceller.

Kiittää arkkipiispaa viimeisestä. — Tackar ärkebiskopen för senast.

Till att uppfylla mitt löffte har jag härhos den äran att sända Herr Ärkebiskopen Le soldat suedois, som hålles för den bästa af det ämnets auctorer. La vie des philosophos skall med nästa post öfwersändas. — — — hörsamste och trogna tjenare

Stockholm, d. 14. Iuni 1779.

C. Rudenschöld.

15. Högwördigste Herr Ärkebiskop och Academie Procanceller.

Som Herr Ärkebiskopen ej kan wara okunning om mitt upriktiga tänkesätt för dess person, så lär Herr Ärkebiskopen lätteligen föreställa sig de rörelser, hwarmed jag förnummit den grufweliga tillställning, som satt dess lif i så ögonskenlig fara.¹ Jag fagnar mig af hjertat med Herr Ärkebiskopen och wördar Försynen, som nådeligen afwärjt faran; men är ej utan oro till dess jag förnimmer att det aflupit utan anstöt till hälsan, och att de precautioner ej blifwit uraktlätne, som wid sådane tillfällen hållas för oumgängeliga.

Iag tror mig ej böra draga i twifwelssmål det Herr Ärkebiskopen finner det nu walda stället till bibliothequets byggnad långt fördelaktigare än det tillförene förslagna, hwarmed, jag tillstår det, jag ej annorledes kunnat finna mig än såsom den enda då bekanta utwäg att tillgå. Ej heller skulle jag tro det herr baron Adlercrantz för den angifne swårigheten gifwer anledning till någon ändring, hålst den samma all annorstädes, och i synnerhet wid det förr utsedde, äfwenledes hade mött.

¹ *Cfr I, 371.*

Man har ändteligen med tjenliga föreställningar hunnit gifwa d:r Schinmeyers många variationer, ty hans afskedsprädikan är ämnad att hållas nästkommande Söndag om 8 dagar. Således är Herr Ärkebiskopen ifrån hans superintendents inwigning befriad, men lär blifwa anmodad att introducera vår förväntade nya pastor, eller att någon i sitt ställe till denna act förordna. — — —
hörsamste och trogne tjenare

Stockholm, d. 24. Iuni 1779.

C. Rudenschöld.

16. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop, samt Academie Procanceller.

Det war mig wisserligen ett nöje att kunna wara Herr Ärkebiskopen och herr professoren Bergman tillika till wiljes, hwartill båda hafwa en ostridig rätt. Ingen swårighet kan hindra mig att befordra mag:r Afzelius till adjuncturen, men succession till lönen har förekommit mig brydsam i anseende till considerationer, som jag yppat för herr rector, och hwaraf jag här således lär kunna spara repetition.

Mag:r Fant är ett skickeligt ämne, och jag önskar att något tillfälle måtte gifwas till hans upmuntran; det torde wara Herr Ärkebiskopen bekant att han hos mig anhållit om det arfwode, som är tillslaget arbetet med Palmköldska samlingarne; men derwid föreföll samma betänklighet som nu i anseende till adjuncturen, neml:n att en sådan distribution hålles för consistorii rättighet, hwarföre jag låtit gifwa honom det råd att taga med sin ansökning den vägen.

Hosföljande anecdoter har jag trodt förtjena Herr Ärkebiskopens attention; det fransyska Epitaphium tros wara författadt af Rousseau som kort tid derefter jämwäl afled; det latinska är af Abbé Coyer.¹

— — — hörsamste tjenare

Stockh., d. 7. Oct. 1779.

C. Rudenschöld.

¹ *Alkuperäiseen kirjeeseen tälle kohdalle jälkeenpäin lisätty kursivoituna: — I originalet här efteråt tillagt med kursiv: Se efter brefwet den 11. Nov. 1782.*

Preface que Rousseau destinoit à ses memoires.

Tämä "Alkulauseeksi" nimitetty ote (tehty v:na 1779?) J. J. Rousseau'n Tunnustuksista (I:n kirjan 1. luku, pieni kappale, jota ei valmiissa teoksessa kuitenkaan nimitetä "alkulauseeksi") eroaa muutamissa kohdin lopullisesta muodostelusta, joka esiintyy jo 1782 Genevessä ilmestyneessä painoksessa. Sen jälkeen jatkuu: — Detta s.k. "förorord" (skrivet 1779?) ur J. J. Rousseaus Bekännelser (I bokens första kapitel, ett litet stycke, vilket i det färdiga arbetet dock icke kallas "förorord") skiljer sig i en del avseenden från den slutliga formuleringen; verket utkom i Genève redan 1782. Därefter följer:

Epitaphe de Voltaire.

Plus bel esprit que grand genie,
Sans loi, sans moeurs et sans vertu.
Il est mort comme il a vecu
Couvert de gloire et d'infamie.

Autre Epitaphe du meme.

En tibi dignum lapide voltarium,
Qui
In poësi magnus,
In historia parvus,
In philosophia minimus,
In religione nullus,
Cujus
Ingenium acre,
Iudicum præceps
Improbitas summa,
Cui
arrisere mulierculæ,
plausere scioli,
Favere profani.
Quem
Irrisorem hominum Deumque,
Senatus populusque athæo physicus
Aere collecto
Statua donavit.

17.¹ Högwyrdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Om, såsom jag har anledning att förmoda, Herr Doctoren och Ärkebiskopen ej undfått del af det, som förefallit emellan consisto-

rium academicum och arrendatorerne af Upsala cronobrännerie i anseende till mälden på academiens qwarn, så torde Herr Doctorn och Ärkebiskopen behaga låta meddela sig hwad twänne särskildte gånger däröfwer till mig inkommit.

Deraf lærer Herr Doctorn och Ärkebiskopen inhämta, huru bemälte arrendatorer på sätt, att för det de låta mala säd till gröpe, ej betala mer i tull än fyra s:r för hwarje tunna i stället för de tullkappar som å consistorii academici sida fordras, såsom för annan mäld. Och emedan consistorium acad. derifrån ej welat afstå såsom arrendatorerne begärt och af direction öfwer regale brännewins bränneriejnrättningen ärhållit tillstånd, att på egen bekostnad låta upbygga en wäderqwarn, hwarmed de ock nu skola wara syssel-satte.

Öfwer denna anstalt, såsom emot Kongl. academiens privilegium för sin qwarn, och i anseende till proceduren emot allmän lag, hade nu consistorium academicum anmodat mig, att hos Kongl. Maj:t anföra besvär. Och ehuru jag i ett handbref till Kongl. academiens nuwarande herr rector magnificus föreställte, att därpå ingen lyckelig utgång wore att förmoda, så har ändock consistorium acad. härom itererat sin anmodan. Men af ett sidsta gången medföljande protocoll har jag först blifwit authentict underrättad om den stridighet, som till denna qwarnbyggnad gifwit anledning. Härwid förekomma följande considerationer. 1:mo har consist. acad. förut opåttalt låtit en annan qwarn till samma behof upsättas. 2:o har consistorium haft wal af ett alternatif, antingen att åtnöja sig med en mindre winning, men dock genom mäldens quantitet ansenlig, eller löpa fara att både gå miste om denna winst, och det som är nu betydligare se emot sitt påstående en resolution utfärdad, som sedan kan blifwa ett efterdöme och academien ewärdeligen till förfång, och af dessa två utvägar har nu consistorium sällan walt den senare. 3:o är detta en fråga, som egenteligen ej hör till Kongl. Maj:ts omedelbara uptagande; men i fall, såsom jag har anledning att förmoda, annorledes hände, kom saken att föredragas af den, som sjelf såsom ledamot af directionen authoserat qwarnbyggnaden, och således wore interesserad i dess bibehållande; jämwäl han såwäl som herrar riksens råd, som komma i

¹ Kirjeen yläreunaan merkitty: — I brevets övre kant finnes antecknat: besw. d. 11. Febr. 80.

rådplägnigen att deltaga, äro intagne af den tankan, att arrendatorerne denna utwäg ej kan förwägras, då de tillhållas att ej låta mala utan till bränneriets behof allena; hwartill hos dem kommer den consideration, all (*sic!*) utom cronobränneriet hade denna tillökning af mäld aldrig existeradt, och här således ej är frågan om något damnum emergens, då mälden inskränkas inom eget behof.

J betraktande af alt detta kan jag efter samwete och wälmening ej annat råda, än hwad jag ock tillförene hade trodt mig skyldig att tillstyrka om consistorium academicum hade behagat gifwa mig del af anledningen, neml. att i fall arrendatorerne ytterligare wilja förblifwa wid sitt anbud, det samma antaga, om intet fördelaktigare kan ärhållas. Och på det consistorii academici wärdighet af ett sådant åtrande ej måtte synas lida, har jag anledning att förmoda det anbudet blir af dem sjelfwe förnyat. Herr Doctorn, Ärkebiskopen och Procantzleren lär behaga finna att hwad här blifwit anfördt, är af den beskaffenhet, att det ej kan förenas med ett ämbetsbref till consistorium academicum; altså har jag funnit mig föränlåten till denna utwäg, och att anhålla, det wille Herr Doctorn och Ärkebiskopen hafwa den godheten, att låta detta extrajudicialiter komma till herrar professorernes kundskap, på sätt som Herr Doctorn och Ärkebiskopen tjenligast finner, dock så, att detta bref ej lämnas utur Herr Doctorns och Ärkebiskopens händer.

Skulle då consistorium academicum ej finna sig härwid, så har det den utwägen, att genom sin ombudsman wända sig till det forum, dit saken egenteligen hörer; och jag kan undgå den förwitelsen emot mig sjelf, at hafwa warit bidragande till saknaden af en ofelbar och ansenlig inkomst och till en resolution, hwaraf följderne ej stadnade inom detta tillfålet allena. Jag har den äran att wara med oafflätelig högacktning Högwärdigste Herr Doctorns, Ärkebiskopens och Procantzlerens hörsamste tjenare

Stockholm, d. 3. Febr. 1780.

C. Rudenschöld.

18. Högwärdigste Herr Ärkebiskop och Academie Procanceller.

Herr Ärkebiskopens skrifwelse, hwarmed jag med sidsta post blifwit hedrad, har warit mig ganska wälkommen, för de angelägna under-

rättelser mig derutinnan meddelas, så mycket mer som jag öfwer en del war ofullkomligen underrättad, men öfwer en del als intet. J synnerhet fagnar mig att se det ärender, som till äfwentyrs kunnat leda till förtetligheter (*sic!*), blifwit under Herr Ärkebiskopens öfwerwaro och direction afhandlade och till godo styrda, hälst jag af flere nu warande rectors bref hafft anledning att döma det hans zele, till att intet säga mer, kan hafwa behöfft hållas tillbaka, det jag ock i flere mål tror mig hafwa uträttat; och lærer det förmodeligen wara ordsaken, hwarföre jag nu flera postdagar å rad emot förra wanligheten intet bref af honom ärhållit.

Öfwerenskommelsen med bränneriarrendatorerne, den jag tillstår mig hafwa föranlåtit, är fördelaktigare träffad än jag förmodat, emedan academien ärhåller mer än jämwäl här i hufwudstaden betalas. — — — Hörsamste tjenare

Stockholm, d. 11. Maji 1780.

C. Rudenschöld.

19. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt
Academie Procantzler.

Adjuncten Winbom har, jämte theologiska facultetens skrifwelse, aflemnad till mig det bref, hwarmed Herr Ärkebiskopen behagat det förra beledsaga. J fall jag förmår något bidra till en för bem:te adjunct lyckelig utgång i anseende till hans tillämnade beswär, så blir mig ett nöje att tillika hafwa kunnat wara Herr Ärkebiskopen till nöjes. Målet är wäl utom min sphaere, men så wida insinuationer hos wederbörande kunna något uträtta, skola de intet blifwa försummade.

Det wore önskeligit att någon säker utwäg funnes att förekomma de förluster som academiens cassa härtills måst widkännas, hälst i en tid då den dessutom så ansenligen medtages. — — — Hörsamste tjenare

Stockh., d. 11. Nov. 1782.

C. Rudenschöld.

Maria Elisabeth Rydingswärdiltä. — Från Maria Elisabeth Rydingswärd.

1. Högwördigste Herr Doctor, Ercekebiskop och Procanceller,
min gunstige och alldrakaraste Cousin.

Pyytää Mennanderia suosittellemaan poikaansa laivastonkapteeni, vapaaherra Johan Erik Augustin Raabia saamaan majurin valtakirjaa. — Ber Mennander rekommendera sin son, kaptenen vid örlogsflottan, friherre Johan Erik Augustin Raab att få majorsfullmakt.

Ödmiukasta tienarinna

Elleg., d. 19. Nov. 1776.

Maria Elisabeth Rydingswärd.

2. Högwördigste Herr Doctor, Ercekebiskop och Procanceller,
min gunstige Broder.

Pyytää suosittellemaan pappiaan, maist. Sundiusta seurakuntansa kirkkoheraksi. — Ber honom rekommendera sin präst, mag. Sundius att bli kyrkoherde i hennes församling.

Ödmiuke tienarinna

Ellegården, d. 6. Martii 1777.

M. E. Rydingswärd.

Lars Salviukselta. — Från Lars Salvius.

1. Ädle och Höglärde H:r Magister.

Ehuru obekant jag är, så hoppas jag, at detta mit bref benägit blifwer uptagit. Jag kan för min del endast beropa mig på den vänskap Herr Magistern äger med bibliothecarien i Upsala h:r mag. Olof Celsius, hwilken ock är min synnerliga goda wän och derföre gifwit mig anledning och adresse til Herr Magistern.

Det torde til äfwentyrs redan wara bekant, huru jag tagit mig före at hwarje wecka gifwa ut Lärda Tidningar, hwarwid jag i synnerhet ärnar handla om sådant, som här i vårt fädernesland hafwes för händer ibland de lärda. Til hwilcken ända jag har nödigt äga någon säker correspondet i Åbo, som secum dum seriem temporis

behagade öfwersända til mig recensioner öfwer de disputationer, orationer etc.:r., som der blifwit hållne. Mig tyckes det wore bäst, at dermed börja från innewarande års ingång, men då och då allenast taga up någon synnerlig piece ifrån äldre tider, som nu kunde komma öfwer. Fördenskull är härmed min hörsamaste anhållan, Herr Magistern täcktes påtaga sig detta omaket, Åbo academie och hela vår nation til nytta och heder. Det skal wara mig en synnerlig fägnad, om jag deremot kan göra Herr Magistern någon wärkelig tjenst. Iag skulle nu gerna öfwersända så många Lärda Tidningar, som ifrån detta årets början utkommit, men wil för postens dryghets skull sända dem öfwer med någon resande. Imedlertid kan Herr Magistern, om så behagas, få se dem hos doctor Browallius, i fall de eljest icke wore bekanta. Men det är ej nödigt, at säga honom, at jag anmodat Herr Magistern här-om. En sådan correspondent har altid friare händer, så länge han är cachè. Iag innesluter mig i öfrigt uti Hr. Magisters wänskap och med särdeles tilgifwenhet förblif:r Ädle och högl. Hr. Magisters hörsamste tjenare

Stockholm, d. 21. Iunii 1745.

Lars Salwius.

A tergo: Herren, Ädle och höglärde Herr Mag. Carl Fried. Menander, Adjunctus Philosophiæ i Åbo.

2. Högwärdige Herr Doctor och Professor!

J går hade iag den äran, at undfå Herr Doctors gunstiga skrifwelse af d. 8. i denna månad. Jag beklagar at herr mag. Tälpo skulle så hastigt gå ifrån oss, och det så mycket mer, som han nu började alt mer och mer blifwa wan wid bokhandelen och bekant i orten; dock fägnar det mig ej litet, at Herr Doctorn i nu så ledsam omständighet ej underlåter, at wisa det han är för mig en rätt upriktig wän.

För 14 dagar sedan sände iag uppå sahl. mannens begäran öfwer et ansenligt partie, hwilcket til äfwentyrs ej lærer wara uptagit, och kan altsammans ses af mit sista bref til honom under d. 31. Maj, så wäl hwad mina öf:rsända böcker med skepparen Augustin

widkommer, som ock, huru iag efter hans anmodan förrättadt de öfriga commissionerne. Och som något ännu af hwad han begärt då feltes, så sände iag i går, innan iag bekom H:r Doctorens bref, det samma med en annan skeppare, wid namn Holmsten, som då hölt på at lägga ut härifrån bryggan; näml.

5 Lärda Tidningar för nästledit år complete à 12 d:r . . . . 60: —
 3 exempl. bönedags arbete för de 2:ne senare böne-
 dagarne à 20 ./ 1: 28
 Item kopparst. som feltes i de nästförut öfwersända exem-
 plaren af Ulims Resa och Beskrifningen öfwer Bohus.

61: 28

Iag betalte skepparen frackten här efter wanligheten. Om berörde böcker med Augustin skulle wara framkomne, som iag wil förmoda, så önskade iag gerna, at de blefwe öppnade i synnerhet derföre, at hr. prof. Kalm må kunna få del af senare delen Species plantarum, hwarförutan han säger sig ej kunna fortsätta sin beskrifning öfwer America, den iag dock gerne wille befordra til slut. Dessutom war på Augustins fartyg en borgare wid namn Tympi, som af mig emottog 900 d:r at lemna til sal. mag. Tälpo, dem iag efter hans ordres uttagit här i banquen och disponerat den öfriga summan på sätt, som mit åberopade sista bref vidare gifwer wid handen. Jag önskar således förnimma om desse 900 d:r riktigt blifwit til wederbörande aflemnade. För öfrigt beklagar iag ännu en gång detta dödsfallet och condolerar hans efterlemnade k. fru, som så hastigt skulle sakna sin wän och maka. J mina angelägenheter har iag funnit honom flitig, accurat och mycket sorgfällig. Hwarföre iag ock nu är nog bekymrad at kunna få en annan så pålitelig man i hans ställe. Min endaste tilförsigt stannar til H. Doctoren, med ödmiuk anhållan at en ny commisionaire för mig benägit utses ju förr des hältre, til hwilcken hela boklådan må kunna inventeras, då man först kan se hwad balancen blir. Jag tilförser mig denna ynnest efter H. Doctorens egen gunstiga utlåtelse, och wil ej förgäta, at deremot wisa min tacksamhet. — — — Ödmiuke t:re

Stockholm, d. 14. Junii 1754.

Lars Salvius.

3. Högwördigste Herr Doctor och Biskop, min förnåma Gynnare!

Wid det iag påminner mig Högwördigste Herr Doctorens och Biskopens ynnest emot mig, samt föreställer mig den synnerliga del, som H:r Doct. och Bisk. lærer taga uti min lycka, så bör iag ej underlåta at hörsammast gifwa wid handen, det iag redan för en måne sedan stod brudgumme med assessor Swedenstiernas yngre dotter fröken Charlotte Swedenstierna, et fruntimmer om 28 års ålder. Til et wedermåle hwaraf iag och nu har den äran at härhos öfwersända mina bröllopsskrifter.

Härjämte tager iag mig ock tilfälle at hörsammast anhålla Högw. H. Doct. och Bisk. täcktes taga sig före til utarbetning et compendium uti physiquen på svenska. Iag påminner mig ej annat, än at iag icke förut til hälften har H. Bisk:s benägna löfte därpå. Muschenbroecks tyckes wara för widlöftig och kåstsam för den studerande ungdomen, och Lallerstedts deremot otillräckelig, ehuru hans sätt genom frågor och swar ej annat kan än öka piecen i tjockleken. Jag har den äran, at häröf:r wänta H. H:r Doct. och Biskopens höggunstiga swar och smickrar mig förut om et gunstbenägit bifall. — — — Ödmiukaste tje:re

Stockholm, d. 22. Oct. 1757.

Lars Salvius.

Algot Scarinilta. — Från Algot Scarin.

Högwyrdige H. Doctor och Procancellarie, gunstige Befordrare.

Så litet som jag undgå kunde med förra posten under h:r secreteraren Sernanders couvert insinuera hos illustriss. cancellarium min underdån. ödmiukeste tacksejelse för den nåd han welat låta mig påskiena, då mina krafter längre intet wille tilstädia at omgå med de sysslor jag wid thetta lärosätet, effter machten och kraften härtills sökt bestrida; äfwen så har jag heller icke underlåta bordt, med den lägenhet sig ånyo yppar, återkomma til Eders Högwyrdighet med lika erkensla och tacksejelse, som om mitt förhållande under warande min tienstetid mig til godo sig flere resor här in loco benägit utlåtitt, och af hans höggr. excellences nådige handbref jag har allzintet swårt till finna, at til then nåd som mig

wederfaritz, ämnet af Eder Högwyrdighet, tillräckeligare än jag förskylt, wordet subministrerat. Med posten, som sades, updrog jag h:r secreter. Sernander näst förut at ursächta hos Eder Högwyrdighet mitt uteblifwande för then gången, det som härrörde af wissa omständigheter, hwilcka alla på en gång til nögies icke stodo at expediera. Jag trodde att under drögzmålet jag af collegii h. h. ledamöter skulle kunna upbringa en förteckning på nogre systematiska bibliothecs böcker, som en hwar i sin profession trodde wara oombärligaste. Meningen och afsigten war at få samma up-teckning sedan Eder Högwyrdighet til approbation presentera. Men som under nogre ledamöters wistande på landet gådt äfwen så långsamt til med detta litzla, som under tiden på landet med författningen af det widlöftigare tabellwercket; och imedlertid intet stodo hos mig til ursächta, om med hwad mig enskylt åligger, jag längre skulle komma at fördrögia, har jag funnit skäligt, wid nuwarande tilfälle, allena uträtta mitt egit ährende, och hwad bibliothequet til förmehring påtänkt wordet, sökia efter handen utwerkia, så mycket helre och skyndsammare, som til inkiöpet medel äro at tilgå, och jag gerna skulle wilja undgå, at denna försorgen om werketz förbättring blefwe mig til last och försummelse sluteligen anskrifwen.

Sluteligen näst trogen anbefallan i Gudz nådige wård, samt efter wäl förrättade riksdagz ährender, anönskan af en lyckelig återresa och hemkomst igen, oaflåtel:n framhårdandes Eder Högwyrdighets ödmiukaste tienare

Åbo, d. 13. Octobr. 1761.

Algot Scarin.

Carl Fredrik Schefferiltä. — Från Carl Fredrik Scheffer.

1.

Stockholm, d. 21. Novemb. 1758.

Högwördige H. Doctor och Biskop!

Lausui ilonsa uuden suomenkielisen Raamatunkäännöksen ilmestymisestä. Saamansa kappaleen jättänyt kuninkaalle, joka käsenyt lausua armoll. mielihyväsä. — Uttalar sin glädje över att den nya, finska Bibelöversättningen utkommit. Har översänt ett exemplar till konungen, som bett framföra sitt nådiga välbehag.

Högwördige H. Doctorns och Biskopens hörsamme tienare

Carl Fr. Scheffer.

2.

Ulricsdal, d. 14. Decemb. 1758.

Högwördige H. Doctor och Biskop.

Jemte det jag gierna nyttiar alla tillfällen att göra mig hos H. Biskopen påmind, fordrar ännu vårt allmänna wäsende, att jag härigenom nödgas beswära H. Biskopen med anhållan om dess nitiska understöd uti de mål, hwarom h. öfwerstelieutenanten Boye lärer utbedia sig att få med H. Biskopen öfwerlägga och rådgiöra. Wi lefwa beklagligen uti en tid, då sanningen och en god sak tarfwa till deras förswar samma omsorg och samma bemödande, som borde wara deras lott, hwilcka dem bestrida. Men wi kunna icke ändra tiden, wi måste skicka oss effter tiden. Därföre äskar all försiktighet att kiärleken till fäderneslandet måtte wara äfwen så wakande och handla med äfwen så mycken drifft, som dess illwiljare. Mera behöfwer jag icke tillägga emot H. Biskopen som är äfwen så uplyst som wälsinnad i vårt allmänna. — — — Hörsamme tienare

Carl Fr. Scheffer.

3.

Stockholm, d. 10. Februar. 1764.

Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Procancellarie.

Kiittää vuodenvaihteessa piispalta osakseen tulleesta huomiosta ja ystävällisyydestä toivottaen puolestaan menestystä. — Tackar för den uppmärksamhet och vänskap, som vid årsskiftet kommit honom till del från biskopens sida. Önskar å sin sida biskopen "alla uptänkelige förmåner".

Högwördige Herr Doctors och Biskoppens samt Procancellariens hörsamme tienare

Carl Fr. Scheffer.

4.

Tövesö, d. 7. Apr. 1777.

Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Procancellarie

Suosittelee hospit.saarn. Lexeliusta saamaan vaalisijan Börstilin kirkkoheranvirkaan. — Rekommenderar hospitalspredikanten Lexelius att ställas på förslag till kyrkoherdesysslan i Börstils pastorat.

Högwördigste H. Doctors, Ärkebiskopens och Procancellariens hörsamme tienare

Carl Fr. Scheffer.

5.

Stockholm, d. 1. Maji 1777.

Högwördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Närlagde, af rectoren wid trivialskolan i Stockholm Murrén, till Hans. Kl. Majj:t i underd. ingifne ansökning utbeder jag mig att få hos H. Ärkebiskopen till det bästa recommendera. — — —. Högwördigste H. Doctorns, Ärkebiskopens och Procantzlerens hörsamma tjenare

Carl Fr. Scheffer.

6.

Stockholm, d. 11. Sept. 1777.

Högwördigste H. Doctor och Erkebiskop, samt Procancellarie.

Suosittellee edelleen saarnaaja Lexeliusta virkaylennykseen, koska Börstilin kirkkoherranvirka vanhan lupauksen mukaisesti annettu pappismies Wahlmanille. — Rekommenderar åter predikanten Lexelius att bli befordrad, eftersom Börstils kyrkoherdeämbete enligt ett gammalt löfte givits åt prästmannen Wahlman.

Högwördigste H. Doctorns, Erkebiskopens och Procancellariens hörsamme tjenare

Carl Fr. Scheffer.

Ulrik Schefferiltä. — Från Ulrik Scheffer.

1.

Högwördige Herr Doctor och Biskop.

Kiittä kutsusta Turun akatemian kansleriksi. Lupaa ottaa viran vastaan. — Tackar för kallelsen till kansler vid Åbo akademi. Lovar emottaga ämbetet.

Högwördige Herr Doctorns och Biskoppens hörsammaste tienare
Stockholm, d. 6. Octob. 1772.

Ulrik Scheffer.

2. Gripsholm, d. 22. Septemb. 1775.

Högwördige Herr Doctor och Archiebiskop.

Onnittelee arkipiispannimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Högwördige Herr Doctorens och Archiebiskopens hörsammaste tienare

Ulrich Scheffer.

3. Högwördige Herr Doctor och Erckiebiskop.

Huru det går med professor Näfs ansökning till Thuna pastorat, wet jag ännu intet, emedlertid will han resa hem, och tror det kunna gifwa honom nogot anseende, derest han skulle kunna erhålla några röster wid det förestående biskoppzwahlet. Han har anmodat mig att derom tillskrifwa Herr Erckiebiskoppen, hwilcket jag och sedt mig ej kunnan wägra. Men derwid bör jag hafwa den ähran att tillägga, det denna min recommendation eij lemnes mera wärckan, än så wida det instämmer med de afsikter, som i öfrigit wid detta biskoppzwahl hafwes kunna. Jag nyttiar endast detta tillfälle för att å nyo ådagalägga den fullkommelige högacktning och tillgifwenhet med hwilcka jag har den ähran att wara — — —

Stockholm, d. 19. Decemb. 1775.

Ulrich Scheffer.

4. Högwördige Herr Doctor och Erckiebiskopp!

Jag ser att wahlet utslagit aldeles annat förmodan och så illa som möjeligit warit. Men jag tror mig och förese, att den som drifwit hela intriguen, snarare eloignerat sig från sitt ändamål, än att han derigenom befrämjat detsamma. Emel:n oss kan jag försäkra, att ehwem som blifwer biskop i Åbo, lærer det ej blifwa Gadolin. Swårt skulle wara, om nöden twunge Konungen att med dess höga wahl falla på Rossen. Att giöra den senare odugelig och att härstädes utesluta honom, sedan hela stiftets presterskap igenom dess förtroende och dess utnämmande förklarar honom för dugelig, låter

icke heller göra sig. Således ser jag ingen annan utväg, än derest den kunde nyttias, som Kl. secreteraren Fredenheim i dag proponerar Herr Erckiebiskoppen. Men tystheten och skyndsamheten böra vara siälen af en sådan operation. Det skulle vara mig okiert, at se stiftetz och academiens welfärd i så släta händer som professor Nefses, men det lärer blifwa dens öde, derest inte det uppgivne expedient kan komma emellan. Med fullkomligaste högacktning och tillgifwenhet har jag den ähran att vara — — — hörsammaste tienare

Stockholm, d. 8. Martij 1776.

Ulr. Scheffer.

5. Högyördige Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

På Kongl. Maj:ts nådiga befallning får jag härmed giva Herr Ärkebiskopen vid handen det nådiga afseende, som Hans Maj:t behagat göra på den af Herr Ärkebiskopen insände och af professoren vid wetenskapsacademien i Petersburg Laxman Hans Kongl. Maj:s i underdånighet förärade Japaneniske gullpenning.¹ Kongl. Maj:t har tillika velat lämna honom en hugkomst af des nåd uti medföljande tvänne stora guldmedailler, den ena öfver kröningen och den andra öfver regementsförändringen. Jag öfverlämnar detsamma härmed til Herr Ärkebiskopen; emedan Kongl. Maj:t vil hafva Herr Ärkebiskopen updragit at i des höga namn öfversända dem til Laxman och at tillika underrätta honom, det Kongl. Maj:t uptagit hans welmening såsom et vedermäle af hans nit och trohet för des krona, och at Kongl. Maj:t honom alt vidare uti des höga och nådiga åtanka innesluter. — — — Hörsammaste tienare

Stockholm, den 19. April 1776.

Ulr. Scheffer.

Apostille. Jag tackar Herr Ärkebiskopen för des sista bref och beklagar malreussiten² med den andra saken. Den har blifvit mycket inveklad, men lär dock snart reda ut sig til Herr Ärkebiskopens och andre välsinnades nöje. Ut in litteris.

¹ S. 253.

² = *misslyckandet (mal reussir)*.

6.

Jufwa, d. 10. Maj 1776.

Högwördige Herr Doctor och Erkebiskop.

Det har wist varit mig kärt att kunna bjdraga till Herr expeditionens secret. Fredenheims förmån, men som det war en sak hwartill han sielf gjort sig så wäl förtient, så har jag dermed ingen annan merite än den uppriktige del, jag i hans egen lycka och alt det, som Herr Erkiebiskoppen röra kan, beständigt tager. Om biskoppswalet lærer nu mera ingenting wara att säja, icke heller något att giöra. Utan ankommer det nu mera endast på hans Kongl. M:ts höga decision, hwarmed högbem:te herre ej synes wilja skynda.

Wid academiæ-bokhållaresyslan har en präliminaire fråga sig yppat, hwarom jag ingifwit mitt underd. memorial till Kongl. M:t. Med största högacktning och tilgifwenhet har jag den ähran att wara.
— — — Hörsammaste tienare

Ulr. Scheffer.

7.

Stockholm, den 11. Mars 1782.

Högwördige Herr Doctor, Erkebiskop och Procantzler.

Ju mera jag önskade att uti saker som röra Kongl. academien i Åbo och hwilka Herr Doctorn och Erkebiskopen kjänner mycket bättre än jag, begagna mig af dess mogna råd och tillstyrkande, ju mera är det mig okjärt att uti det mål, hwarom Herr Doctorn och Erkebiskopen under den 12. nästledne täckts mig tillskrifwa, icke kunna ådagalägga detta mit tänkesätt. Efter min öfwertygelse är professor Lindquist äldre professor än professor Kreander och jag har altid hållit före, att emellan lärare böra tjensteåren, då wid ingenderas skickelighet något är att påminna, afgjöra företrädet. Professor Kreander, hwars i lärowägen nedlagde arbete icke kan komma i jemnförelse med professors Lindquists, lærer i öfrigt äga sin goda bergning med tillhjälp af det honom nyligen gifne prebende sammanlagt med den honom innan kort tillfallande penningelön, hwilket ej annat kan än märkeligen förbättra dess wilkor. Jag hoppas att Herr Doctorn och Erkebiskopen lærer inse billigheten af mitt omdöme i denna delen och utbeder mig fort-

farande af dess gamla wännskap, hwarå jag sätter ett värde jemlikt med den fullkomliga högaktning och tillgifwenhet, hwarmed jag har den äran framhärda — — — ödmiuka tienare

Ulr. Scheffer.

Carl G. Schröderiltä. — Från Carl G. Schröder.

1. Högwördigste Herr Doctor, Archibiskop och Procanceller.

Onnitteele arkkipiispanimityksen johdosta. Olisi tehnyt sen jo aikaisemmin, mutta häntä on kohdannut raskas suru, kun hänen vaimonsa on kuollut. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop. Skulle ha gjort det tidigare, men har drabbats av en stor sorg, då hans hustru dött.

Högwördigste Herr Doctorns, Archibiskoppens och Procancellerens ödmiuke tienare

Calmar, d:n 28. Sept. 1775.

Carl G. Schröder.

2. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Academiæ Procanceller, gunstigaste Gynnare.

Kiittä kirjeestä samoin kuin ilmoituksesta, miksei Kennicottin Raumattuteos ole Kalmarin konsistoriin saapunut. — Tackar för brevet ävensom för meddelandet, varför ej Kennicotska Bibelverket har kommit Kalmar konsistorium till handa.

Högwördigste Herr Doctorns, Archiebiskopens och Procancellerens ödmiukaste t:re

Calmar, d:n 11. Jul. 1782.

Carl G. Schröder.

Jöran Schröderiltä. — Från Jöran Schröder.

1. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellair, min gunstige Herr Broder.

Som min Herr Broders gunst och wänskap alltid varit mig högt estimabel, har jag ock icke utan särledes nöje mottagit then mig therå

lemnade marque i brefwet af d. 12. Octobr. Then ståtteliga riksdagsprädikan, som min Herr Broder behagat mig låta genomläsa, blef straxt sosom sin wärda auctor nog hedrande af mig i consistorio med tilbörliq censur försedd. Men at jag motte bewisa thet jag then-samma wärkligen genomläst, lemnade jag nogra små annotationer till herr adjuncten Billmarck, at om han finner det a propos ther-efter jämka nogra ord, förmodar at det eij illa uptages.

Mitt wid min Herr Broders afresa från Stockholm äfwentyrliga tilstånd har, Gudi lof, genom brunnsdrickning och resor i sommar neder åt landet wärkel. bättrats. Men smaken af landslefnad har så intagit mitt sinne, at jag snart trängtar från Stockholm, thär man ej annat märcker at höra än klagan och jämer öfwer tidsens hårdt tryckande swårighet. Gud hielpe oss! — Kan jag kenna¹ nogot åt för adjunct Billmarck skal jag efter min H:r Broders begiäran thet icke underlåta, och thet til äfwentyrs i morgon, wil Gud, då jag täncker opwakta herrskapet efter theras inkomst och sedan jag them knapt sedt efter Påsk. Jag lefwer här annars nog ensligt på min udde, sedan jag wed Michaelis war til Upsala med 3 mina söner, hwilka thär äro nu för tiden nog dyra.

Här stincker eljest crüelt efter en hop folck m. ord. nost. War wäl det wore medisance. Under hiertlig tilönskan af all wälgång förblifwer med mycken estime S. T. min gunstige Herr Broders hörsamste t:re

Stockh., d. 5. Nov. 1762.

Jör. Schröder.

In margine: I dag har håffrätten ånyo börjat med Ruthström. Mag. Velje kommer och beder mig åter upbryta brefwet at härhos min H:r Broder i thess sak på det bästa recommendera, synerl. mot en annan capellans anfall.

2. Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Procancellair, min gunstige H:r Broder.

Hänen vaimonsa sairaus estänyt kiittämästä kirjeestä ja synodaaliväitöskirjasta.
— *Hans hustrus sjukdom hindrat honom från att tacka för brevet och synodal-disputationen.*

D. Lebell hade både fådt missive och redan predikat. Hwilcken af the monga dijt missiverade drager af med bruden kan man ej ännu weta Grunerus gaf återbod til sin undfongna dag. Professor Hallman sosom 3:tius af Åbo stift har ännu anmält sig. Kanskie at then nya characteren har gifwit honom nya gofwor.

Med Midsommarsdagen ha wj här ej anorlunda giødt, än på archiepiscopi tilstyrkan lemnat talen och endast upläst tacksäjelsen med lofsången.

Med Ruthströms process är ej ännu til slut komit i håfrätten. Wid instundande session komer d. Celsius at wara consistorii fullmächtig loco defuncti Pettersson. Med dertil har han ny process med consistorio nostro för det wj nekat honom missve till Maria. Han holler consistorium i jämn öfning så länge.

Wid Pingest tiden lät biskop Halenius anmoda mig at holla likpredikan öfwer sig som fådt slag, men har nu repat sig och owist är hken först dör. För mig må han gierna lefwa. Hans lector Knös skal nästa Søndag predika i Maria på hans tilstryckan.

En allmän consternation är nu bland the handlande öfwer the monga utländske banquerouterne, som lära här förorsaka monga inhemska och nog fresta min församling i synerhet. Gud hielpe oss. Tiderna äro och blifwa swåra. Anat nytt är nu ej at berättä.
— — — hörsamste t:re

Stockh., d. 26. Aug. 1763.

Jör. Schröder.

3. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellair, gunstige Herr Broder.

Kiitää kirjeestä. — Tackar för brevet.

Ehuru jag än eij vet nogon condition, skal jag dock eij förgäta h:r Ferlander med önskan at kunna honom deri tienna. Nu är wäl riksdagsbeslutet ankommit sosom cleri circulair, hwilcket sednare dock i mitt tycke eij innefattade mycket af betydenhet.

6 procent bestås notarien af alla collecter som gå til och med 500 d:r k:mt men eij för hwad öfwer är. 3 procent åter af lazareths medlen och collecten.

Här har nu en tid varit tämml. tyst och stilla, och icke något särdeles förefallit som kan berättas. Episcopus arosiensis war här efter riksdagen och hörde sig om för framtiden, föreställandes sig allt sosom föränderligt. Wår gubbe har nu ändtel. lemnat oss och rest til Upsala. — — — hörsamste t:re

Stockh., d. 2. Ian. 1766.

Jör. Schröder.

4. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procancellair,
min gunstige och k. Broder.

Kiitää kahdesta kirjeestä, joihin sairaus y.m. estäneet vastaamasta. Otanut Mennanderin neuvosta vastaan kutsumuksen Vermlantiin. — Tackar för två brev, vilka sjukdom m.m. hindrat honom att besvara. Har följt Mennanders råd och emottagit kallelse till Värmland.

Nu har jag en swår commission af consistorio här at utföra el:r dirigera: walet wid Storkyrckan. Har redan haft ett sammanträde, då jag icke aldeles med enighet åtskildes, men hoppas bättre härnäst. Sexton candidater blefwo då nämnde, men numera lär reduceras til 12. Bland hwileka synerl. lära koma Hauswolff, Celsius, Rosén, Båld, Munthe, Herweghr, Ekbon, Thegman, Lagerman, Wåhlin och propst Fryxell i Wermland, men om d. Wrangel är änu olijka tanckar, anseende dertil, at de tro honom efter Kungabrefwet icke wara så aldeles competent. Som det nu står, lär Thegman få främsta rumet på förslaget. Partierne brottas emedlertid och jag står där emellan. Det har ock varit flere antecessorers lott at til slut wid detta tillfället, då de welat bewaka consistorii fördel, råka i brouillerie med församlingen, det jag dock gierna må evitera.

Från Filenius hade med sidsta post ett grufweligt clamamus öfwer svedenborgianismen, den han säger gräsel. i Gotheborg sig utwidga. Han fruchtar det socinianerne torde här snart få en kyrcka, som de eljest ingenstädes hafwa. Lamberg har berättat det hans lectores rei confitentes hafwa nu hos regeringen angifwit en af honom censurerad synodaldisputation sosom ock til svedenborgianismen lutande. Ömkeligt at blij chef för ett så prostitueradt consistorium.

Undet mitt wistande på landet råkade Serenius som genom 3 dubbla brunnscurer om året änu conserverat sig, han grinade synnerl.

åt det at med bibelversionen blef ingen expedition, luggas emedlertid med sina assessorer.

Hesselgren en kiäck professor gick nu helt chagrinerad från mig deröfwer at Annerstedt borttagit theologiska professionen. Gud hjelpe våra theologiska faculteter i dessa widt utseende tider. Är det så at Wrangels påtänckta institutum har k. Brors fulla approbation? Min påbegynta flyttning fordrar från at något synerl. dertil tribuera, ehuru jag hiertel. önskar dess framgong. — — —
Hörsamste t:re

Stockh., d. 18. Sept. 1770.

Jör. Schröder.

Elis Schröderheimiltä. — Från Elis Schröderheim.

1. Högwördigste Herr Doctor, Ärkiebiskop och Upsala
Academiae Procanceller.

Toivottaa onnea arkkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Högwördigste Herr Doctorens, Ärkiebiskopens och Procancellere-ns ödmuikaste tjenare

Gripsholm, d. 9. September 1775.

E. Schröderheim.

2. Drottningholm, d. 29. Aug. 1777.

Högwördigste Herr Doctor och Ärkiebiskop samt Upsala
Academiae Procanceller.

J anledning af rectoris scholæ trivialis i Stockholm magister Muréns underdåniga ansökning har Hans Kongl. Maj:t i nåder bewiljat honom afsked med bibehållande af den syslan åtföljande lön och förmoner i sin öfriga lifstid samt professors fullmagt. Han hade wäl ytterl. begärt att genast få lectoren wid Gefle gymnasium Murberg till sin effterträdare, men som Kongl. Maj:t, ehuru benägen att dertill samtycka, icke kunnat directe befatta sig med denna sys-

las förgifwande, har Hans Maj:t befalt mig att Högwördigste Herr Doctoren och Ärckiebiskopen wid handen gifwa, att det med Kongl. Maj:ts nådiga önskan mycket skulle inträffa, om fullmagt för Murberg på öfwannämnde rectorat kunde utföras — — — ödmiukaste tjenare

E. Schröderheim.

3. Drottningholm, d. 1. September 1777.

Högwördigste Herr Doctor, Ärckiebiskop och Procanceller.

Toistaa edell. kirjeen pääasiall. sisällön. — Upprepar innehållet i föregående brev.

Sedan jag öfwerskickat detta bref till staden, har Murberg gifwit mig tillkänna, huru ingenting annat än agtning för hans gamla farbror förmått honom, att gå inn i denna succession ifrån en mindre beswärlig och åtminstone lika förmonlig sysla, att han således ganska ogerna skulle supplicera derom hos biskop Celsius och Sebaldt, hwars förtroende han icke äger och att han fölgakteligen wore mera hugad att draga sig utur hela denna sak än att utställa sig för swårigheten och kanske chicaner.

Då jag å ena sidan känner Hans Maj:ts dispositioner för Murberg och å den andra Högwördigste Herr Doctorens och Ärckiebiskopens tänkesätt att gerna befordra sin Konungs nöge, har jag trodt mig göra illa, om jag ei wågade upwagta med den under rättelse, att skyndsamheten härutinnan wore agreable och att ett prompt utnämmande af Högwördigste Herr Doctoren och Ärckiebiskopen fullkomligen instämde med Konungens idé. Murbergs succession är ett wilckor, hwarförutan Murén icke tagit afsked och är aldeles oskiljaktig ifrån Konungens nådiga bifall dertill. Ehuru upricktig wän af Murberg har jag dock härmed mindre haft afseende på min liaison med honom, än jag trodt mig inför Högwördigste Herr Doctoren och Ärckiebiskopen böra gifwa saken sin rätta drag med den hast min inskränkta tid tillåter. — — — Ödmiukaste tjenare

E. Schröderheim.

4.

Drottningholm d. 14. Septbr. 1777.

Högvärdigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Ilmoittanut kuninkaalle, että tämän toivomus Murbergin virkaylennykseen nähden on täytetty (kts. edell. kirjeitä). Suosittelee hovisaarnaaja Ramstedtia saamaan vaalisijan Torstunan kirkkoherranvirkaan. — Underrättat konungen, att dennes nådiga önskan om Murbergs befordran blivit verkställd (se föreg. brev). Rekommenderar hovpredikanten Ramstedt att ställas på förslag till Torstuna lediga pastorat.

Ödmiukaste tjenare

E. Schröderheim.

5.

Stockholm, d. 31. Ianuarii 1782.

Högvärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Sedan Hans Maj:t tagit det beslut att låta reparera Gustavianska grafchoret har Hans Maj:t uppdragit professoren Sergell att resa till Upsala för att undersöka sculpternes tillstånd i grafwen och att kunna göra omkostnads förslag öfwer des förbättrande. Som professoren derwid behöfwer fri tillgång till grafwen och biträde af kyrkiobetjeningen, så har Hans Maj:t nådigst befalt mig bedja Högvärdigste Herr Ärkebiskopen om det ena och andra beordra wederbörande.¹ — — — Ödmiukaste tjenare

E. Schröderheim.

6.

Stockholm, d. 2. Iunii 1783.

Högvärdigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Att Hans Maj:t förl:en Onsdag erhindrat sig sitt nådiga löfte om rector Collins befordran till Helsingfors pastorat och detsamma med mycket nöije uppfyllt, får jag den äran berätta, — — — ödmiukaste tjenare

E. Schröderheim.

¹ Cfr s. 61—64.

Christ. Heinr. Seelmanita. — Från Christ.
Heinr. Seelman.

Höglärde Herr Professor, höggunstige Wänn!

Man plägar effter gammalt ordspråk säija: *Alte liebe rostet nicht*. Så är thet hoos mig, ty så snart jag feck höra förledne wintras, tå jag war uti Revahl, utaf wår goda pastor Roos, at Gud then aldra-högsta wår kiäre wänn Carl Fried. Mennander så nådeligen och wäl fört hafwer at han har blifwit professor wijd Åbo academie, fäg-nade thet mig storligen, i synnerhet tå pastor Roos och jag tänckte och talte om wår oskyldige och dock wählmente umgänge, som war ibland oss på Ryssbacken i Serenij huus. Förthenskul har jag ock icke kunnat förbigå at skrifwa och berätta Herr Professorn huru thet med mig tilstår. Först och främst, sedan jag från Åbo reste, såsom en medicinæ studiosus, komm jag til Stockholm och conditionerade uti 6 åhrs tijd, tå wände jag mig til theologien och öfwade mig uti predikandet, jag fannt at Herren war mig ganska nådelig, både för mig och androm, theruppå fick jag en innerl. lust at resa til Reval, tänckte til äfwentyrs at Herren mig mit bröststycke skiäncka wille; thet blef mig 2 gånger för 10 åhr sedan tilbuden, men tå hadde jag lust at resa och besee werlden, har också 3 gånger warit i Tyskland, dels på universiteter såsom Halle, Jena & Leipzig dels och andra saligare¹ orter som jag åstundade gierna at besöka och see; sedermera genom Gudz then aldrahögstas Försyn har jag återigen kommet til Lifland och conditionerar hoos en rätt god prästman, pastor Holming på Wormsöö. För honom predikar jag och informerar hans barn, hielper också andra kyrckioherdar här i kring. Jag hadde nu för tiden gierna mit egit bröd, men effter Gudz skickelse mig än intet något beskiärt är, wil jag låta nöja mig til hans hielpstundh kommer. Nam Deus habet et suas moras et suas horas. Min förnämsta hugnad och frögd är, at jag som en syndare weet på hwem jag tror, och finner mitt siäla beet uti Frälsares Jesu Christi fulkommliga tilfyllegiörelse, hwilken hwar arm och usel syndare, så ymnigt hugnar och förnöijer, så at ens lijfstijd ganska kort och angenehmt blifwer, och ehwad som möter eller händer man i sin Frälsare och Försohnare är nögd och bögd. Ach hwad hulpo thet menniskian, om hon hela werlden ännu wunno

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

och togo skada til sin arma siäl, för then och flera andra skador är bötdad och betalt af Jesu Christo wårom dyraste återlösare, så at hwar ock en eho han wara mände, blott man sig som en fattig erkiänner, finner nåd och salighet hoos Frälsaren Jesum. Föröfrigit befaller jag Höglärde Herr Professorn uti samma vår dyra Återlösares oändeliga nåde och barmhertigheet, som icke föråldrar utan är hwar morgon ny och beder mig icke taga til mistycke min skrifwelse och frijhet som jag uti thetta bref brukad hafwer. Förblifwer med skyldig wördnad höglärde Herr Professorns skyldigste tienare

Worms, d. 20. Majj 1751.

Christ. Heinr. Seelmann.

C. W. Segercrantzilta. — Från C. W. Segercrantz.

Höglärde Herr Magister.

Til hörsamst swar uppå Herr Magisters angenema af d:n 13. hujus fölljer dessa hastiga rader. At jag än framdeles har det goda förtroende til Herr Magister, at han behåller unga baron Kurck under des information och inseende på de förra belef Wade wilkoren och är min wählmente tanka, at Herr Magister blifwer qwar i orten och söker sig jemte baron at conservera i den första faran och til des staden med landet blifwer effter all förmodan igenom uniwersaler¹ ifrån fiendteligheter befredad, hwilcken författning jag med flera här för oss tänckt under Guds nådige beskydd widtaga, och fölljer nu härifrån til Herr Magisters och barons behof effter begjæran med utskickaden 80 plåtar el:r 480 d. k:mt til vidare, hwarå qwittens förwäntar; hwad jag tilförene igenom herr handelsman Schultz förordnad til Herr Barons förnödenheter, lærer Herr Magister redan undfåt.

Jag önskar Herr Magister med de kære sine denna bedröfwelige och äfwentyrliche tiden måtte lyckeligen och wähl öfwerlefwa, och näst en kärilig helsning lefwer jag städse — — — hörsamma tienare

Sotavalda, d. 22. Julii 1742.

C. W. Segercrantz.

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

Erik Crispus Segercronalta. — Från Erik Crispus Segercrona.

Högwördige Herr Doctor och Biskop, samt Academiæ Procanceller, min gunstige Herr Broder.

Küittä uudenvuoden onnentoivotuksesta, toivottaa itse samaa. — Tackar för nyårshälsningen, önskar detsamma.

Effter min Brors ordres och min gifne parole war Eknäs sedan ibland the första jag i höstas hade fram, och Kongl. M:ts utslag deri blef äfwen för helgen till consistorium afsändt, lärer ock nu mera, som jag hoppas, wara framkommit.

Tänk om sedes upsaliensis föll m.k. Bror litet i smacken, så slapp han det stygga hofwet. Mig har slikt redan fallit in votis.

Iag har den ähran beständigt wara — — — hörsammaste tienare Stockh., d. 7. Febr. 1764. Eric Crispus Segercrona.

Jakob Sereniukselta.¹ — Från Jakob Serenius.¹

1.

Sthl., d. 11. Oct. 66.

M. k. Brors angenäma af d. 23. Sept. måste beswara kort och godt här wid statsbristsbordet. Tack för all wenskap, den skal hwarken rostas eller dö så länge iag lefwer, utbeder mig kärll. det samma.

Plantagerne och all det öfriga in salvo uptagit i staten af deput:n och betänkanDET bifallit. Befordringzreglorne woro så tunga, at de sönko af sin stora widlyfflighet. Det ligger än oafgjordt i ståndet, författarena wille hafwa alt, derföre blef intt af altsammans. Jag förmådde ändtel. at man bröt ut derutaf den delen, som angick nominationer utom förslag, men äfwen det har drunknat i de andra ständen.

Klagomål slippa wi aldrig i våra kitzliga tider, knapt nog försmädelser. Jag anar . . .¹ deremot än flinthårde rettwisan i förslaget, så longt man nonsin kan. Lät dem sedan löpa lenge nog. Wi påstodo

¹ Jakob Sereniuksen kirjeet ovat monin paikoin epäselvästi kirjoitettuja sekä käsialaan että lauseisiin nähden. — Breven från Jakob Serenius äro sterstädes ottydligt skrivna, både med hänsyn till piktur och satsfogning.

plikt på en otidig klagare, han feck 28 d. s:mt af det slaget nu i dessa dagar. Exempler göde godt. Derföre låter iag det med flera afslag på en gång circuleras i stiftet genom notariens såkallade stifts avise.

Med past exam. är den principe hos oss, sedan iag kom til stiftet, at släppa inga andra dertil än dem, som hafwa så monga tjänsteår at de äro förslagmäktiga til då warande ledigheter, när examen begäres. Den hopen är ganska mycket förminskad sedan wi casserade 3 st. på en gång, som hade mera råd på år än studier.

Jnnelykte projecterade iag genom memorial. Ståndet antog det för sit, och gick ut dermed, men det har ingenstädes fått gehör, utan, som andra fyllt saker, undlagt hos dem i paper och salt.

J dag går ultima för d. 15. då den önskade dagen til allting ändalykt.

Vale et me ama!

J. Serenius.

In margine: Notarien hos oss har 8 d:r i arfwode, i soml. 3 d:r. Arkenhl. helsar kärlig. Helsa min gamla hederl. wän Hassel. Gud wälsigne Eder bägge.

2. Högwördige Herr Doctor och Biskop samt Academie Procanceller, högt:de H:r Broder.

Härhos har den äran at öfwersända et profark af Newtons Astronomie, som iag aktat nyttig för ungdom at hogställa nybegynnare på mognare insikt i wetenskapen. Detta beder iag m. H. Broder wara så god och giöra känt wid sin academie. Prænumeration begär iag icke, utan allenast antekning, at man må kunna sätta priset moderat, i fall man finner sig kunna räkna på 500 afnämare, som lär wara det högsta man kan wåga af litterate arbeten i vår tid.

Jgenom vår wän Arkenholtz har iag anmodat m. H:r Broder at förskaffa mig communication af acten om capellans-r.dagsvahlet, det beder iag ännu om, at m. H:r Broder såsom primus deputatus öfwer saken gynnar mig dermed, at iag måtte få tilfälle at förete

nogra mildare omständigheter til ståndets goda omtanka och för-
troende för mig innan det sluteligen åtskilies. — — — hörsamste
t:re

Strengnes, d. 6. Nov. 1769.

Jacob Serenius.

3. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
Högt:de H:r Broder.

För m. H:r Broders sista högt:de tackar iag hörsammast. Sender
härhos en kista at nytias för subscribenterne, som m. H. Broder
täktes nogon sin wen i Åbo låta tilkomma. Deraf må blifwa hwad
det kan, få eller flere, allenast iag kan nogorlunda se mit antal.

Uppå den anledning Bror sist behagade gifwa har iag frågat
probst Kolmodin, som swart at han å mine wegna begärt commu-
nication af acten om capellanerne, men det har blifwit honom af-
slagit.

Bror lärer nu i Herrans namn sluta sin beswärliga r.dag. Jag
beder at Bror innan afresan gör mig den wenskap til slut och
procurerar mig den begärta communication.

Jag har giort med mindre beswär och större skäl än Bror, som
sielf warit ordförande i deputation öfwer fullmakterne, hwaröfwer
ståndets bref emanerat. Hos Bror stode det at hindra det mit
lidande åtminstone ej ökas dermed at mig nekas et beneficium
flebile, som aldrig inget samfund nekar sine egne medbröder in
pari casu. Jag will ej annat dermed än åtminstone i mit egit
consistorio wisa min oskuld. Brors genereusite och wenskap gör
mig härom icke ringaste twifwelsmål. — — — hörsamste tjänare

Strengnes, d. 22. Jan. 1770.

Jacob Serenius.

A tergo: Kongl. Maj:ttis Troman och Biskop samt Procanceller,
Högwördige Doctor, Herr Carl Fredric Mennander i
Stockholm.

4.

Str:nes, d. 2. Jan. 1771.

Dne Frater!

Nu Gudi lof wäl hemkommen från bibelcommissionen, der iag warit Maj månad wid slutjusteringen, will iag med nogra rader helsa på m. H. Broder. Sender härhos et profblad, som iag enkanerl. at wisa Konungen lät aftrycka. Bror är den andra, som får aftryck, och flera utgifwes icke, derföre det hos Bror allena bör gömas. Konungen frågade när det färdiga utkommer, iag trodde, wid Hans M:ts återkomst från Finland och Skåne, i slutet af Sept., före lär det ej kunna ske, ty hwart ark skal wandra mellan Sthl. och Upsala at passera Jhres ögon i correctur. Nästa pensum är nu utsatt II à III Pentatheuci, Ev. Marci et Epp. ad Corinthios. Nu är raden wid Bror; Forsenius, Herwegr och iag ha nu warit der i vår tour. Om Gud förlänge lifstiden och helsan, kan Bror makt. med öpet watn nästa åhr, will Gud, wara der och hafwa Lefren med sig, som nu får en amanuensis med lön. Mer än slutjusteringen behöfwer Bror ej wara öfwer. Upsalenses sammanträda så ofta de behaga, efter translatio sedis är resolverad til Upsala, och om slutjusteringen får öfwerenskomas hwar man finner lägligist. På mig ingen rek:ng at giöra, ty iag gör in:ng sielf, aln. befaller nu saken i Gudz händer och Edra ögon. Förtalet til publicum, som skal ledsaga åt vårt pensum denna gången, ligger oss mäst på hiertat, hwar och en gör sit project, som sedan kommer at jemkas ihop, ad conciliandam gratiam lectoris probi et intelligentis, och nogot tjenligit saltkorn för iecur sentientis. Så mycket om Bibeln. Nu ad spetaliana. Jag sade i mit sista at iag wägrat senda in pengar för våra hospitaler, som de med så mycken strenghet affordrat, åberopade exempel af Åbo, som afsendt alla sina pengar efter order, fast de woro sielfwa huswilla. Sådan förlägenhet will iag för min del undwika, at med ena handen afskicka pgr och med den andra kräfwa dem straxt tillbaka, ty behofwen woro här ganska stora och omöjliga at möta utan pgr i hand. Jag wågade på saning och billighet, och kunde ej betre föreställa mig än bannor til swar. Men iag blef förskont, och röken af den lilla elden blåst öfwer sjön. Tror at Bror lærer förmärka nogot deraf. Men det lærer ske med den goda werkan at Bror snart får alla sina pgr igen, och at wi få ha vår i fred. Be not timorous. Truth makes ites own way.

Jag måste ej förtiga för Bror at iag gjorde mig af betjeningen wäl underrättad om sakerna, huru det tilgår, at r.r. Beckfris utfärdar alt allena. R.r. Scheffer wet innt af största delen, icke nögd med all som sker. E.g. den befallningen at indraga underhollet för fader- och möderlösa barn, hwaremot iag wisade omöjligheten at det beswärade menskligheten och ej låto sig giöra etc. Jag öfwerlade med den käcka öfwerståtholl. Sparre och kom med honom öfwerens at hwar på sin tid berätta altsammans för Konungen. Det gjorde iag ock innan min afresa, förteg innt, att pgrna stå fruktbara på redbara säkerhet hos oss, nytias til dagl. behof effter hand; men at de, som insendes, stå ofruktbara, och utlånas utan pant eller säkerhet på blotta reversen med anat mer, som Hans M:tt ganska nådigt åhörde, och lofwade til slut at befalla det bägge Seraphinerne skola samfält underskrifwa alla expeditioner i hushollningen. Lika tal lofwade öfwerståtholl. holla när han får tillfälle; han står i alfvarsam skrifftwäxling med dem utom dess. R.r. Scheffer och han förstå hwarandra ganska wäl.

Ang:de smålänska swinmagen äro alla ense och swara at de ej wille honom. Bibelcommission sende hwart consist. tillbaka de pgr, som hwar och en insändt, och will derwid ej hafa at beställa. Det faller ock nu så lämpel. ut at Ups. academia fått order at giöra förslaget til Jhres större Lexicon, som nu lägges under trycket, det blir wist werdt at anwenda sina prænum. uppå. När scholgossen kan få alt för lindrigt pris, slipper han köpa sig swinmage och får hela oxmagen på en gång. Subscribenterne til Kennicottiana stiga til 12 à 13 i detta riket. Så snart iag får ut för de 22 Kongl. subscr. öfwegår iag för alt på en gång. Vale et me ama!

Jacob Serenius.

In margine: P. S. Alla andra i hela riket sturska och olydiga. Aboensis & hernösandensis allena fromma och dygdiga. Den sista i synnerhet skickat från sig all hwad egt wid lif och siäl. Ända til låneb:co sedlar på r.g. specie, som bfr. wexlat om til transport-sedl:r med agio lånat ut åt sina wänner på blott revers, utan sådana små bagateller, som pant el. säkerhet. Sed hoc inter nos. Quid tibi videtur?

Trykte bladet wisas ingen mer än Hassel, helsa honom kiärl. Huru mår han med senium Salomonis?

5. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
högt:de H. Broder.

Wid hemkomsten feck m. H. Broders högt:de af d. 21. Aug., tackar derföre hörsammast så wäl som för all wenskap och förtroende denna förflutna tiden. Det war mig okärt at finna rummet tomt när iag kom tillbaka, som skedde just då när ständerna komit ned af salen eftermiddagen d. 21. Dagen derpå gick iag strax op til Hans M:t och offererade eden som de giort dagen förut. Hans M:t swarade ganska gracieust, at han trodde mig utan. Jag får nu göra den skriffth. i stiftet. Alla embetsmän hafwa giort den lifl. eeden, som ständerna gjorde på salen, och fortfares ännu dagl. i collegierne. Gud wälsigne oss i denna wår nya regering och styrke wår goda Konungz kraffter och helsa, som arbetar outtröttel. och gör dagl. prof at han will oss wäl både in republica & ecclesia.

Jag nytiade tilfälle at påminna Hans M:t om Londinenses, at iag åhret förut presenteret deras hyllningzbref, wisade den h. hedersmannens Spiekers storwerk och legata til flera publique wärk i Swerge och Finnland, och bad Hans M:t wisa nådig attention på en så betydande man på Londons börs för wårt nationelle credit. Konungen lofwade wisa attention på hans och församl:s recommendation för presterna; det har iag skrifwit Spieker til, och tror det sker. Men Konungen sade, at ingen promotion gör förän effter r.dagen. Den lærer slutas nästa wecka. K. har befalt Benzelstierna r.dagzpredikan, Ps. 147, v. 5. J morgon kommer bewillningen, financewärket och medicinalwärket til plena, som innan weckans slut lærer blifwa afgiort.

M. H. Bror mins at iag föresade nogot om Upsala academies förläggande af en större latinsk diction. Det ärnar iag hos Hans M:t flitigt bedrifwa til wärkställ. genom bref til cancelleren. Nu har iag fått calcul och profblad på den mindre för scholorna. Author är en conrector i Jönköping, som iag för nogra åhr sedan upmuntrat dertil. En snäll scholkarl, som holler målet i all styck. 3.000 ex. bör uplagan bli, at quantiteten måtte wärka godt pris, 6 d. k:mt. Nu ärnar proponera til ephorer i ståndet, at hwart och et stift tager sina 100 exemplar och dertil prænnumerar 100 pl. som consist. Kan ant. låna af domk. eller af sin egen gymn. och scholcassa på det boken måtte snart komma ut, ty här är allmen brist

derpå. Ungdomen tager sina exemplar första termin de komma ihop, så at prænumeration blir snart betalt. Det låta wi alla gå in uti. Jag tager 150 för mit stift. M. H. Broder gör det samma och disponerar saken i sit consistorio, hwarom beder swar, at iag kan göra arragemanget om tryckning. Robertsons Clavis Pentateuchi lærer m. H. Bror glömt . . .¹ hos Eberhard, som incasserade pg:ne, den är 52 d. 28 s. k:mt effter den ostyriga cursen, som spatzerade uptil 74 d. s. £ Sterl.

Min gamle hederlige wen och broder, prof. Hassel beder iag käriligen helsas.

Vale et me amare perge!

Sthl., d. 1. Sept. 1772.

J. Serenius.

In margine: Önskar Bror lycka til sin pyrmont-brunnen. Jag drack min 21 bonbl. Spaa hemma, och det bekom mig, Gudi lof, wäl.

6.

Str:nes, d. 8. Nov. 72.

S. T. Min k. Bror.

Jag måste med en brevunculus nu samma gång helsa på Bror och höra huru Bror mår och om Bror fått mit sista från Sthm i Sept. Hafft nyl. bref af Matthesius, som frågar mig, om iag wet om Bror fått sit bref af Maj och böker som han tillika då sendt.

Sedan Ferelii befordran är innt tilgiordt med succession. Har rådt dem stöta på litt effter hand, det ha de ock gjort med en devotions- eller lyckönskeskrift til Konungen uppå nya regsformen. Den feck iag sista post at aflewsera, will se huru iag afbördar mig den commission. Har ock bedt Spieker swara mig egenhändigt på de bref iag efter befallning skref til honom, at iag kunde wisa hern sielf, och påminna om prestsaken, det iag hoppas skola bringa saken til gångs. Både den och Bibelsaken lära blifwa uphollne af den starka strömen af inflytande wigtiga mål, som nu på händer ligga. Gud styrke helsa och krafter på den, som har tyngste bördan.

Wentar nu snart få höra af Bancks och Solanders retour från Island. Deras resbeskrifning öfwer södra polen är nu under trycket

¹ Epüselvä sana. — Ett otydligt ord.

med wakra kopparstycken, alt af en mästerlig hand. De sende mig en stor medaille som regeringen låtit slå öfwer expeditionen. Jag sender dem 2:ne lika som af vår Konungz cröningzmedaille, som de nu wid hemkomsten lära fått.

Subscriptionen, som i dag anmodas, beder iag at Bror recommenderar.

Med authoren af manuallexicon är ej kunat til slut om wilkoren, är ifrån Brors förråd snart at wenta den föreslagna prænnumer.-summan?

Bror har glömt min Clavis Pentateuchi, som iag skref om i mit sista.

Vale et me ama!

J. Serenius.

A tergo: Kongl. M:ts Troman, Biskop och Procanceller, Högwördige Herr D:r Mennander til Åbo.

7.

Str:nes, d. 10. Mars 73.

Salve, iterumqve salve, Dne Frater!

Föresatt mig ej skrifwa swar på Brors af d. 20. Nov. förn skulle kunna berätta slut med Londonensis nostri men hittils förgefwes.

Skref enskijlt bref till Konungen just om den saken, deruti öfwersättning af Spiekers engelsk bref til mig, som iag fann wara sådant at det ej annat kunde än wara behagl. ang:de nya reg.-formen, hwarom iag på befallning skref Spieker til. J samma bref yrkade Spieker mycket på fullmakt för Matthesius. Jag det samma i mit vehicule. Brefföraren swarade at Hans M:t med nådigt nöje läsit det. Detta war i slutet af Decemb. på Ekholmsund. Sedan skref iag i Febr. til r.r.Ulrik Scheffer, yrkade både på Brors och egne wegnar det samma. Sedan intt hört af effecten, ej eller at nogon rival ligger i vägen. Bref på bref ifr. London, lönen i statscont:r ligger der, presten swelter, församl. ledsnar. Wet ingen annan råd än at sielf resa dit, och muntel. mana på, wägarne lära doch ej tillåta det förrän i April, om man lefwer. Jmedlertid kan Bror nu skrifwa Scheffer til, at han får det för flera quarter under inst., ärender wäxa dagel. under deras händer. Samma slag med Bibelwärket.

Den expedition hwilar, nyl. warit nogot deraf före i rådet, som wi läre få höra af. Catholikerne trycka pasquiller mot Kennicot. Tyskarna förswara honom, somliga kasta också tysk småsten genom fönstren men han går sin gång.

En sielfklok och capricieux småläning har brytt mig hela åhret med en long corresp. om hans swinsmage. Det är honom budit 1000 d. s:mt för m. at sedan reglera affairen med en boktryckare, igenom doct:r Rosen på stället; men det wil han icke utan ämnar åka bak på ståndets förlag med enskijlt prænumeration. Will intt låta styra sig; utan alt effter egit hufwud. Hans consist. wil en wilia med honom. Men iag wil se ordning och säkerhet, iag styhrer ut skriff:t:l contract. Känner både boktryckare och småläningar.

Bror bör ej taga mindre än 150, såsom större stifften. Låt domk. anticipera, så sker hos oss. Effter nogra terminer kan capitalet wara inne igen ifrån stiftets scholor. Tackar för Mercurius aboensis. Wil mycket til at holla den wed lif, för postportots skull, lærer få subscribenter bli af cis balthicis. Gorwell,¹ som snokar åp alt, lär snar copiera de betste bitarne. Den är vår stora hingststridare mell:n oss [och] hela Europen, med allehand interfolieras. Nu har iag medic. wärket i ordning här. Käck lector, apparatus anatomicus at lära känna structuram corp., hemosteologie och åderlätning och ben-sättning etc., men iag statuerar nya stipendier och præmier wid prestexamina, så at den som presterar betsta examen, och tillika gör besked i medic., får sina 50 pl. til kappkläde, eliest blifwer för munga empirici och charlataner i landet.

När ärnar Bror holla sit prestmöte? Jag hade tänkt, om Gud will, i sommar, och har disp. på trycket. Men iag fruktar tiden blir för swår inan Olsmässan, at det blifwer pr:skapet för tungt i de hungri-gaste månader.

Dalkarlen swälter för oss alla, stora hordar dagl. för våra dörrar. Subscribitioner får Sthl. för pgr, men ej för säd, har låtit komma et helt husholl med qvinnor och barn från Elfdalen at föda til Olsmässan. Gud hielpe oss. Vale et me ama!

Jacob Serenius.

In margine: Wid Tyska academierne affectera de at bli renom-mister, det bli de intt förän de slagits med nogon stor champion. Så ha de walt Kennicot at bli namnkunge. En har rådat up emot ho-

¹ Gjørwell?

nom för det han ej swurit på mazora. En annan har swurit derpå; det har iag för ros skull låtit trycka. Som Bror ser, at ungdomen, som ej ser de tyske journaler, får en liten landkänning och lust at gå längre in i terra incognita. . . . .¹ sielf swaret derom i fogl. wete de äfwen i . . . . .² får ock Banks etc. resebeskrifning . . . . .² nu tycks mogna till. Huru lider det med prænum. på wåre strengnesiana. Kan ej reglera uplagan, inan man nogorlunda har dager. Paperet är alt provisionelt och ms. härligt. Hur lider med wåhren hos Eder? här är fulltidig wåhr, lärkan framme och alla flyttfåglar. Alt tecker sig til tidig såning och tröstelig åhrswäxt. Beder säg mig om i hela Finland finnes inga spor efter Johans och Sigismunds slängpålska med liturgiën? Hwar togo archiwerne wågen i Åbo och Viborg?

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Biskop och Procantzler, Högwördige Herren D:r Carl Fredr. Mennander i Åbo.

8.

Str:nes, d. 6. Sept. 73.

S. T. Frater et amice optime!

War intt orolig at iag nu så länge drögt, och ändå i sådan brådska beswarar Brors angenäma af d. 29. Jun. Hindrad först af brunsdrick., sedan af innelyckte, som ändå för farsotens skull måst upskjuta til d. 21.

Hwad i Bibelsaken passerat slipper iag omröra; öfwersände protocollet af Eberhard; förutom Tidningarna förkorta|de| det omaket. Glad at det så long tid stadnade uhrwärcet en gång blifwit updragit, hoppas man nu at wåre effterk. i werken hollas i sin jämna gång, för resten af seculum.

Om min helsa tillåter början af nästa åhr komma dit, är iag osäker. Nästan irreparabel förlust war wår gode Liliestråles bortgång, som med en så stor arbetsamhet, nu sedd utj stora effterlemnade volumina af ms:r, egde en så stor och lycklig insikt. Men så är wäl at förmoda det blotta ljudet af et börjadt storwärc wäcker många flera genier i naturen än härtills skett.

¹ *Epäselvää. — Otydligt.*

² *Pieni palanen alkuperäisestä repeytynyt. — Ett litet stycke bortrivet.*

Til d:r Kennicot har skrefwit och fordrat öfwer hans quitt:r på prænum:r. Skall tilstålla Bror när iag får, om så behagas, halfwa præn. är 4 £ 4 s. Kungen prænumererar för sig sielf och sit bibl. 2:ne exemplar. Gothenius i G:borg har iag förskaffat 1.000 p. af Witfeldtska stipendiimedlen til en resa til London at se Kennicot och hans arbete, öfwersända arketals så fort utkommer, och dessutom införskaffa nödiga böcker. Ett litt handbibliothek bör commissionen icke wara förutan.

10 à 12.000 p. synas kyrkioskatten kunna indraga.

Om Matthesii affair har trägit påmint så wäl hos H. M:t sielf som cantzljpresidenten. Han lærer nu sielf hafwa inberättat at den longsamma fullmakten är worden öfwersänd, då resterade quartaler böra fölia.

Jfrån Banck och Solander nyligen fått den curieusea resbeskrifningen. 3 vol. ordinarie folio, men tryckt in quarto, delicate kopparstycken och präktiga band. De hafwa hedrat sig och nationen sig ganska mycket med en så kostbar uplaga för publik räkning.

Bror lærer som iag blifwit oändel. bombarderad af smolandis med deras Siögrenska swinmaga. En incorrigible mr som intt will låta rätta sig af andra, utan bara få pgr om hand, och reglera alt effter sit småländska hufwud. Samuels wärk at bry ungdomen med höglärd förkortningz latin och småländsk svenska. Har sänt wår Jhre et ark af det som är tryckt, han casserar hest och karl, och gillar förslaget af ny edition af gl. manualer, hwarpå man får sig besinna och förr wara ute med än denna kan bli färdig på flera åhr. Jag lemnar honom inga af detta stiftets pgr. Åhrswäxten har här warit ganska härl. och så snäll mognad at dess make ej warit sedan 1750, men de hungriga sochnar i Dalarne och Werml., som intt haft sädeskorn, giöra oss föga hopp om minskning afwen detta åhr på brödsökande för wåra dörrar.

Vale et me redamare perge!

J. Serenius.

9.

Str:nes, d. 25. Oct. 73.

Min Högt:de Herr Broders angenäma af d. 7. wäl bek:t. Af oss bägge kan icke mycket förwentas med wår swaga syn och öfwer-

liggande arbete och bekymbr. De yngre måste plöja med bibelplogen. Af protocollet ses, at af de frånvarande förventas til Januarii månad, då sammanträde blifwer (medio el. ultimo wet iag icke), deras pensum, och lærer således ebræus vester, så wäl som lundensis til den tiden insende sit. Om alla blifwa dertil färdige, twiflar iag.

Härhos sende iag d:r Kennicots proposall, hwaraf han sent mig nogre exemplar. Han har ock sent mig en tryckt lista på subscribenter, 4 à 500 st., i Engl. christianissimus står de sielf för 2 ex., Danus för 2 och consistorierne i Ryssl. för 4 med sina 2:ne arkebiskopar i Plescow och Twer för hwar sit. Wi måste wäl nogre af ephoris härifrån synas derpå med, effter listan kommer ånyo at tryckas när flera anmält sig. Jag wisade den åt Konungen. Hans Maj:t gaf då order för 2 ex. at för sit enskijlta och för Kongl. bibliotheket. Har bedt d:r Kennicot öfwersända quittanceer, så will iag det öfwerstyra til m. H. Broder. Det hielper intt fast wi få liten köp hos tyskarne, wi måste wäl wisa oss med i skaran, när wärkt en gång utkommer, at wår nation icke saknas uti det stora antal af prænuneranter.

Halfwa summan 4. £. 4. shil. kan man se hwad det gör efter 85 d. per £. Sterl. Om Bror giör anstalt derom på Schönss contoir i Sth., som är anmodad at emottaga, skal iag beställa om quittanceer.

Kyrkcentonalen wore wäl at de inkommo ju förr ju hellre at blifwa fruktbar, som det redan influtna nu är i prestecassan. Wåra 5 à 6.000 stå der nu, dertil stiga de slutel. här i Upsala 8.000, flera wet ej utaf. Jfrån Finland lär ej mycket stå at wenta. En revision öfwer hushöllningen lærer allestädes bli nödig. Af hosg:de protocollet finnes huru ostadigt dermed står til hos oss. Föga betre annorstädes.

För en månad sedan feck iag den präktiga Voyage round the world, 3 tom:i regal quart i kräseliga band. De 2 vol. som warit under Banks och Solanders styrelse af resan, äro ganska accurate utj hist. nat. & generis humani. Den första der de ej warit med, är mästadels nautica, men gravuren delicat allestädes.

Mathesii expedition har råkat för drumliga händer. Rosenadler har en gång drömt bort hela acten, nya documenter måste skrifwas, nu i ordning igen. Kongen reser nästa lördag härifrån til Sthl. Då lærer wist underskrifften ske. Jag har oförsuml. manat på, men de tola wid skallet.

Gothenius är utrest til London på Witfeldska stipendiemedlens öfwerskott 1.000 p., som han fått til respgr. Han skal insända Kenicotiana arktals som de utkomma.

Jhreus noster har lofwat revision af et manuale at utgifwa så fort som mögel. är, äfwen så fort som smolandus ille, som är incorrigible, så ihopgrötad, abbrevierad och för swenskan wanbördig med småländska, at ungdomen skulle icke fara wäl deraf. Helst låta pgr:na så länge stå til dess man har stånd på saken. De öfriga stifften hafwa insendt sin prænum. til bibelcommission, med proviso at ej utbetala dem hwarken til Smolander eller nogon annan, förän commission kommer tilhopa, då anstalter kunna göras til redbart och skyndsamt wärkstellande af saken.

Wår ohrswext härlig i kärna och halm, men mindre gifwande, synes ändå icke aldeles fullt tilräckelig. Cronan gör uplag af all sin cronotijonde, ända til hospitalernes öfwerskots span:l, som hon wil betala effter markgång. Classis finnica, som så länge warit wendtad, torde bringa ned priset på span:l i Stockholm.

Vale et me redamare perge!

J. Serenius.

10.

Str:nes, d. 27. X:br. 73.

Min gunstige Herr Broders af d. 9. Nov. har iag dröjt at beswara tils iag kunde senda quitt:cet på prenum:r. Det feck iag ej förän Julaffton med posten fr. London. Här är det på halft prenum:n, som Bror skrifwit, efftr. 87 per £. Sterl., utgör en guinea 365 d. 16 s. kopp:mt, salvo errore med den ostadiga curs, som nu för tiden är. Har Bror giordt anstell. om pgr hos Schön, så war god och send mig hans quittance.

Har begärt af d:r Kennicot at senda arktals alt som det kommer ut, at bibelcommiss. måtte kunna begagna sig deraf strax i början, men det säger han sig nödgas at neka sina betsta wänner för tyskar:nas skull, som annonserat sig til efftertryckare af wår kl. för halfwa pgr:n; at de måtte blifwa bedragne i sit bedrägeri. Nästa Maj kommer I tome ut, dessförinnan hafwa så monga i Tyskland prænum:rerat, som ärna. Den konsten går icke an för tyska gamla hand-

verket. Härhos ett blad af subscriptionslistan, samt effter flera anmälas, så ökas det. Wille Bror communicera detta med borgoensis och gifwa honom tilfälle at prænumerera med, så skal iag senda honom et quitt:ce när iag får wetat, om han will hafwa hel el:r half.

Det är mig kärt at Bror fått Voyage round the world. Lärer finna Brors approbation. Iag har haft mycket nöje deraf. Nations nijt för literatur mycken heder wärd. 6.000 £ för compilatoren är stort prof deraf.

Förän den 20. el. 21. Febr. lärer bibelcommission ej komma tilhopa, wäl at Lefrenius vester ochså är dertil färdig. Lundenses säga detsamma. Skada at ej få Kennicotiana dertil med. Eder Pzus¹ lärer wäl ock wara inne i de dagar.

Ändtel. har Matthesius mosta fått sin fullmakt och lön för sit tola-mod. Han skrifwer mig nu longa tacksägälser, och hela församl. det samma. Den gamle hederl. Spieker likaledes, den gubben war slutl. så ledsen at wenta, at han blef ond på hela Swerige och Finland med.

Beklagar Eder saknad af en braf mathematicus, men gläder mig at min gamle wän Hassel lefwer än. Wi äro begge depontani, helsa honom käriligen från mig.

Härhos subscriptionslista för mine scholor, omtryckt. Sedan iag feck den yppersta subscribenten at blifwa en med i laget, har iag fått flera, som än icke äro intrykte. Så ska wi fattiga här i Swerge betla oss fram.

Det är mig icke liten fägnad at Höpken kommer igen i rådet. Bror ska få se wackra wärken deraf på literaturen. Cantzliet ej eller far illa, har här altid warit en redbar literarum patronus. Gud wälsigne Bror med godt nytt åhr i lonliga tider. Vale et me ama!

Jacob Serenius.

In margine: Hafwen i allehanda hos Eder? Hwad är det för slag Hyacinter² och Krogier? Sådana skamfläckar böra wist utsopas. Scandala ordinis, som öppna fritänkarnes mun på gafwel emot oss.

A tergo: Fr. Br. Kongl. Maj:tz Troman, Biskop och Procantzler, Högwördige Herr Doct:r Carl Fr. Mennander, Åbo.

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

² = *Westzyntius. II, 433.*

11.

Sthl., Walborgmessdagen.

M. K. Bror.

Detta skrifwer iag just stigande på kärran härifrån. Har intt tid til fullt swar på Brors sista. Måste doch [med] några ord låta Bror weta, at iag talt med Konungen om Matth. affair. Jag frågade om Hans M:t glömt sin trogna t:re Spieker i Engl.? Swarade: *Hwarcken honom eller hans prest.* När iag då sade, at än är det ogiort för honom, swarade H:s M:t ganska nådigt: Jag har gifwit order derom och giör nu strax nya, at cantzliet expedierar saken. Föliande dagen frågade iag i cantzliet, då hade de samma dag affärdat bref från presidenten til Nolken, at strax komma in med hwad han hade at säga wid församl:s vocation. Detta anten det är en invention at draga ut saken, eller hwad eljest må mera, så kan det doch icke fela at, när swaret inkommer (han må swara hwad han will), at ju fullm. blir utfärdad nogot af förmaliteter, nogot af cantzlij opificia, vel artificia. Nolk. har där sina fränder, kan iag märka, hans bror minimus natu skal wara nämnd til minister i Ryssland. Efter Ribbing vester helsingforsius. Denna Nolk skall nu wara der med ridd. ordens retouren nu äfwen nämnd til generalmajor, förut har han warit capitain wid marinen, hafft cam.-herr-character. Af alt detta kan iag rekna ut at Enges & Nolks protection är grundad, de lära ej tykt at han borde wara sine voto, derföre tagit denna utwägen, effter församl. icke tagit hans underskrifft på vocation, den har legat här länge bortgömd, men nu komit til rätta, togs fram enär Konungen sielf nu frågade derefter, dessutom är en ny ifrån London ankommen. Tantum om den sak.

Om Bibelwärdet war mit stora ärende. Hans Maj:t lofwade med första giöra anstalt derom, iag får ej tid affbida resol. om dagen quando, man vant få spöria. 1.000. d. s:mt kunna wi rekna på af vårt stiffts valuta har iag insatt i banquen, som domk. anticiperar. Huru wi nytiat tilfället at haska efter onödiga kyrkhushållen, ser Bror af Allehandiis. Tro mig det behöfs allestädes. Hos Eder lär sländan ej bli afspunnen på åhr och dag.

Bror är snabb, som redan hafft sin synodal, wi lära ej komma fort dermed förän i Sept. fast disp. är trykt.

Gratulerar Bror på Walborgmässdag, och at få snart höra finska göken. Wären här tidig, men kall och torr. Vale et ama occupatisime!

Jacob Serenius.

In margine: Så snart Bror nonsin kan, låt weta quantiteten af subscribenter til vår antifritänkiares etc. Uplagan skal regleras. Ho är den Craftman hos Eder, som här upgifwit nyl. receptet pro medicina christianismi? Har ej läsit ännu. Quis et cujus? Det måtte bli wiborgska smällen för Eder finska rågjudar, när de komma hit, och finna priset fallit så oförmodel. i dessa dagar. Kongen är käck, han lagar ihop den smällen är starkare för slika mancipia calamitatis.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop samt Academie Procanceller Högwördigste Herr Doctor C. F. Mennander, Åbo.

12.

Str:nes, d. 10. Febr. 74.

Min gunstige Herr Brors af d. 13. Jan. bek:t.

Bror hade icke behöft göra academiens prænumerationskostnaden. Ett Kungens bref af 1695 säger at domk. skal åhrl. pretera 50 d. s:mt til religions styrka utj theologiska böcker. Wentar nu höra at deposition är giord hos Schön. Har glömt numern af Brors sedel, gif mig den härnäst. Stryk ut den öfre raden på Brors egen sedel, efvensom den nedre är på denna academiens, som fölie här inne-lykt N:o 11. Effter Kennicots bref ha wi at wente l. vol. i Maj.

Nu har iag fått reda på den gåtan af 6.000 £. för compilation af Bancks & Solanders Voyage, som iag warit i så stor förundran öfwer, såsom extrawagant. Lord Sandwich, som är första person i amiralitetet, har tagit emot alla deras paper och sielf walt compilatoren med den egenskap allena af fleurissant styl. Hacoksworth hade inga af de öfriga, som dertil fordrades at pretera läsaren nogra egna reflexioner i physiquen, cosmographien etc. Derföre äro nu authores ganska missnöjde dermed, och arbeta nu på en flora och historia animalis med kopparstycken och liflige färger. Hwarutj defecterne af denna skola botas. Bancks bekostar den sielf. Sandwich accorderade likwäl Hacoksworth icke mer än 2.000 £. sterl., men han af snålhet skaffade sig lof at säliat til en boktryckare, som gaf honom 4.000 £. til. Den hade icke det wett at diversifiera stylarna,

som doch så myckit eclarerat boken, utan trycker alt med en styl i en rad. Derföre han nu utropad för en stackare och snålhund. Äfwen engl. boken går trögt åt, bedragaren således bedragen. Compilatoren under alt detta död. Engelska editionen kan ej fela at draga kull editoren, ty en tysk lägges up i Berlin, som nu effter hand utkommer. Et gammalt aucupium germanorum.

En jude i Frankr. bombarderar Kennicot ständigt med pasquiller. Har fått swar trykt i Rom af en lutheran, men han återwende intt, utan spökar i avisorne med libeller, i hoppet decreditera och prevenera prænnumeranter. Men han har nyl. ändå fått 10 st. ifrån sielfwa Leipzig, som han berättar i sit sista bref.

Brors synodaloration skal fegna mig at få. Wentar der curiösa & supra vulgaria; Brors hand och hufwud är dertil wålit.

Ingen sådan Historia strengnensis wet iag utaf, ej eller hört derom. Ho är den G. Wallerius som det sagt 1724?

Har offta tänckt, men altid glömt fråga om J sedan fått nogot pgr från hospitals Seraphinerne til Edert hospital? De ha skrifwit hit 2 g:r och fordrat af oss alla våra hof-medel at sätta in i banquen. Swart at de stående på renta i publik cassa. Derwid blir det. De ha ock föreskrijfit en ny spisordning, som war impracticable. Swarade at wi ha Kong Carl XII:s spisordning, och den blir wi wed.

Vale & me ama!

J. Serenius

A tergo: Fr. Br Kongl. Maj:ts Troman, Biskop och Procancellor Högwördige Herren Doct. Carl Mennander, Åbo.

13.

Str:nes, d. 5. Maj 74.

Min gunstige H. Broders af d. 8. Mars bek:t i sin retta tid, men hela den och April månad warit siuk af en rosfeber, hwareffter nu först börjat samla kraffter nogorlunda, så at iag nästa wecka hoppas kunna infinna mig, om Gud will, i Sthl. Bibelcommiss. warit de[r] tilhopa alt sedan d. 10. Mars. Effter sista brefwen hafwa den slutat Genesin och Ep. ad Roman., som i denna weckan ock lära bli bestäld. Hoppas nu wid slutjusteringen kunna wara med. Just.cantzlern

som nu är i Westerås, skrifwer ock at han ämnar sig infinna. Han och Jhren äro våra besta karlar för svenska roten. Twiflar doch nogot böra tryckas förn man får Kennicotska varianter från Engl., som torde gifwa anledning til curas secundas.

Bägge prænume:r äro inbetalte på Schöns contoir, swarande emot 2:e öfwersände originalquittencer. Wexel på dessa och alla de öfriga will iag äfwen giöra, när D. v. iag kommer dit, då iag får emottaga nogre än resterande, som sig angifwit. Det är rätt wäl at bägge academierne och deras procancellarii äro subscribenter och nomination komma på 74 åhrs lista. Lundenses hafwa icke welat; de äro antipoder emot Kennicot. Eliest äro mästa delen af præsulles med och hafwa betalt sina quitt:r. Hoppas at våra exemplar äro nu på wägen, eller åtminstone denna månad lära komma, som utlofwadt war.

Tackar för den curiösa synodaloration. Sådant godt höfwas oss i wår kyrkohistoria från hwart stift. Men Celsius har aldeles glömt bort, hwad han lofwat i den delen. Jag är curieus at weta om nogot protocoll finnas öfwer prestmöten i ryska tiden, och hwad stämpel præsidens den tiden haft.

Det är besynnerl. at våra strengnesiana fins i Åbo; har här sport effter Wallerii oration, som Bror nämner, men än icke fått spor på henne.

Det är ganska betänkeligit at Edert hospital är ännu i samma ödesmål, och ändå måst betala ut sina pgr. Iag hwarken betalt pgr eller fört in deras spisordning, icke här och icke i Nyköping, ej eller indragit underhållet för fattiga barn, som flera resor fått order. Om olydna å trolldoms synd hoppas iag ändå icke bli straffad som trällkarl. Landshöfdingen är i allom med mig, wi behöfwa pgr:ne til egna bygnader, och de stå på renta, derföre de ock kommit til den explication, at de skrifwit sig icke menat stående capitalet.

Om iag gissar rätt, torde Bror få se nogon wärkan deraf, at iag nämt i mit swar exemplet af Åbo ödesmål, som landsh. tillika med sit lærer insendt. Hwad tycker Bror om den oändeliga småläning, som så egensinnigt swiker wårt goda upsåt. Jag lät bjuda honom 400 p. för hans ms. at få det händer emellan och lätit undergå noga censur. Men han will giöra profit som han tyckes, och willa ingalunda. Jngen mer än Lamberg har betalt honom stifts prænumeration.

Låt oss få Ehrt positive utlåtande huru vårt förslag behagar. Åtminstone bör aldrig ståndet kännas wid detta foster, såsom sin egen afwel.

Beklagar min redeliga wens hypochondrie. Har sielf varit ute för den 6 åhr sedan, men Gudi lof öfwerwann med Spaa-watn; bed honom försöka detsamma i denna sommar.

Vale et me amare perge!

J. Serenius.

In margine: Just nu får iag bref af cancellair lundensis r.r. Falkenb., at han prænnumererat sielf för acad. i Lund, och tagit mit quitt., som iag lemnat i Jhrens händer at disponera.

14.

Str:nes, d. 25. Jan. 75.

Min gunstige Herr Broders angenäma altid, men olusten at ej kunnat beswara tung po mig.

Alt sedan sommar-solståndet beswärad med en swår ophtalmie som skoftals kommit igen, men nu i sista solståndet varit ganska swår i högra ögat, som gör at måste spara ögonen för läs- och skrifning det mästa iag kan, och må derföre wara kortare än iag wille. En fluss åt ögat gör inflam. och werk, sökt drifwa med jglar, sp. fl. etc., men will ej gå aldeles bort. Brukar nu et plåster melan skuldrorna, som wälskar, och näfwersulor i skona likaledes. Sed quid ultra? adest senium nostror. quidque patimur manu.

Bibelwärket måste nu wara ankommit hos Bror. Wi hafwa både milda och hårda censores at wenta in seculo critico. En stor kännare har likwäl skrefwit mig til och förklarar sig högst förnögd med arbetet, bedt mig helsa soml. revisorer med tacksägelse och erkänsla af hans stora nöje och myckna estime för deras arbete, ipsissima verba.

Bror må ej tänka blifwa owentad til nästa sammankomst; at ingen af præsules är der wid så stort wärk, förswagar werdet i publiquens ögon. Forsenius kan man ej wenta up nu, Herwegr will til sin cathedram. Sconi icke at wenta, Gothenius den enda af longwägare, som kan komma. Jag är innt at lita på. Bror kan i Juni månad med

beqwämlighet komma öfwer, at wara de sista 14 d:r der wid slutjusteringen, så at sessionen bär namn och heder med sig. Bror blir ändå deras præses perpetuus i Upsala. Wår archieb. är så gammal at ljuset brinner i pipan.

Gothenius nu återkommen från Oxford til Holland. Han kan ej fyllest beröma Kennicots ädelmod mot honom, arbetsamhet och accuratesse, man finner trældomen just derigenom wid tryckt¹ så stor, at han knapt wentar första delen i detta åhr. Hans commission war at utdraga de wigtigaste variantes in Exodo et Levitico som just nu är under våra händer, men han har ursektat sig, at icke en gång kunnat effterlåta det storcantzleren i Engl. utan måst wägra, tils hela volumen utkommer. Tyskarna hafwa sina spioner på hans boktryckare, at skaffa sig nogot enda correctur för pgr. At plagiera med en tjufedition. Derföre har han måst taga de efftertryckeligaste mesures at ingen bokstaf måtte bli synlig i otid. Gothenius fått längesedan sina 600 d. s:mt.

D. 30. Jan.

Äntl. nu kommit så wida, at kunnat remittera 50 £ 8. som ej är det minsta Kennicot fått af nogon nation i Europa utom sin egen. Med mycket beswär fått ihop dem i Sthl. och sedan ändå lenge måst wenta på wexel. Men mig resten är 20 guineer, som ej fått in. Ingen warit promptare än Kungen och Biskopen i Åbo. Härhos den nya listan på subscribenter tilkomne sedan 73.

Nu skal ock wara ändt:t slut om entreprenaden af Jhres Lexicon. Fogten har åtagit sig hela förslaget med splitt. nya stylar, prompt färdigt inom åhr och dag. Lofwar det så på köp för präen:r at ej blir mödan wärdt för ungdomen at bekosta sig med nogon swinmaga.

Wår wen Arkenhl. ännu i lika tilstånd, wissa stunder beswärad af phantasier. Jngen redighet at få deremellan. Hans negotiations gester är borgm. Forsten, som wårdar hans saker med otrolig beswär och kink. Til honom måste skrifwas om böckerna til Åbo bibl. Kan han ej få reda derpå, så kan det ingen annan.

Finland bör ej saknas wid et opus seculare. En præsul derifrån bör wisserl. finnas nogon gång i commissionsprotocoll närwarande. Ju, då han ej behöfwer pass af en Mendjikoff et Dolgerukij. Junj

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

månad ljufwsaste tiden på åhret, en behagel. resa postwägen, pgrna redan sista session dertil utsatte, från Grislehamn ej mer än 7 à 8 mil til Upsala, der committerade sitta. Tänk härpå och res i Herr:s namn, när tiden säger til. *In lucto inter carnem et spiritum esto animo tuo Fenno.*

Hade ärnat detta ark fullt. Sed dolet oculus manum de tabula. Vale et me amare perge!

J. Serenius.

Härhos et profstycke af en snäll sudermannus, återkommen från Paris, der han warit förl. åhr på egna medel, welat gifwa honom denna förtjenst til at betala sina reskost:r. En dylik har iag här på gymn. 14 åhr gammal, så stark imagination, at en figur en gång sedd gör han efter ganska lik. En stund på kyrkotornet, stiger ned och gör accurat karta öfwer Mälarens wikar och uddar så longt ögat sett och skrifwer de så wäl, som wore stucken i koppar.

A tergo: Fr. br. Kongl. Maijts Troman och Biskop, Högwördige Herr Doctor Carl Fredr. Mennander, Åbo.

15.

Str:nes, d. 24. Jul. 75.

Min gunstige Herr Brors af d. 25. Mars och 9. Jun. wäl bek:t. Mycken tack för det wakra program, hwar rad talar, glädier med leende mun. Herren talte sielf om sin resa och warelse hos Eder med gladt ansikte förl. Tisdag, då landsh:n, just. cancelleren och iag upwaktade honom på Gripsholm.

Bror har nu gjort färdigt för Finland för 2 secula och förwerfwat sig et hederligt rum i Gustaf III:s chrönika. Nå, wälkommen öfwer til Swerige och tag det samma i kyrkhistorien. Bibelwäcket ropar effter en man af Brors styrka och drift. Unanimia i hela riket göra det samma. J Lördagz gjorde iag ifrån mig den voteringen: aboensis i första, lundensis i andra, och carlstadiensis i 3:de rumet. Men mine consistoriales bytte om andra rumet och satte arosiensem. J dag afgår det til Hans Majit.

Tu nostra spes et anchora ratis. Swik oss intet med renunciation. Bibelwäcket lägga wi på Brors skuldror, de äro brede nog

dertil. Jngens bredare, Herwegr en ståtelig coadjutor, han nitälskar så mycket i den saken, at han lofwat, så lenge han lefwer, aldrig hafwa handen derutur, aldrig nogon session försumma. Men hwarföre så få . . . .¹ i Åbo stift, at förra pensum ej sätt mer än 19 ex. det vår typograph toge skada, om ej lekmän toge fler. ex. än vårt stånd. Första arket af Exodus har han wisat mig, tror sig i September kunna afsända den samt Marcum och I Cor. som är pensum för detta åhr. Vår hederliga Floderi siukdom gjorde halt med II Cor.

Kennicotianas wentar iag ofelbart med detta öpna watn, I vol., skrifwer som slutas i Sept.

Gratulerar til de wakra legata Spiekeriana. Maken finner aldrig warit i Engl. och aldrig lär komma, som med så myckn discretion delt ut sina exuvias medan han lefde. Jag har ock fått en lott deraf för vår gl. wenskap. 300 £ en tilökning af min fond, hwarpå iag will bygga en hist. naturalis lection ad oeconomiam applicata.

Min hederliga wens restitution gläder mig, helsa honom käriligen ifrån mig, bed honom alla åhr bruka Spaawatn. Det help mig ifrån min hypochondria, det brukar iag ock nu. Ergo brevior: vale et me ama!

J. Serenius.

In margine: Den longsamma torkan gör at halfwa bijen swelta. Hwarken honing, miölk el. smör. Ha wi nöjet hoppas från Eder? Währsedan ganska kort och swag. Rågen nogorlunda behollen men byskifftes sämre. Lifland och Pohlen skola ej eller rosa sig. Så at den utländska ej skal importeras under 60 d.

16.

Str:nes, d. 16. Oct. 75.

S. T.

Bonis avibus. Wälkommen, min käraste Bror, til Sverige. Önskar af hiertat lycka och wälsignelse til nya arbetssfältet in vinea Domini.

Ett högmål kallar sig sielfskrifwit til första stunden på dagen, ståndets religionsmemorial, som legat wid dommen nu i 3 åhr och ropat på a.biskopens hand at hielpa sig fram.

¹ Epäselväü. — Otydligt.

En wäckare har iag gifwit in för et åhr sedan, den hade ej blidare öde, än at råka för r.r. Beckfris i illakt humeur, just när han första dagen gick in i rådet, kommande från sina ferier. Han fann det mindre nödig sak och en genesis contraversiæ. När hans protocoll kom hit til conseillen, gjorde den ideen intryck hos Konungen. At holla tillbaka en formlig expedition derpå, hafwa hoffcanzlern, just.canzlern r.r. Hermansson och iag warit angelägna, at tid måtte blifwa til betre tanka, när hofwet kommer i staden. Nödigt at Bror med dessa herrar öfwerlägger, och sedan insinuerar ständets memorial suo vehiculo hos Konung. Paperen låter iag tilställa genom min amanuensis mag. Möller, som nu reser til Stockhl. Han har order at muntl. berätta anecdota och gå Bror till handa i hwad nödigt finnas hos societeten pro fide och säga ändamålet af deductionen.

Bibelwärket wentar af Brors præsidio sin betsta styrka och credit emot vulpeculas obtrectatores, som icke äro få, jämwäl in ordine nostro. Gothoburgensis fullwext i den kullen. Hans uptog med wår hederliga Gothenius lærer Ridderholmensis berätta.

Mathesius har orediga tankar in Kennicottianis. Han rör ihop Jhrens 3 subscriptioner med dem som iag betalt, och sent honom wexel före, at ställa pgr til Kennicot, iag likwäl skrifwit honom at Jhrens 20 guineer skola betalas af hans exemplar af Glossario, som han har commission at afsätta. Jag har i bref d. 20. Aug. rättat Mathesius härutj, sedan ej hört af honom.

Vale et me amare perge!

Jacob Serenius.

Sam. Sernanderilta, aat. Sernsköldiltä. — Från Sam. Sernander, adl. Sernsköld.

1. Högärewördige och Höglärde H. Professor, min högt:de H. Broder.

Sedan hans excellence nu mera reglerat angelägenheterne ang:de så wäl den i Åbo instundande magisterpromotionen, som

finska stadspastoratets besättande, får jag härmed den äran at lemna följande till swar uppå min Brors till mig aflätne angenäma bref af d. 26. Maji sistförl:n. Hwad promotionen widkommer, så är min Bror sielfskriwen at wara promotor, så at h:s excell:ce därwid ei något kan hafwa at påminna, men at tillåta så många erhålla graden, som consistorium acad:m anmält, därtill har h:s excell:ce icke kunnat förmås, utan funnit skiäligt at inskränka antalet af promovendi för nu och framtiden till högst 25, som min Bror af h:s excell:ces nu afgående swar till consistorium vidare får inhämta. Angående Mariæ annexepastorat, så följer h:s excell:ces därå för min H. Bror utfärdade fulmagt min k. Bror härhos tilhanda; hwarwid jag dock welat berätta, det h:s excell:ce i början war fullsinnad för åtskillige giellande considerationens skuld at obligera min Bror at emottaga finska pastoratet; men har dock sedermera funnit godt at låta bero wid consistorii senare därom gjorde hemställan.

Så till pastoratet som promotorssyslan önskar jag min Bror alsköns lycka och wälsignelse! Förblifwandes stedse med mycken högacktning och wänskap Högärewördige och Höglärde H. Professorens, min H. Broders hörsamste tienare

Stockholm, d. 24. Junii 1748

Sam. Sernander.

2. Högärewördige och Höglärde H:r Professor,
min högt:de H. Broder.

J dag 8 dagar sedan kom jag så seent ifrån Drottningholm, hwarest jag då war at presentera h:s excell:ce någre expeditioner till underskrift at jag då omöjel:n fick tid at efter min tancka och åstundan beswara min Brors till mig aflätna angenäma skrifwelse af d. 14. hujus, och därwid i synnerhet tacka för den wigtiga bilagan, min Bror behagat låta medfölja. Samma skyldighet har jag fördenskuld nu den äran at mig afbörda, och det med så mycket större erkäntzlos betygande, som den lilla tienst jag kunnat göra min Bror i anseende till fulmagten på Mariæ annexepastorat, icke förtienat en så hederlig ihogkommelse; hwarföre jag önskar at i något essentiellare mål kunna wisa min skyldiga tilgifwenhet.

H:s excell:ces med sista påsten afgångne bref till consistorium, ang:de de uteslutne candidaterne, hoppas jag wara min Bror till nöjes. Jag har sedt af Lärda Tidningarne, at under Brors præsidio utkommit åtskillige disputationer uti historii naturali, oeconomie och topographia patriæ. Om fördenskuld min Bror behagade procurera mig communication af samma arbeten, hwilcka jag wet wara moget sammanskrefne, så obligerade min Bror mig därigenom mycket, emedan jag är stor älskare af slika saker. — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 29. Julii 1748.

Sam. Sernander.

3. Högårewördige och Höglärde H. Professor, min
gunstige H. Broder.

Jag har den äran at lemna till hörsamst swar uppå min H. Brors angenäma bref af d. 11. Sept. sidstl., at det öfwersände disputationsbandet har jag öfwerlemnadt till hans excellence, som detsamma ganska gracieust emottog, jemte utlåtelse, at han har stor orsak at hysa för min Bror all god och wänlig tancka. Jag bör ock tilstå upriktigt, at min H. Bror anlägger den flit och industrie wid des professions förwaltande, at han hedrar sig sielf och academien.

Jag tackar ok min Bror på det hörsamste som behagat lemna mig communication af åtskillige des wackra, curieusa och angenäma arbeten, hwilcka jag med nöje igenomläst, men jag saknar dock däribland et, som jag menar lära wara utkommit under min H. Broders præsidio, näml. de Tavastia, hwarmed jag mycket skulle önska at kunna öka den samling jag giordt af utkomne arbeten i antiquitibus et topographia patriæ. Om jag ej är för ålitsam, beer jag at min H. Bror täcktes fägna mig framdeles med del däraf. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 20. Octobr. 1749.

Sam. Sernander.

4. Högärewördige och widtberömda H. Professor,
min högt:de k. Broder.

Secreteraren Palén har berättat mig, det min H. Bror nyl:n skall hafwa skrifwit mig till och begiärdt underrättelse af mig om hans excellences grefwe Tessins lefnadslopp och därunder riket gjorde tienster, at nyttias wid det arbete, som min H. Bror sig åtagit at å academiens wägnar panegyrisera öfwer hans excellence; men et sådant min H. Brors bref har jag aldeles icke undfådt, utan är mig allenast tilstaldt et paquet innehållande en samling af disputationer, som under min H. Brors præsidio utkommit, hwilcka som jag tror wara mig tilsände af min H. Bror, så aflägger jag för en så angenäm skiänck och ihogkommelse min hörsamste tacksejelse. Hwad eljest den åstundade underrättelsen angår, så kan jag ei annorlunda förnöja min H. Bror därutinnan, än at härhos communicera min H. Bror en förteckning på h:s excellences tienster och ämbeten,¹ sådan, som jag den lemnat professoren Hasselbom för 3 å 4 år sedan, då han hade et dylikt arbete under händer, som dock sedermera afstannat. Hwad besynnerl:n stora natursgåfwor h:s excellence äger, och huru märkeligen han med dem gagnat riket, särdeles under des landtmarskalcksskap år 1738 och sedermera wid ministeren så wäl under 2:ne ambassader till Danmarck och Preussen, som under presidentskapets förwaltande i Kongl. cancelliecollegio, är nogsam bekant. Olycka är, at denne herrens utståndne bekymmer och arbete nu mera så förswagat hans hälsa och förtårt krafterna, at han nödgats hos Konungen begiära afskied ifrån sine ämbeten at i stillhet förnöta sine öfrige dagar, och kommer det nu an därpå, huru rikens ständer behaga yttra sig öfwer denna ansökning hos Konungen, som ei vidare samtyckt därtill, än at h:s excellence må få dimission ifrån presidentskapet, men ej från riksråds- och gouverneursämbeterna. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 11. October 1751.

Sam. Sernander.

In margine: P. S. Mig är tilstaldt et paquet ifrån consistorio acad:co till h:s excellence cantzleren, hwaruti ligga de disputationer, som utkommit det sidsta året där wid academiën, men som desamma ej äro tilsammans inbundne i så hederligt band, som skiedde sidstl:t år och wid de andra academiërne är brukeligt, så seer jag mig ei kunna aflemna samma paquet till h:s excell:ce utan at gifwa honom anledning till något misstycke.

¹ Cfr s. 681.

5. Högwördige och widdberömde H. Doctor och Professor,
min gunstige H. Broder.

Jnnan jag i dessa dagar hade den ähran at bekomma min H. Brors angenäma bref af d. 14. hujus, war jag sielf sinnad at lemna min H. Broder med denna posten den underrättelse, som min H. Bror åstundar. Hans excellences wår acad:e cantzlers ansökning om afskied är numera afgjord på det sättet, som Hans Maij:t uti des remiss till ständerna därå sig förklarar, näml. at h:s excellence blifwit dimitterad ifrån præsidentskapet i Kongl. cantzlicollegio, men kommer at blifwa qware wid des öfriga ämbeten, dock får han derwid niuta all den ledighet, som hans hälsas skötsel och andra omständigheter kunna fordra. Hans excellence lät ändtel. förmå sig härtill så wäl af H:s Maij:ts Konungens befallningar, som af r:s ständers öma och trägna förestälning, hwilcken de ytrade genom en formel och anseenlig deputation, så at honom wid detta tilfälle är skiedd en distinguerad consideration och heder. Och emedan nu h:s excellence så mycket mindre lemnar cantzlersämbetet för Kongl. academien i Åbo, som han redan försäkrat academien at förblifwa därwid, så länge han riksrådsämbetet förwaltar, ty kommer det nu an på min H. Broder och consistorium acad:m at låta den öfwer h:s excellence tilärnade panegyriqven för sig gå, när dem så godt synes.

Den wänskap, som jag ser den förmon at äga hos min Bror, gifwer mig anledning at härjemte recommendera en min angelägenhet med förmodan, at min H. Bror mig därutinnan är behielpelig. Densamma angår lörens utbekommande af academien för sidst-förflutne åhret, hwartill om ej förut i cassan skulle finnas nog tilgång, likwäl i det mästa blifwer utwäg genom de 900 d. komp:mt, som probsten Gråå i Raumo, där det icke redan skiedt, kommer efter h:s excellences cantzlerens resolution till academien at utbetala. Jag hade wäl både bordt och welat skrifwa h. rector magnificus till härom, men som expeditionsarbetet jemte annan angelägen post hindrar mig därom, så kan det wara lika gällande, om min Bror behagar detta åhrendet, iemte min wördsamma hälsning hos honom till god befordran anmäla. Probsten Gråå har wäl hos cantzleren sökt något anstånd med betalningen af ofwann:de des skuld, men h:s excellence har swarat därpå at det får komma an

på consistorii acad:ci godtfinnande, som bäst har sig bekandt, huru wida academien har nödigt at få samma fordran förr el. sednare betald. Jag har eljest låtit mig förwiso berättas, at bem:de probst ei skall wara så fattig, som han låter till. — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 20. Martii 1752.

Sam. Sernander.

6. Högwördige och widtberömde H. Doctor och Professor,
min gunstige H. Broder.

Kuninkaan nimitettyä Mennanderin neljänteen teol. professorinvirkaan lähettää valtakirjan ja toivottaa onnea. — Konungen utnämmt Mennander till den 4:de teologieprofessuren; sänder nu fullmakten och lyckönskar.

Jag tackar min H. Bror hörsammast för communicationen af des helt wackra panegyriqve öfwer hans excellence cantzleren, hwarest jag igenkänner min H. Brors wanliga capacité och behageliga tanckesätt. Det medsände brefwet till hans excellence har jag aflemnat till samma herre, som det med nådigt nöje emottog, och lärer vidare lemna des skyldiga swar därå, när han fådt en present färdig, hwarmed jag förmärckt honom wilja ihogkomma min H. Bror för des hafde möda och wiste wälmening. — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 18. Decembris 1752.

Sam. Sernander.

7. Högwördige och widtberömde H. Doctor och Theol. Professor,
nuwarande Rector Magnificus, min gunstige H. Broder.

Vastaus Mennanderin kirjeeseen myöhästynyt, koska odotellut kauppaneuvoksetar Kalmeterilta kivennäiskokoelman maksuhinnankuittia. Kiitos turkulaisista väitöskirjoista, jotka jakanut Upsalaan ja Lundiin sekä korukansiin sidottuina kanslerille. — Svaret på Mennanders brev blivit fördröjt, då han väntat på kvittens på betalningen för mineralsamlingen av kommerserådinnan Kalmeter. Tackar för disputationerna från Åbo, vilka han sänt till Uppsala och Lund och inbundna i franskt band förärat kansler.

Min gunstige H. Broders hörsamste tienare

Stockholm, d. 2. Novmbris 1753.

Sam. Sernander.

8. Högwördige och widdtberömde H. Doctor och Professor,
min gunstige H. Broder.

Lupaa toimia sen hyväksi, että maist. Björklund pääsisi filosofian apulaiseksi eroavan maist. Heinriciuksen jälkeen. — Lovar medverka till att mag. Björklund måtte bli filosofieadjunkt efter mag. Heinricius, som lär taga avsked.

En har jag dock orsak at fruckta före, näml. adjuncten Nääf, hwilcken, om han får weta, at wid denna öpning någon förmon af lön blifwer öfrig, torde, såsom äldre adjunctus än h. Biörklund docens, wilja påstå företräde till accord med mag:r Heinricius, men till afböjande häraf lemnar jag till min H. Broders närmare om-pröfwande, om icke bäst wore, at mag:r Heinricius blefwe anmäld till afskied med hela lörens åtniutande, då emellan honom och Biörklund sedermera kan göras den afhandling om lönen som de bäst kunna åsämjas om; hwilcket expedient, om det finnes till ändamålet hidragande, min H. Broder likwäl täcktes såsom af sig sielf utföra, utan at någon annan får weta, at jag däri har någon dehl. Professors caractere kan mag:r Heinricius få, om han därtill hos cantzlern recommenderas, emedan han den hedern, i anseende till des långliga tienst och wälbekandte grundeliga lärdom wäl förtient. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 22. Augusti 1755.

Sam. Sernander.

9. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Kiittää kirjeestä y.m. — Tackar för brevet m.m.

Det är ledsamt, at professor Mesterton så anständigt begiär flyttning till theologiska professionen, hwilcket giordt, at h:s excell:ce cantzleren måst determinera sig till hans faveur, ehwad besynnerlig estime och tilgifwenhet h:s excell:ce eljest har för h:r professor Clevberg; men som h:s excell:ce, såsom frånwarande ej på annat sätt kan hielpa än genom en legere recommendation, som han befalt inflyta i förslaget, så har professor Clevberg mycken apparence at winna, om des gynnare och wänner i häfwet wilja med alfware arbeta för honom hos Konungen. Wid slutet af denna wecka lærer man få se hwilcken som reusserar.

Om min H. Broders sorgfällighet at bibehålla sämja och stillhet där wid academien är h:s excell:ce helt försäkrad, särdeles som h:s excell:ce till sitt nöje funnit så öfwertygande prof däraf i consistorii nyl:n ankomne swar på h:s excell:ces föreställning ang:de det sidsta owäsendet. Han har ock befalt mig upsätta behörigt bref därom, men för en förestående resa till Westeråhs på 14 dagar måste därmed dröjas till återkomsten. — — — Ödmiuke och hör-samste tienare

Stockholm, d. 19. Julii 1757.

Sam. Sernander.

10. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellor,
min gunstige H. Broder.

För min H. Broders swar och yttrande, ang:de professor Henricus, tackar jag ödmiukel. Som jag finner, at min H. Broder icke wet någon utwäg till bem:de mans hielpande på något sätt där wid academien, så har jag ock hållit för onödigt at oroa h:s excellence grefwe Tessin med anmälan af hans ansökning, emedan jag icke seer, at herren kan see honom till godo på någotdera sättet, som han begär, hwarcken med befordran till ny tjenst, som effter förordningarne är dem betagit, hwilcka taga afskied med förbättring på characteren, icke ell:r till pension på cronans stat, hwarest slikt understöd effter författningarne icke består andra, än beträngda och fattiga änckor. Mannen har icke eller warit hos mig, sedan jag hade den ähran at sidst skrifwa min H. Broder till; torde hända at han misstyckt, det jag gifwit honom så slät apparence om hielp genom cantzleren. Skulle han vidare komma, will jag hälst styrcka honom at widtaga den utwäg, som min H. Broder behagat omnämna, och hwilcken äfwen är den endaste och bästa, näml. at han retirerar sig härifrån till sin broder i Randalalmi, då consistorium i Borgo torde kunna försee honom med något litet brödstycke där i stiftet.

H. professor Mestertons supplique at winna flyttning till qvart. theologus afgår nu till min H. Broder och consistorium acad:m med remiss, hwilcken h:s excellence sielf påskrifwit. Jag hade förut i bref förestäldt honom de skiäl, som jag tyckt härwid wara med och mot, samt hemstält, huruwida han i remissen wille låta inflyta

någon gynsam tillåtelse för saken. Men som min H. Broder ser, så har herren stält remissen i de termer, at den mera lærer stielpa än hielpa, hwartill orsaken är at professor Nääf, hwilcken han förstår wara egentel:a driffiädrén till ansökningen, har i åtskilliga måhl desobligerat honom, (till tack för det han warit för lätt at låta sig förmås till at befordra honom längre än han welat) så at han nu ei mera är honom bewågen, utan önskar fast helre at han wore en så otacksam och orolig betient wid academien qwitt. Samma önskan har ock jag, som af den mannen blifwit aldeles uttröttat genom hans oändeliga och plågsamma effterhängsenhet. Således lägger jag mig icke el:r ut för denna ansökning, utan som doctor Mesterton lærer giordt densamma mer af twång än egen böjelse, så håller jag för bättre at Näfven nu qwarhålles wid en subaltern syssla under subordination, till des hans omäteliga ambition drifwer honom at söka sig till någon syssla utom academien. Därtill har han ock lätthet nog, såwida han nästlat sig in med et wist folck wid håfwet och warit deras minister iniquitatis wid tiensters förgifwande, hwilcket såsom en prästman oanständigt, h:s excellence i synnerhet ressen-terar. Detta insteg giör ock, at han inbillar sig at kunna genomdrifwa alt, och däribland, som jag hörér, äfwen det at kunna skaffa en qvart. theol. särskilt lön, men härutj bygger han flotta i luften; ty jag wet ej hwarifrån en sådan lön skall tagas, åtminstone kan det ej skie på cronans stat, hwars tilstånd hurudant det är, hwar och en lättel. kan föreställa sig, då närwar:de conjuncture efftersinnes.

Detta skrifwer jag nu i förtroende, på det min H. Broder för sig enskilt må giöra däraf i förewarande måhl den usage, som bäst synes. — — — ödmiuke och trognaste tienare

Stockholm, d. 4. Decembr 1757.

Sam. Sernander.

11. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Jag har haft den ähran at bekomma min H. Broders sidsta högt:de bref och sedt däraf det bekymmer, som Kongl. resolutionen ang:de præbendepastoratet hos min H. Broder billigt förorsakat, i anseende till den grund, hwarpå den blifwit stäld och som synes wilja låfwa

en föga lång wahracktighet af benådningen. Men jag lefwer i det säkra hopp, at om församlingen skulle röra sig, när casus existerar, lærer rådet wäl finna utwäg at så förklara resolutionen, at min H. Broder bör innehafwa och nyttia pastoratet åtminstone ännu i några åhr, på det min H. Broder wid nästa riksdag må kunna befästa sig därutj, och at winna någon annan ersättning för bortmiste inkomster wid biskopstolen.

Jag är helt confus däröfwer at min H. Broder emot mitt i förra brefwet giorda förbehåll welat på sätt som skiedt är, belöna mig för den ringaienst jag kunnat giöra min H. Broder wid fören:de tilfälle. Af alt hierta gärna tienar jag min H. Broder utj hwad måhl som kan förefalla, utan afsigt på sådan winning; dock som jag nu måste foga mig effter min H. Broders gunstiga behag, så aflägger jag nu så mycket ymnigare tacksejelse för denna gåfwan, som jag räknar densamma för helt oförtient; — — — ödmiuke och trognaste tienare

Stockholm, d. 27. Junii 1758.

Sam. Sernander.

12.¹ Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Ilmoittaa kanslerin suostuneen korottamaan promovendien lukumäärää 50:een. — Meddelar, att kansler bifallit till att höja promovendis antal till 50.

Ödmiuke tienare

Stockholm, d. 8. Aug. 1760.

Sam. Sernander.

13. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Kiittää 24. III. 1763 p:tystä kirjeestä. Maaherran ja tuomiokapitulien kirje püsspantalon myymisestä esitetään ensi tilassa. — Tackar för brevet av den 24. III. 1763. Vid första tillfälle skall landshövdingens och domkapitlets brev angående biskopshusets försäljning föredragas.

¹ *Alkuperäisessä kokoelmassa on liitteenä jäljennös tätä asiaa koskevasta kanslerin (C. G. Tessinin) 31. VII. 1760 p:tystä Sernanderille lähettämästä kirjeestä, jota tässä ei julkaista. — I originalsamlingen finnes såsom bilaga en avskrift av det brev från kansler (C. G. Tessin) av den 31. VII. 1760 till Sernander, vilket gäller denna sak och här icke publiceras.*

Af hans excellences cantzlerens till min H. Broder nu afgående swar får min H. Broder inhämta hwad tancka han stadnat utj ang:de disputen om gratianspanmålen, hwilcken tancka jag ock tror at min H. Broder lærer finna äga sin riktiga och fasta grund. J mitt sinne är jag därom fulleligen öfvertygad (*sic!*), at om denna sak under närwarande tids ställning och crisi förekommer i rådet, sedan statscontoiret, som oundgängel. skie bör, blifwit hörddt, så går academien i största fahra at mista hela förlöningen, ty jag minnes nog, huru statscontoiret åhr 1749 påstod at denna spanmål skulle till cronan aldeles indragas, och at h:s excellence grefwe Tessin då som knappast med sina bewekande förestälningar förmådde tillwinna densamma åt academien; men nu är conjuncturen långt farligare. Eljest när man anseer första sättet till gratialets acquirerande och vidare förloppet däraf, så har theol. faculteten rätten på sin sida och är des olycka, at densamma ej kom at befästas med tydeliga ord utj 1749 åhrs konungabref, hwilcket de andra faculteterne bordt besinna, om de welat agera raisonnabelt.

Hwad i öfrigt angår adjuncten Biörklunds åstundan at få bortaccordera sin syssla till magister docens Schalberg, så lærer min H. Broder sielf nogsamt finna, at om denne Schalberg är bland de yngsta docenter, samma accord omöjel. kan winna framgång, i fall 3:ne äldre och mera förtiente söka sysslan, ty accordet såsom effter förordningarne olofligit får icke publiqvment giälla för motiv, och därhos bör härwid ordentel. förfaras, så at Biörklund först får afskied, och förslag sedan insändas på 3:ne, effter den proceduren, som wid de andre academierne iacktagas. Det torde därföre wara bäst at härmed något ännu temporiseras, til dess de 3:ne adjuncti extraordinarii hunnit effterhand blifwa befordrade undan, hwartill kan wara liknelse då Schalberg sedan torde wara säker om förslaget, och vidare winna cantzlerens åtancka. — — — ödmiuke och trognaste tienare

Stockholm, d. 26 Aprilij 1763.

Sam. Sernander.

In margine: J morgon förmodar jag at beswären öfwer förslaget till hist. et mor. professionen ändtel. skola hinna blifwa afgiorde, då jag önskar at ledigheten sedan måtte blifwa besatt effter min H. Broders åstundan, hwilcken jag ännu ej annat wet än at cantzleren will söka fullgiöra, så widt han förmår.

14. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Kiittäen kirjeestä 11. X. valittaa, ettei ponnistuksistaan huolimatta ole voinut pysyttää maist. Cavanderia vaaliedolla Maskun kirkkoherranvirkaan, vaan on neuvosto virkavuosien perustuksella asettanut kirkkoherra Boreniuksen hänen tilalleen. — Tackar för brevet av den 11. X. Beklagar att han oaktat sina bemödanden ej kunnat bibehålla mag. Cavander på förslag till kyrkoherde-ämbetet i Masku; riksrådet har uppställt vicepastor Borenius, som har flera tjänsteår, i hans ställe.

Hwad angår den obehageliga affairen emellan professor Heinrichus och adjuncten Biörklund, så har sidst:nde adjunct icke varit hos mig, sedan jag ficke min H. Broders bref, at jag kunnat seja honom det min H. Broder behagat utlåta sig i ber:de affair; men Heinrichus har jag en gång råkat och det icke längesedan, då jag alfwarsamt förehölt honom de obetänckta utlåtelse, som han haft ang:de sitt accord med mag:r Biörklund, och hwilcken ingen kunde sätta tro till som wet at min H. Broder lagt handen därwid; men jag fick under hans phantastiska griller et mycket oredigt och ofullkomligt swar; tyckte mig dock någorlunda kunna förstå, det han erkände sig wäl blifwit förnögd för cessionen af tiensten, men icke för lönen, för mistningen hwaraf under de förflutne åhren han påstod ersättning, beklagande sig därjemte öfwer mycken liden oförrätt och förföljelse. Jag kom då ej ihog at något ang:de denna lönen passerat hos cantzleren, hwilcket jag sedermera mig påmint och eftersedt samt funnit det han genom en ingifwen skriffit under d. 6. Nov. 1755, hwilcken cantzleren under d. 26. Febr. därpåföljande confirmerat, cederat lönen till mag:r Biörklund så länge han adjuncti sysslan innehade, förklarande därjemte at han därföre genom min H. Broder här i orten blifwit förnögd. Härmed skall jag nu söka at stoppa munnen till på denna usla mannen, när jag härnäst råkar honom, och förmodar at han så mycket lättare kan bringas till sansning och discretion, som hans egentel:a mening under sitt griller och otydeliga tahl måtte wara at förbehålla sig adjunctslönen, i fall Biörklund skulle genom afsked träda från sysslan. Och som detta icke, casu existente, kan nekas honom, så får han därigenom et litet soutien at lefwa utaf under sin uselhet, hwarutj han går här på gatorna academien och literaturen till wanheder, fast successoren således kommer at blifwa lönlös, där han

icke skulle wilja ingå et lika accord med honom som mag:r Biörklund.

Huruwida riksdag kommer at utskrifwas till nästkom:de åhr som rycktet en tid föregifwit, är ännu owiss. Deliberation därom skall dock wara hållen i rådet, fast icke wid cammarexpeditions-protocollet, utan förmodel. wid utrikes, i anseende till den fordran riket har hos franska håfwet för obetalte subsidiemedel, och hwilcken regeringen påstådt at utbekomma till afbetalning af cronans skuld för första cronolotteriet som nästkom:de åhr bör skie, och hwartill ber:de subsidiemedel äro destinerade at användas. — — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 11. Novembr 1763.

Sam. Sernander.

P. S. Efter förra wanligheten skickar jag nu öfwer till h. landshöfd. Wallen bancoattesten om insättningen af sidsta halfwa åhrs interresset för Ekestubbiska capitalet. Och som jag ej är fullwiss, om h. landshöfding:n är qwara i Åbo, effter han på sin anhallan fådt af Konungen någon tids permission at resa hit öfwer till Stockholm, så har jag trodt mig böra gifwa min H. Broder tilkänna, som på händelse af h. landshöfd:ns frånwaro lærer täckas foga anstalt om brefwets qwarhållande och attestens uttagande.

15. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Sedan jag för något mer än 8 dagar sedan anländt hit till Dahl-orten at hos mina bröder nyttia en liten ledighet till medium Augusti nästkom:de, har jag haft den ähran at bekomma min H. Broders högtährade skrifwelse, ang:de des gårds inköpande till et ständigt biskopssäte på det sätt, som min H. Broder berättar wara af h. landshöfdingen och consistorio ecclesiastico hos Hans Maj:t i underdånighet föreslagit.

Det är mig okiärt at jag nu skall wara borta ifrån Stockholm och ej närwarande kunna giöra min H. Broder i denna angelägenhet det biträde, som åstundas. Men så skrifwer jag dock till h. cantzlrådet von Heland och recommenderar hos honom sakens

skyndsamma och goda befordran samt at till ändan communication med cammarcollegio och statscontoiret måtte, så widt möijeligt wara kan, afböijas. Jag anseer ock en slik communication för onödig, emedan det är nog tydligt, at om ej continuation af hushyremedlen bewiljas för den tid, som begäres, så blifwer intet af med hela handelen, och då får statswäcket kännas wid denna hushyras betalande för längre tid. Af förfarenheten har jag dock anledning at fruckta det rådet will höra åtminstone statscontoiret häröfwer, men så förmodar jag, at det torde ansee saken på sin rätta ända, och styrcka till bifall därå. Mig skall det wara en stor fägnad at förnimma, det min H. Broder skiedt nöje härutinnan; — — — ödmiuke och hörsamste tienare

Stora Skedwi, d. 18. Julii 1764.

Sam. Sernander.

16. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Hoitsee piispan onnellisesta paluusta kotimaahansa. — Gläder sig över biskopens lyckliga hemkomst.

Till en sådan min wördsamma wälmenings skriftteliga betygande har jag fådt anledning af twänne academien rörande ährender, som hans excellence h. riksrådet och acad:æ cantzleren befalt mig hos H. Biskopen anmäla. Det ena angår fransöska språkmästarebestälningen därwid academien, hwartill hans excellence utsedt capit. De la Motte, såsom förmodel. den bäste och tienligaste af de 3 sökande och föreslagne. Men som han tilförene wisat ringa hog för at resa dit öfwer, och man däraf haft anledning at fruckta, det han widare i sådan tröghet torde fortfara, så har h:s excellence till at härutinnan sätta honom i något twång måst taga den utwäg at tillseja honom, det han icke får fullmagten innan han infunnit sig i ämbetsorten, då han har densamma at emottaga af H. Biskopen, till hwilcken den skulle blifwa öfwersänd. Huruwida denna man sedermera begifwit sig på resan, har jag ännu icke kunnat utspana. Emedlertid har jag härmed bordt skicka H. Doctoren och Biskopen hans fullmagt tillhanda, med anhållan tillika, at när han sig till des emottagande hos H. Biskopen infinner, H. Biskopen täcktes då affordra af honom 36 dahl. kopp:mt och sedan befalla acad:æ

secreteraren at belägga fullmagten med så stor carta sigill. jemte behörig påskrift.

Det andra ährendet rörer de i Kongl. statscontoiret förledit åhr insatte stipendii medlen, näml. 17.000 dahl. Wahlska och 22.000 d. kopp:mt Ekestubbiska, hwilcka wid insättningen, som skedde d. 25. Febr. och d. 8. Aug. ber:de åhr, ej emottogos på längre tid än et åhr. Som denna tid numera är förfluten och Kongl. statscontoiret utj de 2:ne sidstutkomne aviserne intimeradt, det slika cronolåhn komma at inlösas, då de äro förfalne, så har jag, då tiden redan är inne till interessets uttagande för sidsta halfwa åhret, äfwen måst taga ber:de capitalet ut jemte interesset räknadt till d. 4. hujus. Hwad disposition och anstalt h:rr executorene vidare behaga göra med dessa medel, borde wäl nu afwäntas, men emedan därmed torde något på tiden utgå, ty har h:s excellence acad:æ cantzleren, på det medlen ej imedlertid må stå ofrucktbare till någon academiens förlust, tyckt rådeligast wara at låta dem straxt insättas i lånnebanquen, hwaruti de sedermera, sex weckor effter upsägningsdagen, kunna uttagas, om och när h:rar disponenterne godtfinna, i fall något bättre och fördelacktigare ställe till deras förräntande skulle kunna inträffa.

Denna insättning har jag ock i går besörigt om, hälst utom förenämnde consideration äfwen den omständigheten wille påskynda densamma, at för wisso berättas det bancodeputationen och secrete utskottet skall hafwa beslutit, at icke engång capitaler ad pios usus vidare få i banquen till förräntande insättas, och at befallning härom alla dagar dit införwäntas. Om h:rr disponenterne skulle finna godt at låta dessa capitaler än vidare på någre åhr komma in utj Kongl. statscontoiret, på det sättet at några des förskrifningar på cronolåhn emot bancoaccept, som icke ännu på någre åhr blifwer förfallna, inlösas, torde en sådan utwäg wara möjlig at winnas, om icke för hela summorne, dock till någon dehl, hwilcket jag will göra min flit at höra effter; men hwad som härwid tyckes förorsaka någon betänkelighet, är det, at när desse förskrifningar blifwa förfalne, wägen då till medlens insättande i banquen är stängd. Härom, hwad Ekestubbiska capitalet angår, hade h:s excellence welat skrifwa h. landshöfd:n Wallen till, men som han ej ännu fådt h. landshöfdingens swar ang:de continuationen af fullmäktigskapet wid Ekestubbiska testamentets förwaltning, så har h:s excell:ce welat låta

bero wid den berättelse och förestälning jag nu haft den ähran hos H. Biskopen at andraga.

Härhos tager jag mig den friheten at låta affölja wäxelbanquens 2:ne attester om de där insatte interesserne, at däraf giöras wanligt bruk, — — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 9. Septembris 1766.

Sam. Sernander.

17. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

För 3:ne weckor sedan el:r något mer, hade jag den ähran at genom bref anmäla hos H. Biskopen et och annat academiskt ährende, i synnerhet ang:de Wahlska och Ekestubbiska stipendij medlen, som af Kongl. statscontoiret blifwit återbetalte. Förmodar, at samma bref kommit H. Biskopen ricktigt tilhanda och afwacktar hwad h:r rar disponenterne om ber:de medel behaga föranstalta.

Hwad som nu egentel. föranlåter mig at skrifwa H. Biskopen till är en i dessa dagar förfallen obehaglig nyhet, ang:de denna academies cantzler h:s excellence grefwe Liewen, hwarom jag trodt mig ej böra dröja at lemna H:r Biskopen underrättelse. J förrgår föredrogs i rådet et bref ifrån secrete utskottet, hwarutj riksrådet och generalgouverneuren i Pomern grefwe Löwen anmäles till 2 åhrs tienstfrihet, och h. riksrådet grefwe Liewen at under samma tid förwalta generalgouvernementsämbetet, samt sedan effter förstber:de herres död, samma ämbetet fulltel. tilträda, et beslut, som synes wilja pålägga H. Biskopen och consistorium acad:m den nödwändigheten at icke långt till skrida till et nytt cantzlers wahl, emedan h:s excell:ce grefwe Liewen icke längre kan skiöta cantzlersämbetet för denna academie, sedan han flyttat öfwer till Stralsund, hwilcket förmodel. lærer skie i denna höst och sedan han återkommit ifrån des resa med H:s Kongl. Höghet Cronprintzen.

Härwid måste jag altså andraga et annat obehagligt måhl, som angår plickt för dem af consistorii acad:ci ledamöter, hwilcka sutit öfwer rättegångstwisten emellan h. professor Hassel och doctor juris Ekenberg, hwarom, uppå r:s ständers anmälan och begäran, Konungens bref i dessa dagar ankommit till h:s excellence acad:æ cantzleren med befallning at han om wärckställigheten däraf har at

draga behörig försorg. J fall academiens nuwarande rector är i denna sak dehlacktig, wet jag ej, hwem h:s excellence egentel. skall anmoda om executionen af detta beslut el:r om ber:de plickts utfordrande, hwilcken är 150 d. silf:mt för hwardera och skall erläggas till lazaretet där i Åbo. Jag anhåller at få weta H. Biskopens tancka härom, och om icke den enda utwäg i ber:de händelse blifwer för acad:æ cantzleren at härutinnan adressera sig till H. Biskopen.

För öfrigt bör jag ock berätta, at näst förrän h. riksrådet och acad:æ cantzleren afreste, och då jag hos honom aflade min afskieds upwackning, gaf han mig 2:ne consistorii acad:ci bref, ang:de des beslut om 3:ne docenters antagande, hwarwid h:s excellence yttrade sig ej hafwa något at påminna; men jag hann då ej at upsätta och expediera swar härå, utan måste därmed anstå till h:s excellences återkomst, hwarföre det nu må ankomma på H. Biskopens och consistorii acad:ci behag at låta dessa docenter imedlertid börja deras giöromåhl, om så nödigt finnes.

At riksdagen nu mera är utsatt at slutas d. 13. el:r 14. nästkom:de, lærer wara H. Biskopen redan berättadt. Professor Nääfs sak hos ständerne sejes wara så slutat, at secreta deputations betänckande blifwit bifallit, hwilcket är beklagligt nog, i anseende till den mistning af lönen, som de yngste professorerne därigenom kunna komma at widkännas. — — — Ödmiuke tienare

Stockholm, d. 3. Octobr. 1766.

Sam. Sernander.

18. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtwördade H. Broder.

Twenne min H. Broders gunstiga och angenäma bref har jag haft den ähran at undfå.

Det fägnar mig at förnimma däraf, det h:rne disponenterne funnit sig nöjde med hwad som här blifwit giordt med de af statscontoiret återbetalte Ekestubbiska testamentsmedlens insättande i banqven. Samma insättning skedde i hög tid, som man plägar seja, emedan ständerne icke långt därefter beslöto, at banqven skulle framdeles tils vidare blifwa tillsluten för alla låhn, ähwen till pios usus,

hwilcket Konungens därom nu utkomne kungjörelse utwisar. Någon statscontoirets obligation med banqvens accept till at därutj förbyta Ekestubbiska bancocapitalet, har jag icke ännu kunnat öfverkomma, ehuru jag giordt min flit at höra därefter, frucktar ock at en sådan swår:l:n står at fås, af orsak, at slika sedlar nu blifwit begärliga, sedan man blifwit förwissad, det cronan dem till fullo inlöser, hwarföre jnehafwarne dem på et så säkert och fördelactigt ställe helre behålla än försälja, och om någon ändtel. will giöra det sednare, skier det icke utan anseenlig mellangiff till 3 à 4 procent, som mig är sagt. Huruwida nu h:rar disponenterne wilja bestå en sådan rabat, bör jag således förrut weta. J statscontoiret har jag sedt, at utom Ekestubbiska capitalet af 41.000 d:r, som ännu står där qwara i 17 åhr, äro inga på längre återstående tid än 12 åhr, räknade från det innewarande. Kunde en el:r flere sedlar på sidst:de tid erhållas, wore önskeligit, men härwid möter den betänckligheten, huruwida capitalet, som således komme at tagas ur banqven, finge effter den tidens förlopp sättas dit in igen, om ej någon annan utwäg förefölle till des förräntande på fördelactigare sätt.

Jag glömde i mitt förra bref at öfwersända afskriffter af lånhebancuattesterne på de där insatte capitalerne, hwilcka afskriffter fördenskull härhos affölja.

Huru h. riksrådet och acad:æ cantzleren kunnat yttra sig ang:de probstinnan Hedmans testamentariska disposition, det behagade min H. Broder inhämta af hans nu afgående swar, hwarmed kommit at något långt på tiden utgå dels af wäntan på närmare underrättelse om författningen från directeuren Runeberg, med hwilcken h. secret:n Arhenius corresponderat, dels at genom cantzlerns bortowaro på en månad med Cronprintzen. Därmed har ej el:r något presserat, så wida testamentet icke går i wärckställighet förän effter testatricis död. Det ankommer nu på min H. Broders och consistorii acad:ci ompröfwande, hwad i denna sak widare må wara tillgiörande. Hwad i brefwet är nämt om den tancka wid Upsala academie skall hysas i detta måhl, har man hördt af håfintend. Julinschiöld, som nu är här i staden. Det expedient, min H. Broder i et des bref gifwit till executionen af ständernes beslut om den consi:io acad:co ålagde plickten, har h:s excellence cantzleren äfwen ansedt för det bästa och äfwen det enda, som kunnat widtagas. Och lærer brefwet härom förmodel. redan wara ankommit.

Ännu äro ej ständernes bref okpomne till Konungen om plantagemedlen och understödet till laboratorium chemicum, men at de förre äro bibehålne, har jag kunnat döma däraf, at de ej omnämnas i det bref, som innehåller indragningarne af de af manufacturfonden bestådde utgiffter. At cantzlers secreterare-lönen blifwer bibehållen här på extrastaten till nästa riksdag, har jag sedt af brefwet om statswärccket.

Eljest är ständernes bref om profess. Nääfs och Hartmans uprättelser upkommit, och lærer snart communiceras cantzleren till wärckställande. Det är bedröfweligt at see, det för desse 2:ne owänner 2:ne äldre philos. professorer skola stå tillbaka ifrån förslaget till theologiæ professionen, och de 2:ne yngste ord:e phil. professorerne mista de lönen dem effter fullmagt och naturlig ordning borde tilfalla. Hwileken min H. Broder nu åstundar till theologus, antingen d:r Mesterton el:r Nääf, torde jag framdeles få höra.

H:s excell:ce cantzleren har sagt mig, at han wid första giörlighet ämnar begifwa sig öfwer till Stralsund och således icke långt till skrifwa sitt afskiedsbref till min H. Broder och consistor. acad. — — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 11. Nov. 1766.

Sam. Sernander.

In margine: P. S. För min H. Broders gunstiga tillsejelse om de hos mig saknade disputationens anskaffande, tackar jag ödmiukast, men blyes, at min H. Broder härmed skall hafwa beswär. För 2:ne dagar sedan ankommo sidsta åhrs disputationer från Upsala; men som alla Åbo fartyg nu äro härifrån afgångne, så måste med deras afsändande anstå till wahren.

Som manufacturcontoiret nu aldeles uphört, så kommer comercecollegium nu at tillskrifwas ang:de plantagemedlen.

19. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige och högtwördade H. Broder.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Hwad författning widare kan blifwa tagen utj Hedmanska testamentssaken, jämwäl i det som rörer de i banqven insatte Ekestub-

biske stipendii medlen, torde jag framdeles få höra. Det förra lärer blifwa et ämne at andraga hos academiens tilkommande cantzler, emedan h. riksrådet grefwe Liewen lärer innom 14 dagar låta afgå sitt afskedsbref till academien och begifwa sig på resan till Pommern. Dessförinnan har han dock låfwat i ömaste och kraftigaste måtto hos Konungen bearbeta doctor Mestertons utnämmande till theologiska professionen och hoppas jag at Konungen honom därutj gynnar, fast Näfven icke underlåter at pro more suo på alt up-tänckeligt sätt söka poussera sin befordran, äfwen med penningars utbiudande, som det will förliudas. Men den mannen kan låta sig nöja, om han får successionen effter doctor Mesterton.

Det förestående nya cantzlers-wahlet torde blifwa bekymmersamt för min H. Broder och consistorio acad:co. Jag wet icke, till hwilckens utwäljande jag hälst må styrcka. En herre, som är literat och förstår latin, tyckes sielfwa ämbetets beskaffenhet fordra. och i det prædicatet tror jag riksråden Frisendorff och Hermelin komma närmast. Huruwida det drabbar på riksrådet Hiärne, är mig icke tillräckel. bekandt. Men jag säger för min dehl i detta måhl, som åsnan sade i fabeln: Quid mea refert cui serviam, elitellas modo dum portem meas? — — — Ödmiuke tienare

Stockholm, d. 7. Januarii 1767.

Sam. Sernander.

20. Högwärdige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Iloitsee piispan onnellisesta paluusta Turkuun ja lähettä hänelle, kanslerinviran ollessa avoinna, kuninkaalta kanslerinvirastolle saapuneen kirjeen. — Gläder sig över biskopens lyckliga återkomst till Åbo och sänder honom ett under kanslersämbetets vakans till detsamma anlant brev från konungen.

Äfwen nyttiar jag ock detta tillfälle at öfwersända wäxelbanqvens attester på de sidst uttagne och där insatte interessen af Ekestubbiska och Wahlska stipendii capitalerne.

Nu får jag ock det nöjet at berätta H. Biskopen, det professoren doctor Mesterton blifwit af Hans Maj:t utnämnd till den lediga theologiska professionen, hwilcket ändtel. skedde sidstförl. Tisdag el:r d. 7. hujus, då Konungen hölt cabinet. Och skickas jämwäl fullmagten bem:de h. professor nu tillhanda.

Hövi-intendentti, vapaaherra Sparren pyynnöstä suosittelee tämän ent. palvelijaa Hedengreniä, jonka piispa kreivi Tessinin pyynnöstä auttoi varavahtimestariksi, nyt pääsemään akatemian varsinaiseksi vahtimestariksi. — På hovintendenten, friherre Sparres begäran rekommenderar han dennes tidigare betjänt Hedengren, som biskopen på greve Tessins begäran förhjulpte till vicevaktmästare, att bli akademiens ordinarie vaktmästare.

Ödmiuke tienare

Stockholm, d. 10. Aprilis 1767.

Sam. Sernander.

21. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellor, min
högtwördade och gunstige H. Broder.

Kiütää 10. XI. p:tystä kirjeestä ja iloitsee Mennanderin hyvinvoinnista. — Tackar för brevet av den 10. XI. och gläder sig över Mennanders goda hälsa.

Hwad angår de härhos Konungen anhängige måhlen, hwarutj min H. Broder åstundar skyndesamt slut, så är det om collect för Kaxkerta capell redan afgjordt och det förmodel. till någorlunda nöje för min H. Broder och wederbörande församling, som redan lærer wara kunnigt genom Konungens därom afgångne bref, men de öfrige äro ännu oafslutne. De 2:ne som höra till cammarexpeditionen, näml. om collect för Cangasala kyrcka och capellanslägenhetens i Lemo fördelande, hafwa wäl nu i 14 dagar warit på föredragningslistan, men dock ej ännu kommit före. Hade jag någon dehl i föredragningen, skulle därmed förmodel. redan warit bestäldt, men min förmåga är inskränckt endast till täta påminnelser, hwilcka jag ej underlåtit el. skall widare underlåta at giöra. Det 3:die målet, ang:de Uhleå pastorat, hörer till justitiærevision och har fallit på statssecret. Heggardts lott, hwilcken altsedan Junii månad haft permission, hwarunder ock de honom tillhöriga saker kommit at hwila; men som han nyl. fådt prolongation på denna tienstfrihet och en af protocollsecreterarne blifwit förordnad at förrätta hans syssla, så har sidtsn:de man låfwat mig at förhielpa detta måhl till slut, så snart möjligt wara kan.

Huruledes log. och metaphys. professionen numera blifwit återbesatt, lærer redan wara där å orten bekandt. Som h:r riksr:t acad:æ cantzlerens föresats i detta måhl warit at till undwikande af klander stricte följa det begrep han fattat om meningen af stän-

dernes föreskrift om Näfs och Hartmans uprättelse, ehuru besynnerlig och obehagelig den honom förefallit, så har därpå händt, at han måst tillstyrcka dessa 2:ne gniars presenterande allena, hwarwid den sednare haft mästa styrckan at utwärccka sig Konungens utnämmande, hälst cantzleren härwid hölt sig aldeles indifferent. Altför ömt och beklageligt, at lönerne nu skola dragas ifrån de 2:ne äldre hederlige ordinarie professorerne, och i synnerhet at en extraordinarie skall få niuta den ena, hwilcket är och förmodel. blifwer et ohördt exempel. Denne sidstnämde torde nu pretendera at wara sielfskrefwen till den först ledig blifwande profession i philos. faculteten; men om samma ledighet blifwer sådan, at han därtill ingen skickelighet äger, så tycker jag, at constitutionerne och salus academiae, som fordra bästa skickeligheten, böra giälla, och ständernes beslut därefter uttydas.

Theologiska facultetens nuwarande tilstånd är äfwen wissertl. at beklaga. Mone ej nödigt skulle wara, at en qvartus tillförordnades, hwartill h:s excellence cantzleren ej torde finnas obenägen, om min H. Broder skulle med honom därom först öfwerlägga. Om professor Ross kunde få sådan flyttning, hwarigenom ingen ord. philosophisk lön blefwe ledig, så synes ej casus wara inne för Näfs befordran, utan consistorium äger fria händer at uprätta et ordentligt förslag, då någon skickeligare än Näf kunde befordras till successionen. — — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 11. Decembr. 1767.

Sam. Sernander.

In margine: At see min H. Broders härwarande h. sohn, i hwad jag kan, till godo, därtill är jag så högst willig som skyldig; men hans egna goda och behageliga qualiteter, som wisa sig i flit och dygdigt upförande, äro den bästa garant (*sic!*) för hans vidare lycka.

22. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige och högtwördade H. Broder.

Suosittelee yliopp. Arborénin pyyntöä päästä Turun akatemian kirjakauppiaksi. Kiittää Mennanderin suosioll. lupauksesta Hedengrenin suhteen (kts. kirjettä n:o 20). Aikoo seitsemäksi viikoksi mennä juomaan terveysvettä. —

Rekommenderar stud. Arboréns anhållan att bli antagen till bokhandlare vid Åbo akademi. Tackar Mennander för dennes gunstiga löfte angående Hedengren (se brevet n:o 20). Ämnar resa på sju veckor för att dricka brunn.

Min gunstige H. Broders ödmiuke tienare

Stockholm, d. 16. Junii 1767.

Sam. Sernander.

In margine: Om den collectsaks förhielpande till skyndsamt slut, som min H. Broder genom des h. sohn h. secret. Mennander behagat påminna om, har jag ej underlåtit at erindra och sollicitera statssecreteraren, men ej ännu wunnit därå någon wärckan; han låfwar wäl, men håller illa: få see hwad vidare kan blifwa giordt.

23. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Kiittää kirjeestä, iloitsee onnellisesta kotiinpaluusta. — Tackar för brevet, gläder sig över den lyckliga hemkomsten.

Öfwerlefworne af sidsta riksdagsarbetet räcka här i cammar-expeditionen ännu och sysselsätta den äfwen så starckt, som det i de sidstförflutne 3:ne månaderne skiedt, men så förmodas likwäl effter 14 dagar härmed kunna komma till slut, efftersom expeditions-deputationen i dessa dagar slutit des giöromåhl.

At consistorium acad:m ej ännu fådt dehl af r:s ständers gynn-samma beslut om plantagedlen, det är statssecreterarens skuld, som oackadt mina flere påminnelser icke föredragit brefwet förrän i dessa dagar, och nu torde ej brefwet härom från Konungen kunna så snart blifwa underskrifwit, sedan Konungen nu mera flyttat ut på landet öfwer instundande helg.

Med förundran och missnöje har jag måst förnimma, at den nya fäcktmästaren icke ännu infunnit sig wid academien. Då jag sidst talte med honom wid slutet af sidstl. November, sade han sig då med det första ärna afresa, och som jag sedermera därpå litat, så har jag icke eller frågat effter honom. Han skall wistas här i staden, som jag nyl:n hördt af hans bror, hwilcken jag tillsagt at antyda honom wid första öppet wattn förfoga sig hädan till sysslans förrät-tande, så framt han will undgå at blifwa skaffad härifrån på alfwar-

samt sätt. Jmedlertid som han ej bör få niuta lönen, förrän han sysslan tillträdt, så winner academiens cassa därigenom en besparing, som i det mästa ärsätter gratificationen, så wida denna besparing ej existerat, om han straxt effter fullmagtens undfående öfwerrest.

At et med förra posten från h:s excellence afgånget bref till consistorium acad:m lærer min H. Broder redan hafwa inhämtat, huru ståndens skiljactiga utlåtelse utj professoren Bilmarcks och Nääfs twist blifwit af expeditionsdeputationen jämkade så, at den förre blifwer någorlunda hulpen, och professor Planman äfwenwäl genom Nääfs cession till honom och halfwa indelde lönen. H:s excellence cantzleren har arbetat på et sådant slut af ömhet för professorerne Bilmarck och Planman, hwilckas wilckor blifwit altför beklagelige, om saken lemnats oexpedierad el:r in statu quo. Om nu academiens cassa wore så bemedlad, at Planman därpå kunde få något ytterligare understöd, behöfde han det ganska wäl. Wid språkmäst. De la Mothes ansökning har cantzleren ej annat kunnat åtgöra, än remittera den till min H. Broders och consistorii utlåtande, hwarpå ock hans excell:ces utslag kommer at bero. — — — ödmiuke tienare

Stockholm, d. 5. Aprilis 1770.

Sam. Sernander.

24. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Mennanderin 16. X. tekemästä pyynnöstä suositellut kreivi Ekebladille Turun tuomiokirkon kappalaista Areniusta Jomalan kirkkoherranvirkaan, jonka kuitenkin vaaliehtuksen ulkopuolella oleva rykm. past. Zidén saanut. Kuningas luwannut Areniukselle seuraavan kirkkoh.-viran, jota hän hakee. — Har på Mennanders begäran av den 16. X. för greve Ekeblad rekommenderat domkyrkokapellänen i Åbo Arenius till Jomala kyrkoherdeämbete, som likväl regementspastor Zidén, vilken varit utom förslag, utnämns till. Konungen lovat Arenius följande pastorat denne söker.

Min gunstige H. Broders ödmiuke och hörsamste tienare

Stockholm, d. 9. Novembr. 1770.

Sam. Sernander.

25. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige H. Broder.

Kiittää kirjeestä 6. X. y.m. Lupaa kaikessa olla Mennanderille ja tämän pojalle avulias. — Tackar för brevet av den 6. X. m.m. Lovar i allt vara Mennander och dennes son behjälplig.

Min gunstige H. Broders ödmiuke tienare

Stockholm, d. 23. Octobris 1772.

Sam. Sernander.

26. Högwördigste H. Doctor, Ärkebiskop och Procanceller.

Toivottaa onnea arkkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Ödmiukaste tienare

Stockholm, d. 1. Septembr. 1775.

Sam. Sernskiöld.

Karl Sievoniukselta. — Från Karl Sievonius.

Höglärde H:r Magister, gunstige Herre!

Kiittää poikansa opintoja koskevista neuvoista. Tervetuloa kesällä kirjeenkirjoittajan luo! — Tackar för råd han fått ang. sin sons studier. Önskar magistern välkommen till sig i sommar.

Något för ro skull, som per accidens här wid Raseborg tilldragit Söndagen för andra stora Bönedagen inter nos tamen dictum. Å förenämde dag war h.h:r öfwersten Günterfeldt med dess son och en corporal ben:d Rubeen, och deras tienare på partie och under gudstiensten borttogo skäribönders båtar i sundet, som war deras kyrkiowäg, och bortförde ¼ mijl ut wed en holme på stora leden. När nu bönderna kommo ifr. kyrkan och funno sina båtar bortta och h.h:r öfwersten närwarande med sit föllie, straxt frågade the öfwersten till, hwem som borttagit thes båtar, derpå öfwersten swarade, hwarföre the emot hans förbud hade rot igenom sundet till kyrkan, då bönderna åter sade at the ingen annan kyrkiowäg hade och then haf:a thes fäder och the i alla tider uthan något förbud brukat och än skulle bruka. Straxt derpå utbrast det i förstone till swaga ordswäxlingar å båda sidor, då h:r öfwersten

fick höra det han intet gärna höra wille. Första ordet war böndernas till öfwersten: O tu förbannade båttyf, går tu der stiela båtar under kyrktiden, tu hedning, intet går tu sielf och intet will tu andra hel:r tillstädia at gå i Herrans hus, tu båttyf det . . . .¹ mycket och mångt annat försmädell:t, och när h:r öfwersten undsade them at låta sina dragoner slå och fahra illa med them, om de intet wille sökia komma andra wägar till kyrkan (som doch intet fins) än genom sundet, swarade en gl. bonde handen wed sidan och hatten sned på hufvudet: O tu båttyfwer, jag skall skrifwa allenast effter 3 cossaquer ifr. ryssen, så törs du med hela titt regemente intet see på skuggan af oss. Sedan the en liten stund, hwar på sin sida emellan en gårdesgård så talat hade, stego bönderna öfwer gårdesgården, tå h:r öfwersten med sit folck sacht retirerade sig. Men bönderna gingo till öfwerstens nootbåat, som låg wed stranden, stego där in och togo så bort då öfwerstens son med corporalen och tienare gingo tillbaka och wille förhindra bönderna, slog altså först till med en åar på böndernes förman ben:d Thorsiö gl. bonden. Med det samma slog samma bondes son till igen på öfwerstens son, så at hatten föll i watnet och han baklänges på stranden, och fick et tungt slag så at han låg lång tid stilla på landet och hölt sig i hufwudet fast och så bar det till bataille, då h:r öfwersten förswan bakom en buske och sedan kröp bakom en steen oskadd, men sonen och corporalen fingo stryk, och så skildes de ifr. hwaranen, bönderna togo öfwerstens nootbåt och foro bort. Bönedagen derwid war jag och predikte i capellet, då bönderna kommo alt up till kyrkan roendes, och ingen talte them mera till. Men säga bönderna at the skola lagl:n tilltala h:r öfwersten at han under kyrktiden olof:n borttagit deras båat, de angif:a denna saken alt för swår. Gud styre det alt till god ända! Gud wet hwad jag skall säja. Sannerl. thet tyckes h:r öfwersten bära sig något swårt och gement åth, oför-gripel. sagt, så at han såge heder elr. wördnad härföre, och thet aldra beklagel:t at han aldrig gåt elr. går i kyrkan ej helr. will weta at the hl. sacramenterne hwarken han elr. hans son, ej hlr. . . . .¹ så kalat huushållerskan. Gud uplyse oss! Hac tamen inter nos dictum. En tro helsnings anmälan förblif:r min gunstige H:r Magisters hörsamste t:re

Caris, d. 18. Maji 1745.

Carl Sievonius.

¹ *Epüselvää. — Otydligt.*

In margine: H. h:r v. landshöfdingen Ehrenmalm och vår landshöfdinge med secreterare etc. äro efter deras skrifwelse till mig will Gud i dag affton . . .¹

P. S. Jacob skrifr mig till at jag ej upfördt h:r öfwersteleutenanten Klick på dedicationslistan, som jag doch ej tror; men skolle (*sic!*) det emot förmodan af mig skedt, så beder jag för alt at han måtte upföras, han är god herre och dertill Jacobs gudfar.

Nu på stunden kom landshöfdingen Ehrenmalm, och landshöfdingen if:n Helsingfors till mig och woro till Söndags efftermiddag, tå jag måste göra föllie med them till Eknäas.

B. E. Silfverstolpelta. — Från B. E. Silfverstolpe.

Högärewyrdigste Herr Doctor och Archiebiskop.

Tarjooa Mennanderille kuningas Fredrikin ja Aadolf Fredrikin sekü nüitten puolisojen muotokuwia. — Erbjuder Mennander konung Fredriks och Adolf Fredriks samt deras gemälers porträtt.

Ödmiuka tjänarinna

Biörrarbo, d. 8. Mars 1779.

B. E. Silfverstolpe.

Fredr. Karl Sinklairilta. — Från Fredr. Karl Sinklair.

1.

Carlscrona, d. 12. Apr. 1771.

Högwördige Herr Doctor och Biskopp.

Saanut piispan 29. II. 1771 p:tyn kirjeen. Lupaa auttaa tuomari Hasselin virkaylennystä. — Fått biskopens brev av den 29. II. 1771. Lovar sin hjälp vid vicehäradshövding Hassels befordran.

Biskoppens trogne och hörsamste tienare

Fred. Carl Sinklair.

¹ Epäselvää. — Otydligt.

2. Högwördigste Herr Doctor och Archiebiskop.

Onnittelee arkkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Archiebiskoppens trogne och ödmiuke tienare

Stralsund, d. 18. Nov. 1775.

Fred. Carl Sinklair.

Karl Sparrelta. — Från Karl Sparre.

1. Högwördigste Herr Archiebiskop och Procanceller.

Sairauden takia ei aikaisemmin ole voinut vastata arkkipiispan kirjeeseen. — Till följd av sjukdom har han ej tidigare kunnat besvara ärkebiskopens brev.

Jag hade wid des inhändigande den nåden hoos Hans Maj:t des jnnehåll föredraga och befaltes anmähla Kl. Maj:ts nådiga helsning och försäkran det på detta förord Kl. Maj:t i synnerhet skoladt hafwa mycket afseende, om icke des Kl. parolle för Lostbom för detta ju flera gånger warit engagerad, tilläggandes, det Herr Achiebiskopen icke lærer misstycka det nödgade afslag, som det doch för en academien egenteligen skiedt. Jag får således näst det jag i så måtto giort beskied för min commission bedia för enskildt räkning det H. Archiebiskopen icke tröttnar wid denna mans räddnings sökande, den jag tror ett widrigt öde förföljer in i döden. — — — Hörsamste tienare

Stockholm, d. 8. April 1777.

Carl Sparre.

2. Högwördige Herr Doctor, Arkibiskop och Procancellarie.

Suosittelee Ljusdalin kappalaista Frankenbergia saamaan vaalisijan Fernebon kirkkoherranvirkaan. — Rekommanderar kapellänen i Ljusdal Frankenberg att bli ställd på förslag till Fernebo pastorat.

Hörsamste tienare

Stockholm, d. 24. April 1783.

Carl Sparre.

Friedrich Sparrelta. — Från Friedrich Sparre.

1. Högwördige Herr Doctor och Biskopp samt Åbo Academiae
Procanceller!

Ilmoitus Karl Gustaf Tessinin kuolemasta. — Meddelande om Karl Gustaf Tessins död.

Åkeröö, d. 13. Januarii 1770.

Ödmiuke tjenare
Friedrich Sparre.

2. Ekholsmsund, d. 2. Aprill 1774.

Högwördige Herr Doctor och Biskop, samt Åbo Academiae
Procanceller.

Saanut piispan 10. III. 1774 p:tyt kirjeen, jossa tämä kiittää poikansa saamasta virkaylennyksestä. Kirjeenkirjoittaja puhuu kuninkaan suosiosta Fredenheimiä kohtaan. — Fått biskopens brev av den 10. III. 1774, vari denne tackar för sin sons befordran. Berättar om konungens bevågenhet för Fredenheim.

Ödmiuke tjenare
Friedr. Sparre.

3. Stockholm, d. 21. Jan. 1777.

Högwördigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller!

Suosittelee maist. Brolinia saamaan hakemansa kappalaisenviran. — Rekom-menderar mag. Brolin till den sökta kapellansbefattningen.

Ödmiuke tjenare
Friedr. Sparre.

4. Stockholm, d. 19. Dec:br. 1777.

Högwyrdigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller.

Ilmoittaa että kirkkoherra Stenbäck vainajan jälkeen avoimeksi tulleeseen pankkivaltuusmiehen toimeen kuningas mielellään näkisi nimitettävän joko

tohtori Nensenin tai maist. Flodinin. — Meddelar att konungen gärna på den lediga platsen bland bankofullmäktige efter kyrkoherde Stenbücks död såge aningen doktor Nensen eller mag. Flodin.

Ödmiuke tjenare

Friedr. Sparre.

5.

Stockholm, d. 2. Julii 1778.

Högwyrdigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller.

Ollut arkkipiispan edustajana neiti Hebben ja Fredenheimin kihlaustoimittuksessa ja toivottaa sen johdosta onnea. — Varit ärkebiskopens representant vid förlovningsakten mellan mamsell Hebbe och Fredenheim och lyckönskar med anl. därav.

Ödmiuke tjenare

Friedr. Sparre.

6.

Stockholm, d. 21. Febr. 1780.

Högwördigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller!

Kiittää uudenvuoden onnentoivotuksista ja toivottaa itse samaa. Onnittelee Fredenheimin menestyksen johdosta. Pyytää anteeksi, ettei aikaisemmin ole vastannut kirjeeseen. — Tackar för nyårshälsningen och önskar detsamma. Lyckönskar med anledning av Fredenheims framgång. Ber om ursäkt att han ej tidigare besvarat brevet.

Ödmiuke tjenare

Friedr. Sparre.

7.

Drotningholm, d. 3. Augusti 1782.

Högwördige Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller.

Kuningas suostuu siihen, että arkkipiispa lähtee paluumatkalle Upsalaan. — Konungen tillåter, att ärkebiskopen anträder återresan till Uppsala.

— — — ödmiuke tjenare

Friedr. Sparre.

8. Gripsholm, d. 19. Decemb. 1782.

Högwärdigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiæ
Procanceller.

Jättänyt kuninkaalle arkkipiispan kiitoskirjeen. Lupaa palvella arkkipiispaa kaikissa tilaisuuksissa mielihyvällä. — Lämnat till konungen ärkebiskopens tacksägelsebrev. Lovar vid alla tillfällen vara ärkebiskopen behjälplig.

Ödmiuke tjenare

Friedr. Sparre.

9. Stockholm, d. 19. Junii 1783.

Högwärdige Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiæ
Procanceller.

Den tidning, hwarmed Högwärdige Herr Doctoren och Ärckjebiskopen behagat hugna mig i bref af d. 17:de hujus om consistorii academici dagen förut istadnade underd:a önskan at få H:s Kongl. Höghet Cronprintzen till sin cantzeler erhölt jag med posten i går. Jag är fullle:n försäkrad om högbem:te Herres ömma erkäntla en dag emot ett sådant honom wisat prof af tillgifwenhet och af förtroende, samt att dess fasta föresatz warda lærer, att deremot wärdigt en gång swara kunna om Kongl. Maij:tt dess Herr Fader eljest gilla täckes det wahls frambärande till honom, som consistorium genom deputerade ärna wid Konungens återkomst för thronen nedlägga. Jntill dess H:s Kongl. M:ttts höga decision i detta fall erhålles, lærer Högwärdige Herr Doctoren och Ärckjebiskopen med mig instämma, att jag icke wår unga wärdiga Herre någon del lämna kan, af hwad honom wid detta tillfälle wederfarit är och hwarom mig åligger aflägga hos Kongl. Maij:tt med morgondags posten min underdånigste rapport. Min andra plickt blifwer mig icke mindre dyr och ömhjertat, att inplantia söka hos H:s Kongl. Höghet i alla tider kärlek för wettenskaperne och dess idkare, samt tacksamhet särdeles från närwarande stund för den hugkomst academien mot honom wisat, när tid warder att den för honom yppa. — — — Hörsamme tjenare

Friedr. Sparre.

10.

Stockholm, d. 10. Maj 1784.

Högwördigste Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller!

På gifwen anledning af Herr Ärckjebiskopens wärda son och min goda wänn Fredenheim tager jag mig den friheten härhos sända Herr Ärckjebiskopen på några dagar till låns ett monument i Rom af propagandan till vår Konungs ära, upprest och öfwerlämnat i Hans Maj:ts händer, den dagen Konungen där gjorde besök, på alla de språk som där talas. Det är mig nyss tillhanda kommit och torde jnterressera Högwyrdigste Herr Doctoren och Ärckjebiskopen, såsom lingvist och till att med egna ögon jämnföra, om han uti sin alphabeth-samling åger allaredan alla de här befinteliga.

Suosittelee Katarinaan koulun apologistaa Humblea virkaylennykseen. — Rekommanderar apologisten vid Katarina skola, Humble till befördran.

Hörsamma tjenare

Friedr. Sparre.

11.

Drotningholm, d. 21. Julii 1785.

Högwördige Herr Doctor och Ärckjebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller.

Suosittelee Lännan srk:n (Roslagenissa) kappalaista, maist. Joh. Gabr. Humblea saamaan vaalisijan hakemaansa Söderbyn ja Karlkyrkan kirkkoherranvirkaan. — Rekommanderar kapellanen i Länna församling i Roslagen, mag. Joh. Gabr. Humble att bli ställd på förslag till Söderby och Karlkyrka pastorat.

Hörsamme tjenare

Friedr. Sparre.

**Berndt Otto Stackelbergilta. — Från Berndt
Otto Stackelberg.**

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Iloitsee siitä, että piispa onnellisesti kotiutunut valtiopäiviltä. Suosittelee poikiensa kotiopettajaa maist. Joh. Favorinia (Akaan kirkkoherra Gabr. F:n

poikka) komentamansa Turun jalkaväkirykmentin toiseksi pataljoonansaarnajaksi (ilman palkkaa). — Gläder sig över att biskopen lyckligt hemkommit från riksdagen. Rekommenderar sina söners informator mag. Joh. Favorin (son till khden i Ackas Gabr. F.) till andra bataljonspredik. vid Åbo läns infanteriregemente (utan lön).

Högwördigste Herr Doctorens, Biskoppens och Procancellariens ödmiuke tienare

Kustö, d. 9. Mart. 1770.

B. O. Stackelberg.

Lauri Stenbäckiltä. — Från Lars Stenbäck.

Min Högtärade H:r Broder.

Thessa hosgående twänne bref hafwa redan några weckor här hos mig legadt, och behagar m. k. Bror gunstigast ursächta, at the ei förr öfwerstyrde blifwit. Häriämte är thet min skyldighet likmätigt, at af hiertat gratulera m. k. Bror till then nyl. erhåldna beställningen, hwilcken ehuru liten then kan synas wara, dock en god grund lägga tör till någon bättre och fördelachtigare framdeles. Jag har thenna tiden effter wanligheten warit på landet och wet ei om ens något förslag härif:n blef upsatt och insändt till cancelleren. Ifrån våra orter hörs intet. D. 29. förleden tror iag, at Pernerus har hållit bröllopp, i dag håller handelsman Rungeen härstädes sit. Promotion gick någorlunda för sig fast willerwalla war emell. promoti. Ett m. k. Bror, i hwilket min Bror kan wara mig til god dienst, förmedelst sin bewågenhet för mig, ther ei annars samma m. k. Brors egna förmån röra skulle. Coniuncturerna härstädes äro nogsamnt bekante, igenom hwilka berammat blifwit, at mag. Grå måtte erhålla Pemars pastorat, hwarom iag altså här mera ei tör min mun uplåta. Wore någon som drefwe så reent fram min ansökning angående samma pastorat iämte prof. Filenii beställningz förwaltande på swänska sidan, så kunde iag kanskie thet samma winna, så länge iag på något annat sätt mig förese finge. Iag enfaldiga kom med förra påst at skrifwa assessor Vallen till therom, och wiste ei huru wida thet med mag. Grå drifwit war. Ty lär han, tå han min begiäran weta får, högst sig sätta emot mig. Nu med påsten will iag skrifwa til cancellern. War tå m. k. Bror för all gunst och godhets

skull för mig en god förespråkare hos baron Lillia eller ock vidare uti thetta wärf. Wille mina hwilkor tålat, så skulle iag wäl sielf mig infinna, men för en sådan twifwelachtig sak är thet swårt för then at sätta sig här i giäld och skull, som endast af en ringa condition lefwer. Iag ber hörsammast om alt, hwad mig til godo skie kan; ber och mycket om ursächt at iag så gement hastar, ty iag rår mig ei sielfr. Ner i weckan far mag. Degerman med Lithovius hemåt. Förblif:r med alt m. högt:de H:r Broders hörs. trogen b. och t.

Åbo, d. 18. Julii 1738.

Lars Steenbäck.

A tergo: Herren Ädle och Höglärde Herr Mag. Charl Friedrich Mennander i Stockholm.

Anders Anton von Stiernmanilta. — Från Anders Anton von Stiernman.

1. Högwärdige Herre, Doctor, Biskop och Procancellarie,
min högtärade Herr Broder.

Uti ställe för en widlyftig chria öfwer de gyllende orden omne promissum cadit in debitum, har jag nu först den äran att få öfwersända dessa lärda tolf apostlar, i stället för de mig lämnade S. Anscarius och S. Eskil. Jag skall intet underlåta att vidare sökia til att kunna skaffa flere.

Min H. Broder lærer ock benäget ei glömma sin låfwan om de i Åbo utkomna disputationer etc. För Kongl. academiens bibliotheque i Åbo har jag aflagda 2 stora packor med tryckta saker för förledit år. — — — Hörsammaste tienare

Stockholm, den 25. Julii 1757.

Anders Anton von Stiernman.

2. Högwärdigste Herr Doctor och Biskop, min högstärade
H. Broder.

J fall därom intet twiflas, att jag lærer wara anskrifwen med stora bokstäfwer uppå den swarta taflan, så beder jag hörsammast det mitt namn måtte blifwa utstrukt.

Att jag intet förrän nu har kunnat beswara min H. Broders gunstiga skrifwelse af den sistledna 28. Aprilis, har warit orsak det min salige swågers directurens Wefwerstedts måg och barn intet äro i Stockholm, utan den ena här, den andra där uti provincerne; sent omsider har jag fått¹ af ryttmestaren baron von Roosen men ei af de andra. Nyckelen till Hapaniemi grafwen är i beholl i sterbhuset. I bemälte graf, hwars golf är lagdt af marmor, stå allenast 2:ne lik, min swågerska fru Broman och en halshuggen balsamerad herre, den de säga wara orätt en Horn, efter han ligger i denna Horniska grafwen, ty aldrig någon har af denna ätt i Swea rike blifwit halshuggen, utan moste det wara friherre Johan Claesson Fleming, som blef i Åbo halshuggen år 1599 på sitt 21. åldersår. Nunc ad ipsam rem, dock sub rosa: det lærer wara aldrasäkrast, efter man i hast ei kan igenfinna kiöpebrefwet til Wefwerstedt på Hapaniemi gods, att det publiceras uti avisorne, som ofta är wanligit, om denna graf, att de, som förmena sig wara ägare af densamma, moste innom år och dag låta den reparera, så framt den ei Kisko kyrkio skall tillfalla.

Sent omsider har jag fått ifrå Paris, de redan under riksdagen sistledne omtalta och förskrefna estamper, och däribland ei flera in dupplo än de, hwilka finnas på bifogade oppsats med deras pris uppsatta; som är 26 liv. och 10 sols, som jag efter wexelcoursen har betalt med 66 daler och 18 öre kopparmynt. Skulle min H. Broder dem behaga, så får jag därom swar. Annars har Nurnbergaren Schirer falckat uppå dem, men hwarföre skall han få dem.

Tänck min H. Broder uppå Upsala. Edra wänner här å orten skola intet försumma härwid hwarcken tid eller lägenhet.

Kongl. secreteraren Paléen har ti[l]budit mig fri resa, om jag wille wara honom til Finland i Julii månad fölliagtig.

Här liggia nu ihoplagda för Kongl. academiens bibliotheque i Åbo fem stora packor med tryckta böcker och skrifter, hwilka säkrast kunde afsändas med det fartyg, som kommer att hitföra de i Åbo tryckta och utkomna piecer. — — — Hörsammaste tienare

Stockholm, den 20. Junii 1758.

Anders Anton von Stiernman.

¹ [meddelande?]

3. Högtyrdigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min högtärade Herr Broder.

Mitt medfölliande tal utbeder sig den äran att få liggia i någon wrå uti H. Broders bibliothec. Min kopparstickssamling will intet särdeles öka sig, jag väntar nu i år några ifrån Tyskland, England, Holland och Danmarck. Frågas, om man ei har r.r. Schering Rosenhane in folio, så lär jag kanskie kunna skaffa honom in forma nitidissima. Tör och hända några flera, i synnerhet, utlänningar.

Framledne secreteraren Lejonmarck berättade wäl mig, att hans faders samlingar om Finland gingo opp i rök, när des gård Finstad brann, men andra åter sagt mig, det de äro ännu i beholl. Jag skall giöra min flit att skaffa vidare underrättelse härom.

Uti ehuru stor förbindelse skulle icke jag komma hos min H. Broder, om jag kunde gynnas med de i Åbo utkommande disputationer. — — — trogne och hörsammaste tienare

Stockholm, 9. Martii 1759.

Anders Anton von Stiernman.

4. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min högtärade gunstige Broder.

Min H. Broders hastiga borttres a ifrå Stockholm förorsakade hos mig en nog kiänbar *καρδιολογία*, den jag ännu har kiänning utaf, som jag ej fick den äran att taga afskied af min så gynnande wänn.

Emedlertid har jag dock, efter gifwit löfte, skaffat af h. assessor Swedenborg hans Arcana coelestia ex Genesi et Exodo, bestående uti 8 volumer, dem jag i dag har aflewvererat til magister Bilmarck att til Åbo öfwersända. Till inga flera biskopar har h. Swedenborg denna gången ei (*sic!*) gifwit några exemplar, änn till dem, som äro sapientes och intelligentes, neml:n Hallenius och Mennander, så lydde hans ord.

Förut har jag aflewvererat 7 kopparprickor med tryckta saker till academiens bibliothec i Åbo. Tillholl wederbörande boktryckare att öfwerskicka til Kongl. Majjt:s och riksens archivum det som i 2 el:r 3 år blifwit eftersatt. — — — Hörsammaste tienare

Stockholm, den 31. Aug. 1762.

Anders Anton von Stiernman.

5. Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min högstärade Herr Broder.

Anteeksi, ettei ole vastannut kirjeeseen! Ilotsee voidessaan auttaa isänmaan historiantutkijoita. — Ber om ursäkt, att han ej besvarat brevet. Gläder sig över att han kunnat hjälpa landets historieskrivare.

På begiäran och i föllie häraf har jag oppsatt kårta och wälmenta anmerkningar öfwer h. magister Lemquists (*sic!*) höfdingalängd i Åbo. Flera har jag wäl kunnat giöra, i fall jag wetat, huru han oppför dessa sina biessar och landt-stiornar-männ,¹ antingen til blotta namn utan bewis, eller ock med kårta biographier och därtil hörande documenter. Men som jag därom är aldeles okunnig, så har jag oppsatt förenämnda *παροράματα* som han i hastighet har begått. Wid annat tilfälle, om han mig det gifwer, skall jag vidare mig straxt utlåta.

Til magister Turdins arbete om Åbo domkyrkio kann Kongl. antiquitets archivum endast och mäst bidraga, ty sedan² framledne assessor Elias Brenner gjorde uppå Konung Carls den XI befallning år 1670 en resa til Finland, att där afrita och optekna des qwarlemnade minningsmercken och äfwen då med sig hemförde de där befintliga böcker och skrifter, hwilka i förenämnde archivum förwaras.

Utaf de hos mig förwarade copiaë literarum altaris S:ti Sigfridi i Sancte Henrichs kirkke i Åbo ifrå år 1365 inntill år 1505, är mycket litet att hämta. De innehålla i synnerhet donationer super pdio³ Loppila, pratum Skörböla, en tomt i Åbo m.m., det enda mann kann af dem hafwa någon underrättelse, är den, att där igenfås namn och år på åtskilliga herrar och menn, som då lefwat, samt hwilket embete de hafwa beklädt, och ibland dem enn endas:t Sigfrids altares cappellan, herr Anders Arlandsson.

Så snart jag får swar, att icke defectus Arcanorum coelestium finnes igen hos bokbindaren, så har herr assessor Swedenborg låfwat denn ärsätta. — — — Trogne och hörsammaste tienare

Stockholm, die Antonii 1763.

Anders Anton von Stiernman.

¹ *Islantil. sana: valtiomies. — Isländska: statsman, politiker.*

² = *sedermora?*

³ = *praedio.*

**Andrietta Catharina von Stiernmanilta. —
Från Andrietta Catharina von Stiernman.**

Stockh., d. 27. November 1765.

Högwördige och Höglärde Herr Doctor och Biskop.

Lähettää lisätietoja Mennanderin suunnittelemaan ja kirjeenkirjoittajan nähtävänä olleeseen muistopuheeseen kirjeenkirjoittajan isästä. Ilmaisee kiitollisuutensa M:lle. — Sänder kompletterande upplysningar till det minnestal över brevskriverskans far, vilket Mennander utarbetat och som varit till brevskriverskans påseende. Uttrycker för Mennander sin tacksamhet.

Herr Doctorens och Biskopens hörsamma tienarina

Andrietta Catharina von Stiernman.

**Erik von Stockenströmiltä. — Från Erik
von Stockenström.**

Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procantzler!

Jag har all åhåga och jämwäl all upmuntran, att, i hwad på mig kan ankomma, söka befrämja v. häradsh. Hassells åstundan; ty förtjänster äger han, och är dertill med af wåre bäste wänner både berömd och recommenderad, och sådant förtjänar all aktning och upmärksamhet. Med wänskap framhärdar — — — hörsammaste tienare

Stockh., d. 25. Mars 1771.

E. v. Stockenström.

2. Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop samt Upsala Academiae
Procanceller!

Jag tager mig den friheten at hos Herr Doctoren och Archiebiskoppen anmäla och recommendera herr comministern Sandin till benägen och gunstig hågkomst wid des ansökning om at blifwa ihogkommen ibland missivisterne till ett ledigt sacellanie uti Alunda sokn; — — — Ödmiukaste tienare

Stockholm, d. 7. Majj 1783.

E. v. Stockenström.

3. Högwördigste Herr Doctor, Erkebiskop, Academiae Procanceller samt Ledamot af Kongl. Maj:ts Nordstjerne orden!

Jag tager mig den friheten, at til det bästa recommendera — — — comministern i Wermdö herr magister Weström, — — — till något ledigt varande eller blifvande pastorat. — — — Ödmiukaste tienare

Stockholm, d. 29. Martii 1786.

E. v. Stockenström.

Emanuel Swedenborgilta. — Från Emanuel Swedenborg.

1. Högwyrdige H:r Biskop och Procancellaire!

Det fegnar mig at jag får communicera det arbete, som nu i Holland är oplagt, och försäkrar mig om H:r Biskopens bifall i alt hwad som sanning är, emedan H:r Biskopen är en af våra lärdesta i Swerje och derföre har betre insicht än andra.

Jag har allenast tagit med mig några exemplar, 4 til academiae bibliotheken och 5 til biskopar, ibland hwilcka H:r Biskopen jemte ärchiebiskopen äro förnemligast, dem jag får tiltro dee sanningar, dem Herren nu hafwer uppenbaradt: Apoc. XXI: 5, 9.

Cantzlierådet h:r Stiernman har påtagit sig at dem öfwersända, ett til H:r Biskopen, och ett til academiae bibliotheket. Förblifwer med wördsam respect Högwyrdige H:r Biskopens och Procancellariens alrahörsamste tienare

Stockholm, d. 19. Aug. 1764.

Em. Swedenborg.

A tergo: Kongl. Majestetets Troman och Biskop samt Procanceller, Högwyrdige H:r Doctoren Carl Fridr. Mennander a Åbo.

2. Högwyrdige H:r Doctor och Biskop!

Emedan jag ifrån England inbekommit några exemplar utaf Arcana coelestia, så har jag aflemnadt ett exemplar deraf til cantzlierådet, welbr. h:r Stiernman at öfwersända det til H:r Doctoren och Biskopen, hwilcket förähres, at dymedels och försäkra om

min högachtning för H:r Doctoren och Biskopen, hwaruti jag framhärdar — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 25. Aug. 1762.

Em. Swedenborg.

A tergo: Till Högwyrdiga Doctoren och Biskopen, samt Academiens Procanceller H:r Carl Fredr. Mennander a Åbo.

Joh. Sverdsjöltä. — Från Joh. Sverdsjö.

Högwördigste Herr Ärkebiskop, Kongl. Upsala Academiæ Procanceller och Theologiæ Doctor, Höggunstigste Herre.

Kiittää hänen itsensä ja varsinkin opiskelevan poikansa osaksi tulleesta suosiota, pyytäen edelleen osottamaan sitä julkimmäiselle. — Tackar för den gunst, som kommit honom och i synnerhet hans studerande son till del och ber att den senare måtte komma i åtnjutande av samma ynnest.

En gammal handskrift, som innehåller Sweriges rikes råds, ridderskaps och menige ständers oration och underdåniga skriftliga begäran til Konung Sigismund år 1593 den sidsta September, understår jag mig at Högwördigste Herr Ärkebiskopen at præsentera, tör hända at den får et rum ibland Högwördigste Herr Ärkebiskopens samling af dylika handskrifter.

Guds mäktiga beskydd, och wårs HErras JESu Christi nåd samt then Helige Andes kraftiga bijstånd befrämje Högwördigste Herr Ärkebiskopens nit för den rena läran och sanna christendomen uti mit fädernesland och uppehålle Herr Ärkebiskopen uti en långwarig wälgång, önskar af et upriktigt hjerta med diupesta wördnad Högwördigste Herr Ärkebiskopens alraödmjukaste tjenare

Reval, den 18/29 Octobr. 1777.

Joh. Sverdsjö.

Karl Evert Taubelta. — Från Karl Evert Taube.

Westerås, d. 23. Mart. 1782.

1. Högwördigste Herr Doctor ock Archiebiskop.

Till Herr Doctorn och Archiebiskopens Höggunstige ompröfwande öfwerlämnar jag ödmjukast den tancka jag haft att Pinges-

dagen d. 19. Maj kunna blifwa introducerad i St. Nikolai församling. En ämbetsförrättning, den Kongl. Maj:t nådigst täcks anbefalla mig förut, hindrar mig hvad den första Söndagen i Maj widkommer. Ock hwad de 2:ne påföljande helgedagar angår, så ehuru någon swårighet därwid å min sida icke kan göras, så twiflar jag doch på att biskop Troil kan så hastigt wara till flyttning beredd, hwarigenom jag den tiden ej kan medhinna få mitt lilla hushåll uti ordning. — — —.

Wid detta tillfälle får jag äfwen äran anmäla, det doctor Petrejus under min warelse i Stockholm nämt för mig, huru föga hopp han ägde få bli af Herr Doctorn ock Archiebiskopen introducerad, ock bad mig i följe däraf inhämta wederbörlig befallning, om ock när sådant af mig kunde företagas. Han tillade sig önska detta ju förr dess häldre, i synnerhet som någon del af församlingen yttrat sin åstundan att sådant skulle ske innan Maj månads början, hwilcket han afslagit såsom emot allmänt bruk stridande. Osäker om man kan introducera en annan innan man sielf giort jnträdespredikan, hwilcken jag determineradt till Pingesdagen, kunde jag icke lämna bemälte doctor positive swar; men om detta kan låta sig giöra, hwarpå jag wäl icke twiflar, så är nödigt, att jag sielf blir introducerad Christihimmelsfärds dag, då jag den 6. Söndagen efter Påsk kunde med Herr Doctorn ock Archiebiskopens tillstånd introducera doctor Petrejus samt Pingesdagen gjöra min inträdespredikan i St. Nicolai församling.

Som sagt är, underkastar jag desse mine tanckar, min wördade förmans godtfinnande, ock under afwacktan af dess befallning framhårdar jag med djupaste wördnad Högwördigste Herr Doctorn ock Archiebiskopens ödmjukaste tjänare

Carl Edvard Taube.¹

2. Högwördigste Herr Doctor ock Ärkebiskop.

Hos Herr Doctorn ock Ärkebiskopen wågar jag ödmjukast anhålla om dess grace för twänne af mine ämbetsbröder här i Stockholm, den ena herr hofpredikanten Menkel, ock den andra com-

¹ Tässä ensimmäisessä Carl Edvard, seuraavissa Carl Evert. — Under första brevet Carl Edvard, under de följande Carl Evert.

ministern uti St. Nicolai församling Ahnger, hwilcka både wåga hos Herr Doctor ock Ärkebiskopen insinuera ödmjukast anhållan om förslag till ledigwarande pastorater. — — — ödmjukaste tjänare

Stockh., d. 25. April 1783.

C. Evert Taube.

3. Högwördigste Herr Doctor ock Ärkebiskop.

Då Kongl. Majj:st i dag behagat i nåder förordna mig till ordensbiskop, tillsades mig äfwen, det bref komma att afgå till Herr Doctorn ock Ärkebiskopen om min tillstundande inwigning. Jag wågar ödmjukast suplicera Herr Doctorn och Ärkebiskopen om gracieust tillstånd, att denna ceremonie ju förr dess bättre måtte i Upsala kunna förrättas. Min tillstundande utrikes resa i nästkommande Januarii månad samt de mångfaldiga arrangements som i följe däraf skola widtagas, fordra min närwaro här i Stockholm den sista månaden af året, ock det torde blifwa swårare längre fram at kunna disponera tiden. Om således det för Herr Doctorn och Ärkebiskopen ej wore för beswärligt och dess dyrbara hälsa och tid det medgåfwo, wore det önskeligt om nästkommande Söndag kunde wara den termin jag finge den äran upwakta Herr Doctorn och Ärkebiskopen och efter Gudstjensten invigas. Jag afwaktar i ödmjukhet Herr Doctorn och Ärkebiskopens ordres, innan jag anmodar herr statssecreteraren Schröderheim att därom skrifteligen nämna, och framhärda — — — ödmjukaste tjänare

Stockholm, d. 24. Nov. 1783.

Carl Evert Taube.

4. Högwördigste Herr Doctor ock Ärkebiskop.

Kiittä kirjeestä. Vaikeuksia vihkimisaikaan nähden, joka pitää siirtää seuraavan viikon loppuun. — Tackar för brevet. Svårigheter med avseende å tidpunkten för vigseln, som torde uppskjutas till slutet av nästa vecka.

Ödmjukaste tjänare

Stockholm, d. 27. Nov. 1783.

Carl Evert Taube.

5. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Med Herr Doctorn och Ärkebiskopens gracieusa tillstånd hoppas jag då nästa Lördag få gjöra min upwagtning i Upsala ock ödmjukeligen suplicera om vigning till dagen därpå.

Denna introduction blifwer förmodligen solenn i anseende till de många utlänningar som föresatt sig att bewista den. Jbland dessa är den fransyska abbén Oster, spanska ministern ock flera andra. J anseende till dessas ankomst har jag warit mycket bekymrad om ceremonierna ock prästernas klädedrägt. Med Herr Doctorn ock Ärkebiskopens gracieusa tillstånd torde jag ödmjukast proponera, att samteliga assistenterne kunde få blifwa klädde såsom wid biskops Wingårds inwigning uti mässshakar, då äfwen yngre präster kunde uti wita mässjortor endast klädde öka mängden af dem som omgifwa altaret. Jag skall äfwen till den andra medtaga så många mässjortor jag här i staden kan anskaffa så det ingen brist derpå måtte förspörjas. Detta alt hemställes likwäl ödmjukast Herr Doctorn ock Ärkebiskopens wilja, äfwensom om icke efter 1571 års kyrkoordning litanien kunde sjungas af 2:ne därtill utsedda goda röster, emedan församlingen ligger på knä. Jag will äfwen bjuda till att föra med mig den ärkebiskopsskrud, som här i klädkammaren förwaras, på det Svea rikets archiebiskop ej måtte komma i en gammal kåpa. — Notarien Hambræus som följer med mig, har tillika det formulair med, som förr warit brukeligt, och som lærer aldeles wara öfwerensstämmande med kyrkoordningen.

Kiittää arkkipiispaa kutsusta tulla tämän luokse asumaan, mutta tirehtööri Grill on jo aikaisemmin kutsunut. — Tackar ärkebiskopen för inbjudan att få bo hos denne, men direktör Grill har redan tidigare inbjudit honom.

Ödmjukaste tjenare

Carl Evert Taube

Päiväämätön. — Utan datum.

Karl Gustaf Tessiniltä. — Från Carl Gustaf Tessin.

1. Höglärde H:r Magister och Fac. Phil. Adjuncte.

Kiittää Mennanderin lausumasta ilosta kirjeenkirjoittajan tultua kansleriksi sekä uudenvuoden onnentoivotuksesta. — Tackar Mennander för dennes lyckönskan till brevskrivarens utnämning till kansler samt för nyårshälsningen.

H:r magisterns tiensberedwilligste

Stockholm, d. 10. Januarii 1746.

Tessin.

2. Högårewördige och Höglärde H. Doctor och Professor.

Jag har i desse dagar erhållit H:r Professorens angenäma bref jemte det medföljande tryckte exemplaret af det tahl, som denna Kongl. academiens behagat genom H. Professoren låta författa och hålla till min ihogkommelse. Om det egentel:n fådt ankomma på mit wahl, hade jag gärna önskat, at samma tahl ej kommit så wida i dagsliuset, som nu skiedt är, emedan mit sinne är långt ifrån at söka något ros för den dienst jag efter ämbetes plickt kunnat giöra fäderneslandet i gemen och detta lärda samhället i synnerhet. Men som detta arbete har des förnämsta värde och lius af de lofwärde motiwer, som bragt academiens h:rar ledamöter och i synnerhet H. Professoren dertill, jag menar, deras wänskap, kärlek, och öma tilgifwenhet för mig, som dem alla af hiertat älskar och högt skattar, jämwäl ock af den behageliga wältalighets gåfwa, som H:r Doctorn och Professoren därwid ådagalagt, så har jag ej bordt hindra Kongl. academin ifrån en heder, som henne förnämligast häraf tilkommer och jämwäl af allmänheten tilflyta lärer. Min tacksamma erkäntzla för denna deras mig wiste wälmening skall ock aldrig uphöra, men jämt upelda min åtrå och sorgfällighet at bidraga till alt hwad som kan lända dem samt och synnerligen till förmon och nöje. Till en liten underpant af mit särdeles förbundna sinne mot H:r Doctorn och Professoren, som härwid haft så mycken möda, så wäl som till et känneteckn af min åstundan at framgent wara hos H. Doctoren i minne, har jag härhos welat låta medfölja 2:ne små guldjettoner, dem han behagade benäget hålla till godo och endast för ber:de afsigt låta giälla. J öfrigt gratulerar jag H. Doctoren och Professoren öfwer den nåd och rättwisa, som honom nyl:n af H:s Majj:t är wederfaren genom des erhålne flyttning till theologiska faculteten, önskandes honom dertill all lycka och wälsignelse. Jag förblifwer — — — tienstskyldigste tienare

Stockholm, d. 23. Decembr. 1752.

Carl G. Tessin.

3.

Åkerö, den 1. Novemb. 1756.

Högerewyrdige och Höglärde Herr Doctor och Professor.

Onnittelee piispanvaalin johdosta. On vakuutettu siitä, että valtaneuvosten äänet käyväät samaan suuntaan. Myöhäinen vuodenaika riistää toivon saada

nähdä Mennander kirjeenkirjoittajan luona Åkerössä. — Lyckönskar med anledning av biskopsvalet. Är förvissad om att riksrådens röster gå i samma riktning. Den sena årstiden framtager brevsnivaren hoppet att få se Mennander som sin gäst på Åkerö.

Högerwärdige och Höglärde H. Doctorens och Professorens
tjenstskyldigste tienare

Carl G. Tessin.

4. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Emedan jag ej sielf kan wara närwarande wid den promotion, som är utsedd at hållas i facultate philosophica den 26. instundande Julii, och hwarwid magisterhedren till 40 skickelige studerande kommer at utdelas enligt mitt till consistorium academicum nu i detta måhl afgående swar, ty har jag härmed tjenstel. welat anmoda Eder Högwärdighet, det han behagade wid samma act mitt ställe företräda och veniam promovendi, å mine wägnar, meddela. Jag förblifwer stedse med fullkoml. högacktning Eder Högwärdighets hörsamme tienare

Åkerö, d. 29. Junii 1757.

Carl G. Tessin.

Sam. Sernander.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman och Biskop samt Procanceller wid
Kongl. academiën i Åbo Högwärdige H. Doctor Carl
Friedrich Mennander, Åbo.

5. Högwärdige och Höglärde Herr Doctor och Bisk.

Iloitsee piispan onnellisesta kotiintulosta. Kiittää kirjeestä sekä pyrkimyksestä palauttaa yksimielisyys ja keskinäinen luottamus Turun akatemiaan. — Gläder sig öfver biskopens lyckliga hemkomst. Tackar för brevet samt för bemödandena att återställa endräkt och ömsesidigt förtroende vid Åbo Akademi.

Högwärdige och Höglärde Herr Doctorens och Biskopens hör-
samma tienare

Åkerö, den 18. Julii 1757.

Carl G. Tessin.

6. Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procancellor.

Eder Högwördighet och consistorium academicum har wäl uti skrifwelse af. d. 13. Aug. sistförledne anmält herr professoren Kalm, att efter dess ansökning blifwa förordnad till kyrkioherde uti Pikie annexepastorat; men som tillika ej med full wisshet kunnat inhämtas, om bemälte professor ännu är blefwen prästwigd, hwilcket iag anser för nödigt requisitum, innan min fullmagt för honom kan utfärdas, så föranlåtes jag härmed förut wänl:n begära af Eder Högwördighet underrättelse om sådant redan skedt, och i annat fall huru snart det kommer att ske, samt huruwida hos bemälte professor, som eljest är känd för berömmelig insicht, uti de till dess profession höranne lärdoms delar, äfwen finnas de gáfwor, som till predikoembetet fordras; hwarefter iag sedan i detta måhl efter omständigheten kan förfara.

Härjemte har iag äfwen welat tillkännagifwa, det professoren magister Nääf begärdt mitt samtycke att få blifwa prästwigd, och det medan han ännu är wistande å denna sidan, då han samma ordination ärnar söka af herr biskoppen i Westeråhs doctor Troilius. Jag har och ej haft skäl att hindra honom i samma hans åstundan, utan lemnar honom derutinnan min föreskrift, hälst han tillika berättat, det han denna sin angelägenhet äfwen anmält hos Eder Högwördighet, som förmodeligen icke lærer wara honom därutinnan emot.

Jag befrämjar gärna, hwad som kan lända till denna professors förmån och wälfärd, emedan han är en mycket skickelig man, som särdeles wid akademiske underwisingswärket kan gjöra god nytta. Och som det fördenskull skulle wara mig kärt, om han snart kunde blifwa hulpen till någon fördelachtigare post wid Åbo academie, på det han ej, under långsam wäntan på lön och af brist på nödig utkomst, må nödsakas att söka sig derifrån, så skjer mig ett önskadtt nöje, om Eder Högwördighet behagar till en sådan hans befordran bidraga, då han sig derom hos Eder Högwördighet och consistorium academicum anmäler, hwilcket han ock nu lærer hafwa gjort, i anseende till den lediga lingvarum orientalium et græc. professionen, den han tror sig med nytta kunna förwalta. — — — Tienstskyldigste tienare

Stockholm, d. 16. Sept. 1757.

Carl G. Tessin.

Till H. Doctoren och Biskoppen Mennander.

7.

Åkerö, den 19. Decemb. 1757.

Högwyrdige, Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Mitt underdåniga förslag till Hans Kl. M:t angående besättiandet af linguar. orient. et gr. professionen har jag underskrifwit tillsändt herr secr. Sernander, men dristar det ej till företagande anmähla, innan jag af Högwyrdige Herr Biskopen blifwit i förtroende under rättad, huruwida de 2:o et 3:o loco upförde candid:r. herr rectoren Cerenius, och probsten Lizelius sig disputando sine præside legitimerat. Jag twiflar ingalunda om deras skickelighet, och mig wore wisserrl. nog att hafwa consist. acad. intygande; men i dessa kitzliga tider torde, i fall beswär inkomma, någon kunna åberopa sig academiska constitutionerne samt till äfwentyrs röra mig i mitt cantzlersembete, hwaröfwer jag billigt ömma måste samt således i tid bereda mig på hwad jag i alt fall swara skall. Min uprichtiga önskan är att adjuncten och probsten Ross wid detta tillfället måtte blifwa hulpen, och min största fägnad, att i alla mål förena mig med consistorio academico.

Så snart Högwyrdige H. Biskopens Högtärade swar inlöper, skall saken sättas i gång, och, som jag hoppas, lyckeligen afslutas.

Min oföränderl. högacktning för min värde och älskade Procancellor gör, att jag brukar samma tillförsickt som till sal. biskopen Browallius, hwars uplysning jag i förtroende begärde i hwad mig, angående academiens angelägenheter, twifwelacktigt förekomma kunde.

Högwyrdige H. Biskopen täcktes ursäckta min slarfwiga styl — —. Tienstskyldigste och uprichtigaste tienare

Carl G. Tessin.

H. Biskop Mennander.

P. S. Som jag i alt söker att foga mig efter cons. acad. åstundan, så har jag, wid närmare eftersinnande, tillskrifwit h. secreteraren Sernander, att i fall Högw. Herr Biskopens swar ej hunno inlöpa så hastigt, så hade han sådant oaktat att genast efter de nu förestående helgedagar ingifwa mitt underd. förslag, då jag och täncker, will Gud, infinna mig i Stockholm. H. rector Cerenius har wäl sub proprio præsidio disputerat att concurrera till en iuridisk profes-

sion, men sådant tyckes ej wara nog, då frågan är om ett helt skiljacketigt lärostycke. H. probsten Lizelius synes ock hafwa sitt fullgiltiga witesbyrd med sig igenom finska Biblens upläggande och jemnförande med grundspråken; dock i fall mig flera skiähl kunde wid handen gifwas, wore det mig så mycket angenämare, som dessa ej aldeles utur wägen rödia nödwändigheten af constitutionernas nogaste efterfolg. Ut in litt.

8. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

J anseende till H. Biskopens och consistorii academici önskan och öma föreskrift, så wäl som h. probstens och theol. adjuncten Rosses långliga tienst och berömliga meriter, har jag skattat för et nöje at hos Hans Kongl. Maj:t i underdånighet understödia bem:de probsts befordran till den lediga lingv. orient. et græcæ professionen, och är det således med mycken fägnad, som jag härmed, till swar uppå H. Doctorens och Biskopens sidsta angenäma bref, kan berätta, det Hans Maj:t numera i nåder behagat bem:de probst med samma profession benåda, lärandes han således med det första begifwa på återresan till orten at des nya sysla tilträda. Jmedlertid twiflar jag icke med mindre anstalt blifwit fogad, at de till denna profession hörande stycken warda genom någon skickelig docens behörigen skiötte. — — — Hörsamma tienare

Stockholm, d. 3. Martii 1758.

Carl G. Tessin.

Till Biskopen Mennander.

A tergo: Till H. Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen och Procancelleren Högwördige H. Doctor Carl Friedrich Mennander, Åbo.

9. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Jag har nöjet at härmed berätta till swar uppå H. Biskopens angenäma bref, ang:de Sagu pastorat, det Hans Kongl. Maj:t numera, i anseende till de af consistorio ecclesiastico andrage omstän-

digheter, i nåder funnit skiäligt at förinna H:r Biskopen at äfwen-
som des företrädare niuta ber:de pastorat såsom præbende till någon
förbättring på biskopslönen. — — — Hörsame tienare

Stockholm, d. 28. Aprilis 1758.

Carl G. Tessin.

Till Biskopen Mennander.

P. S. Bland min sambling af gamla editioner af swänksa Biblar saknar jag ännu den af finsk Bibelen, som utkom under drottning Christine tid åhr 1642. Om fördenskuld densamma skulle öfwerkommas och wara till salu, skier mig et nöje om H. Biskopen wille wara så obligeant och den för mig upkiöpa. Jag består gärna hwad därföre begäres.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Biskop och Procancellor, Hög-
wördige H. Doctor Carl Friedrich Mennander, Åbo.

10. Högwyrdige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och
Procancellor.

Kiittä lahjaksi saamastaan suomenkiel. Raamatusta, jolle sanoo antavansa suuren arvon. Onnea ja Herran siunausta uudelle vuodelle! Vakuuttaa kunnioitustaan piispaa kohtaan. — Tackar för Bibeln på finska, som han fått som gåva och varpå han lägger stort värde. Önskar lycka och Herrens välsignelse för det nya året. Betygar biskopen sin vördnad.

Högwyrdige och Höglärde, Herr Doctorens, Biskopens och Procantzlerns hörsamme och trogne tienare

Nykiöping och Åkerö, den 11. Januarii 1759.

Carl G. Tessin.

11. Högwyrdige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och
Procantzler.

Uti Högwyrdige Herr Biskopens hägn och godhet har jag den äran att innesluta herr kyrkioherden M. Elg, som i dag är sinnad anträda resan till Åbo. Han är en wärdig, wälsinnad, och Hög-

wyrdige H. Biskopen af hiärtat tillgifwen man, som under sitt härwistande sig berömmeligen upfört.

Iag önskade kunna säga det samma om professor Näf, som äfwen i dessa dagar afreser. Iag befarar, eij utan orsak, att han oroar min så högt älskade Åbo academie. Herren allena seer i hiärtat; min insickt har eij tillräckt, ty elliest hade min åtgärd snarare afwändt änn befordrat honom till det rummet han innehafwer. Herr Biskopens fogelighet och noga upsickt torde alt befarat ondt afböya.

I mitt siuckliga tillstånd, min sängliggande hustru, och den mer änn swära sorg oss träffat, medelst grefwe Sigge Wrede Sparres oförmodade och wäldsamma dödzfall, wälla, att jag eij, som wederbode, kan tacka Högwyrdige H. Biskopen, både för den äldre och den nyare finska Biblen. Min åhuga skall wara, att igenom all uptänkel. ärkiänsamhet förtiäna Högwyrdige H. Biskopens fortfarande wänskap.

Orden äro mig eij tillräckeliga att kunna uttrycka den högd uti hwilcken jag hedrar och wördar Högwyrdige H. Biskopens mångfaldigt utmärckta förtienster och dess jemna rena sinnelag för allas wårt k. fädernesland. Herren uppehålle en så wärdig och betydande riketz medlem i många år wid hälsa och krafter! — — —

Hörsame och trogne tienare

Stockholm, den 25. Maij 1759.

Carl G. Tessin.

Hos vår wärde professor Scarin afläggas min tienstl. hälsning. Iag skattar som sig bör hans heders ålder, hans lärdom och hans oförlikneliga flit. Wille han meddela mig en liten förteckning uppå hwad han rarast eger ibland våra swenska handlingar, så skiedde mig både dienst och nöye uppå min ålderdom, den jag lättar under granskning af slika saker.

12. Högwyrdige och Höglärde H. Doctor, Biskop och Procantzler.

Nytt och hugnande wedermäle af ståndactig wänskap har jag i Högwyrdige H. Biskopens angenäma skrifwelse af den 29. Maij.

Uti professor Nääfs omgångar igenkiänner jag mannens lynne och smak för alt hwad konstat är, och öfwertygas altså stundel. om dess mindre skickelighet att wägleda ungdomen, särdeles i våra beklageliga tider, då hiärtat fordrar att af öde uptagas. En fierde theologiæ profession, särdeles i hans faveur, winner aldrig mitt understöd; men wäl mitt uppenbara motstånd, såsom ett mig afnöd-gat tillfälle att yppa mina tanckar. Föga anstår ock en främmande man att blanda sig i academiens enskijlta göremål; men sådant är wår tidz bruk. Herr kyrkioherden Elg, den jag å nyo har den äran att till öm wårdnad recommendera, känner lenckorna i kiedian. En redlig man fasar wid wår ställning.

Professor Kalms flit är mig bekant och af mig hedrad. 3:die och föliande delar af dess resa äro med begiärlighet efterlängtade.

Wid den ändringen som skiedde wid nya anatomiehuset har jag så mycket mindre att påminna, som den förmodel. länder wår snabba och flitiga professor Gadd till upmuntran, och till gagn wid de under hans handledning stående ämbnen.

J dessa dagar har h. Finlay först lämbnat mig swar, rörande prisen på de åtskilliga instrumenter, hwilcka h. profess. doct. Gadolin näst efter sidsta rickzdagz slutet till min omsorg lämnade. Priset är drygt, och alt hwad med ⊖ bemärckt är, finnes ej utan särskilt beställning. Jag hade wäl:te h. professor gärna sielf därom till-skrifwit, men min förswagade hälsa giör att jag de minsta af mina skyldigheter förmår upfylla. Tanckarna äro mattade, och min styl spröd.

Min swågers enda sons olyckliga dödzfall förkårtar min jordiska warelse; den första och sidsta grafskrift jag på verser skrifwit är till hans åminnelse inwigd. Endast 50 tryckta exemplarer, torde göra honom med tiden rar, och, i anseende därtill, wärd ett rum i Hög-wyrdige Herr Biskopens samling.

Mina krämpor äro många. En mattad ålder är altid en hög ålder, och biuder mig, igenom Herrans kallande nåd, att snart lämna en högst kiär academies wärck i wärdigare, men aldrig uti ömmare händer änn mina warit.

Den Högstes wård uppehålle i många år Högwyrdige H. Biskopens till församblingens upbyggelse, rikets förmon, och wår berömda lärostad till eftersyn och hugnad. — — — Hörsamme tienare

Stockh., d. 8. Iunii 1759.

Carl G. Tessin.

13.

Åkerö, den 10. Decemb. 1759.

Högwärdige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procantzler.

Kaikki, jotka tuntevat piispan, ovat yksimielisiä antamaan hänelle tunnustuksensa. Ollessaan Tukholmassa on majuri Boije väsymättä tästä puhunut ja samalla vakuuttanut piispan ystävydestä kirjeenkirjoittajaa kohtaan. Kiitos siitä! Turun akatemia kirjeenkirjoittajalle rakkain paikka maan päällä. — Alla, som känna biskopen, äro eniga om att ge honom sitt erkännande. Major Boije har under sin vistelse i Stockholm oförtröttat talat om detta ämne och samtidigt försäkrat om biskopens vänskap för brevskrivaren. Tackar härför. Åbo akademi det kåraste på jorden för brevskrivaren.

Wårt ricksdagzarbete börjar redan. Mångfaldigt tahl höres både om stora ändringar och ännu större wäldsamer. Herren näpse wägen. Sådant gny är wäl wanligt förrän wåra möten börjas; dock bör det i tid motas, lika med all annan riket hotande fara. Jag är wiss att Högwärdige H. Biskopen är i sitt stift måhn om sådana medarbetare, som bistå dess egen ogemena nit för wårt sargade allmänna, men i tid torde wara nödigt att bereda saken. Jag will ju eij förmoda, att professor Näf skulle wilja börja sitt inträde med något dylikt arbete; men dess synnerl. förhållande emot mig gör mig upmärksam, ehuru litet jag eliest misstror min nästa.

Herr major Boije lærer kunna gifwa bästa kundskaper om tidernas skick, så framt Herr Biskopen behagar sätta till honom den lit, som hans wänskap, tillgifwenhet och insigt tyckas förträna.

Ehuru jag går på grafsens brädd, så ömmar mig både land, öfwerhet, och undersätare. Herren uplyse dem som folcket regera, och böije deras hiärtan till fogelighet!

För mig är numera alt timmeligt en dunst, så wida det mig enskyllt rörer. Herren har låtit mig länge lefwa och mycket see. Han ware ärad! Mitt samwete är lätt, min afton swal, och inför Gud kan jag utan skrymtan säija: Cupio dissolvi!

Unnar Herren mig någon rikeligare utkomst och någon ryml:re tid att skiöta wänskap, skall det af mig med tacksamhet emottagas.
— — — Hörsamme tienare

Carl G. Tessin.

14. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiittää piispan 10. XII. 1759 päiväämässä kirjeessä esittämistä uudenvuoden onnentoivotuksesta ja toivottaa itse samaa. — Tackar för nyårshälsningar i biskopens brev av den 10. XII. 1759 och önskar honom detsamma.

Högwördige H. Doctorens, Biskopens och Procancellerens hösamme tienare

Åkerö, d. 24. Januarii 1760.

Carl G. Tessin.

15. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procanceller.

Pyytää piispaa edustamaan itseään filos. tiedekunnan promotiossa. — Ber biskopen representera honom vid filosofiska fakultetens promotion.

Eder Högwördighets hösamme tiänare

Stockholm, d. 13. Augusti 1760.

Carl G. Tessin.

16. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Uppå H:r Biskopens särskildt aflåtna angenäma bref, angående professoren Wallenii ansökning om löns erhållande wid först blifwande ledighet utj philosophiska faculteten, har jag härmed till tjenstel:t swar lemna bordt, at som H:r Biskopen och consistorium academicum icke allenast intet haft at påminna mot ber:de ansökning, utan fast mera ansedt den för billig och jämwäl åstunda Kongl. Maj:ts nådiga förordnande at med lönerne framdeles med dylika omständigheter på lika sätt må tillgå, så har jag i samma tanckar instämt och låter nu om det ena och andra min underdåniga föreställning till Kongl. Maj:t afgå under wäntan at ock winna derå et nådigt bifall. Mitt wistande här i staden har på en tid warit obeständigt, hwilcket ock är orsaken at med detta mitt swar kommit at dröja något längre än jag welat.

At jag snart får råka H. Biskopen och äga des kära sällskap här å orten, är mig en särdeles fägnad. Den Högste hafwe sin omwårdnad om H. Biskopen under des förestående både fahrliga och be-

swärliga hitresa och låte honom lyckel:n och med hälsan här
anlända. — — — Hörsamme tiänare

Stockholm, d. 16. Septembr. 1760.

Carl G. Tessin.

Till Biskopen Mennander.

A tergo: Till Kongl. Maj:ts Troman, Biskopen öfwer Åbo Stift,
samt Procancelleren wid Kongl. Academien därstädes,
Högwördige Herr Doctor Carl Friedrich Mennander, Åbo.

17.

Helsingborg, den 2. Iulii 1762.

Högwyrldige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Ingenting kunde under min påstående brunscur wara mig ange-
nämare, än att af Högwyrldige Herr Biskopens högtärade bref se
dess wälmåga, och mig i dess wärde wänskap bibehållen.

Wår ricksdag är omsider (gifwe Gud i en lycklig stund!) ändad.
Epigraphen på kallelsebrefwen till wåra almänna möten borde
wara Ciceronis påminnelse: Agitur populi romani gloria, aguntur
certissima vectigalia et maxima, aguntur bona multorum civium.
Jag önskar det orsak måtte gifwas, att efter Livii ord skrifwa på
wåra beslut: Audendo atque agendo res romana crevit.

Den högste Guden löne Högwyrldige Herr Biskopens myckna
möda och beswär med en lycklig återresa med angenäma tidningar
wid hemkomsten och med allskiöns beständig hugnad och wälsig-
nelse!

I nästkommande September månad tänker jag, under Herrens
ledsagande nåd, mig tillbakars till Åkerö att i stillhet där afbida,
hwad han om mig förordna täckes.

Högwyrldige Herr Biskopens framhårdande wänskap fagnar mig
i min enslighet! För lycka skall jag räkna, om mig ännu, innan
natten kommer, tillfälle gifwes, att i wärcket wisa den fast ömma
tillgifwenhet, med hwilcken jag oföränderligen förblifwer — — —
hörsamme och trogne tienare

Carl G. Tessin.

18.

Åkerö, d. 29:de Mars 1764.

Högwördige och Höglärde Herr Doctor och Biskop samt Kongl.
Academiens i Åbo Procantzeler!

Suosittelee Peter Petræusta, kts. edellä siv. 55. — Rekommanderar Peter Petræus, se tidigare sid. 55.

Högwördige och Höglärde Herr Doctorens, Biskopens och Procantzelerens hörsamme tienare

Carl G. Tessin.

Högwyrdige Herr Biskopen känner mitt hiärtelag, och min högacktnng; men att jag ej egenhändigt skrifwit, wälla mina swaga ögon.¹

19.

Nykiöping och Åkerö, den 18. Iunii 1764.

Högwyrdige och Höglärde Herr Doctor och Biskop och Procantzler.

Hwarcken en straffbar otacksamhet, eller den ringaste wänskaps kälnad har varit wällande till mitt stillatigande, utan endast små krämpor och thesemellan täta flackresor. Således aflägger jag nu först en längst sedan skyldig tacksäjelse för den på min förbön utfallne fullmackten, hwilcken jag, mig till största hugnad, anseer som ett wedermäle af Kongl. academiens fortfarande wänskap, den jag med all uptänkelig högacktning erkiänner, hwarom Högwyrdige H. Doctorn, Biskopen och Procantzlern, å mina wägnar, täcktes försäkra så max. rev. consistorium academicum, såsom och h. doctoren och professoren Gadolin, under hwars rectorat mig denna benägenheten wederfaren är.

Jag har den äran, att all min lifstid igenom med högactning framhärda — — — hörsamst tilgifne tienare

Carl G. Tessin.

¹ *Tämä kappale sekä allekirjoitus Tessinin omalla käsialalla. — Detta stycke jämte underskriften med Tessins egen handstil.*

20.

Åkerö, den 9. Januari 1766.

Högwärdige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procantzler.

Herren wälsigne Herr Biskopen, som med sin ihugkomst och sina förböner följer och hugnar en werldenes utbo, som i stillhet opwäljer sig öfwer de måln som tyckas upgå, och hwaraf redan en del öfwer oss brustit. Jag wet ej om på nära håll faran synes så swår och instundande som fiärran ifrån; men sällan giöra prässade tårar ett land frucktbart. Gamle män kunna snart wanslägtas till drömare, ty stadnar jag härwid under förtröstan, att Guds grund blifwer ställande, och hafwer det fasta inseglet: *Herren känner de sine*. Ibland dem är wisserl. H. Biskopen ett utmärckt redskap till församlingens upbyggelse och lysande efterdöme. Gudz kraft styrcke dess åtgärd under wåra wanskelige tider! Hans förstånds ande uplyse rättsinte männ! Hans starcka arm omringe och wärje Herr Biskopens hus och omwårdnad, under en långsam frånwaro, och förhielpen en så wärdig husfader, under riks- och siölugn till sitt angenäma och stilla lärosäte!

Min ålder lider och öpnar mig snart ett skiuhl, all wäderjälningar till trottz. *Merces Deum colentium est ipse Deus. Finita vita habitabimus in illa civitate, quæ numquam ruitura est; vacabimus ad videndum Deum, in pace æterna.* — — — Hörsamme tienare

Carl G. Tessin.

21.

Åkerö, d. 15. Dec. 1768.

Högwärdige och Widtberömde Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Gud har täckts betunga mina gamla dagar med förlust af en dygdig och kär maka, då Han den 14:de i denna månad till sig kallat den i lifstiden högwälborna fru riksrådinnan, öfwerhåfmästarinnan och grefwinnan, fru Ullrica Lowise Sparre.

Hennes själ war dyr acktad i Hans ögon. Af Honom wäntar jag tröst och styrka och af Herr Doctorn, Biskoppen och Procancelleren ett benäget och christeligt medlidande. Jag förblifwer med högacktning och tillgifwenhet — — — hörsamme tienare

Carl G. Tessin.

H. Biskopen täcktes benägit meddela max. ven consist. academie denna min olycka med tienstel. förbehåll af gammal och så ofta rört wänskap.

A tergo: Kongl. Maj:ts Troman, Biskop och Academie Procanceller, Högwördige och Höglärde Doctor Herr Mennander uti Åbo.

22.

P. M.¹

Att hafwa tient riket öfwer 40 år och därunder beklädt rådsemetet i 20 år;

att hafwa blifwit brukad till flere utrikes beskickningar;

att hafwa slutit för riket 6 à 7 st. wicktiga och nyttiga tractater;

att hafwa till Sverige öfwerfördt rikets utkorade drottning;

att hafwa wakat i flere år öfwer Sweriges Cronprintz och lagt grunden till des upfostran;

att hafwa på en och samma tid förestådt 4 de wiktigaste embeten i riket, neml:n rådsemetet, presidentskapet i Kongl. cancelliet, nästbem:te gouverneurs-embete för Cronprintzen samt öfwerstemarskalcksemetet wid deras Kongl. Maj:sters fursteliga hof äro de förtienster som hans excellence grefwe Tessin eger att åberopa. Flere synas föga kunna löpa på en och samma person. Föga exempel lærer finnas att en och samma person egt så många. Swenska nationen har fördenskuld för detta tyckt sig aldrig kunna göra nog rop och wärde af h:s ex:ces grefwe Tessins egenskaper. Nationens heder fordrar att altid wara sig lik.

Fremmande hafwa icke warit utan upmärksamhet att en enda hunnit wara tillräckelig till så många och höga wärf och därwid förmått bibehålla sig utj ett så långwarigt nationers förtroende. Deras upmärksamhet skulle eij blifwa mindre på stora mäns öden i Sverige, därest en af dem, som nationen sielf ansedt bland de störste, lemnades på sine sidsta dagar handlös.

Hwad försorg som må wisas hans excellence grefwe Tessin, kan oförgripeligen eij anses såsom en ny utgift för riket.

Med sin egendom har h:s ex:ce suppleerat den bekostnad, som för rikets heder eij warit att undwika under des utrikes beskickningar, för hwilcken i

---

Tämä päiväystä ja allekirjoitusta vaille oleva Mennanderille lähetetty promemoria seuraa alkuperäisessä sidotussa kirjekokoelmassa välittömästi Tessinin 15. XII. 1768 p:tyä kirjettä Mennanderille. Vrt. s. 628. — Denna promemoria utan datum och underskrift, som sänts till Mennander, följer i den originala, inbundna brevsamlingen omedelbart efter Tessins brev, dat. den 15. XII. 1768, till Mennander. Jfr s. 628.

fall han blifwit mera förskont, hade han haft mera egendom i behåld. Och den undseelse h:s ex:ce haft wid tillträddandet af öfwerstemarskalksemetet hos deras Kl. Maj:r såsom då warande Kongl. Högheter att emottaga den anbudne särskilte lönen på fursteliga staten à 6.000 d:r s:mt, har på 16 åhrs tid bespart riket 96.000 d:r s:mt, och gordt en proportionerad saknad för h:s ex:ces bon.

A tergo: Högwyrdigste Herr Ärkebiskopen.

Daniel Tilakselta. — Från Daniel Tilas.

1. Högwyrdige Herr Doctor och Biskop.

At detta må träffa Herr Doctoren och Biskopen vid all sielf-önskelig och behagelig välmåga, är hvad jag af hiertat önskar och längtar at få höra.

Då Herr Doctoren och Biskopen en gång gjorde mig den äran at bese min nyss påbegynta, och först nu om 14 dagar årsgamla Bibliotheca topographica svecana, erhöft jag gunstigt löfte om biträde ifrån finska sidan. Den har nu efter Herr Biskopens afresa så hederligen angående de swenske articlarne wuxit, så at jag endera dagen törs visa den in för kännares ögon. Men åter hvad de finske orterne angår, kommer den ingenwärts, utan ropar alt för et om Herr Biskopens hielp.

Efter gunstiga tilstädielsen tager jag mig altså den friheten, at öfversända et kort utdrag uppå de titlar jag om Finland äger. Iag har ej uptagit de små rubriquer som kunna finnas i andre böcker, såsom Kl. sv. wetensk. academiens handlingar, actis Upsal. eller med et ord sådane, som ej under sin directa titul äro utgifne; icke heller de flere manuscripter, som här och der i biblioteqverne finnas. Iag har ock som kortast upnämndt titlarne, emedan för en vår største bokkännare jag ej hållit nödigt at utföra titlarne in extensio.

Meningen med denna förteckning är altså nu, at igenom Herr Biskopens gunstiga bidragande, och hvarom jag hörsammast beder, få ej allenast kundskap och namn på de skrifter och piecer, som hit höra, och jag ännu ej har någon kundskap om, utan ock at in natura kunna få de som ännu för mig brista, och utgiöra en

fast ansenlig hop. Alle de skrifter och piecer, som jag allaredan har i min samling, äro tecknade med en liten stierne eller *. Hvad utväg Herr Doctoren och Biskopen dertil täckes wälja, har jag swårt at föreslå, antingen igenom en studerande eller igenom någon bokauktionist. Men bli dermed huru det kan, så skal för-laget prompt ersättias, så snart jag derom får kundskap. Om ock Herr Doctoren och Biskopen sielf skulle hafva någon duplett och heldre vilja gå in på något byte, så dependerar det af Herr Biskopens behag.

Men beswäret är icke dermed alt. Det äro en hop piecer, som jag ännu icke haft tillfälle at se, och jag just icke kan giöra mig infallibelt hopp at få, men ofelbart böra finnas i Herr Biskopens biblioteqve. Av sådane som med signo — äro marqverade, beder jag at få titlarne in extenso afskrifne til och med impressionsnoten, formatet, och paginarum vel foliorum nummer, titulblad, dedica-tioner etc:a inclusive vel exclusive. Men skulle en eller an. piece af desse fås til dem jag begiärtdt, så behöfves det icke. Efterhand torde någon få besväras dermed.

Skulle Herr Doctoren och Biskopen täckas committera mig något tillbaka at uträtta, så skal jag anse det som wänskap och ynnest.

Iag minnes ej om min Svecia antiqva & hodierna, såsom egenteligen til min Biblioteheca topographica hörande, war inbunden under Herr Biskopens härvarro. Des basis är grefve Dalbergs arbete, men i samma art förökad af mig. Iag får snart 3:die bandet färdigt af hvilcke hvardera för sig är ensamt så tiockt som Dalbergs werck. Den samlingen består både af kopparstycken och handritningar. Jag har ännu icke fådt tid at reglera registret dertil, men så skal det innan Juhl skie om jag får ha hälsan; jag täncker giöra det i geographisk ordning. En annan samling finner jag högst nödig til det topographiska biblioteqvets completerande, och har jag väl tilförene något samlat deri, men jag går och skubbar mig, ännu om jag skal taga med alfvare uti. Begynner jag, så skal det gå. Det är en art af corpus diplomaticum ordine geographico vel potius topographico. Til exempel: Jag erindrar mig hafva någorstädes sedt något gammalt kungabref om Åbo domkyrckia, men minnes ej hvar jag sedt det. Wore det då icke nyttigt at hafva sådane registrerade i geographisk ordning med anvisning på stället hvar det finnes.

Med innelyckte vil jag söka at förnya bekantskapen med den hederliga Åbo academiens senior herr cancellierådet Scarin. Des af ålder och arbeten uttröttade år lofva mig väl icke stort biträde i min afsicht, men jag räknar dock på det, at varit känd af så hederlig gubbe, och at en gång ibland mine correspondencer kunna visa des hand, hvaraf jag hos h:s excellence Tessin sedt wackre wedermälen.

Det blir tid at sluta, och jag utbeder mig den äran at wara i Herr Biskopens benägna wänskap och wärda minne innesluten, framhårdande med all högaktning Högwärdige Herr Doctorens och Biskopens hörsammeste tienare

Stockholm, den 5. Nov. 1762.

Daniel Tilas.

In margine: Under mine sommarvandringar har jag fådt öka samlingen rätt braf. Utom den kom jag lyckligen öfver Ansa Caroli, samt Geneologia Brahæa, Imagines och Ebba Brahes parentation och portrait, alle 3 completa, nitide och i et band. Slaktarebänken tryckt hoppas jag snart få, fast priset är rättat efter wexelkursen.

2. Högwärdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller!

Kiittä piispan Tukholmassa olostä ja kaipaa häntä. — Tackar för biskopens vistelse i Stockholm, saknar honom.

För det mig gunstigt tilsända pacqvetet, som ricktigt ankommit, tackar jag ödmjukeligen, och beder at på disputation-räkningen få anhålla om någre completeringar til dem som jag fådt eller redan hafwer, enligt hosföljande promemoria. Dock at herr professor Billmarck får communication deraf, på det onödigtwis ej dupletter måge afsändas.

Iag nyttiar ock nu gunstiga löftet at befordra min Bibliotheca topographica til completering, så långt som möjligt är, och herr professor Billmarck torde äfwen wara obligeant och hielpa til något. Min insamlade numer af smått och stort går nu 1612 piecer. hvilket så mycket högre ökar min begiärelse, at få den complete, så at jag sedan må kunna täncka på utgifwandet. Men jag måste bekänna, at större delen af de som nu fela[s] mig, äro någre segsletne

at få rätt på. Icke väntar jag heller på, at få alla, dock så, at jag åtminstone sielf måtte få dem händer emellan, at kunna rectificera titlarne och ej som annorstädes händt, anföra oricktiga titlar, ort och åratat. Som det ock numera ej är wänteligt, at få något förän i wår, så skal jag, i fall någre til finska defectlistan hörande här desförinnan kunna öfwerkommas, derom avertera, på det jag ej onödigtwis må plundra något undan för finske samlare. Skulle ock någre piecer förekomma, som anses för rarissimi, och omöjeligen kunna aflemnas, så skal jag dock be, at med bud få låna dem, då jag på heder och ära skal ofördröjeligen sända dem tillbaka, allenast jag sielf får examinera dem, och nämna til hvilkens samling de höra. Iag skal ingalunda följa min företrädares i riddarhusdirection exempel.

D. 10. Octobr. 1766.

I dag är riksdagen, ära ware Gud i högden, afblåst, och ständerne upkallade til näskommande Onsdag. Herr Biskopen erinrar sig at hofwet anticiperat på hofförtäringen 2 t:r guld, för 8 dagar sedan wiste Konungen grunden dertil, och at det ej war hofwets skuld, utan dels obeskrifwelig dyrhet, dels gammal giäld på hofcassan, men secr. utsk. resolverade lika fullt, at det skulle årligen hädanefter dragas af. I dag surprennerades stånden med afskrifning, adelen och bondeståndet samtyckte prompt.

D. 11. Octobr.

Tänck hvad herrarne i Åbo äro brydde med sine många täte cancellersombyten. Grefwe Lieven är nu generalgouverneur i Pomern. efter Löwen, som fådt 2 års permission, och går sedan hit in i rådet igen. Derwid äro löijelige passager. Löwen och Ribbing skulle byta. Konungen och rådet biföllo bytet, men secr. utsk. swarade nej, ty Ribbing kunde ej mistas från gouverneurskapet hos Printz Fredrich, men Liewen skulle dit. Altså har man nu rensat hela rådcammaren från alt hvad fransöskt sinnadt är, på en enda nära. Iag hade i går bref ifrån h:r professor Billmarck, som jag ber hälsas. Han mäter sig skola orera på en gång både öfwer den bortgångne och tilkomne cancellern. Väntar han nu litet, så får han kanskje

orera öfwer 3 på en gång. Jag gratulerar Herr Biskopen at hafwa fådt hem probsten Haartman, och hoppas at han kan giöra mera gagn hemma än här, . . .¹ i sit embete.

I går ärnade man Serenius en gås medelst exclusion för owett emot Ziebeth, men saken componerades. En deputation af adelen, 48 personer, gick up til prästerne at ändra något som rörde adelens privilegier, på samme räkning trängde sig någre och 60 st:n in, och någon desordre med knuffningar säges passerat. Prästerne förblefwo wid sin tancka. I dag skal landtmarschalken sielf dit med lika stark deputation. Jag wille wäl wänta med mitt brefs förseglande til i eftermiddag, men törs ej lita uppå, hvad tider det då kan blifwa för mig i denna riksdagsbrådskan. Imedlertid har jag den äran, at med all wänskap och beständig högaktning framlefwä — — — hörsammeste trogne tienare

Stockholm, den 14. Oct. 1766.

Daniel Tilas.

In margine: Någre hafwa welat hafwa text til riksdagspredikan ur Hoseæ 6 v. 9.

3. Högvyrdige Herr Doctor och Biskop samt Academie Procanceller!

Jag är rätt glad at jag fådt mig et litet ärende at skrifwa om: ty annars wet jag ej hwarmed jag skolat börja eller sluta i dessa tysta och stilla samt lugnesamma tider. Men ärendet är: Jag har en pupill -och cousinesdotter, fröken *Ulrica Charlotta De la Wall*, dotter af lieutenant Claes De la Wall och Hedwig Elfving, hwars födelse-datum jag har nödigt at weta. Besynnerligt at jag fådt accurat förteckning på alla des många syskon, men just denna flickan manquerar mig. Gisningswis säger hon sielf, at det är år 1745 som hon är född, och hon menar sig wara född i Pargas sokn. Herr professor Hassel har för denna flickan burit mycken omwårdnad, och lærer kunna gifwa födelseorten säkrast wid handen, och bör han nu fågnas med det, at hade hon stält sig så beskiedeliga i hans

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

hus, som nu, så hade hon än varit i Finland. Dock har en sträng och jemn tillsyn af hennes moster måst iackttagas.

Imedertid anhåller jag hörsammast at igenom Herr Doctoren och Biskopens gunstiga anstalt få en liten note på hennes ålder, om det är i Pargas sokns kyrckibok som hon är barnskrifwen.

Iag har i detta år varit en widlyftig fogel. Man säger i allmänt ordstäfwe: flygande kråka får något, en sittande intet. Men det har ej drabbat in för mig; ty hela den widlyftiga touren med Cronprintzen wille ej serdeles rikta mine samlingar, emedan all min attention och stundeliga omtancka måste sacrificeras til Printzens tjenst. Det war dock en stor winst i sig sielf och långt öfwer mine småsamlingars värde, at se en ung herre så extraordinairt attentive uti ämnen, som icke äro för alla serdeles amusante, så som med grufwors beseende och bergsmannarörelsens betraktande. Iag har häpnat öfwer lätta begrep, och förundrat mig öfwer des minne. Jag har många gånger blifwit i ömaste måtton rörd öfwer menighetens glädie och fågnadsbetygelser emot des familiarité, och jag kan ej beskrifwa hans attention at bemöta alla lika, med yttersta huldhet och milda upförande. Kort sagt: jag ser i vår dyra Cronprintz en stor och wis regent en gång upstiga på Swea thron. Gud unne honom så wist ålder och en långwarig hälsosam lefnad.

Mine öfrige färder hafwa ej heller varit serdeles ricktande, sedan ingen tid blifwit öfrig för mig til husvisitationer. Det enda jag kunnat skrapa ihop, har varit i några jerngrufwor, at samla någre jernmalmsstuffer. Den ena så lika med den andra som två bär.

Men så lofwar jag, at våre bokpressar som ideligen amusera sig med ströpiecer, hafwa sysselsatt min topographiska samling; ty knapt någon wecka, at ej någon piece utkommer, som icke gifwer et historiskt ämne, och som icke har någon suite med min samling.

Af små piecer kommer jag ihug, huru bergscollegium ligger i felt mot en mäktig rådsherre r.r. Funck. Han har funnit godt at atta qvera collegium och illa mäla af det inför Konung, regering och hela nationen. Men collegium har trodt sig skyldigt at förswara sin ära. Nu kokar han på något nytt emot collegium, och som wiskleken går, wil han hafwa en commission öfwer collegium. Iust det hafwa wi ock begiärt, och wil ej han, så begiär collegium det; som det ock är färdigt, at heldre nedlägga sitt embete, än på så oskyldigt och oförtient sätt blifwa angrepet.

Det är dock en underlig princip, at embetsmän i fläng skola handteras såsom woro de luttet bedragare och otrogne tienare. — — hörsammeste tienare

Stockholm, den 20. Nov. 1768.

Daniel Tilas.

In margine: Jag beder om förlåtelse, at jag med innelyckte besvärar.

4. Högyrdige Herr Doctor och Biskop, samt Procanceller!

Gunstiga skrifwelsen och benägen i hugkomst samt tidningen om Herr Biskopens goda hälsa och wälmåga, hafwa warit för mig begge två rätt fägnessamma. Allmachten bibehålle det senare i långliga tider, så har jag at hoppas at blifwa conserverad wid det förra och Herr Biskopens wärda wänskap.

Om secreter Gahm öfwerskickat något dugeligt, så är det mig öfwermåttan kiärt. När jag i sommars slapp ifrån Drottningholm och begynte at se på mine egne saker och samlingar, fant jag allting i samma systematiska ordning, som sal. Molkman och jemwäl öfwerstl:t Gyllengrip i sin tid haft uti sine collectioner. Jag har alt sedan 1763 icke fådt tid at revidera något. Ty tog jag mig til en generalrevision, öfwergaf hela werlden, upwackningar, visiter, comedier och redouter, och har altsedan endast occuperat mig med at sättia mine saker i ordning, för at kunna fullborda alle mine restantier så i collectioner som annat, det jag anser såsom skulder och giäldposter, hwilcka jag anser mig skyldig at betala til min lefnad och reputation, på det jag en gång efter min död ej må anses för den, som börjat mycket och slutat litet. Min correspondence med wärde herrar och gynnare, så på denna som finska sidan, har derigenom lidit någon tids afbrott; men jag wäntar framdeles at sedan i så mycket bättre ordning kunna soutenera mine skyldigheter. Mycket har jag på denna tiden avancerat med mine giöromål, men jag ser mig ock hafwa företagit mig mera, än jag så hastigt kan fullborda.

Min gunstige Herr Doctor och Biskop, huru skola wi få de finska antiqviteterne conserverade från förgängelsen, monumenter och

epitaphier afritade. Kunde ritmästaren ej förmås, at rita af et stycke om sänder, och något efterhand styckewis beskrifwas. Om allenast en piece om året hade begynt afskrifwas och afritas sedan förra freden, så hade nu et wackert antal warit färdigt. Men ritmästaren måste derwid ställa sig Peringschölds Monumenta uplandica, Dahlbergs werck och sådane til eftersyn. Wi gräfwa i mörckret efter gl:a antiqviteter som aldrig mera kunna utredas, men monumenter, som ännu i vår tid äro någorlunda helbregda, förgäta wi aldeles, på det wåre efterkommande efter oss skola få gräfwa likadant i mörckret dem, som wi giöra efter det, som warit för wåre tider. War gunstig och tänck derpå. — — — hörsammeste tienare

Stockholm, den 5. Octobr. 1770.

Daniel Tilas.

In margine: Wid tilfälle supplicerar om dissertationen under prof. Planman: *Expositio observationum transitus Veneris per solem, Cajaneburgi a:o 1769 d. 3. Junii factarum.* Resp. Carol G. Widqvist. I Lärde Tidningarne står årtalet 1679.

Henrik Tocklinilta. — Från Henrik Tocklin.

Högwördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.
Höggunstigste Herre.

Lähettää tietoja piispan esi-isistä: — Lämna upplysningar om biskopens förfäder:

Epitaphium öfwer forna pastoren Brygger, hwilken af os hålles före hafwa warit H. Herr Biskopens och Procancellerens fadersfaders farfader, är i det nogaste afskrifwit såsom det nu för tiden finnes i vår kyrka, utan at en gång orthographiska fel, som wid renoverandet torde hafwa smygt sig in, blifwit rättade. Originalen är skrifwit på papper, och finnes ännu quar i slarfwor, men renovationen är giord på pergament, och tyckes i skriftsättet röja pastor Neocleanders hand, om hwilkens förbindelse med släkten jag nu mer icke ens kan twifla. Det är skada, at ock denna pergamentsskriften allaredan så föråldrats, at man ei utan swårighet kan

få rätt på åtskilliga ord såsom jag uti widsatte anmärkningar funnit mig föranlåten at närmare wisa.

Luopuu aikomuksestaan hakea Lokalahden kappalaisenvirkaa, koska hänen taloudelliset etunsa eivät sen kautta paranisi. — Avstår från att söka kapellans-tjänsten i Lokalaks, emedan den icke vore fördelaktig i ekonomiskt hänseende.

Högwördigste Herr Doctorens, Biskopens och Procancellerens allerödmiukaste tienare

Raumo, d. 11. April 1763.

Henric Tocklin.

Niilo Tolpolta. — Från Nicolaus Tolpo.

Högwördige och Widtberömda H:r Doctor och S. Theologiae Professor. Höggunstige Herre och Gynnare.

Kiittää 24. XII. 1755 p:tystä kirjeestä ja hänelle osotetusta suosiosta. — Tackar för brevet av den 24. XII. 1755 och för honom bevisad ynnest.

At med våra priwata rikzdagz desiderier ännu eij kommit til något slut, lærer ingen kunna undra öfwer, helst när man har sig bekant, at the hela riket mäst rörande angelägenheter, som först böra afgöras, ännu sysselsatt riksens höglofl:a ständer; emedlertjd twiflar ingen deruppå, at Högwördige H:r Doctorn och Professorn, som en wärdig och rettsint rikzdagzman, icke hafft all möda och sorgfällighet wid våra angelägenheters bedrifwande ospard. Min innerliga önskan är, at den Högste wärdes styrcka Högwördige H:r Doctorns och Professorns kraffter, sitt heliga namn til ära och oss allom til hugnad.

Wäderleken har härstädes warit ganska ostadig i denna winter. Åkrarna hafwa alt sedan långt för Iuhl stått helt bara, och nu hafwa de starcke stormar och den regnachtiga wäderleken, som i denna och nästförledne wecka warat, ochså förtärt all den isgata, som på wägarne ännu warit öfrig, så ock föret är ganska beswärligit och isarne opålitelige, natten emellan d. 7. och 8. hujus hördes ett starkt dunder, och på slutet som ett starkt styckskätt, så at husen derwid darrade, i synnerhet i Kjuhlö s:n och Kanganpä by. Herren af nåde afwände all skada och fara! Underligt är, at icke allenast på ett, utan och flere ställen korpar höras skrija om nätterna, som eljest plägar wara owanligt. Til d. 21. i denna månad är prester-

skapet ifrån detta contract sammankallat till biskopzwal i Åbo, tillika med dom-, Wirmå, Wehmå och Uschela probsterijer. Ehuru obeqwämt wägalaget ochså är, har jag warit sinnad at resa in, om wår Herre förläner mig hälsa och krafter, och hoppas at mina herrar medbröder lära alla stadna i en önskan med mig, at få uthi Högwördige H:r Doctorn och Professorn, såsom en wår försambl:s pelare, ståndetz hedersman och reipublicæ literariæ decus, wörda wår tilkommande Biskop och Förman! — — — Högwördige och Wittberömde H:r Doctorns och S. Theologiæ Professorens ödmjukaste tienare

Cumå pgd, d. 12. Ian. 1756.

Nicolaus Tolpo.

Uno von Troililta. — Från Uno von Troil.

1. Högwördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala Academiæ Procancellaire.

Kiittää arkkipiispan kutsusta saapua 6. VI. 1779 Upsalaan tohtorinpromotioon: aikoo noudattaa kutsua. — Tackar för ärkebiskopens inbjudan att komma till promotionen i Uppsala den 6. VI. 1779; ämnar antaga inbjudan.

Til oeconomus önska vi alla at få herr professor Hydrén, och skrifwer jag äfwen i dag därom til honom.

Jag hade ansedt för en ära och lycka om Herr Ärkebiskopen haft tilfälle at mig i kyrkoherdeämbetet introducera, men som Herr Ärkebiskopens svaga hälsa nekar mig den hedren, så wore jag nöjdast at därmed til sommaren el:r hösten uppskjötes; — — — Emedlertid hänskjuter jag denna sak aldeles til Herr Ärkebiskopens egit godtfinnande, och är aldeles nögd at Herr Biskop Celsius vid detta tilfälle företräder Herr Ärkebiskopens vices, — — — Om kyrkoherden Eneroths introduction skall jag efter befallning bestyra. — — — Ödmjukaste tienare

St., d. 15. Martii 1779.

Uno von Troil.

2.—3. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala
Academie Procanceller.

Suostuuko arkkipiispa asettamaan saksal. seurakunnan kirkkoherran hänen virkaansa vai onko kirjeenkirjoittajan se tehtävä? Seuraavassa, 4. X. 1779 p:tyssä kirjeessään v. Troil ilmoittaa tämän tehtävän suorittaneensa. — Frågar om ärkebiskopen skall introducera kyrkoherden i tyska församlingen i dennes ämbete eller om brevskrivaren själv skall ombestyra saken. I det följande brevet, dat. den 4. X. 1779, meddelar v. Troil att han utfört detta uppdrag.

Ödmjukaste tjenare

St., d. 6. Sept. 1779.

Uno von Troil.

4. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala
Academiae Procanceller.

Magister Björklund som för någon tid sedan hade den olyckan at uti pastoralexamen i Upsala domcapitlet blifwa improberad, har nu någon tid bortåt sökt at vinna flera kunskaper och har af hans excellencé gref Fredrich Sparre blifvit hos mig recommenderad at här få i Stockholm undergå pastoralexamen; men som jag tyckt mig finna betänckligt at därtil samtycka då han hör til ärkestiftet, — — — så har jag rådt honom at å nyo anmäla sig i Upsala, då jag hoppas han præsterar bättre examen — — —. Ödmjukaste tjenare

St., d. 9. Jan. 1781.

Uno von Troil.

5. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala
Academiae Procanceller.

Kiittää arkkipiispan hänelle Upsalassa osottamasta suosiosta. — Tackar ärkebiskopen för den ynnest, varmed denne hedrat honom i Uppsala.

Ödmjukaste tjenare

St., d. 3. Martii 1781.

Uno von Troil.

6. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala Academiae Procancellair.

Som Magister Samuel Ekeroth af Lindköpings stift hos mig anhållit at på den kallelse til huspræst honom af præsidenten herr grefve Düben blifuit lämnad, få uti Upsala blifua examinerad och prästvigd, så är härmed — — — min ödmjuke begäran, det täcktes Högvördigste Herr Doctorn och Ärkebiskopen låta honom, magister Ekeroth efter vederbörlig föregången examen til det heliga predikoämbetet inviga. — — — Ödmjukaste tjenare

St., d. 14. Maji 1781.

Uno von Troil.

P. S. Nästa Söndag skola candidater föreslås til Storkyrkan. Vederbörande tyckes redan vara operative at förena bägge præsidierne. Församlingen går just inte godvilligt däruti in, men förmodeligen går väl kärran fast hon knarrar, och efter det gamla ordspråket: måste viggen in dit klubban drifuer.

7. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala Academiae Procancellor.

Tukholman konsist. amanuessi (nimeä ei mainita), pyytää tulla jouluun mennessä papiksivihityksi. — Amanuensen vid konsistoriet i Stockholm (namnet uppgives icke) begär att få prästvigas till julen.

Rygtet torde hafua kommit til Herr Ärkebiskopen angående några svärmare här i Stockholm. Hvad slut med dem vil taga visar framtiden. Jag har gjordt, hvad jag trodt mig böra gjöra och får jag munteligen äran framdeles berätta sammanhanget. Emedlertid täckes Herr Ärkebiskopen icke omnämna at jag skrifuit något härom. Med wördnad — — — ödmjukaste tjenare

St., d. 3. Dec. 1781.

Uno von Troil.

8. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop.

Kun ei tiedä, mitä konsistorion jäsenet ajattelevat, on epätietoinen, voiko kirjastonhoitaja Duværus tulla nimitetyksi lehtorinvirkaan Linköpingissä. —

Då han ingenting vet om konsistorieledamöternas åsikt, är det osäkert, om bibliotekarien Duværus kommer att bli utnämnd till lektoratet i Linköping.

Ödmjukaste tjenare

St., d. 3. Jan. 1782.

Uno von Troil.

9. Högvördigste Herr Doctor och Ärkebiskop samt Upsala
Academiæ Procancellair.

Suosittelee Tukholman konsistorin notaaria Insulinia tämän hakiessa Bron kirkkoherranvirkaa. — Rekommenderar notarien i Stockholms konsistorium Insulin till den sökta kyrkoherdetjänsten i Bro pastorat.

Ödmjukaste tjenare

St., d. 25. Apr. 1782.

Uno von Troil.

Samuel Troiliukselta. — Från Samuel Troilius.

1. Högwördige H:r Doctor, Biskop och Procanceller,
min högtärade K. Broder.

Toivottaa onnea piispanvirkaan. — Lyckönskar till biskopsämbetet.

Hörsammaste tjenare

Vesterås, d. 8. Marti 1757.

Sam. Troilius.

2. Högwördige H:r Doctor, Biskop och Procancellare,
min högtärade k. Bror.

Kiittää onnentoivotuksesta arkkipiispanvirkaan. — Tackar för lyckönsknin-garna till ärkebiskopsämbetet.

Högwördige H:r Doctorens, Biskopens och Procancellerens, min högtärade H. Broders trognaste tjenare

Vesterås, d. 12. Dec. 1758.

Sam. Troilius.

3. Högwördige H:r Doctor, Biskop och Procancellaire,
min högtärade k. Broder.

Suosittelee jotakin everstiluutn. Rosénin asiaa, josta ei sen tarkemmin mainita.
— Förordar en överstelöjtnant Rosén rörande angelägenhet, varom intet närmare nämnes.

Hörsammaste trognaste tjen.

Stockholm, d. 17. XII. 1759.

Sam. Troilius.

4. Högwördige H:r Doctor, Biskop och Procancellarie,
min högtärade k. Broder.

Kiittää 29. VIII. 1760 p:tystä kirjeestä. — Tackar för brevet av den 29. VIII. 1760.

Wäl är det, at min H. Bror får prof. Gadolin och kyrkoherden Laihiander med sig, men at Ålands kyrkoherdar kallat titulaire herr hofpredikanten Grunnerus och äfwen Lappska pastoraterne sin enskilte fullmäktig är något besynnerligt, såsom och ifrån Skåne höres den oordentelighet, at röster blifwit transporterade ifrån den ena på den andra ad exclusionem tertii. Ju mindre sådant . . .¹ at twista om, ju bättre, och Gud wet, quo . . .¹ de komma, som på sådant sätt wilja konstla . . .¹, ge sig åstad.

Jag är nu i . . .¹, sedan slutet af Julii . . .¹ här i Upsala in promotionis occupationibus och det ena . . .¹ expedit. det andra, inom riksdagsfärden kommer. Gud låte os der med glädje och . . .¹ wistas, och rebus bene . . .¹ ctis sedan skiljas åt. Med oförändrad fullkomlig wänskap — — — hörsamste, trognaste tjenare

Upsala, d. 10. Sept. 1760.

Sam. Troilius.

¹ Epäselvää. Sam. Troiliuksen käsiala on yleensäkin vaikeasti luettavaa. — Otydligt. Sam. Troilius' handstil är överhuvudtaget svårläst.

5. Högwördige H. Doctor, Biskop och Procancellaire,
min Högtärade Broder.

Wid hemkomsten ifrån Westerås, dit jag följde Götheborgs biskopen til wägs, hade jag den fågnaden at emottaga min k. Brors högtärade bref, hwarföre, som för alt både långwarigt och kärt riksdags- . . .¹ thenna gången jag af hjertat tackar; önskande mig äfwen . . .¹ warande i tilfälle, at kunna wisa, hwad värde jag sätter på min k. Brors wänskap, både in publicis et privatis.

Den stora förändring, som skjedt på östra sidan, sedan wi skildes åt, har gifwit oss . . .¹ mycken upmärksamhet. Den framledne kejsar Pehr är och blir imedlertid en warningsspegel för oförsiktiga regenter, regeringen må wara i en eller fleras händer . . .¹ få se in expliche, . . .¹ en af edra riksdagswänner hade herren fådt lefwa . . .¹ torde wi, innan wi förmodat, kommit tilsamman igen, och den sidsta willan då blifwit wärre än den första. Homo proponit, Deus disponit och hoppas wi nu få wara i vårt lugn så länge, sådant som det är, under brist på alt snart, hwad wi behöfwa. J Westerås roade jag mig hela 8 dagarne; men fick til slut mycken oro af min redelige cousin dr. . . .¹ oförmodade skilsmässa från oss, han dog d. 3. Febr., mesenterde . . .¹ på 12:te dygnet. Sorges och saknas af alla och mest af mig; ty han war mig kär och pålitelig. Ware hans äminnelse uti welsignelse!

Förekommer något e re nostri et vestri ordinis, skal jag låta wetat. Nu i förstone hinner wi icke mera, än sysla med våra stifts saker, och aldra förstone jag finner, at dhen longa riksdagen . . .¹ et dubbelt bekymmer, när wi kom hem. Christendoms kundskapen och barnaunderwisningen de lägga makt uppå och der är mycken brist uti, äfwen här i archiestiftet, hwarest inga församlingar äga poedagogier, icke alla dertil dugeliga klockare. I Westerås stift står brist til i den delen och äfwen i det öfriga, så at Benzelstierna ej behöfwer mer än hållat wid makt den ordning, som alt går. Han reser nu up til Harby, at om . . .¹ och begrafwa pr. . . .¹, den så ock för sin del mycket saknar. Näst myckn hälsning är med fullkomligaste wänskap . . .¹ trogne och hörsamste tjenare

Upsala, d. 31. Aug. 1762.

Sam. Troilius.

¹ Epüselvää. — Otydligt.

in, inder best p. all funder, fad in liffen.
 I vetheris vord of my fela D. thege re: om p. l.
 he fide myfel, was at his gader, laus D. 400
 li oppromed. H. d. n. p. f. i. n. e. l. H. p. d. y. d.
 2 febr. mercatorica makya p. 12^a v. g. n. d.
 f. p. r. e. s. p. e. l. u. d. of u. l. e. n. m. u. l. t. a. d. y. i. t. t. e.
 was my hie in y. d. t. a. l. e. u. r. e. f. u. d. i. m. d. o. n. e. l.
 i. t. i. n. d. e. p. y. u. l. p. o.

I. v. e. r. e. n. e. u. i. d. e. r. e. n. o. s. s. t. e. n. d. o. r. e. l. l. e. n. o. r. e. l. l. e. n.
 f. l. a. t. o. f. l. e. t. e. r. i. t. u. t. U. i. n. i. f. i. c. i. p. i. a. s. f. r. o. m. a. m. i. l. l. e.
 u. a. r. e. n. i. n. f. e. r. e. p. i. l. l. e. n. m. a. d. u. d. e. n. d. e. t. h. e. l. l. e. t. t. e. r.
 l. e. t. u. s. l. e. t. e. r. f. i. n. o. f. f. l. a. n. o. s. u. t. i. t. e. l. y. e. g. a. t. t. e. r.
 e. r. y. e. n. i. t. u. t. d. i. b. b. e. l. l. d. e. l. y. o. r. e. n. e. r. u. s. i. n. l. e. n.
 J. a. n. e. f. p. a. n. d. o. u. t. d. i. n. d. f. t. e. y. e. n. u. s. b. r. o. m. e. d. e. r. e. v. i. f. i. c. i.
 u. s. l. y. e. n. e. l. l. d. y. e. n. u. s. u. t. i. n. d. e. m. y. e. l. e. n. b. i. d. e. t. t. e.
 f. r. o. m. f. e. i. C. u. i. d. i. t. h. e. l. l. e. t. t. e. r. f. r. o. m. i. n. y. e. f. u. l. t. e. m. e. g. e.
 u. n. y. e. p. r. o. d. y. o. g. e. n. i. d. e. l. l. e. n. e. t. h. e. u. y. e. g. e. n. d. e. l. l. e. n. e.
 I. v. e. t. e. r. e. n. d. e. l. l. e. t. f. i. n. b. e. s. t. h. i. i. n. d. e. l. y. e. g. e. n. i. t. e.
 U. t. i. f. r. o. m. U. t. i. f. r. o. m. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e. r.
 U. t. f. o. l. l. e. t. u. i. d. e. l. l. e. t. i. n. v. e. n. u. d. i. n. g. l. e. n. u. l. l. g. e. n.
 H. p. e. r. e. n. u. s. u. t. i. n. d. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.
 H. p. e. r. e. n. u. s. u. t. i. n. d. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.
 U. t. i. f. r. o. m. U. t. i. f. r. o. m. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.
 U. t. i. f. r. o. m. U. t. i. f. r. o. m. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.
 U. t. i. f. r. o. m. U. t. i. f. r. o. m. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.
 U. t. i. f. r. o. m. U. t. i. f. r. o. m. e. l. l. e. t. t. e. r. e. n. i. n. l. e. t. t. e. r. e. n. e.

H. p. e. r. e. n. u. s.
 1762 Aug. 1762

Jeremias Walleen

**Jeremias Walleenilta, (sittemm. Wallénilta). —
Från Jeremias Walleen (sedermera Wallén).**

1. Högtährade Käre Herr Broder.

Jag tackar hierteliga för then mödan och ömheten min käre herr Broder haft at underrätta min Fritz om the grunder, som höre till then dyre Nattwardens wärdiga begående. Gud gifwe han wille med alfware föhre sig noga til sinnes samt uti ett oombyteligt minne behålla, at man i tanckar, ord och gierningar bör wara och wandra andeliga och uprichtigt för Gud och menniskior, samt dageligen giöra sig af Guds h. ord alt närmare underrättad om the delar, som fordras och höra til våra skyldigheter emot Gud och nästa, jämwäl och stå noga på sin skildtwacht, at then gamla ormen, naturen, som altid apar efter nåden och thes werck, när man will blifwa from, eij må förwilla honom i then noga undersökningen, som wid wår dageliga liquidation skie bör, ang. våre giärningars beskaffenhet, om thet goda, som man åstadkomma kan, må wara af ett moraliserad sinne och hiertta eller af nådenes drift och werckan.

Herr advocatfiscalen Paqualin fant för godt, när jag honom i wintras berättade, at thes sohn finge föhra sin kost til min herr Broder, och sedan til 1/3 dehl participera i thet, som dageliga til tafelen fordras, at så skie må, therwid bör och thermed förblifwa: cammaren må han hos snickaren Sandberg behålla, emedan jag thet lofwat, så wida han, Paqualin, är en stilla ungdom. Gör nu min käre Bror edert bästa med honom, och hafw på mina piltar ett wakande öga så at the aldrig måge få tidrum til spehl och thylike frivole nöijen. Bed h:r Arrenius aldrig lämna min Samuel Christian med någon ungdom, utan må han tage honom med sig både i kyrcka och på promenader samt för öfrigt syslosätta honom så, at han altid må hafwa syslor och excercicer som tiena honom til nytta. At skrifwa wäl måtte the tillhållas. Min Fritz skrifwer alt för wårdslöst. Fråga honom hwart han giort af sine hwite penningar? Han bör och på ett promemoria med nästa poste gifwa mig wid handen hwad matwahror Lisa til hushållet samt huru mycket nopkin och lärft hon behöfwer? Äfwenså bör han på ett annat promemoria tekna alt hwad han och hans broder hafwa af nöden. Räkna måtte the samt. wähl lära samt mathesin grundeliga. Håller

Fritz i med grekiskan? Min kära Greta och dotter hälsa hörsamst och hiertel. min käre Bror, syster, barnen och h:r Arrenius. Jag hafwer then ähtran at wara min högtehrade käre herr Broders hör-samste tjenare

Stockholm, d. 21. April 1742.

J. Walleen.

Apostille. H:r professor Wellin hafwer rest til Paris såsom expres, såsom han och i then qualite hijt kom. Jag förstår mig ej på folck, han favoriserade franska wäsendet mycket i tahl.

Nu är h. capit. Graman och h. lieut. Snolski ifrån Åbo komne. Man har wäntat med Graman ultimat ang. freden, hwarå successions-quaestion lærer berott i anseende til tiden at then afgiöra, men jag tror, at ännu såsom förr roullerar ultimatsquaestion på anstånd. Gud styre til thet bästa, och at machten genom upskof ej må blifwa oss för dryg! H:r plenipotentarien von Nolken anlände hijt i förgårs om aftonen; men som än intet spörjes något om fridens återställande så fordernsamt, som man sig thermed smikrat, jag menar, at om sådant vore färdigt til wist hopp, skulle therom nog glädjediscourser höras; så hafwer jag giort i mina ideer then förre tankan. Gud styre alt til thet bästa! thet önskar jag än en gång och städse af hierttat.

Finska samhället hafwer hos högl. deputation öfwer finnarnes ansökningar och beswär anhållit om vederhörig underd. förestäl-ning hos Konungen och ständer, att tilståndiga utvägar och mått tagas kunde så, at finnarne, som ifrån egendom och embeten skilde äro, måge wara i sinom tid säkra om sine egendoms och tiensterns fria tilträde och possession. Min käre Bror behagar til mig skicka förteckning på sine fastigheter i Åbo och å landet med förteckning hwad både stadz- och landegendomen åhrligen af sig kasta kan; sådanne förteckningar äro dehls andre, dehls böra til högwälbem:te deputation ingifwas.

2. Edle och Höglärde Herr Magister och Adjunctus professor. Högtährade käre Broder.

Dels hafwer min och min kära hustrus siukdom, dels the jagters, som löpa emellan Upsala och Stockholm, otjenlighet så mycket

mera hindrat mina käre söners samt Abraham Rautells bortskickning, som then jagten, med hwilcken min käre Broder reste, än intet kommit hijt och jag ingen underrättelse fåt ifrån Upsala om min käre Broder tijt ankommit eller ej. Nu skickar jag them fort, i Herrans namn! landvägen; beder altså hörsamst min käre Broder täcktes taga them under trogen information och direction. Som min yngre sohn, Samuel Christian, lärer behöfwa särskilt information i latin, hwarmed min käre Bror icke lärer hinna, så beder jag, i then händelsen, at för honom betingas en skickelig informator, thenther och kunde se efter hans förhållande, hålla honom i tygel och ordning under min käre Brors inseende samt handleda honom til Gudz fruchtan, snygghet och ordentlighet.

Mathesin recommenderar jag til alle tre piltarnes sorgfälliga studium, och at the grundel. måge lära räkna, hwartil min käre Broder täktes utse wisse timmar och tinga med någon contoirkrifware, att han för wiss betalning lärer them ej allenast arithmetiquen utan och landsbokhållerij samt textning. The öfrige studierne täktes min käre Broder lämpa efter piltarnes böijelse och begrep; ther jemte anmanandes them til tilständig ödmjukhet och höflighet mot hwar man och at moralen må befrämja them til kalsinnighet i tahl, discourser och controverser jämwäl när the tro sig wara öfwertygade at hafwa rätt.

War så god och se efter, at the få i sine rum sängrum, bord och stohlar, såsom wärdinnan lofwade och öfligt är i Upsala. H:r borgmästaren Stare eller h. professor Grönwall torde weta utwäg, at mine gossar finge til sitt hushåld en miölkande koo och höö för penningar; penningar warder then ene el. then andre ther til gifwandes, som skall blifwa ersatt i räkningen ang. strömmings uphandling, then jag för h. professor Grönwall giort, eller och will jag på första advis, per banco öfwerskicka them til min käre Broder.

Hos h. Rimbeau täktes min käre Bror recommendera mine studerande och tinga för Abraham Rautell hos honom flitig information uti fransöske språket. Mine söner äga god början theruti, så at the kunna af umgänge om helgedagarne hos h. Rimbeau och hans elèves underhålla språket i synnerhet om them procureres tilfälle til at få wid ledige stunder läsa fransöska auctores eller piecer.

Min käre Broder torde wid piltarnes ankomst låta them höfsas wäl och presentera them sedan wid läglig stund hos h:r baron och landzhöfdingen och hans hus, om thet så skie kan. Min kära hustru och h. secreter. Rautell hälsa tusendefalt; min hörsamma hälsning til min kära syster. — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 8. Octobris 1742.

J. Walleen.

P. S. Min hörsamma hälsning til h. rector magnificus, h:r professor Grönwall samt h:r doctor Lenæus.

3. Min högtährade käre Herr Broder.

Kiittää kirjeestä sekä lastensa huolenpidosta. Siht. Rautell kiittää samoin poikansa puolesta. — Tackar för brevet och all omsorg om hans barn. Sekr. Rautell tackar samtidigt å sin sons vägnar.

H:r secreteraren Rautell beder och, at min käre Broder tåktes hafwa then mödan at fordra af h. Abraham Rautell räkning för the penningar, som han af sin fader enskilt fåt, samt antyda honom, at alltid förrän han något kiöper, gifwa min käre Broder wid handen hwad han tarfwar, men eij något handla om icke min käre Broder thertil sitt bifall gifwer. Räkningar behagar min käre Broder sedan skicka til h:r secreter. Rautell.

War så gunstig och låt mig weta, hwad som fordras til piltarnes inskrifning wid Kongl. academien i Upsala. Anmähl min högachtning och hiertteliga hälsning hos h:r professor Grönwall, otacksam skall jag intet finnas för h:r professorens myckna godhet och faderliga sorgfällighet om thenne wår ungdoms förkofring. I thessa bistra tider är en sådan ömsinnighet sällsynt. H:r professoren skall skickat till mine barn 1 tunna rågmöhl och lijka fult lefwererat 90 d. kp:mt för 3 tunnor strömming som jag til honom skickat. Låt mig weta hwad samma möhl kostar. Nytt är här, at h. Henric Rungen efter någre dagars siukdom aflidit; men thet är större och eftersinneligare nytt, at sedan ridderskapet och adelen för 3 weckor sedan, genom pluralite af 369 röster emot 119, faststält, thet secrete utskottet bör inkomma med underrättelse om grunderne till fridens förhandling, i krig etc. etc. etc. har h:r baron Henr. Wrede genom ett memorial förestält om icke 1 § i regeringzformen må

så förklaras, at then, som blefwe til successor til riket utsett, bör wara född och upfödd i lutherska religion. Par pleni dagar gingo thermed förbij. Prästeståndet fant rådligast, at med förklaring af något i regeringzformen må tils vidare uppskiutas, men the andra 3 stånden bijfölo h. baron Wredes proposition, och i förl. Lögerdags gick en deputation från bondeståndet, i anledning af en bondes memorial, till borgareståndet, som förklarade Hans Durchl. Fursten från Hollstein för successor; i anledning hwaraf borgareståndet skickade en deputation med bondeståndets til ridderskapet och adelen, men som the andra woro åtskilde skall thet ährendet ofelbart i morgon in plenis företagas. Styre Gud så går alt wähl! Gud gifwe riksens högl. ständer then nåden, at mäta alla sina steg efter faststälde lagarne! Med nästa poste hafwer min käre Fritz at wäntta bref af mig, om Gud will. — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 26. Octob. 1742.

Jer. Walleen.

4. Min Högtährade käre Broder.

I största hast hafwer jag then ähran at berättä, thet successions-saken, sedan mitt senaste, är afgjort. Gud gifwe at quæstio quomodo therwid må finna så lycklig utgång, som quæstio an haft snäll gång upföre. Secrete utskottet är med dubbla ledamöter förstärckt wordet at öfwerläggä om quæstio quomodo. Kongl. Höghets titel är blefwen wår nådige successor tillägnad conditionaliter. — — — Nu har jag eij heller obemäldt lämna bordt, at man torde få tilstånd til en parentation för wår gamle afledne canceller hans excellence gr. Creutz på riddarhuset först i December; altså synes sådant werkställas böra på fransk vers; om Bror will then förrätta, så skall wij sörja för en discretion af 300 d. kp:mt. Jag sänder til then ändan härhos någon ark papper, beder at få them med nästa poste tilbakas. War så god och laga så at min Samuel har trägne syslor. Om mögeligt är såge jag gerna, at min Fritz finge lära något i grækiskan; min hörsamma hälsning til fru syster. — — — hörsamste tienare

Stockholm, d. 1. Nov. 1742.

J. Walleen.

P. S. Om en parentation kunde wid Kongl. academien i Upsala blifwe hällen på latinsk vers, wore wäl.

5. Min högtährade käre herr Broder.

Tusende tack för omsorgen at min Samuel Christian fåt en informator särskilt för sig; jag betalar gerna hans beswär allenast han tijdt och ofta ser efter pilten så, at then ynglingen, som hafwer både minne och omdöme fåt til skänks af then gode Guden genom naturen, må icke få ett ögnblicks ledighet til barnslige och löse ideers samling, som nog, ty wärr. concentrerat sig i hans iholiga barnahierna. Jag hafwer gifwit honom lof at få begynna fächta med bror Rautell och min Fritz, underställandes doch sådant min käre herr Broders omdöme.

Min mening är then, at om min Samuel Christian ej finge lof at fächta med, torde han likafult leka med sine ideer the timar, han wet sin bror fächta med blotta quarter och wanskaplige tierser. Altså torde bäst wara, at han må få lof til at fächta med, och formera sig rediga ideer, om slike brodderiesaker.

Doch lærer min käre Bror tillåta honom sådant såsom en utdelning af præmiers; emedan jag lämnat mine gossars tilkommande lyckas bygnad på min käre H:r Broders grundwalens anläggning, otacksam skall min käre Bror aldrig finna mig. Inter amicos sub rosa: torde sidsta ståndet i går slutit, at södra grannens cronprints skall blifwa successor. När sielfswäld får frijtygel, galler thylik drift mehr än allt i många åhr contraire anlagde wishets slut. Thet sidsta hafwer prostituerat riket hwad succession angår, och altså är sådan wishet i agonie; thet senare, eller närwarande brytningar, lära gälla mera, om alt hwad som drifwes, hamnar til skick af etc. etc. etc. Styre Gud så går alt wähl. Hälsa med min högachtning syster; min Greta hälsar tusendefalt. — — — hörsamste tienare

Stockh., d. 24. Febr. 1743.

J. Walleen.

6. Högtährade käre Broder.

Jag hafwer här en wän, neml. h:r advocatfiscalen wid Kongl. amiralitetet, Paqualin, thenther äger en sohn, som hafwer stor hog at studera. Jag wet intet om han är så qwik, som sägas will; ty hans anletes bygnad utmärcker något tardiff, men thet wet jag, at

han älskar läsekonsten. Och som hans fader hafwer anmodat mig, at recommendera honom, — — — så beder jag hörsamst, min käre H:r Broder tänktes taga honom under synnerliga flitig manuduction, — — —; men som min käre Bror torde kunna taga honom emot och hans kost, samt föhra en tredje part, hwad färskt och annat i min käre Brors matlag utgår, h:r Paquadin til räkning emot prompt betalning, så wänttar jag therom benägit swar nu i förstone, — — —.

H:r Rydelius och Sahlstedt, cancellister i Kongl. cancelliet, äro genom högl. secrete utskottet i arrest mante: the skola gifwit sine tanckar om succession, onyttan för riket, hwad danske och Eutinske provitzerne angår, men förmohn princen af Birkenfelt til faveur åth 2 dahlkarlar, som skulle til Dahlarne. Om flere anstötelige skrifter funnits hos the arresterade . . .¹ gömmor, wisar tiden. — — — hörsamste tienare

Stockh., d. 3. Martii 1743.

J. Walleen.

Apostille. Jag hafwer icke fåt bref af mine gossar; huru står thet til?

7. Min Högtährade Käre Herr Broder.

Herra Paqualin tuo poikansa Upsalaan Mennanderin huolenpitoon. — Herr Paqualin hämtar sin son till Uppsala att bli under Mennanders vård.

War så god, min käre Herr Broder, och arbeta alfwarlige med mine gossar, i synnerhet med min k. Fritz, at han, som säger sig söka nalckas närmare wår barmhertige himmelske Fader genom wår dyre Frälsares heliga testamentes dehlachtig blifwande, må lära af Gudz ords och thes hemligheters grund känna wårt förderf, som eij ståt at botas utan genom Gudz Sohns offer: såsom och huru hans wandel bör lända oss både til efterfölgd i hans gudomeliga lära och fromhets wandels efterfölgd, så at man handlar andelige i alt för Gudi och mannom med temperament af then försigtigheten, som han sielf drifwit och lärt.

¹ *Epäselvä sana. — Ett otydligt ord.*

Min k. Gretas och min hörsamste hälsningar til min kära Syster och Broder. — — — hörsamma tienare

Stockholm, d. 14. April 1743.

J. Walleen.

P. S. Kort för middagen ankom en express, som skall wara h. estats secreterares von Nolkens betjent ifrån Åbo, och som förliudes will hafe med sig godt nytt ang. friden. Gud wände til thet bästa alt så at then fägnaden eij må bliffa så kort som then, hwilcken ankom genom samma canal d. 1. April. Med nästa Måndagz poste, will Gud! til Upsala skall jag till min k. Bror och Fritz skicka Amsterdamer fransöska och Hamburger tyska gazetterne at warda h. professor Grönvall meddelte samt h. Rautell och min Samuel Christian till underrättelse och information föreläsne. Hwarmed 2 gånger i wekan, om Gud unnar lifwet och hälsan, skall continueras utan depence för h. professor Grönvall.

8. Högtährade käre Herr Broder.

Saanut 20. V. 1743 p:tyn kirjeen. Kiittää siitä ja poikiensa huolenpidosta. — Fått brevet av den 20. V. 1743. — Tackar för det och för omsorgen om hans söner.

Thet fägnar mig mycket, at min Samuel Christian ändtel. återhämtat sitt förra i wissa wetenskaper. Jag wet at vår Herre wähl-signat honom genom naturens gofwor med både minne och godt begrep; ty länder thet honom inför Gud och mannom till thesto större dom och answar, om han eij söker i en oskrymtachtig gudz-fruchtan upodla naturens gofwor medelst flijt och uprichtighet i sin wandel, hwartil jag hörsamst beder han må tijdt och ofta förmanas och städse tilhållas. Äfwen så täcktes min käre Broder hafwa på min käre Fritzes och Abr. Rautells upförande ett wakande öga. Jag will hoppas at min Fritz eij låter Upsala luften föra sig utom sin förre compass. Jag hafwer, Gudi lof! altid förr haft ordsak at wara med hans åhoga och flijt hehlt nögd. Bror Abrah. Rautell blifwer nu stadig til åhren och lærer förmodel. söka at mognas i honom anständige wetenskaper och alle nödige stycken. Nästa Torsdag, will Gud! skall jag skicka till min herr Broder 66 d.

kp:mt at warda h. Arrenius tilstälde, för hwars flijt jag skall altid finnas til all giörlig tjenst förbunden. Jag hafwer nu ingen sådan bancozedel til handz. Jag skickade til mine gossars hushåldz behof för par postdagar sedan en 60 d:rs bancoassignation under ett kort och i största hast på ett fremmande ställe bref til min käre Broder. Med jagten hafwer jag sändt til mine söner, ibland annat ½ tunna hwetmiöhl, hwaraf jag sagt, at the böra lefwerera til min käre Broder 2 lispund.

Jag fick intet i dag tyska och fransöska gazetterne, altså får min Fritz nästa Torsdag, will Gud! 4 nummer af the tyske och 2 af the andra. Thet är mig okärt, at h:r Wilander intet will taga min Samuel Christian under information på längre tid än til mid-sommaren.

Jag täncker låta mine barn förblifwa i Upsala ständigt, så at thet skulle fägna mig om någon som ther af them studeranden will stadigt förblifwa, wille taga emot min Samuel Christian i sin cammare, tå jag will öfwersända särskilte sängkläder för honom, them jag skall söka afsända med nästa jagt, emedan jag will skilja bröderna ifrån ett sängläga. War så obligeant och sörg för min Samuel Christian jämwäl i then delen. Jag består genom skiälligt arfwode för information och hyra för cammaren. — — — hör-samste tienare

Stockholm, d. 24. Maji 1743.

J. Walleen.

Apostille. Gener.lieut. Budenbroks dom blef nyl. eller för par dagar sedan publicerad i hans frånwaro för opasslighets skull och peupelens hoot. Han är dömd at halshuggas, mista lif, ähra och godz.

9. Min Högtährade käre H:r Broder.

At tiena min käre Broder i thes skiähliga ansökning hafwer jag bedit h:r secreteraren von Döbeln at föredraga min käre Broders ansökningzskrift; men som the oredor, som blifwit förordsakade af the bekante rörelser, betagit gången af andra måhl ock ansöknin-gar, så hafwer jag måst afbida tiden af thet som eljest kunnat skie.

Hoppas at ährenderna snart komma i lugn, om Gud will! sedan Hans Durchlaughtigkeit Printzen af Holsten Eutin är i dag blefwen förklarad för successor til Sweries rikets krona. Styre Gud, så går alt wähl. I går gick thet ömkeliga til med dahlkarlarne, af hwilcka åtskilliga föllo för salvor af stycken och handtgewähr genom wår milice på Norrmalms torg, the fläste öfrige som dels lade bort sina ömkeliga gewähr, dels måste them nedläggga blefwo fasttagne och hållas ännu under wacht på arsenalgården. Theras deputerade samtyckte wähl i går emellan 12 och 1 både til fridzwercket och succession, men hwaruti theras förseelser beståt, sedan the hade för berörde sitt begifwande fåt löfte om Konungens nåd och tilgift hwad theras förre brott, neml. uploppet angår, hafwer jag mig egentel. icke bekant.

Nu begynna wåra landsmän at resa hemåth, will Gud, åthminstone giöra the sig til hemresa färdiga.

War så god min käre Bror at hälsa kära Syster, mina barn och bror Rautell; jag hafwer låtit förfärdiga kläder ot mine gossar; men hafwer för folckets oro här eij fåt knapparne til then ena klädningen. Flere nummer af tyske gazetterne äro intet wärde postporto. Jag hafwer then ähtran at wara — — — hörsamma tjenare

Stockholm, d. 23. Junii, 1743.

J. Walleen.

P. S. I dag hölts wahldagspredikan af h:r probsten Evensson och sedan förklarades genom herold Hans Durchl. Printzen af Holstein Eutin för successor. Styre Gud, så går alt wähl!

A tergo: a Monsieur Monsieur Menander Professeur Adjoint en philosophie a Upsala.

10.

Högtährade H:r Broder.

Ei ole ansainnut Mennanderin kiitoksia. Jääköön tämän päätettäväksi, matkustaako oppilaineen Tukholmaan. Ei tiedä, onko pojilla rahaa, kun eivät ole lähettäneet lopputilitystä. — Har ej förtjänat Mennanders tacksägelse. Må det lämnas till dennes avgörande, om han vill resa till Stockholm med sina elever. Vet ej, om sönerna ha pengar, då de icke skickat någon redovisning.

Hans excellence cancelleren reste i Fredagz eftermiddagen på landet och kommer icke tilbakas förrän i morgon, så at jag än intet set thes resolution i min käre Broders sak; then skall med Gudz hielp gå wäl! För thetta grefwen och generalen Carl Emil Lewenhaupt echaperade bödelsyxan, i thet han natten emot förl. Lögerdagen practicerat sig utur sitt hächte, såsom menas genom ett trängt håhl giordt i golfwet under hans säng neder i h:r generalmajorens och öfwerstens af Kongl. gardet Wrangels, hwilcken med hela sin famille är på landet, och läm[n]at allenast en dräng qwar, garde de robs.

Menigheten här är theröfwer i mycket förtrytande; men en dahl menar at hinna lugna sig; andra åter fruchta för förbistringar theröfwer i landsorterne. Ordspråket säger, att galge och skarprättres-yxan inte råkar alltid then mäst criminelle, utan then mäst olycklige. Jag lämnar alt til Gud och tiden. — — — Hörsammaste tjenare

Stockholm, d. 1. Aug. 1743.

J. Walleen.

P. S. Ryske infanteriets bortflytning ifrån Finland lærer försig- gå sjöledes i thenna och följande wekan, will Gud!

11. Min Högtährade käre herr Broder.

Kiütää Mennanderia tämän toivotettua onnea kirjeenkirjoittajan aateloimisen johdosta. — Tackar Mennander för lyckönskningarna till brevskrivarens nobili- sering.

H:r secreteraren v. Döbeln är än nog illa siuk, altså hafwer jag eij kunnat få alt i gång som bordt röras hwad then omrörde projec- terade vacancen på några åhrs tid angår; men så skall jag, näst Gudz hielp, tilse hwad som står att uträttas mot ynkliga wändningar och förbehåld. Min käre Broder är lijkefult på förslaget til then vakante profession i Upsala. Skrif suppliquer til Konung och cancelleren. En finne måtte få litet bröd i Upsala, när så många swenske ätit sig så mätte i Åbo, att the eij flatnat til att supprimera quæstori- bestälningen habilt och wälförtjent folck til skada, på thet the måtte få plat de menage efter wäl mättad maga. Thet är

ochristeligt at många then christelige och naturlige moralen tijt hähn¹ såsom skulle academiens patres, academien til lustre, äga rettighet at äta sig öfwer höfwan så mätte, at the andre måste swälta eller mista en tilständig befordran til bröd. Tiden wänder sig ofta om.

Min Fritz tackar hörsamst och ödmiukel. för omsorgen om hans parentations höfsande. Jag täncker, will Gud! låta honom then enoncera både här och i Åbo, åthminstone ther. Utbeder mig min käre Broders angenäma wänskapz beständighet. War så god och hälsa min broder, Johannes, theologum; jag hinner nu icke swara hans 2 ankomna kära bref.

Om h:r magister Chr. Wellin låtit leda sig wid näsan, thet är hans och min skuld; ty at jag tjenar mine ährlige landsmän uprichtigt och hade önskat, at han icke afståt med sin ansökning, innan han haft nögachtig fulmacht i handen.

Mine käre söner och bror Abraham Rautell, jemte hans hurtige fader, som är ganska siuk och hos hwilcken jag thetta i hast skrifwer, hälsa ödmiukel. och hiertel. — — — hörsamste tjenare

Stockholm, d. 23. December 1742.²

J. Walleen.

Apostille. Mycken wälsignelse at wäl slute thetta och med hälsa samt nöijen och fägnad börja och sluta thet instundande året med många nya år i följe efter annan!

12. S. T. Fautor et amice quam maxime reverende!

War så god min käre Broder och gif mig then handräkningen, at boktryckerijfactoren må utan minsta uppehåll aftrycka en kungjörrelse i finska och swänska språken, som jag är skyldig, så wäl i anseende til ämnets angelägenhet och wigt, som til Kongl. Maj:ts nådigste alfvarsamma befallning til mig, at låta genom offentliga pålysningar, utan ringaste uppehåld, til almänt iachttagande hwarjom och enom förständiga. Benämnde factor säger sig icke hinna thermed i thenna weka; men jag måste och bör redan nästa Söndag will Gud! låta then kungjörrelsen i kyrckjorne här afkunna,

¹ [drifva?]

² Vuosiluku epäselvä. — Årtalet otydligt.

annors stadnar jag oskyldigt i hårdt answar för drögsmålet. Om han kommer at afstanna en dag eller 2 med the academiske snille-profvens aftryckande, som han nu under händer hafwer, så löper sådant af utan answar och tiltahl; men med thet andra arbetet, som jag eskar, är icke så. — — — Tuus ex asse

Åbo, d. 27. April 1758.

Jer. Wallen.

A tergo: Till Högwördige Herren Biskoppen och Procancellarien, Doctor Menander i Åbo.

13. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Min käre och gunstige Herr Broder.

Thet högwördiga consistorii ecclesiastici samt mitt gemensamma underdåniga betänckande om en särskild lärares tilförordnande wid Cauwatza capel hafwer jag then äran at skicka här innelykt, at warda af min käre Herr Broder underskrifwit och sedan å hög-wederbörlig ort til thet bästa anmäldt.

Biörneborgs scholæ stats angelägenhet skal med första komma min käre Herr Broder tilhanda, och som mig tyckes, at consistorii ecclesiastici notariens löhn är för stor at dö wid och för liten at lefwa wid, så är thet mig kiärt, at högwördige consistorium ecclesiasticum wil jemte mig i underdånighet styrka thertil, at han må komma at niuta 22 t:r spannemål afslagswijs på sin penningelön af domkyrckjosäden, hwilcken expedition jag skal gifwa mig then äran med giörligaste första til min käre Herr Broders underskrift och wård at öfwersända. Om min käre Herr Broder råkar någon gång hans excellence h:r baron Wrede, beder jag mig käre Broder at försäkra honom om min fulkomliga nijtälskan och wördsamma högachtning för hans excellences nådiga ihogkomst och ynnestfulla hierttelag för mig, sin ödmiukaste och trogne tjenare. Cuinga nytt owat asjan harat? Jumala heitä halittäkön, ettäij socko ajetais. — — — hör-sammaste tjenare

Åbo, Böndagen d. 3. Octobris år 1760.

Jer. Wallen.

Til H. Doctor, Biskoppen och Procancellarie Mennander.

14. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.
Min gunstige och käre Herr Broder.

Jumalan armoa ja siunausta! — Guds nåd och frid!

Jag hade tänkt mig nu snart öfwer til riksdagen igen; men som äfwen jag fåt Kongl. Majjestets nådigste befallning at jemte the uti thet mig nådigst anförtrodde höfdingedömet indelte 3 regementers befälhafwande compagniewijs munstra både thet hemmarande manskapet och wargjernings dragoner och soldaterne samt them recruterat, så hafwer jag funnit mig, än thesto mera förbunden, att i egen persoon benämnde munstringen förrätta, änskjönt sådant eij kan aflöpa utan möda och kostnad, som för mig fruchtansvärdt wore, at om jag skulle nytja thet af Kongl. Majj:t mig och mine embetsbröder i nåder förunnade tilståndet, neml. at genom annan, i händelse af laga hinder, thesse munstringar låta werckställa, kunde någon befordrings lysten man trampa på mig genom ett survivence steg på hufwudet, om än herr hofrättsrådet Rappe wille låta mig få äta min halfwa kaaka bröd i frijd och förrätta mitt hela embete utan bekymrande anfächtning. Wälbemälte herr hofrättsråd är sannerl. alt för equitable herre och min påliteligare wän, än att han mig i thy mål wille bedröfwa, uppå hwilcken grund min käre Herr Broder täcktes hälsa sin käre swåger, min förra tiders wän, h:r Kongl. secreteraren Paleen och bedja honom, at icke tillåta någon påyrckning ang. survivence i Åbo, Biörneborgs och Ålands höfdingedöme, emedan jag är trygger therom, att herr hofrättsrådet Rappe icke will mig vidare i then omständigheten wara til last, ty att han wet huru ondt thet gjorde mig, när herr borgmästaren Sackleen, then jag hölt för min wän, klöste mig uti höglofl. borgareståndet i förledna Augusti månad. Herr doctor Gadolin wisade mig i förl. höstas then wänskapen, at försäkra mig om sin tjenst ang:de Lillheickilä arrendet, hwarom han äfwen genom bref gifwit mig hopp, hwarföre jag ock medelst swar therå anmodat honom om biträde och lofwade jämwäl, at anhålla therom hos min Herr Broder. Min hörsamste begeran är altså nu, min käre Broder behagade taga sig min angelägenhet i then saken gunstigt an, och äfwen bedja min gamla wän, Paleeni culta, at theruti gjöra mig kraftigt bistånd, så at min Greta kunde hafwa här taak öfwer hufwudet, när mitt lijf kommit til sitt föreskrefna måhl, och jag

intet mera är här. Herr landtmarschalcken tog wäl emot mitt memorial stäldt til högloflige ständerna jemte Kongl. Maijestets nådigste utslag ang. min halfwa löns förbättrande, som Kongl. Maijestetet förklarar ankomma på ständerna allena; men jag hant intet få saken fram. Jag tror brodern Paleen kunde hjelpa mig i thet ärendet hos h:r grefwen och landtmarschalcken, emedan jag ock lagt in hos h:r landtmarschalcken en protest emot h:r presidentens Lillienbergs succession genom någre yngres transport til Uplands lähn, än jag är, och jag wet, at wederbörande wilja hjelpa tijt h:r landshöfdingen baron Funck, hwaruti jag icke will wara them emot, allenast jag hjelpes förut til min halfwa löhns förbättring, hwilcken förmohn blifwit förämnad herrar landshöfdingarne Barnekow och Strömfelt. Förlåt min gunstige Herr Broder min widlöftighet. Min käre H. Broder tröttnar att läsa och jag at skrifwa; men aldrig tröttnar jag, at med uprichtig högachtning och wördsam tilgifwenhet wara — — — hörsammaste och trogna tjenare

Åbo, d. 30 Januarii år 1762.

Jer. Wallen.

Apostille. Jag bör icke opåmint lämna, at om intet Kongl. academien härstädes får snart canceller, stadnar alt hwad Ekestubbeska stipendii målet beträffar uti inaction, emedan jag nu mera icke kan såsom illustrissimi ombud taga mig af något ting uti thet ämnet.

Wallen.

15. Högwördige Herr Doctor, Biskopp och Procancellarie.

Amplissimum consistorium academicum hafwer behagat genom bref af den 7. i thenna månaden mig wid handen gifwa, hurusom consistorium skall, emot förmodan, förnummit såsom wore offenteliga skåpespehl här i staden åter hållne och olofl:n tillätne twärt-emot hans Kongl. Maj:ts wår allernådigste Konungs i nåder fattade förbud af den 23. Januarii 1759 och den 3. Martii 1760, hwileka yttryckel:n skola innehålla, thet i the städer, hwaräst academier äro anlagde, inga skådespehl, undantagna wid marcknads tider och promotioner, få upföras; att Kongl. Maj:t skall nådigst anbefalt mig

handhafwa högstbemälte förbud; at sådant wore at finna utaf handlingarne i landscancelliet; att thet ålåge amplissimo consistorio hålla wård om werckställigheten theraf; att consistorium skall altså funnit sig nödsakadt erindra mig om nödwändigheten theraf, at then nu hijt til staden ankomna commedietrouppen må förbjudas anställa, utom marcknadswekan, någre skådespel; at amplisissimum consistorium giordt sig försäkradt om en sådan werckställighet af högstbemälte hälsosamma förordnande, som lagarnes helgd och en undersätelig skyldighet fordra, så at igenom sielftagen frihet Kongl:a Majj:ts nådiga befallning icke må widare brytas medelst något enda skådespels tillåtande emot ofwanbemälda höga förbud.

Som nu amplissimo consistorio icke kan wara okunnigt at ju inga skådespel kunnat här blifwa upförde utom mitt tillstånd, så wid policen både i städerne och uti landsorterne af Åbo-Björneborgsläns samt Ålands mig nådigst anförtrodde höfdingedömet hörer enligt Kongl. Majj:ts nådigste jnstructioner och likmätigt författningarne i riket till min styrelse och tilsyn, amplisissimum consistorium lærer icke eller wilja rycka til sig wården öfwer landets och städernes oeconomie policen, så wida then omsorgen åligger likmätigt allmänna lagar, jnstructioner och öfriga inrättningar uti riket landshöfdingarne, hwilcka för oskick och oordningar, om någon finge sig insmyga och genom tidig tilsyn och upmärksamhet icke skulle rättas, allena åligger, ty kan jag icke förstå, hwarföre amplisissimum consistorium behagat tilwita mig olofligt tilstådande af comedier här i staden, mindre kan jag begripa, hwaruti consistori academici rättighet, at hålla wård om wärckställigheter af Kongl:a bud eller förbud uti oeconomie- och politia-mål och wärf består. Icke kan jag wara insensible åt consistorii underwisningar om principen och rätta förståndet af landscancelliets handlingar, Kongl:a bref, nådiga befallningar och förbud. Förmaningar til lagarnes helgd och mine undersäteliga skyldigheters iachttagande anser jag för inadæquate ock emanera ifrån incompetent ort. Ty ehuru amplissimi consistorii herrar ledamöter äro patres academici, så läre the likwäl icke hafwa rättighet at draga mig och thet mig nådigst anförtrodda embetet under sine föreläsningar eller underwisningar om Kongl. förordningars, buds, privilegers eller förbuds rätta förstånd. Thet kan eij annat wara, än ganska ömtoligt för mig, at på ett så obenägit sätt uti mine giöromål af amplissimo consistorio förmyndas. Jag söker

frid med hwar man, och hafwer uprichtigt winlagt mig om at tjena thenna Kongl. academie uti alt hwad i min macht stått. För thess respective ledamöter har jag gierna sökt wisa mig werckel:n hysa all upmärksamhet, hwilcken attention äfwen afhållit mig at swara uppå amplissimi consistorii obenägna bref, på thet jag måtte förekomma all skiljachtighet, til hwilcken ända jag jämwäl sökt academiens rector hemma i sitt hus; men när jag ej funnit honom, hafwer jag haft then ähran att hos Högwördige Herr Doctoren och Biskoppen, såsom Kongl. academiens wärda Procancellarius, beklaga mig öfwer thenna oförmodade critiquen och betyga thet jag wille gierna undwika thess mindre angenäma fölgder.

Iag hafwer och förmodat, at therigenom lämna retour til samdrägt, men som jag förnummit, at boktryckaren Frenkell blifwit förbuden, att trycka anslagen til commedier, så finner jag mig föranlåtan, at hörsamst begära Högwördige Herr Doctoren och Biskoppen täcktes såsom en wäl bestäld Procancellarius förekomma alla the obehagligheter, som ett thylikt förbud ofelbart werckar, ty som jag oftast måste til Kongl. Maj:ts buds och befallningarnes thesto snällare befordran med enskilt kostnad utfärda åtskilli[gt] genom trycket både i swenska och finska språken, hwarwid tidsspillan til Kongl:e Maj:ts och kronones otjenst tima skulle, om intet boktryckaren, som likwäl är storfurstendömet Finlands, men ej Kongl. academiens enskilda boktryckare, wille aftrycka, hwad jag honom såsom hörande til mitt embetesätgiärd befaller.

Amplissimi consistorii misstag om ofwan högstbemälte Kongl. brefs rätta innehåll och ändamål lærer bragt consistorium att antasta mig med the uptalda obehagelige underwisningar och swåra beskyllningar.

Thet första brefwet förbjuder alla skådespel uti the städer, ther academier och gymnasier äro inrättade, genom löse commedianter och konstspelare, ty så lyda orden i brefwet, men thet senare uphäfwer thet förra hwad then nådigst privilligerade swenska commedietrouppen angår, och inskräncker blott then them i nåder förunnade frij- och rättigheten at upföra commedier i riket, uti omtalte städer til promotions och marcknadstiderna: inskränckningens ögnamål åter är, att then studerande ungdomen ej må skingras genom skådespel ifrån sina studier under föreläsningsterminerne.

Som nu Åbo stads privileger stadga, at tiderne til wintermarcknaderna, äfwen som til höstmarcknaden sträcka sig til två weckor, och then nästa tiden för och efter hwarthera marcknaden ju äfwen är marcknadstid, så ganska få, ja endast några studenter ifrån the fiermare landsorterna äro i staden, the allmänna föreläsningar icke eller börjas om winteren före än in uti Februarii månad, ty har jag än thesto mindre kunnat afslå thenna privilligerade swenska troupe then friheten, att börja trettondags tiden med these comedier, som ingen academisk ungdom af the få, som i staden finnas kunde, så kunnat eller ännu kan then tiden röna någon anledning til distraction ifrån sina studier, thenna nådigst privilligerade swenska troupe jämwäl skulle ofelbart komma at widkännas en märckelig förlust, sig til undergång, om skådespelen blefwe inskränckte blott innom marcknadswekan, hwilcket utom thess wore stridande snörrätt emot högstbemälta senare bref af år 1760, emedan marcknaderne i Åbo, såsom sagdt är, hållas och äro privilligerade på två weckor, att ej förtiga thet fattighusen här i staden blefwo i förledit år understödde af thenna troupe med femhundra dahl:r k:rmt och therutöfwer, hwilcken inkomst blefwe til nog betydande känning i thessa dyra tider för berörde fattiga qwafd, om consistorii obefogade inskränkning skulle rum lämnas. Till högwördige Herr Doctorens, Biskoppens och Procancellerns bemedlande hafwer jag förthenskull, i ändamål at i tid afböija alla skiljachtigheter, them jag af hiertat skyr, hörsamst skolat thetta missförstånd öfwerlämna, hwarigenom mig så then rättwisa skiälige wederfares, at få utan herr doctoris eller decani cencure låta trycka hwad jag finner mig i embetet befogad at låta aftrycka hos Frenkell, såsom boktryckare i storfursten-dömet Finland.

Thet wore uti både högre och mindre samfund önskligt och en til sällhet ledande hufwudomständighet, om embetsmän ej låte några rörelser af enskiltes affecter leda sig til något enda steg, hwarcken till ondt eller godt i embetetsgiöromålen, utan i thet stället sköta hwar och en sitt efter ährendernas egenskap, men ej efter personernes egenteliga bescaffenhet och wilja.

För öfrigt kan jag ej undgå at hemställa, om icke en nyttig språkmästare i fransyska språket må antagas i stället för then odugelige Renau, then jag wäl låtit ifrån veneriske swära siukdomen i lazaretet på amplissimi consistorii anmälan gratis botas, men thenther

alt sedan gått på stadstorget tijd efter annan samt på gator och gränder af drycker så betagen att han snart med bart, ehuru litet skadande swärd, snart med en pisk i handen springer efter gåssar och poikar, thether göra gäck af honom, snart af them jagas, så at ingen kan förtro honom, såsom än af venerisk smitto wäl botad man, platt oskickelig person, sine barn, att ej förtiga, thet han är hellt okunnig och altså onyttig til informationswercket, hwaraf then betydande afsaknaden för ungdomen timat och ännu förestår, at enär någon så af adels som af the andre respective stånden förordnat om sine barn underwisning uti fransyska språket, måtte the betala fyratijo åtta daler kr:mt i månaden, sexton timmar på hwar månad räknade, ther doch Kongl. resolution, som wid Kongl. academiens handlingar finnes tydeliga i thet ämnet, therom helt annorlunda stadgar och en skickelig person kan thertil för halfwa lönen wara at tilgå.

Fächtmästaresysslan består Kongl:e Majjt och kronan jämwäl utur landträneriet årlig löhn; men ungdomen har måst i många år aldeles sakna then exercicen. — — — Hörsammaste tjenare

Åbo, d:n 24. Ianuarii 1764.

Jer. Wallen.

H:r Doct. Bisk. och Procan. Mennander.

16. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min gunstige och käre Herr Broder.

Suosittelee serkkuaan, varapastori Walleniusta Vesilahdella, saamaan vaalisijan Pirkkalan kirkkoherranvirkaan. — Rekommanderar sin kusin, vicepastor Wallenius i Vesilaks att bli ställd på förslag till kyrkoherdeämbetet i Birkkala församling.

Hörsammaste och troгна tjenare

Runsala, d. 21. Julii år 1764.

Jer. Wallen.

Par apostille. Vicepastor Wallenius hafwer förklarad för Carislojo-boerna, att han på intet sätt wille wara herr slottspastoren magister Lemquist till hinder att efter theras åstundan få thet pastoratet. Jag såsom ifrån 3 års ålder ther upföd, hafwer försäkrat them, att min cousin icke skulle söka thet pastoratet undan magister Lemquist.

17. Summe venerande Domine Doctor et Episcopo.

Jam, jam animis mihi opus est, regio enim holmensis prospera sibi pollicetur auguria per consequentias accidentalium quorum ejus interest causas ruminare.

Mihi quidem oportet, summe venerande Episcopo, regionibus officii memet continere: ne mireris autem, amice suavissime, si extra sphæram, sublimiora, in casu præsentis, appeto ad collustrandas conjecturas politicorum per eventus nostri orbis.

Informationem qua me orbatum sentio, a me extorquent amici australes, scilicet quosnam constituit sacer ordo diocoeseos aboënsis ex sodalibus suis ad comitia pleni potentia muniendos, peccarem contra τὸ πρότερον si plura desiderarem. Vale et fave summe venerande Episcopo servo tuo humillimo.

Aboa, d. 18. Octobris 1764.

Jer. Wallen.

A tergo: Summe venerando Domino Episcopo, Doctori Mennandro Aboæ.

18. Högwyrdige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie.

Sedan Högwyrdige Herr Doctorens och Biskopens afresa, then jag med fågnad förnummit warit lyckelig til Stockholm, hafwer iag fått någon underrättelse at å Massia och Nackila kanten skall finnas någon slags utwäg at på oländiga ställen gjöra upodlingar, the ther torde i någon måtto tjena prestmannen wid thet nya capellet til någon förmohn, om icke just til boningsställe, ty hafwer iag icke wälat längre dröija at gjöra ett med H:r Biskopen samt domcapitlet til at i underdånighet styrcka Hans Kongl. Maj:st at benåda then af berörde fjerdungs innewanare i Ulfsby sockn i år nybygda wackra kyrckan med capells rättighet.

Herr Doctoren och Biskopen lærer altså behaga såsom närwarande i Stockholm underdånigst anhålla om Kongl. Maj:ets nådigste bijfall thertil, hwarefter behörig författning och dessin til prestmannens boningsrum therstädes kan och bör widtagas. Nu mera är grundwalen lagd och färdigt til Cangassala nya stenkyrcka, hwari-

genom innewånarne blifwit upmuntrade at med åkföhret forsla tijt kalksten ifrån Kisko sockn, ther kalkberg nyl:n blifwit uptäckt. The soldater af Björneborgs regemente, som warit commenderade til fästnings nybygnaderna, hafwa haft wid grundläggningen then heder, at arbetet, i anseende til theras handlag, gått fort. Kalkbränningen skall utan hinder försiggå, så at jag hoppas, om Gud så will, kunna wara närwarande, när H:r Doctoren och Biskopen then kyrckan til gudstjenst inwiger. — — — hörsammaste och troгна tjenare

Åbo, d. 27. Nov. 1764.

Jer. Wallen.

H:r Biskopen Mennander.

19. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procanceller,
min gunstige och käre Herr Broder.

Casseurens uti riksens höglofl. ständers banque herr Gotthmans förteckning på the af lazaretsdirection härstädes till hans wärd öfwerlämnade Östermanske donationsmedel hafwer iag haft then äran genom Högwördige Herr Doctorens, Biskoppens och Procancellerens gunstiga bref af d. 16:de i thenna månaden att erhålla i går och att genast meddela thensamma högwördige domcapitlets respective herrar ledamöter till kunskap, tils jag får tilfälle efter Pingesthelgen, will Gud! att kalla direction tilsammans. Jag för min dehl kan af samma förteckning icke egenteligen förstå, att han redan satt the utfalne interessen på räntta, hwilcket wore rätt illa i anseende till then afsaknaden lazarettet kommer theraf i nog betydande måtto att känna. Jag hafwer icke förestält mig, att thenna rike mannen skulle låta Lazarus ligga för sin dör i then delen ohulpen, så att jag will förmoda, thet herr casseuren Gotthman lærer ofelbart redan efter hand förränttat interessen och således förmerat then första hufwudstolen fast jag icke kan fulleliga förstå meningen therom af berörde förteckning. Jag känner then ärliga mannen och wet, att han är böjd all ¹ tjena publicum och sin nästa.

Jag skall samrådas med herr professoren doctor Haartman om sätt och methode att minska antalet af the siukas intagande i lazaret-

¹ att.

tet; ty om Österbotn inrättar ett särskilt lazaret, så minskas inkomsterne här till hälften. Icke undrar jag therpå, att Österbotningarne äro hogade för ett lazaretsinrättning hos sig i sin egen landsort; men beklagar, att the icke tro thet wara godt, som the icke se. Om afwita Johan Sidbecks intagande uti Siählö hospital hafwer jag gjort then anstalten, att så snart then ömkanswärde uslingen skickas till Siählö med inlösningsskilling 100 d. silf:r samt 50 eller 60 d. silf:ts förskott til hans uppehälle therstädes, skall han blifwa ther emottagen. The herrar riksdagsmän, som i högl. secreta utskottet pröfwat, att Gadolinska husets beskaffenhet bör, genom en ny husesyn, tilräckel. utrönas, så att 1762 års husesyn ej må ligga therwid i vägen, äro wisserl. af then ächta meningen, att rättwisans helgd icke thohl surpriser, och at then satsen, såsom hade höglofl. secreta utskottet wid 1760 års riksdag gillat then i berörde nya stenhus inrättade obrukbara kiöksspijsen samt anset en på then tomten hwälfvd hole för tilräckelige källarerum, består af ett owärdigt tillmäle, ty theraf skulle ju annors nödwändigt följa, att höglofl. secreta utskottet skolat tå faststält, thet jag och mine efterträdare aldrig äga nytja stekspett eller få stek på sitt bord, icke eller någonsin hafwa wijn i huset. Höglofl. secreta utskottet utrönte wid 1760 års riksdag enkannerl. then omständigheten, neml. huruwida et stenhus, som tå stod under kall tak utan dörrar, fönster, mellantak, golf och innanrede och war blott 40 alnar långt samt 21 alnar bredt, kunde genom en tredje wånings tilbyggnad af 6 rum blifwa tillräckeligit för landshöfdingens hushåll, samt till cancellie, landscontoir, landtmäterie- och räntmästarens contoierer med archiver. Secreta utskottet hafwer ock wähl pröfwat sådant wara mögeligit; men icke hafwer secreta utskottet kunnat säga, att the spisar, kakelugnar, dörrar, uthus, med mera woro gilla, hwaraf fölier, att om säljaren låtit flika in i ritningen en färdig kiöksspijs i thet nya huset, instängd innom 3 väggar och altså obrukbar, then jämwäl wore gillad, tå likwäl then detaillén icke kom under secreta utskottets utrönande, gillande eller ogillande. War gunstig och glöm icke bort en så wäsentelig hufwudskilnad när sielfwa saken kommer, will Gud! under nu warande höglofl. secreta utskottets decision. Här talas mycket therom, att h:r landshöfdingen Beckfrijs skall hos Theras Maijseteter offentel. sagt, att secreta utskottet skall orätt upgifwit rikets skuld. Flere bref therom äro hijtkomme. Icke kan jag

tro, att hoglofl. secreta utskottet kunnat begå sådan qui pro quo. Styre Gud, så går alt wälh. — — — ödmiuke tjenare

Åbo, d. 24. Maji, år 1765.

Jer. Wallen.

20. Högwördige och Höglärde Herr Doctor, Biskop och Procancellor, min gunstige och käre Herr Broder.

Sairastanut edell. marrask. 5 p:stä, nyt ensi kertaa ulkona. Seilin hospitaalin saarnaaja Salonius kuollut, mainitsee hänen seuraajikseen pyrkijäin nimet (maist. Deutsch, maist. Utter, apul.pappi Rymättylässä ja maist. Scheffer, apul.pappi Ulvialassa). Pyytää Mennanderin myötävaikutusta, että hänen serkkunsa (kts. kirjettä n:o 16), joka on saanut seurakunnan kutsumuksen Pirkkalaan, tulisi nimitetyksi sinne. Nuori Karl Fredrik Mennander matkustanut Tukholmaan. Lausuu hänestä lämpimiä tunnustuksen sanoja. — Varit sjuklig sedan den 5 sislidna november, nu första gången ute. Predikanten Salonius vid Sjalö hospital har dött, nämner dem, som sträva att bli hans efterträdare (mag. Deutsch, mag. Utter, adjunkt i Rimito och mag. Scheffer, adjunkt i Ulfsby). Ber om Mennanders medverkan att befordra sin kusin (se brev n:o 16) till Birkkala pastorat, dit denne även blivit kallad. Den unge Carl Fr. Mennander avrest till Stockholm. Uttalar sig synnerligen förmånligt om honom.

Min gunstige käre Herr Broders hörsammaste och trogne tjenare

Åbo, d. 29. April 1766.

Jer. Wallen.

21. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie, min högtärade Herr Broder.

— — —, så måtte wäl Herr Doctoren och Biskoppen jemte mig hos Kongl. Maji:t underdånigst föreslå till benämnde lediga Siälö pastorat the tre wärdige män, them jag för thetta hörsammast nämndt, af hwilckom jag, jämwäl för min del, finner Herr Magister Deutsch wara mäst förtjent at upföras på thet första rummet, herr magister Utter å thet andra samt herr Schäfer uppå thet tredje.

Och som Herr Doctoren och Biskoppen behagat erhindra mig at the böra undergå examen pastorale innan man kan skrida til förslag, så will jag genom bref uti thet högwördige domcapitlet hörsammeligen anhålla, att bemälte tre herrar magistrar kunde blifwa tijt til then ändan inkallade. — — — Hörsammaste tjenare

Åbo, den 3. Junii år 1766.

Jer. Wallen.

22. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Procancellarie,
min käre och gunstige Broder.

Afledne vice pastorens i Nådendahl, h:r Lembergs sohn, studenten Carl Henric Lemberg hafwer hos mig andragit, att han anmält sig hos Högwördige Herr Doctoren och Biskoppen med ansökning om then ledige warande klockare-prästlägenheten wid Siählo krono hospitalskyrckjan. — — —, ty lämnar jag thet ansökningsmålet till Högwördige Herr Doctorens, Biskoppens decision, utan all förbehåll, och skall tillika med Herr Doctoren och Biskoppen underskrifwa eller bifalla hwilckenthera af these 2 sökander må till collationsbrefwets utfärdande hos högwördiga domcapitlet anmälas. — — — hörsammaste tjenare

Åbo, d. 5. Maji 1767.

Jer. Wallen.

23. Högwördige Herr Doctor, Biskop och Konglig
Academiae Procanceller.

Att få ordning och skick med Kongl. lazaretsdirections protocol så hwad lotteriets månadteliga dragning som sielfwa directions brefwäxling beträffar, ser jag, att ändamålet tryggast ernås, om respective herrar directions ledamöter träda i morgon, will Gud! klockan half 12 tillsammans i thet wanliga rumet å rådhuset, tijt jag till sagdan stund will upkalla h. capitaine Pipping, Neuman och Hornborg jemte Collmén, så att the angelägnaste handlingar samt protocollerna kunna genast, innan Neuman kan utröna ändamålet af sammanträdet, emedan jag fruchtar, att direction torde i annat fall falla på uträkningar, att hindra handlingarnes aflewerering.

Jag anhåller hörsammast om swar efter par timmar — — —.
Hörsammaste tjenare

Åbo, d. 24. Febr. 1768.

Jer. Wallen.

A tergo: Till Högwördige Herr Biskoppen och Procancellern, Doctor Carl Friedric Mennander i Åbo.

Nils Waleriukselta. — Från Nils Walerius.

Högwördige Herr Doctor och Professor, Gunstige Gynnare.

Pyytää Mennanderin myötävaikutusta valtiopäivillä Kalseniuksen professorin-viran ohjesäännön (stadga) vahvistamiseksi, mikä suureksi osaksi riippuu siitä, että se saisi prebenda-seurakunnan. — Ber Mennander i riksdagen förorda "den Kalsenianiska professions stadga", som till stor del beror därpå att den finge ett prebendepastorat.

Eder Högwördighetz hörsamste tienare

Upsala, d. 8. Junii 1756.

Nils Wallerius.

Iag afwachtar Eder Högwördighetz benägna swar.

Pehr Wargentinitla. — Från Pehr Wargentin.

1. Min Herre.

Hosgående angelägna bref till herr Gadolin, tager jag mig frihet at anmoda min Herre om at honom tillställa. — — —

Vid samma tillfälle vil jag ock hafva den äran at berätta det Kongl. vetenskapsacademien har med samhälliga röster kallat mig at blifva des secreterare uti den förträffeliga Elvii ställe, hvilken til academien och det allmännas stora afsaknad under sin återresa ifrån Skåne den 27. Sept. sistledne på Ekholmsund afled. Altså, om min Herre behagar fägna academien med ingifwande af några rön, komma brefven härefter at ställas till mig. — — — ödmjuke tjänare

Stockh., d. 9. Nov. 1749.

Pehr Wargentin.

2. Min Herre.

Kiittää kirjeestä ja osotetusta luottamuksesta. — Tackar för brevet och visat förtroende.

De medsända rönen blefvo, som de förtjänste, ganska väl i academien uptagne. Så snart den saltactiga jorden blifvit pröfvad, skal jag låta veta utslaget.

Hvad min Herre annars får tid at utröna och utarbета, eller hvad af andra märkvärdigt berättas, tackes min Herre, såsom tilförene skedt, lemna oss benägen del af.

Jag skulle högeligen önska, at hafva et exemplar af alla både under min Herres och biskop Brovallii præsidio ...¹ Åbo hållna disputationer. Så många jag af dem se . . .¹ rätt vackra och reella. Vore det min Herre läglig . . .¹ göra en samling af dem och skänka til K. v. academie, är jag försäkrad, at academien skulle det med mycken ärkiänsla uptaga. — — — ödmjuke tjänare

Stockh., d. 8. Dec. 1749.

Wargentín.

A tergo: Herren Professoren, vidtberömde Herr Carl Fredric Menander. Detta til Åbo. Fribref.

3.

Min Herre.

Kongliga vetenskapsacademien har låtit Edra rön om kiöldskadda rågväxter, som åter kommit sig före, inflyta i handlingarna för det nu förflutna kvartalet, hvarföre ock academien befalt mig lemna det vanliga tacksamhets teken, som academien plägar gifva, nemligen et exemplar.

Och emedan jag i nästa vecka måste företaga en resa til södra landsorterna i riket, på hvilken jag torde nödgas använda hela sommaren, så vore det högst önskeligit, om min Herre hade tilfälle at i sommar gifva academien några rön, på det min vicarius ei må bli strandsatt hälst jag haft föga förråd at lemna efter mig til de tilstundade kvartalen.

Skulle icke min Herre ock tackas föreställa de andre i Åbo varande herrar academiens ledamöter om det samma. Herr commerce-rådet Lagerström har gifvit academien en vacker ritning på en ostindisk fisk kallad yngö, som skal vara mycket rar, men archiater Linnæus säger sig ei kunna nyttia ritningen utan at få se sielfva fisken. Nu berättade h. Lagerström, det han för några år gifvit en

¹ *Alkuperäisestä on tältä kohdalta pieni palanen repeytynyt pois. — I originalet är ett litet stycke bortrivet.*

sådan fisk uptorkad til herr professor Leche; derföre önskade academien, at herr Leche antingen ville skicka hit fisken, eller beskrifning derpå, som då med ritningen kunde jämföras. Förlåt at jag besvärar min Herre at anmoda herr prof. Leche derom. At jag har knapt om tid synes af min ovärdsamma skrifart. — — — ödmjuka tjänare

Stockh., d. 4. Maji 1750.

P. Wargentin.

Härhos följa några frön af aspalatus eller det siberiska ärteträdet, som kunna planteras i en vanlig kryddsäng, hälst i sandblandad jord, en half aln emellan hvartera. Förutan at de första året vatnas i torka, och rensas från ogräs, samt beständigt fredas för svin och andra creatur, behöfva de ei någon vidare skötsel, förän de på fjerde året uptagas och utplanteras hvar man behagar.

Min Herre kan här afgifva flera med sig.¹ Vi hafve haft åtskilliga bref ifrån prof. Kalm, som låfva oss ganska mycket både curieust och nyttigt. Han reser hem nästkommande höst.

4.

Min Herre.

Useat kiireet ja tulipalo estäneet kirjoittamasta. Kiittää luvatuista väitöskirjoista. Vahinko ettei niitä ole Tukholmassa myytävänä. — Mångahanda sysslor och eldsvådan hindrat honom att skriva. Tackar för löftet om disputationerna. Skada att de ej finnas att köpa i Stockholm.

Eder ödmjuka tjänare

Stockh., d. 1. Nov. 1751.

P. Wargentin.

5.

Min Herre.

Saanut väitöskirjat, jotka esittänyt tiedeakatemialle; tämä käskenytt kiittää niistä. — Mottagit disputationerna, som han uppvisat för vetenskapsakademien; den har bett framföra sina tacksägelse.

Eder ödmjuka tjänare

Stockh., d. 14. Aug. 1752.

P. Wargentin.

¹ Näin alkuperäisessä. — Så i originalet.

Professor Strömer har til alles förundran och glädje i denna sommar giordt många merueilleusa curer med electriska kraften, på allehanda förlammade och med gamla kroppslyten behäftade menniskior. Ännu har ingen, som någon tid låtit dageligen electrifiera sig, gått bort med mindre han antingen aldeles eller åtminstone märkeligen blifvit til sina lemmars bruk åter förhulpen. Det ser ut, som denna kraften vore en af största driffjäder i naturen. Nu börja alla doctorer här beställa sig electriska machiner.

6.

Min Herre.

Kiittää siitä että Mennander luvannut pitää muistopuheen Lauræuksesta. — Tackar för att Mennander lovat hålla minnestalet över Lauræus.

Eder ödmïuke tjänare

Stockh., d. 10. Maji 1754.

P. Wargentin.

Täckes Eder anmäla min ödmjuka vördnad hos Herr Biskopen, och visa honom hoslagde avertissement. Jag har af de cartor der omtalas, fått några exemplar. Jag tyckes minnas at Herr Biskopen begärdt et. Torde hända flere åstunda, så vill jag skicka med första fartyg. Jag vet ej ännu hvad de kosta med beskrifningar. En plåt ungefärl. tycker jag.

Lüite. — Bilaga.

Utdrag af Kongl. Vetensk. Academiens Dagbok för d. 26. Januarii 1754.¹

¹ *Tiedeakatemian Päiväkirjassa tältä p:ltä on kymmenen Sparren lahjoitusta koskevaa samansisältöistä kohtaa, joista kuitenkin kukin on huomattavasti eri tavalla muodosteltu. Jälkikirjoituksen "Till urskillningsmän . . ." täytyy olla kirjoitettu v:na 1756, ensimmäisenä, jolloin Mennander oli esimiehenä. Sparren lahjoituksen sääntöjä ei merkittävästi kyllä ole painettu teokseen "Handlingar rörande donationer till kongl. vetenskapsakademiens eller under dess förvaltning" (1880) eikä liioin mihinkään lahjoituksia ja stipendejä koskevaan kirjaseen. Lahjoitus on kuitenkin edelleen otettu akatemian talousarvioon, kts. esim. akatemian Årsbok 1940, s. 92. — Ilmoittanut ylikirjastonhoitaja, tri Arne Holmberg. — I Vetenskapsakademiens Dagbok för denna dag finnas tio punkter*

1. Academien vil använda räntan af det genom framl. greve Sparres testamente academiens tilfallna capital til tvänne årliga praemier, bestående vardera om en jetton i gull af 10 ducaters vigt.

2. Academien vil vid dessa praemiers utdelning förnämligast hafva afseende på sådane rön och påfund, som uti allmänna eller enskilda hushållningen kunna vara af största nytta. När några oeconomiska rön af särdeles vigt ei inkommit, vil academiens hedra dem med praemier, som eljest ingifvit något nytt, märkvärdigt och väl utarbetat rön, dock alltid så, at detsamma tillika syftar på någon slags oeconomisk nytta.

3. De rön, hvilka praemier skola kunna tildelas, böra vara nya eller åtminstone med väsentliga förbättringar tilökade, med nya och säkrare försök stadfästade, under vissa practiska regler inskränkte samt til deras väckeliga fördelar och effecter, efter sakens beskaffenhet i möjligaste måtto utrönte.

4. Hvert år, vid första praesidii ombyte, då Handlingarna för hela det näst föregående året äro af trycket utkomne, utnämnes 5 eller 6 af de i staden närvarande ledamöter, som ei sielfva det föregående året ingifvit något rön, at urskilja, hvilka af de i näst föregående årets tryckta Handlingar införde rön synes framför andra förtjänste til praemier.

5. At dessa utnämnda urskillningsmän lemnas en afskrift af dessa regler, hvarefter de hafva at rätta sig vid urskillningen.

6. De komma öfverens sig emellan om en viss dag, högst inom en månad, til enskilt sammanträde och öfverlägga då, hvilka rön synas böra i anledning af de utsatta conditioner förtjäna praemier. Om de äro af skiljaktiga meningar, votere hvar och en på tvänne rön. Pluraliteten afgör saken. Om tre rön få lika röster, eller om et har pluralitet men tvänne andra hafva lika många röster, anmälas de alla tre til praemii undfående, emedan academiens i sådant fall häldre sielf af egna medel vil bestå det tredje praemium, än at någon lika förtjänt skulle blifva förbigången.

7. Vid nästa academiens sammankomst, sedan praeses tvänne dagar förut fått del deraf, på det han må äga tid at låta sammankalla ledamöterna, anmäles urskillningens utslag. Har ingen något dervid at påminna, bekräfte academiens samma utslag.

8. Men om någon af ledamöterna påstår, at utskottet gått något til belöning mer eller lika berättigat rön förbi, anföre han med sagtnodighet sina skäl. Derpå skrida academiens ledamöter (urskillningsmännen och de som giordt

---

rörande den Sparreska donationen med samma innehåll, men med betydligt avvikande formulering av varje särskild punkt. Efterskriften "Till urskillningsmän..." måste vara skriven år 1756, det första av de år, då Mennander var akademiens preses. Stadgarna för den Sparreska donationen finnas märkvärdigt nog ej avtryckta i "Handlingar rörande donationer till kongl. vetenskapsakademien eller under dess förvaltning" (1880) eller i något av småtrycken rörande donationer och stipendier. Donationen är emellertid fortfarande upptagen i akademiens stat, t. ex. i akademiens Årsbok för 1940, s. 92. — Meddelat av överbibliotekarien d:r Arne Holmberg.

denna påminnelsen undantagne) til votering, om utskottets utslag skal blifva ståndande eller ej. Om en full fjärdedel af rösterna fallit på ja, vare urskillningsmännernas val gilt och ståndande.

9. Men om mer än trefjärdedelar af rösterna fallit på nej, så få lika fult de rön, som utskottet utmärkt, hvar sit præmium, men academien gifver då dessutom och til förekommande af oenighet ännu et præmium för den gången åt auctoren til det rön, för hvilket skull academien varit föranlåten at votera öfver urskillningsmännernas utslag.

10. Skådepenningarna böra vara slagne at utdelas vid nästa præsidies ombyte i April månad.

Til urskillningsmän äro för denna gången utnämnde, academiens nu varande præses, herr d:r Mennander, samt herrar gref Cronstedt, Carleson, De Geer och Meijer.

7.

I anledning af min Herres utlåtelse uti des sista gunstiga bref, har jag med skepparen Kaolin, som i går låg segelfärdig til Åbo, de tre begärta exemplaren af Del' Isles nya cartor under couvert til min Herre afskickat. Jag vet ei ännu hvad de kosta, ty Del' Isle har skickat dem med några exemplar af andra piecer, som han bedt mig sälja för des räkning, men har glömt utsätta priset på cartorna. Så snart jag får svar, skal jag gifva det vid handen.

Academiens mineralcabinett är ei ännu rikt på goda stuffer. Herr cammarherren Tilas, som för et par år sedan på academiens anmodan lade det i ordning, mönstrade ut så när hälften såsom odugeliga stuffer. Vore någre goda doupletter, så hade han lof utbyta dem modt andra, hvilket academien så mycket säkrare kunde tillåta, som herr Tilas är den enda som vårdar sig om at rikta cabinettet. Altså kan jag ei tro, at academien kan tjäna min Herre med några mineral stuffer. Men jag vil bedja herr Tilas at samla så mycket han kan för min Herre, hvartil han lærer vara så mycket benägnare, om han får löfte om andra af min Herre tillbaka. — — — Min Herres ödmiuke tjänare

Stockh., d. 7. Junii 54.

Pehr Wargentín.

8. Min Herre.

Kongl. vetenskapsacademien har med mycken fägnad hört, at manuscriptet til åminnelsetalet öfwer des afledne ledamot, d:r Lauræus, är ankommit. Någre med mig, som det igenomläst, hafva funnit deruti största nöje, så at academien ei har orsak at ångra drögsmålet, emedan det alltid är sat cito, si sat bene.

Talet hade säkert redan varit reciterat publice, och kanske tryckt, om icke riddarehussalen, hvarest sådana tal pläga hållas, nu stode under reparation, så at man omögeligen der kunde något företaga. Dertil med är nu så litet folk i staden; derföre är beslutit at uppskjuta med acten til längre in på hösten. Hände sig så lyckligen, at min Herre til den tiden sjelf hit ankomme at bivista riksdagen, vore så mycket bättre, då min Herre sjelf finge recitera honom. Imedlertid är Kongl. academien Eder för detta arbete högeligen förbunden. — — — Eder ödmiuke tjänare

Stockh., d. 25. Jul. 1755.

Pehr Wargentin.

9. Min Herre.

Kiittä yhdessäolosta viime valtiopäivien aikana. Suosittelee maist. Planmania prof. Kraftmanin seuraajaksi, tämä kun aikoo ottaa eron virastaan. — Tackar för samvaron under senaste riksdag. Rekommenderar mag. Planman till prof. Kraftmans efterträdare, eftersom den sistnämnde ämnar begära om avsked.

Eder ödmjukaste tjänare

Stockholm, d. 28. Jun. 1757.

P. Wargentin.

10. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Kongl. vetenskapsacademien har flere resor befalt mig genom bref upmuntra herr professor Kalm, det ville han fortfara at utgifva det återstående af des resebeskrifning. Jag har det giordt, men ei en gång fått svar därpå, så at hvad jag påminner, lærer vara fåfängt. Derföre har academien fallit på det rådet at vänligen anmoda Eder, min Herre, det täcktes Eder öfvertala honom därtil,

— — —. Det vore skada, om resan så hastigt afstagnade, och just när han hunnit det, där de nyaste och märkvärdigaste saker vanka, och dit han egenteligen var skickad. Han är dödelig, och om honom något vidkommer, vore kanhända hela den förväntade fruckten af resan förlorad. Om han förebär sina ämbets förhinder, så tror jag at Kongl. academien skulle kunna utvärka för honom frihet ifrån ämbetsförrättningar på någon tid, om han det sielf åstundar.

Vid samma tilfälle dristar jag mig hos Eder Högvördighet i ödmjukhet recommendera professor Henricius, som ligger här och lider nöd. Männe ingen mögelighet vore, at finna någon plats för honom vid Kongl. academien i Åbo? Han är väl så afsigkommen, at han näpeligen mer kunde bekläda någon profession, men til bibliothecarius eller något sådant kunde han väl vara skickelig. — — — Nu nyttjar directeur Salvius hans hielp til sina Tidningar, men däraf kan mannen ei lefva, hälst dir. Salvius ei är af de gifmildaste. — — — ödmjukeste tjänare

Stockh., d. 16. Febr. 1759.

Pehr Wargentín.

Lüte. — Bilaga.

Ad *Malletum*, apud Torneam, in ultimo septentrione, observantem Veneris transitum per solem.¹

Dura Venus, quae *Malleti* proh! despicias omne,
Te sibi quo meruit, dexteritatis opus.
Dum post tot curas miræque indaginis ausus,
Totque exantlatæ tædia fessa viæ,
Per Scythicas Alpes Ripheaque jugera, Thulen,
Qva tectam brumis Mænalis Ursa videt;
Proripis ecce polo clausam Te, perfida, nimbis,
Et ludis miseram votaue spesque suas.
Lustrantique Tuos solis per compita passus
Subtrahis indigne Teque tuumque jubar,
Nec sinis hoc at phænomenon memorabile, et ingens
Hoc coeli arcanum, detegat arte sua.
Talia amatori grave sunt fastidia vulnus,
Quando observantem sponsa cupita fugit.

¹ Liitty P. Wargentinin 16/2 1759 p:ttyyn kirjeseen Mennanderille. — Bilaga till P. Wargentins brev av den 16/2 1759 till Mennander.

Sat nimiumque datum huic Veneri: nunc desere talem,
 Et speres alio sidere posse frui.
 Qvære Tibi in terris Venerem, quæ non Tibi vultus
 Auferet optatos, visere quando venis.

M. B.

11. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Hyvää uutta vuotta! Pyytää että Mennander lähettäisi jo erääntyneen osan yliopp. Martinille (kts. ed. s. 324—326 ja 353 j.s.) myönnettyä Ekestubben stipendiiä, jotta se voitaisiin toimittaa hänelle Norjaan. Tiedeakatemia antanut hänelle 1500 kuparitalaria. — Ett gott nytt år! Ber Mennander skicka den redan förfallna delen av Ekestubbska stipendiet, som beviljats stud. Martin (se föreg. sid. 324—326 och 353 ff), att pengarna kunde överstyras till honom i Norge. Vetenskapsakademien tilldelat honom 1500 daler kmt.

— — — Ödmiukeste tjänare

Stockh., d. 10. Jan. 1760.

Pehr Wargentin.

In margine: Jag är än värre kommen för den arme prof. Henricius. Hans uselhet kan ei beskrivas. Jag skaffade honom nyss för helgen 50 plåtar af Cronprinsen til skänks, eljest hade han redan svält ihjäl. Han ser så horrible ut, at honnet folk ei kan bjuda honom til bord hos sig, ty han kan skräma busar, och ändå är han envis som döden, har utan skäl brouillerat sig med Salvius, som giordt barmhertighet på honom. Det blir ei annat råd med Henricius, än med tjänliga medel skaffa honom öfver til sin släkt i Finland. Med godt sker det ej. Han har ock blifvit half fanaticus, hvartil nöden bidragit. Ville hans gamle vänner af christeligit medlidande skiuta något tilsamman åt honom vore det visst et opus meritorium.

12. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiittää Mennanderin prof. Heinriciukselle lähettämistä 60 kuparitalarista. Viimeksimainittu kuuluu aikovan hakea professorinvirkaa Greifswaldissa y.m., mutta tuskin onnistuu. — Tackar för de 60 d. kmt, som Mennander sänt prof. Henricius. Den sistnämnde ämnar ansöka en professur i Greifswald och anorstüdes, men kommer knappast att lyckas.

Med sista post hade jag den äran at åter få et bref ifrån Herr Biskopen, hvaruti låg en assignation på 300 d. kmt för candidaten Martins räkning, hvarå qvittense härhos följer. Jag har redan för någon tid sedan til honom remitteradt 600 d. kmt, som K. vet.academien för honom prænumererat på stipendium, och som han ei lærer behöfva mer at hielpa sig hem, så låter jag academien få de nu undfångna 300 d. kmt i afbetalning på des förskott, samt hoppas, at när nästa halfva års stipendium utfaller, det äfven remitteras til mig, hvaremot jag likväl låfvar så begå, at om hans omständigheter vid hemkomsten äro tryckande, skal han sielf få njuta nästa halfva årets stipendium, och academien lemna honom något uppskof med de återstående 300 d., så framt man ej kan finna någon prætext at aldeles få dem eftergifva. — — — Ödmjuke tjänare

Stockh., d. 17. Junii 1760.

Pehr Wargentín.

13. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

För Herr Doctorens och Biskopens höggunstiga bref af den 26. November har jag den äran at aflägga ödmjuk tacksägelse och beklagar, at åter et så groft fel insmygt sig uti de finska almanachorna för näst instundande år. Det är helt och hållet herr secreteraren Salins skuld. Men härefter ärnar academien anmoda den nya finska translaturen Heintzius at öfversätta almanachorna på finska och öfverse correcturerne. Jag hoppas at han skal bättre göra sin flit därmed.

På det de finska almanachorna äfven härefter må blifva vackrare och nitidare trykte, vil academien, om mögeligt är, gå ifrån Merkel, och låta trycka dem hos Stolpe, som är en påliteligare man och har bättre stilar.

I anledning af Herr Doctorens och Biskopens gunstiga löfte, at härefter sielf vilja insända något, som kan insättas efteråt uti finska almanachorna, fördristar jag mig nu at därom påminna, emedan vi sist framuti nästinstundande Februarii månad måste börja med almanachornas tryckning för år 1764. Det ankommer på Herr Doctorens och Biskopens eget bepröfvande, hvad ämne som bäst passar, antingen något i landthushållningen eller ock uti

medicinen. Jag bad ofta secreteraren Salin öfversätta några af archiater Roséns huscurer, men det stod ei at göra med honom, och jag vet ei, hvad lappri han införde.

Jag försäkrar at härefter göra min högsta flit, at vid finska almanachorna ei skal blifva något at påminna. Imedlertid är K. vetenskapsacademien Herr Doctoren och Biskopen högt förbundnen, som behagat förekomma klagomål öfver de förseelser, som nästan årligen härtils däruti förelupit. — — — ödmjuckeste tjänare

Stockh., d. 17. Dec. 1762.

Pehr Wargentin.

14. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Högvördigste Herr Biskopens gunstiga bref af d. 7. Februarii, tillika med den på finska upsatte underrättelse huru barn, som hafva koppor, böra skötas, ankom i medio Martii, då jag af en frossfeber var som värst angripen. Och som jag nu först börjar få något krafter igen, har jag ei tilförene kunnat hos Högvördigste Herr Biskopen på K. academiens vägnar aflägga tacksägelse för det til finska almanachan ämnade nyttiga arbetet. K. academien beder det ville Högvördigste Herr Doctoren och Biskopen framdeles årligen vara gunstig och meddela något dylikt, som ei annat kan än recommendera berörda almanach. På sin sida skal academien ei underlåta at föranstalta, det samma almanach härefter må blifva på alt sätt bättre och almänheten til nöjes. Så snart K. academien fick veta, hvad grofva fel sig däruti insmygt för detta år, tog academien trycket illa vid sig, och lät strax göra en ny correct uplaga, hvaraf partier äro försände så til Åbo som andra finska orter, at utan betalning utbyta emot de gamla felaktiga. Och skola ännu flera vid öppet vattn försändas, til at förekomma alla klagomål.

Högvördigste Herr Doctoren och Biskopen täcktes gunstigast tillåta mig at vid detta tilfälle i ödmjukhet recommendera magister Planman, som lærer vara en sökande til den lediga physices professionen. — — — ödmjuckeste tjänare.

Stockholm, d. 8. April 1763.

Pehr Wargentin.

In margine: Herr Biskopen täcktes oförmärkt efterfråga, om bokbindaren i Åbo, jag mins ei annat än han heter Söderman eller Söderberg, umgås upriktigt med de omtrykta finska almanachorna, så at hvilken som vil, får gratis byta bort sit gamla exemplar. De skickades härifrån häftade. Herr Biskopen kunde låta publicera det i kyrkorna. Om än de fläste ei skulle bry sig om at byta, så lär dock allmänheten, då den får veta häraf, tycka om, at academien giordt detta steg.

15. Högvärdige Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Hyvää uutta vuotta! Odottaa jotakin seuraavan vuoden suomalaisen almanakkaan sopivaa. — Ett gott nytt år! Väntar på någonting lämpligt för den finska almanackan för nästa år.

Ödmiukeste tjänare

Stockh., d. 12. Jan. 1764.

Pehr Wargentin.

16. Högvärdigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Saanut suomenkiel. almanakkaan tulevan kirjoituksen. Pyytää lisää, etenkin taloudell. asiat kiinnostavat yleisöä. Niihin piispa voisi saada apua esim. Kokolan¹ kappal. Chydeniukselta. — Fått en artikel till den finskspråkiga almanackan. Anhåller om mera bidrag till nästa år. Framför allt intressera ekonomiska ämnen allmogen. I sådana frågor kunde biskopen få hjälp av t.ex. kapellänen Chydenius i Gamlakarleby.¹

Academien saknar mycket sin ärliga och flitiga Leche. Han brillerade ej just uti sin egentliga sak, medicinen, men gjorde dock skäl för sig i andra mål. Professor Martin kommer at hålla åminnelsetal öfver honom, och torde jämväl söka successionen, hvilket jag likväl afråder honom alt hvad jag förmår för assessor Haartmans skuld, som torde vara sielftagen, om han söker. Visserligen är Martin en solid man och blefve en i alla mål dugtig academicus; men han har så godt, om icke bättre förut, så at jag tycker han gjorde illa emot sig sielf; och ogärna mister vetenskapsacademin honom härifrån.

¹ Ch. oli 1764 Alavetelin kappalainen. — Ch. var 1764 kapellan i Nedervetil.

K. academien har ock i år förlorat tvänne andra ledamöter, bägge theologiæ doctorer, och är rätt bekymrad huru hon skal få en parentator öfver den förra, neml. salig ärkebiskopen. Han tycktes hafva många vänner i lifstiden, men de fläste dödde med honom, ty nu märkes nästan ingen. När två eller tre gånger proposition skedt i academien, om någon ville åtaga sig at tala öfver honom, har där varit altissimum silentium, och de som man imellan fyra ögon fonderat, hafva undandragit sig. Det vore likväl en tort för academien, om intet tal blefve af: ty antingen hade hon ej bordt välja honom, eller borde hon nu visa skäl til sitt val. Salige mannen hade ock många goda egenskaper, så at det väl blefve något godt at säga om honom, och bättre vore något än intet.

Jag har ei academiens befallning, men vågar af mig sielf sondera Herr Doctoren och Biskopen, om icke han ville göra academien en hufvudtjänst i det målet. Det kan hända at vi snart nog få fägna oss af Herr Doctorens och Biskopens ankomst hit; men om den ei skulle ske förrän nästa höst, så är det dock bättre sent än aldrig. Cancellierådet Ihres parentation, hållen i Upsala, som skal hafva varit stätelig, så at han rördt de flästa åhörare, torde desförinnan komma ut, och gifva goda anledningar; i annor händelse ville jag bjuda til at skaffa en copie däraf.

Herr Doctoren och Biskopen täcktes ei ogunstigt uptaga, at jag vågar göra denna proposition: får jag nej, så hielper det intet, men et ja ifrån Herr Biskopen skulle vara den angenämaste surprise för academien. Jag hoppas, at Herr Biskopen jämväl något gör för sitt stånds heder så väl som academiens. Nog vore Steinholtz i stånd at åstadkomma en fullkomligen god luftpump, men han är uti sina oeconomiska omständigheter så afsigkommen, at jag tviflar om man nu mera få något så stort arbete utur hans händer. Det ser ut, som nödgades academien oförtöfvadt taga verkstaden ifrån honom, innan den aldeles förstöres; och då är det nästan ute med instrumentmakeriet igen, som sal. Ekström brakte til sådan högd hos oss. — — — ödmjukeste tjänare

Stockholm, d. 24. Aug. 1764.

Pehr Wargentin.

17. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiittää kirjeestä samoin kuin siitä, että Mennander lupautunut pitämään arkkipiispasta muistopuheen, jota varten lähettää aineistoa. — Tackar för brevet och för Mennanders löfte att hålla minnestalet över ärkebiskopen. Sänder material till talet.

Jag vil för ro skull berätta, hvad som gaf anledning at K. academien valde sal. herr erkebiskopen til ledamot. Vi fingo höra at sal. biskop Rhyzelius aldrig plägade kalla vetenskapsacademien annat än den hedniska academien, efter hon ei befattar sig med theologie; då föll det några in at proponera honom til ledamot, men andra rådde mer til sielfva erkebiskopen, at visa det våra, om man så vil kalla dem, hedniska vetenskaper ei sky eller rädas de christna, utan tro sig om at kunna vara dessas nyttiga tjänarinnor.

Tidningen om riksdagen lærer ei hafva varit Herr Doct. och Biskopen behagelig. Men lento remedio non expetant nostra tempora. Blir han god, det Gud gifve! så kan han aldrig komma för snart. — — — ödmjuke tjänare

Stockh., d. 11. Sept. 1764.

Pehr Wargentín.

Jag har försäkrat den, som lånt mig manuscriptet af curriculum, at han skal få det igen.

18. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Kiittää Mennanderia tämän akatemialle tekemistä palveluksista, koska Mennanderilla ollut vaivaa tarkastellessaan vastauksia polttamattomista tiilistä; lähettää yhden kappaleen vastauksista. — Tackar Mennander för de tjänster han bevisat akademien, enär Mennander haft besvär med att granska svaren om obränt tegel; sänder ett exemplar av svaren.

Biskopens och Procancellerens ödmjukeste tjänare

Stockholm, d. 12. Dec. 1766.

Pehr Wargentín.

19.

Min Herre.

Uti Kongl. cancelliets gamla gömor har jag öfverkommit en stor packa med lösa papper, innehållande förteckningar på födde och

döde mäst i hela riket, ifrån och med år 1721, till och med 1736. Anledning därtill har varit, at Hans Majestet år 1736 låtit afgå befallning til alla consistorier at insända sådana hvar et för sitt stift. Men som intet formulaire varit föreskrifvit, har hvar stift brukat sin method. Somliga hafva allenast med få ord nämndt, at så och så många barn hafva på alla åren i hela stiftet blifvit födde, och så många i en summa blifvit döde, utan at göra skillnad på år eller socknar. Andra hafva sammandragit antingen alla årens summor för hvar pastorat, eller ock hela stiftets summor för hvar år, så at man åtminstone kan se skillnad på åren, och uti hvad progression folknumern ökat sig. Någre consistorier hafva giordt sig möda at sammandraga hela stiftet, med skillnad på år och socknar, til en enda tabell, nästan sådan, som den härhos bifogade. Men intet consistorium var ovuligare än det i Åbo, som til Konungen inskickat öfver 100 lösa lappar just sådane, som de inkommit ifrån pastorerna, utan at lägga ringaste hand därvid.

Af så orediga förteckningar lærer regeringen ei kunnat hämta särdeles uplysning, utan de hafva blifvit liggande och, som Herr Biskopen lätt kan tänka, råkat i än större oordning. Dock som någon nytta däraf torde kunna göras, då de jämföras med senare årens tabellverk, har jag lånt dessa papper och sökt reda ut dem, så mycket möjligt varit. Mästa mödan har Åbo stift gifvit mig. Jag har efter förteckningen på pastoraten uti Henells Florerande Sverige lagt de lösa och skingrade lapparna i ordning, samt sedan utdragit hosföljande summariska tabell för hela stiftet.

Men när alt kommer omkring, har jag dock svårt at göra något särdeles gagn därmed, af orsak at i tabellverket är skillnad ei giord på stift, utan på lähn, och jag kan ei så noga veta, hvilka pastorat höra til hvar lähn. Därföre tager jag mig den friheten at til Herr Doctoren och Biskopen öfversända mitt giorda utdrag, med förmodan, at herr Biskopen, som har speciella probstetabellerna för de senare åren at tilgå, torde vid lediga stunder både kunna roa sig med at jämföra äldre och nyare förteckningar och tjäna det allmänna med någon afhandling, som visar, huruvida folkhopen tilvuxit i Finland på 30 à 40 år. Det synes vara bäst och blifva mäst uplysande, om Herr Doctoren och Biskopen tager hvar probsteri för sig (ty tilväxten tyckes ei hafva varit öfver alt lika), summerar ihop alla födda och döda uti hvar probsteri på 10 år ifrån och med

1727 til och med 1736 (ty åren för 1727 äro i många soknar defecte) och dividerar sedan hvardera summan med antalet af år, då man finner medelmåttiga antalet af årligen födde och döde i probsteriet för de åren. Gör man sammaledes för 10 af de sista åren, så märkes strax, huru mycket ungefärligen folkhopen nu är större, hvaröfver kunna göras många nyttiga anmärkningar.

Efter det kan draga långt ut, inan Herr Biskopen får tid härmed, och jag ei gärna vill mista mitt utdrag, som kostat mig nog tid och besvär, beder jag ödmjukeligen at få det igen, sedan herr Biskopen låtit taga en copie däraf, hvaruti Herr Doctoren och Biskopen låtit ställa pastoraten uti bättre ordning, hvart probsteri för sig med summor af hvar column, hvilket någon pålitlig student kunde göra. — — — Eder ödmjukeste tjänare

Stockh., d. 7. Maji 1767.

Pehr Wargentin.

20.

Min Herre.

För det höggunstiga brefvet, som jag i början af denna månad hade den äran at få, samt för den medföljande högst märkvärdiga tabellen, aflägger jag på egna och Kongl. academiens vägnar ödmjuk och hjärtelig tacksägelse. Samma tabell gifver ämne til en i högsta måtton interessant och för allmänheten fägnasam afhandling, i det den oemotsägeligen visar, at folkhopen i Åbo stift verkligen ökat sig på 30 à 35 år til nära dubbelt antal, hvilken hastiga multiplication är ovanlig och nästan utan exempel i senare tider. Jag tycker, at man uti afhandlingen endast bör lägga detta factum för en dag, hvartil ingen vidlyftighet behöfves, och at man ei behöfver gå in i raisonnementer om orsakerna, såsom sjukdomar och annat sådant, hvilka man kan lemna andra at göra.

Om Herr Doctoren och Biskopen så behagar, vil jag med unge herr secreteraren Mennanders tilhjälp uträkna proportionerna och göra et utkast till anmärkningarna, hvilka jag sedan vil hafva den äran at skicka Herr Biskopen at vidare öfverse och förbättra. Imedlertid har jag redan upvist tabellen för Kongl. academien, som mycket frögdade sig öfver en så oväntad fägnasam underrättelse. På dylikt sätt har jag visat, at Stockholms stad på mindre än 20

år, nemligen ifrån 1730 til 1750, förökat sig til inemot dubbel folkrikhet, hvilket ei är underligt, emedan de under den tiden anlagda många fabriquer dragit hit främmande folk ifrån utrikes orter och ifrån landet. Men sedan år 1760 har folkhopen här nästan lika hastigt aftagit.

Uti somliga landsorter, af hvilka jag har tillräckeliga data, har ock hopen vackert tilvuxit, men ei på långt när såsom i Finland, hvilket har sina goda skäl, emedan det landet var igenom det långa ryska kriget mer uttömt på folk än någon ort i riket.

Mera härom framdeles, då jag giordt ifrån mig en hop andra åliggande göromål, och får vända mina tankar på detta nöisama ämne.

I förra veckan afsändes til Åbo, under adresse til professor Planman, en hop instrumenter och saker: ibland annat några exemplar af den utgifna catalogen på academiens lilla bibliotheque, hvaraf et var påskrifvit til Herr Doctoren och Biskopen, hvilket professor Planman väl sielf har den äran at aflemna. Ibland annat skickades ock et par af Åkermans stora glober, hvarpå Åbo academie prænnumererat.

Vid pass hälften af prænnumeranterne har redan fått sina glober, men det lærer draga långt nog ut, innan de öfriga få, för brist på förlag hos Åkerman, som ei kommit ut med det alt för lindriga priset. — — — Eder ödmjukeste tjänare

Stockh., d. 16. Sept. 1768.

P. Wargentin.

In margine: Acta eruditorum, N:o 107—133 in quarto på catalogen, stå ännu Herr Biskopen til tjänst, och det för 50 plåtar, om det behagas. Några andra ärnar academien at sälja, såsom 273—275 in folio och flera dylika.

21.

Min Herre.

Kongl. vetenskapsacademien har anmodat herr professor Planman, at nästkommande vår företaga en resa up til Österbotn, at uti Cajaneborg eller någon annan än längre norr belägen ort afbida Veneris passage genom solens discus, d. 3. Junii nästinstundande år.

Han har ock åtagit sig denna commission, ärhållit hans excell. academie cancellerens tilstånd därtil, redan fått til sig de därtil nödiga instrumenter, samt jämväl bekommit hälften af den stipulerade summan i et för alt til resepenningar, hvilken summa är 3.000 d. kmt. Den återstående andra hälften borde han få ut i Februarii månad, då han står in procinctu at afresa. Men som postgången imellan Åbo—Stockholm vintertiden är långsam och osäker, så har K. academién tyckt bäst vara, at penningarne deponeras hos min Herre, så at professor Planman har dem närmare til hands då de behöfvas. K. academién kunde väl strax lämna dem uti hans egna händer, om icke fara vore, det sjukdom eller annat hinder kunde afhålla honom ifrån at resa, då det blefve svårt at få igen pennin-garna af honom.

Min Herre täcktes därför, om herr Planman i Februarii månad är frisk och lagar sig til at resa, först af de härhos följande 1.500 d. kmt lemna honom emot qvittance 500 d., samt sedan, när han just står resefärdig, de öfriga 1.000 d.

Skulle han inom den tiden emot förmodan sjukna, så täcktes min Herre, på K. academiéns vägnar, anmoda herr observatoren Justander at företaga resan, så vida herr doctor Gadolin sielf ei ville åtaga den samma. Då bör den, som kommer at resa, få dessa 1.500 d. kmt. Och finge K. academién sedan upfylla hvad som brister i arfodet.

Låt herr professor Planman veta af denna anstalt, emedan jag med denna post ei hinner skrifva honom sielf til därom. — — —
Eder ödmjuka tjänare

Stockholm, d. 25. Nov. 1768.

Pehr Wargentín.

22. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Iloitsee siitä että valtiopäivät alkaneet hyvin, toivottaa hyvää jatkoa. — Gläder sig över att riksdagen börjat väl och önskar god fortsättning.

Jag skulle gärna se, at jämförelsen imellan födde och döde i Åbo stift för 30 år sedan och nu kunde införas uti Kongl. academiéns Handlingar för detta qvartal, som snart komma at tryckas; beder därför, det täcktes Herr Doctoren och Biskopen skicka mig tillbaka den lilla tabellen med de anmärkningar som Herr Biskopen därvid

gjordt; däraf vill jag, så godt jag kan, upsätta et kort vehiculum för tabellen, som nog talar för sig sielf. Finge förklaringen med anmärkningarna skrivas uti Herr Doctorens och Biskopens namn, såge jag det hälst. Jag ville då afsända dem til genomseende innan de trycktes, om annars Herr Doct. och Biskopen ei dessförinnan, med samtelige riksens ständer, kommer hit. — — — ödmjuke tjänare

Stockh., d. 5. Maji 1769.

P. Wargentin.

Många här förskräcktes öfver de 24 timarne, fast de äljest tyckte väl om saken.

23. Högvördige Herr Doctor och Biskop.

Kiittää yhdessäolosta valtiopäivien aikana sekä 16. III. p:tystä kirjeestä. Iloinen siitä että kotimatka, vastoin liikkeellä olleita huhuja, mennyt hyvin. — Tackar för samvaron under riksdagen samt för brevet av den 16. III. Glad över att hemresan, oaktat de rykten, som gått, förlupit bra.

Emedan professor Wilcke sedan Februarii månads slut varit i Skåne, har jag ei ännu velat ingå uti något beting om några physiska instrumenter för Åbo academie, utan trodt mig böra afbida hans hemkomst i nästa månad, då jag, i samråd med honom, skal accordera med instrumentmakaren Rosenberg om et eller annat instrument, som han anser för nödigast at börja med. Förmodeligen blir det en luftpump, en electricermachine och mera sådant, som här kan præsteras til fullkomlig godhet. Imedlertid vore nyttigt och nödigt at veta, huru mycket academien ungefärligen har i capital at använda på sin apparatus physicus til en början, samt hvilka instrumenter Herr Doctoren och Biskopen sjelf hälst åstundade, då vi därefter kunne rätta oss.

Expeditionen om de lönlöse professorerne i Åbo blef dock til slut någorlunda god, åtminstone bättre än vi väntade, då vi åtskildes. Det hafve vi egenteligen at tacka hans excellence cancelleren före, som med mycken nit bevakade och dref deras angelägenhet. Han tyckes ock nu tro sig hafva gjordt så mycket, som af honom kunnat begäras, och har liksom med flit afvändt talet, då jag framkommit med någon proposition om vidare hjälp för

professor Planman, til des han får lön. Dock tyckes det ei vara honom emot, om Planman kunde få något præbendepastorat til sitt nödortfuga understöd, hvilket förnämligast ankommer på Herr Doctorens och Biskopens ynnest och bemedlande, hvarom jag ödmjukeligen anhåller. Academiens fattige pensionaire, herr candid. Anton Martin, vistas nu i Åbo. Jag beder ödmjukeligen, det täcktes Herr Doctoren och Biskopen låta fråga efter honom och hans upförande, samt gynna honom sjelf och recommendera honom hos andra til hvad upmuntran som möjlig är, i synnerhet at få låna böcker. Han har af K. vet.academien 450 d. k:mt om året. — — — ödmjuka tjänare

Stockholm, d. 11. Maj 1770.

Pehr Wargentin.

Här är mägta tyst. Ännu höres ei af biskopsförslaget ifrån Wermland.

24. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procancellor.

— — —. Hade Herr Biskopen kunnat se förut den välsignade och lyckliga förändring, som strax efter afresan härifrån skedde, så hade Herr Biskopen förmodeligen afbidat riksdagens slut. Gud styrde det verket underligen. Om ständerne förut varit något när fogelige och billige, så hade riket förmodeligen än i många år måst dragas med det förra fördärfvade regeringssättet, under hvilket ingen stadga, ingen varaktig grundelig hjälp för riket var at vänta. Altså hafve vi at tacka den för vår frälsning, fastän emot deras intention.

K. vetenskapsacademien har några böcker in duplo, som jag ville blifva af med, at vinna mera rum. At sälja dem, lönar ej mödan, ty de skulle ei högt stiga. Jag har därför tänkt proponera, at K. academien ville skänka dem til Åbo academies fattiga bibliothèque, så framt de där ei förut finnas. De jag i hast kommer ihåg ibland folianter och qvarter, äro upteknade på hoslagde papperslapp.

Herr Biskopen täcktes låta mig veta, hvilka af dem bibliothequet har förut, och om de som fattas skulle hållas til godo, i fall K. vet.academien ville skänka dem. Linnæi Flora Lapponica fins der utan tvifvel.

Antlia pneumatica är betingad för Åbo academie. Professor Wilcke lofvar göra sitt bästa, at den skall blifva af bästa slaget. Den torde gå til 3.000 d. k:mt. — — — ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 15. Sept. 1772.

Pehr Wargentin.

25. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

— — —. Den för Åbo academie länge sedan betingade antlia pneumatica är nu ändteligen under arbete hos herr Rosenberg, som lofvar henne färdig i sommar. Kunde han få 2 à 300 daler på hand til förslag, så ginge det så mycket fermare. Professor Wilcke dirigerar arbetet. Rosenberg har en mycket accurat och komplett hydrostatisk vågbalk aldeles färdig, med alt tilbehör, hvilken Åbo academie kan få köpa, om så åstundas, för 50 plåtar, om jag rätt påminner mig priset.

Här står alt väl, och är mycket tyst. Academien har af directeu-ren Salgren nyligen fått et tilbud af 50.000 dal. silfvermynts capital, hvaraf räntan skall användas til årliga præmier för dem som visa några särdeles prof af verkelig flit uti landthushållningen. Det är et mycket hederligt legatum af honom och som måste blifva ganska nyttigt för det allmänna och i anseende därtill ei annat kan, än med fägnad emottagas af K. academien, fastän hon sjelf får mycket besvär, men ingen förmon däraf. Det svåraste blir, at så placera capitalet til skälig ränta, at academien altid blir säker om at intet deraf förlora. — — — ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 12. Mart. 1773.

Perh Wargentin.

Det fägnar mig otroligt, at professor Planman fått någon hjälp. Det har han til en stor del at tacka Herr Biskopen före.

26. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procanceller.

Jag har haft den äran at få Herr Doctorens och Biskopens gunstiga bref af d. 2. i denne månad, med en innesluten banco-

sedel på trehundra dal. k:mt, hvilka jag efter befallning lemnat til instrumentmakaren Rosenberg enligt dess härhos följande quittance. Han kunde ei förmås at lofva den betingade luftpumpen färdig förrän mot hösten, men jag är viss at han då håller ord, om han får behålla hälsan.

Som ingen resa til Finland blifver af i år för Hans Majestet, så kommer luftpumpen tids nog i det afseendet. Hans Majestet säges i sommar vara sinnad at endast resa til Skåne.

Vi hafve ännu, Gudi lof, godt hopp om, at då behålla frid och rolighet. Det vackra vårväder vi härtills haft, gifver ock förhoppning om bot för hungersnöden, som i större delen af landsorterna på denna sidan, besynnerligen i Dalarna, varit grufvelig. Af önnig tillförsel har spanmålen här redan börjat falla i priset. — — — ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 16. Apr. 1773.

Pehr Wargentín.

Hosgående 300 dal. behagade Herr Biskopen lemna til h:r Martin emot dess quittance. Med nästa post skall herr Martin få sin pension för innevarande år.¹

27. Högvördigste Herr Doctor och Biskop samt
Academiae Procancellor.

Jag har nyligen fått bref ifrån professor Lexell, af d. 14. Febr. hvaruti han nämner under hvad vilkor han gjort ansökning om professionen i Åbo. Det ena tyckes ei hafva mycken svårighet, nemligen at han, om han blir utnämnd, kunde få likafullt kvarblifva än et år i Petersburg; men det andra om lön af 1.500 d. silfvermynt strax ifrån tilträdandet tyckes vara nästan omöjligt at ephålla, om beskaffenheten med lönerna i Åbo är sådan, som mig är sagdt, at den yngste philosophus skall tjena utan all lön, til des någon faller undan, och han då får penningelönen, som lärar vara mindre än 1.500 d. s:mt. Det kan då draga långt ut, innan Lexell finge full professors lön på stat. Hvarifrån skulle han imedlertid få den begärda lönen?

¹ *Tämä viimeinen lause sittemmin pyyhitty yli. — Denna sista sats sedermera överstruken.*

Ingen kan undra, at han ei vill gå ifrån en tjenst, som han redan har med hederlig lön til en annan, som är utan eller med långt mindre lön. Jag har derföre skrifvit honom til och rådt honom at återkalla det senare vilkoret, om han annars har något alfvar med ansökningen. Men som förslaget lærer upsättas, innan han kan svara härpå, så underställer jag Herr Doctoren och Biskopen, som är Lexells gynnare, om han icke oaktadt dessa vilkor kunde få rum på förslaget, eller han åtminstone nämnas såsom en förtjent och skickelig medsökande, fast man ei kunnat upföra honom på förslaget, i anseende til brist på medel at gifva honom den begärda lönen. Han kunde då, innan tjensten af Hans Maiestet bårtgifwes, hinna inkomma med svar och återkalla det ena vilkoret eller begära något annat i stället, som vore möjligt at erhålla, ex. gr. 2 eller 3 års permission at kvarblifva i Petersburg, då professionen imedlertid kunde bestridas af en vicarius.

Det kan hända honom, såsom mäst alle främmande, at de ei trifvas länge i Petersburg, och at det vore honom derföre nyttigt at veta sig någon retraite, som vore honom afskuren, om någon annan nu får professionen. Däremot är intet förlorat, om han finner sin räkning vid at framgent kvarblifva i Petersburg, ty han kunde, när permissionen vore til ända, lägga in och begära afsked ifrån Åbo. Åbo academie förlorade ei heller därigenom, ty mag. Lindqvist, som är den skickeligaste af competitorerne, kunde imedlertid förestå professionen.

Jag lemnar detta i ödmuikhet til Herr Doctorens och Biskopens godtfinnande. Denna utväg synes mig fördelaktigare för prof. Lexell sjelf, men för sciensen vore det i min tanka bättre, om han aldrig flyttade ifrån Petersburg, ty där har han bättre tillfälle at arbeta på vetenskapernas tilväxt och at få ut hvad han skrifvit utan egen kostnad än i Åbo eller någorståds i Sverige: ty keisarinan låter för sin kostnad trycka alt hvad academici skrifva, hvilket ei annat kan, än upmuntra dem til flit; men här är det i det målet helt annat.

Luftpumpen är under arbete, och lofvas helt visst färdig til mid-sommarstiden. Förr kommer Hans Majestet ei til Åbo, ja, det tviflas med skäl, om någon resa til Finland i år kan ske. Hans K. H. Hertig Carls förmälning lærer ei kunna ske förrän mot slutet af Junius, då det blir för sent at begifva sig på en så lång resa.

Bibelcommissionen arbetar dageligen, men det går långsamt, så at man ei medhunnit mer än 27 capitel af Genesis, och 3 à 4 af Epistelen til de Romare. Biskop Serenius är ei ännu ankommen. Skall man då för hans skull gå igenom det samma å nyo, blir det odrägeligt. Det som mäst hindrar fortgången, är, at somliga, i synnerhet Ihren, vill at man skall bibehålla gamla versionen, så vida ei förändringen är absolute nödig, ja han försvarar i det mästa den gamla svenskan. Andre däremot, i synnerhet bisk. Herweghr och prof. Aurivillius, vertera såsom hade de aldrig sedt någon gammal version, och beflita sig at exprimera rätta meningen på god nu brukelig svenska. — — — ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 8. Apr. 1774.

Pehr Wargentin.

28.

Min Herre.

Jag tackar ödmjukeligen för brefvet.

Prof Lexell har nu sjelf resolverat at afstå med det ena vilkoret, angående tilökning på lönen, och allenast begära permission til at få et par år bestrida professionen genom vicarius, hvilken han ock imedlertid vill lemna den i Åbo utfallande penningelönen, om han får professionen. Jag tycker, at det bör kunna lyckas. Det är ei underligt, at han är villrådlig. Han är nu väl lönt och nögd i Petersburg, men kan ei veta, huru han ibland et främmande capricieust folk kan blifva inom några år. Derföre är det försiktigt, at veta sig någon resource i fäderneslandet på all händelse. Låter han detta tilfälle gå förbi, så är ovisst, när något så godt mera gifves

Det anses för högst troligt, at ingen Finlands resa blir af för H. M. i år. Han kunde ei företaga den förrän i Julio, då det är för sent, hälst H. M. skal hafva lofvat grannens mor i öster at besöka henne, när han kommer så när. Således behöfves til denna resa en hel sommar. Men låt denna omständigheten blifva inter nos. — — — ödmjukeste tjenare

Stockh., d. 6. Maji 1774.

Pehr Wargentin.

29. Högvördigste Herr Doctor och Biskop samt
Academiae Procanceller.

För Herr Doctorens och Biskopens gunstiga bref af d. 22. April har jag den äran at aflägga ödmjuk tacksägelse, så väl som för de mig sedermera sände exemplaren af den vackra synodalorationen, som jag med största nöje läsit, och af Messenii Finska crönika. Jag har intet annat at gifva igen än et exemplar af parentationen öfver sal. grefve Ehrensverd. Som det nu anses för säkert, at Hans Majestet i nästa månad kommer til Finland, och den nya luftpumpen ei desförinnan kan blifva färdig, dels för hr Rosenberg[s] mellankomne sjukdom, dels och derföre, at första gjutningen af pumpstöflarne misslyckats för honom, så har jag kommit öfverens med hr professor Wilke, at nu genast skicka til Åbo academiens luftpump, som han kan umbära i sommar. Den är aldeles försvarlig och skall, innan den afsändes, uppputsas och, om det i något mål behöfves, lagas.

Det skall sedan få ankomma på Herr Doctoren och Biskopen sjelf, om Åbo academie vill behålla den, då vetenskapsacademien i stället tager den nya, då den blir färdig, eller ock om vi nästa år skole byta om igen. Den nye blir något dyrare och kunna vi ei utsätta priset på den gamla förrän man får se hvad den nye kommer at kosta, då vi få liquidera. Professor Lexell lär göra alfvare med sin ansökning, och hafva återtagit det ena vilkoret angående större lön. Om han får professionen, lofvar han så hederligen komma öfverens med sin vicarius på de 3 begärda permissionsåren, at han ei skall hafva orsak at klaga.

Magister Lindqvist har gifvit et rätt hederligt specimen och tyckes vara et ganska godt ämne.

Bibelversions-herrarne åtskilde ei förrän d. 27. Maj. De komma härefter at hafva sina sammankomster i Upsala, dit de nästa år äfven göra sig hopp at få Herr Doctoren och Biskopen. Jag är säker at herr Biskopen blir nögd med första profvet, när det hinner utkomma; i synnerhet med Epistelen til de Romare, som fått helt andra ögon, och förmodeligen skall vinna allmänt bifall, samt stoppa munnen på dem, som varit emot detta företagande. Mig har det otroligen roat, at, då tiden tillåtit, få vara åhörare. I synnerhet har jag fått lära känna biskop Herweghrs styrka, som för-

tjenar största högaktning, men hinner dock ei up til den jag hyser för Herr Doctoren och Biskopen sjelf, hvars beständiga ynnest jag mig utbeder, och med vördnad förblifver — — — ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 7. Jun. 1774.

Pehr Wargentin.

Huru är Herr Biskopen nögd med h:r Sahlstedts Ordbok?

30. Högvördigste Herr Doctor och Biskop.

Det fagnar mig högeligen, at Herr Doctoren och Biskopen mår väl, och at luftpumpen varit til nöjes, som jag i sista gunstiga bref inhämtat.

Den nye luftpumpen är ej ännu färdig, utan nödgas h:r professor Wilcke nu på någon tid aldeles umbära detta instrument. Vi kunne således ei heller ännu säga, huru dyr den blir, som är skickad til Åbo. Om han lemnas til en fjerdedels bättre köp, än den nye kommer at kosta, eller så ungefärligen, hoppas jag, at Herr Doctoren och Biskopen ei blir missnögd med handelen.

Jag påminner mig, at Herr Doctoren och Biskopen äfven begärt en electricitetsmachine. En sådan, ganska nätt och efter nyaste engelska sättet gjord, utbjudes nu til salu, och herr prof. Wilke har prutat den til 400 d. k:mt. En sådan kostar eljest 600 d. Den är portable, at fastskrufvas vid et bord, utan hjul. I stället för glaskula är en platt rund glasskifva, som drifves omkring sitt centrum imellan sina kuddar, och gifver god fastän ei extra-stark electricitet. En hop apparatus följer med, alt uti et vackert, ei mycket stort fodral.

I mitt tycke är den just tjenlig för en professor at för ungdomen och för nyfikna åskådare visa de förnämaste och nöjsammeste experimenter, fastän icke at gifva de häftigaste stötar, så at jag råder i ödmjukhet Herr Biskopen at taga denna machine för K. academiens i Åbo räkning. Dock väntar jag på svar, så snart möjligt är.

Observator Justanders fru är här och lamenterar jämmerligen. Hon har väl stora persvasions gåfvor, men jag vill dock ei förmoda, at hon något uträttat. — — — ödmjuckeste tjenare

Stockh., d. 18. Oct. 1774.

Pehr Wargentin.

Machinen kunde öfverskickas i höst, om jag snart får svar.

31. Högvördigste Herr Doctor och Biskop.

Herr Kongl. secreteraren Fredenheim har redan emottagit electricitets-machinen, med hvilken jag ei tviflar, at ju K. academien i Åbo blir nögd och väl belåten. Penningar derföre har jag genom herr professoren Gadd fått, och säljarens qvittance derpå följer härhos. Professor Wilcke har lofvat upsätta en liten underrättelse om machinens sammansättning och bruk. En hydrostatisk balance utbjudes ock til salu af fru fältmarschalkinnan Ehrensvärd, gjord af sal. directuren Ekström. Jag skall låta professor Wilcke se på honom, om den är komplett och hvad den kan vara värd. De kosta vid pass 300 d. Imedlertid vore godt at veta, om Åbo academie äfven vill köpa den.

Nye förmlulairer til mortalitetstabellerne N:o I och II äro redan i September til Åbo afsände af secreteraren Runeberg, med en skeppare, som lofvat sjelf aflemna dem til Herr Doctoren och Biskopen. Jag skall härnäst låta veta samma skeppares namn, af hvilken herr Runeberg säger sig hafva tagit quittance. Förmlulärer til tab. III äro ei ännu tryckte. Den tabellen kommer härefter ei at så ofta uprättas, utan endast hvart femte år, neml. 1775, 1780, 1785 och så vidare. Kanhända at början dermed ei sker förrän år 1780.

Huru skall man få den fattige observator Justander hulpen? Medlidande är han värd, men matheseos professor bör han aldrig blifva. Jag ser, at han en gång sökt et pastorat. Kunde han icke förhielpas til något, ju förr ju häldre? — — — ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 4. Nov. 1774.

Pehr Wargentin.

32. Högvördigste Herr Doctor, Biskop och Procantzler.

Unge herr Lindegren ifrån London, som varit här et par år, men nu är sinnad at resa hem, har sagt mig, at Herr Doctoren och Biskopen lærer få någon befattning med de penningar, som framledne herr Spiker (ni fallor) testamenterat til pios usus uti sin födelseort Finland. Har derföre bedt mig at hos Herr Doctoren och Biskopen recommendera honom och hans compagnon, herr Grill, at få blifva fullmäktige til penningarnas uttagande i London och hit remitterande. Jag har ei kunnat neka honom det, hälst han gjort mig åtskilliga tjänster och jag håller både honom och hans compagnon, som är en brorson af våra Grillar, för fullkomligen säkre och pålitelige. Om derföre Herr Doctoren och Biskopen ei redan antagit någon annan fullmäktig i London för detta ärende, kunde herrar And. Lindegren & Grill dertil förordnas.

Vid samma tilfälle tager jag mig frihet at anhålla, det ville Herr Doctoren och Biskopen fråga herr baron och landshöfdingen Rappe, hvarföre mortalitetstabellen för år 1771 ei ifrån Åbo och Björneborgs län inkommit, då vi likväl fått den för följande året, 1772. Månne den blifvit glömd i landscantzliet, eller verkligen blifvit hitsänd, men förkommen på vägen eller förlagd i K. cantzlicollegio eller af secreteraren Runeberg? För år 1773 har ei heller Åbo tabell ännu inkommit. Åbo läns tabeller hafva äljest altid härtills varit ibland de första och bästa.

Vår nya luftpump är ei ännu färdig och lærer blifva nog dyr för K. academien.

Dagen til Hans Majestets afresa lærer ej ännu, så vida jag vet, vara utsatt.

Har Åbo bibliotheque Banks och Solanders Resa? Vetenskaps-academien har två exemplar deraf, och jag ärnar proponera, at det ena må skänkas Åbo academie, tillika med några flera doupletter.
— — — Ödmjukeste tjänare

Stockhloim, d. 12. Maj. 1775.

Pehr Wargentín.

33. Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Onnittelee arkkipiispanimityksen johdosta. Tiedeakatemiellekin etua siitä, että Mennander tulee lähemmäksi. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop. Även vetenskapsakademien har nytta av att Mennander kommer närmare.

Til herr Kongl. secreteraren Fredenheim har jag aflemnat några böcker enligt hosgående förteckning, som K. vetenskapsacademien skänkt til K. academiens i Åbo bibliotheque, emedan K. vet.academien hade dem in duplo. Gåfvän är väl ganska ringa, och mindre än jag hade ärnat, men jag hoppas dock, at den ei blifver försmådd.

Vid samma tilfälle aflemnade jag ock 20 ryska landchartor, som herr professor Lexell skickat och bedt mig framskaffa til Åbo. Han har för Kongl. vetenskapsacademiens räkning och på dess begäran köpt en samling af dessa chartor, men skickat dem alla in duplo, hvaraf den ena skulle vara för Åbo academie, men vid öfverseendet befans allenast et exemplar af chartan öfver pars borealis guvernii novogorodensis, hvilken K. vetenskapsacademien behöll, och som således fattas uti Åbo academies samling, hvilket jag redan gifvit professor Lexell tilkänna. — — — ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 12. Sept. 1775.

Pehr Wargentin.

34. Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och Procantzler.

Omasta ja tiedeakatemian puolesta iloinen Mennanderin saavuttua Upsalaan. — Å egna och vetenskapsakademiens vägnar glad över Mennanders ankomst till Uppsala.

Högvördigste Herr Doctorens, Ärkebiskopens och Procantzlerens ödmjuckeste tjenare

Stockholm, d. 10. Oct. 1776.

Pehr Wargentin.

35. Högvördigste Herr Doctor, Archebiskop och Academiæ
Procantzer.

Suosittelee Hernösandin lehtorin, tri Gissler-vainajan poikaa saamaan Stiglerin stipenden. — Rekommenderar sonen till lektorn i Härnösand, avl. doktor Gissler, att få Stiglers stipendium.

Högvördigste Herr Doctorens, Archebiskopens och Procantzerens
ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 11. Jun. 1778.

Pehr Wargentín.

36. Högvördigste Herr Doctor, Erkebiskop och
Academie Procantzer.

Doctor Sparrman har, vid gjord påminnelse derom, aflemnat et exempel af sjette tomen af sal. baron De Geers Mémoires sur les insectes, hvilket Herr Kongl. secreteraren Fredenheim emottagit, at vid tilfalle til Herr Doctoren och Erkebiskopen öfversända.

Rovasti Osbeck, jonka pitäisi saada teol. t:rin arvo, on liian köyhä suorittaakseen asiaan kuuluvia kuluja. Voisiko, kuten filos. tiedekunnassa on tapana, olla gratisina. — Prosten Osbeck, som borde bli utnämnd till teol. dr, är för fattig att prestera de erforderliga medlen till promotionen. Kunde han icke såsom sed är vid filosofiska fakulteten få vara gratis?

Högvördigste Herr Doctorens, Erkebiskopens och Academie Pro-
cantzlerens ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 25. Febr. 1779.

Pehr Wargentín.

37. Högvördigste Herr Doctor, Erkebiskop och
Academiae Procantzer.

Suosittelee rippi-isäänsä, Adolf Fredrikin seurakunnan komministeria Rothsteinia saamaan vaalisijan Huddungen srk:n kirkkoh.virkaan. — Rekommenderar sin biktfar, komministern i Adolf Fredriks församling Rothstein att bli ställd på förslag till kyrkoherdeämbetet i Huddunge församling.

Högvördigste Herr Doctorens och Erkebiskopens samt Academ.
Procantzerens ödmjukeste tjenare

Stockh., d. 17. Maj 1779.

Pehr Wargentín.

38. Högvördigste Herr Doctor, Erkebiskop och
Academiae Procanzler.

Jag har åtagit mig at göra et sammandrag af hela rikets tabellverk för alla 25 åren, ifrån och med år 1749 til och med 1773, samt at deröfver göra några anmärkningar, som Kongl. Majestet i nåder torde låta trycka och utdela exemplaren deraf til consistorierna at förvaras, et vid hvarje moderkyrka.

Vid detta besvärliga arbete möter mig ibland andra den svårigheten, at jag ei vet visst, hvad tid på året den tredje eller den så kallade ståndstabellen plägar uprättas, antingen i början eller slutet af det året, för hvilket den ingifves, eller ock, kanhända, ei förrän i början af följande året, då tabellen til consistorium bör insändas. Om man häruti misstager sig, blifva slutsatserna ofta mycket oricktiga. Til exempel: Om ståndstabellen för år 1772 uprättas vid början af det året, innan farsoten, som det året så grufveligen härjade uti de flesta landsorterna, tagit öfverhanden, eller mot slutet af samma år, eller ock i början af 1773, sedan inemot 50.000 människor mer än vanligen blifvit af farsoten hädanryckte, gör det en hufvudsakelig skillnad uti slutsatserna. Hända kan, at man häruti ej i alla stift förhåller sig lika; men Herr Doctoren, Erkebiskopen och Procanzleren vet åtminstone, huru det tilgår i Finland och uti erkestiftet, derföre anhåller jag ödmjukeligen det behagade Herr Doctoren, Erkebiskopen och Procanzleren mig derom gunstigast underrätta.

Kongl. tabellcommissionen väntar at för innevarande år få ståndstabellen ifrån alla consistorier insänd i början af nästa år. — — — ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 7. Sept. 1780.

Pehr Wargentin.

39. Högvördigste Herr Doctor, Erkebiskop och
Academiae Procanzler.

För Herr Erkebiskopens tvänne höggunstiga bref och de mig deruti meddelte underrättelser aflägger jag härmed min ödmjukaste tacksägelse.

Sjelfva tabellerna gifva nog tydeligen tilkänna, at man i alla stift inrättat tredje eller ståndstabellen så, at hon skulle gifva folknumren sådan, som den var vid det årets slut, för hvilket den in-gifvits, ehuru K. tabellcommissionens secreterare velat inbilla mig, at den borde anses såsom uprättad vid årets början, hvarigenom han ock blifvit förledd til oricktiga slutsatser i vissa mål. I synnerhet har han deraf, och at han utan pröfning litat på tabellerna, som dock til en del finnas ögonskenligen felaktiga, fått anledning at sluta, det en stor myckenhet svenskt folk årligen skulle flytta utur landet. Af tabellernas nogare granskning och genom et rättare uträkningssätt finner jag, at utflyttningen, långt ifrån at gå til 6 à 8.000 eller åtminstone öfver 3.000 människor årligen, föga går öfver 1.000, och om man afdrager den delen af arméen, som bårt-smälte under sista Pomerska kriget, ei mer än til några hundrade om året. I Finland finnas imellan åren 1751 och 1772 flera hafva in- än utflyttat, hvilket förmodeligen kommer deraf, at flere svenske män få tjenst i Finland, som vid ditflyttningen taga svenskt tjenste-folk härifrån med sig, hvilka där qvarstanna.

Suosittelee sisarenpoikaansa, nimeltä Erik Huss, papiksi vihittäväksi. — Rekommanderar sin systerson, Erik Huss, att bli prästvigd.

— — — ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 2. Octob. 1780.

Pehr Wargentin.

40. Högvördigste Herr Doctor, Ärkebiskop och
Academiae Procanzler.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Högvördigste Herr Doctorens, Ärkebiskopens och Academiae Pro-canzlerens ödmjukeste tjenare

Stockholm, d. 1. Jan. 1781.

Pehr Wargentin.

Joh. Weliniltä. — Från Joh. Welin.

Edel och Högl. H:r Magister och Adjunct.

Luopuu oikeudesta Paimion seurakuntaan sitäkin suuremmalla syyllä, kuin tietää siten palvelevansa sekä Mennanderia että sihteeri Pryssiä. — Avstår sin rätt till Pemar pastorat med desto större skäl, då han vet sig därmed tjäna såväl Mennander som sekr. Pryss.

Edel och Högl. H:r Magisterns och Adjunctens hörsammaste tienare

Paris, d:n 16. Nov. st. nov. 1739.

Jo. Welin.

In margine: P. S. Jag beder tienstl. om en skyndsam fortkomst för innelykta till min bror Christian Welin.

And. Wetterbladilta. — Från And. Wetterblad.

1. Monsieur.

Kiitos ystävyydestä. Koko Vaasa ei puhu muusta kuin Bladhin perheen matkasta T:holmaan viettämään herra Hellantin ja nti B:n häitä. (Kirje kokonaan ranskankielinen). — Tackar för all vänskap. Hela Vasa talar ej om annat än familjen Bladhs resa till Stockholm för att fira bröllopet mellan herr Hellant och fröken Bladh. (Brevet helt och hållet på franska).

Votre très humble très obeissant et fidele serviteur

Nerpes, le 7. Juin 1745.

And. Wetterblad.

A tergo: Ädle och Höglärde Herren, Herr Magister, Carl Friedric Mennander. Mycket berömlig Philosophiæ Adjunct wid Kongl. Academien i Åbo.

2. Monsieur.

Puolustautuu Mennanderin 3. X. 1745 p:tyssä kirjeessä ollutta moitetta vastaan siitä, ettei ole pitkään aikaan kirjoittanut. Vakuuttaa kiitollisuuttaan häntä kohtaan. Kuullut, että Hannelius on tullut dosentiksi. (Kirje kokonaan ranskankielinen). — Försvrar sig mot Mennanders förebräelser i brevet av den 3. X.

1745 att han icke skrivit. Försäkrar om sin tillgivenhet för honom. Hört att Hannelius blivit docent. (Brevet helt och hållet på franska).

Votre très humble serviteur

A la hate de Nerpis, le 12. Octob. 1745.

And. Wetterblad.

In margine: Monsieur le Prevot et son Epouse Vous font bien de compliment.

A tergo: Adle och Höglärde Herren, Herr Magister Carl Friedric Mennander, Mycket berömlig Philosophie Adjunct wid Kongl. Academien, Åbo.

Karl Magnus Wrangelilta. — Från Karl Magnus Wrangel.

1. Högvördige Herr Doctor och Biskop samt Procancellor.

Kiittaa kirjeestä. — Tackar för brevet.

Det fegnar mig att then lilla tractat, som jag med håfpredikanten Carlborg hade den äran öfversända, vunnit Herr Doctors och Biskopens approbation. Titelbladet och företalet voro då ännu ej tryckte, men jag har sedan hört, att bokhandlaren Segerdal till Åbo och consistoriinotarien till försälgning öfverstyrt 50 exemplar. Skulle efter Herr Doctors och Biskopens mogna omdöme thenna lilla piece kunna skaffa minsta nytta, torde then få fegna sig af Herr Doctors och Biskopens recommendation. Jnnelykt har jag then äran öfversända cathaloguen på stenarterne och beder om ursekt att jag så länge drögt thermed.

Jag är ännu en expectant; men har dock genom Guds besynnerliga nåd ej ordsak att klaga, så länge jag nyttjas i nådenes rike som ett ovärdigt verktyg. Förledne vinter blef jag kallad till salig hans excellence riksrådet Hamilton att ther vara ett vitne af Guds thens högstes besynnerliga nådeverk och sedan then tiden har Gud behagat nyttja mig, då han kallade en förnäm naturalist ifrå sin villos väg. Min oskuld har ock blifvit updagat vid håfvet, sedan Hans Majestät fått höra om doctor Eneboms intriguer, så att jag ej alle-

nast blef specielt befald att predika inför honom, utan han förklarade äfven sin ynnest för mig på ett ganska nådigt sett, vid hvilket tillfälle jag ock hade blifvit öfverhåfpredikant, therest ej å en annan sida gjorts någon invändning. Emedlertid är saken in statu quo och H. M. har ännu ej låtit draga sig. Doctor E. måste nu temmeligen känna tyngden af vindicta divina, han är föraktad på högre ort och i synnerhet uti publicen. Ännu är vår tillemnade societet ej kommen till sin mognad; dock arbetas therpå. Carlstads val är nu till större delen bekant och synes som komme d:r Schröder, Ullholm och Wällin på förslaget. Vederbörande börja nu mycket att strecka sin omsorg på Upsala kanten, att planera par avance om archebiskopsstolen skulle blifva ledig för arosiensi, och thet förmenes att ett annat folk arbetar för aboensi och som tros med större framgång. Gud then högste styre allt till sin ära! När skall then tid komma att Herren reddar sin körka ifrå thet olyckeliga tillstånd, att vara subordinerad under politiska afsigter.

J England och America fortsätter Gud sina nådesverk under the största utvertes buller. Men i Svea rike är allting tyst, och medan arbetarene såfva sår ovännen ogräs bland vetet. Så går thet i Götheborg, therest Svedenborgianismen tager öfverhanden och har redan fått medholl i consistorio af 2:ne lectorer, här åter hafva vi å ena sidan then ryktbara Ruthström och å andra sidan en emissarius frå Hernhuth, som i flere år gjort proselyter och äfven formerat en stor så kallad bröderförsamling, af hvilken redan åtskillige lemnat riket och gått till Zeist. Så går oss då vi ej vilje lyda sanningen. En lärd doctor Kennecott i England, som höll på att gifva ut variantes lectiones V. Testamenti, har hört om then finska Bibelversion att then skall vara förbettrad . . .¹ och har således bedt mig skaffa sig någon underrättelse therom. Törs jag venta denna genom Herr Doctorns och Biskopens ynnest?

Jag arbetar nu starkt på min americanska kyrkohistoria och torde mot hösten gifva ut första delen. Jag utbeder mig then äran att få vara innesluten uti Herr Doctorns och Biskopens ynnest och trogna förböner och att med djup vördnad få vara Högvärdige Herr Doctorns och Biskopens samt Procancellarens ödmjukaste tjänare

Stockholm, d. 24. Junii 1770.

C. M. Wrangel.

P. S. J dag ankom underrättelse att förslaget i Carlstad så slagit ut att Ulholm, Schröder och Wällin äro på thet samma och Celsius har endast fått 22 röster. Det säges att d:r Schröder är viss om thenna syssla.

2. Högvördige och widtberömde Herr Doctor, Biskop och Procancellair.

Högvördige Herr Doctors och Biskopens gunstiga skrifvelse af d. 25. sistledne Aug. jemte then therhos fogade predikan hade jag först then äran inhändig för twänne dagar sedan, hwadan jag ej förän nu therföre kunnat aflägga min wördsamma tacksägelse. Jag merker att then underrettelse jag feck om Herr Doctors och Biskopens afresa warit oriktig, utom hwilket misstag jag wäl haft then äran att öfwerlemna paquettet sielf och tillika personligen innesluta mig i Herr Doctors och Biskopens ynnest. Thet fegnar mig emedlertid att Herr Doctorn och Biskopen behagar bibeholla mig uti sin gunstiga åtanka. Mina sysslor, då jag med öfverhofpredikantsembetet förena moste körkoherdeomsorgen öfwer 2:ne församlingar, förutan probstegöromålen i contractet, gifwa mig liten tid att arbeta för Samfundet; dock underlåter jag ej att lemna till dess tjänst the få ögnablick mig äro öfrige. Jag blef förledne Augusti månad af Hans Majestät kallad att wara tillstädes wid then stora förendring, som timade i Stockholm, dock utom att förut weta endamålet af min kallelse, och hade ett tillfälle att se och höra sådant, som på thet högsta utmärkt thenna hendelse som ett Guds nådes werk. Herr Doctorn och Biskopen lærer uplyst finna, huru mycket thenna förendring med Guds hjelp kan bidraga till wår christendoms förbettring. Thet geck swårt för Ferelius i anseende till Fanten som war thess medsökande, men så kan man med skäl säga, att magister Mathesii sak befordrade hans. — — —

ödmjuke tjänare

Sahla, d. 5. Dec. 1772.

C. M. Wrangel.

In margine: P. S. Jag skall wid tillfälle öfwersända något nytt som jag thenna höst fått frå Halle. Herr landshöfdingen Tilas dog ifrå en del af mineralsamlingen.

3. Högvördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala
Academies Procancellair.

Toivottaa onnea arkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Högvördigste Herr Doctors och Archebiskopens och Procancellairens ödmjukaste tjänare

Sahla, d. 18. Sept. 1775.

C. M. Wrangel.

4. Högvördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala
Academies Procanceller.

Toivottaa edelleen onnea arkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar åter med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Jag har med längtan wentat att se början af Samfundets Theologiska journal, och är wiss therpå, att om den kommer i gång, kunna materier ej tryta. Therjemte önskar jag att med Samfundets cassa en gång måtte komma så långt, att dess secreterare må kunna sättjas i samma stånd, som den af wetenskapsocieten, att wara frå andra sysslor ledig. Det gör mig mycket till hjertat, hwad nu i America timat, så wida jag ej kan annat än förblifwa wid de tankar, jag fattade, då jag ther wistades, att Herren utsett denne werldenes del till en fristad för evangelii lära, då den i Europa förskjutes. Mine bref therifrån innefatta bedröfliga tidningar. — — — ödmjukaste tjänare

Sahla, d. 15. Nov. 1776.

C. M. Wrangel.

5. Högvördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala
Academies Procantzler.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Ödmjukaste tjenare

Sahla, d. 9. Jan. 1778.

C. M. Wrangel.

6. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Procancellair.

Med min swäger, en ung Krusenstierna, som i sällskap med salige borgmästar Bellanders son nu kommer att besöka Upsala att ther studera, har jag den äran öfwersenda de omrörde archebiskop Sheckers Predikningar, såsom de sista böcker jag hafft frå London, jemte Nachrichten om Pensylvaniska församlingarne. Af de förra torde i synnerhet auctors märkwärdiga lefwerne behaga Högwördigste Herr Archebiskopen. De sednare äro i sitt slag nog intressante. Jag borde wid detta tillfälle äfwen senda de öfrige malmarter, men härwid torde jag i ödmjukhet få utbedja mig förtekning på dem, som lemnades i Stockholm, såwida herr baron Hermelin önskade få dem, som finnas in dupplo. Jag kan icke eller neka att jag ju helst önskade få med denna lilla samling upwakta Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen här i mitt ringa hus; och wågar therföre ödmjukast anholla, thet täktes Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen göra mig den äran af höggunstigt besök instundande sommar, då äfwen en complet samling af de här warande malmarter kan erhollas. Denna ort torde förtjena att ses, medan äfwen en slik liten resa af 7 mil torde bidraga till hälsan. Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen är ock här blott ett stenkast utom archistiftet, ty Norby körka ligger helt nära in till staden. Jag kan äfwen då lofwa, att wisa höggwarteret af general Howe jemte flere ställen af krigstheatren i skön perspective målning och flere jndianska curiositeter, af hwilka den fameusa calumet eller fredspipan gjort af en composition som nu är bland indianerne förlorad, skall få öka Högwördigste Herr Doctorns och Archebiskopens wakra mineralsamling. Skall jag nu lägga något till att förmå Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen att gynna mig i min wördsamma begäran, så är det, att mig therigenom sker den största ynnest. Jag beklagar hjerteligen den redeliga doctor Mathesius, som moste se sitt nitiska arbete i London med otack lönt, och fruktar före, att den elden torde upblåsas af någon betydande person. Det torde wara säkrast för honom att draga sig undan. Gud hjelpe wår mission i America! ther moste nu se wådligt ut. — — — ödmjukaste tjänare

Sahla, d. 3. Martii 1778.

C. M. Wrangel.

7. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop.

För Högwördigste Herr Doctors och Archebiskopens sista högunstiga skrifvelse har jag den äran aflägga min wördsamste tack-sägelse. Frå England och America har jag på en rund tid ej haft några tidningar, och de sista bref jag erhöill frå den sednare ort, lemnade mig den obehageliga nouvelle, att 2:ne paqueter woro förlorade och det ena frå secreteraren af wettenskapsacademien. Det moste se ganska mörkt ut i den delen af werlden. Jag undrar om herr doctor Mathesius ej tänker på sitt fädernesland, så att man kunde få begagna sig af hans wakra samlingar. Det omrörde arbetet prænumerar jag gärna på och anholler therföre ödmjukast att blifwa anteknad samt att få weta, då betalningen skall ske. Om han præsterar hwad han lofwar, blifwer det en dyrbar piece, och förtjänar att nyas. Jag påminner mig hafwa sett detta fragment nemnas i Michaelis orientalska bibliotheque. Jag börjar att gifwa allt hopp förlorat att få upwakta Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen i mitt hus och wår bergslag; anholler dock ännu en gång therom. Torde hända en brunsdrikning här kunde ske af utländskt watten. Min lilla stensamling wentar härpå. — — — ödmjukaste tjänare

Sala, d. 2. Febr. 1780.

C. M. Wrangel.

8. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala Academies Procanceller.

Enligt Högwördigste Herr Doctors och Archebiskopens mig gifna befallning får jag den äran i ödmjukhet communicera de tidningar jag haft frå America. Hosgående lilla piece är ifrå en pastor i Philadelphia wid namn Kunze, pastor Muhlenbergs måg, hwilken anländt till America effter min bortresa, och skall effter den säkra underrättelse jag om honom inhemtat, wara en man af stora gofwor och mycken nit för Guds ära. Hans bref har jag öfwerskickat till Samfundet pro fide & christianismo. Då jag åter får det, skall jag lemna del theraf. Tillståndet therute skall wara ganska bedröfligt. Denna Kunze hade uprettat ett litet seminarium för den tyska

lutherska församl. i America, men det är mest förstört af krigets olyckor och den stora och prydliga Zions körka, som i Philadelphia under min tid blef upförd, har af engelsmännen, då de innehade staden, blifwit wänd till ett hospital.

Wicacoa församl. skall wara i ett ganska stort förfall, och probsten Göranson predika till 8 à 10 personer. Hans tillstånd både i anseende till des sinnesförfattning och olyckeliga giftermål är ömkeligt. Collin är på wist sett en martyr för England och af americanerne illa behandlad. Ehuru jag ofta känner en rörelse inom mig för min fordna så älskansvärda församling, så wördar jag dock Guds försyn, som behagat skilja mig wid den jämmer, som nu omgifwer det i min tid så wälsignade America. Frå London eller pastor Mathesius har ej haft nyligen bref, och anholler therföre ödmjukast, att få del af det Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen utan all twifwel therifrå hört. Törs jag äfwen anholla om att få weta, hwarest Harrison nu arbetar.

Ach att jag finge hugna mig af något hopp att denna sommar här få i mitt hus upwakta Högwördigste Herr Doctorn och Archebiskopen för att kunna wisa med hwad djup wördnad jag framhärdar — — — ödmjukaste tjänare

Sala, d. 15. Martii 1780.

C. M. Wrangel.

9. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala Academiæ Procancellor.

Jag får ödmjukast anholla om förlåtelse, att jag så sent har den äran swara på Högwördigste Herr Doctorns och Archebiskopens höggunstiga skrifwelse. Ordsaken thertill har varit, att jag welat lemna underrättelse rörande den mineralsamling, som frå denna ort skulle kunna åstadkommas, och som både bergshauptman och bergsmestare waret wid Setra brun frånwarande, har jag ej förän nu kunnat få deras råd i detta ämne. Emedlertid har jag satt den americanska i ordning och nu fått den underrättelse, att en del af de raraste stuffer härstädes ej mera äro till finnade, utom i för detta gjorda samlingar. Effter anledning har jag therföre adresserat mig till änkefru Bellander, hwars wittre man i lifstiden gjort den

besta samling af Sala grufwas malmarter, och fått hännas och hännas sons löfte, att få utur denna samling taga alla dupletter, hwaraf monga ganska rara skola finnas. Så snart nu detta kan verkställas, skall denna samling jemte den omrörde americanska med säkert bud afsendas.

J högsta motton skulle det hafwa fegnat mig och orten, om jag härstädes fått aflemna denna ringa present i Högwördigste Herr Biskopens egen hand. Som jag eger någre ganska rara och sällsynte böcker frå America, som borde förwaras i ett biblioteque, torde jag theraf göra present till Upsala och i höst, will Gud, taga dem med mig till Upsala. Candidaten Wildius arbetar nu starkt, att bereda sig för den americanska mission i stöd af det gracieusa löffte Högwördigste Herr Archebiskopen behagat lemna honom, att få wara en kandidat till denna mission. J lika motto skulle han oförlikneligen wäl skicka sig att succedera Mathesius, therest han skulle tänka på rapelle, så wida man af honom kan wenta på litteraturens sida en stark forskare. — — — ödmjukaste tjänare

Nystrand, d. 4. Aug. 1780.

C. M. Wrangel.

10. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala Academies Procancellair.

Jnnelykte har den äran öfwersända förtekningarna på malmarterna frå America och Sahla. Det fegnade mig wid genomseendet af americanska stufferne, att den förnemste af hela samlingen ej kom att borttagas af sal. herr landshöfdingen Tilas. Den finnes teknad med N:o 2 och blef mig skänckt af en von Horn i New-York med berettelse, att maken blifwet lemnad till Musæum i London och att den ther räknades af stort värde, den skall holla utom gedieger koppar äfwen silfwer på samma set gedieger. Af unge Bellander äro en del nämde wid namn till sina arter, hwilka jag blott i min förtekning anfört till sin härkomst. För denna nomination swarar jag ej, men wäl för loci natales. Jag önskar nu intet högre, än att denna lilla samling må förtjäna rum i Högwördigste Herr Archebiskopens

cabinette. Det är bedröfligt, att Göranson ännu är sjuklig. Hans gifte gör honom föga heder. Gud wet huru det framdeles går med vår mission. — — — ödmjukaste tjänare

Sala, d. 27. Jan. 1781.

C. M. Wrangel.

11. Högwördigste Herr Doctor och Archebiskop samt Upsala Academies Procancellair.

Hyvää uutta vuotta! — Ett gott nytt år!

Jag finner i den tysta wrå, jag lefwer, hwad magt owännen dageligen får att utså ogräset bland wetet, och det steg, som nu tages i Stockholm, att bygga en körka för Zinzendorfianerne, gifwa oss ej den besta utsigt för framtiden. Jag will medgifwa, att desse så kallade bröder inom 20 år förendrat sig till sin lärobygnad, men de äro de samma till hufwudprincipen, som är, att formera statum in statu, draga de upväkta till sig, utså misstroendes frö mot andra lärare, och utskicka pengar utur landet.

Törs jag i ödmjukhet fråga, om någre nouvellier waret frå America? Huru Mathesius mår samt om Högwördigste Herr Archebiskopen sett det, den olyckelige Göranson låtit trycka i Upsala? Han har den nit för detta document, att han skickar det öfwer allt och sprider thegenom sin bedröfweliga sinnesförfattning. Emedlertid är arbetet sådant i Kettvik, att han är säker om den församling. — — — ödmjukaste tjänare

Sala, d. 12. Jan. 1785.

C. M. Wrangel.

Elsa Beata Wredeltä. — Från Elsa Beata Wrede.

1. Norrtelge, Beateberg, den 18. Junij 1778.

Högvyrdigste Herr Arkiebiskop.

Suosittelee kirkkoherra Suedenia Rimbon seurak:n kirkkoherraksi. — Rekomenderar kyrkoherde Sveden till kyrkoherdeämbetet i Rimbo församling.

Ödmiuka tienarina

Elsa Beata Wrede.

In margine: P. S. Detta alt är uti förtroende sagt. Förlåt Wrediske familiariteterne. Vördnaden är icke mindre för en Menander.

2. Högvördigste Fader.

Tyytymätön Rimbon ja Rön srk:n kappalaisen Edströmin apulaiseen Landsbergiin. — Missnöjd med kapellanens i Rimbo och Rös församling Edströms adjunkt Landsberg.

Eder ödmiuka tienarinna, Fabian Wredes dotter och Fabian Casimir Wredes syster och Eder vänn Bungens hustru.

Beateberg, den 24. Februari 1779.

Esa¹ Wrede.

Fabian Kasimir Wredeltä. — Från Fabian Kasimir Wrede.

1. Penningeby, d. 17. October 1775.

Högvördigste Herr Doctor och Ärckjebiskop.

Onnittelee arkkipiispanimityksen johdosta. — Lyckönskar med anledning av utnämningen till ärkebiskop.

Ödmiuke tiänare

F. Casimir Wrede.

2.—3. Högvördigste Herr Doctor och Ärckjebiskop.

Suosittelee maist. Petter Törneriä edellisessä kirjeessään Vassundan ja Hagan kirkkoh.-virkaan ja jälkimmäisessä, 21. IV. 1780 Penningebyssä p:tyssä, Valentunan kirkkoh.-virkaan. — Rekommenderar i det förra brevet mag. Petter Törner till kyrkoherdeämbetet i Vassunda och Haga och i det senare, dat. den 21. IV. 1780 i Penningeby, till kyrkoherdeämbetet i Vallentuna.

Ödmiuke tiänare

Norrtelje och Penningeby, den 9. Maji 1777.

F. C. Wrede.

¹ Pitää tietysti olla Elsa. — Bör naturligtvis vara Elsa.

4. Penningeby, den 3. November 1780.

Högwördigste Herr Doctor, Ärckebiskopp och Procanceller.

Suosittelee kandid. Joh. Erik Sundeliusta, joka on kapteeni Ekebergin sekä kirjeenkirjoittajan anopin, valtaneuvoksetar Flemingin sukulainen, pääsemään tutkittavaksi ja papiksivihittäväksi. — Rekommenderar kand. Joh. Erik Sundelius, en släkting till kapten Ekeberg och till brevskrivarens svärmor, riksrådinnan Fleming, att få undergå examen och prästvigas.

Ödmiuke tianare

F. C. Wrede.

5. Sätuna, den 11. Augusti 1783.

Högwördigste Herr Doctor, Ärckebiskopp och Procanceller.

Suosittelee maist. Olaus Humblea Tukholman Katariinan koulun rehtoriksi. — Rekommenderar mag. Olaus Humble till rektor vid Katarina skola i Stockholm.

Ödmiuke tianare

F. C. Wrede.

6. Högwördigste Herr Doctor och Ercekebiskop samt Upsala
Academie Procanceller.

Suosittelee Vassundan komministeria, maist. Joh. Brolinia saamaan vaalisijan Tiblen ja Alannin kirkkoherranvirkaan. — Rekommenderar komministern i Vassunda Joh. Brolin att bli ställd på förslag till kyrkoherdeämbetet i Tibbla och Alands pastorat.

Ödmiuke tianare

Stockholm, d. 29. Mars 1784.

F. C. Wrede.

7—9. Högwördigste Herr Doctor och Ercekebiskop samt
Procanceller.

Suosittelee tässä samoin kuin seuraavassa, 17. V. 1784 p:tyssä kirjeessään maist. Christoph. Humblea Klaran koulun rehtorinvirkaan. Kolmannessa, 10. VI. 1784

p:tyssä kiittää arkkipiispaa siitä, että tämä on ottanut huomioonsa hänen pyyntönsä. — Rekommenderar liksom i det följande brevet dat. den 17. V. 1784 mag. Christoph. Humble till rektor i Klara skola. I det tredje brevet, av den 10. VI. 1784 tackar han ärkebiskopen för att denne beaktat hans önskemål.

Ödmiukaste tiänare

Stockholm, d. 8. Apr. 1784.

F. C. Wrede.

10.

Högwördige Herr Archiebiskop.

Suosittelee komministeri Joh. Gabr. Humblea saamaan vaalisijan Söderbyn ja Karlskyrkan kirkkoherranvirkaan. — Rekommenderar komminister Joh. Gabr. Humble att bli ställd på förslag till Söderby och Karlskyrka kyrkoherdebefattning.

Ödmiuke tiänare

Penningby, d. 30. Juli 1783.

F. C. Wrede.

Tala widh gamla domproben Hydren, han tror mig wist på mina ord, at jag ike svurit fals[k]t.

G. A. Abergilta. — Från G. A. Aberg.

**Magnifice Herr Rector, Högwördige Herr Doctor och Professor,
Höggunstige Gynnare.**

Vakuuttaa kunnioitustaan. Kireet estäneet aikaisemmin kirjoittamasta. — Försäkrar om sin vördnad. Atskilliga göromål hindrat honom att skriva tidigare.

Märkwärdigheterna i St. Petersburg äska en fullkomligare kännare än jag är; och altså förmår jag ei i deras beskrifning giöra Eder Magnificence något fullkomligt nöije. Boklådan war den min nygirighet flitigast besökte. Den samma består af 6 rum, mäst alla upfylde med exemplar på hyllorne ifrån gålfwet ända up til taket. Professor Taubert har upsigten deröfwer. Bokhandelen, som drifwes för Käijserl. academiens räckning af 2:ne bokhandlare, en rysk och en tysk, skall wara mycket indrägtig. Här finnas åtskillige ifrån andre språk i ryskan öfwersatte böcker. Ibland annat såg jag

här et öfvermåttan skönt arbete, der St. Petersburg afskildras i des utsigt til des läge och präktiga byggnader. Alla chartorna kåsta tillsammans 10 rubel.

Uti den wäl inrättade rijtscholan anføres en hop ungdom til denna wettenskapen, det war nöije at se, huru gåssar af 10 år skapade folk och få dem de sedan måste förfärdiga i gips. Andre hade at sysla med landchartor, deras illuminerande och andre skilderier. Uti kopparstickeri-apartemantet arbetades mycket i anatomen.

Det widlöftiga boktryckeriet är wärtdt at ses. Består af 3 afdelningar. Uti den första, der bokstäfwerne äro, sker sätningen uti åtskilliga rum i mångahanda språk: ryska, tyska, italienska, arabiska, chinesiska, m.m. I den andra sker dragningen på bokstäfwerne och i den 3:die, som kallas det geographiska tryckeriet, på plåtarne. Det Käijserl. bibliothequet bestående i 5 à 6 rum, är upfyld med böcker i allehanda wettenskaper. Ibland annat ses här en samling af arabiska och chinesiska manuscripter. Dessa senare äro märkwärdiga til skrifarten, som består i tämmel. underliga figurer, til papperet, hwarpå för des makalösa finhet ei mer än på en sida ohngefär 3 eller 4 rader skrifwas kan, och til inbindningen, som är nog orientaliske; här passar sig at nämna, det en capitain härstädes anför 2:ne ryssar at läsa, skrifwa, förstå och tala det chinesiska språket.

Märkwärdigheterna i denna kåstbara Käijserl. kånst- och raritetskammaren hinner min pänna så litet beskrifwa, som min insigt at begripa. Iag will nämna allenast det, som mäst rört min upmärksamhet.

Hans Högstsalige Käijserl. Maij:ts Peter den förstas glorwördigst i åminnelse lifl. bild i kropps storlek af wax, sittande på en thron i himmelsblåa kläder af gros de tour med silfwer utstickade, dem han haft på sig wid des gemåls Hennes Högtsal. Kaijserl. Maij:ts Catharinas kröning. Monarchens häst, den han ridit på i Pultawska slaget, den stora fransosen, stårkar, crocodiler, en åsna och en americanisk ko opstoppade. Ormar, skorpioner, crocodiler i ägg och ungar, gräshoppor af mångahanda slag, elephant och biörnunger, et diur med påse under buken, deri det bär sina ungar, meniskian i des tiltagande ifrån aflelsen til födelsen, monstra och missfödsel i spiritu vini, et par benkläder osydd, naturliga, af qwin-

nohud, elephants hufwud, tänder och ben, hwalfisks ryggknokar och ben m.m. Den stora kåstbara globen, däruti 10 à 12 personer kunna sitta om et bord och betrakta himlakropperne i deras up- och nedgång, då de som stå utanförr sysla med jordaklotets åskådande, repareras.

Mynt- och mineralienecabinettet fick jag ei tillfälle at se. Alla professorers namn har jag ei än fått weta. Kanske jag på engång kan tiena Eder Magnificence med förteckning på deras namn och föreläsningar. — — — Eder Magnificences aldraödmuikaste tienare

Wiborg, d. 16. Octobr. st.v. 1755.

G. A. Åberg.

Anna Sten Åkerhielmilta. — Från Anna Sten Åkerhielm.

Gustafsberg, d. 1. Juli 1785.

Högwördigste Herr Doctor Ärkebiskop och Procanceller
samt ledamot af Kongl. orden.

Pyytää saada käyttää arkkipiispan hevoshakaa. — Ber att få använda ärkebiskopens hästhage.

Ödmiuka tienarinna

Anna Sten Åkerhielm.

Friedr. Åkerhielmilta. — Från Friedr. Åkerhielm.

Högwördigste Herr Doctor, Archiebiskop och Upsala
Academie Procanceller!

Pyytää Upsalan tuomiokapitulia myönteisesti suhtautumaan hänen kamari-kollegiolle tekemään anomukseensa saada yksityiskohtaisempi patronaattikirje. — Ber Uppsala domkapitel ställa sig gynnsamt till hans ansökning till kammarekollegiet att få ett mera detaljerat patronatsbrev.

Ödmiuke tienare

Margretlund, d. 4. Sept. 1784.

Friedr. Åkerhielm.

Samuel Älfiltä. — Från Samuel Älf.

Reverendissime Domine Doctor & Archiepiscopo, atque
Academiae Regiae Upsal. Procancellarie.

Accipe, Summe PATRUM, mixtæ lugubria Musæ
Carmina, quæ accepi complacuisse Tibi.
Scribimus indocti doctique poëmata passim;
Nec mea, quæ sequitur, Nænia pondus habet.
Funere SPARSCHUCHI lacrimas nescivimus æquas
Promeritis: Pæan deficit ipse suis.
Huc Helicon, doctisque Sion comitata Camenis
Huc veniat: meruit nam decus omne Senex.
Nomine in hoc Doctrina sibi virtusque triumphant,
Ante omnes Pietas, cum Probitate pari.
Si proprius reliqui potuere adsurgere famæ,
Desveto veniam da mihi, Summe PATRUM!
Quique, novus Salicas pauperrimus hospes ad oras,
Attulit hæc, secum scripta pusilla Tibi,
Te, precor, adflictæ veneretur sortis Asylum,
Te mecum æterno ut mentis honore colit!
O! utinam vivas, Ecclesia & Auspice tanto
Pindus & in Pylios floreat usque dies,
Te sibi propitium, Mæcenas, omnis ut ambit,
Spesque patrocínio nititur alma Tuo:
Sic tener *Älfviades*, mea cura, Academica Tempe
Dum visurus erit, cum pietate cupit.
Illius in caussa movear si, verbaque quærat
Anxius ex omni parte paternus amor;
Ignoscit Tua flamma mihi: Tua gratia spondet,
Te fore, quem cupiat Natus habere PATREM.

Reverendissimi Nominis Tui

cultor devotissimus

Lincopiæ, Pridie Jd. Septembr. MDCCLXXXI.

Sam. Älf.

Henkilö- ja paikannimistö. — Person- och ortnamn.

Luettelon käyttäjä ottanee huomioon ensimmäisen osan luettelon alkuhuomautukset sekä toisen osan alkusanojen viimeisen kappaleen.

Vid registrets användning torde de inledande anmärkningarna till första delens register samt sista stycket i andra delens förord beaktas.

Achrenius, Abraham, pappi, vanhemman herännäisyyden huomattavin edustaja Suomessa, präst, den främsta representanten för den tidigare väckelserörelsen i Finland ..... 280, 283 Achrenius, Henrik, nimismies Kalajoella, befallningsman i Kalajoeki ..... 491 Adam Bremeniläinen, Adam av Bremen, saksal. prelaatti, historioitsija, tysk prelat, historie-skrivare ..... 267 Adelcrantz, Carl Fredrik, ylitendentti, vapaaherra, överintendent, friherre ..... 577, 578 Adlerheim, Katarina Elisabet, kts. se Ehrenswärd, Katarina Elisabet. Adolf Fredrik, Ruotsin kuningas, konung av Sverige ..... 651 Adolf Fredrikin srk. — Adolf Fredriks församl. .... 17 Aejmelæus, Anders, Ylä-Satakunnan tuomari, häradshövding i Övre Satakunda 280	Aejmelæus, Johan, Isonkyrön kirkkoh., lääninrovasti, khde i Storkyro, kontraktsprost ..... 445 Aejmelæus, Nicolaus, senior, Isonkyrön kirkkoh., khde i Storkyro 420 Afzelius, Johan(?), sittemm. kemian prof. Upsalassa, seder. profess. i kemi i Uppsala ..... 579 Agander, Nicolaus Georg, dosentti Upsalassa, docent i Uppsala .... 466 Agricola, Mikael, Suomen uskonpuhdistaja ja piispa, Finlands reformator och biskop 270, 271, ... 411, 412 Ahlström (piispankand. 1758, biskopskandid. 1758) ..... 301 Ahnger, Nikolain srk:n komminist., komminister i S:t Nikolai församl. .... 666 Ahvenanmaa 69, 78, 79, 87, 224, 299, ... 305, 399, 445, 712, 714 Akaa — Akkas, kunta ja srk. Lounais-Hämeessä, kommun o. församl. i sydvästra Tavastland 85, ... 224, 225, 470, 656, 657

- von Aken, Karl Philip, Turun ho-
voik:n asess., assessor i Åbo
hovrätt 449
- Alahärmä, kts. se Härmä.
- Alanus, Abraham, lingvarum,
deinde teol. profess. aboënsis .. 273
- Alaveteli, kunta ja srk. Keski-
Pohjanmaalla, socken och för-
saml. i mellersta Österbotten .. 27
- Alavo — Alavus, kunta ja srk.
Etelä-Pohjanmaalla, socken o.
församl. i Syd-Österbotten 551
- Alenius, Karl Gustaf, papinpoika
Piittimestä, prästom ifrån Pitcå
..... 166, 200, 203
- Aleutien saaret, Aleutiska öarna .. 253
- Altan, Israel, kts. se Altan.
- Alfving, Gust., kauppias Turussa,
tirehtööri, handlande i Åbo, di-
rektör 431
- Alleen, Erik Johan, Turun posti-
mestari, postmästare i Åbo 480
- Allen, Christoffer, kauppias, han-
delsman 303, 304
- Allenius, Gustaf, Kangasalan kirk-
koherra, lääninrovasti, khde i
Kangasala, kontraktsprost 276
- Almquist, Erik Jonas, maist., leh-
tori Gävlessä, sittemm. dogma-
tiikan profess. Upsalassa, mag.
lektor i Gävle, sederm. profess. i
dogmatik i Uppsala 161
- Alnander, Samuel Johannes, kirjai-
lija, författare 111
- Alopæus, Magnus Jakob, lehtori,
sittemm. Porvoon piispa, lektor,
sederm. biskop i Borgå 83, 429
- Alstrin, Erik, T:holman pastor pri-
marius, vihd. Strängnäsän piispa,
pastor primarius i Sthlm, slutt.
biskop i Strängnäs 191
- Alström, tohtori Köpingissä, doktor
i Köping 17
- Altan, Israel Johannis, mag. .. 490, 491
- Altdorf, sveitsil. kantonin Urin pä-
kaupunki, huvudstad i schweiz.
kant. Uri 118
- Alunda, srk. Uplannissa, församl. i
Uppland 662
- Amnell, Joh., Upsalan akat:n prof.,
prof. vid Uppsala akademi 31,
..... 213, 222
- Amsterdam, Alankomaiden pääkau-
punki, huvudstad i Nederländer-
na 314, 706
- Anckarström, Jakob Johan, Kustaa
III:n murhaaja, Gustav III:s
mördare 118
- Angarn, srk. Uplannissa, T:holman
pohjoisp., förs. i Uppland, norr-
om Sthlm 15
- Angerstein, Reinhold Rücker, vuo-
ritieteen tutkija, bergsvetenskaps-
man 146
- Annerstedt, Daniel, professor ups-
aliensis 598
- Ansgarius, Pohjoismaitten apostoli,
Nordens apostel 658
- Antonsson, Bengt, teol. leht. Karl-
stadissa, teol. lekt. i Karlstad .. 574
- Apianus 48
- Appelgren, Simon, Paltamon kirk-
koh., khde i Paldamo 489
- Archangel — Arkangeli, kuverne-
mentti Europan Venäjällä Jää-
meren rannalla, gouvernement i
europ. Ryssland vid Ishavet
..... 260, 263, 289
- Arckenholtz, Johan, valtiomies,
historiantutkija, statsman, histori-
ker 164, 410, 457, 604, 622
- Arckenholtz, Hedvig, rouva, fru .. 457
- Arctopolitanus, Gabriel Gregorii,
Ulvilan kirkkoherra, rovasti,
khde i Ulfsby, prost 272
- Arboren, Turun akat:n kirjakaup-
pias, Åbo akad:s bokhandlare .. 173
- Arborén, yliopp., stud. 646, 647
- Arelin, Joh., teol. t:ri, Turun kap-
pal., teol. d:r, kapellan i Åbo
..... 414, 455, 493, 497

- Arenius, Martin, Turun tuomiokirkon kappal., kapellan vid domkyrkan i Åbo 458, 648
- Arenius, mag., maanjakotuomari Kuopiossa, ägodelningsdomare i Kuopio 489
- Argillander, Joh.(?), sittemmin Kiihtelysvaaran kappal., sederm. kapellan i Kiihtelysvaara 322
- Arlandsson, Anders, p. Sigfridin alttarin kappal. Turussa, kapellan vid s. Sigfrids altare i Åbo 661
- Armfelt, Magnus Vilhelm, Turun ja Porin l:n maaherra, landshövding i Åbo o. Bborgs l. 445
- Armfelt 430
- Arnäs, srk. Hernösandin hiippakossa, församl. i Hernösands stift. 576
- Arrenius, (näin tekstissä alkuperäisen muk., sä i texten enl. original); Arrhenius, Jakob(?), sihteeri, sekret. 699, 700, 707
- Arrhenius, Arvid, Upsalan yliopiston profess., professor vid Uppsala akad. 316
- Arrhenius, C. S., kuninkaall. sihteeri, kungl. sekret. 90
- Arrhenius, Pehr, Funbon kirkkoherra, teol. t:ri, khde i Funbo, teol. dr 207, 213
- Artorelli, kardinaali, kardinal 137
- Artukainen — Artukais, tila Raisiossa, lantgods i Reso 421
- Arvidsjaur, pitäjä Keski-Lapissa, socken i mellersta Lappland 166
- Askergren, Anders, kirjakauppias, bokhandlare 90
- Asp, Karl, Upsalan yliopiston filosofian profess., profess. i filosofi vid Uppsala akad. 439
- Asp, Matthias, Upsalan akat:n profess., tuomiorovasti, profess. vid Uppsala akad., domprost 193, ... 301, 315, 318
- Asp, Petrus, Upsalan kaniikki, kanik i Uppsala 11
- Aspegren, Broderus, maaviskaali Vaasan l:ssä, landsfiskal i Vasa l. 465
- Aspegren, Gabr., senior, maist., Pietarsaaren kirkkoh., mag., khde i Pedersöre 360, 540
- Aspegren, Gabr., junior, Pietarsaaren kirkkoh., khde i Pedersöre 428, 465, 489
- Astrakan, kaup. kaakkois-Venäjällä, stad i s.ö. Ryssland 289
- Aubert, Piet., kirjanpainaja, boktryckare 433
- Augustin, laivuri, skeppare 239, ... 585, 586
- Aulanko, korkea vuori läh. Hämeenlinnaa, högt berg nära Tavastehus 231
- Aurelius, Mikael, kehruhuoneensaarn., vihd. Akaan kirkkoh., spinnhuspred., slutl. khde i Akkas 21, 470
- Aurivillius, Karl, Upsalan yliopiston professori, professor vid Uppsala akademi 130, 136, 210, ... 335, 746
- Avellan, Mikael, teol. t:ri, Tammelan kirkkoh., teol. d:r, khde i Tammela 412, 463, 467, 473
- Avellan, Nils, lääket. t:ri, sittemm. anatomian profess. Turun akatemiassa, med. dr. sederm. prof. i anatomi vid Åbo akad. 252, 337, ... 483, 490, 496
- Avenius, Jakob, Espoon kappalainen, kapellan i Esbo 557, 560
- Avesta, kaupunki ja aikanaan kuparikaivos Taalainmaassa, stad och f.d. koppargruva i Dalarna 308
- Backman, Daniel, hovisaarnaaja, hovpredikant 159
- Backman, Laurentz, kauppias, K. F. M:n velipuoli, handelsman, C. F. M:s halvbroder 404

- Backmeister, lukion tarkastaja Pietarissa, inspektor vid gymnasiet i S:t Petersburg 288
 Baelter, Sven(?), maist., vihd. Växiön tuomiorovasti, mag., sluhl. domprost i Växiö 311
 Baggböle, kylä Perniössä, by i Bjärnä 144
 Bahrdt, tohtori, doktor 119
 Balingsta, seurak. lounaaseen Upsalasta, församl. sydväst om Uppsala 306
 Balthasar 49
 Bandt, kaivertaja, gravör 120
 Banks, sir Joseph, englantil. meesenaatti ja luonnontutkija, engelsk mecenat och naturforskare 609, ... 612, 613, 614, 618, 750
 Barcelona, kaup. Espanjassa, Välimeren rannalla, stad i Spanien vid Medelhavet 158
 Barnekow, Christian, Kristianstadin l:n maaherra, vapaaherra, landshövding i Kristianstads l., friherre 713
 Bartsch, lääkäri, läkare 309
 Beck, maist., mag. 233
 Beckerström, Anders, Ljunghyn rovasti, prost i Ljungby 576
 Beck-Friis, Joakim, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 607, 625
 Beckman, Anders, fil. kand. 153
 Beckman, Karl Johan, vihdoim. Taivassalon kirkkoh., sluhl. khde i Töfsala 25
 Beger, Laurentius, preussil. kirjastonhoitaja, preussisk bibliotekarie 47, 49
 Bellander, Anders, pormestari, borgmästare 760, 762, 763
 Benjamin, arkkimandriitti Novgorodista, arkimandrit i Novgorod 487
 BenzeliuS, suku, släkt 105
 BenzeliuS, aat., adl. Benzelstierna, Adolph 68
 BenzeliuS, Carl Jesper, Strängnäsin piispa, biskop i Strängnäs 166(?), 246
 BenzeliuS, Jakob, vihd. arkkipiispa, sluhl. ärkebiskop 154
 Benzelstierna, Lars, Upsalan yliopiston prof., sittemmin Västeråsin piispa, profess. vid Uppsala akad., sederm. biskop i Västerås 302, 396, 398, 603, 696
 Berch, Anders, taloustieteen profess., ekonomiprofess. 156, 191, 315
 Berch, Karl Reinhold, numismatikko, kanslianeuvos, numismatiker, kansliråd 89, 90, 91, 100, 107, ... 110, 120
 Berg, Adam Henrici, Pyhäjärven (O.l.) kappal., kapellan i Pyhäjärvi (U.l.) 361
 Berg, Clas, vuorityönjohtaja, arbetsledare för bergsarbeten 538
 Berg, Simon, laivuri, skepparc 233, 234
 von Bergen, Maria, kts. se Burman, Maria.
 Bergen, kaupunki Norjassa, stad i Norge 324, 325, 326, 355
 von Bergenhielm, Göran, amiraliteetin justitiarius Karlskronassa, justitiarie vid amiralitetet i Karlskrona 501, 518
 Berger, Abr., maist., asessori, mag., assessor 342
 Bergius, Anders, teol. profess. aboensis 252, 255
 Bergius, tohtorinna, doktorinna .. 519
 Bergklint, Olof, Upsalan yliopiston dosentti, docent vid Uppsala akad. 112, 128, 132
 Bergling, Henrik, maist., Kärnan srk:n komministeri, mag. komminister i Kärna förs. 71
 Bergman, Joh. Gabr., piirilääkäri Turussa, asessori, provincialläkare i Åbo, assessor 421, 435, 460

- Bergman, Torbern, kemian prof.
Upsalassa, profess. i kemi vid
Uppsala akad. 417, 579
- Bergquist, Karl, kaivertaja, gravör 107
- Bergqvist, Katarina, naim. pormest.
Ullnerin kanssa, gift med borg-
mäst. Ullner 483
- Berlin, Saksan pääkaup., Tysklands
huvudstad 412, 619
- Berlin, medicinae et botanices stu-
diosus 185
- Bern, ensyklopedisti, encyklopedist
..... 125, 126, 128
- Beronius, Magnus, profess., sittem-
min arkkipiispa, profess., sederm.
ärkebiskop 91, 150, 152, 207, 301,
..... 304, 315, 397, 398
- Bertramus, Bonav. Cornelius, hep-
rean profess. Genevessä, profess.
i hebreiska i Geneve 433
- Betsky, mineralogi(?), minera-
log(?) 256
- Betszkoi, kamariherra, kammarherre 287
- Bèze, Theod., de, teol. 48
- Bielke, Gunilla, kuningatar, drott-
ning 63
- Bielke 542
- Rilmark, Joh., Turun akat:n prof-
fess., profess. vid Åbo akad. 52,
96, 112, 150, 153, 155, 169, 176,
177, 193, 422, 425, 437, 441, 448,
449, 451, 460, 463, 567, 595, 648,
..... 660, 684, 685
- Birkenfeldt, saksal. ruhtinassuku,
tysk fursteätt 705
- Birkala, se Pirkkala.
- Birling, majatalonpitäjä Ilmajoella,
gästgivare i Ilmola 541
- Bitrberg(?) 308
- Bjuggren, Magnus, vuorikollegion
asessori ja vuorimestari, assessor
i bergskollegium o. bergsmästare
..... 42, 43
- Bjurfors, kuparikaivos Västerbotte-
nin läänissä, koppargruva i
Västerbottens län 308
- Bjärno, se Perniö.
- Björkegren, Jakob, vihd. Kunink.
kirjaston kirjastonhoitaja, kirjai-
lija, slutl. bibliotek. vid K. B.,
författare 132
- Björklund, Isak, profess. theol. abo-
ensis 404
- Björklund, Kristiern, Turun akat:n
apul., adjunkt vid Åbo akad.
322(?), 471(?), 631, 635, 636, 637
- Björklund, maist. Upsalassa, mag. i
Uppsala 692
- Björn, Didrik, rovasti i Linköpin-
gin hiippakunnassa, prost i Lin-
köpings stift 72, 73
- Björneborg, se Pori.
- Björnstjerna (ennen: förut: Beronius), Magnus Olaf, dosentti ja
kirjastonhoitaja, sittemm. lähet-
tiläs, docent och bibliotekarie,
sederm. envoyé 91, 99
- Björnståhl, Jakob Jonas, professor
lundensis 116, 118, 123, 124, 129,
..... 130, 132, 134, 139
- Bladh, vaasalainen perhe, familj i
Vasa 755
- Blomberg, Karl Petter, lähetystö-
saarnaaja, legationspredikant 121, 122
- Blomberg, Karl Peter, t:ri, T:hol-
man ranskal. luteril. srk:n kirk-
koh., sittemm. Värmdön kirkkoh.,
d:r, khde vid franska luth. förs.
i Sthlm, sederm. khde i Värmdö 142
- Blåfield, Katarina Kristina, rouva,
fru, kts. se Hejkensköld.
- Bochara, kts. se Buhara.
- Bohn, Karl Evald, kirjanpainaja,
boktryckare 140
- Bohus, maakunta Ruotsissa, mui-
naislinna Götajoen pohj. lasku-
väylässä olevalla saarella, land-
skap i Sverige, fordom en stark
fästning på en klippa i Göta älvs
norra utloppsarm 586
- Boije (Boye), Hans Henrik, poli-
tikko, vapaaherra, politiker, fri-
herre 168, 398, 589, 676

- Boileau-Despreaux, Nicolas, ransk. runoilija ja kriitikko, fransk skald och kritiker 457
- Bombay, Britannian Intian maakunta ja sen pääkaup., brittisk-indisk provins och dess huvudstad 36
- Bonde, Kaarle Knuutinpoika, Karl Knutsson, Ruotsin kuningas, konung av Sverige 101, 102, 103, ... 104, 105, 106, 122, 123
- Boneauschöld, Gustaf, valtiosiht., statssekret. 512
- Bonsdorff, Gabriel, mag. 80, 81, ... 411, 482, 493, 497
- Bonsdorff, Pehr, pyhien kielten dosentti, sittemm. Porvoon lukion leht., vihd. Hauhon kirkkoh. ja rovasti, sac. lingv. docens, sederm. lektor i Borgå, slutl. khde och prost i Hauho 466, 481
- Borenus, Erik, Maskun kirkkoh., khde i Masku 428
- Borgström, Erik, Paraisten kappal., kapellan i Pargas 461
- Borgström, Joh., lehtori, tohtori, lektor, d:r 80
- Borgå, se Porvoo.
- Borås, kaupunki Länsi-Göötanmaalla, stad i Västergötland 75, ... 76, 431
- Boström, Anders, lääket. t:ri, asessori ja lehtori, vihdoin rovasti, med. d:r, assessor och lektor, slutl. prost 156
- Boström, Anders, lehtori, tohtori Skarassa, lektor, doktor i Skara 76
- af Botin, Anders, hist. tutkija, kamarineuvos, hävdateknare, kamarråd 288
- Botniska viken, se Pohjanlahti.
- Bougeant, kirjailija, författ. 291
- Brahe, suku, ätt 684
- Brahe, Christ. Charlotta (synt., född Piper), kreivitär, grevinna 568
- Brahe, Ebba, kreivitär, grevinna 684
- Brahe, Pietari (Pehr), valtakunnan drotsi, kreivi, riksdrots, greve 425
- Brahestad, se Raahe.
- Brandell, kanslerin siht., kansl. sekret. 461, 479
- Brander, Jakob Olof, varapastori Ulvilassa, vicepastor i Ulfsby .. 186
- Brander, Johan, maist., Enköpings kirkkoh., rovasti, mag., khde i Enköping, prost 17, 209
- Pratt, Joh. maisteri, pappi, mag., präst 153
- Braunschweig, valtio Luoteis-Saksassa, stat i nordöstra Tyskland 140
- Braxer, pappi, präst 401
- Bremer, Jakob, turkul. kaupp. ja laivanvarust., handl. o. skeppsred. i Åbo ..... 481, 496(?)
- Bremer, Joseph, tukkukaupp. ja tehtailija, grosshandlare och fabrikör 495
- Bremeniläinen, Adam, Bremen, Adam av, kts. se Adam Bremeniläinen, Adam av B.
- Brenner, Elias, antikviteettiarkiston asess., assessor i antikv. arkivet 412, 661
- Brenner, Henrik, itäm. kielten tutkija, kansatieteilijä, orientalist, etnograf 263
- Bring, Ebbe, Börringen rovasti, prost i Brönninge 576
- Bro, usean srk:n nimi Ruotsissa (m.m. Upsalan arkkihiippakunnassa), namn på flera förs:ar i Sverige (bl. a. i Uppsala ärkestift) 694
- Brocman, Nils Reinhold, antikviteettiarkiston asessori, assessor i antikvitetsarkivet 107
- Brolin, maist, pappi, mag., präst .. 653
- Brolin, Joh., maist., Vassundan komministeri, mag., komminister i Vassunda 766

- Broman, Anna Katarina, kts. se Wefwerstedt, Anna Katarina.
- Broman, Erland, hovimarsalkka, hovmarskalk 512
- Brommius (Brom), Peter, Viipurin piispa, biskop i Viborg 533
- Browallia, Elisabet, kts. se Ehrenholm, Elisabet.
- Browallius, Joh., Turun piispa, biskop i Åbo 24, 68, 309, 319, ... 359, 507, 585, 671, 724
- Brunckman, pappi, präst 166
- Brunerona, Abraham Mattias, upseeri, officer 393
- Brunkeberg, harjanne T:holman Norrmalmilla, rullstenäs på Sthlms Norrmalm 510, 511
- Brunnerus, Johan, Turun ruots. srk:n kappal., kapellan i Åbo sv. församl. 470, 482, 487
- Brygger, Mathias Sigfridi, Rauman kirkkoh., khde i Raumo 689
- Budde, Iöns, naantalilainen birgitalaismunkki, birgittiner munk i Nådendal 105, 472
- von Buddenbrock, Henr. Magn., kenr.luutn., gen.löjtn. 707
- Bufon(?), maist., mag. 244
- Buhara (Bukhara, Bockhara), alue Lounais-Aasiassa, område i sydvästra-Asien 37
- Buhrman, komministeri, komminister 157
- Bundy, Karl Henrik, maist., Gööteporin lukion apul., vihd. lehtori, mag., adj. vid Göteborgs gymnasium, slutl. lektor 246
- Bunge, Sven, valtaneuvos, vapaa-herra, riksråd, friherre 765
- Buræus, Laurentius, professor vid Uppsala akad., riksantikvarie .. 285
- Burenskiöld, suku, ätt 107
- Burensköld, F. H. L., kamariherra, kammarherre 411
- Bureus, suku, släkt 107
- Burgswik, Öjan pitäjässä Gotlannissa, i Öja socken på Gottland .. 347
- Burman, Maria, tull-inspehtori Clas Burman-vainajan leski (synt. von Bergen), framl. tull-inspektor Clas Burmans änka (f. v. Bergen) 382
- Burman, Olaf, Upsalan yliopiston varakirjast.-hoitaja, vicebibl. vid Uppsala akad. 315, 316, 317, 318, ... 565, 566
- Burström, pappismies, prästman .. 15
- Busser, Joh. Bened., t:ri, Linköpingin lukion lehtori, dr, lektor vid gymnasiet i Linköping 577
- Bäld, And., pappi, präst 17, 597
- Bång, Petrus, Viipurin piispa, biskop i Viborg 92, 273, 533
- Bäck (Bæck), Abr., arkiaatteri, arkiater 60, 334, 458
- Bälinge, seurak. Upsalan arkkihiippakunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 211, 212
- Böckelman, Car. Sebast., kauppias Pietarsaareessa, handlande i Jakobstad 464
- Böckelman, kenraali, general 441
- Bökman, Otto Reinhold, maist., vihd. Laukkaan kappal., mag., slutl. kapellan i Laukas 496
- Bökman, Petrus, Savon jalkaväkirykmentin kapteeni, kapten vid Savolax infanteriregemente 264
- Börringe, srk Lundin hiippak:ssa, församl. i Lunds stift 576
- Börstil, srk. Upsalan arkkihiippakunnassa, förs. i Uppsala ärkestift 589, 590
- Cadiz, satamakaup. Espanjassa, hamnstad i Spanien 146
- Caesar, Julius, roomal. valtiomies ja sotapäällikkö, romersk statsman och fältherre 70
- Cairenius, Jakob, Maskun kirkkoh., khde i Masku 426

- Cajalén, And., Turun akat:n konsist:n amanuessi, sittemm. akat:n vouti, konsist. aman. vid Åbo akad., sederm. akademifogde 25
- Cajanus, Johannes Andreae(?), Paltamon kirkkoh. ja lääninrovasti, khde i Paldamo kontraktsprost 65, 67
- Calamnius, Gabriel, Kalajoen kappal., runoilija, kapellan i Kalajoki, skald 491
- Calamnius 360
- Callmejer, Ernst Joh., Turun tulliyli-inspehtori, tullöverinspektor i Åbo 490, 497
- Cal(o)ander, Martin Magnus(?), tullinhoitaja, tullförvaltare 228
- Calonius, Mathias, lainoppinut, jurist .. 412, 425, 430, 449, 461, 482
- Canton, kts. se Kanton.
- Caracci (Carracci), italial. suku, jonka useat jäsenet olleet taidemaalareita, italiensk släkt, varav flere medlemmar varit målare .. 106
- Cardanus, Hieronymus, italial. luonnontutkija, italiensk naturforskare 87
- Cardiaster (= Göös), Simon, Kokemäen kirkkoh., khde i Kumo 273
- Carenius, Efraim, rykmentin pastori, sittemm. Loimaan kirkkoh., regementspastor, sederm. khde i Loimijoki 443, 458, 467
- Carlborg, Jakob Henrik, Pohjan kirkkoherra, hovisaarnaaja, khde i Pojo, hovpred. 52, 400, 756
- Carleson (ennen, förut Carlsson), Edvard, diplomaatti, kansantaloudell. kirjailija, diplomat, nationalekonomisk författ. .. 392, 728
- Carling, Anders, maist., Pietarsaaren kappal., mag., kapellan i Pedersöre 458
- Carlsson, Daniel, keskieveari Oravaisissa, gästgivare i Oravais .. 537
- de Carnall, Ulrika Elisabet, naimisissa Kemin kappal. Mathias Hildénin kanssa, gift med kapellanen i Kemi Math. Hildén 8
- Carpelan, Karl Efraim, everstiluutnantti, vapaaherra, överstelöjtnant, friherre 488
- Cavander, Christian, Vaasan koulun rehtori, sitten teol. profess., vihdoin Turun tuomiorovasti, rektor för Vasa skola, sedan teol. profess., slutl. domprost i Åbo 65, 412, 414, 417, 421, 422, 427, 435, 445, 456, 458, 467, 470, 480, 636
- Cedercreutz, Herman, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 302
- Cederhielm 483
- Cederhjelm, Germund Karl, Turun hovioik:n presidentti, president i Åbo hovrätt 51, 431, 485
- Cederholm, Bernhard 507
- Cederström, Olof, valtaneuvos, Turun akat:n kansleri, vapaaherra, riksråd, kansler för Åbo akad., friherre 44
- Cederwald, Arvid (sittemmin: sedermera: von C.), vihdoin Turun hovioik:n varapresid. slutl. vicepresid. i Åbo hovrätt 443
- von Celse, Magnus, historiantutkija, historiker, 112, 124, 125, 128, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, ... 451, 474, 484, 485
- Celsius, Anders, astronomi, Upsalan yliopiston profess., astronom, profess. vid Uppsala akad. 315, 318
- Celsius, Olof, junior, professori, sittemm. piispa, profess., sederm. biskop 68, 126, 129, 138, 162, 166, 315, 584, 596, 597, 599, 620, 691, ... 758
- Cerenius, Jakob, pappi(?), präst(?), kts. se Serenius, Jakob.
- Cerenius, Martin, Turun koulun rehtori, rektor i Åbo skola 671

- Chappe D'Auteroche (l'abbé Jean), ranskal. astronomi, fransk astronom 255
- Cheraskoff, kts. se Kheraskoff.
- Chodowiecki, Daniel Nikolaus, saksal. kaivertaja ja piirtäjä, tysk gravör och tecknare 118
- Chomel, Jean Baptiste Louis, ranskal. hotanikko, fransk botaniker 309
- Chryselius, Gregorius, Paattisten kappal., kapellan i Paattis 229
- Chydenius, Antti (Anders), Kokkolan kirkkoherra, rovasti ja teol. t:ri, kyrkoh. i Gamlakarleby, prost, teol. d:r 79, 734
- Chytraeus, Henrik, maist., Turun koulun kollekt., konsist. notaari, mag., kollektor i Åbo skola, konsist. notarie 480
- Cicero, Marcus Tullius, roomal. puhuja, kirjailija ja valtiomies, romersk talare, författare och statsman 678
- Clemens XII, paaavi, päve 32
- Clewberg, Abraham Niklas, runoilija, luonnontutkija, Turun akat:n kirjastonhoitaja, skald, naturforskare, bibliot. vid Åbo akad. 430, 437, 445, 447, 453, 459, ... 469, 472, 486, 632
- Clewberg, Christopher, itämaist. kielten profess. Upsalan akat:ssa, profess. i orient. språk vid Uppsala akad. 196, 210, 297, 302
- Clewberg, Karl Abraham, lingvarum prof. Turussa, i Åbo 5, 25
- Collin, And., Lohjan kirkkoh., khde i Lojo 428
- Collin, Frid., maist., vihd. Helsingin kirkkoh., mag., slutl. khde i Helsingfors 600
- Collin, Nils, fil. mag., ruotsal-amerikkal. pappi ja luonnontutkija, fil. mag., svensk-amerikansk präst och naturforskare 762
- Collmén, And. Gabr., sairashuoneen kirjanpitäjä Turussa, lasarettsbokhållare i Åbo 722
- Columbus, Kristoffer, Amerikan löytäjä, Amerikas upptäckare .. 479
- Compiègne, kaup. Oisen dep:ssa Ranskassa, stad i dep. Oise i Frankrike 113
- Const(antinus), historiantutkija, historiker 47
- Corp(o)lander, H., laivuri, skeppare 174
- Coyer, Gabriel François, ranskal. pappi, kirjailija, fransk abbé, literatör 579
- Cramer, Johan Baptist, saksal. pianisti, tysk pianist 112
- Creutz, Evert Johan(?), kreivi, valtaneuvos, greve, riksråd 504
- Creutz, Gust. Philip, runoilija, diplomaatti, kreivi, skald, diplomat, greve 456, 461, 467, 703
- Cronstedt, Axel Fredrik, mineralogi, minerolog 255
- Cronstedt, Karl Johan, kamarirevision presid., kreivi, presid. i kammarrevisionen, greve 728
- Crus, kts. se Krus.
- Curtius, teologi, teolog 47
- Cyprianus, Ernst Salomo(?), luteril. teologi, luthersk teolog 47
- Dagö, se Hiidenmaa.
- Dahl, Johan, kaup. Turussa, handelsman i Åbo 495, 496
- Dahlberg, Erik, sotilas, linnoitusinsinööri, kreivi, krigare, fästningsingenjör, greve 683, 689
- Dahlgren, Helena Katarina, naim. kappal. Joh. Brunneruksen kanssa, g. m. kapellanen Joh. Brunnerus 487
- Dahlman, Lars, professor Upsalensis 194
- Dalarne, se Taalainmaa.

- Dalhem**, seurak. Gotlannissa, församl. på Gotland 344
- Dalin**, Gustaf, kunink. siht., kungl. sekret. 526
- von **Dalin**, Olof, runoilija, historioitsija, skald, historiker 457
- Dalman**, Jöns, komministeri, komminister 343, 344
- Dalman**, Lars, (aat., adl. Dahlman), amiralteetin kamarineuvos, Blekingen maaherra, amiralitetskammarråd, landshövding i Blekinge 512
- Danielsson**, Petrus, lukiolainen, gymnasist 69
- Danmark**, seurak. lähellä Upsalaa, församl. nära Uppsala 302
- Danzig**, kaup. Pohj.-Saksassa, stad i Nord-Tyskland 114
- Darmstadt**, kts. se Hessen D.
- Dasjkova**, Jekaterina, venäl. ruhtinat, Venäjän tiedekat:n johtaja, rysk furstinna, direktör för ryska vetenskaps. akad. 455, 459, 484
- Dedici**, Pietarin tiedekat:n profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- De Geer**, Charles, entomologi, hovimarsalkka, valtaneuvos, vapaa-herra, entomolog, hovmarskalk, riksråd, friherre 728, 752
- Degerman**, And., vihd. Pietarsaaren kirkkoh., rovasti, slutl. khde i Pedersöre, prost 658
- De la Motte**, Karl Gustaf, kapteeni, kapten 638, 648
- De la Myle**, kapteeni, kapten 568, 569
- De la Wall**, Claes, luutnantti, löjtnant 686
- De la Wall**, Hedvig, edell. puoliso, synt. Elfving, den föregåendes maka, född Elfving 686
- De la Wall**, Ulrika Charlotta, edellämainittujen tytär, de föregåendes dotter 686
- Del' Isle**, kts. se Romé de l'Isle.
- Delsbo**, pitäjä pohj. Hälsinglannissa, socken i n. Hälsingland 208
- Demmin**, kaup. Preussin Pommerrissa Peenen varrella, stad i preuss. Pommern vid Peene 8
- Dent**, Arthur, englantil. puritaanipappi, kirjailija, engelsk puritanpräst, författare 279
- Detharding** 49
- Deutsch**, David, Turun tuomiokapit:n notaari, notarie vid Åbo domkapitel 22, 24, 412, 414, 460, ... 467, 721
- Deutsch** (aat. adl. Hederstam), Emanuel, toimitussihteeri, expeditionsseret. 271
- de Villason, de Villaison, kts. se Villoison.
- Dillenius**, Joh. Jakob, saksal. botanisti, tysk botanist 327
- Dimodale**, englantil. tohtori, engelsk doktor 289
- Ditzius**, Ludovicus, kirjanpainaja Rostockissa, boktryckare i Rostock 103
- Dnjepr**, joki Venäjällä, flod i Ryssland 256, 260
- Dolgoruki**, Vasili Lukitsch, ruhtinas, diplomaatti, furste, diplomat 622
- Dollond**, John, englantil. optiikeri, engelsk optiker 287
- Domaschneff**, Venäjän tiedekat:n joht., ryska vetenskapsakad:s direktör 454, 455, 459, 484
- Don**, joki Venäjällä, flod i Ryssland 256, 260
- Donatus**, Kartagon piispa, biskop i Kartago 280
- Dorpat**, se Tartto.
- Drake** till Intorp, suku ätt 63
- Drissel** 366, 367
- Dris(s)el**, Erik Joakim 367
- Dris(s)el**, Johan, siht., sekret. 367
- Dris(s)el**, Katharina Kristina 367
- Dris(s)el**, Maria Elisabet 367

- Drottningholm, kunink. huvilinna,
kungl. lustslott 165, 688
- Duværus, Jakob, kirjastonhoitaja,
bibliotekarie 693, 694
- Duvall, Joh. Didr., upseeri, vapaa-
herra, officer, baron 314
- Duval-Pyrau 142
- von Düben, Joakim, valtaneuvos,
vapaaherra, riksråd, friherre 160,
..... 164, 302
- Düna, se Väinänjoki.
- Dürer, Albr., saksal. taiteilija, tysk
konstnär 112
- von Döbeln, Joh. Jakob(?), sihtee-
ri, sekret. 510, 707, 709
- Döderlein, Johann Christoph., sak-
sal. teologi, tysk teolog 115, 118,
..... 121, 132, 139
- Eberhard 609, 612
- Eberhardt, Johan Hartman, histo-
riall. kirjailija, historisk förfat-
tare 130, 131
- Eckerö, pitäjä Ahvenanmaalla,
äländsk socken 430
- Edh, pitäjä Uplannissa Sollentunan
kihlakunnassa, socken i Uppland,
Sollentuna härad 144
- Edner, Erik, Lempäälän kirkkoh.,
rovasti, khde i Lempäälä, prost
..... 283, 305
- Edström, Pehr, Rimbon ja Ron-
srk:n kappal., kapellan i Rimbo
o. Rö 765
- Eek, hovioik:nneuvos, hovrättsråd 482
- Ehrencrona, Paul Gammal, valtio-
siht., vapaaherra, statssekret., fri-
herre 58, 172
- Ehrenholm, Elisabet, piispa Joh.
Browalliuksen puoliso, biskop
Joh. Browallius' maka 20, 23
- Ehrenmalm, Georg, everstiluutn.,
överstelöjtnant 415, 418, 427, 431,
..... 443, 445, 450
- Ehrenmalm, Lars Johan, Turun ho-
vioik.neuvos, sittemm. Turun
maaherra, hovrättsråd i Åbo
hovr., sederm. landshövding i
Åbo 298, 359, 399, 651
- Ehrenreich, Johann Eberhard, sak-
sal.-ruots. hammaslääkäri ja pors-
liinitehtailija, tysk-svensk tand-
läkare och porslinsfabrikör 38
- Ehrenstrahl, David (ennen, förut
Klöcker), hovi-intendentti, taide-
maalari, hovintendent, målare .. 105
- Ehrensward, Augustin, sotamarsalk-
ka, kreivi, fältmarskalk, greve .. 747
- Ehrensward, Katarina Elisabet,
(synt. född Adlerheim), sota-
marsalkka Augustin E:n vaimo,
fältmarskalk Augustin E:s maka 749
- Ekeberg, kapteeni, kapten 766
- Ekeblad, Claes, valtaneuvos, kreivi,
riksråd, greve 149, 150, 396, 397
- Ekenberg, Lars And.(?), varatuoma-
rari Turussa, vicehäradshövding
i Åbo 77, 426, 473, 640
- Ekerman, Nils, (junior), pormest.,
sittemm. Göötan hovioik:n siht.,
borgmäst., sederm. sekret. i Göta
hovrätt 108
- Ekerman, Olof (senior), kunnallis-
pormest. Norrköpingissä, politie-
borgmäst. i Norrköping 108
- Ekerman, Petrus, Upsalan akat:n
siht., profess., akad. sekret., prof-
fess. i Uppsala 191, 315, 572, 574,
..... 575
- Ekeroth, Samuel, maist., vihd.
Östra Enebyn kirkkoh., mag.,
slutl. khde i Östra Eneby 693
- Ekestubbe, stip., 324, 325, 353, 356,
483, 637, 639, 640, 641, 642, 643,
..... 644, 713
- Ekholm, S., notaari, notarie 92,
..... 108, 109, 110, 163, 242
- Eknäs, srk. Värmdössä, församl. i
Värmdö 603
- Ekolsund (Ekholmsund), kunin-
kaall. huvilinna Uplannissa,
kungl. lustslott i Uppland .. 610, 723

- Ekström, Daniel, koneitten tekijä,
instrumentmakare 735, 749
- Elfdalen (Daljoen laakso, Dalälvs-
dalen) 611
- Elfving, Hedvig, kts. se De la Wall.
- Elg, And., Lemun kirkkoh., khde i
Lemo 673, 675
- Elgh, kannunvalajatar, kanngju-
terska 383
- Ellers, kunink. siht., kungl. sekret. 206
- Elvius, Pehr, junior, Ruotsin tiede-
akat:n siht., sv. vetenskapsakade-
miens sekret. 723
- Enander, siht., sekret. 204, 205, 337, 571
- Enberg, kultaseppä, guldsmed 470
- Enehom, Daniel, ylihovisaarnaaja,
t:ri, överhovpredik., d:r 163, 164,
..... 166, 167, 756, 757
- Eneqvist 20, 22
- Eneroth, Olof, hovisaarn., Ladu-
gårdin maark:n kirkkoh., hov-
predik., khde i Ladugårds lands-
församl. 30, 31, 691
- Enge 617
- von Engeström, Gustaf, vuorineu-
vos, bergsråd 33
- von Engeström, Jakob, kanslian
virkamies, kanslitjänsteman 88,
..... 90, 137
- Engeström, Johan, Lundin piispa,
biskop i Lund 301, 397, 398
- Enköping, kaup. Uplannissa, stad i
Uppland 17, 209, 367
- Enlund, kandid. (torpparinpoika
Mustasaaresta, torpparsson från
Mustasaari) 433
- Erentuna, seurak. Uplannissa, för-
saml. i Uppland 212
- Eriksson, Henrik, oriveteläisiä lah-
kolaisia, en bland sekteristerna i
Orivesi 283
- Erlangen, kaup. Baierissa, stad i
Bayern 118
- Ernesti, Johann August, saksal.
kielentutkija ja teologi, tysk filo-
log och teolog 115, 118, 120
- Erzgebirge, vuoriseltu Keski-Euro-
passa, bergland i mellersta Euro-
pa 38
- Ervast, Isaac, maist., Muhoksen
kirkkoh., mag., khde i Muhos .. 445
- Ervast, Isaac, Kemin kirkkoherra,
rovasti, kyrkoherde i Kemi, prost
..... 8, 21, 224, 543
- Eskil, Lundin arkipiispa, ärke-
biskop av Lund 658
- Esttijeff, luutnantti, löjtnant 289
- Euklides, kreikkal. matematikko,
grekisk matematiker 70
- Euler, Leonhard, sveitsil. matema-
tikko, Pietarin tiedeakat:n prof-
ess., schweizisk matematiker,
profess. vid S:t Petersburgs ve-
tenskapsakad. 286, 289, 441, 455, 484
- Eutin, kaupunki Oldenburgissa,
stad i Oldenburg 705, 708
- Expilly, Labbe Jean-Joseph, rans-
kal. maantieteilijä, fransk geo-
graf 113
- Fagervik, maatila Inkoossa, gods i
Ingå 466
- Faggot, Jakob, isonjaon alkuunpa-
nija, storskiftets upphovsman .. 7
- Fahlenius, Jonas, Turun piispa,
biskop i Åbo 97
- Fahrendorff 108
- Falander, suku, släkt 66
- Falander, Jakob, raatimies, rådman
..... 443, 453
- Falk, Venäjän tiedeakat:n profess.,
profess. vid ryska vetenskaps-
akad. 252, 255, 289
- Falkenberg, (af Bälby) Melchior,
valtaneuvos, kreivi, riksråd,
greve 14, 621
- Falun, kaup. Taalainmaassa, stad i
Dalarna 308, 311, 316, 317, 335, 356
- Fant, Erik Mikael, profess. upp-
saliensis 62, 99, 132, 579
- Fant, Johan Mikael, hovisaarn.,
teol. t:ri, hovpredik., teol. dr .. 758

- Faster, kirjailija, författare 139
- Favorin(us), Gabriel, Akaan kirkkoh., khde i Ackas 656, 657
- Favorin(us), Joh., maist., magister 656, 657
- Feddersen, Jacob Friederich, saksal. pappi, tysk präst 140, 141, ... 142, 143
- Fellman, Abraham, sittemmin Pyhäjoen kirkkoh., sederm. khde i Pyhäjoki 435
- Fellman, Nils, senior, ensin Kemijärven kappal., sitten Sodankylän, Oulun ja vihd. Limingan kirkkoh., kapellan i Kemiträsk, sederm. khde i Sodankylä, U:borg och slutl. i Limingo .. 21
- Ferber, Johan Jakob, luonnonhist:n ja fysikan prof. Mitaussa, sitten Pietarin tiedekat:ssa, prof. i naturalhist. o. fysik i Mitau, sederm. i Petersburg 455, ... 484, 493
- Ferelius, Lontoon ruots. srk:n kirkkoh., pastor vid svenska kyrkan i London 75, 76, 609, 758
- Ferlander, Sven Jakob, studiosus, gestricius, pappi, präst 161, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, ... 206, 211, 212, 596
- Fernebo, seurak. joko Gästriklandinissa (Östra F.) tai Västmanlandinissa (Västra F) 652
- von Fersen, Fredrik Axel, sotamarsalkka, politikko, kreivi, fältmarskalk, politiker, greve .. 396, 397
- Fiby, arkkipiispantalo Vängen pitäjässä, ärkebiskopsgård i Vänge socken 191, 209, 210
- Fickelö, seurak. Virossa, församl. i Estland 378, 558
- Filenius, Petrus, Linköpingin piispa, biskop i Linköping 387, 396, ... 597, 657
- Finby, talo Piikkiössä, gård i Pikis 378
- Finlay, Robert kauppaneuvos, kommerseråd 675
- Finstad, talo Skederidin pitäjässä Tukholman läänissä, gård i Skederids socken, Sthlms län 660
- Finström, pitäjä Ahvenanmaalla, socken på Åland 159
- Fischer, J. E., kielentutkija, Pietarin tiedekat:n profess., språkforskare, profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- Fischer, Pietarin tiedekat:n(?) profess., profess. vid Peterburgs vetenskapsakad(?) 289
- Fischer, baltilainen(?) arkiateri, baltisk(?) arkiater 559, 560
- Fithie, Robert, sukelluskomissaari, laivanrakentaja, dykerikommissarie, skeppsbyggmästare 446, 483
- Fjellström, Agata, rovastinna, prostinna 491
- Flachsenius, Jakob, Turun akat:n professori, professor vid Åbo akad. 198
- Flachsen, Joh. Petri, "manufaktur-skrifvare" 25
- Fleege, Henrik, maist., Turun koulun konrehtori, sittemm. Kemiön kirkkoh., mag., konrektor vid Åbo skola, sederm. khde i Kimito 232
- Fleming, Juhana Klaunpoika, — Johan Claesson, vapaaherra, friherre 659
- Fleming, valtaneuvoksetar, riksrådinna, kts. se Gyllengrip, Katarina Charlotta.
- Floderus, Johan, kreikan kielen profess. Upsalan akat:ssa, profess. i grek. vid Uppsala akad. 136, 576, 624
- Flodin, Joh. Gust., maist., sittemm. t:ri, Adolf Fredrikin srk:n kirkkoh., mag., sederm. d:r, khde i Adolf Fredriks förs. 17, 18, 654

- Florinus, Henrik, maist., Paimion kirkkoh., mag., khde i Pemar 106, 107
- Fogt, (Fogt, Henrik?), kustantaja, förläggare 622
- Folco, kts. se Fulko.
- Fole, seurakunta Gotlannissa, församl. på Gottland 343
- Fornander, kirkkoherra, khde 73
- Forsander, apul. adj. 192
- Forseen, Fredrik, tuomari, häradshövding, (E. J. Palénin lanko, E. J. Paléns sväger) 388, 395
- Forshaell, Johan, maist., Uudenkaarlepyyn kirkkoherra, mag., khde i Nykarleby 359
- Forsius, Henrik, Helsingin koulun rehtori, sittemm. Mikkelin kirkkoherra, rektor i Helsingfors, sederm. khde i S:t Michel 432
- Forsman, Johan Georgii, vihd. Vähänkyrön kirkkoh., slutl. khde i Lillkyrö 447
- Forsenius, And. Henr., Skaran piispa, biskop i Skara 184, 245, 606, ... 621
- Forsskål, Johan(?), teol. t:ri Helsingin, sittemm. T:holman Marian srk:n kirkkoh., teol. d:r, khde i Helsingfors, sederm. i Maria förs. i Sthlm 25, 224, 225, 228
- Forsten, pormestari, borgmäst. 622
- Fortelius, Gabriel, Porvoon piispa, biskop i Borgå .. 3, 23, 26, 224, 225
- Fortelius, Gabriel Erici (Porvoon piispan veljenpoika, brorson till biskopen i Borgå) 78
- Fortelius, Hedvig Eerikintytär, Eriksdotter, (Porvoon piispan veljentytär, brorsdotter till biskopen i Borgå) 79
- Fogt, Henrik, kirjanpainaja, boktryckare 124
- Frander, teologi, teolog 48
- Frankenberg, Olof Peter, Ljusdalin kappal., sittemm. sikäl. kirkkoh., kapellan i Ljusdal, sederm. khde därstädes 652
- Frantsila, se Rantsila. 48
- Franzen 48
- Fredengren, Ambrosius, Strängnäsins rovasti, prost i Strängnäs .. 191
- Fredenheim, Carl Fredrik, kuninkaall. sihteeri, kungl. sekreterare 10, 20, 90, 91, 92, 101, 102, 112, 118, 120, 125, 128, 134, 135, 136, 137, 139, 142, 164, 165, 209, 211, 244, 345, 352, 393, 397, 398, 409, 410, 447, 449, 453, 496, 499, 567, 568, 569, 570, 592, 653, 654, 721, ... 749, 751, 752
- Fredensköld, Nils, Turun varamaaherra, vice landshövding i Åbo 421
- Fredenstierna, Adam, Turun hovioik:n presid., presid. i Åbo hovrätt 298
- Fredrik I, Ruotsin kuningas, konung av Sverige 651
- Fredrik, Ruotsin prinssi, svensk prins 685
- Freidenfelt, Barbro Helena, naimissa tuomiorov. Samuel Pryssin kanssa, gift med domprosten Samuel Pryss 456
- Freilingshausen 278
- Frenckell, Joh. Christoph. junior, kirjanpainaja, boktryckare 498, ... 499, 715, 716
- Fresenius, Johann Philipp, saks. evank. teologi, tysk evangelisk teolog 154, 279, 283
- Friberg, Jonas Martin, Jomalan kirkkoherra, khde i Jomala 78
- Fridengren, kts. se Fredengren.
- von Friesendorff, Fredr., valtaneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre 644
- Frondin, Birger, Upsalan akat:n, kirjastonhoitaja, bibliotekarie vid Uppsala akad. 120, 121, 122, 125, ... 126, 128, 133

- Frondin, Elias, Upsalan akat:n rahast.hoitaja, sittemm. profess., rättnästare vid Uppsala akad., sederm. profess. 315
- Frosterus, Abr., notarius cons. eccl. aboensis 19, 25, 228
- Frosterus, Ericus Abrahami, Haukiputaan kappal., kapellan i Haukipudas 65, 414
- Frosterus, Jacobus Abrahami, Loh-tajan kirkkoh., rovasti, khde i Lochteå, prost 491
- Frosterus, Renata, prof. Joh. Martin Walleniuksen leski, änka efter prof. Joh. Martin Wallenius 458, 473
- Fryxell, Erland, Karlstadin leht., Öhnen khra, lektor i Karlstad, khde i Öhne 597
- Frötuna, seurak. Uplannissa, församl. i Uppland 213, 214
- Fulko, Folco, Folquinus, Turun piispa(?), biskop(?) i Åbo .. 486
- Funbo, seurakunta Upsalan läänissä, församling i Uppsala län .. 207
- Funck, Karl, valtaneuvos, vapaa-herra, riksråd, friherre 687, 713
- von Furstenberg 125
- Fuss 455
- Färila, seurak. Hälsinglannissa, församl. i Hälsingland 220
- G**abriel, metropoliitta Pietarissa, metropolit i Petersburg 487
- Gadd, Pehr Adrian, Turun akat:n profess., profess. vid Åbo akad. 34, 36, 38, 159, 251, 264, 300, 413, 417, 427, 435, 441, 445, 447, 449, 453, 461, 469, 471, 486, 487, 488, ... 675, 749
- Gadolin, Anders, Perniön kirkkoh., khde i Bjärnä 226
- Gadolin, Daniel, lääninkamreeri, landskamrerare 431
- Gadolin, Jakob, prof., politikko, vihd. Turun piispa, prof., politi-ker, slutl. biskop i Åbo 3, 4, 22, 23, 24, 25, 26, 60, 149, 150, 224, 225, 227, 229, 396, 397, 398, 405, 492, 493, 499, 591, 675, 679, 695, ... 712, 720, 723, 741
- Gadolin, Johan, kemian profess. Turussa, profess. i kemi i Åbo 492, 495, 496
- Gadolin, insinööri, ingenjör 25
- Gahm Pehrsson, Sigfrid Lorentz, asiakirjainkokoilija, urkundssamlare 448, 453, 467, 688
- Gahm, Pehr (Petter Gerhard G.), piirustuksenopettaja, ritlärare .. 106
- Galba, Servius Sulpicius, roomal. keisari, romersk kejsare 224
- Galitsch, kaup. Keski-Venäjäällä ent. Kostroman kuvernementissa, stad i mellersta Ryssland, i förra guvern. Kostroma 263
- Gamlakarleby, se Kokkola.
- Ganander, Christfrid, maist., Rant-silan kappal., mag., kapellan i Frantsila 482, 492
- Ganander, Tuomas (Thomas), Kalajoen Haapajärven kappal., kapellan i Kalajoki Haapajärvi .. 361
- Garberg, kylä Älfdalenin pit:ssä Kopparbergin l:ssä, by i Älfdalens s. Kopparbergs l. 308
- Gardarike, Venäjän vanha nimi, benämning på det forna Ryssland 95, 98
- Garpenberg, kuparikaivos, koppargruva 308
- Gatti, lääkäri, läkare 290
- Gefle, kts. se Gävle.
- Geist, piirilääkäri, "landchirurgus" 434
- Gellert, Christian Fürchtegott, profess. Leipzigissä, profess. i Leipzig 127
- Genève, kaup. Sveitsissä, stad i Schweiz 289
- Genova, kaup. Italiassa, stad i Italien 433

- Georgii, Karl Fredrik, Upsalan akatemian profess., profess. vid Uppsala akad. 479
- Georgii, Nils, mitallinkaivertaja, medaljgravör 455
- Gerdes, Fredrica Ulrica, tirehtööri Ö. J. Granin puoliso, g. m. direktören Ö. J. Gran 520
- von Gertten, Johan Vilhelm, kom. kapteeni, kom. kapten 528
- Gezelius, Joh., senior, Turun piispa, biskop i Åbo 96, 97, 271, 297, ... 298
- Gezelius, Joh., junior, Turun piispa, biskop i Åbo .. 96, 107, 270, 271
- Gillberg, J., kaivertaja, gravör 91, 100
- Gisius, Tidem., Kulmin piispa, biskop i Kulm 463
- Gissler, Nils Hernösandin koulun lehtori, piirilääkäri, lektor i Hernösand, provincialmedicus 752
- Gjörwell, Carl Christopher, kirjailija, publicist 10, 93, 448, 611
- von Glan, Joachim, junior, Turun hovioik:n neuvos, sittemm. varamaaherra, hovrättsråd i Åbo hovrätt, sederm. vicelandsh. 81, 415, 443
- Gmelin, Joh. Fredr., kielentutkija, Pietarin tiedekat:n profess., språkforskare, profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286, ... 289
- Godenius, rovasti, prost 166
- Golowin, ylimäär. akateemikko Pietarissa, academicus extraordin. i Petersburg 455
- Gose, Abraham 367
- Gothenius, Joh(?), t:ri, Gööteporin koulun reht., d:r, rektor i Göteborg 246, 613, 615, 621, ... 349, 398, 576
- Gothus, Paulinus, kts. se Laurentius Paulinus Gothus.
- Gotland — Gotlanti, 317, 318, 320, ... 349, 398, 576
- Gotthman, pankin kasööri, bankkassör 719
- Gottsched, Johann Christoph, saksal. kirjailija, profess. Leipzigsissä, tysk författare, profess. i Leipzig 291
- Graman, kapteeni, kapten 700
- Gran, Önort Joh., tirehtööri, direktör 520, 526
- Granberg, kauppias Vähäsäkyrössä, köpman i Lillkyro 412
- Granswinxelius 49
- Greifswald, (Gripwald) kaup. Pommerissa, stad i Pommern 8, ... 108, 514, 516, 731
- Grenberg, Karl, Arnäsin rovasti, prost i Arnäs 576
- Grill, kauppuhuone, handelshus .. 314
- Grill, johtaja, direktör 667
- Grill, Lontoossa toimiva ruotsal. liikemies, svensk affärsman i London 750
- Gripsholm, linna Mälärin saarella, slott på ö i Mälaren .. 121, 124, 623
- Grisslehamn, satama Ruotsin puoleisella Ahvenanmeren rannalla, hamn vid Ålands hav på svenska sidan 430, 623
- Grubbe, Gustaf, meriväen upseeri, vihd. amiraliteetin presid., marin-officer, slutl. amiralitetspresid. 507, 510, 511, 528
- Grubbe, Karl Gust.(?), meriväen upseeri, marinofficer 35
- Grubbe, Katarina Maria, maaherra A. J. Raabin vaimo, landshövd. A. J. Raabs maka 505
- af Grubbens, Mikael, (ennen: förut: Grubb) kauppaneuvos, kommerseråd 429
- Grunnerus, Johan, Hammarlannin kirkkoh., ylihovisaarn., khde i Hammarland, överhovpredik 165. .... 596, 695

- Gräberg, Olof, fil. mag., Kungsholman kirkkoh., fil. mag., khde på Kungsholmen 166
- Gråå, Joh., maist., Rauman, sittemm. Taivassalon kirkkoh., mag., khde i Raumo, sederm. i Töfsala 226, 629, 657
- Grönvall, Andreas, Upsalan akat. siht., profess., laamannin arvonimi, akad. sekret. (Uppsala), profess. med lagmans titel 315, 702, 706
- Gudius (Gude), Marquard (?), saksal. polyhistori, tysk polyhistor 49
- Gummerus, Andr., Vampulan kappal., kapellan i Vampula 229
- Gumse, Mikael Johannis, Raahen Salon kappal., kapellan i Salo i närheten av Brahestad 361
- Gurjeft, paikka Kaspiän meren rannalla, ort vid Kaspiska havet 289
- Gustaf, se Kustaa.
- Guthermutin stipendi — Guthermutska stipendiet 88
- Gyldenstolpe (Wexionius), Mikael Olai, Turun akat:n profess., sikäl. hovioik:n asessori, profess. vid Åbo akad., sederm. hovrätts-assessor vid Åbo hovrätt .. 92, 451
- Gylfe, myyttillinen kuningas Ruotsissa, mytisk konung i Sverige .. 269
- Gyllenberg, Fredrik, vuorikollegion presid., kreivi, presid. i bergskollegium, greve 394
- Gyllenberg, Henning Adolf (?), valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve .. 165
- Gyllenberg, Johan, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 509, 511
- Gyllenberg, Karl, valtaneuvos, kansliapresid., kreivi, riksråd, kanslipresid., greve 509
- Gyllengrip, Erik (?), everstiluutn., överstelöjtnant 688
- Gyllengrip, Katarina Charlotta, valtaneuvos, vapaaherra Otto Hermaninpoika Flemingin puoliso, riksrådet friherre Otto Hermansson Flemings maka 766
- Gyllenstierna (af Lundholm), Gust. Joh., kansliavirkam., vapaaherra, kanslitjänsteman, friherre, ... 389
- Gyldenstolpe, Edvard (Gustavi Michaelis), kapteeni, kapten .. 458
- Gylling, Fredrik, Paraisten kappal., kapellan i Pargas 461
- Günterfeldt, Gust. Fredr., evesrti, överste 649
- Gählroos, Magnus, akat:n vahtimest., akademivaktmäst. 481
- Gärtner, Pietarin tiedeakat:n profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- Gävle, kaup. Gästriklandissa, stad i Gästrikland 16, 199, 200, 201, ... 204, 598
- Göranson, Anders, Wicacoan rovasti, Amerikassa, prost i Wicacoa i Amerika 762, 764
- Göteborg — Göötepori 151, 191, 193, 233, 236, 245, 301, 398, 597, ... 613, 625, 696, 757
- Götlin, Erik, ylimäär. varakirjastonhoitaja, profess., e.o. vice bibliotekarie, professor 119
- Göttingen, kaup. Hannoverissa, stad i Hannover 114, 133, 412
- Götze 119
- Göös, kts. se Cardiaster, Simon.
- Haapajärvi, pitäjä Keski-Pohjanmaalla, socken i mellersta Österbotten 360, 361
- Haapaniemi, herraskartano Kiskossa, herrgård i Kisko 659
- Haartman, Gabriel Erik, lääket. prof., medicine prof. 496, 498
- Haartman, Gustaf, Loimaan kirkkoh., rovasti, maist., khde i Loimijoki, prost, mag. 197, 226, 227, 229

- Haartman, Jakob, profess., sittemm. Turun piispa, profess., sederm. biskop i Åbo 78, 169, 172, 174, 175, 176, 177, 178, 181, 643, 646, ... 686, 719
- Haartman, Joh., lääket. prof., asesori, medicineprofess., assessor 414, 424, 427, 433, 440, 442, 444, 445, 447, 456, 458, 480, 481, 491, ... 494, 495, 497, 734
- Haartman, Maria Elisabet, kts. se Salovius.
- Haartman 81
- Hacoksworth 618
- Haga, kartano Janakkalassa, sätesgård i Janakkala 231
- Haga, seurak. Uplannissa, församl. i Uppland 148, 765
- Hægermarek, pappi, präst 69
- Hageman, Joh. Nikl., Upsalan yliopiston varakirjastonhoitaja, vicebibliotekarie vid Uppsala akad. .... 224, 572(?)
- Hagert, Daniel, maist., Finströmin kirkkoh., lääninrovasti, mag., khde i Finström, kontr.-prost .. 272
- Hailuoto, saari ja pitäjä Pohjanlahdessa, ö och församl. i Bottniska viken 65
- Hakoisten linna (Janakkalassa) — Hakois slott (i Janakkala) 231
- Haldin 49
- Halenius, Engelbert, prof. Upsalassa, vihd. Skaran piispa, profess. i Uppsala, slutl. biskop i Skara 245, 301, 304, 398, 596, 660
- Halenius, kts. myös — se även Hallencreutz.
- Halikko, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 380
- Halinen — Hallis, koski Aurajoessa, läh. Turkua, kylä Röntämäellä, fors i Aura å nära Åbo, by i Rändämäki 270, 273, 485
- Halle, kaup. Saksissa, stad i Sachsen 560, 601, 758
- Hallencreutz (Halenius), Joh. Engelb., vuorikollegion auskultantti, auskultant i bergskollegiet .. 158
- Hallencreutz (Halenius), Lars, maist., ylimäär. apul., kontraktirovasti, mag., e. o. adj., kontraktspäst 156
- von Haller, Albrecht, luonnontutkija, naturforskare 312
- Haller 48
- Hallenius, Gregorius, maist. Turun koulun kolleega, mag., kolleega vid Åbo skola 226, 534
- Hallman, Johan Göstaf, runoilija historiantutkija, skald, historiker 126, 152
- Hallman, Karl Gustaf, maist., Sundin kirkkoh., professorin arvoniimi, mag., khde i Sund, med professors titel 596
- Hamburg — Hampuri, kaup. Saksassa, stad i Tyskland 119, 140, ... 485, 706
- Hamilton, Karl Otto, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 756
- Hamilton, valtaneuvoksetar, riksrådinna, kts. se Jennings.
- Hanmarby, Linnén maatila Danmarkin pitäjässä läh. Upsalaa, Linnés gods i Danmarks socken nära Uppsala 334, 336
- Handöl, pitäjä Jämtlannissa, socken i Jämtland 36
- Hannelius, Salomon, dosentti, Ilmajoen kirkkoh., docens, khde i Ilmola 545, 755, 756
- Hannuksela, Pietari (Pehr), lautamies ja kirkonisäntä Ilmajoella, nämndeman o. kyrkovärd i Ilmola 545
- Harby, kylä Ljungbyn pit:ssä Kalmarin läänissä, by i Ljungby socken Kalmars l:n 696
- Harrison, amerikal. pappi, amerikansk präst 762

- Hartman, Israel, Siuntion kirkkoh., maist., khde i Sjundeå, mag. 147, 148
- Hassel, rouva, fru, kts. se Paléen, Kristina Margareta.
- Hassel, Henrik, senior, Rooman kirjallisuuden profess. Turussa, professor i romersk litteratur vid Åbo akad. 71, 170, 191, 193, 194, 200, 203, 205, 209, 210, 212, 220, 224, 229, 264, 305, 393, 409, 441, 443, 445, 447, 449, 463, 465, 604, ... 607, 609, 616, 640, 686
- Hassel, Henrik (junior), henkivartija, livdrabant 5, 392, 393
- Hassel, Karl, tuomari, häradsövding 169, 651, 662
- Hasselberg, Peter, kirjanpainaja, boktryckare 166
- Hasselbom, Nils, matheseos prof. aboensis 21, 25, 71, 387, 628
- Hasseliuss, Joh., turkul. laivankapteeni, skeppskapten fr. Åbo 446
- Hast, Barth. Rud., Pohjanmaan piirilääkäri, provinsiallääkare i Österbotten 360, 541 542
- Hastfer, Bernt Joh.(?), eversti, vapaaherra, överste, friherre 471
- Hattula, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 231, 428, 467
- Haukipudas, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 65, 414
- Hausenburg, T-holman saksal. srk:n kirkkoherra, pastor vid tyska församl. i Sthlm 133
- Hauswolff, Justus Christopher, t:ri, Klaran kirkkoh., d:r, khde i Klara 152, 597
- Haveman, Georg, turkul. kauppias, handlande i Åbo 388, 389
- Hebbe, Christina Elisabet, K. F. Fredenheimin puoliso, K. F. Fredenheims maka 654
- Hedberg, Henrik, Ylivetelin kap-pal., kapell. i Övervetil 458
- Hedberg, Joh., pit. apul. ja pedag. Raahessa, sockenadj. o. pedag. i Brahestad 447
- Hedengren, Magnus, Turun akat:n vara-, sitten vakit. vahtimest., vice-sedern. ordinarie vaktmäst. vid Åbo akad. 645, 646, 647
- Hedengren, Magnus, hovi-intendentti Sparren palvelija, hovintendenten Sparres tjänare 55, 56
- Hederstam, se Deutsch, Emanuel.
- Hedman, Anna Christina (synt. född Wallman), Vaasan rovastin Claudius H:n leski, änka efter prosten i Vasa, Claudius H., 642, 643
- Hedman, Claudius, Vaasan kirkkoh., rovasti, khde i Vasa, prost 25
- Hedman, Petrus, maist., Vaasan koulun rehtori, vihd. Vaasan kirkkoh. ja lääninrov., mag, rektor vid Vasa skola, slutl. khde i Vasa, kontraktsprost 25, 400
- von Hegardt, Pet. Fredr., valtiosiht., vapaaherra, statssekret., friherre 645
- Heidanus, Abrah., saksal. teologi, tysk teolog 48, 49
- Heidegger, Jo. Henr., sveitsil. reform. teologi, schweizisk reform. teolog 48
- Heikkilä, kuninkaankartano lähellä Turkua, kungsgård invid Åbo .. 416
- Heinricius, Gabr., profess. 456, 631, ... 730, 731
- Heintzius, kielenkääntäjä, translator 732
- Hejkenskjöld, Katarina, Kristina, Gust. Henr. Blåfieldin puoliso, G. H. Blåfields maka 495
- von Heland, Johan, kanslianeuvos, valtiosihtööri, kansliråd, statssekreterare 637
- "Heldtens ränna"; kaup. Joh. Reinh. Heldt omisti 1700-luvun alkup. talon N:o 4 Turun Kirkkokorttelissa; sitä osaa Kupit-

- taalta Aurajokeen juoksevaa "Gropen"-ojaa, joka kulki Heldtin talon sivu, kutsuttiin nimellä "Heldtens ränna"; handl. Joh. Reinh. Heldt ägde under förra delen av 1700-talet gården N:o 4 i Kyrkokvarteret (Åbo); den förbi gården till Aura å från Kuppis flytande "Gropen" kallades till den dels den passerade H:s gård "Heldtens ränna" 415
- Hell, Maximilian, itävaltalainen astronomi, österrikisk astronom 138
- Hellant, Anders(?), astronomi, astronom 755
- Hellenius, Karl Niklas, botanices demonstrator aboënsis 337, 413, 414, 417, 423, 444, 445, 447, 449, ... 453, 466, 469, 473, 480, 485, 486
- Hellvik, Jonas(?), linnanvouti, slottsfogde 191
- Helsingberg, Johan, Laitilan kirkkoh., khde i Laitila 459
- Helsingborg, kts. se Hälsingborg.
- Helsingfors — Helsinki, nykyään Suomen pääkaup., numera Finlands huvudstad 82, 391, 432, 476, ... 482, 559, 617, 651
- von Hencell, Anders Joachim, ruots. kirjailija, svensk skriftställare 737
- Henkel, Johann Friedrich, luonnontutkija, naturforskare 254
- Pyhä Henrik, S:t Henrik, Suomen apostoli, Finlands apostel 415
- Henrik, Preussin prinssi, prins av Preussen 58, 59
- Henschen, Salomon, rovasti Lundin hiippakunnassa, prost i Lunds stift 574, 575
- Herculanum, muinaisitalial. kaup., fornitaliensk stad 451, 463
- Herkepæus, salpietarikeittäömön tarkastaja, saltetersjuderiinspektör 433
- Hermansaari, kartano Lokalahdella, lantgods i Lokalaks 421
- von Hermansson, Matth., kamari-revision presid., valtaneuvos, kreivi, presid. i kammarrevisionen, riksråd, greve .. 397, 398, 625
- Hermelin, Karl, valtaneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre 92, ... 644, 760
- Hernösand, kts. se Härnösand.
- Herodotos, "historian isä", "historiens fader" 268
- Herrnhut, kaup. Saksissa, stad i Sachsen 757
- Herveghr, Daniel, Karlstadin tuomiiov., sittemm. piispa, domprost i Karlstad, sederm. biskop 597, 606, 621, 624, 746, 747
- Hesselgren, Erik, Upsalan akat:n profess., piispa, profess. vid Uppsala akad., biskop 210, 598
- Hessen Darmstadt, valtio Saksassa Reinin ja Mainin varrella, stat i Tyskland vid Rhen och Main .. 460
- Hiden, Henricus Jacobi, Kauhajoen kappalainen, kapellan i Kauhajoki 533, 537
- Hierta, Lars Filip, everstiluutn., överstelöjtnant 466
- Hierta, kapteeni, kapten 466
- Hiidenmaa, saari Viron länsirannikolla, ö utanför Estlands v. kust 438
- Hildén, Mathias, Kemin kappal., kapell. i Kemi 8
- Hirn, Daniel, maist., Siuntion, sittemm. Janakkalan, vihd. Kemiön kirkkoh., mag., khde i Sjundeå, sederm. i Janakkala o. slutl. i Kimito 455
- Hising, Barbara Katarina, kts. se Lagerborg, Barbara Kat.
- Hisinger, Joh. (ennen: förut: Hising), vuorineuvos, bergsråd 440, ... 442, 444, 458, 466, 480, 493
- Hjärne, Gustaf Adolf, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 173
- Hoffmann, Friedr.(?), saksal. lääkäri, tysk läkare 278

- Hoffman, maist., mag. 344, 345
- Hollberg, Esaias, Vehmaan kappal., kapellan i Vemo 417
- Hollstein, alue Tanskan eteläp., område söderom Danmark 703, 708
- Holm, Jonas, maist., Vaasan koulun kolleega, mag., kollega vid Vasa skola 405, 406
- Holmberg, Mikael, ylimäär. kemian apul. Turun akat:ssa, e.o. kemieadj. vid Åbo akad. 461
- Holmberg, kirjojen kokoilija, bok-samlare 107
- Holmberg, rovasti, prost 186
- Holming, Wormsön kirkkoherra, khde på Wormsö 601
- Holmquist, rovasti, prost 305
- Holmsten, laivuri, skeppare 586
- Holmudd, Gabriel, maist., Maalahden kirkkoh., mag., khde i Malax 458, 490
- Homann, Johann Baptist, saksal. kartanpiirtäjä, tysk kartograf .. 288
- Hommanäs, maatila lähellä Porvoota, lantegendom nära Borgå 259
- von Hontheim, Joh. Nikolaus, katol. piispa in partibus infidelium, katolsk biskop in partibus infidelium 413
- Horatius Flaccus, roomal. runoilija, romersk skald 192, 437, 452
- Horn, Arvid Bernhard (?), kreivi, valtiomies, greve, statsman 500
- Horn 659
- von Horn ("en von H. i New-York") 763
- Hornborg, Johan, turkul. varatuomari, vicehäradshövding fr. Åbo 722
- Hortelius, Joh., Marttilan kirkkoh., khde i S:t Märten 435
- Hortenius (näin tekstissä alkupe- räisen mukaisesti; ehkä Hortelius? Så i texten enl. originalet. Möjligen Hortelius?) 392
- Hosea, profetta, profet 686
- Howe, kenraali, general 760
- Huddunge, srk. Upsalan arkkihiip- pakunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 752
- Hudiksvall, kaup. Hälsinglannissa, stad i Hälsingland 14
- Huittinen, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 418, 460
- Humble, Joh. Gabr., Lännan srk:n kappal., kapellan i Länna församl. 656, 767
- Humble, Christoph., maist. mag. 766, 767
- Humble, Olaus, maist., mag. 107, 766
- Humle, välskäri, fältskär 542
- Hummelhjelms, Hans(?), Hallannin l:n maaherra, landshövding i Hallands l. 74
- Hupel, August Wilhelm, saksal. kielentutkija, pappi, tysk språk-forskare, präst 438, 493
- Husby, seurak. Uplannissa, församl. i Uppland 213, 214, 367
- Huss, Erik, papinkokelas, präst-kandidat 754
- Hvittis se Huittinen.
- Hydrén, Erik, Upsalan akat:n profess., profess. vid Uppsala akad. 196, 197, 213
- Hydrén, Lars, profess. ja tuomio-rov. Upsalassa, profess. och domprost i Uppsala 83, 152, 246, 315, ... 316, 317, 318, 565, 566, 691, 767
- Hylleen, Henrik, Turun akat:n kirjastonhoit., bibliotekarie vid Åbo akad. 54, 56, 111
- Hägg, Andr. Petri(?), yliopp., sit-temm. maist., vihd. Oulun kappal., stud., sederm. mag., slutl. kapellan i Uleåborg 235
- Hälsingborg, kaup. Juntinrauman rannalla, stad vid Öresund 160, 292
- Häme 85, 199, 230, 263, 285, 433, ... 460, 464, 467, 488, 548
- Hämeenlinna, kaup. Hämeessä, stad i Tavastland 231, 540

- Hämeenkyrö, pitäjä Satakunnassa, socken i Satagunda .. 273, 428, 471
- Hämeen tulli (Turussa, i Åbo) .. 416
- Härmä (Alahärmä), pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 445
- Härnösand, kaup. Ångermanlandissa, stad i Ångermanland 186, ... 398, 607, 752
- Höckert, Joh., Uudenkaupungin kirkkoh., khde i Nystad 227
- Högman, David, Utsjoen kirkkoherra, khde i Utsjoki 428
- Höijer 537, 538
- Hök, pappi, präst 443
- von Höpken, And. Joh., valtaneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre 396, 398, 616
- von Höpken, Karl Fredrik, valtiosihteerii, vapaaherra, statssekreterare, friherre 396
- Hörman, Jean, nimismies, befallningsman 250, 370, 371
- Idman, Daniel Nicolai, Iin kirkkoherra, khde i Ijo 243
- Idman, Gustaf, Pohjanmaan laamannikunnan laamanni, lagman i Österbottens lagsaga 446
- Idman, Gust. Nic., Pälkäneen kirkkoh., khde i Pälkäne 428, 438
- Idman, Nils, (junior), Huittisten kirkkoherra, rovasti, teol. t:ri, khde i Hvittis, prost, teol. d:r 197, 459
- Igelström, pappi, präst 306
- Ignatius, And. Herm., Sahalahden pit.apul., sockenadj. i Sahalax .. 482
- Ignatius, Joh., Turun hovioik:n varapresid., vicepresid. i Åbo hovrätt 418, 427, 445, 466, 486
- Ignatius, Lovisa Margareta, naim. leht. Isaak Nordbergin kanssa, gift m. lekt. Isaak Nordberg .. 482
- Iharis, koski Kuhmalahdella, fors i Kuhmalax 86
- Ihre, Joh., Upsalan profess., kanslianeuvos, profess. i Uppsala, kansliråd 87, 156, 194, 315, 395, 606, 607, 613, 615, 620, 621, 625, ... 735, 746
- Ihre, rouva, fru 314
- Ii, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 456, 546
- Islanti, Island, saari ja itsen. valtio Atlantin pohjosassa, ö och självst. stat i norra Atlanten .. 609
- Ijo, se Ii.
- Ilmajoki — Ilmola, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österb. 167, 238, 375, 378, 404, ... 534, 535, 540, 543, 546, 547, 551
- Imhof, Jacob Wilhelm(?), saksal. oppinut, tysk lärd 291
- Ingenhouse, t:ri Wienissä, d:r i Wien 289
- Ingå — Inkoo 224
- Innocentius III, paavi, päve 10
- Indiska havet — Intian meri 258
- Ingman, Alexander, maist., Turun akat:n dosentti, mag., docens vid Åbo akad. 440
- Ingman 255
- Inochodsof, astronomi, akateemikko Pietarissa, astronom, akademiker i S:t Petersburg 455
- Insulin, Nils, T:holman konsistorin notaari, maist., mag., konsist-not. i Sthlm 214, 694
- Irtysj, Ob-joen lisäjoki Siperiassa, biflod till Ob i Sibirien 256
- Isaacsdotter, Elisabet 72
- Ishavet se Jäämeri.
- Ieokyrö, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 420, ... 445, 536, 540, 543, 549, 551
- Ispoinen — Ispois, kartano Kaarinassa, gods i S:t Karins socken 426, 433, 463
- Itä-Göötanmaa, maakunta Etelä-Ruotsissa, landskap i södra Sverige 70, 90, 108

- Itämeri 256
- Iusti, vuorineuvos, bergsråd 35
- Jagellonica, Catharina, kuningatar, drottning 63
- Jakob, seurak. T:holmassa, församl. i Sthlm 18
- Jakobstad se Pietarsaari (kaup.).
- Jakutsk, vapaavaltio Lena-joen varrella Siperiassa, fristat i Sibirien vid Lena 289, 455
- Jalasjärvi, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 551
- Janakkala, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 231
- Jansson, laamanni, lagman 450, ... 482, 490
- Jeansson, maisteri, magister 157
- Jena, kaup. Thüringenissä, stad i Thüringen 601
- Jenisei, joki Siperiassa, flod i Sibirien 263
- Jennings, Sara, naim. valtaneuvos Karl Otto Hamiltonin (af Hageby) kanssa, g.m. riksrådet Karl Otto Hamilton (af Hageby) 13
- Jerusalem, Johann Friedrich Wilhelm, saksal. teologi, tysk teolog 120
- Johan III se Juhana III.
- Johannes Magnus, Ruotsin viimeinen katol. arkkipiispa, historioitsija, Sveriges siste katolske ärkebiskop, hävdateknare 122
- Johnsson, Karl Fredrik, maist., vihd. Porin koulun reht., mag., slutl. rektor för Björneborgs skola 433, 435
- Johnsson, Kristian, aman. consist. eccl. 19, 25, 26
- Jomala, pitäjä Ahvenanmaalla, äländsk socken 81, 648
- Jootit — Joterna, muinaisskandin. tarunomainen kansa, fornskandin. mytologiskt folk 268
- Joroinen — Jorois, pitäjä Savossa, socken i Savolax 483
- Josef, saksal-roomal. keisari, tyskromersk kejsare 125
- Josephi, Abraham, Tyrvään kirkkoh., khde i Tyrvis 273
- Juhana III 61, 63, 412, 429, 432, 612
- Julen, (Julin, Henrik?), hospitaalinsaarnaaja, hospitalspredikant 451
- Julin, kts. se Julinsköld.
- Julinsköld, (Julin), Per, Upsalan akat:n rahast.hoit., räntmästare vid Uppsala akad. 179, 200, 203, ... 315, 316, 565, 642
- Jung, kirjuri, postivirkailija, sittemm. postimestari, skrivare, postbetjänt, sedermera postmästare 477
- Junes, Heikki, oriveteläisiä laskolaisia, en av sekteristerna i Orivesi 282
- Jusléen, Karl, kontra-amiraali, konteramiral 525
- Juslén, Pehr, junior, Turun hovioik:n assess., revisiosiht. T:holmassa, assessor i Åbo hovrätt, revisionssekret. i Sthlm 407, 426, 430, 431, 446, 448, 456, 457, 479, ... 485, 488, 491, 494, 496, 498, 499
- Juslén, Petter, senior, Turun hovioik:n notaari, vihdoin hovioik:nneuvos, notarie, slutl. hovrättsråd i Åbo hovrätt 67, 379, ... 387, 391, 394, 395
- Juslenius, Daniel, ensin Porvoon, sitten Skaran piispa, biskop i Borgå, sederm. i Skara 67, 482
- Justander, Joh. J.(?), dosentti, Suomen maantieteell. kommission observaattori, docens, observator vid geogr. kommissionen i Finland 749
- Juusten, Katarina, ratsumest. J:n tytär, piispa Thauvoniuksen äiti, ryttmäst. J:s dotter, bisk. Thauvonii moder 437

- Juusten, Paavali (Paul), piispa, biskop 93, 94, 95, 96, 97, 98, 412, 420, 424, 432, 437, 469, 486, 496, 497
- Juusten, Paul (edell. pka?, den föregåendes son?) 412, 437
- Juvelius, Erik, maist., Kruunupyyn kirkkoh., mag., khde i Kronoby 544
- Jägerschiöld, Claes Erik(?), kapteeniluutnantti, kaptenlöjtnant 366, 510, 525
- Jämtland, maakunta Norlannissa, landskap i Norrland 36
- Jäämeri 256, 257, 258
- Jönköping, kaup. Smoolannissa, stad i Småland 608
- Kaarle herttua, hertig Karl 98, 453, ... 490, 745
- Kaarle IX, Ruotsin kuningas, Svensk konung 684
- Kaarle XI, Ruotsin kuningas, Svensk konung 96, 99, 106, 110, ... 456, 661
- Kaarle XII, Ruotsin kuningas, Sv. konung 106, 259
- Kajaani — Kajana, kaupunki Pohjanmaalla, stad i Österbotten .. 84
- Kajaaninlinna (n lääni) 458, 739
- Kajalahti — Kajalaks (Pälkäneelä, i Pälkäne) 232
- Kajaneborg se Kajaaninlinna.
- Kakskerta, kappeli läh. Turkua, kapell nära Åbo 645
- Kalajoki, pitäjä Keski-Pohjanmaalla, socken i mellersta Österbotten 38, 65, 361, 414, 428, 491
- Kalling, Pehr, everstiluutnantti, överstelöjtnant 508, 509
- Kalling, Märten, amiraliteetin kapteeni, vapaaherra, amiralitetskapten, friherre 509
- Kallingska huset (T:holmassa, i Sthlm) 510, 511
- Kalm, Pietari (Pehr), Turun akat:n profess., profess. vid Åbo akad. 34, 181, 261, 264, 320, 326, 331, 332, 333, 334, 336, 338, 423, 425, 444, 447, 460, 470, 499, 586, ... 675, 725, 729
- Kalm, rouva fru, kts. se Sjöman, Anna Margareta.
- Kalmar, kaupunki ja hiippakunta Etelä-Ruotsissa, stad och stift i södra Sverige 151, 190, 301, 318, ... 348, 594
- Kalmeter, kauppaneuvoksetar, kommerserådinna 630
- Kalseniuksen prof.-virka, ”professor Kalsenianus”, piispa Anders Kalseniuksen Upsalaan perustama teol. prof.-virka, en av biskop And. Kalsenius upprättad teol. professur i Uppsala .. 194, 195, 723
- Kamtsjatka, niemimaa koillis-Aasiassa, halvö i Asien 253, 256
- Kangasala, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 277, 284, 645, 718
- Kankaanpää, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 690
- Kanniainen, ratsutila Karkussa, rusthåll i Karku 186
- Kanton, kaup. Kiinassa, stad i Kina 35, 145, 146
- Kaolin, laivuri, skeppare 728
- Karis se Karjaa.
- Karislojo, se Karjalohja.
- Karjaa, asutuskeskus Länsi-Uudellamaalla, bosättningsområde i västra Nyland 469
- Karjalohja, pitäjä läntisellä Uudellamaalla, socken i västra Nyland 269, 271, 273, 717
- Karkku, kunta Satakunnassa, socken i Satakunda 186, 471
- Karl, se Kaarle.
- Karl Peter Ulrik, kts. se Pietari III.
- Karl Ulfsson till Tofta, ritari ja valtaneuvos, riddare o. riksråd 92
- Karlberg, kunink. huvilinna Solnassa, kungl. lustslott i Solna .. 565
- Karlshamn, kaupunki Blekingen läänissä, stad i Blekinge l. 166

- Karlskrona, Ruotsin laivaston pääasema Blekingen läänissä, Sveriges örlogshamn i Blekinge län 75, 76, 350, 519
- Karlskyrka, kts. se Söderby.
- Karlstad, kaupunki Värmlannissa, stad i Värmland 151, 398, 623, ... 757, 758
- Karlö, se Hailuoto.
- Karpaatit, vuoriselänne Keski-Europassa, bergskedja i Mellan-europa 256, 260
- Kaspian meri — Kaspiska havet 37, 289
- Kastelholm, vanha linna Sundin pit:ssä, gammal slott i Sunds socken 445
- Katarina, seurak. T:holmassa, församl. i Sthlm 107
- Katarina I, Venäjän keisarinna, rysk kejsarinna 768
- Katarina II, Venäjän keisarinna, rysk kejsarinna 455
- Katariinan koulu — Katarina skola 656, 766
- Katrinburg 254
- Kauvatsa, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 711
- Keitele, järvi Pohjois-Hämeessä, sjö i n. Tavastland 464
- Keith, James, kenraali, general .. 565
- Kelviä, se Kälviä.
- Kemi, kaup. Pohjanmaalla, stad i Österbotten 8, 483, 489
- Kemijoki — Kemi älv (Vienen Karjalassa, i ö. Karelen) 261
- Kemijärvi — Kemiträsk, pitäjä Pohj.-Pohjanmaalla, socken i n. Österbotten 420
- Kemiö, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 39, 144, ... 232, 428, 459
- Kennicot, Benjamin, engl. raamatuntutkija, t:ri, engelsk bibelforskare, d:r, 183, 594, 607, 611, 613, 614, 615, 616, 618, 619, 620, 622, ... 624, 625, 757
- Kepplera, Anna Brita, rovastinna, prostinna 71
- Kepplerus, Alexander, Turun kaupunginsihteeri, stadssekret. i Åbo 264
- Kepplerus, Gabriel, Pohjan kirkkoherra, khde i Pojo 71, 507, 513
- Kettvik 764
- Kheraskoff, Mikael, venäl. runoilija, rysk skald 411
- Kiel, kaup. Pohj.-Saksassa, stad i n. Tyskland 140
- Kiemmer, Martin, asianajaja Turussa, advokat i Åbo 359
- Kierman, Gust., tukkukauppias, grosshandlare 394
- Kiesewetter, Gottfried, kirjakauppias ja -kustantaja, bokhandlare och -förläggare 312
- Kiesling, Johann(?), saksal. luteril. teologi, tysk luthersk teolog 49
- Kihlmark, maisteri, magister 105
- Kikovius, And., pataljoonansaarnaaja, vihd. Oulun kirkkoh., bataljonspred., slutl. khde i Uleåborg 445
- Kimito, se Kemiö.
- Kinda härad 72
- Kinmark, Erik, teol. prof. 195
- Kisko, kunta Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 270, ... 471, 659, 719
- Kiörning, Olof, Härnösandin superintendentti, superintendent i Härnösand 397
- Kjulo, se Köyliö.
- Kjuloholm, se Köyliönkartano.
- Klara, srk., förs. 503
- Klaran koulu — Klara skola 766, ... 767
- Kleschowa, kylä 10—15 peninkulman päässä Vienanmeren rannasta, by 10—15 mil fr. Vita havets kust 260
- Klick, Karl, everstiluutn., överstelöjtnant 651

- Klingenstierna, Samuel, Upsalan yliopiston profess., profess. vid Uppsala akad. 315
- Klingenstierna, fru 314
- Klostergatan, se Luostarinkatu.
- Kluvensich, Henrik, Raahen pormestari, borgmästare i Brahestad 543
- Knoge, Lars, Husbyn ja Skederidin kirkkoh., kyrkoherde i Husby och Skederid 367
- Knös, Olof Andersson, Upsalan yliopiston ylimäär. apul., e. o. adj. vid Uppsala akad. 17, 30, 107
- Koch, Cornelius Dietrich(?), saksal. luteril. teologi, tysk luthersk teolog 49
- Kokemäki, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 228, 229, 273, ... 418
- Kokkola, kaup. Keski-Pohjanmaalla, stad i mellersta Österbotten 28, 84, 363, 433, 445, 458, 538
- Kolmodin, Gustaf, pappi Gotlannissa, präst i Gotland 345
- Kolmodin, rovasti 605
- Kolywanska bergvärk, vuoriteollisuuslaitoksia Länsi-Siperiassa, n. 200 km. lounaaseen Tomskista, i väst Sibirien, omkr. 200 km. s.v. om Tomsk 261
- Konfucius (Confutius), kiinalainen oppinut ja uskonpuhdistaja, kinesisk lärd o. reformator 48
- Konow 173
- Konstantinopel — Konstantinopoli, Turkin ent. pääkaup., Turkiets forna huvudstad 121
- Kopernikus (Coppernicus), Nicolaus, tähtitieteilijä, astronom .. 463
- Korintier — Korinttalaiset 606
- Koroinen — Korois, Turun piispanistuimelle kuuluva tila Maariassa, lantegendom i S:t Marie tillhörig biskopsstolen i Åbo .. 486
- Korpi, tila Ilmajoella, lantgods i Ilmola 534, 541
- Korpo, saaristopitäjä läh. Turkua, skärgårdssocken nära Åbo 37
- Korpolander, laivuri, skeppare .. 174
- Kortholt, Christian(?), saksal. evankel. teologi, tysk evangelisk teolog 49
- Koski (T.l.), pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 144
- Kotelnikow, Pietarin tiedeakatemian profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286, ... 441, 455, 484
- Kowij, Tukholman suomalais. kirkkoh., khde i Sthlms finska kirkkoh., khde i finska församl. i Sthlm 378
- Krabbe, Engelbrekt Adam, everstiluutnantti, överstelöjtnant 8
- Krabbe, Karl Fredr., Turun hovioik:nneuvos, hovrättsråd i Åbo 488
- Krafft, mag. 289
- Kraftman, Joh., taloustieteell. kirjailija, nationalekonomisk författare 313, 388, 389, 729
- Kreander, Salomon, sittemm. Turun akat:n profess., sederm. profess. vid Åbo akad. 82, 414, 417, 422, 423, 424, 427, 429, 441, 444, 445, 449, 451, 456, 457, 470, 486, ... 496, 497, 499
- Kristinankaupunki — Kristinestad, kaupunki Etelä-Pohjanmaalla, stad i Syd-Österbotten 375, 489
- Krogius, Karl, maist., sotilaspappi, sittemm. Jomalan kirkkoh., mag., fältpräst, sederm. khde i Jomala ..... 15(?), 616
- Krogius, Paul, Turun akat:n dosentti, sitten Porvoon lukion leht. ja vihd. sikäl. piispa, docens vid Åbo akad., sederm. lektor vid Borgå gymnasium, slutl. biskop i Borgå 80, 426, 465
- Kronoby, se Kruunupyy.
- Krook, Jakob, Hollolan rovasti, prost i Hollola 79

- Krook, Gustaf, lääninkamreeri, länskamrerare 428
- Krook, mamsell 466
- Krus 21
- von Krusenstierna, Fredrik, vihd. laamanni, slutl. lagman 760
- von Krusenstierna, Mauritz Adolf, kapteeni, vihd. amiraali, kapten, slutl. amiral 504
- Kruunupy, pitäjä Keski-Pohjanmaalla, socken i mellersta Österbotten 87, 412
- Krüger (Crüger, Petrus(?), matematikaikko, matematiker) 239
- Kryger, Joh. Fredr., kauppaneuvos, valtioll. kirjailija, kommerseråd, politisk författare 27
- Kuhmalahti — Kuhmalax, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland Kullin, Lorentz Julius, matematiikan lehtori Gööteporin lukiossa, maist., lektor i matematik vid Göteborgs gymnasium, mag. .. 246
- Kulm, kylä Tschekkoslovakiassa, by i Tschekkoslovakiens 463
- Kumo, se Kokemäki. 35
- Kungsberg 35
- Kungsholmen, kaup.-osa T:holmassa, stadsdel i Sthlm 14, 166
- Kunze, pappi Philadelphiassa, präst i Philadelphia 761
- Kuopio, kaup. Savossa, stad i Savolax 66, 436, 489
- Kupittaa — Kuppis, puisto ja lähde Turussa, park och surbrunn invid Åbo 415, 416
- Kurck, vapaaherra, friherre 602
- Kurck, Matts, se Kurki, Matti.
- Kurikka, nyttemmin pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, numera socken i Syd-Österbotten 534, 535, 540
- Kurki, Matti, vanhemman Kurkisuvun kantaisä, pirkkalaispäällikkö, stamfader till den älsta grenen av ätten Kurck, birkalahövding 285
- Kustaa I, Ruotsin kuningas, konung av Sverige .. 61, 63, 64, 96, 101
- Kustaa III, Ruotsin kuningas, konung av Sverige .. 26, 194, 253, ... 400, 623
- Kuusamo, pitäjä Pohjois-Pohjanmaalla, socken i Nord-Österbotten 420, 489
- Kylmäjärvi, keskieveari Kurikassa, gästgivargård i Kurikka 535
- Kyrö, kts. se Hämeenkyrö.
- Kälviä, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 361, 489
- Köhler, Jakob Israel, Vängan kirkkoh., rovasti, teol. t:ri, khde i Vänga, prost, teol. d:r 577
- Köln, kaup. Reinin maakunnassa, stad i Rhenprovinsens 125 129
- Königsberg, Itä-Preussin pääkaup., huvudstad i Östpreussen 560
- Königsmonsius, Joh. Christoph .. 141
- Köpenhamn — Kööpenhamina 112, 133
- Köping, kaup. Etelä-Ruotsissa, stad i södra Sverige 17
- Köyliö, pitäjä Etelä-Satakunnassa, socken i s. Satakunda 690
- Köyliönkartano, kartano Köyliössä, herrgård i Kjulo 301
- Laatokka — Ladoga 257, 260
- Ladugårdslands församl., T:holman Östernalmilla, i Sthlm, Östernalm 137
- Lagerberg, Karl(?), kamarirevision siht., sekret. i kammarrevisionen 507, 509, 512
- Lagerbielke, Axel, vara-amiraali, vapaaherra, viceamiral, friherre 518
- Lagerborg, Barbara Katarina, synt., född Hising 490
- Lagerborg, Joh. Adolf, Mynämäen ja Maskun tuomiok:n tuomari, häradsh. i Virmo o. Masku domsaga 439, 471

- Lagerbring, Sven, historioitsija, kanslianeuvos, historiker, kansli-
råd 102, 117, 129, 131, 132,
..... 139, 142
- Lagercreutz,¹ rouva, fru 510
- Lagerfeldt, Gust. Adolf, Linköpin-
gin 1:n maaherra, landshövding i
Linköpings l. 74
- Lagerflycht, Johan, Turun hovi-
oik:n presidentti, president i Åbo
hovrätt 58, 350, 396
- Lagerflycht, Karl Barthold, kans-
lianeuvos, kansliråd 570
- Lagerman, pappi, präst 597
- Lagerström, Magnus, kauppaneu-
vos, kommerseråd 724
- Lagus, Georg, rykmentin pastori,
vihd. Vihdin kirkkoh., regements-
pastor, slutl. khde i Vichtis .. 81
- Laihela — Laihia, seurak. Etelä-
Pohjanmaalla, församl. i Syd-
Österbotten .. 378, 447, 536, 543, 551
- Laihiander, Joh., Euran, sitten
Närpiön kirkkoh., lääninrovasti,
teol. t:ri, khde i Eura, sedan i
Närpes, kontr.-prost, teol. d:r
..... 399, 400, 445, 695
- Laitila, pitäjä Vars.-Suomessa,
socken i Egentl.-Finland 417, 459, 460
- Lallerstedt, fyysikko, fysiker 587
- Lamberg, Erik, Gööteporin piispa,
biskop i Göteborg 151, 194, 461,
..... 597, 620
- Lanæa, Charlotta Eleonora 366
- Lanæa, Greta Engla 366
- Lanæa, Jakoba (Jakobina), Johan-
na 366, 367
- Lanæus, Anders, tuomari, varalaa-
manni, häradsövding, vicelag-
man 250, 365, 366, 369, 370, 378
- Landberg, rouva, fru 311
- Landsberg, kappal. apul. Rimbon
ja Rön srk:ssa, kapellansadj. i
Rimbo o. Rö 765
- Lang, Jakob, Narvan, sittemmin
Linköpingin piispa, biskop i
Narva, sedermera i Linköping
..... 510, 511
- von Lang, Nils, amiraliteetin ka-
marineuvos, kammarråd vid ami-
ralitet 505
- Langebeck, Jakob, tanskal. histo-
riotsija, dansk historiker 139
- Lantingshausen, Jak. Albr., ylikäs-
kynhaltija, vapaaherra, överstät-
hållare, friherre 46
- Lappfjerd, pitäjä Etelä-Pohjan-
maalla, socken i Syd-Österbotten 237
- Lappi, lappalainen — Lappland,
lapp 130, 131, 166, 203, 267, 285,
..... 490, 695
- Lapua, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla,
socken i Syd-Österbotten 491,
.... 495(?), 541, 542, 543, 545, 546
- Lauræus, Alex, maist., sotilas-pap-
pi, vihd. Lohjan kirkkoh., mag.,
fältpräst, slutl. khde i Lojo 442, 458
- Lauræus, Gabr., teol. prof. Tu-
rus
russa, tuomiorov., teol. prof. i
Åbo, domprost .. 196, 259, 726, 729
- Laurentius, Paulinus Gothus
Ruotsin arkkipiispa, Svea rikes
ärkebiskop 100
- Laurentius Petri, Ruotsin ensimm.
luteril. arkkipiispa, Sveriges
första lutherska ärkebiskop 126
- Laurin, Märten, Pyhäjärven, sitten
Kälviän kappal., kapellan i Py-
häjärvi, sederm. i Kelviä 361
- Laxman, Erik, tiedemies, veten-
skapsman 441, 455, 592

¹ Näin tekstissä alkuperäisen muk. Pitänee olla: Lagercrantz, (Anna Christina, Gust. Grubben vaimo). — Sä i texten enl. originalet. Torde vara: Lagercrantz, (Anna Christina, g. m. Gust. Grubbe).

- Lebell, Fredrik, Ulvilan kirkkoh.,
teol. t:ri, khde i Ulfsby, teol.
d:r 428
- Lebell, Mikael, Ulvilan kirkkoh.,
teol. t:ri, khde i Ulfsby, teol.
d:r 226, 596
- Leche, Joh., lääket. profess. Tu-
russa, med. prof. i Åbo 71, 321,
..... 725, 734
- Lefren, Lars Olaf, sitemun. profess.
Turussa, sederm. profess. i Åbo
75, 76, 111, 113, 175, 407, 408,
412, 414, 431, 451, 457, 463, 467,
468, 469, 473, 474, 477, 479, 486,
..... 492, 606, 616
- Lehnberg, kts. se Lenberg.
- Leijonhufvud, suku, ätt 63, 64
- Leijonhufvud, kts. se Lewenhaupt.
- Leijonhufvud, Margareta, kungina-
tar, drottning 64
- Leijonmarck, Sven Johan, kamari-
kollegion siht., sekret. i kammar-
koll. 660
- Leipzig, kaup. Saksissa, stad i
Sachsen 118, 412, 601, 619
- Leistenius, Jakob, Mietoisten kap-
pal., kapellan i Mietois 534
- Leksand, maalaiskunta Koppar-
bergin läänissä, landskommun i
Kopparbergs l. 166, 167
- Lemberg, Karl Henrik, Seilin
hospit. saarn., sitten Korppoon
kappal., varapast., predik. i
Sjahlö hospital, sederm. kapel-
lan i Korpo, vicepastor 722
- Lembois, se Lempäälä.
- Lempäälä, pitäjä Satakunnassa,
socken i Satakunda 304, 305
- Lemu, pitäjä Vars.-Suomessa,
socken i Egentl.-Finland 645
- Lenæus, Knut Nilsson(?), Dels-
bon kirkkoh., khde i Delsbo
..... 208—209, 702(?)
- Lenberg(?), joko optikko Karl
Lehnberg tai profess. Pehr
Lehnberg, antingen optikern Karl
Lehnberg eller prof. Pehr Lehn-
berg 35
- Lencquist, Brita Magdalena, synt.
född Röring, rouva, fru 455
- Lencqvist, Erik, Karjalohjan, sitten
Oriveden kirkkoh., teol. t:ri,
khde i Karislojo, sedan i Orivesi,
teol. d:r 433, 435, 440, 443, 457,
..... 661, 717
- Lenning, Karl Peter, musiikkireh-
tööri Turun akat:ssa, musik-
direktör vid Åbo akad. 70
- Leopold, tuomari, häradshövding
..... 135(?), 469
- Less, tohtori, doktor 133
- Letala, se Laitila.
- Lexelius, hospit.-saarn., hospitals-
predik. 576, 590
- Lewenhaupt, Karl Emil, kreivi,
kenraali, greve, general 709
- Lewenhaupt, kreivitär, grevinna
..... 216, 217
- Levin, Gust., Maarian pit:apul.,
sockenadj. i S:t Marie 457
- Lexell, And., Turun akat:n mate-
matiikan profess., sitemmin
astronomian profess. Pietarissa,
prof. i matem. vid Åbo akad.,
sederm. astron. prof. i S:t Pe-
tersburg 251, 259, 397, 415, 421,
.... 484, 493, 744, 745, 746, 747, 751
- Libelits, se Liperi.
- Lidbeck, Erik Gust., luonnonhist.
prof. Upsalassa, prof. i natural-
historia i Uppsala 7
- Lidén, Joh. Henr., maist., oppihist.
dosentti, kirjaston amanuensi
Upsalassa, mag., docent i lär-
domshist. och aman. vid bibl. i
Uppsala 72, 88, 100, 135, 152
- Lidén, Martin, teol. leht., rovasti,
teol. lektor, prost 72, 100, 152
- Lidén 455
- Lidin 21, 25

- Lieto, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 21, 486, ... 491, 494
- von Liewen, Hans Henrik, valta-neuvos, Pommerin kenr.-kuv., Turun akat:n kansl., riksråd, gen.-guv. i Pommern, kansler för Åbo akad. . . 424, 435, 441, 640, 644
- Lilius, Anders, Messukylän kirkkoh., khde i Messoby 21, 23
- Lilius, Gustaf, (senior), Messukylän kirkkoh., khde i Messoby . . 438
- Lilius, Gust. (junior), Messukylän kirkkoh., khde i Messoby 438
- Liljesparre, suku, ätt 63
- Lillheikkilä, se Vähäheikkilä.
- Lilliehök, suku, ätt 63
- Lillienberg, Joh. Georg, vuorikollegion presid., kreivi, presid. i bergskollegium, greve 713
- Lillienberg, kenraalitar, generalska 305
- Lillieshun "tant" 505
- Lilliesträle (Bröms), Gust. Ad., teol. t:ri, Strängnäs'n lukion leht., Aspön kirkkoh., teol. dr, lektor vid Strängnäs gymnasium, khde i Aspö 612
- Lilliesträle 119
- Lillkyrö, se Vähäkyrö.
- Limatius, yliopp., stud. 383, 384
- Limingo — Liminka, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 85, 435, 549
- Lind, Joh. Gabr., Porvoon lukion leht., sittemm. Lappträskin kirkkoh., gymnasieläktor i Borgå, sederm. khde i Lappträsk 83, ... 432, 434, 436
- Lindblom, Christer, Grebon kirkkoh., rovasti, khde i Grebo, prost 577
- Linde, pitäjä sekä Gotlannissa että Västmanlannissa, socken både på Gotland och i Västmanland 17
- Lindegren, And. 750
- Lindqvist, Joh., matematiikan prof. Turun akat:ssa, profess. i matematik vid Åbo akad. 421, 423, ... 449, 469, 494, 593, 745, 747
- Lindegren, tohtori, doktor 17
- Lindenstedt, siht., sekret. 513
- Linköping, kaup. Itä-Göötanmaalla, stad i Östergötland 70, 301, 398, ... 577, 693, 694
- von Linné, Karl, luonnontutkija, arkiateri, naturforskare, arkia-ter, 87, 88, 156, 190, 255, 315, 356, ... 724, 742
- von Linne, Karl, junior, Upsalan prof., profess. i Uppsala 470, 484
- Lintulampi 539
- Liperi, pitäjä Karjalassa, socken i Karelen 38, 436, 469, 476, 483
- "Lisa", Jerem. Walleniuksen palvelijatar, Jerem. Wallenius' tjanarinna 699
- Liscov, Salomon(?), saksal. maist. ja runoilija, tysk mag. o. poet .. 34
- de Lith 48
- Lithander, Joh., maist., sittemm. Nuckön kirkkoh., mag., sederm. khde i Nuckö 43, 44, 438
- Lithovius, Isaacus Michaelis, Lapuan kirkkoherra, rovasti, khde i Lappo, prost 491
- Lithovius, Gust. Michaelis, Lapuan pitäjänapul., sockenadj. i Lappo 542, 658
- Lithovius, Mikael Samuelis, maist., Limingan kappal., sitten Lapuan kirkkoh., mag., kapellan i Limingo, sederm. khde i Lappo 549
- Lizelius, And., Pöytyän, sittemm. Mynämäen kirkkoh., maist., khde i Pöytis, sederm. i Virmo, mag. 225, 457, 671, 672
- Livius, Titus, roomal. historiankirj., romersk hävdateckn. 678
- Ljungby, srk. Kalmarin hiippak:ssa, förs. i Kalmars stift 576

- Ljungberg, C. F.(?), tuomiorovasti, domprost 152
- Ljungberger, Gustaf, maalariakatemian professori, professor vid målarakademin 100
- Ljusdal, srk. Hälsinglannissa, församl. i Hälsingland 652
- Lochner, Stefan(?), saksal. taidemaalari, tysk målare 291
- Lode, Joh. Henr., majuri, Turun ja Porin I:n laamannikunnan laamanni, major, lagman i Åbo o. B-borgs I:ns lagsaga 425, 449
- Lode, Jöran Wilh., Vaasan hovioik:n asess., vihd. presid., assessor i Vasa hovrätt, slutl. presid. 460
- Loenbom, Samuel, hist. kokoilija ja julkaisija, hist. samlare och utgivare 162
- Loffman, Karl Gust., sotatuomari, asessori, auditör, assessor 431
- Loimaa — Loimijoki, pitäjä Vars-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 458, 467
- Lohja — Lojo, pitäjä Uudellamaalla, socken i Nyland 37, 224, 264, 428
- Lohtaja, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 357, 491
- Loka, kylpylä Keski-Ruotsissa Grythyttan pit:ssä Örebron läänissä, brunnsort i mellersta Sverige (Grythyttans s. i Örebro län) .. 149
- Lokalahti — Lokalaks, pitäjä Vars-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 690
- Lomeier, Johann, saksal. hist.-tutkija, tysk historiker 49
- London — Lontoo 75, 76, 77, 490, 608, 610, 613, 615, 617, 750, 760, ... 762, 763
- Loppila, (? Lupaja I. Loppila Perniössä, i Bjärnä) 661
- Lossbom, Johan Anders(?), sittem. profess., sederm. profess. 652
- Losito, Pietarin tiedekat:n profess., profess. vid Petersburgs vetenskapsakad. 289
- Lostierna, Cosi, rouva fru 370
- Lostierna, Johan, Turun hovioik:n neuvos, hovrättsråd i Åbo hovrätt 71, 350
- Loviisa — Lovisa, kaup. Uudellamaalla, stad i Nyland 432
- Lowito, Pietarin tiedekat:n profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- Lovö, pitäjä T:holman I:ssä, socken i Sthlms l. 18
- Luft, Erl. 49
- Lund 17, 18, 68, 72, 89, 90, 93, 113, 138, 182, 293, 301, 425, 511, 512, 514, 574, 575, 576, 577, 620, 621, ... 623, 630
- Lundberg, Niklas, veistämönnökömissaari, varvskommissarie 516, 517, ... 518, 519, 521
- Lundberg, Samuel, antikviteettikollegion asessori, assessor i antikvitetskollegium 104, 105
- Lund(ius), David, piispa, biskop 323
- Lundo, se Lieto.
- Luostarikatu, katu Turussa, gata i Åbo 417
- ”Lurœus, Malachias” 433
- Luth, Axel, tohtori, Boråsin rovasti, doktor, prost i Borås 75, 76
- Luther, Martin 112
- Lybecker, Georg(?), kenraalimajuri, generalmajor 9
- Lüdeke, tohtori, doktor 133
- Lydeman, Jakob Joh., apteekkari Turussa, apotekare i Åbo 294, 485
- Lydius 49
- Lyserus (mahdoll., möjl. Polycarpus?, polyhistor, tahi, eller Wilhelm, teol. t:ri, Torgaun superintendentti, teol. d:r, superintendent i Torgau) 154

- Längelmäki, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 81, 285
- Länna, srk. Roslagenissa, församl. i Roslagen 656
- Länsi-Göötanmaa, maakunta Ruotissa, landskap i Sverige 55, 155, ... 157, 245, 443
- Länsipohja, maakunta pohj. Norrlandissa, landskap i n. Norrland 28, 525
- Löckt, kaupunki Pommerissa, stad i Pommern 8
- Löfgren, assessor, assessor 506
- Löfgren, Jonas, yliopp., stud. 87
- Löfwenskiöld, Henr. And., kamari-revisionassessor, assessor i kammarrevisionen 509, 512, 517
- Löfwing, Tapani (Steffan), soturi, krigare 259
- Lönbom, kts. se Loenbom.
- Löwen, Axel, Pommerin kenr.-kuv., generalgöv. i Pommern 640
- Löwenhielm, Karl Gustaf, kreivi, kansliapresidentti, greve, kansli-president 27, 79
- Maalahti — Malax, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 458, 490
- Maanpää, kts. se Määnpää.
- Maaria, pitäjä lähellä Turkua, socken nära Åbo 422, 425, 457, ... 482, 626
- Mæccenas, Gaius, roomal. ritari, romersk riddare (mesenaatti, mecenat, tieteitten ja taiteitten suosija, vetenskapens och konsternas gynnare) 11, 456, 457
- Magnus, (?) (Magnus Rydelius?), Lundin tuomiorovasti, t:ri, domprost i Lund, d:r 72
- Mainiemi, säteri Kemiössä, säteri i Kimito 383, 385
- Mallet, Fredric, professori, astronomi, professor, astronom 289, 730
- Marcus, evankelista, evangelist .. 606
- Maria, srk. T:holmassa, förs. i Sthlm 596
- Martin, Anton Rolandsson, Linnen oppilas, Skandinavian ensimmäinen jäämerentutkija, Linnés lärjunge, förste skandinaviska ishavsforskaren 324, 325, 327, 732, 742, 744
- Martin, Roland, Turun hovioik:neuvos, hovrättsråd i Åbo hovrätt 350
- Martin, Roland, professori T:holmassa, professor i Sthlm 734
- Masku, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland .. 428, 636
- Massia 718
- Mathesierne ("bägge två") 307
- Mathesius, Aron, maisteri, lähetystöpappi Lontoossa, mag., legationspräst i London 76, 186, 490, 492, 609, 610, 613, 614, 616, 617, ... 625, 758, 760, 762, 763
- Mathesius, Gabr., Upsalan prof., prof. i Uppsala 23, 25, 60, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 227, 315, 318
- Mathesius, Lauri (Lars), Pietarsaaren kappal., kapellani i Pedersöre 447
- Mathesius, Maria, synt. född Niskanen; rovastinna, prostinna 492
- Mathesius, Mattias Niilonpoika (Nilsson), maist., kauppias Kristiinankaupungissa, mag., handlande i Kristinestad 492
- Mathesius, Petrus Niklas, Pyhäjoen kirkkoherra, khde i Pyhäjoki 67, 79, 196, 197, 400
- Mathesius, Yrjö (Georg), Uudenkaarlepyyn kirkkoh., khde i Nykarleby 447, 490, 492
- Matisen, Frans, Norrtäljen kaupunginvalskäri, stadsfältskär i Norrtälje 366
- Matthiæ, teologi, teolog 48
- Maundrell, ... 48
- Maximilian, arkkiherttua, ärkeher-tig 125

- Medelhavet, se Välimeri.
- Medevi, Ruotsin vanhin terveysvesilähde Itä-Göötanmaalla, Sveriges älsta brunnsort i Östergötland 293, 294
- Meinander, Karl Fredrik, astronomian dosentti, astron. docens 440, 482
- Melalahti, kylä Paltamossa, by i Paldamo 84
- Melalax, se Melalahti.
- Melander, Erik, Upsalan yliop:n profess., profess. vid Uppsala akad. 315
- Melander, Gävlen rovasti, prost i Gävle 366
- Melanus, Joh., rangaistusvankilan saarnaaja Helsingissä, stockhuspredikant i Helsingfors 52, 532
- Melart,¹ rovasti, prost 227
- Meldercreutz, Jonas, kapteeni, kapten 332, 483
- von Mell, Lars Henrik, Turun akat:n apteekkari, akademiaprotekare i Åbo 449, 491, 498
- Mellin, Bernt Johan(?), vapaaherra, friherre 78, 79
- Menlös, Daniel, mekanikko, yliopiston opettaja, mekaniker, universitetslärare 68
- Mennander, And., Ilmajoen kirkkoh., khde i Ilmola 236, 558
- Mennander, And., Pälkäneen kappal., kapellan i Pälkäne 229
- Mennander, Anders, Uudenkirkon kappal., kapellan i Nykyrko 377
- Mennander, Carl Fredrik junior, kts. se Fredenheim.
- Mennander, Kaarle (Carl) Fredrik senior, profess., piispa, arkkip., profess., biskop, ärkebiskop 315, ... 316, 325
- Mensjikof, Alexander, ruhtinas, diplomaatti, furste, diplomat 622
- Merckel, Jakob, kirjanpainaja, boktryckare 732
- Merckel,(?)² Joh. Valentin, hovisaarnaaja, Alsikon kirkkoh., hovpredikant, khde i Alsiko 665
- Messenius, Arnold Johan, historiankirjoittaja, historiograf 13, 747
- Messukylä — Messuby, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 277, 438
- Mesterton, Karl, Turun akat:n filos. profess., profess. i filosofi vid Åbo akad. 6, 68, 78, 632, 633, ... 643, 644
- Mesterton, auditör 471
- Metropolitanus 191
- Meyer, Anna, Uudenkirkon kappal:n And. Mennanderin vaimo, kapellanens i Nykyrko And. Mennanders maka 377
- Michaelis, teologi, teolog 48
- Mitau, kaup. Latviassa, stad i Lettland 455
- Mittler, Gust. Ad., amiraliteettikollegion notaari, sittemm. siht., notarie i amiralitetskoll., sedermsekret. 511, 520
- Miödh, Abr., junior, Nauvon kirkkoherra, khde i Nagu 428
- Moberg(s byggnad), tarkoitettanee hovioik:n asianajajan Isaak M:n taloa Hämeentullissa. troligen avses hovrättsadvokaten Isaak M:s gård vid Tavasttull 416
- Model, hovineuvos (Pietarissa), hovråd (i Petersburg) 289
- Moldau, alue Ukrainassa, område i Ukraina 252

¹ Näin tekstissä alkup:n muk. Mahdoll. lyhennys: Melartopæus, Karl, Uskelan kirkkoh., lääninrov. — Så i texten enligt originalet. Möjl. en förkortning: Melartopæus, Karl, khde i Uskela, kontr.prost.

² Tekstissä alkup:n muk. Menkel. — I texten enl. orig:et Menkel.

- Moldenhawer, Daniel Gotthilf, saksal. teologi, tysk teolog 119
- Mollerus, Henricus, saksal.-ruotsal. humanisti, tysk-svensk humanist 103, 106
- Mollerus, Karl Fredr., Korppoon kappal., kapellan i Korpo 568
- Mollin, Jonas, tuomari Etelä-Pohjanmaalla, häradshövding i Syd-Österbotten 379
- Momma, Peter, kirjanpainaja, boktryckare 349
- Monan 333
- Monnoinen — Monnois, ratsutila Lemussa, rusthäll i Lemo 481
- Monsén, tohtori, doktor 17
- Montan, Olof, asianajaja Turussa, advokat i Åbo 460
- Montgomery 118
- Montin, Gust. Daniel, maist., Turun katedr.koulun kolleega, mag., kolleega vid katedr.-skolan i Åbo 457
- Montin, Henrik, kirkkoherran apul. Piikkiössä, Liperin kirkkoherra, khdeadj. i Pikis, khde i Libelits 469, 476, 483
- Mora, pitäjä Taalainmaalla, socken i Dalarna 41
- Morhoff, Daniel Georgius(?), polyhistor 87
- Morseovius, Petrus, teologi, teolog 47
- Moser, Johann(?), saksal. pappi, tysk präst 47
- Mosheim, Johann Lorenz, saksal. kirkkohistorian tutkija, tysk kirkkohistoriker 239
- Moskova, Moskva 260, 263, 289
- Mouhijärvi, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda .. 428, 457, 471
- Muhlenberg, pappi (Philadelphiasa?), pastor (i Philadelphia?) .. 761
- Muhos, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 445
- Muller (Müller), Joh. Fredr., maist., mag. 264
- Munck, Petrus, teol. tohtori, sittemm. piispa Lundissa, teol. doktor, sederm. biskop i Lund .. 17
- Mun(c)ktel, Olof, ruukinpatruuna, brukspatron 144, 485
- Munthe, pappi, präst 597
- Murberg, Johan, Gävlen lukion lehtori, lektor vid gymnasiet i Gävle 16, 17, 598, 599, 600
- Murén, T:holman trivialikoulun rehtori, rektor vid trivialskolan i Sthlm 16, 17, 590, 598, 599
- Murray, Adolf, med. prof. uppsaliensis 129
- van Musschenbroek, Peter, hollantilainen fyysikko, holländsk fysiker 587
- Mustameri 260
- Mustasaari, (nyk. numera Korsholm), pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 406, 433
- Müller 49
- Myller 49
- Münnich, Burckhard Christoph., saksal.-venäl. sotilas, kreivi, tsykrysk militär, greve 288
- Münster, hiippak. Westfalissa, stift i Westfalen 125
- Münter, Balthasar senior(?), tanskal. teologi, tohtori, dansk teolog, doktor 133
- Mynämäki, pitäjä Vars-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 457, 485, 534
- Mårtensson, Erich 538
- Männäinen — Mannäis, kylä Uudellakirkolla, by i Nykyrko socken 377
- Mätäjärvi, järvi, sittemm. suo vanhassa Turussa, Hämeen-tullin seuduilla, träsk, sederm. kärr i gamla Åbo, nära Tavast-tull 416

- Määnpää¹ 483
Mölkman 688
Möller, lääkäri(?), läkare(?) ... 402
Möller, Strängnäs in tmkptl:n not?,
notarie vid Strängnäs domkapi-
tel(?) 625
Möller, professori Greifswaldissa,
professor i Greifswald 108
Möllnberg, Simon Gust., eskadroo-
nansaarn., eskadronsprekikant .. 564
- Naantali, kaup. Vars-Suomessa,
stad i Egentl.-Finland 427, 446,
..... 462, 488, 722
Nakkila, pitäjä Satakunnassa,
socken i Satakunda 718
Napoli — Neapel, kaup. Italiassa,
stad i Italien 34
Natt och Dag, suku, ätt 63
Nedervetil, se Alaveteli.
Nelande, Joh., profess. Lundissa,
professor i Lund 165
Nensen, Petrus, t:ri, pappi T:hol-
massa, dr, präst i Sthlm 654
Neocleander, Andreas Nicolai, Rau-
man kirkkoherra, kyrkoherde i
Raumo 689
Nertjinsk, kaup. Transbaikalissa,
stad i Transbaikalien 262, 441
von Nettelba(dt), Christ., ruots-
saksal. hist.tutkija ja juristi,
svensk-tysk historiker och jurist 432
Neuman, Adolf J.(?), ylimäär.
raatimies Turussa, e.o. rådman i
Åbo 722
New-York 763
Niebuhr (Niebuer, Joh. Andr.(?),
t:ri, dr) 138
Niemelä, järvi lähellä Raahea,
träsk nära Brahestad 362
S:t Nikolai församling T:holmas-
sa — i Sthlm 665, 666
- Niskanen, Maria, kts. se Mathesius
Maria.
Nodt, Tukholman saksal. srk:n
pastori, pastor vid Sthlms tyska
församl. 127
von Nolcken, E. Matt., diplomaat-
ti, diplomat 700, 706
von Nolcken, Gust. Adam, Ruotsin
ministeri Lontoossa, Sveriges mi-
nister i London 617
Nor, mytologinen olento, myto-
logisk varelse 269
Norberg, Matthias, Upsalan yli-
opiston dosentti, vihd. Lundin
yliopiston profess., docent vid
Uppsala akad., slutl. professor i
Lund 574, 575
Norberg (Nohrberg, Nordberg),
Mattias, itämaisten kielten prof.
Lundin yliopistossa, prof. i öster-
ländska språk vid Lunds univ.
..... 121, 122, 129
Norberg, rautakaivos Västmanlan-
nin läänissä, järngruva i Väst-
manlands län 32, 41, 42, 308
Nordberg, P. Klaran srk:n kirk-
koh., khde i S:t Klara förs. .. 503
Nordberg, Isaac, Turun katedr.-
koulun leht., lektor vid katedr.-
skolan i Åbo 447, 481
Nordin, Karl Gustaf, lehtori Här-
nösandissa, sittemm. sikäl. piis-
pa, lektor, sederm. biskop i Här-
nösand 10, 11
Nordling, räätäli, skräddare 490
Nordsteen, Matth., laivuri, skeppare 163
Noreen, Joh. Erik, kanslerin siht.
(Upsala), kanslerssekreterare
(Uppsala) 577
Norlanti — Norrland, Pohjois-
Ruotsi, norra delen av Sverige .. 318
Norman, pappi, präst 166, 167

¹ Näin tekstissä alkuperäisen mukaisesti. Tarkoitettane Maanpää, joka on tila Rymättylässä. Sä i texten efter originalet. Torde avses Maanpää hemman i Rimito.

- Norrby, srk. Upsalan arkkihiippakunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 760
- Norrelus, Andreas, Upsalan yliopiston kirjastonhoitaja, bibliotekarie vid Uppsala akad. 314
- Norrköping, kaup. Itä-Göötanmaalla, stad i Östergötland 332
- Normalmstorg, T:holmassa, i Sthlm 511
- Novgorod, kaup. Venäjällä, stad i Ryssland 258, 259, 260, 487
- Nykarleby, se Uusikaarlepyy.
- Nykyrko, se Uusikirkko.
- Nyköping, Södermanlannin pääkaup., residenstad i Södermanland 620
- Nyland, se Uusimaa.
- Nylander, Johan, Porvoon piispa, biskop i Borgå 224
- Nylander, Joh. junior(?), sihteeri, sittemm. venäl. kansl.kollegion protonotario, sekret., sederm. protonotarie i ryska kansl.koll. 443
- Nymalm, Henrik, kruunun kassanhoitaja Turussa, kronokassör i Åbo 435
- Nyrén, Karl, Vadstenan rovasti, prost i Vadstena 124
- Nürnberg, kaup. Baijerissa, stad i Bayern 659
- Nyslott, se Savonlinna.
- Nysom, "vittre herre" 136
- Nystad, se Uusikaupunki.
- Nändedal, se Naantali.
- Näf, Rob. Wilh., prof. abocnsis 6, 55, 153, 166, 169, 171, 172, 174, 177, 178, 181, 195, 394, 412, 414, 421, 427, 431, 439, 440, 446, 458, 460, 467, 481, 591, 592, 631, 633, 641, 643, 644, 646, 648, 670, 674, ... 675, 676
- Närpes — Närpiö, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 236
- Ochotsh — Ohotsk, kaup. Itä-Siperiassa, stad i ö. Sibirien 455
- Odin, Sigg-Odin, ylin jumala skand. edda-myologiassa, den högste av gudarna enl. edda-myologiens 268, 269
- von Oelreich, Nils, kanslianeuvos, kansliråd 38, 163
- Oertellius, teologi, teolog 49
- Olaus Petri, Ruotsin uskonpuhdistaja, Sveriges reformator 126
- Olhovanjoki (Wolchow), Ilmajärvestä Laatokkaan laskeva joki, flod, bildar Ilmens avlopp till Ladoga 256
- Olsson, Otto, luultavasti Paleenin palvelija, troligen Paleens betjänt 397
- Olstorp, säteri, säteri 264
- Onega, se Äänisjärvi.
- Operin, Oporing 48
- Oppunda, kihlakunta Södermanlannissa, härad i Södermanland .. 55
- Oravainen — Oravais, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten 537, 538
- Orenburg, kaup. Venäjällä, stad i Ryssland 289
- Orijärvi, kuparikaivos Kiskossa, koppargruva i Kisko socken .. 471
- Orivesi, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 85, 269, 271, 272, ... 275, 277, 279, 282, 283, 285
- Orloff, Wladimir, kreivi, Pietarin tiedeakat:n johtaja, greve, direktör för S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- Ormsö, se Vormsi.
- Orræus (aat. adl. Orrhjelms), And. Fab., sittemm. Suomen prokuraattori, sederm. Finlands prokurator 447
- Orræus, Kustaa, lehtori Porvoossa, lektor i Borgå 447, 481
- Osander, Olof, Växjön piispa, biskop i Växjö 301

- Osbeck, Per, Haslöfin rovasti, teol. t:ri, hovisaarn. ja luonnontutk., prost i Haslöf, teol. dr., hovpredik. och naturforskare 752
- Osten (von der?), t:ri, d:r 137
- Oster, Nicolas, ranskal. pappi, apostolinen vikaari T:holmassa, fransk abbé, apostolisk vikarie i Sthlm 667
- Osterman, Ivan Andrejevits, Venäjän lähettiläs T-holmassa, kreivi, Rysslands ambassadör i Sthlm, greve 401
- Ostjaakit — Ostjäkerna, suom.-ugr. kansanheimo luoteis-Siperiassa, finsk-ugr. folkstam i n.v. Sibirien 263
- von Otter, Salomon, kanslianeuvos, kansliråd 509
- Oulainen — Oulais, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten .. 361
- Oulu, kaup. Pohjanmaalla, stad i Österbotten 20, 420, 434, 437, 481, ... 645
- Ovensaari — Ovensor, saari Korppoossa, ö i Korpo skärgård 37
- Oxe, Georg, nimismies Vöyrissä, länsman i Vörå 537
- Oxenstierna, Axel, valtiomies, kreivi, statsman, greve 100
- Oxenstierna, Axel Fredrik, kaartin kapt., Vaasan hovioik:n neuvos, kreivi, kapten vid gardet, hovrättsråd i Vasa, greve 490
- Oxenstierna, Bengt, kansliapresid., kreivi, kanslipresid., greve 100, 110
- Oxford, kreivikunta ja sen pääkaup. Etelä-Englannissa, grevskap o. dess huvudstad i s. England 327, 622
- Paattinen, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 229
- Paimala, kylä Maariassa, by i S:t Marie socken 464
- Paimio, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 374, 657, 755
- Paldamo — Paltamo, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 83, 84, 489
- Paldanius, Elias, Joroisten kirkkoh., rovasti, khde i Jorois, prost 483
- Paléen, Abram, junior 383, 389
- Paléen, Fredrik 383
- Paléen — af Palén, Erik Johan, senior, laamanni, lagman 57, 66, ... 329, 330, 431, 449
- Paléen — af Palén, Erik Johan, junior, Vaasan hovioik:n assessori, assessor i Vasa hovrätt 446, ... 513, 628, 659, 712, 713
- Paléen, Kristina Margareta, Abr. P. seniorin tytär, naimisissa 1) prof. Georgius Steenmanin kanssa, 2) v:sta 1762 Henr. Hassel seniorin kanssa; — Abr. P:s (seniors) dotter, gift 1) med prof. Georgius Steenman, 2) med (1762) Henr. Hassel senior, 393, ... 395, 426, 433, 446, 449, 473
- Paléen, mademoiselle 317, 426, 446, ... 457, 483, 491, 494, 498,
- Palenius, Erik (Abr. Paléen seniorin isä, Abr. Paléen seniors fader), Uudenkirkon kappal., kappellan i Nykyrko 377
- Pallas, Peter Simon, Pietarin tiedekat:n profess., eläintieteilijä, zoolog, profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 255, 286, ... 289, 441, 455, 484
- Palmiskiöld, Erik(?), valtionarkiston sihteeri, sekret. i riksarkivet 579
- Palmstierna, Nils, valtaneuvos, vaapaaherra, riksråd, friherre 149
- Papke, Kristian, maist., vihd. ylimäär. lakitieteen profess. Turussa, mag., slutl. e. o. juris profess. i Åbo 68
- Paqualin, amiraliteetin kanneviskaali, advokatfiskal vid amiralitetet 699, 704, 705

- Parainen — Pargas, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 37, 461, 482, 568, 686, 687
- Pariisi — Paris 32, 135, 169, 255, ... 318, 400, 421, 456 659, 700
- Parola, sotaväen harj.-kenttä Hattulassa, militär övningsplats i Hattula socken 460, 497, 499
- Pasch, L., professori, professor 105, 106
- Pawnowlak, kari Itä-Karjalan Kemijoen suussa, klippa i Kemiströmmens (Öst-Karelen) mynning 261
- Pazelius, Matthias, Kokkolan kappal., kapellan i Gamlakarleby .. 29
- Pazelius, Matthias, Limingan kirkkoh., khde i Limingo 418
- Pedersöre, se Pietarsaari.
- Pegelskaja, kylä, by 260
- Pehn, joki Greifswaldin ja Stralsundin välillä, flod emellan Greifswald o. Stralsund 8
- Peking, kaup. Kiinassa, stad i Kina 354
- Peldan, Gabr., Vaasan triv.-koulun reht., Ilmajoen kirkkoh., rektor för Vasa triv.-skola, khde i Ilmola 167
- Peldan, Jakob, luutnantti, löjtnant 542
- Peltoniemi, kylä Ilmajoella, by i Ilmola 540
- Pemar, se Paimio.
- Pennsylvania, valtio Yhdysvaltain koillisosassa, stat i n.ö. delen av U.S.A. 760
- Peringskiöld, Joh., ruots. muinaistutkija ja Ruotsin valtionantikvaari, svensk arkeolog och Sveriges riksantikvarie 63, 64, 474, ... 486, 689
- Pernerus, Nicolaus, Vaasan koulun kolleega, vihd. Oulun kappal., kollega i Vasa skola, slutl. kapellan i Uleåborg 657
- Perniö, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 144, 226, 272
- Peräkunta, kylä Suodenniemellä, by i Suodenniemi 285
- Peter I — Pietari I, Venäjän keisari, kejsare av Ryssland 258, 768
- Peter III — Pietari III (Karl Peter Ulrik), Venäjän keisari, kejsare av Ryssland 150, 696
- Petræus, Eskil, Turun piispa, biskop i Åbo 270, 273, 420, 493
- Petraeus, hovioik:n neuvos, hovrättsråd 233
- Petræus, Peter, Turun akat:n vara-vahtimestari, vicevaktmästare vid Åbo akad. 55, 679
- Petreibus, ttri, kirkkoh., d:r, khde 18, 665
- Petreljus, T:holman suom. srk:n kirkkoh., khde vid finska förs. i Sthlm 187
- Petri, Laurentius, kts. se Laurentius, Petri.
- Petri, Olaus, kts. se Olaus Petri.
- Petrus, episcopus arosiensis 10
- Pettersson, Abraham(?), Ritariholman ja Bromman kirkkoh., khde på Riddarholmen o. Bromma .. 596
- Pezzuti, matemaatikko, matemaatiker 288
- Phennisson 48
- Philadelphia, kaup. Pennsylvaniasa Yhdysvalloissa, stad i Pennsylvanien, U.S.A. 761, 762
- Pietari, kaupunki Venäjällä, stad i Ryssland 259, 289, 421, 431, 441, 455, 459, 487, 592, 744, 745, 746, ... 767, 768
- Pietari, kts. Peter.
- Pietarsaari, kaup. Pohjanmaalla, stad i Österbotten 464, 489
- Pietarsaaren maasrk., landsförs. 458, 489
- Pihkova, kaup. Luoteis-Venäjällä, stad i n.v. Ryssland 260, 614
- Pihlberg, kontrollööri, kontrollör 312
- Pihlman, Joh., dosentti, Porin koulun konreht., vihd. Eurajoen

- kirkkoh., teol. t:ri, docens, konrektor i Björneborg, khde i Eura-
 äminne, teol. d:r 24, 399, 463,
 ..... 467, 468, 473
- Piikkiö — Pikis, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl. Finland
 ..... 378, 453, 469, 670
- Piitime — Piteå, kaup. Pohj.-Ruotissa, stad i n. Sverige 166, 243
- Pipping (Pippingsköld), Joseph, lääket. profess. Turun akat:ssa, med prof. vid Åbo akad. 481,
 ..... 491, 498
- Pipping, Josef, turkul. kapteeni, kapten fr. Åbo 722
- Pipping, Jost Joakim, kauppias Turussa, handlande i Åbo 449
- Pirkkala, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 277, 285, 721
- Pitet, ranskal. oppinut (Genevestä), fransk lärd (fr. Geneve) .. 289
- Planck, Gottlieb Jakob, saksal. protestantt. kirkkohistorioitsija, tysk protest. kyrkohistoriker 139
- Planman, And., phys. prof. aboensis 176, 177, 183, 648, 689, 729,
 ..... 733, 739, 740, 742, 743
- Pleskau, kts. se Pihkova.
- Pohja — Pojo, pitäjä Länsi-Uudellamaalla, socken i v. Nyland .. 71
- Pohjanlahti 263
- Pohjanmaa, pohjalaiset 8, 21, 23, 25, 26, 27, 67, 84, 225, 307, 309, 367, 374, 378, 382, 399, 412, 415, 420, 422, 433, 438, 446, 450, 453, 457, 460, 464, 465, 470, 472, 475, 480, 488, 489, 491, 546, 549, 554,
 ..... 561, 720, 739
- Poltava, se Pultava.
- Polviander, Gust., Hattulan kirkkoh., khde i Hattula 428, 467
- Polviander, Karl, Lapin T.I., sittemm. Euran kirkkoh., maist., khde i Lappo Å.I., sederm. i Eura, mag. 227
- Polviander, Mikael, maist., vihd. Hämeenkyrön kirkkoh., mag., slutl. khde i Tavastkyrö 426
- Polviander, varatuomari Etelä-Pohjanmaalla, vicehäradshövding i Syd-Österbotten 379
- Pommeri — Pommern, maakunta Preussissä, landskap i Preussen 28, 153, 640, 644, 685, 754
- Pomoell, Anna Kristina, assess. Karl P:n leski (synt. Scarin), sittemmin naim. varapresid. Johan Ignatiuksen kanssa, assess. Karl P:s änka (född Scarin), sederm. g.m. vicepresid. Joh. Ignatius 466
- Pomoell, Karl, tulliviskaali Turussa, assessor, tullifiskal i Åbo, assessor 435
- Poppius, Henrik, maist., rovasti, mag., prost 80, 466, 492
- Porén, tohtori, doktor 17
- Pori, kaup. Satakunnassa, stad i Satakunda 425, 455, 711, 712, 714,
 ..... 719, 750
- Porkkala, Suomenlahteen pistävä niemi lounaaseen Helsingistä, i Finska viken utskjutande udde s.v. om Helsingfors 378
- Poroschin, kenraaliluutnantti, generallöjtnant 261
- Porthan, Henrik Gabriel, profess., hist.-tutkija, profess., historieforskare 129
- Porthan, Sigfrid, lehtori, lektor 82,
 ..... 432, 436
- Porvoo, kaup. Uudellamaalla, stad i Nyland 26, 80, 150, 259, 301, 318, 398, 426, 429, 432, 433, 434, 435, 436, 447, 465, 466, 473, 475, 476,
 ..... 481, 499, 534
- Posse, suku, ätt 63
- Posse, kenraali, kreivi, general, greve 482
- Potemkin, Grigorij Aleksandrovitj, ruhtinas, Katarina II:n suosikki, furste, Katarina II:s gunstling .. 454

- Praindl, chargé d'affaires 134
- Preisler, Johan Georg (?), tanskal. kaivertaja, dansk kopparstickare 112
- Protasoff, pietaril. akatemikko, akademiker i Petersburg 455
- Pryss, Barbro Helena (synt. född Freidenfelt), Samuel Pryssin vaimo, Sam. Pryss' hustru; kts. se Freidenfelt, Barbro Helena 23
- Pryss, (Prytz) Lauri (Lars) .. 518, 519
- Pryss, Olof, Turun akat:n prof., prof. vid Åbo akad. 301, 302, 456, 470
- Pryss, Samuel, tuomiorovasti, toht., domprost., doktor 19, 21, 22, 23, 24, 25, 60, 181, 224, 227, 228, 229, ... 261, 405, 427, 755
- Psilander, Pehr, maaherra, landshövding 302
- Psilanderhjelm, Eva Charlotta, kruununmakasiininhoitaja Abr. Bergerin vaimo, g.m. kronomagasinsförvaltaren Abr. Berger .. 342
- Psilanderhielm, Nils, vuorineuvos, bergsråd 37
- Psilandersköld, Nils, schoutbynacht 518, 523, 528
- Pskov, kts. se Pihkova.
- Pufendorf, Samuel, saksal. historioitsija, filosofi, oikeusoppinut, tysk historiker, filosof, rättslär. 425
- Pultava, kaup. Ukrainassa, stad i Ukraina 768
- Fyhäjoki, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 38, 80, 356, ... 359, 360, 458, 489
- Pyhäjärvi, (O.l. — U.l.), pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 80, 361
- Pyhämaa, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland .. 417, 459
- Päijänne, järvi Suomessa, insjö i Finland 464
- Pälkäne, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 229, 231, 232, 428, ... 438, 549
- Pöytis — Pöytyä, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 78, 79, 483
- Qvidinge, seurakunta Skånessa, församl. i Skåne 576
- Raab, Adam Johan, amiraliteetin palveluksessa (Karlskronassa), sitten Växjön l:n maaherra, anställd vid amiralitetet i Karlskrona, sederm. landshövding i Växjö l. 350
- Raab, Adolph Fredrick 520
- Raab, Axel Engelbreckt 513, 515, ... 516, 517, 520
- Raab, Beata, amiraliteetikomissaari Samuel Löfvenskiöldin puoliso, amiralitetskommissarie Samuel Löfvenskiölds maka 517
- Raab, Eva Dorothea, veistämönkomissaari Niklas Lundbergin puoliso, varvskommissarie Niklas Lundbergs maka 516
- Raab, Fredrik, kapteeniluutnantti, kapt. löjtnant 517
- Raab, Joh. Erik Augustin, laivastokapteeni, vapaaherra, kapten vid örlogsflottan, friherre 584
- Raab, Karl 517, 520
- Raab, Kristina Barbara, varusmestari von Schantzin puoliso, tygmästaren von Schantz' maka .. 515
- Raab, Kristina Barbara, A. J. Raabin tytär, A. J. Raabs dotter .. 516
- Raab, Salomon Fredrik 520
- Raabe, komissaari, kommissarie .. 232
- Raabe, kaup. Pohjanmaalla, stad i Österbotten 359, 360, 362, 450, ... 490, 543
- Rabenius, Olof, lakit. profess. Upsalassa, juris profess. i Uppsala 429, 432, 443
- Racine, Jean, ranskal. runoilija, fransk diktare 459

- Rafael, italial. taidemaalari, ital. målare 106
- Raiband, kielimestari, språkmästare 100
- Rajalin, Thomas, amiraali, amiral 527
- Ram 401
- Ramel, Hans, eversti, överste 294
- Ramsay, And. Henr.(?), kenraali, ensin Savon ja Kymenkartanon l:n, sitten Uudenmaan ja Hämeen l:n maaherra, general, landshövd. i Savolax o. Kymmenegårds l., sederm. i Nylands o. Tavastehus l. 488
- Ramstedt, And., hovisaarnaaja, Torstunan kirkkoh., hovpredikant, khde i Torstuna 600
- Rancken, Engelbrekt, Sahalahden kirkkoh., maist., khde i Sahalaks, mag. 229
- Rantasalmi, pitäjä Savossa, socken i Savolax 466, 632
- Rantsila, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 482
- Rappe, Christoph. Joh., hovioik:neuvos, sittemm. maaherra Turussa, hovrättsråd, sederm. landshövd. i Åbo 58, 712, 750
- Raumannus, Jacobus Pauli, maist., Pirkkalan kirkkoh., rovasti, mag., khde i Birkala, prost 106
- Rautell, Abraham 701, 702, 704, ... 706, 710
- Rautell, siht., sekret. 702, 708
- Ravander, Esaias, Limingan kap-palainen, kapellan i Limingo .. 543
- Regnér, Gustaf, kritikko, kritiker 132
- Reima, prebendatila, prebendehemman 486
- Reinius, Israel, Laihian kappal., kapellan i Laihela 552, 553
- Reinhard, teologi, teolog 48
- Renard¹ (vrt. jfr Renaut), kieli-mestari, språkmästare 53
- Renaut (Reneau, Reneaux),¹ Peter, Turun akatemian ranskan kieli-mestari, fransk språkmästare vid Åbo akad. 53, 716
- Rennerus, Robert 258
- Reuterholm, Esbjörn Krister, val-taneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre 162, 526
- Reuterholm, Axel Christ., rakuu-narykmentin varakorpraali, va-paaherra, vicekorpral vid drago-nerna, friherre .. 460, 470, 482, 490
- Reval, se Tallinna.
- Rhyzelius, Andreas Olavi, Linkö-pingin piispa, biskop i Linkö-ping 107, 301, 736
- Ribbing, Karl, Ruotsin ylimäär.minist. Pietarissa, sitten Uuden-maan—Hämeen l:n maaherra, vapaaherra, envoyé extraord. i Ryssland, sedan landshövd. i Nylands-Tavastehus l., friherre 617, 685
- Richard, Renatus(?), ranskal.apotti, historioitsija, fransk abbot, historiker 113
- Riddarholmen, Ritariholma, yksi niistä saarista, joille T:holma on rakennettu, itsenäinen srk., en av de holmar, på vilka Sthlm är byggt, självständig församl. 110, ... 625
- Riga, Latvian pääkaup., Lettlands huvudstad 368
- Rimbeau (Rimbeur), ranskan kie-limest., fransk språkmästare .. 701
- Rimbo, srk. Upsalan arkkihiippa-kunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 555, 764, 765

¹ Tekstissä alkup:n muk. Renard, joka lienee erehdys. I texten enl. origi-nalet Renard, vilket torde vara ett misstag.

- Ring, Gabriel, maisteri, sittemm.
Karjan kirkkoh., magister, seder-
m. khde i Karis 71, 469
- Risell, Nils, valtio-oikeuden profes-
sess. Upsalassa, profess. i stats-
rätt vid Uppsala akad. 156
- Rivet, abbé 135
- Robertson 609
- Rogberg, Johan, t:ri, lehtori, sit-
temm. tuomiorov. Växjössa, d:r,
lektor i Växjö, sederm. dom-
prost därstädes 17, 165
- Rogstadius, Martin, Färilan kirk-
koh., khde i Färila 220
- Rom, se Rooma.
- Romé de l'Isle, Jean Baptiste
Louis, ransk. mineralogi, fransk
mineralog 728
- Rone, seurak. Gotlannissa, församl.
på Gotland 576
- Rooma 10, 11, 288, 496, 619
- Roos, Christopher, Kiskon kirkko-
herra, khde i Kisko 270
- Roos, Johannes, senior, pappi Tal-
linnassa, präst i Reval 601
- Roos, Johannes, junior, edellämai-
nitun poika, den föregåendes
son 561
- Ros(en?), (Ross?) 388
- Rosén, Johan, leht. Gööteporissa,
teol. t:ri, lektor i Göteborg, teol.
d:r 611
- von Rosen, Axel Didrik(?), ratsu-
mest., ryttmäst. 659
- von Rosen, Fr. Ulr., eversti,
överste 401
- von Rosen, Gust. Fredr., sotilas,
kreivi, militär, greve 69
- Rosén, Gabriel, Ritariholman kirk-
koh., ylihovisaarn., t:ri, khde på
Riddarholmen, överhovpred., d:r
..... 164, 184, 187, 597
- Rosén, everstiluutnantti, överste-
löjtnant 695
- Rosén von Rosenstein (ennen, före
adl. Rosén), Nils, senior, Upsa-
lan yliop:n profess., arkiaterri.
profess. vid Uppsala akad., ar-
kiater 315, 316, 733
- Rosenadler, Karl Albr., kansl.
kollegion siht., sekret. i kansl.
koll. 614
- Rosenberg, soittimentekijä, instru-
mentmakare 741, 743, 744, 747
- Rosenhane, Schering, valtiomies,
vapaaherra, statsman, friherre .. 660
- Roslagen, Uplannin rannikon ent.
nimi, gammal benämning på
Upplands kust 656
- Ross, Herman, lehtori Turussa,
lektor i Åbo 22, 24
- Ross, Isak, senior Turun akat:n
teol. prof., teol. prof. vid Åbo
akad. 19, 22, 23, 24, 181, 414, 470,
..... 479, 672
- Ross, Isak, junior, taloustirehtööri,
ekonomidirektör .. 427, 446, 481, 591
- Ross, Wilhelm, orientalisti, orien-
talist 23, 24, 26
- Ross, rouva, fru 481, 494
- Rostock, kaup. Mecklenburg-Schwe-
rinissä, stad i Mecklenburg-
Schwerin 103, 154, 159
- Rothovius, Isaak, Turun piispa,
biskop i Åbo 270
- Rothstein, Adolf Fredrikin srk:n
komministeri, komminister i
Adolf Fredriks förs. 752
- Rousseau, Jean Jacques, ranskal.
kirjailija, fransk författare 579, 580
- Rovaniemi, pitäjä Pohjanmaalla,
socken i Österbotten 483
- Rozir (Rosir), Joh., valtiosiht.,
statssekret. .. 315, 316, 391, 507, 527,
- de Roye, teologi, teolog 48
- Rubeen, korpraali, korpral 649
- Rubens, turkin kielenkääntäjä,
turkisk translator 5
- Ruchat 49
- Rudbeck, Peter, teol. profess. Up-
salassa, Skaran piispa, teol. pro-
fess. i Uppsala, biskop i Skara 100

- Rudbeck, Olaf, senior, professor uppsaliensis 545
- Rudbeck, Olof, junior, botanicus 447
- Rudenschöld, Karl(?), kreivi, valtaneuvos, greve, riksråd 79, 294, 485
- Ruliterna — Ruliter, kansakunta, folkslag 268
- Rumovski, Pietarin tiedeakatemian profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286, 288
- Runhom, Johan, rykmentinpastori Uplannin jalkaväkirykmentissä, vihd. Almungen kirkkoh., regementspastor vid Upplands infanteriregemente, slutl. khde i Almunge 212
- Runeberg, Edv. Fredr., sihteeri, sekret. 749, 750
- Runeberg, Efraim Otto, Suomen maanmittauskomissionin johtaja, direktör för finska lantmäteri-kommissionen ..... 35(?), 642
- Rungeen, Gust., turkul. kauppias, handlande i Åbo 657
- Rungeen, Henrik 702
- Runneby, terveysesilähde, kurbrunn 504
- Ruona, puronen lähellä Raahea, en liten bäck nära Brahestad 362
- Ruto, järvi, träsk 553
- Rutström, And. Karl, ruots. pappi, herrnhutilaisjohtaja, svensk präst, herrnhutismens ledare 162, 595, 596
- Ruuth, assessori, assessor 504
- Rydélius, And., vihd. Lundin piispa, slutl. biskop i Lund 72
- Rydélius, And., Kunink. kirjaston amanuenssi, kansl.-kollegion kanslisti, sitten konsuli Smyrnassa, amanuens vid K. B., kanslist i kansl.-kollegium, sedan konsul i Smyrna 705
- Rydélius, Magnus, kts. se Magnies.
- Rydingsvärd, Maria Lisa, maaherra A. J. Raabin kolmas vaimo, landshövd. A. J. Raabs tredje maka 507
- Rydingsvärd, Joh. Er., kaartin kapteeni, kapten vid gardet 529
- Rydman, Gust. Wilh., maist., Alatornion kirkkoh., lääninrovasti, mag., khde i Nedertorneå, kontr. prost 490, 497
- Rymättylä, pitäjä Vars.-Suomen saaristossa, socken i Egentl.-Finlands skärgård 488, 721
- Ryssbacken, se Ryssänmäki.
- Ryssänmäki, Turussa, i Åbo 556, ... 561, 601
- Rådmansö, seurak. Uplannissa, församl. i Uppland 213, 214
- Räntämäki, Maarian vanha nimi, gammalt namn på S:t Marie 270, 273
- Rääveli, kts. Tallinna.
- Rö, srk. Upsalan arkkihiippakunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 555, 764, 765
- Rödlin, Daniel, henkikirjoittaja, häradsskrivare 249, 250
- Röring, And., kemian dosentti Turussa, docent i kemi i Åbo 447, ... 461, 469, 471, 492, 495
- Röring, Brita Magdalena, kts. se Lencqvist.
- Röring, Fredrika, neiti, mamsell .. 456
- Rösling, neiti, jungfru 259
- Saari — Saris, everstin säteritila Mietoisissa, säteri i Mietois 428
- Sachsen-Lauenburg, suku, ätt 64
- Sacklén, Lars, Porin pormestari, borgmästare i Björneborg .. 21, 712
- Sage, ranskal. kemisti, fransk kemist 255
- Sagu, se Sauvo.
- Sahalahti — Sahalaks, pitäjä Satakunnan kaakkoisosassa, socken i s.ö. Satakunda 229, 482
- Sahlgren, Niclas, Itä-Intian kompanian tirehtööri, direktör vid Ostindiska kompaniet 100, 743

- Sahlstedt, Abraham(?), kielentutkija, språkforskare 391, 748
- Sahlstedt, kanslian virkamies, kanslitjänsteman 705
- Sala, Salberg, kaup. ja hopeakaivos Keski-Ruotsissa, stad o. silvergruva i mellersta Sverige .. 308, 763
- Salin, siht., sekret. 732, 733
- Salinius, Gabriel Matthiae, Pöytyän kappal., sittemm. Uskelan kirkkoh., kapellan i Pöytis, sederm. khde i Uskela 483
- Sallustius, Gaius S. Crispus, roomal. historioitsija, romersk hävdatecknare 459
- Salmén, maist., amiraliteetin pappi, mag., amiralitetspräst 501
- Salmén, Margareta, leskirovastinna, änkeprostinna (kts., se Ervast, Isaac) 8
- Salmenius, Johan, maist., Kalajoen kirkkoh., mag. khde i Kalajoki 29, 428
- Salmiskylä, kylä Paltamossa, by i Paldamo 84
- Salo, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten 359
- Salonius, Gabriel, maist., Perniön rovasti, mag., prost i Bjärnä .. 272
- Salonius, Johan, Seilin saarnaaja, predikant på Sjalö 721
- Salovius, And., Oriveden kirkkoh., maist., khde i Orivesi, mag. 227, 272
- Salovius, Maria Elisabet, s. f. Haartman, kirkkoh. And. S:n vaimo, khden And. S:s maka 269, 271
- Salovius, Sam., Oriveden kappal., maist., kapellan i Orivesi, magister 272, 273, 277, 280
- Salvius, siht., sekret. 233, 234
- Salvius, Lars, kirjanpaimaja ja kustantaja, boktryckare och förläggare 351, 730, 731
- Samuelintytär, Maria, torpparintytär Oriveden Säynäjoelta, torppardotter från Säynäjoki i Orivesi 276
- Sandberg, yliopp., student 79
- Sandberg, Matts Henriksson(?), turkul. puuseppä ja porvari, snickare o. borgare i Åbo 699
- Sandel(s), Samuel, assessor, sittemmin vuorineuvos, assessor, sederm. bergsråd 43
- Sandin, Pehr, vihd. Börstilin srk:n komministeri, slutl. komminister i Börstil 662
- Sandlund 391
- Sandwich, John Montagu, amiraliteettilordi, amiralitetslord 618
- Satakunta, Ylä-Övre kihlakunta, härad 186
- Sauvo, pitäjä Lounais-Suomessa, socken i s.v. Finland 266, 296, ... 297, 298, 391, 392, 672
- Savo, maakunta Suomessa, landskap i Finland 263, 410, 460
- Savonlinna, kaup. Savossa, stad i Savolax 38
- Scarin, Algot, Turun akat:n profess., profess. vid Åbo akademi 71, 95, 264, 297, 305, 397, 408, 435, 684
- Scarin, Anna Kristina, kts. se Poemoell, A. K.
- Schalberg, Olof, dosentti, vihd. log. ja metafys. prof., docens, slutl. prof. i logik o. metafys. 407, 414, 417, 418, 458, 469, 473, 477, 486, ... 491, 494, 495, 635
- von Schantz, Karl Gustaf (vrt. jfr. Raab, Kristina Barbara), varusmestari, tygmästare 515
- Schauman, Agata Lovisa(?) 435
- Schecker, (englantil.?) arkkipiispa, (engelsk?) ärkebiskop 760
- Schedwin, Daniel, Vesteråsin rovasti, prost i Västerås 17
- Scheffer, maist., Ulvilan apul., mag., adjunkt i Ulfsby 721

- Scheffer, Henrik Teofil., vuorikollegion koettelijä, proberare vid bergskollegiet 35
- Scheffer, Ulrik, valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 14, 149, 255 (Schäfer), 391, 400, 463, 477, 607, 610
- Schefferus, Johannes, Upsalan akat:n professori, profess. vid Uppsala akad. 285
- Schenmark, professori, professor .. 132
- Schick, Johan(?), notaari, notarie 134
- Schilmeyer, tohtori, doktor 102, ... 119, 126, 127, 579
- Schirer 659
- Schlözer, Aug. Ludv., historiantutkija, Pietarin tiedeakat:n profess., historiker, profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. .. 286
- v. Schoultz, Nils Fredrik(?), sittemm. tuomari, sederm. häradshövding 445
- Schröder, Göran Clas, toht., T:holman pastor primarius, Karlstadin piispa, d:r, past. prim. i Sthlm, biskop i Karlstad 194, 245, 301, ... 304, 757, 758
- Schröderheim, Elis, vaikutusvalt. virkam., inflytelsesrik, ämbetsman 16, 666
- Schuja, joki Vienan Karjalassa, flod i Östkarelen 261
- Schultz, Jost Niclas, turkulainen kaup., handlande i Åbo 602
- Schulz, lähetysaarnaaja, missionär 118
- Schumacher 49
- Schwenkfeld, Kaspar, uskonpuhdistusajan mystikko, mystiker från reformationstiden 280
- Schäfer (Scheffer?), kreivi, greve 255
- Schön, kirjakaupp., bokhandl. 614, ... 615, 618, 620
- Schöning, Gerhard, norjal. hist.-utkija, norsk historiker 268
- Schöring, manttaalikommissaari Laihiialla, mantalskommissarie i Laihela 543
- Sebaldt 599
- Sederholm, helsinkiläinen kauppias, köpman i Helsingfors 482
- Seelman, Krist. Martin(?), maist., pappi, mag., präst 561
- Segercrantz, everstiluutn., stipendi, överstel., stipendium 264, 300, ... 303, 304
- Segerdal, David, kirjakauppias, bokhandlare 756
- Seiler 118
- Seili, hospitaali, hospital 720, 721, 722
- Seinäjäki, nyttemmin pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, numera socken i Syd-Österbotten 534
- Selén (Sellén, Silén), Joh. Henr., maist., Turun katedraalikoulun lehtori, mag., lektor vid katedrskolan i Åbo 414, 443
- Semler, Joh. Salomon, saksal. protestantti teologi, tysk protestantisk teolog 119, 128, 136
- Seneca, Lucius Annæus, roomal. filosofi, romersk filosof 417
- Sepelius, Wittingen kappal. kapellan i Wittinge 14, 170
- Seppälä, talo Ilmajoella, gård i Ilmola 545, 546
- Serafimerlasarettet, sairaala T:holmassa, sjukhus i Sthlm 607
- Serenius, Jakob, Strängnäs in piispa, biskop i Strängnäs 77, 152, 163, 192, 200, 304, 397, 398, 597, ... 686, 746
- Serenius,¹ mahdoll. past. Jakob Cerenius, jolla oli talo Ryssänmäellä Turussa, möjl. past. Jakob Cerenius, som hade gård på Ryssbacken i Åbo 601

¹ Näin tekstissä alkup:n muk. — Så i texten enl. orig.

- Sergel, Joh. Tobias, kuvanveistäjä, professori, bildhuggare, professor 103, 600
- Sernander (Sernsköld), Samuel, sisäasiain toimituskunnan toimittussiht., expéditionssekret, i inrikesexped:en 22, 26, 172, 391, ... 407, 671
- Sibirie, se Siperia.
- Sidbeck (Zidbäck?), Joh. 720
- Siegesbeck, Johan Georg, Pietarin kasvitieteell. puutarhan johtaja, föreståndare för botaniska trädgården i S:t Petersburg 309, 310
- Sierken (Zierken), siht., sekret. 349, 351
- S:t Sigfrid, engl. lähetyspiispa Ruotsissa, engelsk missionsbiskop i Sverige 661
- Sigismund, Ruotsin ja Puolan kuningas, konung av Sverige o. Polen 98, 612
- Siikajoki, pitäjä Pohjanmaalla, socken i Österbotten .. 357, 482, 489
- Silfverskiöld, Petter, Turun hovioik:n presid., presid. i Åbo hovrätt 297, 298
- Silfversparre, Adolf Fredrik, Vaasan hovioik:n varapresid., vicepresid i Vasa hovrätt 484
- Silfversparre, Johan Karl(?), evers-ti, överste 144
- Silfversparre, Volmar Johan, kapteeniluutnantti, kaptenlöjtnant 505, 506
- Silfverstolpe 194
- Simolin, Jakob, turkul. kauppias, handlande i Åbo 442
- Sinclair, Karl Anders(?), eversti, överste 386, 396, 397
- Sinius, Benjamin, maist. Vaasan koulun kolleega, vihd. Maalahden kirkkoh., mag., skolkollega i Vasa, slutl. khde i Malax 456
- Siperia 37, 252, 289
- Sipptorp, botanisti, botanist 327
- Siuntio, pitäjä Uudellamaalla, socken i Nyland 147, 455, 554
- Sjundeå, se Siuntio.
- Själö, se Seili.
- Sjöberg, Margareta, kts. se Walleen (Wallén), Margareta.
- Sjögren, Håkan, Växjön tuomiorov., domprost i Växjö, "Sjögrenska svinmaga", mainitun tuomiorovastin mukaan nimetty latinan sanakirja, det efter sagda domprost uppkallade latinska lexikonet 613
- Sjöman, Anna Margareta, naim. prof. Pietari Kalmin kanssa, gift med prof. P. Kalm 449
- Sjördalen, kts. se Stjördalen.
- Skara, kaupunki Länsi-Göötanmaalla, stad i Västergötland 75, 301
- Skederid ("Skiedre"), srk. Upsalan arkkihiippak:ssa, förs. i Uppsala ärkestift 367
- Skenck, suku, ätt 63
- Skytte, (Schroderus), Johannes, valtiomies, vapaaherra, statsman, friherre 98
- Skåne, Ruotsin eteläisin maakunta, Sveriges sydligaste landskap 38, 92, 93, 165, 517, 621, 695, 723, ... 741, 744
- Skånela, seurak. Uplannissa, församl. i Uppland 213, 220, 555
- Skörböla, tontti Turussa, tomt i Åbo 661
- Smalén, hovioik:n vakit. palvelija, ordin betjänt i hovrätten 471, ... 483, 490
- Smolander 615
- Småland, maakunta Göötanmaalla, landskap i Götaland 38, 89, 90, 92, 93, 318, 447, 453, 456, 607, ... 611, 613, 615
- von Snoilsky, Joh.(?), luutnantti, löjtnant 700

- Socoloff, t:ri, kemian apul. Pieta-
rin tiedekat:ssa, d:r, adj. i ke-
mi vid Petersburgs vetenskaps-
akad. 455
- Solander, joko Daniel tai Karl, mo-
lemmat Piitimen rovasteja, maist.
antingen Daniel eller Karl, båda
prostar i Piteå, mag. 243
- Solander, Daniel, Upsalan profess.,
profess. i Uppsala 185, 315, 609,
..... 618, 750
- Solf, se Sulva.
- Solhvarf, torppa Tirserumissa, torp
i Tirserum 72
- Solin(us), Henrik, Pyhämaan kirk-
koh., khde i Pyhämaa 417
- Solitander, Petrus, Porvoon lukion
apul., sittemm. Helsingin triv-
koulun reht., Borgå gymnasii ad-
junkt, sederm. rektor vid triv-
skolan i Helsingfors 432, 434
- Sollentuna, srk. Uplannissa, förs. i
Uppland 144
- Solna, pitäjä, T:holman läänissä,
förs. i Sthlms l. 18, 221
- Sorsakoski Kuhmalahdella, fors i
Kuhmalax 86
- Sotavalta, ratsutila Lempäälässä,
rusthäll i Lembois 304
- Spalding, Johann Joachim, saksal.
teologi, tysk teolog 120
- Spangenberg, Aug. Gottlieb, herrn-
hutil. piispa, herrnhutisk biskop
48
- Sparre, suku, ätt 63, 92
- Sparre, Fredrik, hovkansleri, val-
taneuvos, kreivi, hovkansler, riks-
råd, greve 14, 55, 116, 645, 692, 727
- Sparre, Karl, T:holman ylikäskyn-
haltija, sittemm. valtaneuvos,
vapaaherra, Sthlms överståthåll-
are, sederm. riksråd, friherre 460,
..... 463, 467, 607
- Sparre, Ulrika Lovise, kreivitär
(kreivi K. G. Tessinin puoliso,
greve K. G. Tessins maka) 680
- Sparrman, Anders, profess. T:hol-
massa, profess. i Sthlm 752
- Spath 49
- Spiegel, Haqvin, Ruotsin arkkip.,
Svea rikes ärkebiskop 437
- Spieker, Joh. kauppias, handelsman
417, 608, 609, 610, 616, 617, 624, 750
- Spitz, kamarirouva, kammarfru .. 26
- Spöring, Herm. Diedr., med. prof.
aboensis 60, 312, 313, 315, 318,
..... 319, 320
- Stahl, Henricus, kieliopintekijä,
grammatikförfattare 493
- S:ta Crux, monen eri paikan nimi,
namn på åtskilliga orter 146
- Starck, David(?), vihd. hovisaar-
naaja, slutl. hovpredik. 420
- S:t Marie, se, Maaria.
- S:t Petersburg, se Pietari.
- Stare, Jakob Albrechtsson, Öre-
sundin pormestari, borgmästare
i Öresund 701
- Starkhaupt, suku, släkt 437
- Stechau, Joh. Ad., maist., T:hol-
man antikviteettiarkiston kans-
listi, mag., kanslist i antikviteets-
arkivet i Sthlm 484
- Steenman, Fredrik, prof. G. St:n
poika, hunningolla, prof. G.
St:ns son, på förfall 426, 433, 435,
..... 463, 466
- Steenman, Georgius, Turun akat:n
rahastonhoitaja, sittemm. prof.,
rännmästare vid Åbo akad., se-
derm. prof. 30, 359, 383, 386
- Steenman, Jubilaeus, prof. G. St:n
poika, hunningolla, prof. G.
St:ns son, på förfall 426, 463, 465,
..... 466, 473
- "Steenmanskan", kts. se Paléen,
Kristina Margareta.
- Steinholtz, Abraham(?), ruukin-
omistaja, bruksägare 735
- Stenbock, Katharina, Ruotsin ku-
ningatar, Sveriges drottning 63

- Stenbäck, Johan Josephi, Alahär-
män kappal. kapellan i Alahär-
mä 445, 537
- Stenbäck, Pehr, Börstilin kirkkoh.,
khde i Börstil 187
- Stenbäck, Tuomas (Thomas) Jo-
sephi, Ilmajoen kappal., vihd.
Limingan kirkkoh., kapellan i
Ilmola, slutl. khde i Limingo 18,
..... 420, 535, 653, 654
- Stenfelt, Adolf Fredrik, maist., Li-
perin kirkkoherra, mag., khde i
Libelits 436, 469
- Stenhagen, Petter, Kokkolan raati-
mies, rådman i Gamlakarleby .. 403
- Stenhammar 299, 300
- Stenkumla, seurak. Gotlannissa,
församl. på Gotland 345
- Steuhius, joko Mathias tai Jöns,
antingen Math. ell. Jöns, arkki-
piispa, ärkebiskop 323
- Stief 48
- Stierneld, Kristina Birgitta (synt.
född Falcker), sotamarsalkan rou-
va, fältmarskalkinna 170
- Stierner, rovasti, prost 159
- von Stiernman, And. Ant., hist.-tut-
kija ja kokoilija, hist.-forskare
och samlare 107, 266, 437, 663
- Stiglerin stipendi, stipendium 752
- Stilla havet, se Tyvenneri.
- Stjerna, Henrik, maist., Turun ka-
tedr. koulun apologista, mag.,
apologist vid katedralskolan i
Åbo 414
- Stjernerona, Gabr., laamanni, va-
paaherra, lagman, friherre 43
- Stjärnfors, Västmanlannissa, i
Västmanland 149
- Stjärnsund, rautakaivos Koppar-
bergin läänissä, järngruva i Kop-
parbergs län 308
- Stjördals (Siördals) älf, Norjassa,
lähellä Trondheimia, i Norge,
nära Trondheim 355
- Stobæus, kirjailija, skriftställare .. 48
- von Stockenström, Erik, valtaneu-
vos, kreivi, riksråd, greve 570
- Stockholm, se Tukholma.
- Stolpe, Karl, kirjanpainaja, bok-
tryckare 732
- Storkyrkoförsamlingen, T:holman
vanhin srk., Sthlms äldsta förs.
..... 17, 597
- Storkyro, se Isokyrö.
- von Strahlenberg, Philip Johan,
sotilas, kartan piirustaja, militär,
kartograf 263
- Stralsund, kaup. Pommerissa, stad
i Pommern 8, 293, 294, 640, 643
- Strandberg 394
- Stricker, Johan Christopher(?), ho-
visaarn., hovpredikant 166
- Strängnäs, kaup. Södermanlannis-
sa, stad i Södermanland 164, 191,
192, 209, 213, 246, 301, 619, 620
- Ström, Joh., Porin triv.-koulun kon-
rehtori, konrektor vid triv.-sko-
lan i Björneborg 425, 455, 467
- Strömer, Mårten, Upsalan akat:n
profess., profess. vid Uppsala
akad. 327, 726
- Strömfelt, Karl Harald, Itä-Göötan-
maan maaherra, landshövding i
Östergötland 713
- Strömsdal, kursori, kureor .. 476, 477
- Sture, suku, ätt 217
- Ståhlberg, notaari, notarie 208
- Stålhandske, Axel Didrik, kaptee-
niluutn., kaptenlöjtnant 514
- Stählin, Pietarin tiedeakat:n siht.,
valtioneuvos, sekret. vid S:t Pe-
tersburgs vetenskapsakad., stats-
råd 286, 287
- Suitia, allodisäteri Siuntiossa, allo-
dialsäteri i Sjundeå 554
- Sujeff, adjutantti, adjutant 484
- Sulva, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla,
socken i Syd-Österbotten 490
- Sundelius, Joh. Erik., kandid. 766

- Sundholm, allodisäteri Uudenkaupungin maalkunnassa, allodialsäteri i Nystads landskommun .. 495
- Sundius, maisteri, pappi, magister, präst 222, 584
- Sursill (Sorsill), Genealogia Sursilliana 66, 67, 489, 491
- von Svab, Anton, vuorineuvos, bergsråd 34, 38, 42, 264
- Svab, Anders, hovijunkkari, hovjunkare 42
- Swart, med. cand. 344
- Svarta havet, se Mustameri.
- Svartsjö, kuninkaankartano, ent. kunink. linna Sångan pit:ssä T:holman lääniä, kungsgård, f.d. kungl. slott i Sänga s:n, Sthlms län 165
- Svebilius, Olaus, Ruotsin arkkipiispa, Svea rikes ärkebiskop .. 106
- Svebilius, Pehr, Porin koulun rehtori, sitten Föglön kirkkoh., rektor i Björneborgs skola, sederm. khde i Föglö 226
- Svedberg, Jesper, Skaran piispa, biskop i Skara 105, 108
- Sveden, Jakob, Enköpingin Näsin kirkkoherra, kyrkoherde i Enköpings Näs 764
- Svedenborg, Emanuel, luonnontutk., mystikko, naturforskare, mystiker 597, 660, 661, 757
- Swedenstierna, Erik Thomas, vuorieteilijä, bergsvetenskapsman .. 587
- Swedenstierna, Charlotte, Lars Salviuksen vaimo, Lars Salvius' hustru 587
- Swederus, Magnus, akatemian kirjakauppias Upsalassa, akademibokhandlare i Uppsala 443, 463
- Sverdsjö, Joh., herrnhutilaispappi, herrnhutisk präst 69, 563
- Svidja, se Suitia.
- Sydensauro, Ylä-Luulajassa, Norrbottenin l:ssä, i Överluleå, Norrbottens län 144
- Sysmä, pitäjä Mikkelin l:ssä, socken i S:t Michels l. 496
- Süsseimihl, saksal. koulun konrehtori, konrektor vid tyska skolan 123, 133
- Säktylä, talo Ilmajoella, gård i Ilmola 238
- Sätra brunn, Upsalan yliopistoll. kuuluva terveysvesilähde Kilan pit:ssä Västmanlannissa, hälso-brunn i Kila socken, Västmanland, tillhörig Uppsala akad. .. 762
- Säynäjoki, Orivedellä, i Orivesi .. 276
- Sääksmäki, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 85, 231
- Söderberg (?Söderman, Petter?), turkulainen kirjansitoja, bokbindare i Åbo 734
- Söderby — Karlskyrka, srk. Upsalan arkkihiippakunnassa, förs. i Uppsala ärkestift 656, 767
- Söderfors, rautaruukki Upsalan l:ssä, järnbruk i Uppsala l. 144
- Södermanland, maakunta Sveanmaassa, landskap i Svealand 55, ... 98, 211, 213, 302, 328, 527
- Söderman, (? vrt. jfr Söderberg), Petter, turkulainen kirjansitoja, bokbindare i Åbo 734
- Södermark, professori, professor .. 115
- Taalainmaa, Sveanmaan pohjoisin maakunta, det nordligaste landskapet i Svealand 39, 40, 308, ... 611, 613, 637, 705, 708, 744
- Tallinna, Viron pääkaup., Estlands huvudstad 377, 378, 601
- Tammela, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 224, 225
- Tammelin, Gabriel, maist., konrehtori Turussa, mag., konrektor i Åbo 272
- Tammisaari, kaup. Länsi-Uudella maalla, stad i västra Nyland .. 651
- Tartarit, kts. se tataarit.

- Tartto, kaup. Virossa, stad i Estland 438, 559
- Tataarit (Tartarit), yhteisnimi eri-näisille Aasiasta tulleille kansoil-le, gemensamt namn för vissa folkslag, som kommit fr. Asien 37, 354, 438
- Taube, Evert Didrik(?), kreivi, valtaneuvos, greve, riksråd 500
- Taube, Karl Evert, upseeri, vihd. ritarikunnan piispa, vapaaherra, officer, slutl. ordensbiskop, friherre 485
- Taubert, prof. Pietarissa, professor i Petersburg 767
- Tavastehus, se Hämeenlinna.
- Tavastkyrö, se Hämeenkyrö.
- Tavastland, se Häme.
- Tavast-tullen, se Hämeen tulli.
- Tegman, Erik, Gävlen kirkkoh., khde i Gävle 597
- Teisko, pitäjä Hämeessä, socken i Tavastland 276, 278, 285
- Tenala, se Tenhola.
- Tengström, Jakob, sittemmin Suomen ensimmäinen arkkipiispa, seder-mera Finlands förste ärkebiskop 430, 434, 437, 445, 447, 460, 467, ... 470, 477, 480, 481
- Tenhola, pitäjä Länsi-Uudellamaal-la, socken i västra Nyland 7
- Tenlenius, Joh.(?), Marttilan¹ kap-pal., kapellan i Nyby¹ 226
- Terzerus, Joh. Elai, Turun, sit-temm. Linköpingin piispa, biskop i Åbo, sederm. i Lin-köping 92, 110, 270, 273
- Tersmeden, Jakob Niklas, asessori, assessor 32
- Tessin, Karl Gustaf, diplomaatti, kreivi, diplomat, greve 55, 56, 302, 310, 312, 391, 394, 510, 511, 512, 628, 632, 635, 645, 653, 681, 684
- Tessin, Ulrika Lovise, kts. se. Sparre, Ulrika Lovise.
- Thauvonius, Abr., Viipurin piispa, biskop i Viborg 437
- Thegner, Johan, varapresid., va-paaherra, vicepresid., friherre .. 507
- Theodorici, Thuro, Hämeenkyrön kirkkoh., khde i Tavastkyrö .. 273
- Thomas, biskop i Åbo, se Tuomas.
- Thomæus, rovasti Skånessa, prost i Skåne 165
- Thorberg, mag. ... 486, 492
- Thorsjö, talo Raaseporissa, gård i Raseborg 650
- Thorvöstiska huset, Turussa, i Åbo 443, 485
- Thunianum stipendium (Upsalasa, i Uppsala) 295
- Thunman, Hans, ruots. hist.-tutkija, svensk historiker 137
- Tibble, srk. Upsalan arkkihiippa-kunnassa, förs. i Uppsala ärke-stift 766
- Tibet, yläkö Keski-Aasiassa, platå i Centralasien 354
- Tid(e)gren, Gabr., sittemm. prof-ess. Turun akat:ssa, sederm. profess. vid Åbo akad. 456, 457, ... 467, 492, 493
- Tideström, Anders, laborator 34
- Tigerstedt, suku, släkt 66, 67, 391
- Tigerstedt, Georg Fredrik, majuri, major 66, 67
- Tilas, Daniel, vuoritiiteilijä, suku-tutkija, vapaaherra, bergsveten-skapsman, genealog, friherre 89, ... 91, 97, 120, 728, 758, 763
- Tilberg, maist., mag. 74

¹ Tekstissä alkup:n mukaisesti mainitaan hänen olleen Perniön kappal., mikä lienee erehdys. — I texten enl. orig. säges, att han varit kapellan i Bjärnä, vilket torde vara ett misstag.

- Tillander, Joh., teol. prof. Turussa, sittemm. Växiön tuomiorov., teol. prof. i Åbo, sederm. domprost i Växjö 19, 21, 25, 149, ... 224, 227, 341, 405
- Timenius, Joh., junior, Paraisten kappal., kapellan i Pargas 461
- Tirserum (Tidersrum), pitäjä Itä-Göötanmaan l:ssä, socken i Östgöta l. 72
- Tjäder, Johan, merikapten., sittemm. kauppias Turussa, sjökapt. sederm. handelsman i Åbo .. 443, 485
- Tobolsk, kaup. Siperiassa, stad i Sibirien 255
- Tofta (Karl Ulfsson till Tofta), talo Adelsön saarella Mälarenissa, gård på Adelsön i Mälaren .. 92
- Tollstadius, Erik, ruots. pappi ja herätysaarnaaja, svensk präst och väckelsepredikant 281
- Tolpo, Nicol., maist., Turun hovioik:n notaari, Piikkiön ja Halikon tuomiokunnan tuomari, mag., notarie i Åbo hovrätt, hhöfd. i Pikis o. Halikko domsaga 585, 586
- Tom, joki Siperiassa, flod i Sibirien 37
- Tor, muinaisskand. jumala, forn-skand. gud 269
- Torell, Johan, Hillen srk:n kirkkoh., rovasti, khde i Hille, prost 213
- Torfæus, Selcius, tohtori, doktor .. 268
- Torneå — Tornio, kaup. Pohjanmaalla, stad i Österbotten 431, ... 490, 497
- Torquatus a Frangipani, Alex. Jul., sotilas, militär 141
- Torstuna, srk. Upsalan arkkihiipak:ssa, församl. i Uppsala ärkestift 600
- de Tournefort, J. P., profess. Parisissa, profess. i Paris 309, 355
- Trapp, Krist., senior, raatimies ja kaup. Turussa, råd- o. handelsman i Åbo 264,
- Trapp, Kristian, junior, raatimies ja kaup. Turussa, råd- o. handelsman i Åbo 495
- Treutiger, Carl Gustaf, merikapteeni, sjökapt. 146
- Trisarolus, Gregorius 98
- von Troil, Uno, ylihovisaarnaaja, sittemm. pastor primarius, Linköpingin piispa ja vihd. arkip., överhovpred., sederm. past. prim., biskop i Linköping och ärkebiskop 15, 17, 129, 665, 692
- Troilius, Magnus, hovisaarnaaja, Husbyn rovasti, hovpredikant, prost i Husby 151
- Troilius, Samuel, Västeråsin piispa, sittemm. Upsalan arkip., biskop i Västerås, sederm. ärkebiskop i Uppsala 193, 212, 301, 390, 466, 670
- Trondheim (Trunhem), kaup. Norjassa, stad i Norge 355
- Tšuwassit — tšuwasser, turkkilaisukuinen kansa Volgan keski-juoksun seuduilla, ett med turkarna beslätat folk i trakten omkr. mellersta Volga 263
- Tukholma, 4, 13, 16, 21, 27, 30, 56, 58, 60, 69, 78, 80, 84, 89, 111, 112, 113, 135, 147, 157, 159, 182, 185, 193, 194, 200, 205, 206, 218, 227, 235, 236, 269, 271, 274, 284, 291, 293, 296, 298, 301, 302, 304, 311, 312, 313, 315, 316, 326, 328, 330, 333, 334, 336, 343, 345, 349, 350, 356, 374, 378, 386, 398, 423, 425, 434, 436, 444, 459, 461, 466, 469, 471, 472, 473, 474, 476, 483, 485, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 510, 511, 512, 517, 519, 523, 524, 529, 595, 598, 609, 611, 614, 619, 622, 625, 637, 659, 660, 665, 666, 671, 676, 684, 693, ... 700, 718, 739, 740, 758, 760, 766

- Tulindberg, Erik, junior, sittemm. Oulun lääninkamreeri, hallituskonseljin jäsen, sederm. landskamrerare i Uleåborg och ledamot av regeringskonseljen 420, ... 434, 447, 460, 481
- Tuna, usean Ruotsin srk:n nimi, namn på flera sv. församl:ar .. 591
- Tuneld, Erik, ruotsal. maantieteilijä, svensk geograf .. 130, 132, 139
- Tuomas, Turun piispa, biskop i Åbo 486
- Turdin, Nic., dosentti, vihd. Turun koulun reht., docens., slutl. rektor vid Åbo skola 661
- Turku, 3, 4, 9, 12, 13, 34, 37, 51, 58, 59, 60, 61, 67, 68, 69, 70, 71, 75, 76, 79, 80, 81, 84, 86, 87, 92, 93, 95, 96, 106, 111, 113, 114, 145, 149, 152, 153, 155, 159, 162, 166, 167, 180, 182, 198, 202, 210, 211, 228, 229, 233, 236, 241, 242, 259, 266, 272, 274, 275, 277, 279, 289, 282, 285, 295, 297, 299, 300, 301, 302, 303, 305, 307, 315, 317, 318, 335, 350, 351, 356, 359, 364, 375, 377, 378, 380, 382, 384, 385, 394, 397, 398, 402, 412, 415, 416, 421, 424, 425, 432, 437, 445, 447, 450, 458, 460, 464, 465, 472, 475, 482, 486, 490, 491, 509, 513, 515, 516, 553, 556, 557, 558, 559, 563, 584, 590, 593, 596, 601, 605, 607, 620, 622, 623, 625, 641, 643, 644, 646, 647, 648, 657, 658, 659, 660, 661, 673, 683, 684, 685, 700, 706, 709, 712, 713, 714, 724, 730, 733, 734, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, ... 746, 747, 748, 749, 750, 751, 756
- Turtšasowka, kylä n. 10—15 penink. Vienanmeren rannasta etelään, by omkr. 10—15 mil söderom Vita havet 260
- Twer, kaup. Venäjällä, stad i Ryssland 260, 614
- Tympi, Tympi-nimisen talon omistaja; sellaisia oli Turussa 1700-luvulla ainakin kolme, — ägare av en gård Tympi; åtminstone tre sådana funnos i Åbo på 1700-talet 586
- Tyrvis — Tyrvää, pitäjä Itä-Satakunnassa, socken i östra Satakunda 273
- Tyvenmeri 256, 262
- von Törne, Lars, tuomari, härads-hövding 471, 483, 490, 569
- Törner, Petter, maist., Uplannin rykmentin pataljoonan saarnaaja, mag., bataljonspredikant vid Upplands regemente .. 148, 555, 765
- Törneroth, Anna Brita, rovasti Gabr. Keppleruksen vaimo, prosten Gabr. Kepplerus' maka 71
- Törnflycht, Karl Fredr., valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve 160
- Törnqvist, Joh., maist., Turun koulun lehtori, mag., lektor vid Åbo skola 425, 455
- Töysä, nyttemm. pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, numera socken i Syd-Österbotten 546
- Uddman, t:ri, d:r 337
- Uggla, suku, ätt 231
- Ulim, oppinut, lärd 586
- Uleåborg, se Oulu.
- Ullén, Petrus, Upsalan yliopiston profess., profess. vid Uppsala akad. 313, 315, 318
- Ullholm, piispankandid., biskopskandidat 757, 758
- Ullner, Karl, Turun oikeuspormestari, sittemm. T:holman pormest., justitieborgmästare i Åbo, sederm. borgmäst. i Sthlm 483
- Ulriccham, kaup. Älvsborgin l:ssä, stad i Älvsborgs l. 76

- Ulvila — Ulvsby, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 185, ... 718, 721
- Umeå — Uumaja, kaup. Västerbottenissa, stad i Västerbotten .. 186
- Uplanti — Uppland 195, 200, 211, ... 299, 713
- Uppala, talo Seinäjoella, gård i markenissa, norsk fästning i Finn-Seinäjäki 534
- Uppsala, Upsala 11, 15, 16, 23, 25, 32, 60, 88, 91, 99, 100, 101, 111, 113, 120, 121, 122, 123, 126, 130, 136, 137, 139, 152, 153, 154, 156, 157, 162, 164, 166, 179, 182, 183, 184, 185, 195, 198, 199, 202, 205, 206, 212, 217, 220, 221, 222, 223, 235, 298, 299, 302, 307, 312, 316, 318, 320, 322, 325, 332, 336, 337, 343, 345, 348, 349, 356, 367, 368, 374, 375, 395, 398, 413, 415, 430, 439, 440, 452, 454, 462, 463, 466, 467, 472, 477, 478, 479, 483, 486, 492, 495, 496, 497, 500, 506, 516, 519, 563, 571, 595, 597, 600, 606, 607, 608, 622, 623, 630, 642, 643, 654, 659, 666, 667, 691, 692, 695, 700, 701, 702, 703, 705, 707, 709, ... 735, 747, 751, 760, 763, 769
- Ural, vuoristo Europan ja Aasianrajalla, bergsträckning mellan Europa o. Asien 260
- Utsjoki, Suomen pohjoisin pitäjä, Finlands nordligaste socken 426, 435
- Utter, Isak, maist., Oriveden pitäjänapul., viraltapanon jälk. kirja-kaupp. T:holmassa, mag., sockenadj. i Orivesi, efter sina avsätning bokhandl. i Sthlm 279, 280, ... 281, 282, 283, 284, 721(?)
- Utter, Jakob(?), maist., vihdoin Euran kirkkoh., mag., slutl. khde i Eura 400
- Uusikaarlepyy, kaup. Etelä-Pohjanmaalla, stad i Syd-Österbotten .. 489
- Uusikaupunki, kaup. Turun ja Porin l:ssä, stad i Åbo o. Björneborgs l. 417
- Uusikirkko, pitäjä Vars-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 377
- Uusimaa, maakunta Suomessa, landskap i Finland 37, 447
- Üxkull, Otto Edv., vapaaherra, baron 7
- Vaasa — Vasa, kaup. Etelä-Pohjanmaalla, stad i Syd-Österbotten 25, 375, 378, 421, 445, 446, 460, 482, 484, 489, 490, 493, 538, 542, ... 551, 755
- Wachtmeister, Eva Juliana, kreivittäri, naim. valtaneuvos Bengt Oxenstiernan kanssa, grevinna, gift med rr. Bengt Oxenstierna 110
- Vada, srk. Upsalan arkkihiippak:ssa, församl. i Uppsala ärkestift 15
- Wadstena, kaup. Itä-Göötanmaalla, stad i Östergötland 101
- Vael, kemisti, kemiker 264
- Vahlfeldt, lehtori, maist., lektor, mag. 76
- Wahlin stipendi, Wahlska stip. 639, ... 640, 644
- Wahlman, Börstilin kirkkoherra, khde i Börstils församl. 590
- Waksala, seurak. lähellä Upsalaa, församl. nära Uppsala 190, 192
- Walanger, maanmittari, lantmätare 186
- Walch 48
- Waldius, Jakob Fredrik, teol. yliopp., vihd. Skuttungen srk:n kirkkoh. ja lääninrov., teol. stud., slutl. khde i Skuttunge o. kontr.-prost 13
- Walleen (Wallén), Fritz (Fredrik), kunink. kanslian ylimäär. kanslisti, e.o. kanslist i k. kansliet 699, 700, 703, 704, 705, 706, 707, 710

- Walleen (Wallén), Margaretha, synt. född Sjöberg, Jeremias W:n puoliso, Jeremias W:s maka 700, ... 704, 706, 710, 712
- Walleen, Samuel Christian, sotilas, militär 699, 701, 703, 704, 706, 707
- Wallenborg, Henrik, magister docens 246, 470
- Wallenia, (synt. född Frosterus, Renata), professorin rouva, professorska 456, 471
- Wallenius, Gabriel, "Karjalan kuningas", "Karelska kungen" 476
- Wallenius, Ivar, T:holman suom. srk:n, sittemm. Hauhon kirkkoh., khde vid finska förs. i Sthlm, sederm. i Hauho 187
- Wallenius, Jeremias, (aateloituna Wallén, adlad Wallén) Turun hovioik:n assess., sittemm. Turun ja Porin l:n maaherra, assessor i Åbo hovrätt, sederm. landshövding i Åbo o. Björneborgs l. 297, ... 298, 567, 639, 657
- Wallenius, Jeremias, kappal. Vesilahdella, varapast., kapell. i Vesilaks, vicepastor 717
- Wallenius, Joh., teologian prof. Turun akat:ssa, prof. i teologi vid Åbo akad. 384, 710
- Wallenius, Martin Joh., matematiikan prof. Turun akat:ssa, prof. i matematik vid Åbo akad. 152, ... 359(?), 677
- Wallenius, tri d:r 301
- Wallenstierna, eversti, överste .. 393
- Vallentuna, srk. Upsalan arkkihiippak:ssa, förs. i Uppsala ärkest. 765
- Wallerian, Hans Henrik, Turun hovioik. notaari, vihdoin hovioikneuvos, notarie vid Åbo hovrätt, slutl. hovrättsråd 432
- Wallerius, Georg, kirkkoh., kyrkoherde 619, 620
- Wallerius, Joh. Gottschalk, kemisti, profess. Upsalassa, kemist., profess. i Uppsala 35
- Wallerius, Nils, professor upsaliensis 154, 194
- Wallerius,¹ Nils, amiraliteetin superintendentti Karlskronassa, teol. t:ri, amir.-superintendent i Karlskrona, teol. d:r 503
- Wallerius, maist., mag. 503
- Wallgrén, assessori, assessor 517
- Wallin, Göran, Gööteporin piispa, biskop i Göteborg 301
- Wallin, Israel, maist., sittemm. Kumlingen kirkkoh., mag., sederm. khde i Kumlinge 78, 81
- Wallman, Anna Christina, kts. se Hedman, Anna Christina.
- Vampula, pitäjä Satakunnassa, socken i Satakunda 229
- Wardöhus, norjal. linnoitus Finnmarken 138
- Warg, Wargius, Martinus Andreae, studiosus 453
- Wargentini, Pehr, tiedekat:n sihteeri, vetenskapsakademins sekreterare 7, 114, 324, 326
- Warmholtz, Karl Gustaf, kokoilija, hovineuvos, samlare, hovråd 114, 120, 123, 128, 129, 130, 132, 135, ... 451, 453
- Wase, suku, ätt 63, 64
- Wasili-Ostrow 287
- Vassunda, pitäjä T:holman l:ssä, socken i Sthlms l. .. 148, 765, 766
- Wattrang 103
- Vaxholm, kaup. T:holman l:ssä, stad i Sthlms l. 212
- Veckholm, seurak. Upsalan arkkihiippakunnassa, församling i Uppsala ärkestift 192

¹ Tekstissä Wallenius, joka lienee erehdys. — I texten Wallenius, som torde vara ett misstag.

- Wefwerstedt, Anna Katarina (synt. född Broman), naim. ruukinpatruuna Karl Adam W:n kanssa, g. m. brukspatron Karl Adam W. 659
- Wefwerstedt, Karl Adam, ruukinpatruuna, brukspatron 659
- Wegelius, Henrik, maist., Vähänkyrön kirkkoh., mag., khde i Lillkyro 445
- Wegelius, Joh., Oulun kirkkoherra, herännäispappi, khde i Uleåborg, pietist 420
- Wegelius, Petrus, Pyhäjoen Haapajärven kappal., kapellan i Pyhäjoki Haapajärvi 360, 361
- Vehmaa — Vemo, pitäjä Vars.-Suomessa, socken i Egentl.-Finland 417, 485
- Weidman, teol. profess. Lundissa, teol. profess. i Lund 577
- Velin, Joh., filosofian profess. Turussa, profess. i filosofi i Åbo 68, ... 318, 700
- Velin, Kristian, maist. Tyrvään kirkkoherra, rovasti, mag., kyrkoherde i Tyrvis, prost 25, 400, ... 710, 755
- Velje (Velin?), maist., mag. 595
- Weman, Karl Gustaf, Kemiön kirkkoh., khde i Kimito .. 428, 429, 459
- Venedig, se Venetsia.
- Venetius, Georg 49
- Venetsia, kaup. Pohj.-Italiassa, stad i n. Italien 121
- Wenström, rehtori, rektor 116, 117
- Werander, Karl Gustaf, T:holman suom. srk:n kirkkoh., maist., khde vid finska församl. i Sthlm, mag. .... 25, 224, 361.(?)¹
- Verbieff, jesuiitta, jesuit 354
- Werder, teologi(?), teolog(?) .. 154
- Vergilius, Publius V. Maro, room. runoilija, romersk skald .. 294, 459
- Verheiden 48
- Vermlanti, maakunta Keski-Ruotissa, landskap i mellersta Sverige 27, 597, 613, 742
- Versailles, kaup. Ranskassa, stad i Frankrike 113
- Vesalius, Andreas, belgial. anatoomi, belgisk anatom 265
- Vesilahti, saari Kemiössä, holme i Kimito 144, 717
- Vesunta, säteri Hattulassa, säteri i Hattula 231
- Vesterbotten, se Länsipohja.
- Westerman, Henrik, Solnan kirkkoh., rovasti, khde i Solna, prost 18
- Westerström, maist., mag. 14
- Westfalen, Preussin provinssi, provins i Preussen 44
- Westman, Anders, Skånelan rovasti, prost i Skånela 192, 213, 220
- Vestmanlanti, kts. Västmanland.
- Westphal, Dalhemin kappal., kapellan i Dalhem 344, 345
- Weström, maisteri, Värmdön komministeri, magister, komminister i Värmdö 663
- Westzynthius, Erik, apulaispappi, adjunkt 616
- Westzynthius, Johan, Vaasan koulun konrehtori, Pyhäjoen kirkkoh., teol. t:ri, konrektor vid Vasa skola, khde i Pyhäjoki, teol. d:r 67, 438, 489
- Veteli — Vetil, pitäjä Keski-Pohjanmaalla, socken i mellersta Österbotten 447, 458

¹ Tekstissä on huomautettu, että tämä nimi on alkuperäisessä epäselvä. Mahdollisesti se on Wilander, jolloin tarkoitettanee Oulaisten kappalaista Aron Wilanderia. — I texten anmärkes, att detta namn i originalet är otydligt. Möjligen är det Wilander, i vilket fall troligen avses kapellänen i Oulais Aron Wilander.

- Wexionius, sittemm. sederm. Gyl-
denstolpe, Mikael, profess., Tu-
run hovioik:n asess., profess.,
assessor i Åbo hovrätt 131, 273,
..... 447, 453, 467
- Vhael (Vael) 264
- Wibelius, Olof, sittemm. Savon ja
Karjalan maaherra, sederm.
landshövding i Savolax o. Kare-
len .. 210, 211, 212 (Tibelius!), 463
- Viborg, viborgare, se Viipuri, vii-
purilaiset.
- Wicacoa, srk. Amerikassa, förs. i
Amerika 762
- Victorin, asessori, assessor 156
- Widbo, seurak. Uplannissa, församl.
i Uppland 213, 214
- Widgren 17
- Widenius, Ephraim, maist., vihd.
Dragsfjerdin kappal., mag., slutl.
kapellan i Dragsfjerd 466
- Widgren, maist., pappi, mag., präst 212
- Widlund, Birger, maisteri, magister 233
- Widlundh, Lisa, hovioik.-neuvos
Petraeuksen leski, hovr.rådets
Petraei änka 233
- Widman 453
- Widqvist, Carol. Gebh., maist.,
vihd. Turun l:n jalkaväkikipatal-
joonan ylimäär. saarn., mag.,
slutl. e.o. batalj.-predik. vid Åbo
l:s infanteriregem. 689
- Wien 48, 289
- Vienanmeri, Valkoinen meri,
Pohj. jäämeren lahti, Vita havet,
vik till Norra ishavet 256, 259, 260
- Viipuri, viipurilaiset, kaup. Karja-
lassa, stad i Karelen 244, 440,
..... 487, 535, 618
- Viitasaari, pitäjä Pohj.-Hämeessä,
socken i n. Tavastland 80, 81,
..... 425, 462, 464
- Wijkman, Sven Casparsson, konsis-
torin notaari, sitemm. profess. ja
piispa, konsistorienotarie, se-
derm. profess. och biskop 120,
..... 121, 127, 133, 134
- Wikman 17
- Viksberg, herraskartano Paimios-
sa, herrgård i Pemar 384, 385,
..... 386, 389, 392
- Vilander, Aron Matthiae, Oulais-
ten kappal., kapellan i Oulais
..... 359, 361(?), 707(?)
- Vilander, Johan Matthiæ, Kalajoen
kappal., kapellan i Kalajoki .. 359
- Wilcke, Joh. Karl, profess., fyysik-
ko, professor, fysiker 741, 743,
..... 747, 748, 749
- Wilde, And., kunink. siht., kans-
lianeuvos, kungl. sekret., kansli-
råd 113
- Wildius, kandid. 763
- Villoison, Jean Baptiste Gaspard de,
ranskal. oppinut, fransk lärd 121, 136
- Wilskman, Sven, kirkkoherra, ro-
vasti, teol. t:ri, kyrkoherde,
prost, teol. d:r 149, 429
- Winbom, Andreas, Upsalan yliop:n
profess., profess. vid Uppsala
akad. 315
- Winbom, Joh., sittemm. profess. ja
tuomiorov. Upsalassa, sederm.
profess. o. domprost i Uppsala
..... 575, 577, 583
- Wingård, Johan, hovisaarn., Gööte-
porin piispa, t:ri, hovpredik.,
biskop i Göteborg, d:r 17, 18,
..... 348, 667
- Winstorpa, suku, ätt 63
- Winstrup, Peder., Lundin piispa,
biskop i Lund 425, 430
- Winter, Arndt Joh., lääninkamr.
Turussa, lantkamr. i Åbo 435,
..... 460, 463
- Winter, Henr., Rantasalmen kou-
lun reht., rektor vid skolan i
Rantasalmi 466
- Winter, Hedvig Katarina, naim.
kirkkoh. Gabr. Ringin kanssa,
g. m. khden Gabr. Ring 469

- Wirell, valtionkomissaari, statskommissarie 163
- Wirmo, se Mynämäki.
- Wirzenius, Daniel, varapast. Turussa, vicepastor i Åbo 417
- Visby, kaup. Gotlannissa, stad på Gotland 301, 345, 346
- Wismar, kaup. Mecklenburgissa, stad i Mecklenburg 125
- Vita havet, se Vienanmeri.
- Witfelt, (stipendium) 613, 615
- Witte, Herman, Turun piispa, biskop i Åbo 97, 424
- Wittinge, srk. Västmanlannissa, församl. i Västmanland 170
- Viurila, herraskartano Halikossa, herrgård i Halikko 483
- Wladisnai, kylä, 10—15 penink. Vienanmeren rannalta, by 10—15 mil fr. Vita havet 260
- Vogt 48
- Wogulit — Wogulerna, suom-ugr. kansa, finsk-ugr. folk 263
- Voittila, kylä Orivedellä, by i Orivesi 282
- Wolff, Pietarin tiedekat:n profess., profess. vid S:t Petersburgs vetenskapsakad. 286
- Wolga, joki Itä-Europassa, flod i Östeuropa 256, 260
- Wologda, kaup. Venäjällä, stad i Ryssland 263
- Woltemat, Henr. Jul., hist. dos. Upsalan yliopistossa, docens i hist. vid Uppsala akad. 401
- Vormsi (Orsmö, Worms), saari Viron länsirannikolla, ö vid Estlands västkust 601
- Votjaakit — votjakerna, suom-ugril. kansa, finsk-ugr. folkstam 263
- Wrangel, Anton Joh., valtaneuvos, kreivi, riksråd, greve .. 507, 509, 511
- Wrangel, Fredr. Otto(?), laamanni, vapaaherra, lagman, friherre .. 74
- Wrangel, Karl Henrik, sotamarsalkka, fältmarskalk 554, 709
- Wrangel, Karl Magnus, Ruotsin Amerikassa olevien srk:ien rovasti, sittemm. ylihovisaarnaaja, t:ri, prost över sv. församlingarna i Amerika, överhovpredikant, d:r 597, 598
- Wrede, Fabian Casimir, kenraali, general 43, 711, 765
- Wrede, Fabian, valtaneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre 765
- Wrede, Henrik Jakob, vapaaherra, Savon maaherra, friherre, landshövding i Savolaks 702, 703
- Wrede Sparre, Sigge, kreivi, greve 674
- Wählberg 397
- Wählin, pappi, präst 597
- Wälberga, terveyslähde Lysvikin pit:ssä (Vermlanti), brunn i Lysvik (Värmland) 184
- Wällin 757, 758
- Vähäheikkilä, ent. kuninkaankartano lähellä Turkuu, förutvarande kungsgård nära Åbo 712
- Vähäkyrö, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österb. 410, 443
- Väinänjoki, joki Latviassa, flod i Lettland 256, 260
- Välimeri 256
- Vänge, seurakunta Upsalan arkkihiippakunnassa, församling i Uppsala ärkestift 209
- Värmdö, asutuskeskus T:holman saaristossa, bosättningscentrum i Sthlms skärgård 663
- Värmland, se Vermlanti.
- Wäsemskoj, ruhtinas, kenr.-prokuraattori, furste, gener. prokurator 454
- Västerbotten, se Länsipohja.
- Wästergötland, se Länsi-Göötanmaa.
- Västerås (Vestra Aros), Västmanlannin pääkaup., residensstad i Västmanland 11, 83, 190, 193, 301, ... 398, 620, 623, 632, 670, 696

- Västmanland — Västmanlanti, maakunta Sveanmaassa, landskap i Svealand 39, 527
- Växjö (Vexjö), Kronoborgin l:n (Smålandissa) pääkaup., residensstad i Kronoborgs l. i Småland 165, 301, 398
- Vöyri, pitäjä Etelä-Pohjanmaalla, socken i Syd-Österbotten .. 537, 543
- Ylikylä, talo Hirvensalossa lähellä Turkuu, gård på Hirvensalo ö nära Åbo 494
- Yverdon, kaup. Sveitsissä, stad i Schweiz 114
- Zadelerus (Sadelerus), Marcus Pauli, Vaasan triv.-koulun reht., rektor för Vasa triv.-skola 453
- Zeibeth, Alex, rovasti Qvidingen srk:ssa Skånessa, prost i Qvidinge förs. i Skåne 576
- Zeist, pitäjä Hollannissa, socken i Nederländerna 757
- Zibet, Christoffer Bogislaus(?), virkamies, vapaaherra, ämbetsman, friherre 686
- Ziden, Jakob, maist., Porin rykm. pataljoonansaarn, sittemm. Jomalan kirkkoh., mag., batalj. pred. vid Björneborgs reg., sederm. khde i Jomala 648
- Zierken, siht., sekret. (vrt. cfr Sierken) 349, 351
- Ziervogel, Evald, maist., numismaatikko, mag., numismatiker .. 291
- Zimmerman, Pehr Christierni, Pyhäjoen kappal., kapellan i Pyhäjoki 361
- von Zinzendorff, Nikolaus Ludvig, herrnhutilaisuuden perustaja, kreivi, herrnhutismens stiftare, greve 75, 167, 764
- Åbo, se Turku.
- Åkerhielm, Samuel, valtaneuvos, vapaaherra, riksråd, friherre .. 509
- Åkerman, Israel, rovasti Ronen srk:ssa Gotlandissa, prost i Rone förs. på Gotland 576
- Åkerman, Olaus(?), professor uppsaliensis 740
- Åkersand, Daniel(?), stud. 87
- Åkerö, säterikartano Södermanlandissa, säteri i Södermanland 678
- Åland, srk. Upsalan arkkihiippakunnassa, församl. i Uppsala ärkestift 766
- Åland, se Ahvenanmaa.
- Åström, Simon 563
- Ålf, Samuel, professori, professor 72
- Äänisjärvi, järvi Itä-Karjalassa, sjö i Östskarelen 257, 258, 260
- Uhppen 201
- Öland 318, 319, 320
- Öregrund, kaup. Uplannin koillisrannalla, stad på n. ö.kusten av Uppland 450
- Örnhiälm (Arrhenius), Claudius, Upsalan profess. ja kirjastonhoitaja, profess. o. bibliotek. i Uppsala 474
- Östberg, sihteeri, sekret. 500
- Österbotten, österbottningar, se Pohjanmaa, pohjalaiset.
- Östergötland, se Itä-Göötanmaa.
- Österman, Johan, nuotanvetäjän oldermanni T:holmassa, teki lahjoituksen Turun lääninsairaalalle, notfiskarälderman i Sthlm. donerade till länslasarettet i Åbo 719
- Östersjön, se Itämeri.
- Östlund, nimismies, länsman 280
- Östra Aros, Vanhan Upsalan ent. nimi, gammal benämning på Gamla Uppsala 11

Oikaistavaa: — Rättelser:

- S. 125 r. 3 ylh., ovanifr. Maximiliam lue: läs: Maximilian.
 „ 279 r. 7 „ „ Fersenii „ „ Fresenii.
 „ 361 r. 8 „ „ epäselväksi mainittu nimi Werander voi mahdollisesti(?) olla Wilander.
 „ 361 r. 8 „ „ namnet Werander, som antytts vara otydligt, kan möjligen(?) vara Wilander.
 „ 451 r. 13 alh., nedifr. Harculanska, lue: läs: Herculanska.
 „ 503 r. 6 ylh., ovanifr. Walenius, pitänee olla Wal(1)erius, torde böra vara Wal(1)erius.
 „ 560 r. 7 alh., nedifr. Dortorn lue: läs: Doktorn.
 „ 656 r. 8 & 10 alh., nedifr. Karlkyrka „ „ Karlskyrka.
 „ 723 r. 1 ylh., ovanifr. Nils Walerius „ „ Nils Wallerius.
 „ 781 lisättävä: bör tilläggas: Ekenäs, se Tammisaari.

